

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ ÇERÇEVESİNDE YEDİ
GÜLŞEN ADLI ÇAĞATAYCA MESNEVİ’NİN YAZIN DİLİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ

Sümeyya SARI
(Doktora Tezi)

İstanbul 2023

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ ÇERÇEVESİNDE YEDİ
GÜLŞEN ADLI ÇAĞATAYCA MESNEVİ’NİN YAZIN DİLİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ

THE EXAMINATION OF THE MESNEVI OF CHAGATAI NAMED YEDİ GÜLŞEN
IN TERMS OF LITERARY LANGUAGE WITHIN THE FRAME OF TURKISH
LANGUAGE AND LITERATURE EDUCATION

Sümeyya SARI
(Doktora Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Mesut ŞEN

İstanbul 2023

Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.

© 2023

ETİK BEYANI

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım çalışmamda;

- Sunduğum bilgileri, dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

20/06/2023

Sümeyya Sarı

ÖZ GEÇMİŞ

- 2014 İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olma
- 2017 Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Programından mezun olma
- 2017 Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Doktora Programına giriş

İÇİNDEKİLER

ÖZ GEÇMİŞ	i
İÇİNDEKİLER	ii
ÖN SÖZ	vi
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
KISALTMALAR VE İŞARETLER LİSTESİ	x
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	xii
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç	1
1.3. Önem	1
1.4. Sınırlılıklar	2
1.5. Sayıtlılar	2
1.6. Tanımlar	2
1.6.1. Dil ve Dil Eğitimi	2
1.6.2 Edebiyat (Yazın) ve Edebiyat Eğitimi (Yazın Eğitimi)	3
BÖLÜM II: ALANYAZINI	6
2.1. Çağatay Edebiyatı	6
2.1.1. Sosyal ve Siyasi Durum	6
2.1.2. Çağatayca	8
2.1.2.1. Çağataycanın Devirleri	12
2.1.2.1.1. Klasik Öncesi Devir	12
2.1.2.1.2. Klasik Devir	12
2.1.2.1.3. Klasik Sonrası Devir	13
2.2. Hokand Hanlığı	14
2.2.1. Siyasi Durum	14
2.2.2. Hokand Edebiyatı	17
2.3. Uzlet ve Eserleri	20
BÖLÜM III: YÖNTEM	23
3.1. Araştırmanın Modeli	23
3.2. Evren ve Örneklem	23
3.4. Veri Toplama Araçları	23
3.5. Verilerin Toplanması	23
3.6. Verilerin Çözümlemesi	24
BÖLÜM IV BULGULAR	25
4.1. Giriş	25
4.1.1. Mesnevinin Tanıtılması	25
4.1.1.1. Eserin Adı	25
4.1.1.2. Yazıldığı Tarih Kimin Yazdığı ve Kime Sunulduğu	26
4.1.1.3. Eserin Telif Sebebi	28
4.1.1.4. Eserin Nüshası	29
4.1.1.5. Eserin Beyit Sayısı	30
4.1.1.6. Eserin Nazım Şekli ve Vezni	30
4.1.1.7. Eserin İçeriği	31
4.1.1.8. Yedi Gülşen'deki Hikâyelerin Özeti	33
4.1.2. Yedi Gülşen Mesnevisinin Yazın Dili	38
4.1.3. Yedi Gülşen Mesnevisinin Türk Dili ve Edebiyatı Eğitiminde Kullanımı	43

4.2.1. Yedi Gülşen Mesnevisinin Günümüz Değerler Eğitimi Yönünden İncelenmesi	50
4.4. Dil İncelemesi	54
4.4.1. Yazım Özellikleri.....	54
4.4.1.1. Ünlülerin yazılışı.....	54
4.4.1.1.1. a ünlüsünün yazımı.....	54
4.4.1.1.2. e ünlüsünün yazımı.....	55
4.4.1.1.3. é ünlüsünün yazımı.....	56
4.4.1.1.4. ı, i ünlülerinin yazımı	56
4.4.1.1.5. o, ö, u, ü ünlülerinin yazımı	57
4.4.1.2. Ünsüzlerin yazılışı	58
4.4.1.2.1. ç ünsüzünün yazımı	59
4.4.1.2.2 p ünsüzünün yazımı.....	59
4.4.1.2.3. g ünsüzünün yazımı.....	60
4.4.1.2.4. ñ ünsüzünün yazımı.....	60
4.4.1.2.5. t ünsüzünün yazımı.....	60
4.4.1.2.6. s ünsüzünün yazımı	61
4.4.1.3. Bazı ek ve şekillerin yazılışı	61
4.4.2. Ses Bilgisi.....	62
4.4.2.1. Ünlü değişimleri.....	62
4.4.2.1.1. e ~ é değişikliği	63
4.4.2.1.2. u > ı değişikliği	63
4.4.2.1.3. e > ü değişikliği.....	63
4.4.2.1.4. ı > u değişikliği	63
4.4.2.1.5. ü > e değişikliği.....	63
4.4.2.1.6. e > ö değişikliği.....	63
4.4.2.1.7. i > ü değişikliği	63
4.4.2.2. Ünlü uyumu	64
4.4.2.2.1. Kalınlık-incelik uyumu	64
4.4.2.2.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu	65
4.4.2.3. Ünlü türemesi.....	67
4.4.2.4. Ünlü düşmesi	67
4.4.2.5. Ünlü birleşmesi.....	67
4.4.2.6. Ünsüz değişimleri.....	68
4.4.2.6.1. b > m değişikliği	68
4.4.2.6.2. b > v değişikliği.....	68
4.4.2.6.3. b > p değişikliği.....	68
4.4.2.6.4. d > y değişikliği.....	68
4.4.2.6.5. p > f değişikliği	69
4.4.2.6.6. t > d değişikliği	69
4.4.2.6.7. k > ħ değişikliği.....	69
4.4.2.6.8. k/ğ > v değişikliği.....	69
4.4.2.6.9. g > y değişikliği.....	69
4.4.2.6.10. z > s değişikliği	69
4.4.2.6.11. ñ > ğ değişikliği.....	70
4.4.2.6.12. hemze > v değişikliği.....	70
4.4.2.7. Ünsüz düşmesi	70
4.4.2.7.1. b düşmesi	70
4.4.2.7.2. r düşmesi	70
4.4.2.7.3. l düşmesi	70

4.4.2.7.4. g/ğ düşmesi	70
4.4.2.8. Ünsüz türemesi	71
4.4.2.8.1. y türemesi.....	71
4.4.2.8.2. n türemesi.....	71
4.4.2.9. Ünsüz Benzeşmesi	71
4.4.2.10. Ünsüz ikizleşmesi	72
4.4.2.11. Göçüşme (metatez).....	72
4.4.2.12. Hece düşmesi (haploloji).....	72
4.4.3. Şekil Bilgisi	73
4.4.3.1. Yapım ekleri	73
4.4.3.1.1. İsimden isim yapma ekleri.....	73
4.4.3.1.2. Fiilden isim yapma ekleri	74
4.4.3.1.3 İsimden fiil yapma eki	75
4.4.3.1.4. Fiilden fiil yapma eki	75
4.4.3.2. İsimler.....	77
4.4.3.2.1. İsim çekim ekleri.....	77
4.4.3.2.1.1. Çokluk ekleri	77
4.4.3.2.1.2. İyelik ekleri	77
4.4.3.2.1.3. Hâl ekleri.....	78
4.4.3.2.1.4. Soru eki	79
4.4.3.2.2 Sayı isimleri	79
4.4.3.3. Sıfatlar	80
4.4.3.3.1. Belirtme (tayin) sıfatları	80
4.4.3.3.1.1. İşaret sıfatları.....	80
4.4.3.3.1.2. Sayı sıfatları	80
4.4.3.3.1.3. Belirsizlik sıfatları	81
4.4.3.3.1.4. Soru sıfatları	81
4.4.3.3.2. Niteleme sıfatları.....	81
4.4.3.3.2.1. Karşılaştırma sıfatları.....	81
4.4.3.3.2.2. Pekiştirme (berkitme) sıfatları.....	82
4.4.3.3.2.3. Küçültme sıfatları	82
4.4.3.4. Zarflar	82
4.4.3.4.1. Yer zarfları.....	82
4.4.3.4.2. Zaman zarfları	82
4.4.3.4.3. Durum (hâl) zarfları.....	82
4.4.3.4.4. Miktar zarfları	82
4.4.3.5. Zamirler	83
4.4.3.5.1. Şahıs zamirleri.....	83
4.4.3.5.2. Dönüşlülük zamirleri	83
4.4.3.5.3. İşaret zamirleri	83
4.4.3.5.4. Soru zamirleri.....	84
4.4.3.5.5. Belirsizlik zamirleri.....	84
4.4.3.5.6. Bağlama zamiri	84
4.4.3.6. Edatlar	84
4.4.3.6.1. Ünlem edatları.....	85
4.4.3.6.2. Bağlama edatları.....	85
4.4.3.6.3. Son çekim edatları.....	87
4.4.3.6.4. Tekerrür edatları.....	88
4.4.3.7. Fiiller	89
4.4.3.7.1. Şahıs ekleri.....	89

4.4.3.7.1.1. Zamir kökenli şahıs ekleri.....	89
4.4.3.7.1.2. İyelik kökenli şahıs ekleri	89
4.4.3.7.1.3. Şahıs eki görevinde kullanılan iyelik ekleri.....	90
4.4.3.7.1.4. Emir şahıs ekleri.....	90
4.4.3.7.2. Şekil ve zaman ekleri	90
4.4.3.7.2.1. Bildirme kipleri	90
4.4.3.7.2.2. Tasarlama kipleri	93
4.4.3.7.3. Cevherî fiil ve bildirme ekleri.....	94
4.4.3.7.3.1. é(r)-	94
4.4.3.7.3.2. -dur/-tur (durur/turur).....	95
4.4.3.7.4. Fiillerin birleşik çekimi	95
4.4.3.7.4.1. Hikâye birleşik çekimi	95
4.4.3.7.4.2. Rivayet birleşik çekimi	96
4.4.3.7.4.3. Şartlı birleşik çekim	96
4.4.3.7.5. Fiillerde soru	96
4.4.3.7.6. Birleşik fiiller	96
4.4.3.7.6.1. İsimlerden yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiiller	96
4.4.3.7.6.2. Tasvir fiilleri.....	98
4.4.3.7.7. Fiilimsiler.....	99
4.4.3.7.7.1. İsim-fiiller	99
4.4.3.7.7.2. Sıfat-fiiller.....	99
4.4.3.7.7.3. Zarf-fiiller.....	100
4.5. Yedi Gülşen.....	102
4.6. Açıklamalı Dizin	348
BÖLÜM V: SONUÇ ve ÖNERİLER	648
KAYNAKÇA.....	651
EKLER.....	660

ÖN SÖZ

Bir toplumun her açıdan aynası konumundaki dilin takibinde en temel kaynaklar hiç şüphesiz edebî eserlerdir. Yazar ve şairler eserlerini var ederken mensubu oldukları toplumun dilini kullanırlar.

Edebiyat eserleri toplumun kültürünü yansıtmadaki en önemli unsur olduğu gibi o toplumun değerlerini ve sanat anlayışını gelecek nesillere aktarmanın da en önemli araçlarıdır. Geçmişin birikiminden faydalanabilen, dilin ve kültürün gelişim aşamalarını takip edebilen, milli ve manevi değerleriyle donanımlı bilinçli bir toplumun oluşması için edebî eserler önemli kaynaklardır. Türk dili ve edebiyatı eğitiminde güncel kaynakların yanı sıra tarihî metinlerin kullanımı dil, edebiyat ve kültür eğitimi açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu açıdan tarihî metinlerin dil özellikleri ve yazın dili açısından ihmal edildiği görülmektedir. Özellikle tarihî metinler içerisinde mesneviler, Türkçenin yazın dili olarak gücünü ortaya çıkarmış en önemli eserlerdir.

Bu çalışmada klasik sonrası Çağatay Türkçesi ile kaleme alınmış *Yedi Gülşen* adlı mesnevi örnek metin olarak seçilmiştir. Bu eser, yapısı ve dil özellikleri itibariyle kıymetli ve dikkat çekicidir. Çalışmada eserin yazıldığı Çağatay sahası ve Hokand Hanlığı hakkında bilgilerden sonra eserin tanıtımı yapılmış, eserdeki hikâyeler özetlenmiş daha sonra mesnevinin Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır. Dil incelemesi bölümünde eserin imla, ses ve şekil özellikleri ele alınmıştır. Metin bölümünde eser transkripsiyon alfabesiyle Latin harflere aktarılmıştır. Latin harflere aktarılan metnin dizini hazırlanarak mesnevide geçen bütün kelimelerin alfabetik dizini yapılmıştır. Metindeki kelime grupları ya da birleşik yapılar yine dizinde gösterilmiş, anlamları verilirken bağlam içerisinde taşıdıkları anlamları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu sebeple bazen bir kelimeye birden çok anlam verilmiştir. Birden çok anlam verilen kelimelerde her bir farklı anlam sıra numarası ile belirtilmiştir. Sonuç bölümünde eserle ilgili genel değerlendirmelerde bulunulmuştur. Gösterilen tüm çabaya rağmen eksiklerle birlikte hataların olması da muhtemeldir. Bu konuda yapıcı eleştiriler çalışmalarımızda yol gösterici olacaktır.

2211-A Genel Yurt İçi Doktora Burs Programı kapsamında beni tez çalışmalarım boyunca maddi açıdan destekleyen Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)'na teşekkür ederim.

Tezi hazırlama sürecinde kıymetli desteğini esirgemeyen, bilgi ve birikimiyle her zaman yol gösteren, akademisyen kimliğiyle örnek aldığım değerli danışmanım Prof. Dr. Mesut ŞEN'e, tez çalışması süresince desteklerini gördüğüm hocalarım Prof. Dr. Mehmet AÇA'ya ve Dr. Öğr. Üyesi Mahmut BABACAN'a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Eserdeki Farsça beyitlerin anlamlandırılmasında desteğini esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Ümran AY SAY'a teşekkür ederim. Hazırlamış olduğu dizin programı sayesinde çalışmamın dizininin oluşmasını sağlayan Prof. Dr. Ceval KAYA'ya teşekkür ederim.

İlgi ve destekleriyle beni daima yüreklendiren kıymetli ailemin her bir ferdine ve sevgili arkadaşlarım Özlem Turan ve Fatma Öksüz Yılmaz'ın, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen arkadaşım Ahmet Faruk Kırtıl'a teşekkür ederim. 2016 yılında Hak'ın rahmetine kavuşan, şefkat dolu öğütlerini asla unutmayacağım değerli hocam Nureddin Albayrak'ı daima minnetle anacağım.

Sümeyya SARI

İstanbul, 2023

ÖZET

Bu çalışmada Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesinde Nadir ve Yazma Eserler Bölümünde 045492 demirbaş numarası, 0240 yer numarasıyla *Gülşennâme* adıyla kayıtlı el yazması mesnevi çalışılmıştır. Eserin adının *Yedi Gülşen* olduğu metinden tespit edilmiştir. Bu eser 103 yapraktan müteşekkildir. Klasik sonrası Çağatay Türkçesi özellikleri gösteren öğretici bir eserdir.

Çalışma beş bölümden müteşekkildir. Araştırmanın amacını ve önemini kapsayan “Giriş” birinci bölümde yer almaktadır. İkinci bölümde çalışmayla ilgili “Alanyazını” bulunmaktadır. Bu bölümde Çağatay edebiyatı ve onun ardılı olan Hokand edebiyatı hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde “Yöntem” bölümü, dördüncü bölüm olan “Bulgular” bölümünde çalışmamıza konu olan eserin tanıtımı, yazın dili üzerine tespitler, öğretici bir mesnevi olması yönüyle değerler eğitimi yönünden değerlendirilmesi, dil incelemesi, eserin metni ve açıklamalı dizini bulunmaktadır. Beşinci ve son bölümde “Sonuç” bulunmaktadır. Sonuç bölümünde bulgulardan hareketle genel değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Çalışmada Çağatay Türkçesinin son dönemlerinde yazılmış olan *Yedi Gülşen* mesnevisinin transkripsiyonlu metni ve açıklamalı dizini hazırlanmıştır. Eserin yazın dili incelenerek Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma Türkçenin söz varlığına ve bu alanda yapılacak araştırmalara katkı sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Yedi Gülşen, Çağatayca, Dil ve Edebiyat Eğitimi, Yazın dili

ABSTRACT

In this study, the masnavi named *Gülşennâme* numbered 045492/ 0240 in Yapı Kredi Research Library was examined. It has been determined from the text that the name of the work is *Yedi Gülşen*. This work consists of 103 leaves. The work, which shows the characteristics of post-classical Chagatai Turkish, is a didactic masnavi.

The study consists of five parts. The “Introduction”, which covers the purpose and importance of the research, is in the first part. In the second part, “Literature” about the study. In this section, general information about the Chagatay literature and its successor, the Kokand literature, is given. In the third section, the “Method” section, the fourth section, “Findings”, includes the introduction of the work that is the subject of our study, determinations on the literary language, evaluation of it in terms of values education as it is a moral instructive masnavi, language analysis, the text of the work and an annotated index. In the fifth and final section, there is “Conclusion”. In the conclusion part, general evaluations were made based on the findings.

In the study, The transcribed text and annotated index of *Yedi Gülşen* masnavi, which was written in the last period of Chagatai Turkish, has been prepared. By examining the literary language of the work, its place in Turkish language and literature education has been tried to be determined. The study will contribute to the vocabulary of Turkish and the research to be done in this field.

Keywords: Yedi Gülşen, Chagatai, Language and Literature Education, Literary Language

KISALTMALAR VE İŞARETLER LİSTESİ

- a : Her bir yaprağın ön yüzü
- Ar. : Arapça
- b : Her bir yaprağın arka yüzü
- Bk. : Bakınız
- C. : Cilt
- çev. : Çeviren
- DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
- DİB : Diyanet İşleri Başkanlığı
- Ed. : Editör
- Far. : Farsça
- H. : Hicri yıl
- H. : Hazreti
- h. : Hazırlayan
- Krş. : Karşılaştırınız
- M. : Miladi yıl
- mec. : Mecaz, mecazen
- Moğ. : Moğolca
- Skr. : Sanskritçe
- S. : Sayı
- s. : Sayfa
- TDAY : Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
- TDEA : Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi
- TDK : Türk Dil Kurumu
- TDTEA: Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi
- TDV : Türkiye Diyanet Vakfı
- vb. : ve benzeri

- vd. : ve diğeri
- + : İsim tabanına gelen ekten önce kullanılır.
- : Fiil tabanına gelen ekten önce kullanılır.
- / : Eklerdeki şekilleri gösterir. Dizinde yaprak numaraları ile satır numaralarını ayırmak için kullanılır.
- >/< : Kelimenin hangi yöne değişim gösterdiğini belirtir.
- ~ : Değişik iki şekli gösterir.
- [] : Yazmada okunamayan, olmayıp eklenen veya onarılan yerleri gösterir.
- () : Yazmada yanlışlıkla yazılan tekrarları göstermek için kullanılır.
- (?) : Okunamayan kelimeleri veya şüpheli durumu belirtir.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	‘
ا	a, e
آ	a, ā
ب	b, p
پ	p
ت	t
ث	s
ج	c, ç
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	z
ر	r
ز	z
ژ	j
س	s
ش	ʃ
ص	ʂ
ض	ʒ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	‘
غ	ġ
ف	f
ق	k
ك	k, g
نك	ñ
ل	l
م	m
ن	n
و	o, ö, u, ū, ü, v
ه	a, e, h
ی	é, ı, i, ī, y

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem

Türkçe, eldeki yazılı ürünleri 8. yüzyıla kadar uzanan, Asya ve Anadolu’da günümüze kadar her evrede pek çok yapıt bırakmış olan bir dildir (Aksan, 2015, c.1 s. 86). Bugün Türk dili ve edebiyatı eğitiminde güncel kaynakların yanı sıra bu tarihî metinlerin kullanımı dil, edebiyat, ve kültür eğitimi yönünden önem arz etmektedir. Ancak Türk dili ve edebiyatı eğitimine kaynak olması bakımından tarihî metinlerin dil özelliklerinin yazın dili açısından ihmal edildiği görülmektedir. Özellikle tarihî metinler içerisinde mesnevilerin, Türkçenin yazın dili olarak gücünü gösteren en önemli eserler arasında olduğu şüphesizdir. Bize göre mesneviler Türkçenin gücünü ortaya çıkaran geniş bir söz varlığına sahip metinler oldukları için dil ve edebiyat eğitimi açısından göz ardı edilemeyecek değerde eserlerdir. 19. yüzyılda Çağatay Türkçesiyle kaleme alınan *Yedi Gülşen* adlı eser de Türk dili ve edebiyatı eğitimi çerçevesinde incelenmesi gereken bir eserdir. Bu eser üzerinden mesnevilerin yazın dilinin Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve önemi tespit edilmeye çalışılacaktır.

1.2. Amaç

Bu çalışmada;

- Yedi Gülşen mesnevisinin dil özelliklerinin,
- Yedi Gülşen mesnevisinin söz varlığının,
- Yedi Gülşen mesnevisinin yazın dilinin,
- Yedi Gülşen mesnevisinin Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Önem

Bu araştırmadan elde edilen bulguların;

- Türk Dili ve Edebiyatı Eğitiminde tarihî metinlerin kullanımına katkı sağlayacağı,
- MEB Talim ve Terbiye Kurulunun program geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacağı,
- Türk Dil Kurumuna katkı sağlayacağı,

- Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Türkçe Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı gibi bölümlerinin çalışmalarına örnek teşkil edeceği,
- Çağatay Türkçesi ile ilgili filoloji çalışmalarına katkı sağlayacağı,
- Araştırmacıların, konuyla ilgili çalışmalarına ışık tutacağı umulmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma; Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi Nadir ve Yazma Eserler Bölümü'nde 045492 demirbaş 0240 yer numarasında *Gülşennâme* adıyla kayıtlı Çağatayca mesnevi ile sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

- Örneklem, evreni temsil edici niteliktedir.
- *Yedi Gülşen*'in dil özellikleri, yazın dili ve söz varlığının Türk Dili ve Edebiyatı öğretimine kaynak oluşturabileceği, bu alanın öğretiminde eserden yararlanılabileceği varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

1.6.1. Dil ve Dil Eğitimi

Dil sözlükte, “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban (Akalın, Şükrü Hâluk; [vd.], 2011, s. 664).” şeklinde tanımlanmaktadır.

F.de Saussure'e göre dil “sadece kendi düzenini tanıyan bir dizgedir (Uçan, 2008, s. 12).

Dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sınırlarını bugün de çözemediğimiz büyüğü bir varlıktır (Aksan, 2015, c.1 s.11).

Dil, insanlar arasında antlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış gizli bir antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir (Ergin, 2009, s. 3).

İnsanlar arasında karşılıklı haberleşme aracı olarak kullanılan; duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre biçimlenmiş ortak kurallarının yardımı ve başkalarına aktarılmasını sağlayan seslerden örülü çok yönlü ve gelişmiş sistem (Korkmaz, 2003, s. 67). Dil, kavramları belirten bir göstergeler dizisidir (Saussure, 1976, s. 36).

Bir toplum içindeki bireyler, aralarındaki ilişkileri ve iletişimi düzenlemek, sürdürmek ve kesinleştirmek için dili kullanır, bu nedenle dil, toplum içindeki iletişimi sağlayan bir araç ve bir ortam olarak bilinmektedir (Özünü, 1997, s. IX).

Dil, millî kültürün temel ögesi olma, milleti meydana getiren bireylerin ortak yanını oluşturma, en önemli iletişim ve düşünme aracı olma, millî değerleri gelecek nesillere aktarma aracı olma gibi temel özelliklere sahiptir (Kavcar, 1987, s. 261).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere dil insanlar arasındaki temel iletişim aracı olmasının dışında geçmiş ile olan bağ ve toplumsal ruhu besleyen bir birlik unsurudur. Toplum bilincinin, kültürün gelecek nesillere aktarılmasında dil en önemli araçtır.

Dil eğitimi, örgün ve yaygın eğitim kurumlarında verilen bütün derslerde başarının sağlanmasında -birinci derecede- etkili olur. İyi bir dil eğitiminden geçmiş bireyler, birbirlerini daha iyi anlar ve birlik – beraberlik şuuru kazanarak sağlıklı bir toplum oluştururlar (Karakuş, 2002, s. 63).

Sağlıklı bir toplumun oluşturulmasında, toplumun değerlerinin gelecek nesillere aktarılmasında iyi bir dil öğretimi büyük önem taşımaktadır. Dil öğretiminde en temel kaynaklar ise edebiyat metinleridir. Çünkü edebî metinler toplumların değerlerinin yansıdığı geçmiş ve gelecek arasında önemli birer köprüdür.

1.6.2 Edebiyat (Yazın) ve Edebiyat Eğitimi (Yazın Eğitimi)

Sözlükte yazın “edebiyat (Akalin vd., 2011, s. 2561)” şeklinde tanımlanmıştır. Toplumsal olarak betimlendiğinde yazın, bir dil topluluğunun dil kullanma biçimi ve dizgesidir. Dil toplumsal bir etkinliktir ve yazın’ın aracı da dildir (Özünü, 1997, s. X).

Edebiyat, “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın (Akalin vd., 2011, s. 754)” şeklinde tanımlanmaktadır. İnsan

ve cemiyet hayatını yansıtan duygu, düşünce ve hayallerin sözlü ve yazılı olarak güzel ve etkili bir biçimde anlatılması sanatına edebiyat diyoruz (Karakuş, 2002, s. 156).

Arapça bir kelime olan edebiyat “edb” (edeb) kökünden türetilmiştir. Bu anlamın dışında “terbiye, nezaket ve ölçülülük” anlamları olan edebiyat, insan ruhuna ilk elden seslenen bir sanat dalıdır. İyi bir edebiyat eğitimi, okuyucu/öğrencinin insanî, entelektüel, toplumsal davranış modeli ile meslekî bir ustalık ve beceri kazanmasına katkıda bulunacaktır (Uçan, 2008, s. 63).

Edebiyat; yazma sanatı ile ilgili kâidelerin bütünü ve uygulamada bu kâidelere uygun eserleri de içine alan disiplindir (Bilgegil, 1977, s. 428). Bir kültüre ait mananın dilde ifade bulmasıdır. Onda yalnızca şiir, hikâye, roman, tiyatro, deneme gibi çağdaş edebiyat formları değil, *edeb* sözcüğünün işaret ettiği söz ve eylem üzerinden üretilen kültür de yer alır (Taşdelen, 2018, s. 15).

Sözlükte yazın dili, “Edebî dil (Akalin vd., 2011, s. 2561)” şeklinde tanımlanmıştır. Edebî dil ise “Edebî değeri olan eserlerde kullanılan dil, yazı dili (Akalin vd. 2011, s. 754)” şeklinde tanımlanmıştır.

Edebiyat dili/edebî dil, günlük ve ilmi dille aynı kaynaktan beslenmesine, aynı dil unsurlarını kullanmasına rağmen, onlardan bir hayli farklı ve başka bir dildir. Edebî dil, dilin alelâde bir iletişim “vasıta”sı olmaktan çıkarılıp “amaç” seviyesine yükseltilmesi ve sanat objesine dönüştürülmesi ile elde edilir (Çetişli, 2008, s. 154-155).

Edebiyatla eğitim arasında sıkı bir bağ vardır. Edebiyat sözcüğünün kökünü oluşturan ve “terbiye= eğitim” anlamına gelen “edeb” kelimesi de bunu açıkça gösterir. Edebiyat ve eğitim insanla, insan topluluklarıyla ilgilenme bakımından birbirini tamamlayan, birbiriyle yakından ilişkili olan iki alandır (Kavcar, 1994, s.2).

Edebiyatın temel faaliyetlerinden biri insanın değişimi ve gelişimine katkı sağlamaktır. Edebiyat eğitimi, farklı yaş veya düzeylerdeki insanların arzu edilen birikim, nitelik ve yeteneklere sahip olabilmeleri için edebiyat sanatı sınırları içinde kalan eserlerden yola çıkılarak yapılan bir tür eğitim ve öğretim faaliyetidir (Çetişli, 2008, s. 336).

Edebiyat eğitimi sanatkârın dil malzemesiyle hayat verdiği estetik değeri hâiz edebî metni, varoluş amacı doğrultusunda anlama/anlamlandırma, duyma/duyurma,

sezme/sezdirmeye üzerinde odaklanan bir tür sanat eğitimidir. Temel amacı öğrencinin yaratılışından getirdiği güzellik duygusunu ortaya çıkarmak, geliştirip terbiye etmektir (Çetışli, 2008, s. 353).

BÖLÜM II: ALANYAZINI

Bu bölümde kavramsal çerçeveyi oluşturma kapsamında Çağatay edebiyatı ile onun ardılı olan Hokand edebiyatı incelenmiştir.

2.1. Çağatay Edebiyatı

2.1.1. Sosyal ve Siyasi Durum

13. yüzyılın başında Cengiz Han (1206-1227) önderliğinde başlayan Moğol istilasını kısa süre içerisinde sınırları Doğu Avrupa'ya kadar uzanan büyük bir imparatorluğa dönüştü. Ölümünden sonra imparatorluk Cengiz'in dört oğlu arasında paylaşıldı. Bu taksimle en büyük oğlu Çüçi'ye Deşt-i Kıpçak bölgesi verilirken ikinci oğlu Çağatay'ın hissesine düşen topraklar, doğuda Uygur ülkesinden batıda Semerkant ve Buhara'ya kadar olan bölgelerdi (Yuvalı, 1993a, c.8 s. 176). 1229 yılında Moğol kurultayında büyük han seçilecek olan Ögedey'e Moğolistan'ın batısındaki Tarbagatay bölgesi düşerken küçük oğlu Tuluy'a da Moğolistan verildi.

Cengiz yasalarına göre hanlık babadan oğula geçmiyordu. Cengiz soyundan gelen kişi ancak kurultayda seçilirse han olabilirdi. Bu sebeple Ögedey, kendisinden küçük olmasına rağmen Çağatay, onun hanlığını destekledi. Zira Cengiz'in yasalarına en sadık oğlu da Çağatay'dı. Ögedey'in büyük kağan olmasına rağmen yasanın uygulanması söz konusu olduğu zaman ve özellikle et, süt vergileri, malzeme ve pirinç depoları ile yaylak ve kışlakların bakımı, su kuyularının kazılması, bilhassa posta teşkilatı hakkındaki uygulamalarda son söz Çağatay'ın idi (Yuvalı, 1993a s. 8 s. 176).

13. yüzyılın ortalarında devletin tek merkezden idare edilemeyecek kadar büyümesi hanedan içerisinde anlaşmazlıkların çoğalmasına, ilişkilerin zayıflamasına sebep oldu. Bunun neticesinde imparatorluk devletlere ayrıldı. Moğol imparatorluğu birinci neslin iktidarında büyük problemler yaşamadı. Birinci neslin vefatından sonra imparatorluk Tuluy'un oğlu Möngke (1251-1259)'nin idaresinde bulunuyordu (Şen, 2018, s. 373). Kendisinden sonra yerine kardeşi Arıg Böke'nin geçmesini istedi. Ölümünden sonra ise Arıg Böke'nin hanlığını ağabeyi Kubilay kabul etmedi. Bu süreçte imparatorluk İlhanlılar, Altınordu ve Çağatay hanlığı gibi yönetimlere ayrıldı.

Çağatay'ın 1242'de ölmesiyle hükmettiği Batı Türkistan toprakları torunu Kara Hülegü (1251-1252) tarafından idare edilmeye başlandı. Ancak kısa süre sonra Kara Hülegü'nün ölümüyle yerine eşi Ornaga Hatun (1252-1260) geçti. (Şen, 2021, s. 152). Çağatay'ın bir diğer torunu olan Algu, Ornaga Hatun ile evlenerek Batı Türkistan bölgesinin yönetimini eline aldı. Algu Han'ın ölümüyle de yönetim Ornaga Hatun'un oğlu Mübarek Şah (1266)'a geçti. Mübarek Şah İslamiyeti kabul ederek Çağataylılar arasında ilk Müslüman han oldu. Onu tahttan indiren Barak Han (1266-1271) da İslamiyeti kabul ederek Gıyaseddin adını aldı.

Bu dönemde Ögedey'in topraklarında ise iktidar Kaydu'nun eline geçmişti. Çağatay Hanlığı üzerinde de hâkimiyet kuran Kaydu, Barak Han'dan sonraki Nikibey (1271-1274) ve Buka Timur (1274-1277) zamanlarında hanlığı hükmü altına aldı. Ölümünden sonra Barak Han'ın oğlu Duva Han zamanında Çağatay Hanlığı tekrar bağımsızlık kazandı.

Çağatay Hanlığı, Duva Han (1291-1306) zamanında yeniden teşkilatlandırıldı ve devletin adının “*Çağatay Ulusu*” olduğu bilhassa vurgulandı. Çağatay devletinde devamlı yaşanan iç çatışmalar yüzünden hiçbir zaman istikrar sağlanamadı (Şen, 2021, s. 152). Türklerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde kurulan bu hanlık 14. yüzyıldan itibaren Türkleşme ve İslamlaşma sürecine girdi. Duva Han'ın oğlu Tarmaşirin (1326-1334) de İslamiyet'i kabul etti ve Alaaddin adını aldı. Ancak Cengiz yasasını bozduğu gerekçesiyle kuvvetli bir muhalefetle karşı karşıya kalan Tarmaşirin, doğudaki Moğol kabilelerinin ayaklanmasına engel olamayınca 1334'te öldürüldü (Şen, 2021, s. 153).

Tarmaşirin zamanında Çağatay Hanlığı, idare bakımından bir tarafta Maverâünnehir diğer tarafta ise Talas ve Manas ırmakları arasındaki Isık Göl çevresinde yer alan Moğolistan olmak üzere ikiye bölündü (Canpolat, 2002, s. 769). Tarmaşirin'in müslüman olmasına verilen şiddetli tepkiye rağmen Kazan Han (1345-1346) zamanında Maverâünnehir'deki Karşı'nın, devletin başşehri yapılması İslam etkisinin iyice artmasına yol açtı. Nihayet Tuğluk Timur'un (1360-1363) başa geçmesiyle İslamiyet Çağatay Hanlığına tamamen hâkim oldu (Şen, 2021, s. 152). Tuğluk Timur'un ölümünden sonra bir süre Türk beylerin seçtiği kukla hanlar tarafından idare edilen devlet 1370 yılında Aksak Timur'un idaresi altına girmiştir.

Döneminde Çağatay adı korunan Timur'un, ordusuna da *Çagatay çerigi* denmekteydi. 1402'de Yıldırım Bayezid'in ordusuyla karşı karşıya geldiği Ankara savaşında Bayezid'i

yendi ve Anadolu'daki beylikleri de hâkimiyeti altına aldı. Yaklaşık 35 yıllık iktidarından sonra ölümüyle devlette yeniden iç karışıklıklara teslim oldu ve bir parçalanma sürecine girdi. Timur'un ölümü büyük bir hâkimiyet mücadelesinin başlamasına yol açtı. Veliahtı Pîr Muhammed, oğlu Şâhruh ve Mîrân şah'ın oğlu Halil Sultan hükümdarlıklarını ilan ederek saltanat mücadelesine giriştiler (Aka, 2012, c. 41, s. 177). Türkmenlerin ve Özbeklerin saldırılarının da etkisiyle Horasan'da bulunan Hüseyin-i Baykara dışında Timur soyundan Orta Asya'da varlık gösterebilen olmadı. Ancak onun da ölümünden sonra 1507 de devlet Özbeklerin istilasına uğradı. Yalnızca Timur soyundan gelen Babür, Hindistan'da kurduğu devletle (1526-1858) birkaç yüzyıl varlığını sürdürmeyi başarmıştır.

2.1.2. Çağatayca

Çağatay ifadesi Cengiz Han'ın ikinci oğlu Çağatay'ın adından gelmektedir. Bu isim ilk olarak Duva Han zamanında devlet adı olarak kullanılmıştır. Ayrıca Çağatay hanlarının askerî gücünü oluşturan Maverâünnehir'in Türk ve Türkleşmiş göçebelere de Çağatay denildi; imparatorluğun doğu bölgesinde yaşayan göçebelere ise Moğol adı verildi (Eckmann, 2017, s. 16). Yani başlangıçta Çağatay ismi, Çağatay Han'ın sülalesine ve sülale tarafından kurulan devlete verilen ad olduğu hâlde daha sonra Maverâünnehir'deki Türk ve Türkleşmiş göçebe unsurlara (Eraslan, 1993, c. 8. s.168) ve bu unsurların üzerine kurulan Timur devletine de Çağatay adı verilmiştir. Timur devletinde özellikle aristokrat sınıfın geliştirdiği sanatlı edebî dile de devletin adından dolayı Çağatayca denmiştir.

Şu hâlde Çağatayca 15.-16. yüzyıllarda Timurlular döneminde kullanılan yazın diline verilen isimdir. Dönemin eserlerinde bu dil için *Çagatay tili*, *Çagatay Türkîsi*, *Türkî tili*, tabirlerinin yanında kısaca *Türkçe* ve *Türkî* adları da geçmektedir (Şen, 2021, s. 155). İslamiyetten önceki Uygur eserlerinde ve İslamiyet döneminde yazılan *Divanü Lugati't-Türk*'te de var olan *Türkçe* ifadesiyle dönemin dili kastedilmektedir. Nitekim ilk Osmanlı yazıcıları da aynı şekilde kendi dillerine Oğuzca değil Türkçe demektedirler (Köprülü, 1988, s. 271-272). Çağatay söz ustaları ve şairlerinin yukarıda belirtilen ifadelerini de bu şekilde anlamak gerekir.

15. yüzyılda bu dil ile eserler ortaya koyan Ali Şîr Nevâî, Çağatay Türkçesinin en büyük temsilcisidir. Nevâî, *Muhâkemetü'l-lugateyn* adlı eserinde bu dil için *Çağatay lafzı* ifadesini kullanmıştır. Nevâî'nin ününün artmasıyla Çağatay Türkçesi de şöhret kazanmış öyle ki şairin eserlerini anlayabilmek için Osmanlı, İran ve Hindistan sahalarında Çağatay sözlükleri

hazırlanmıştır. Osmanlı sahasında Ali Şîr Nevâî tarzında Çağatayca şiirler yazılmıştır (Şen, 2018, s. 379).

Ali Şîr Nevâî ile birlikte diğer tüm klasik Çağatay yazarları *Çagatay tili*, *Çagatay Türkîsi* tabirini *Türkçe* ve *Türkî* kelimeleriyle aynı anlamda kullanırken Ebulgazi Bahadır Han *Şecer-i Türk* adlı eserinde *Çagatay türkî*'si ifadesiyle günlük hayattan kopuk daha ağdalı bir dili kastetmektedir. Nitekim eserinde “Türkçeyi öyle kullandım ki beş yaşındaki çocuk dahi onu (rahat bir şekilde) anlasın. Açık olsun diye Çağatay Türkçesinden, Farsça ve Arapçadan bir kelime bile almadım.” demiştir (Şen, 2018, s. 380). Bu sözlerden Ebulgazi Bahadır Han'ın Çağatay Türkçesiyle Arapça ve Farsçanın etkisinde kalmış aristokrat zümrenin oluşturduğu sanatlı dili kastettiği anlaşılmaktadır.

Doğu'da, İslamî devir Orta Asya Türkçesi edebiyat dilinin belirli bir devresinin adını anmaya yarayan Çağatay kelimesi, Batı'da 19. yüzyılda da çok geniş bir anlam kazanmıştır (Eckmann, 2014, s. 77). E. Bérézine, Çağataycayı en eski Türk lehçesi olarak kabul etmiştir. Vambéry'nin 1867'de yayımladığı *Çagataische Sprach-studien* “Çağatayca Dil Araştırmaları” adlı eserle Çağatay sözcüğü Avrupa'da rağbet kazanmıştır. Vambéry Çağatayca'yı tarihî metinleri ve Orta Asyadaki bütün Özbek, Kazak, Türkmen, Kırgız gibi şiveleri kapsayan bir terim olarak kullandı.

Fransa'da É. Marc Quatremère ve Abel Pavet de Courteille gibi bilim adamları, Türkoloji çalışmalarında, Çağatay Türkçesi ile yazılmış eserlere de yer vermişlerdir (Şen, 2018, s. 381). Quatremère, Courteille ve Alman araştırmacı J. Theodor Zenker, Çağatayca terimi yerine Doğu Türkçesi (Türk-oriental, osttürkisch) terimini kullandılar (Eckmann, 2014, s. 77). 19. yüzyılın sonunda Radloff ve Korş gibi Rus Türkologlar *Çagataycayı* Uygurcanın bir devamı olarak görmüşlerdir. Aynı zamanda yaşayan Türk lehçelerini de *Doğu Türkçesi* tabiriyle adlandırarak bu iki terimi birbirinden ayırmışlardır. Korş, bir taraftan Orhun Türkçesi, Uygur Türkçesi, Çağatayca ve Kuman şivelerini kapsayan bir lehçe grubu için, diğer taraftan da Karagas, Koybal, Sagay ve Salar ağızlarını ifade etmek için *Doğu Türkçesi* terimini kullandı (Eckmann, 2014, s. 77). Ancak bu dönemlerden sonra Orhun Kitabeleri'nin ortaya çıkarılması ve okunması, pek çok Uygur vesikalarının keşfi, birtakım Çağatay metinlerinin neşri ve nihayet *İbn Muhanna Lugatı* ve *Divanü Lugatı't-Türk* gibi eserlerin meydana çıkması Türkoloji sahasında yeni ufuklar açmıştır (Köprülü, 1988, s. 273). Borovkov, Radloff'un Çağatay Türkçesinin Uygur dilinin bir devamı niteliğinde olduğu yönündeki görüşüne karşı çıkmıştır. Ona göre Uygurca dinî ve resmî bir

dil olarak dar bir sahayı etkilemiştir, Çağatayca Uygurcanın bir devamı değildir, klasik Çağataycanın temeli Orta Asya Türkçesidir. Borovkov, Çağataycayı klasik yazı dili hâline getiren Alî Şîr Nevâî'nin canlı dile dayandığını, çok iyi bildiği Özbekçeden faydalandığını bu sebeple Özbek yazı dilinin kurucusu olduğunu kabul eder (Eraslan, 1993, s. 168). Borovkov ile aynı düşüncede olan Ahmet Caferoğlu'na göre Çağatayca, Eski Türkçe ile Orta Asya yazı dilinin kaynaşması ile oluşmuş yeni bir dildir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyet Türkologları *Çağataycanın* yerine Orta Asya İslamî-Türk yazı dilinin ilk Çağatay döneminden öncesini de içine aldıkları dönem için *Eski Özbekçe* terimini kullanmaya başladılar (Ölmez, 2007, s. 178). Bu düşüncenin temsilcilerinden biri olan M. A. Şçerbak (1953) *Eski Özbekçe*'yi üç döneme ayırmıştır:

1. İlk Devir (10.-13. yüzyıllar)
2. İkinci Devir (14.-17. yüzyıllar)
3. Üçüncü Devir (17.-18. yüzyıllar): Bölgesel dil unsurlarının edebî dile girdiği dönemdir. (Eckmann, 2017, s. 20).

Diğer bir Rus Türkolog V. V. Reşetov *Kadim Özbekçe* ve *Eski Özbekçe* şeklinde iki terim kullanır ve Eski Özbekçe'nin 14.-15. yüzyıllarda gelişen edebî dil olduğunu söyler. A. N. Baskakov ise Çağatay terimini yalnızca 14.-15. yüzyıllardaki edebî dilin adı olarak kullanır. *Eski Özbekçe* terimini reddeden ve bunun yerine başka terimler kullanan Sovyet Türkologları da vardır. Onlar, *Timurlular Devri'nin Orta Asya edebî Türk dili, Çağatay dili, Çağatayca* terimlerini kullandılar.

A. Krimskiy de yalnız 13-18. yüzyıllar Orta Asya edebî Türk dilinin Çağatayca olduğu kanaatindedir. (Eckmann, 2017, s. 19). Çağatay Türkçesinin tasnifi hakkında A. N. Samoyloviç, M. F. Köprülü, János Eckmann ve M. Canpolat gibi birçok Türkolog önemli görüşlere sahiptir. Samoyloviç Çağatay Türkçesini tasnif ederken dört döneme ayırır.

1. Karahanlı Türkçesi ve Kaşgar Türkçesi (11.-12. yüzyıllar)
2. Kıpçak-Oğuz Türkçesi (13.-14. yüzyıllar)
3. Çağatay Türkçesi (15.-19. yüzyıllar)
4. Özbek Türkçesi (20. yüzyıl) (Eckmann, 2017, s. 19).

Köprülü ise Samoyloviç'in tasnifi oluştururken Moğol etkisini dikkate almadığını ve sınırlı eser üzerinden bir değerlendirme yaptığını söyler. Çağataycanın, 13-14. yüzyıllarda Çağatay, İlhanlı, Altın-Ordu gibi Cengiz hanedanı tarafından kurulan devletlerin kültür merkezlerinde ortaya çıkmış ve Timurlular döneminde (15. yüzyılda) klasikleşmiş Orta Asya edebî dili olduğunu ifade eder. Köprülü Çağataycayı şu devirlere ayırır:

1. İlk Çağatay devri (13.-14. yüzyıllar)
2. Klasik Çağatay devrinin başlangıcı -Nevâî'ye kadar- (15. yüzyılın ilk yarısı)
3. Klasik Çağatay Devri -Nevâî devri- (15. yüzyılın ikinci yarısı)
4. Klasik devrin devamı -Babür ve Şeybaniler devri- (16. yüzyıl)
5. Gerileme ve Çökme devri (17.-19. yüzyıllar) (Köprülü, 1988, s. 275-316; Eckmann, 2017, s. 19).

Köprülü'nün bu tasnifi Ahmet Caferoğlu ve Kemal Eraslan da kabul etmektedir. Eckmann ise Orta Asya edebî dilini şu şekilde devrelere ayırır:

1. Karahanlıca veya Hakaniye Türkçesi (11.-13. yüzyıllar)
2. Harezmi Türkçesi (14. yüzyıl)
3. Çağatayca (15. yüzyıl ile 20. yüzyılın başlangıcı) (Eckmann, 2017, s. 21).

Eckman, yukarıdaki tasniften sonra Çağataycanın da beş yüz yıllık süreç içerisinde birtakım değişikliklere uğradığını söyleyerek edebî dili şu devirlere ayırır:

1. Klasik öncesi devir (15. yüzyılın başlarından Nevâî'nin 1465'te ilk divanın tertip etmesine kadar)
2. Klasik devir (1465-1600)
3. Klasik sonrası devir (1600-1921)

Eckmann'ın yapmış olduğu bu tasnif birçok araştırmacı tarafından kabul edilmiştir.

2.1.2.1. Çağataycanın Devirleri

2.1.2.1.1. Klasik Öncesi Devir

1405'te Timur'un ölümüyle taht kavgaları başladı ve imparatorluk zayıflayarak dağılma noktasına geldi. Bu gelişmelere rağmen Herat ve Semerkant gibi merkezlerde karışıklardan uzak olmanın etkisiyle sanat ve edebiyatın gelişimi devam etmiştir.

Çağatay Türkçesi önce Türkistan, Horasan, İran ve Harezm'de daha sonra Altınordu sahasında meydana gelen gelişmeler sonucu, 14. yüzyıl sonları ve 15. yüzyılın ilk yarısında Timurlular döneminde Horasan ve Maverâünnehir'in medeni ve siyasi merkezlerinde klasik dil olma özelliği kazanmaya başlamıştır (Argunşah, 2013, 360). Bu dönemin şairleri, yazarları nesrin ve klasik şiirin ilk örneklerini ortaya koymuşlardır. Klasik öncesi devirde oluşturulan edebî eserler, klasik dönem Çağataycasının oluşmasında önemli katkılar sağlamıştır.

Klasik öncesi dönemde meydana getirilen divanlar, klasik devirdeki kadar gelişmiş değildir. Bunlarda yer alan şiirler münacat, na't, kaside, gazel, muhammes, tuyuğ ve müfredlerdir. Bunlarda genellikle aruzun remel, hezec ve rezec bahirlerinin ölçüleri kullanılmıştır. Mesnevilerin çoğu küçük hacimlidir (Eraslan, 1986, 169).

Dönemin belli başlı temsilcileri şunlardır: Sekkâkî, Lutfî, Ataî, Haydar Tilbe, Hâfız-ı Hârizmi, Yusuf Emirî, Ahmedî, Yakînî, Seydî Ahmed Mirza, Gedaî.

2.1.2.1.2. Klasik Devir

Nevâî'nin 1465'te ilk divanını tertip etmesiyle başlayan ve 16. yüzyılın ikinci yarısını da içine alan dönemdir. Timurlu imparatorluğunun sarsıldığı, yavaş yavaş zayıflamaya başladığı bu dönemde 1447'de Şahruh'un ölümüyle taht mücadeleleri başlamıştır. Şehzadeler arasındaki mücadeleyi kazanan Hüseyin Baykara (1469-1506), Herat merkezli bir iktidar kurarak Horasan, Sicistan, Toharistan ve Esterebad gibi bölgeleri hakimiyeti altına almayı başardı.

Herat, Baykara ve Nevâî'nin etkisiyle bu dönemde büyük bir kültür ve medeniyet merkezi hâline geldi. Çağatay Türkçesiyle klasik bir edebiyat gelişti. Nevâî'nin etkisiyle Türkçe, Farsçanın baskısından kurtuldu. Türkçenin kıymet kazanmasıyla şairler ve yazarlar Farsça yerine Türkçe yazmaya başladı. 16. ve 17. yüzyıl kaynaklarında bu dönem için *Lugât-*

ı *Nevâiyye* yani “Nevâî dili” tabiri de kullanılmaktadır. Gerçekten de Nevâî sadece Çağatay edebiyatının değil bütün Türk edebiyatının en büyük şairlerinden biridir.

Klasik devrin belli başlı temsilcileri şunlardır: Alî Şîr Nevâî (nazım ve nesir alanında otuz civarı eser yazmıştır), Hüseyin Baykara, Hamîdî, Şeybanî Han, Ubeydullah Han, Muhammed Salih, Babur, Kâmrân Mîrzâ, Bayram Han (Şen, 2021, s. 155-156).

2.1.2.1.3. Klasik Sonrası Devir

Özbek hükümdarı Şeybânî Han (1583-1598) ve oğlu Abdülmümin’in ölümü (1598) ile Orta Asya Türklerinin yaklaşık iki yüz elli yıl süren birliği bozuldu. Buhara, Hive ve Hokand hanlığı olmak üzere üç devlete ayrıldı. Hanlıklarda idareciler birtakım tedbirler almışlarsa da bu tedbirler ekonomik olarak ülkenin kalkınmasına yeterli olamadı.

Buhara hanlarından bazıları, özellikle Abdülaziz Han (1645-1680) ile Subhan Kulı Han (1680-1702) yerli beylerin kuvvetini kırarak Orta Asya Türklerini birleştirmeyi denemişlerse de sürekli bir başarı elde edemediler (Eckmann, 2014, s. 208-209). Hanlıklardaki iç iktidar savaşları, birbirleriyle olan üstünlük mücadeleleri neticesinde düzen sağlanamadı ve daha da kötüye gitti. Bu durum Rusların Türkistan’ı ele geçirmesini kolaylaştırdı. Neticede Buhara (1868), Hive (1873) ve Hokand (1876) hanlıkları Rus Çarlığı’na tabi oldular.

Orta Asya Türkleri için 17.-20. yüzyıllar her alanda birliğin bozulduğu gerileme ve çöküşün yaşandığı dönemlerdir. Bölgedeki dağınık yapı ve ekonomik, siyasi gelişmeler neticesinde 16. yüzyıldaki muhteşem Çağatay edebiyatı da gittikçe kaybolmaya başladı. 1599’da Özbek hanlığının dağılmasıyla kurulan üç hanlık içerisinde Buhara hanlığında güçlü bir edebî faaliyete rastlanmaz. Buna karşın Hive ve Hokand hanlıklarında Çağatay Türkçesinin devamı niteliğinde canlı bir edebiyatın hüküm sürdüğü görülmektedir.

Her üç hanlıktaki şairler, Türkçe şiirlerin yanında Farsça şiirler de yazmışlardır. Harezmi ve Hokand hanlığında eser veren şairlerin Buhara hanlığındaki sanatçılara oranla Türkçe şiirleri fazladır. Bu devrin bir başka önemli özelliği de edebî dilde mahallileşmenin görülmesidir. Yani edebî dil, yöresel ağızlara dayanarak gelişmiştir (Tekin, 2011, s. 1844). Çağatay Türkçesi yerini günümüz çağdaş şivelerinden Özbek ve Yeni Uygur Türkçelerine bırakmıştır (Şen, 2021, s. 155).

Hive hanı Ebulgazi Bahadır Han'ın 17. yüzyılda akıcı, zengin, renkli dili ve üslubuyla kaleme aldığı iki eseri *Şecere-i Türk* ve *Şecere-i Terâkime*, Çağatay nesrinin en güzel örnekleridir. Buhara hanlığında; Sûfî, Turdî, Allah Yâr; Hive hanlığında Ebulgâzî Bahadır Han, Vefâî, Mû'nîs Harezmi, Âgehî, Kâmil Harezmi; Hokand hanlığında Ömer Han, Nadire, Mahzûne, Üveysî, Gülhânî, Mahmûr, Mukîmî, Furkat, Zevkî, Şevkî dönemin önemli şahsiyetleri arasında sayılabilir.

Çalışmanın bu bölümünde yalnızca *Yedi Gülşen* mesnevisinin yazıldığı Hokand Hanlığı hakkında bilgi verilecektir.

2.2. Hokand Hanlığı

2.2.1. Siyasi Durum

Hokand Hanlığı Fergana vadisi merkezli bir devlettir. Fergana bölgesi 1219 yılında Moğol imparatorluğunun idaresine girdi, daha sonra 1370 yılında da Timur'a tabi oldu. 15. yüzyılın sonlarına doğru Ömer Şeyh Mirza'nın kontrolüne geçti. 1494'te Şeyh Mirza'nın ölümünden sonra oğlu Zahirüddin Muhammed Babür bölgenin idaresini eline aldı. Ancak bölgede güçlenen Özbekler ve onların hanı Şeybani Han ile Babür arasındaki mücadelede Fergana vadisi Özbeklerin hakimiyetinde kaldı.

Bugünkü Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan ülkelerinin birbirine yaklaştığı bölgede bulunan Fergana vadisinde güç 16. yüzyılın sonunda Şeybanilerin dağılmasından sonra Çadak Hocalarının eline geçti. Hocaların idaresinden memnun olmayan bölge beyleri dönemin diğer güçlü ailesi olan Ming kabilesinden Şahrüh Bey'e teklif götürdüler. Şahrüh, Hocaları ortadan kaldırarak topraklarını ele geçirdi. Başlangıçta Buhara Hanlığı'na bağlı kalsa da zaman içerisinde müstakil hareket etmeye başladı. Neticede 1709'da Hokand şehri merkezli Hokand Hanlığı adıyla bilinen devleti kurdu.

Fergana Vadisi'nde kurulan Hokand Hanlığı'nın tarihî gelişimini üç dönemde incelemek mümkündür. Hokand Hanlığı'nın 1709'da kuruluşundan 1800'e kadar süren birinci dönemde, yönetim birliği ve politikası şekillenmiştir. Fergana Vadisi ile birleşen Hokand Hanlığı'nın ekonomik seviyesi yükselmeye başlamıştır (Yoska, 2011, s. 396).

Şahrüh'un 1721 yılında ölümü üzerine halefi Abdürrahim (1721-1733)'in yerine geçen Abdülkerim (1733-1750)'in siyaseti sayesinde Çin'den gelen tehlike bertaraf edildi.

(Konukçu, 1998, c. 18, s. 215). Abdülkerim Han'ın yerine geçen İrdana Bey, Kalmuklar'ın zayıflamasından faydalanarak hanlığın sınırlarını genişletti. Kalmuk ve Çin baskılarıyla mücadele eden hanlık, aynı zamanda bitmeyen taht mücadeleleri sebebiyle tam manasıyla bir bütünlük sağlayamadı. Nitekim, Andican, Tora-Kurgan ve Hocent beylerinin otorite tanımaz tutumları yüzünden İrdan Bey'in yerine geçen oğlu Sultan Han (1778-1780) ile Narbuta -Abdül Kerim Han'ın oğlu- (1780-1795) devirleri karışıklık içinde geçti (Saray, 1987, s. 612).

Narbuta'nın yerine geçen oğlu Alim Han (1795-1809) zamanında ülke bütünlüğü sağlandığı gibi sınırlar da oldukça genişledi. 1808'de Orta Asya'da önemli ticaret merkezlerinden biri olan Taşkent ile birlikte Çimkent ve Sayram zaptedildi. Mangıtlar'ın idaresindeki Buhara Hanlığı'na karşı mücadele sürdürülerek Oratepe ve Cizak ele geçirildi (Konukçu, 1998, c.18, s. 215). Alim Han'ın yerine geçen kardeşi Ömer Han (1809-1822) zamanında hanlık altın çağını yaşadı. 1812'de bir elçi göndererek Rusya ile diplomatik ilişki başlatan Ömer Han 1814'te Türkistan (Yesi) şehrini aldı.

Narbuta Bey ile başlayan Alim Han, Ömer Han ve Ömer Han'ın oğlu Muhammed Ali Han (1822-1843)'ın dönemlerini kapsayan yıllar Hokand Hanlığı'nın yükseliş dönemidir. Bu ikinci dönemde hanlık, iç ve dış siyasette istikrar kazandı. Askeri alanda disiplin sağlandı, her han kendi adına para bastırdı. Yine bu dönemde hanlar, cami ve medrese gibi hayır kurumları tesis etmiş ve sulama sistemi geliştirerek şehrin ölü arazilerini ihya etmişlerdir. Din alimleri ve edebiyatçıların otoritesi de bu dönemde arttı.

Ömer Han'dan sonra yerine geçen 12 yaşındaki oğlu Muhammed Ali Han, Çin'e karşı bir siyaset izleyerek Kaşgar Hocaları'nı destekledi. Hoca Cihangir'in isteği üzerine 1826'da Doğu Türkistan'a kuvvet gönderdi ve Gülbağ Kalesi'ni Hokand'a bağladı. Aynı yıl Kâşgar'daki isyanın ardından Hoten, Yenihisar ve Yarkent halkı tarafından hükümdar ilan edilen Cihangir, iki yıl sonra yakalanarak Çin'de idam edildi (Konukçu, 1998, c.18, s. 215).

1825-1835 yılları arasında yapılan fetihlerle bütün güney Kazakistan ile Yedisu'nun büyük bir kısmı hanlık topraklarına dahil edilerek sınırlar kuzeyde ve doğuda genişletildi. Batıda ise 1824 yılında düzenlenen sefer başarısız olsa da 1826 yılında Ura-Tepe fethedildi. Ancak kısa süre sonra Buhara Hanlığı şehrin kontrolünü geri aldı (Çelik, 2016, s. 540).

1840 yılında Buhara Hanlığı ile Hokand Hanlığı arasında meydana gelen savaşta Hokand Hanlığı yenildi. Bazı şehirler Buhara Hanlığı'na bırakıldı. 1842'de Buhara hanı Emir Nasrullah, Hokand ordusunu tekrar mağlub ederek başşehir ele geçirdi. Nasrullah, Muhammed Ali Han'ı, annesi Nadire'yi ve kardeşi Mahmud'u idam ettirdi.

Muhammed Ali Han'dan sonra yıkılış sürecine giren Hokand Hanlığı, Buhara Hanlığı'nın kontrolüne girse de kısa süre Buhara hegemonyasına karşı özellikle Kırgızlar, Kıpçaklar ve Sartların başını çektiği hareketlenmeler başladı (Alpargu, 2021, s. 55). Bu hareketlenmeler neticesinde Ömer Han'ın kuzeni Şir Ali ülkeye getirildi, Buhara askerleri kovularak tahta çıkarıldı. 1842-1845 yılları arasında Hokand Hanlığı'nın başında bulunan Şir Ali, Fergana ve Hokand'ı yabancı askerlerden temizlemeye çalışsa da hanın kabilelere bağımlı olması etkin bir mücadele verilmesini engelledi. Bu istikrarsız durum aynı zamanda üretimin düşmesine sebep oldu ve halka da zarar verdi.

Hanlıktaki kargaşadan faydalanmak isteyen Emir Nasrullah, Hokand'a tekrar sefer düzenledi ancak Hive hanının topraklarına saldırmasıyla Buhara'ya geri dönmek zorunda kaldı. Bu girişimden sonra hanlıktaki taht mücadeleleri iyice arttı. Özellikle Kırgız ve Kıpçakların iktidar mücadelesi Kıpçak lideri Müslümankul'un zaferiyle neticelendi. Hanlığa nüfuzunu kabul ettiren Müslümankul'un, hanın naibi olmasıyla yaklaşık on yıl sürecek Kıpçak hakimiyeti de başlamış oldu.

Kazaklar ve Sartların Taşkent çevresinde başlattığı isyanı bastırmaya giden Müslümankul'un yokluğunda Kırgızlar mevcut hanı öldürdü. Bunun üzerine Müslümankul Şir Ali'nin oğlu Hudayar'ı tahta çıkardı. Hudayar'ın 1845-1858 yılları arasında tahtta bulunduğu dönemde hanlıktaki iç mücadelelerini fırsat bilen Ruslar, sınır boylarına girmeye başladı. 1858'de Hokand tahtına geçen Malla Han (1858-1862) tecrübeli kumandanları vasıtasıyla Ruslar'ın yayılmasına karşı dururken Hudayar, Buhara emirinin yardımıyla Hokand tahtını ele geçirmeye çalıştı (Konukçu, 1998, c.18, s. 215). Malla Han'ın 1862'de öldürülmesi üzerine yerine Alim Kul'un desteklediği Saîd getirildi. Ruslar 1864'te Evliya-Ata ve Türkistan'ı işgal etti. 1868 yılında Buhara Hanlığı'nı, 1873 yılında Hive Hanlığı'nı vasalı hâline getiren Ruslar, Hokand Hanlığı'ndaki mücadeleleri bir müddet kontrollü bir şekilde sadece izledi (Alpargu, 2021). Ancak hanlıktaki iç mücadeleler neticesinde 1875 yılında büyük bir isyan patlak verdi. Hudayar, tahttan indirildi ve yerine oğlu Nasırüddin getirildi. Ruslar onunla yaptıkları antlaşmaya dayanarak ülkenin bir bölümünü egemenliği altına aldı. Halkın desteğiyle han ilan edilen Polat Bey, Hokand'ı geri aldı. Ancak 1876'da

Ruslar Endican'a girdi ve Polat Bey öldürüldü. Aynı yıl içerisinde hanlık resmen lağvedildi ve bütünüyle Türkistan Genel Valiliğine bağlandı.

Tüm bu karışıklıklar ve mücadelelerden sonra Hokand Hanlığı'nda artık kesin bir netice isteyen Ruslar, Skobelev komutasında bir orduyu harekete geçirerek hanlığı işgal etti. 1876 yılında Aftabaçı teslim alındı ve isyan bütünüyle bastırıldı. 19 Şubat 1876 yılında Hokand Hanlığı'nın resmen lağvedildiği ve Rusya'ya bağlandığı ilan edildi (Alpargu, 2021, s. 57).

2.2.2. Hokand Edebiyatı

Timurlular'ın yönetiminde gelişen ve Nevâî ile altın çağını yaşayan Çağatay edebiyatı 16. yüzyıldan sonra bölgedeki siyasi istikrarsızlık ile birlikte yavaş yavaş kaybolmaya başlamıştır. 17. yüzyılın başında Şeybanilerin dağılmasıyla kurulan üç hanlıktan biri olan Hokand Hanlığı'nda Çağatay edebiyatının son bir hamlesi olarak canlı bir edebiyat hüküm sürmüştür. Özellikle Ömer Han ve Muhammed Ali Han devri bu edebiyatın en parlak ve canlı zamanıdır. Bu dönem adeta Nevâî ve Fuzûlî'yi taklit eden şairlerin bir kuvvet gösterişi oldu (Eckmann, 2014, s. 217). Şairler divan şiiri nazım biçimleriyle eserler vermişlerdir. Eserlerinde tenkit ve gerçeklik unsurlarının yanı sıra eğitim ve öğretimin önemini de vurgulamışlardır.

Hokand Hanlığı edebiyatında en dikkat çekici unsurlardan biri diğer şairlerden geri kalmayacak derecede etkili olan kadın şairlerin yetişmesidir. Bu yenilik sarayda daima şair ve şaireleri koruyan onlara değer veren Ömer Han zamanında olmuştur. Onun ölümünden sonra kendisi de bir şair olan eşi Mahlar Ayim Nâdire de aynı şekilde sarayda şairlere destek olmaya devam etmiştir.

19. yüzyılın başlarında Ömer Han sarayında güçlü bir edebî merkez kurulmuştur. Ömer Han, Nadire, Mahzûne, Üveysî, Gülhânî, Mahmûr gibi şairler bu edebî merkezin önemli temsilcileridir. 19. yüzyılın ortalarında Orta Asya bölgesindeki tarihsel ve sosyal durum önemli ölçüde değişti. Rusların etkisiyle Batı kültürü de yavaş yavaş Türkistan'a girdi. Bu kültürün etkisiyle bazı şairler Kazan, Azerbaycan ve Türkiye'den gelen yenilik fikirlerinden cesaret alarak Türkistan'ın da kültür hayatında köklü reformlara ihtiyaç olduğu fikrini yaymaya başladılar (Eckmann, 2014, s. 228). *Cedidçilik* adıyla bilinen bu hareket edebiyatta çok güçlü bir etki ve yenilik başlatamamıştır. Bu dönemde şairler arasında iki ayrı düşünce hakimdir. Yeni dille yeni şiirler yazmayı savunan şairler olduğu gibi eski dil ile şiir

yazamaya devam eden şairler de vardır. Mukîmî, Furkat, Zevkî gibi Hokandlı şairler bu ceditçi edebiyatın temsilcileri arasındadır.

Nevâî'yi takip eden şairlerin yanında yergi içeren şiirler yazan şairler de vardı. Bu eserler gerçek hayatı yansıtmak noktasında daha gerçekçiydiler. Çağatay edebiyatında da gerçek hayatı tasvir edebilmek için roman ve hikâye gibi modern edebî türlerin yer alması gerekliydi. Ancak bu edebî dil divan şiirinin kalıplarında çıkamamıştır. Nihayet Rus ihtilalinden sonra 1921'de Özbek dilinin yazı dili olarak kabul edilmesiyle bu yenilik edebiyata girmiş ve beş asırlık Çağatay edebiyatı sona ermiştir.

2.2.2.1. Ömer Han (1787-1822)

Başşehir Hokand merkezli gelişen son dönem Çağatay şiirinin en önemli temsilcilerinden biri Ömer Han'dır. Dindar ve adil bir han olarak övülen Ömer Han, şairleri korumuş ve onları sarayında himaye etmiştir. Emirî mahlasıyla Nevâî tarzında şiirler yazan şairin bir divanı vardır. Divanında bulunan Çağatayca ve Farsça şiirlerinin başlıca konusu aşk ve şaraptır. Eserin başında bulunan giriş sayesinde şairin hayatı hakkında bilgilere ulaşılabilmektedir. Şairin bu divanı İstanbul'da Şeyh Süleyman Efendi tarafından (1884-85) yayımlanmıştır. Ömer Han, devrinde klasik Çağatay edebiyatını en iyi anlamış ve bu yolda en güzel şiirleri yazmış biridir (Eckmann, 2014, 217).

Sarayında pek çok şairi himaye eden Ömer Han bu yönüyle Hüseyin Baykara'ya benzetilmiştir. Devrinin tanınan şairleri arasında bulunan Nemenganlı Fazlî, dönemin şairlerinin şiirlerini içeren *Mecmuatu's-Şuarâ* adlı eserinde onun şiirlerine yer vermiştir. Fazlî'nin bu eseri 1900 yılında Taşkent'te (Eckmann, 2014) neşredilmiştir.

2.2.2.2. Nâdire (1792-1842)

Hokand Hanlığında yetişmiş önemli şairlerden bir diğeri Ömer Han'ın eşi Mahlarayim'dir. Atalık (vali) Rahman Kulı Bey'in kızı olan Nadire güzelliğiyle dikkat çekmiş, bu sayede Alim Han'ın sarayına getirilmiştir. Güzelliğinin yanı sıra zekiydi, aynı zamanda ilim ve edebiyata da düşküncü. Öyle ki yaklaşık 15000 mısradan oluşan bir şiir mirası bırakmıştır. Şiirlerini yazdığı ilk dönemlerde Kamile mahlasını kullanırken daha sonra Nâdire'yi kullanmış ve devrinde bu isimle ün kazanmıştır. Nâdire, Ömer Han ile birlikte sanatın koruyucusu olmuş ve sarayın bir kültür ve edebiyat merkezi olmasında önemli bir rol üstlenmiştir.

Ömer Han'ın ölümünün ardından tahta geçen oğlu Muhammed Ali Han'ın genç ve tecrübesiz olması sebebiyle devlet işlerinde de söz sahibi olan Nadire han, kervansaray, köprü gibi bayındırlık işlerine önem vererek halk için gerekli imaretleri yaptırdı (Tolkun, 2001, s. 169). Nadire bilgeliği, edebiyata verdiği kıymet, sosyal ve kültürel faaliyetleri ile halkın sevgisini kazanmıştır. Çalışmamıza konu olan mesnevinin de ona bağışlanmış olması gücünü ve saygınlığını göstermesi açısından iyi bir örnektir. Şiirlerinde aşk, dostluk, ilim vatan sevgisi gibi konuları işleyen Nâdire'nin Çağatayca ve Farsça şiirlerinin toplandığı üç divanı vardır.

2.2.2.3. Üveysî (1779-1845)

Asıl adı Cihan Atın'dır. Nadire ve Mahzûne'den sonra Ömer Han sarayında yaşamış olan üçüncü kadın şair olan Üveysî, şair olan babasının etkisiyle şiir yazmaya başladı. Aşk ve dönemin problemleri onun şiirlerinin başlıca konularıdır. Klasik Çağatay dilini ve aruzu çok iyi bilen Üveysî şiirlerinde Veysî mahlasını da kullanmıştır. Nadire'nin nedimesi olarak saraya giren Üveysî'nin bir divanı, *Kerbelâname* ve *Vakîât-ı Muhammed Ali Han* adlı iki mesnevisi vardır. Üveysî aynı zamanda çistan (edebî bilmece) türünün önemli temsilcilerinden biridir.

2.2.2.4. Gülhânî (18. yy-19. yy)

Hiciv şiirleriyle tanınan Gülhânî'nin asıl adı Muhammed Şerif'tir. Köylü bir ailenin çocuğu olarak 18. yüzyılın sonlarında doğan şair Semerkand ve Nemengan'da eğitim gördü. Ancak maddi imkansızlıklar sebebiyle eğitimini yarıda bıraktı ve Hokand'a gelerek Ömer Han sarayında hizmetli oldu. Şiirlerinde saray adamlarını eleştirmesi sebebiyle tepki toplayan Gülhânî kısa süre sonra saraydan ayrılmıştır.

Gülhânî kabiliyetli bir şairdir. Türkçe ve Farsça yazdığı lirik ve satirik şiirleri sade ve kolay anlaşılır bir üslupla sivrilir (Eckmann, 2014, s. 222). Rahmetullah Vazeh (1817-1894) *Tuhfetül Ahbab fî Tezkiret ül Eshab* adlı eserinde Gülhânî'nin bir divanı olduğunu belirtir. Gülhaniy'in en önemli eseri *Zarbul Mesel*'dir (TDTEA, c. 15, s. 151).

2.2.2.5. Mahmud (19.yy)

Asıl adı Mahmud'dur. Hokanlı şair Molla Şîr'in oğlu olan şair Mahmud mahlasını kullanarak şiirler yazmıştır. Şair ve medrese hocası olan babasının evinde edebiyat

meraklıları ve şairlerin toplantılarında katılmış ve bazen kendisi de bu toplantılarda şiirler okumuştur. Ömer Han sarayında bir müddet saray şairi olarak bulunan Mahmur hicivleri sebebiyle saray adamlarıyla geçinememiş ve saraydan ayrılmıştır. Şiirlerinde dönemin makam sahiplerini, kadılarını, hocalarını, saray şairlerini eleştirmiştir. Nitekim Fazlî tezkiresinde Mahmur'u "hayalleri güzellikten yoksun, dedikodu ve çıkarıcılık dolu" diye tasvir eder (TDTEA, c. 15, s. 182). Mahmur'un hiciv şiirlerinin toplandığı bir divanı vardır.

2.2.2.6. Mukîmî (1850-1902)

Asıl adı Muhammed Emin Mirza Hoca'dır. Şiirlerinde daha çok Nevâî ve Fuzulî'den etkilenmiş ve büyük bölümünü divan şiiri tarzında yazmıştır. Şairin *Seyâhatnâme* adlı manzum eseri Hokand civarında ve Fergana vadisinde yaptığı gezilerden edindiği izlenimlerini içermektedir.

Rus sömürüsü altındaki toplumun sıkıntılarını yakından gözlemleyen Mukîmî'nin şiirlerinde iktidar ve güç sahiplerine yergi önemli bir yer tutar. Dili sade ve anlaşılır olan şair halkın sorunlarını yine halkın diliyle anlatmıştır. Eserlerinde halk şiirlerinin deyimlerini ve kelimelerini kullanır. Yergilerini mesnevi ve muhammes şeklinde yazan şairin *Tanâbçılar*, *Dâdhâhım*, *Zavodçi bay*, *Hacv-i Viktor*, *Toy* ve *Evliyâ* en bilinen eserleridir. Özbek edebiyatında önemli bir yere sahip olan Mukîmî'nin eserleri birkaç kez basılmıştır.

2.2.2.7. Zevkî (1853-1921)

Asıl adı Ubeydullah olan Zevkî Hokand'da dünyaya geldi. Medreselerde eğitim aldığı yıllarda klasik şiir eğitimi de alan şair ilk şiirlerini de bu dönemlerde yazdı. Geçimini sağlayabilmek için zengin birinin yanında çalışan şair bu sayede Semerkand, Buhara, Hocend, Taşkent gibi önemli şehirleri gezdi. Bu seyahatleri onun sanatına tesir etti. Mukîmî'yi takip eden şairin hicivlerinin yanı sıra halk arasında bestelenen muhammes, gazel ve müseddes gibi lirik şiirleri de vardır. Şiirleri ölümünden sonra bir araya toplanmış ve bazı örnekler 1958'de *Tanlangan Eserler* adıyla Taşkent'te neşredilmiştir. (Eckmann, 2014, s. 239; TDTEA c. 15, s. 239).

2.3. Uzlet ve Eserleri

18. yüzyılın ikinci yarısında Hokand Hanlığı sınırları içerisinde, bugün Nemengan vilayetine bağlı olan Kasansay'da dünyaya geldi. Asıl adı Muhammed Şerif'tir.

Araştırmacılar tarafından doğumu ile ilgili farklı tarihler ileri sürülmektedir. Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi (TDTEA)'nin 15. cildinde Uzlet maddesi bulunmaktadır. Söz konusu maddede Uzlet'in doğum tarihi 1743 olarak gösterilmektedir. Alihan Halilbekov, *Namangan Adabiy Muhiti* (1998) kitabında, Fazlî'nin *Mecmua-i Şairân* (1821) adlı şair antolojisinde, Uzlet hakkında “onun yaşı yetmişe ulaştı” şeklindeki ifadesinden yola çıkarak 1751’de dünyaya geldiğini yazar. (Halilbekov, 1998, s. 78). Yine 1966 yılında basılan *Özbek Edebiyatı* kitabında şairin doğum yılı 1752-1758 yılları arasında gösterilmektedir (1966, c. 5, s. 245).

Muhammed Şerif, ilk eğitimini Kasan’da aldı. Uzlet’in kendi eserleri ve Kasansaylı dostu Muhammed Emîn Hoca Münşî'nin bir şiirinden 1224/1810’da Kasansay’da katiplik yaparak yaşadığı anlaşılmaktadır (Tekin, 2014). 1819-1822 yılları arasında Hokand’da yaşadı (Halilbekov, 1998, s. 78). Ömer Han’ın vefatından sonra tekrar Kasan’a döndü. Ancak memurların kendisine ve halka karşı olan zalimce tutumlarına dayanamayarak Hokand’a geri döndü. Devlet görevlilerinin bu tutumunu anlatan eserini Muhammed Ali Han’ın annesi Nâdire’ye sundu. Ömer Han’ın eşi ve aynı zamanda kendisi de şair olan Nâdire’nin himayesine girdi ve sarayda hattatlık yapmaya başladı.

Hayatının sonuna kadar Hokand şehrinde yaşayan Muhammed Şerif’in yaşamı ile ilgili bilgiler, kendi eserlerinde ve dönemin önde gelen şairlerinden Fazlî'nin *Mecmua-i Şairân* adlı eserinde verdiği bilgilerle sınırlıdır. Fazlî, ondan yetenekli şair, tanınmış bir hattat ve alim olarak bahseder. İlerlemiş yaşına rağmen güzel şiirler yazan şairi hünerli, bahtsız ve iyi bir insan olarak değerlendirir.

Uzlet, Nadire’ye sunmak üzere yazdığı büyük eseri *Heft Gülşen* (Yedi Gülşen) mesnevisinin girişinde kendi hayatından bahseder. Eserden yaşamının yoksulluk ve sıkıntılar içerisinde geçtiği anlaşılmaktadır. Zorlu hayatına rağmen ilmî derinliğini arttırmış, sağlam eserler ortaya koyarak döneminin tanınmış şair ve alimleri arasına girmiştir.

Ölüm tarihi ile ilgili kesin bir bilgi yoktur. Yakın dostu Eşân Han Töre’nin vefatı üzerine yazmış olduğu tarihe göre o, 1263/1848’de Hokand’da ve 96 yaşındaydı. Buradan anlaşılabacağı üzere Uzlet, Hokand’da vefat etmiştir (Tekin, 2014).

Hokand edebî muhitinde yetişmiş, tanınmış şairlerden biri olan Muhammed Şerif, eserlerinde Uzlet (Uzletî), Mehcûr (Mehcûrî), Nâdir (Nâdirî), Şerîf (Şerîfî) mahlaslarını

kullanmıştır. Gazel, mesnevi, rubâî, müveşşah, ölen, müstezat, muhammes, terci-i bent, terki-i bent türlerinde toplam 13 bin mısradan fazla şiir yazmıştır. Şiirlerinde aşk önemli bir yer tutar. Aynı zamanda yaşadığı dönemin sorunlarını, Hokand'ın siyasi istikrarsızlık ortamından etkilenen toplumun sıkıntılarını eserlerinde dile getirmiştir. Şiirlerine insan sevgisi, doğanın güzelliklerini, sevgi ve sadakati, adalet, liyakat gibi konuları, dönemin sıkıntılarını, felsefi ve ahlakî düşüncelerini yansıtmıştır. Türkçe ve Farsça şiirler yazan, tercümeler yapan Uzlet, hattatlık yeteneğiyle Emirî divanını da istinsah etmiştir.

Uzlet'in günümüze ulaşan Türkçe ve Farsça şiirlerini içeren divanı ve *Heft Gülşen* adlı mesnevisi vardır. Türkçe ve Farsça yazılmış divanı 1962 yılında doğduğu Kasansay'da bulundu. Divanın iki el yazma nüshası vardır ve nüshalardan biri Gafur Gulam İsimli Hokand Edebiyat Müzesi'nde diğer eksik olan nüsha ise Taşkent'te Ali Şir Nevâiy İsimli Edebiyat Müzesi'nde muhafaza edilmektedir (Tekin, 2011, s. 1848).

Heft Gülşen mesnevisinin bilinen iki el yazma nüshası vardır. Bu yazmalar Özbekistan Fenler Akademiyası Şarkşinaslık Enstitüsü kütüphanesinde 1801 ve 10114 kayıt numaralarıyla muhafaza edilmektedir. 1910'da Taşkent'te litografi usulü ile yayımlanan bu mesnevi 1961 yılında T. Gafurcanova tarafından 1801 kayıt numaralı nüsha esas alınarak neşredildi.

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Çalışmada kullanılacak olan yöntem nitel araştırmalar yöntemlerinin bir türü olan doküman analizi yöntemidir. Belgesel tarama olarak da bilinen doküman analizinde, var olan kayıt ve belgeler incelenerek veri elde edilmektedir. Doküman analizi, belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır (Karasar, 2007).

Araştırmada, 19. yüzyılda Çağatay Türkçesi ile yazılmış *Yedi Gülşen* adlı mesnevinin dil incelemesi, transkripsiyonlu metni ve dizini hazırlanarak eserin, Türk dili ve edebiyatı eğitimi çerçevesinde yazın dili açısından incelenmesi ve bu veriler ışığında eserin dil ve edebiyat eğitimi içinde yazınsal öneminin ortaya konması hedeflenmektedir.

3.2. Evren ve Örneklem

- Araştırmanın evreni, Türk edebiyatında yazılmış mesnevi metinleridir.
- Araştırmanın örnekleme, 19. yüzyılda kaleme alınmış *Yedi Gülşen* adlı Çağatayca mesnevidir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada verilerin toplanmasında literatür taramasından yararlanılmıştır ve veriler, doküman incelenmesi yöntemi ile elde edilmiştir.

3.5. Verilerin Toplanması

Alan odaklı yapılan bu çalışmada, veriler toplanırken öncelikle alanla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Bu sayede kullanılabilecek kaynaklar elde edilmiştir. Kaynaklara çeşitli kütüphanelerden, internet ortamında yer alan veri tabanlarından ve diğer internet kaynaklarından ulaşılmıştır. Daha sonra araştırmaya konu olan eser içerik analizi ile incelenmiştir. Bunun sonucunda elde edilen bilgi ve bulgulardan yola çıkılarak veriler toplanmıştır.

3.6. Verilerin Çözümlemesi

Çalışmada veri çözümlemesi için doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Eserin dil incelemesi yapılmış, transkripsiyon alfabesi kullanılarak eser Latin alfabesine aktarılmış, eserin açıklamalı dizini hazırlanmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde genel ifadeler yer verilerek, literatür taraması ve doküman analizi ile toplanan verilerin çözümlemesi yapılmıştır.

BÖLÜM IV BULGULAR

4.1. Giriş

4.1.1. Mesnevinin Tanıtılması

4.1.1.1. Eserin Adı

Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi, Nadir ve Yazma Eserler Bölümünde korunan mesnevi *Gülşennâme* adıyla kaydedilmiştir. Ancak eserin içinde mesnevinin esasını teşkil eden *Yeti Gülşen* (Yedi Gülşen) ifadesi üç yerde geçmektedir. İlki “*Hikâyet-i Bar-sabîl-ı Tamşîl-ı Musannıf*” başlığıyla verilen bölümde şu şekilde geçmektedir:

Ğılay-dép cûd u ihsânını ısbât / Bu yañlığ ruğ'a éttim néçe abyât (4a/12)

Ne abyâtı ki érdi Yeti Gülşen / Güher yañlığ laţâfat içre ravşan (4a/13)

İkincisi *Yeti Gülşen*'in tamamlandığını ifade eden beyitte şu şekilde geçmektedir:

Farâsatdın ğılay émdi mubayyan / Çarâ ki tammat oldı Yeti Gülşen (93a/15)

Üçüncüsü ise eserin hatime bölümünde telif tarihini veren beyitte geçmektedir:

Hırad istedi târîhni ravşan / Tapıpdur Yeti Gülşen üzre ğülşen (99b/5-6)

Eserde üç yerde vurgulanan ifadelerden adının *Yeti Gülşen* (Yedi Gülşen) olduğu açıkça görülmektedir.

Türkiye’de 2012 yılında Fatih Üniversitesinde Emine Kızıлтаş tarafından hazırlanan 17. YY. Sonundan 20. YY. Başına Kadar Yaşayan Fergâna Muhiti Şairleri (*Hayatı ve Eserleri*) başlıklı yüksek lisans tezinde tanıtılan şairlerden biri de Uzlet’tir (Kızıлтаş, 2012, s. 168-186). *Muhammed Şerif Nâdir* başlığı taşıyan bölümde şairin hayatı, eserleri ve *Heft Gülşen* mesnevisi hakkında bilgi verilerek eserdeki yedi hikâye özetlenmiştir. Bu özet hikâyelerdeki karakterlerin ve hikâye kurgularının elimizdeki metinle uyduğu tespit edilmiştir. Yine 1959’da hazırlanan *Özbek Edebiyatı* kitabında Çağatay edebiyatının önemli şairlerinin eserlerinden bölümler verilmiştir. Bu antolojide Nâdir’in *Heft Gülşen* mesnevisinden bir hikâye örnek metin olarak yer almaktadır (s. 579-588). Yapılan incelemede bu örnek

hikâyenin Yedi Gülşen’de “*Gülşen-i Avval Vâkı ‘a-ı Hışt-rîz*” başlığıyla yer alan Birinci Gülşen olduğu görülmüştür. Hikâyedeki kurgu ve karakterler birebir uyumaktadır.

Eserle ilgili elde ettiğimiz diğer iki kaynak Halid Rasulev ve Alihan Halilbekov’a aittir. Halid Rasulev, *O’zbek Epik She’riyatıda Xalqchilik (Özbek Epik Şiirlerinde Halkçılık)* (1973) adlı kitabında “*Heft Gülşen Destanında Sevgi, Adalet, Sehavet Teraneleri*” başlığı altında eserdeki sevgi, adalet ve cömertlik değerleri üzerinde durmuş, söz konusu değerler üzerinden ele alarak eseri incelemiştir (s. 98-144). Alihan Halilbekov ise *Namangan Adabiy Muhiti* (1998) adlı kitabında *Nâdir* (s. 76-88) başlığı altında şairin hayatı ve eserleri hakkında bilgiler vermiş ve *Heft Gülşen*’de yer alan yedi hikâyeyi kısaca özetlemiştir. Bu iki çalışma üzerinde yapılan incelemelerde çalıştığımız metin ve *Heft Gülşen*’de bulunan hikâyelerin içeriği, karakterler ve kurgular arasında paralellik olduğu açıkça görülmektedir. Tüm bu bilgiler elimizdeki eserin Uzlet’e ait *Heft Gülşen* mesnevisinin istinsahı olduğunu düşündürmektedir. Ancak bu süreçte *Heft Gülşen*’in orijinal nüshasına ulaşmak mümkün olmamıştır.

Kaynaklarda eserin adı *Heft Gülşen* olarak verilmesine karşılık üzerinde çalıştığımız metinde bu ifadeye rastlanmamıştır. Yukarıda da örneklerini sıraladığımız üzere üç yerde *Yedi Gülşen* yazıldığı görülmektedir. Bu sebeple eserin adı *Yedi Gülşen* olarak tercih edilmiştir.

4.1.1.2. Yazıldığı Tarih Kimin Yazdığı ve Kime Sunulduğu

Mesnevilerde sebep-i telif bölümlerinde eserin neden ve kimin adına yazıldığı hatime bölümünde ise hangi tarihte kaleme alındığı ile ilgili bilgilere ulaşılmaktadır. TDTEA’nın 15. cildinde, Hokand edebî muhitinde yetişmiş şairlerden Uzlet hakkında verilen bilgilerde onun *Heft Gülşen* (Yedi Gülşen) adlı mesnevisi de vurgulanmaktadır (s. 141-145). *Yedi Gülşen*’in sonundaki bir beyitte de Uzlet’in adı açıkça görülmektedir. Şair Hindistan’da tanınan meşhur bir şeyhin hikâyesini anlatmış ve onun manevi gücünden yardım dileyerek şu beyitleri yazmıştır:

Her kim tiler andın ıstı ‘ānat / Rūhı aña eylegey kerāmet

Bu şafhağa anı eyledim yād / ‘Uzlatnı çu rūhı eylegey şād (102b/8-9)

Şair incelediğimiz kaynaklarda daha ziyade Nâdir mahlasıyla tanınmaktadır. Ancak mesnevide Uzlet adının geçtiği tespit edildiğinden çalışmada bu mahlası kullanılmıştır.

Heft Gülşen mesnevisinin yazıldığı tarihi ebced ile veren beyit ise şöyledir:

Hırad istedi tārīhni ravşan / Tapıpdur Yeti Gülşen üzre gülşen (99b/05)

TDTEA'nın Uzlet maddesinde beyitin ebced değeri şu şekilde hesaplanmıştır: Burada “yeti gülşen”in ebced değeri 820'dir. Şiirde bahsedilen “gülşen”in ebced değeri olan 420 rakamı da buna eklendiğinde H. 1240 (M. 1824/1825) tarihi elde edilmektedir (TDTEA, 2000).

Uzlet, *Heft Gülşen* mesnevisini Ömer Han'ın ölümünden sonra eşi, meşhur devlet erbabı ve şaire Mahlar Ayim Nâdire'ye sunmuştur. Mesnevi geleneksel olarak hamd ve na'larla başlar ve sonra Nâdire övülür (TDTEA, c. 15, 141). Kaynaklarda, eserde Nâdire için övgü dolu sözler kullandığı girişte ve hikâyelere bağlayarak Nâdire hakkında coşkulu satırlar bulunduğu belirtilmektedir. Bu bölümlerde Nâdire'nin “Nâdîret'ül-ukâla”, “Minnetü'l-kuraba” olarak tasvir edildiği belirtilmektedir (Halilbekov, 1998, s. 83). Yedi Gülşen'de Nâdire için metnin muhtelif yerlerinde bulunduğu anlaşılan övgüler yoktur. Ancak eserin girişinde şairin durumunu anlattığı bölümün sonundaki şu beyitlerin Mahlar Ayim Nâdire'ye söylendiği düşünülmektedir.

Bu davr içre hâkîkat şāhīb-ı māh / Érür ahl-ı suhan hālının āgāh

Sahāvatda érür Hātām aña kul / Salur zor içre Rustam boynıga gul

Amārat masnadıda Keykubād ul / Atadın tā atağa né nijād ul

Yıkılğay çarh 'ālî-himmatıdın / Cahān titrer 'urūc-ı rāyatıdın

Sıyāsatdın yalañaç eylese tīg / Kuyaş tartar yüziğa vahmıdın mīg (3b/7-11)

Yine şairin eseri Nâdire'nin mutlulukla okuması için hazırladığını belirttiği beyitler şöyledir:

Muḳaffal bābı kāşıf bulmasun-dép / Zamāna ahlı vāḳıf olmasun-dép

Şacarlarnı tutup şāhını égmey / Semerlerge hıyānat éli tégmey

*Bu gülşenler sarı hādī bolup rūḥ / **Bégim**ge eyledim bābını maftūḥ*

Anıñ üçün muni éttim muhayyā / Sa ‘ādat birle kılsun-dép tamāşā (4b/1-5)

Bu beyitlerde geçen “*begim*” ifadesiyle kastedilenin Nâdire olduğu düşünülmektedir. Eserin, dönemin Hokand hanı Muhammed Ali hana değil de annesi Mahlar Ayim Nâdire’ye sunulmuş olması dikkat çekicidir. Bu durum onun devlet idaresindeki gücünü ve saygınlığını göstermektedir. Bilindiği gibi Muhammed Ali Han babası Ömer Han’ın vefatından sonra küçük yaşta tahta geçmiş ancak idarede annesi etkin olmuştur. Nâdire o dönemde sosyo-ekonomik ve kültürel işlerin yürütülmesinde, medreselerin, kervansarayların inşasında büyük rol oynamış böylece halk tarafından da derin bir saygı ve sevgi kazanmıştır.

4.1.1.3. Eserin Telif Sebebi

Bilindiği gibi mesnevilerin giriş bölümlerinde hemen hiç ihmal edilmeyen sebab-i telif bölümleri yer almaktadır. Bu bölümde şairlerin eseri yazmaya nasıl ve niçin karar verdikleri hakkında bilgiler yer alır. *Yedi Gülşen* mesnevisinde de dört halifeye övgüden sonra şair hana dua etmiş ve kendi durumunu anlatmaya geçmiştir. Yaşadığı büyük sıkıntılara tahammül etmekte zorlandığı bir dönemde aklın huzuruna vardığını ve derdini bütünüyle ona anlattığını söylemektedir. Aklın kendisine rehberlik ettiğini ve ona bu zamanda söz ehlinen haberdar bir ay (Nâdire) olduğunu, cömertlikte Hatem’i geçtiğini eğer şairlik yeteneğiyle ona bir name sunarsa muhakkak kıymet göreceğini söyler. Böylece söz beyanıyla meşgul olmaya başladığını belirtir.

Ki bir tün ‘aqlıñıñ aldığa bardım / Yürekni dard u dāğın anda yardım

Aña ḥālım sar-ā-sar kıldım ‘ayān / Taraḥḥumdın añı bağı bolup kan (3b/4-5)

...

Kerem étgen cahān ahlığa her kün / Anıñ-dék körgeñi yok érdi gardūn

Seni dardıña kélđi oşbu ḥıla / Alıp barsañ eger endek vasıla (3b/14-15)

Qılur ihsān u cūd ile sar-afrāz / Bolur sen nigeñ ahlı içre mumtāz (4a/1)

Tüşüp köñlüm ara bu şıva ma ‘kūl / Ki boldum söz bayānı içre maşğūl (4a/2)

Bu bölümden sonra şair, “*Bar-sabîl-ı Tamşîl-ı Muşannıf*” başlığıyla küçük bir hikâye anlatır. Hikâyede Mahmud Nasır adlı bir kişi babasının adına bir bahçe inşa eder ve ona bahçeyi bağışlar. Ancak babası bahçenin bir zaman sonra yok olacağını ve kalıcı bir eser bırakmak için fazilet sahibi kimselerin övgüsüne mazhar olmak gerektiğini söyler. Başlık altında kişinin alemde kalıcı bir eser bırakması gerektiğinden bahseder ve sonunda kendisinin de bu sebeple eseri kaleme aldığını şu şekilde ifade eder:

Kılay-dép cūd u ihsānını ısbāt / Bu yañlıg ruḳ’a éttim néçe abyāt

Ne abyātı ki érdi yeti gülşen / Güher yañlıg laṭāfat içre ravşan (4a/12-13)

4.1.1.4. Eserin Nüshası

Elimizdeki metin, Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi Nadir ve Yazma Eserler Bölümü’nde 0240 numarada “*Gülşennâme*” adıyla kayıtlıdır. Ölçüleri 250x150 mm boyutlarında olan eserin tamamı 102 yapaktır. Metnin en az 10, en fazla 16 satır olmak üzere geneli 15 satırdan müteşekkildir. Her bir sayfa, mensur kısımlar hariç, çift sütundur. İnce âharlı kâğıt üzerine tâlik hatla yazılmış eser, sırtı meşin, üstü yeşil kâğıt şemseli cilt içindedir. Mesnevinin 49b, 53b ve 54a numaralı sayfalarında bazı beyitlerin mürekkebi silinmiştir. Bu beyitlerdeki kelimeler okunamamaktadır. Okunamayan kelimeler “[...]” işaretiyle gösterilmiştir.

Nüsha üzerinde numaralandırma yapılırken boş olanlar da sayılarak 5a’ya kadar sayfa numaralarının Arapça rakamlarla yazılı olduğu görülmüştür. Bu sebeple kütüphane kayıtlarında eserin varak bilgisi 103b olarak belirtilmektedir. Ancak bu çalışmada metin olmayan yapraklar hesaplanmayarak besmele ile başlayan sayfadan itibaren numaralandırma yapılmıştır. Böylelikle elimizdeki metin 102b ile tamamlanmaktadır.

Yedi Gülşen mesnevisinin müstensihî ve istinsah tarihi tespit edilememiştir. Yukarıda “4.1.1.1. Eserin Adı” başlığı altında da açıklandığı üzere yapılan araştırmalar neticesinde eserin Uzlet’e ait *Heft Gülşen* (Yedi Gülşen) mesnevisinin istinsahı olduğu düşünülmektedir. Uzlet’e ait bu eserin bilinen iki el yazma nüshası vardır. Bu nüshalar Özbekistan Fenler Akademiyası Şarkşinaslık Enstitüsü Kütüphanesinde 1801 ve 10114 kayıt numaralarıyla muhafaza edilmektedir. Eser 1910’da Taşkent’te litografi usulü ile yayımlanmıştır. Aynı zamanda T. Gafurcanova tarafından 1961’de 1801 kayıt numaralı nüsha esas alınarak “*Nâdir, Heft Gülşen (Yetti Gülşen)*”. Taşkent: Özbekistan SSR Fenler Akademiyası

Neşriyatı” künyesi ile neşredilmiştir. Çalışmamız sırasında bu el yazma nüshalara ve çalışmaya ulaşmak mümkün olmamıştır.

4.1.1.5. Eserin Beyit Sayısı

Uzlet’in 1824-25’te tamamladığı klasik bir mesnevi düzenine sahip *Heft Gülşen* eserinde tevhid, na’t, dört halifeye övgü, şairin durumu ve sebep-i telif bölümlerinden sonra Nâdire’ye övgü yer almaktadır. Bu bölümden sonra hikâyelere giriş yapılmıştır. Kayıtlarda mesnevinin toplam 6000 mısradan müteşekkil olduğu belirtilmiştir (TDTEA, c.15, s. 141). Ancak elimizdeki metnin beyit sayısı 2873’tür. 1959’da yayımlanan *Özbek Edebiyatı* kitabında mesnevinin birinci hikâyesi örnek metin olarak sunulmuştur. Yapılan incelemede hikâyenin sonunda Nâdire ve iki oğlu için dua edilen 16 beyit bulunduğu görülmektedir. Buradan hareketle müstensihinin girişte ve eserin muhtelif yerlerinde Nâdire ile ilgili olan bölümleri metne almadığı düşünülmektedir. Bunun dışında hikâyelerde de eksik beyitler olduğu anlaşılmaktadır. Ancak hikâyelerin akışını etkileyen bir eksiklik tespit edilmemiştir. *Yedi Gülşen*’de tevhid, na’t, dört halifeye övgü, şairin durumu ve eserin yazılış sebebi anlatıldıktan sonra hikâyelere geçiş yapılmıştır.

4.1.1.6. Eserin Nazım Şekli ve Vezni

Uzlet’e ait olduğunu düşündüğümüz eser mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Bütün mesnevilerde olduğu gibi bu eser de temelde üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm giriş bölümüdür; tevhid, na’t, dört halifeye övgü, şairin durumu ve telif sebebini içerir.

Bismi ’llâhi ’r-raḥmāni ’r-raḥīm

Huvallāhu ’l-lazī subḥān zi ’l-mulk / Cahān baḥrıḡa salḡan çarḡdın fülk (1b/1-2)

Tevhid bölümü 24 beyitten müteşekkildir. Ardından na’t, dört halifeye övgü ve han için mensur olarak yazılmış küçük bir dua yer alır. Duadan sonra başlıksız, şair kendi durumunu anlatmıştır. İkinci bölüm esas konunun olduğu bölümdür. Mesnevide bir birinden bağımsız yedi hikâyenin anlatıldığı bölümdür. Birinci hikâyeye “*Gülşen-i avval vāḡı ’a-ı ḡışt-rīz*” başlığıyla giriş yapılmıştır. Yedinci hikâyeden sonra hatime bölümü gelmektedir. Bu üçüncü bölümde telif tarihi verildikten sonra bir şeyhin hikâyesi daha vardır ve eser şeyhin ruhundan meded dileyerek tamamlanır.

Tapsun vaṭan içre ‘umr-ı cāvīd / Koyma meni hem ḥarāb navmīd

Tammāt al-vāḳı ‘a’ş-şayḥ (102b/13-15)

Mesnevi hezec bahrinin “*mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün fe ‘ülün*” kalıbıyla yazılmıştır.

4.1.1.7. Eserin İçeriği

Eserin yazıldığı 19. yüzyılın ilk yarısında Hokand, Hive ve Buhara hanlıkları arasında üstünlük savaşları bulunmaktaydı. Bu kanlı iktidar savaşlarından halk da nasibini almış ve pek çok kez yağmalarla karşılaşmıştı. Aynı zamanda hanlık kendi içinde de iktidar mücadelesi vermekteydi. Ekonomik sıkıntılar ve bitmeyen çatışma ortamı içerisinde Mahlar Ayim Nâdire, kültür ve edebiyat çevrelerinden insanları sarayda toplayarak ülke için kültür ve eğitim alanında faaliyetler göstermeye gayret etmiştir.

Mesnevi, Uzlet’in devrinin bu olaylarını derinden gözlemlediğini, adaletsizliği gördüğünü, haksızlıkları ortadan kaldırmak için milletperverlik, iyilik, sevgi, adalet gibi fikirleri teşvik ettiğini göstermektedir. Şair, mesnevideki hikâyelerle toplumdaki yönetici sınıflar arasında adalet, insana saygı, liyakat, iyilik ve cömertlik gibi erdemleri tavsiye etmektedir (Rasulev, 1973, s. 99). Bu sebeple hikâyelerdeki karakterler padişahlar, şehzadeler, vezirzadeler, tüccarlar, savaşçı kahramanlar ve Nâdire gibi güçlü, akıllı kadınlardır. *Yedi Gülşen*’de her hikâyeyi girişinde bulunan mensur bölümlerde açıklanan düşünceler hikâyelerle teyid edilmektedir.

Yedi Gülşen mesnevisini oluşturan yedi hikâyede işlenen konular ise şöyledir:

Birinci hikâyede; yöneticinin kerem sahibi ve cömert olması gerektiği savunulmuş ve hikâyede adil, yoksulları koruyan bir padişah örneği oluşturulmuştur. Aşk, sevgi, insanlık, kusurları örtme, cömertlik gibi değerler övülmüştür.

İkinci hikâyede; savaşçıların ülke için kıymeti hatırlatılmış, fedakârlıkları göz önünde bulundurularak yöneticilerin, onların gönlünü her zaman hoş tutması gerektiği öğütlenmiştir. Kahramanlara ihsanda bulunmak, ülkenin refahının sürdürülmesi, adalet, liyakat, fedakârlık, sevgi, sadakat gibi değerler savunulmuş, zulüm ve haksızlık karşısında hakkaniyet ve sadakatin zaferi anlatılmıştır.

Üçüncü hikâyede; zalim, cahil, acımasız şah örneği verilerek olumsuz yönleri gösterilmiştir. Hikâyede sevgi, bağlılık, anlayış, aşkın ölüme, adaletin zulme karşı zaferi anlatılmıştır.

Dördüncü hikâyede; Yöneticilerin kendilerine akıllı bilgili kişileri danışman olarak seçmesinin önemi vurgulanmıştır. Bu hikâyede zekânın, bilginin ve bilimin gücü anlatılmıştır. Zekâ, bilgi ve irfan insana hayatta ve aşkta yol gösterir, mutluluk getirir.

Beşinci hikâyede; tevekkül ve rıza üzerinde durulmuş, bu iki özelliğin kişiyi toplum içinde en yüksek dereceye taşıyabileceği gibi Allah'a da yaklaştıracığı savunulmuştur. Tevekkül ve rızanın en çok yöneticilere yakıştığı anlatılmış, aşk, vefa, sadakat gibi değerler övülmüştür. Aşk için çabalayan kişinin, namerdin sözüne aldanmadan azim ve sabırla mücadelesine devam ederek amacına ulaşacağı anlatılmıştır.

Altıncı hikâyede; dostluk, doğruluk, sevgi, aşk ve sadakat yüceltilmiştir. Yedinci hikâyede; nasihatın faydaları üzerinde durulmuştur. Hikâyenin girişinde tüm hikâyelerdeki konular özetlenerek yöneticilere öğütler tekrar hatırlatılmış, nasihatlere ve hikmetlere uymanın önemi vurgulanmıştır. Hikâye'de üç nasihate yer verilmiştir.

Mesnevide, yedi hikâyenin tamamlanmasından sonra feraset (93b/1-99b/6) konusu ele alınmaktadır. Bu bölümün Seyid Ali Hemedânî'nin kitabında feraset babından alınarak nazma çekildiği şu şekilde ifade edilmiştir.

Söz bahāristānınıñ ıhtıtamı ve bayān-ı gülistānınıñ tamāmıdın soñra (2) murşid-i haqqānī Emīr Seyid 'Alī Hamadānī kitābı (3) içre farāsat bābıdın körüp başār u anām (4) havās u 'avām manfa'atları üçün (5) tamannā güher yañlıg nazm silkiğa tartıldı. (93b/1)

Bu bölüm kıyafetname türüne örnek teşkil eden bir bölümdür. Bir kimsenin yüzünden ve dış görünüşünden ahlakını anlama hususuna dair yazılan eserlere kıyafetname denir. Feraset bölümünde kişinin saçından, yüzünden, ellerinden, ayaklarından ve vücudunun çeşitli bölgelerinden yola çıkarak onun ahlakı, karakteri hakkında birtakım öngörüler aktarılmıştır. Bölümde feraset hakkında şunlar söylenmektedir: Feraset iki kısımdır; birinci kısım şeri ikinci kısım ise hükmîdir. Şeride, kişi nefsinin eğiterek onu kusurlarından arındırarak feraset sahibi olur. Böylece her meselede hakikati tatbik eder. Hükmî feraset ise kişinin, aklın, iyiliğin, doğru sözün, zekânın kimde olduğunu bilmesidir. Bir kimsenin feraset, ilim ve zekâ sahibi olup olmadığının anlaşılmasını sağlayan özellikleri; kâmatnıñ

dalāyılı (boyun delilleri), alvannın dalāyılı (rengin delilleri); saç mūynı dalāyılı (saç kılının delilleri); pīṣānannın dalāyılı (alın delilleri); kulaḡnın dalāyılı (kulaḡın delilleri); ḡaṣnın dalāyılı (kaşın delilleri); köznın dalāyılı (gözün delilleri); burunnın dalāyılı (burnun delilleri); aḡız u labnın dalāyılı (aḡız ve dudaḡın delilleri); tiṣnın dalāyılı (dişin delilleri); yüznn dalāyılı (yüzün delilleri); āvāznın dalāyılı (sesin delilleri); söznın dalāyılı (sözün delilleri); boyunnın dalāyılı (boynun delilleri); ḡarının dalāyılı (karnın delilleri); arḡa u ketfnın dalāyılı (sırt ve omuzun delilleri); kef anguştnı dalāyılı (avuḡ ve parmaḡın delilleri); sāḡnın dalāyılı (baldırın delilleri)” başlıklarıyla verilmektedir.

Mesnevîde feraset bölümünden sonra Hindistan’da meşhur olduḡu belirtilen bir şeyhin hikāyesi anlatılır, onun maneviyatından meded dilenerek eser tamamlanır.

4.1.1.8. Yedi Gülşen’deki Hikāyelerin Özeti

Bu bölümde *Yedi Gülşen* mesnevisinin esasını oluşturan yedi hikāye özetlenmiştir. Sıralamada eserdeki düzen ve numaralandırma esas alınmıştır. Eserde hikāyeler “*Avvalḡı, İkinci, Üçünçü, Dörtünçü, Beşinçü, Altınçü, Yetinçü*” şeklinde sıra numaralarıyla sıralıdır. Özetlerde hikāye (gülşen) başlıklarındaki sayılar Türkiye Türkçesi ile verilmiştir.

4.1.1.8.1. Birinci Gülşen

Bu hikāye 5b-12a numaralı yapraklar arasında yer almaktadır ve toplam 187 beyittir.

Rum diyarında yaşayan fakir bir genç annesinden izin alarak ticaret kervanıyla Aden şehrine gelir. Şehirde yoksul bir hayat yaşar, dilencilik yapar. Bu sırada zengin bir kişinin kızı, kocasıyla geçim problemi yaşamaktadır. Aralarındaki uyuşmazlık sonucunda adam bir gün öfkeyle eşini üç talak ile boşar ve kız babasının evine döner. Ailenin yakınları çevreye duyurmadan bu işi halletmek ister. Ancak kızın şeriata uygun bir şekilde tekrar eşine dönebilmesi için önce başkasıyla evlenip boşanması gerekmektedir. Bu sebeple onu bu fakir genç ile nikahlarlar. Genç, kıza âşık olur, boşandığı eşinden çok eziyet gören kız da fakir gencin sözlerini düşünerek ona hak verir ve ikisi boşanmaktan vazgeçer. Etraftakilerin onları boşanmaya zorlaması üzerine genç adam hile yoluna gider. Aslında zengin bir kimsenin oğlu olduğunu, ticaret kervanıyla yola çıktığını ve haydutlar tarafından soyulduğunu söyler. Eğer babama haber ulaştırırsam muhakkak bana mal mülk gönderecektir, der. Kızın yakınlarından bir ay mühlet ister. 29 gün sonra bu genç çaresizce Allah’a yakarırken tebdil-i kıyafet dolaşan Aden’in kimsesizleri ve yoksulları koruyan adil padişahı onun sesini işitir. Gencin

yalanını gizler. Ona babasının dilinden bir mektup yazar ve yine babasının gönderdiğini söyleyerek gence ihsanda bulunur. Ona toplum içinde kıymet verir. Böylece padişahın desteğiyle bu fakir genç ve kız çevrenin baskısından kurtularak mutlu bir hayat sürer.

4.1.1.8.2. İkinci Gülşen

Bu hikâye 12a-20b numaralı yapraklar arasında yer almaktadır. 238 beyitten müteşekkildir.

Döneminin Rüstem'i olarak nitelendirilen, hiçbir hükümdarın buyruğu altına girmeyen yiğit Mübarız, fakirlik ile sınılandığında Bengale şahının huzuruna çıkar. Her ay iki yüz bin altın vermesi karşılığında şaha sadakatle hizmet edeceğini ifade eder. Ancak Bengale'nin kibirli şahı ve etrafındakiler onu küçümseyerek huzurdan kovarlar. O sırada olan biteni izleyen şahın kızı, Mübarız'ın maruz kaldığı duruma isyan eder. Babasına askerlerin ülke için kıymetini hatırlatır. Onların hakkını korumayan yöneticilerin zenginliğini kaybedeceğini ülkesinin yıkılacağını hatırlatır. Şah, kızının Mübarız'a meylettiğini düşünerek öfkelenir. Onu öldürmekle tehdit ederek huzurundan kovar. Bu sözler üzerine şah kızı, saraydan ayrılarak Mübarız'ın ardından gider. Ona ulaşır ve ikisi birlikte Lahur'a doğru yola çıkarlar. Yolda insanları canından bezdiren, onların geçip gitmesine izin vermeyen alnında iki kıymetli inci bulunan bir file rastlarlar. Bugüne kadar hiçbir savaşçı fili yenememiştir. Mübarız fili öldürür ve alnında bulunan iki inciye de alarak yola devam ederler. Lahur şehrine gelerek buraya yerleşirler. Şah kızı ve Mübarız'ın bir oğulları olur. Adını Behram koyarlar. Mübarız, filin alnından çıkardığı incilerden birini satmak için çarşıya gider. Hanın veziri inciye satın alır ve hana hediye eder. İncinin sahibini görmek isteyen han, Mübarız'ı huzuruna çağırır, onun hikâyesini dinler. Mübarız, Lahur hanının takdirini ve güvenini kazanmayı başarır, onun hizmetine girer. Bir gece şahın hayatını kurtarmak için kendi oğlu Behram'ı feda etmeyi kabul eder. Bunun üzerine Behram ve annesi ölür. Durumdan çok etkilenen han, Allah'a, Mübarız'ın eşi ve oğlunu diriltmesi için yakarır, duası kabul görür. Han, Mübarız'ı kendi kızıyla evlendirir ve Lahur tahtına oturtur. Bu esnada Bengala, Yemen şahı tarafından muhasara altına alınmıştır. Şah, Lahur hanından (Mübarız) yardım ister. Lahur hanının Mübarız olduğunu anladığında utanır, pişman olur. Behram askerleriyle şehri muhasaradan kurtarır ve yeniden imar eder. Durumdan hoşnut olan şah ülkeyi oğluna bırakır ve kendisi inzivaya çekilir.

4.4.1.1.8.3. Üçüncü Gülşen

164 beyitten oluşan bu hikâye 20b-26b numaralı yapraklar arasında yer almaktadır.

Güzellikte eşsiz Peşahur ülkesinin kara yüzlü, soğuk sözlü, kötü dilli zalim bir şahı vardır. Şah o kadar zalimdir ki halk dört gözle onun ölmesini beklemektedir. Bu şahın güzellikte, nezakette, şiirde, bilgide ve musikide eşsiz bir kızı vardır. Şah kızı bir gün gözlerden uzak bir bahçede gezinirken vezirin oğlu ile karşılaşır ve gençler birbirlerine âşık olur. Vezir, oğlunun durumunu öğrenince şahın onu öldüreceğinden korkar, oğlunu korumak için zincire bağlar. Bu sırada kızının âşık olduğunu anlayan şah, öfkeden çıldırır ve bir kılıç darbesiyle kızını öldürür. Melike can vermeden önce kanlı parmaklarıyla duvara bir şiir yazar. Ancak şiirini tamamlayamadan ölür. Zalim şah, kızının yazdıklarını anlayabilmek ve şiirin devamını öğrenebilmek için şehrin alimlerini toplar. Onlara şiirde ne kastedildiğini, devamının nasıl olması gerektiğini sorar. Eğer bir cevap vermezlerse onları oracıkta öldüreceğini söyler. Alimler, bu düğümü çözmek için şahtan üç gün mühlet isterler. Bu süre içerisinde can korkusuyla ne yapacaklarını düşünürlerken durum Sadî-i Şirazî'ye malum olur. Şeyh Sadî, Peşahur'da masum alimlerin öldürüleceğini öğrenir ve Allah'ın takdiriyle bir aylık yolu bir günde gelerek kızın yazdığı muammayı çözer. Vezirin oğlu bulunur, onun nefesiyle kız tekrar dirilir. Peşahur şahı bu durumdan çok memnun kalır. Yaptıklarından pişmanlık duyarak vezirin oğlu ile kızını evlendirir. Şehrini adaletle yönetir.

4.4.1.1.8.4. Dördüncü Gülşen

Bu hikâye 26b-39b numaralı yapraklar arasında yer almaktadır. 368 beyitten müteşekkildir.

Serendip ülkesinin bilge ve güçlü sultanı bir gece rüyasında cihanı seyre çıkar, daha önce görmediği şehirleri görür, sultanlar ile dostluk kurar. İyi niyetli kimseleri, dervişleri ziyaret eder. Rüyadan uyandığında bir sefere çıkması gerektiğine karar verir. Vezirini ülkenin idaresiyle görevlendirerek yola çıkar. Gittiği bir yerde dört kardeşi, dört eşya (kâse, kaftan, kılıç ve taht) için kavga eder hâlde bulur. Bu dört eşyanın sırrını kardeşlerden öğrenir. Kase acıktığında yemek vermektedir. Kaftandan altın ve mücevherler çıkmaktadır. Taht ise uçma özelliğine sahiptir. Sultan hileyle kardeşleri oyalar ve eşyaları alarak oradan kaçır. Gittiği bir şehirde eşsiz güzelliğe sahip bir lulinin sarayını görür. Sultan bu kadına âşık olur. Gece gündüz onun yanından ayrılmaz. Açgözlü Luli, sultanın kıymetli eşyalarının farkına

varınca bir tuzak tertip eder. Eşyalarını kaybeden sultan sokaklara düşer. Odunculuk yapar ve kazandığı altınları, sevdiği kadını görebilmek için harcar. Günlerini böyle geçirirken durumu iyice kötüye gider. Bu sırada Serendip veziri aradan bir yıl geçmesine rağmen sultanın dönmeyişinden endişeye kapılır. Sultanın oğlunu tahta çıkarır ve kendisi de yollara düşer. Yolda özel bir suya sahip iki çeşme ile karşılaşır. Bu sular insanı maymuna ve tekrar insana çevirmektedir. Bu iki çeşmenin suyunu, iki Hindistan cevizinin içine doldurarak yola devam eder. Sultanın bulunduğu şehre ulaşır. Ancak onu perişan hâlde ölmek üzereyken bulur. Sultan tüm olup biteni anlatır. Luliye bir tuzak kurarlar. Neticede kadın pişman olur ve sultanın eşyalarını ona geri verir. Üçü birlikte Serendip ülkesine geri döner, sultan tekrar tahta geçerek ülkesini adalet ve cömertlikle yönetir.

4.4.1.1.8.5. Beşinci Gülşen

Bu hikâye 39b-69a numaralı yapraklar arasında yer almaktadır. 869 beyitle eserdeki en hâcimli hikâyedir.

İran şahının oğlu Saadet, rüyasında gördüğü kıza âşık olur. Kızı bulmak için şehzade ve vezir yola çıkarlar. Hindistan ve Çin bölgelerini dolaşan şehzade aradığı kızı nihayet Rum diyarında bulur. Rum melikesi Cevher'i ağırlığınca altın verip alır. Başlarda şehzadeye eziyet eden Cevher, onun daha önce rüyasında gördüğü genç olduğunu anlar. Cevher'in isteğiyle Mısır'a yerleşirler. Bir yıl sonra ellerindeki mal mülk tükenir. Şehzade çölde avlanır ve Cevher de kilim dokur. Kilime bir gül bahçesi ve bileğinin resmini aksettiren Cevher'in kilimini Şemun adında Yahudi bir tüccar satın alır. Bu kilimdeki resimlere hayran olan Şemun, sahibini bulmak için uğraşır. Cevher'i görür ve annesinin de yardımıyla onu kaçırr. Şehzade üzüntüsünden sokaklara düşer. Şehrin veziri onun bu haline acır, yanına bir adam vererek Cevher'i bulmasına yardımcı olur. Birlikte kaçacakları gece Cevher, hırsız zenci tarafından kaçırlılır. Hırsızdan kurtulmayı başaran Cevher, erkek kılığına girerek başka bir şehre ulaşır. Bu şehirde halk taht kavgaları yüzünden perişan hâldedir. Cevher'i erkek zannederler ve onu sultan ilan ederler. Cevher şehri güzelleştirir, adaletiyle cihana ün salar. Saadet'i bulmak için ülkedeki yaşlı bir ressama kendi suretini çizdirerek şehrin giriş kapısına astırır. Resmi görüp ağlayan, başında bekleyen herkesin yakalanmasını emreder. Cevher'i aramak için yola düşen Şemun, hırsız ve şehzade Saadet resmin asılı olduğu şehre gelir. Nöbetçiler tarafından yakalanıp Cevher'in huzuruna çıkarılırlar. Kendisine ve şehzadeye sıkıntı çektirenlere gerekli cezayı verir. Saadet ve Cevher sonunda kavuşurlar ve üç evlatları

olur. Saadet, oğullarından birini tahta oturtur, Cevher ile birlikte babasının ülkesine döner. Babasından sonra İran tahtına oturan şehzade ülkesini adalet ve cömertlikle yönetir.

4.4.1.1.8.6. Altıncı Gülşen

Bu hikâye metnin 69b-86a numaralı yaprakları arasında yer almaktadır. 488 beyitten müteşekkildir.

Başşehir Gülistan olan büyük ülkenin adil şahı çocuk sahibi olmamasından ötürü derin bir kederdedir. Nice yıl hayır hasenattan, dua ve yakarıştan sonra Allah şaha bir evlat verir. Adını Hurşid koyarlar. Hurşid'in kendisiyle aynı gün doğmuş arkadaşı da vezir Dana'nın oğlu Utarud'dur. Müneccimler, Hurşid'in on iki yaşına geldiğinde başına bir musibet geleceğini ve ülkesini terk etmek zorunda kalacağını söyler. Şah çok üzülür ancak müneccimler bunun Allah'ın takdiri olduğunu, rıza göstermekten başka çare olmadığını söylerler. Hurşid ve Utarud büyürler ve ikisi de medresede eğitim almaya başlar. Çocukların arasında çıkan bir tartışma sonucu Hurşid, Utarud'u korumak için fakir ve dul kadının oğluna tahtayla vurur ve çocuk ölür. Adil şah kisas isteyen yaşlı kadına istemese de oğlunu teslim eder. Ancak ülkenin veziri yaşlı kadını sonunda ikna eder, Hurşid öldürülmekten kurtulur ve sürgüne gönderilir. Durumdan haberdar olan Utarud, Hurşid'in sürgün edilmesine kendisinin sebep olduğunu söyleyerek ülkeyi terk eder. İki arkadaş yolda türlü bela ve hileler ile karşılaşır. Fütüvvet ve Mürüvvet adında iki özel kuşun etlerini yiyen bu arkadaşlardan Hurşid, şehrin şahının kızı Mahbanu ile evlenir ve şah olur. Utarud ise ağzından inci çıkarmaktadır. Utarud çalgıcı kadının tuzağına düşer ve neticede Gülfem şehrine gelir. Burada bir devin elinde tutsak olan şehrin melikesini kurtarır. Bir süre sonra Hurşid ve Utarud birbirlerini bulurlar ve otuz yıl sonra ülkelerine geri dönerler, Hurşid babasının tahtına oturur.

4.4.1.1.8.7. Yedinci Gülşen

Bu hikâye 86a-93a numaralı yapraklar arasında yer almaktadır. 195 beyitten müteşekkildir.

Bağdat şehrinde çok zengin bir tüccar ve onun akıllı oğlu Mesud yaşamaktadır. Mesud bir gün babası tarafından ticareti öğrenmesi maksadıyla pazara gönderilir. Pazarın bir köşesinde kimsenin rağbet etmediği yaşlı bir adam görür. Bu adam kendisinde kıymetli bir nasihat olduğunu bin eşrefi karşılığında onu satacağını söyler. Mesud bu nasihate talip olur.

Babasının durumdan hoşnut olmasıyla ikinci ve üçüncü gün yine yaşlı adamın nasihatlerine talip olur. Bu nasihatler: “Eğer birgün seferde dağlık bir yerde konaklarsanız yüksek yere çıkmalısın”, “Ekmeğini yediğin kişiye asla ihanet etme” ve “ahiret ve dünya işleri arasında kalırsan önce ahiret işini yap sonra dünya işine dön” şeklindedir. Bir gün babası onu ticaret kervanıyla birlikte gönderir. Bu yolculuk Mesud’un türlü zorlukların üstesinden gelmesini gerektirmektedir. Mesud satın aldığı üç nasihat sayesinde bir sel felaketinden, kendisini zor durumdan kurtaran ustasına sadakat göstererek ve ahiret işini önceleyerek öldürülmekten kurtulur. Ustasının kızıyla evlenir ve yıllar sonra yurduna döner.

4.1.2. Yedi Gülşen Mesnevisinin Yazın Dili

Türk Dil Kurumu edebiyat kelimesi için yazın kelimesini türetmiştir. Yazın dilini de “edebiyat dili, edebî dili” olarak tanımlayabiliriz. “Edebî dil, edebiyat sanatçısının dille birlikte kendisini de gerçekleştirmesinin aracıdır. Sanatçı; duygularını, düşüncelerini, dünya görüşünü, bilgi birikimini; yeteneği ölçüsünde dil aracıyla alıcılara ulaştırır (Çoban, 2004, s. 40).

Dil kullanıldığı bağlama göre “günlük dil”, “edebî dil” veya “ilmî” dil özelliği taşıyabilir. Edebî dil kurmaca bir dünyada oluştuğu için günlük dilden farklıdır. Edebî dildeki unsurlar çok fonksiyonlu bir yapı taşır. Edebî dil içerisinde gerçek anlam, mecaz anlam, eş anlam, yakın anlam, uzak anlam vb. anlam alanları yer alır. Edebî dildeki unsurlar çok fonksiyonlu bir yapı taşır. Edebî dilin zenginliği ile üslubun zenginliği arasında paralellik vardır (Karabulut, 2021, s. 19).

Yedi Gülşen mesnevi türünde kaleme alınmış öğretici, öğüt verici bir mesnevidir. Mesnevilerde önemli olan şairanelik değil verilmek istenen mesajdır. Öğüt verici nitelikteki mesnevilerde düşünce öne çıkar. Bu durumda öğretici eserlerde kullanılan dilin daha sade ve anlaşılır olması gerekir. *Yedi Gülşen*’de giriş ve mensur bölümler haricinde hikâyelerde anlaşılır, sade bir dil kullandığını söylemek mümkündür:

Dédi ger eylesünler sözni bâvar / Bayân eyley öz aḥvālını yek-sar

Anîñ sözi alarğa boldı ma ‘kûl / Bayân eylerğa ul-dem boldı maşğûl

Dédi érdim men oğul Kāmraṅa / Édi ul başçı barı kārvaṅa (8b/04-06)

...

Eger kim bolsa ul sulṭāṅa ṭālīb / Barıp aytur édi sözini ḥācīb

Dédi ay mihmān ne ḥācatıñ bar / Neçük şan 'at neçük sen ne atıñ bar

Dédi ḥālā bu yerde mihmān men / Uruşda Rustam-ı āḥır zamān men

Meniñ 'arżım barıp şāhiñğa aygıl / Felek-masnad yaruḫ māhiñge aygıl

Felek indürdi başım ḥazratıḡa / Étey cānım taşadduḫ ḥızmatıḡa

Her ay berse iki lek sīm ü zerdin / Kéçer men razm hengāmıda sardın (13a/02-07)

Mesnevi klasik sonrası Çağatay Türkçesi ile kaleme alınmış manzum mensur karışık bir eserdir. Eserin temelini oluşturan yedi ayrı hikâyenin girişlerinde ve hikâyelerin geçişlerinde mensur bölümler vardır. Şair hikâyeye geçmeden önce düşüncelerini açıklar ve hikâyelerin ne hakkında olduğu ile ilgili açıklamalarda bulunur. Bu mensur bölümlerde hikâyelere göre Arapça ve Farsça kelimelerin yoğun olduğu, ağır bir dil kullanıldığı görülmektedir:

Birinci gülşenden; ..In ām u na 'īm insān zumrasıḡa lāzım ve ı 'tībār élıḡa vācıbraḫ ve köñül (6) bülbüli ul ṭāyıfanı du 'āsıḡa mutarannım. Egerçi iḥsān gül-zārıdın nasīmī yetmese ve cān (7) ṭūṭısı ul ḫavmniñ şanāsıḡa mütekellim her cünd, cūd u kerem şekeristānıdın çāşnī (8) almasa. Bu mazmūn-ı davlat-fazā ve mafhūm-ı ḥaşmat şafāḡa 'Adan pād-şāhiniñ (9) ḫikāyeti munāsıb u lāyık kim afvāḥ üstıḡa mezkūr ve bu muḫtara 'āt-ı maşnū 'aḡa (10) maştūr boldı. (5b/05)

Dördüncü gülşenden; ...Ḥaşmat éli ve salṭanat zumrasıḡa, alzam ve aḥsān- (12) dur kim 'aḫīdat-kīş dānişmand ve ḫayrıyyat-andīş ḫırad-mand vazırniñ öziḡa (13) muḫarrab ve mu 'tabar eylep, [a]niñ sözün ḫırz-ı cān ve ṭümār-ı canān kılsun-kim (14) manfa 'at nasımı ve mazarrat samūmıdın āḡāḥ étgey. Tā ḫikmet tartıḡı bile davlat (15) gülşeni ṭarāvāt tapıp, āsıḡa tégmegey. (26b/11-15)

Şair, eserinde manzum bölümlerde sade bir dil kullanmış, bunu yaparken de Türkçe kelimelerle kurulmuş deyimler ile Arapça, Farsça bir sözcükle kurulmuş deyimlerden sıkça faydalanmıştır: *and iç-* (64b/03), *'ahd u paymān kıl-* (55b/08), *başını alıp git-* (6a/05), *başıdın ayağı ot tutaş-* (48b/11), *dafn eyle-* (101a/15), *fahm eyle-* (59b/09), *gayret eyle-* (46b/08), *ḫabar al-* (28a/10), *ıcāzat ber-* (24b/02), *ısrāf ét-* (12a/11), *ḫahr eyle* (6b/12),

kıymat bil- (7b/10), *kul bol-* (39b/01), *kül bol-* (34b/08), *lâl eyle-* (66b/11), *rusva bol-* (72b/07), *tañ at-* (8a/11), *yas tut-* (89a/11), *yaķasıdın tut-* (29b/07).

Konusu itibariyle öğretici bir mesnevi olan eserde konu, hikâye girişlerinde belirlenirken hikâyelerde de öğüt cümlelerine rastlanmaktadır. Bu tür beyitlerin sayısı eserde azdır. Öğüt cümleleri genellikle şart ve emir kipi ile çekimlenmektedir.

Eger her kim işide bolsa şādık / İki köñül bolur ul-dem muvāfık (16a/15)

Felekni mıhrığa hergiz işenmeñ / Anı teklîf-i kāmığa büşenmeñ

Bireviğa berip ul taht ile tāt / Kılur bir demde bir nāmığa muhtāt

Her işde bolsa kim Teñriğa şādık / Tiler ger bolsa köñliğa muvāfık

Budur her 'uķdaniñ fath [u] küşādı / Tapılğay 'ākıbat barça murādı (90b/04-06)

Kişi bolğunça bu dunyāğa muhtāt / Safar étşün 'adam mulkı ara aç (51b/11)

Mesnevide öğüt cümlelerinin az olması mesajın hikâyeler yoluyla verilmek istenmesinden kaynaklıdır. Bu sebeple şair bazen düşüncelerini bir karakter aracılığıyla açıklar. Örneğin ikinci hikâyede Mübarız, Bengale şahının huzuruna çıkar ve aylık 200 bin altın karşılığında şaha sadakatle hizmet edeceğini söyler. Ancak şah talebini kabul etmez ve onu huzurudan kovar. Durumdan üzüntü duyan şah kızı bu duruma şu şekilde tepki verir:

Mulāzım şāhğa ger bolsa bad-h'āh / Kırıydu şūmluğıdın şahn-ı dar-gāh

Uluğda bolmasa ger hayr u ihsān / Tapar davlat mekānı içre noķşān (13b/08-09)

Bu hikmetli sözler, şairin geniş düşünce yelpazesini göstermesi bakımından kıymetlidir. Şair bu tür beyitlerde okuyucuyu düşünmeye sevk etmektedir.

Bakış açısı sanatçının üslubunu gösteren en önemli göstergelerden biridir. *Yedi Gülşen* mesnevisi hâkim bakış açısıyla sunulmuştur. Aşağıda yer alan beyitte de olduğu gibi hâkim bakış açısıyla anlatımını gerçekleştiren yazar, kahramanların iç duygularına hâkimdir. Onların tutum ve davranışların gerekçelerini de bilir:

Kabül etti ganī korkunç-ı cāndın / Kéçip köñül ara sūd [u] ziyāndın (46b/10)

Dér érdi köñlide ay şāh-ı ‘ādıl / Ki bir kün eyleğay cānıñ bismil (16b/02)

Anlatıcı olayların dışındadır, ancak bütün şahıslara ve olaylara hâkim konumdadır. Eser boyunca anlatıcı olarak kalmaz, zaman zaman yorumlarıyla ya da bilgi veren beyitlerle kendisini hatırlatır. Bu tür bölümler okuyucuya bilgi veya mesaj vermek gayesi taşımaktadır. Örneğin ikinci hikâyede Mübarız’ın fil ile vuruştığı sahnede anlatıcı birden araya girer ve fil hakkında bilgi verir. Sonra tekrar hikâyeye devam eder:

Başı üzre köterip yerge urdı / Tanıdın cān kuşın ul-dem uçurdı

Érür köp nushada bu nükta masţūr / Dédiler érdi Hindüstānda maşhūr (14b/14-15)

Ki bardur ba ‘zı fıl-i kūh-peyker / Anıñ pīşānasıda çora gavhar

Ƙara tün köz çırāğın ravşan eyler / Selāţın bazmı gülsiz gülşen eyler

Alıp gavharnı ul hāletde ƙolğa / Saman-bar birle ħurram tüşdi yolğa (15a/01-03)

Eserde dikkat çeken unsurlardan biri, sık görülen tasvirlerdir. Öğretici bir mesnevi olarak *Yedi Gülşen*’deki şehir tasvirleri oldukça dikkat çekicidir. Hikâyelerdeki kişi, doğa manzaraları, bağlar, bahçeler, dağlar, çöller, şehirler çok parlak ve canlı tasvir edilmiştir. Şair bu tür tasvirlerle mekanları, kişileri okuyucunun gözünde canlı bir şekilde somutlaştırmaktadır.

Beşinci gülşende anlatıcı Cevher’i tasvir ederken yanında bulunan diğer kızlarla kıyaslar ve onun fiziksel özelliklerini aktararak kıyas yoluyla okuyucunun zihninde canlandırmak ister:

Körüñdi aña bir sar-sabz gülşen / Ƙılıpdur néçe kızlar anda maskan

Ne gülşen belki cannātu’s-surūr ul / Ne kız rahmat éline belki ħūr ul

Turup sar-çaşma üstide parī dék / Alar labları gül-berg-i tarī dék

Velī anıñ biri nūr-ı mucassam / Ƙuyaş yañlığ kevākibdin mu ‘azzam

Yüzi lavhıda bir ħālī yazılğan / Labı astıda bir çāhī ƙazılğan

Étip cān [u] köñül ul ħāl ile şayd / Ƙılur zulf ile bağlap çāhığa ƙayd

Biri oñ yüzi üzre biri cīda / Biri hālī muzayyan zīr-ı labda (41b/03-09)

Altıncı gülşende anlatıcı okuyucuyu adeta Gülfem şehrinin sokaklarında gezintiye çıkarmaktadır. Şehir uzun uzun tasvir edilir. Eserde şehir tasvirleri aynı zamanda şairin hayalindeki müreffeh şehirlerin bir tasavvuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Köründi bir ‘acab şahrī yırakdın / Yügürüp yetti aña iştiyākdın

Kirip sayr eyledi hāna-ba-hāna / Velīkin ādamīdın yok nışāna

Heme üylerniñ asbābı muhayyā / Ki insān nashıdın yok érdi paydā

Tamāşā eyledi bāzār-ı rusta / Mükemmeldür anār u kand pista

Heme dūkān eşikleri açılğan / Matā‘-ı mīveler her yan saçılgan

Cahān içre anıñ-dék şahr kem-dey / Dēme şahrī anı bāğ-ı İrem dey

Gülistān içre tañınıñ nasīmı / Érür yuhyı‘l-‘ızām va‘r-ramīmı

‘Adadsız daşt ara kuzı u téve / Anıñ bāğıda köp aşnāf-ı mīve

Numāyān boldı anda bir beyik erg / Muḥāl uçığa yetmak fahm ile derk (80a/07-15)

...

Heme korganı érdi barça zer-kār / ‘Uṭārud boldı aṭrāfıda pergār

İki darvāzası bardur muşavvar / Kuyaş yañlıg iki ṭākı munavvar (80b/02-03)

Mesnevîde dil kullanımını yansıtan biçimsel öğeler uyak ve rediftir. Uyak ve redif, şairin üslubu hakkında ipucu veren şiirde ahengi sağlayan unsurlardır. Eserde, Türkçe ile Arapça ve Farsça kelimeler arasında uyak oluşturulabilmektedir:

Du ‘āsı ‘andalībān tartıban ün / Icābat gülşenige boldı makrūn (40a/14)

Méni yüz makr [u] nīreng ile gardūn / Kılıpdur bir kişi élgide tutkun (41b/15)

Redif ve uyak oluştururken Türkçe kelimeler ve ekler de kullanılmıştır.

Barısı sarv-ı bālā u kuyaş yüz / Barısı sīm-andām [u] kara köz (43b/9)

Dédi lūlī hem-ul-dem aǵzın açıp / ‘Uṭārudǵa labıdın ǵand saçıp (84b/13)

Redif oluşturulurken Türkçe tam kelimelerden sıkça faydalanılmıştır:

Né fi ‘ludur ki sendin şadır oldu / Né işlerdür ki munda zāhır oldu (85a/8)

Dédi sulṭān neçük insān érür sen / Bu yerde vālh u sar-sān érür sen (29a/11)

4.1.3. Yedi Gülşen Mesnevisinin Türk Dili ve Edebiyatı Eğitiminde Kullanımı

Edebiyat ve edebiyat eğitimi, insanla ve insan topluluklarıyla ilgilenip uğraşma bakımından birbirini tamamlayan, birbiriyle yakından ilişkili olan iki alandır. Çünkü edebiyatın da, eğitimin de konusu insandır. İnsanoğlunun yeryüzündeki serüvenleri, doğal ve toplumsal çevresiyle ilişkileri, sağlıklı bir yaşayış özlemi, bu iki alanın ortak konusunu oluşturur (Kavcar, 1994, 2). Edebiyatın temel amacı; güzel sanatların bir dalı olan edebiyatı merkeze alarak, bireye estetik bakış açısı kazandırmak; edebiyat, dil bilgisi ve yazılı-sözlü anlatım (kompozisyon) şeklindeki üç alana ait birikimden hareketle bireyin okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerini geliştirmektir (Güzel, 2006, s. 89).

Edebî metinler, eğitim içerisinde bir malzeme olarak kullanılmaktadır. Ortaöğretimde edebî metinler aracılığıyla edebiyat eğitimi gerçekleştirilmektedir. Edebî metinler aynı zamanda dil bilgisi eğitimi açısından da kaynak metinlerdir. Zira dilin her türlü kullanımını bu eserlerde görmek mümkündür.

Edebî metinler şiir, masal, destan, hikâye, roman, tiyatro, karagöz, ortaoyunu gibi çeşitli türlerden oluşmaktadır. Bu metinlerin iyi yazılmış olmaları, bir ülkenin kültürünü yansıtmaları, dil ve kültür öğretiminde özel bir role sahip olmaları gibi nedenlerle dil öğretiminde örnek metinler olarak kullanılmaları gerektiği sık sık vurgulanmaktadır (Güneş, 2013, s. 4).

Mesneviler de dil, anlatım ve konuları itibarıyla Türk dili ve edebiyatı eğitiminde kaynak metin olarak kullanılabilecek edebî eserlerdir. 2018 yılında uygulanmaya başlanan Türk Dili ve Edebiyatı Ortaöğretim Programı incelendiğinde metin merkezli ve dil becerilerini geliştirmeye yönelik bir eğitim anlayışının benimsendiği görülmektedir. “Metinlerin Sınıflandırılması” başlığı altında öğrencilerin “Sanat (edebî) metinleri ve öğretici metinlerin özelliklerini fark etme, sınıflandırılmadaki ölçütleri anlama, herhangi bir metin ile karşılaştıkları zaman bu ölçütlere göre edebî ve öğretici metinler arasındaki

farklılıklardan yola çıkarak metnin türünü tespit edebilme” amaçlı kazanımların olduğu görülmektedir. Ayrıca anılan programda edebî metinlerin kazanımları olan “metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit etme, metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirleme, metnin tema ve konusunu belirleme, metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirleme, metindeki anlatım biçimlerini ve tekniklerinin işlevini belirleme, metnin üslup özelliklerini belirleme, metni yorumlama ve metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapma” kazanımları bulunmaktadır. *Yedi Gülşen* bu çerçevede sanat metinlerinde öyküleyici (anlatmaya bağlı) edebî metinler arasında ele alınır. Mesneviden seçilecek örnek metinlerden hareketle öğrencilerin, mesnevi metninin türünü, üslubunu, anlatım biçimlerini, dil özelliklerini ve söz varlığını anlamaları sağlanabilir.

Öğretici ve anlatmaya dayalı metinler sınıflandırmasında mesneviler anlatmaya dayalı, kurmaca metinler arasındadır. Anlatma esasına dayalı kurmaca metinlerde mesaj/ileti, hiçbir zaman didaktik/öğretici metinler gibi kesin yargılar ve sonuçlar ortaya koymaz... Okuyucu edebî türlerde daha çok lirik özellik arar. Mesaj metnin içine sindirilir, yayılır (Babacan, 2021, s. 247). Mesneviler, yapı itibarıyla bünyesinde hem şiir hem de öyküleme özellikleri barındıran yapıtlardır (Ece, 2004, s. 11).

Anlatmaya bağlı (öyküleyici) edebî metinlerde vaka esas unsurdur. Vaka etrafında gelişen roman, hikâye, masal, mesnevi gibi edebî türlerde en çok kullanılan anlatım biçimi öykülemedir. Öyküleyici eserlerde anlatımın gerçekleştirilmesi için kullanılan belli başlı anlatım teknikleri ise şöyledir: gösterme tekniği, tasvir tekniği, özetleme tekniği, geriye dönüş tekniği, montaj tekniği, leitmotiv tekniği, diyalog tekniği, iç konuşma, iç çözümleme, bilinç akışı. *Yedi Gülşen*’de öyküleyici bir metin olarak tahkiye etme tekniğini kullanılır. Tahkiye “hikâye etme, öyküleme, anlatma; anlatı” anlamlarına gelmektedir.

Könlüm ara ‘ışk cūş kıldı / Cān nāla çekip hurūş kıldı

Aytay saña ‘ışkdın hikāyet / ‘Işk ahlıdın eyleben rivāyat (99b/13-14)

Öyküleyici bir metin olarak *Yedi Gülşen* “metindeki anlatım biçimlerini ve tekniklerinin işlevini belirleme” kazanımı açısından değerlendirilebilir bir metindir. İncelenen eserde tespit edilen belli başlı anlatım teknikleri; diyalog, iç konuşma, montaj, özetleme ve mektuptur. Anlatım teknikleri örnekleri, bütünlük sağlanması açısından bir hikâyeden

seçilmiştir. Bu teknikler açısından kullanılacak örnek metin İran şehzadesi Saadet ile Rum melikesi Cevher'in hikâyesinin anlatıldığı Beşinci Gülşen'dir.

Diyalog tekniği: Anlatmaya dayalı eserlerde vazgeçilmez unsurlardan biri diyalogdur. Soyut düşüncelerin somutlaştırılması, karakterlerin psikolojik durumlarını **gösterme**, olayı bir tiyatro sahnesi gibi görselleştirmek amacıyla kullanılan diyalog, gösterme tekniği için en uygun kullanım alanıdır. Anlatıma güç kazandıran, kahramanları kendi ağızlarından tanıma imkânı veren bu teknik, okuyucu ile eser arasındaki engeli de kaldırır. İncelediğimiz eserde en sık başvurulan anlatım tekniklerinden biri diyalogdur. Beşinci gülşende, Cevher ve İran şehzadesi Saadet'in hikâyesi anlatılmaktadır. Hikâyede sıkça diyaloglara yer verilmiştir. Cevher ve Saadet arasında geçen bir diyalog şöyledir:

Hem-ul manzıl ara künlerde bir kün / Şah oğlını parî-rû kördi mahzûn

Dédi ay cānım üyiniñ sutûnı / Körünmes şîşa köñlüñni bütünü

Ne işdin hâtırñ oldı tekeddür / Ne sözdin hâletiñ tapdı tağayyur

Dédi şah-zāda ay cānımğa mahram / Qalıpdur harc éterğa mālımız kem

Velî bî-bahradur men bir hunardın / Kişi bermes bu yerde sîm ü zerdin

Eger yoklukda bolsek zār [u] afgār / Ki hiç-kim bolmağay bizge madad-kār
(51b/04-09)

İç konuşma tekniği: İncelediğimiz eserde öyküleyici anlatım biçimini destekleyen tekniklerinden biri de iç konuşmadır. Metinde sıkça karşımıza çıkan bu teknik hâkim bakış açısının en iyi uygulandığı bölümlerdir. Bu bölümlerde karakterin düşünceleri ve planları okuyucuya gösterilir. Hikâyede Cevher bir hata sonucu hırsız zencinin eline düştüğünü fark ettiğinde üzülür ve bir plan yapar:

Nazar kıldı-ki bir zangî-ı bad-reng / Köñül közgüsi körüp bağladı reng

Qara kün tuğdı ul hâlet közige / Tefekkür eyler érdi öz özige

Dédi makr ile Şam 'ündin kütuldum / Hâtādın oşbu zangîğa tutuldum

Munı hem hîla birle eyleyin gül / Bu baħr içre éteğim étmeyin hul (61a/11-14)

Mektup tekniği: Anlatmaya bağlı edebî metinlerde sıkça karşılaşılan anlatım tekniklerinden biri de mektuptur. Hem bir anlatım biçimi hem de bir türün adı olan mektup aşk mesnevilerinde âşıkların duygu ve düşüncelerini yansıtmak için kullanılan bir araçtır (Ünver, 1986, 456). Mesnevide, Şemun'un elinde tutsak olan Cevher'in, Saadet'e gönderdiği mektup şöyledir:

Harîta dur bile bar-nāma mektüb / İberdi 'ıtrıdın bersün débēn küp

Harîtadın alıp nāma bilen dur / Aña kılıp iberdi 'ıtrıdın pur

Bu érdi yazğan ul mazmūn-nāma / Sen ay güldin mu 'aṭṭar oldı şāma

Taraddud eyleben andın iki at / Bu manzargā yarım tünde yetip bat

Miniben aña bir yanga kaçaylūk / Köñülni maqşadın ul-dem açaylūk (60a/07-11)

Montaj tekniği: Montaj tekniği, bir romancının genel kültür bağlamında bir değer ifade eden anonim, bireysel ve hatta ilahi nitelikli bir metni, bir söz veya yazıyı kalıp halinde eserin terkibine belirli bir amaçla katması, kullanması demektir (Tekin 2001, 243-244). Metne anlam yönüyle zenginlik kazandıran bir tekniktir. Yedi Gülşen'de atasözü ve deyimlere de yer verilmiştir. Bunlar metninde yer yer karşımıza çıkabilmektedir:

Néçe nîreng birle eyledi gül / Kuruḡ kéltürdi sudın éltiben hul (67a/08)

Kişi kimge ne kılsa anı körgey / Eger yerge ne ekse anı körgey (37a/15)

Özetleme tekniği: Anlatmaya bağlı edebî metinlerde anlatıcı imkâna sahip olmasına rağmen her şeyi anlatmaz. Bu durumda özetleme tekniğine başvurulur. Hikâyenin bazı konu ve yönleri kısaca özetlenerek verilir. Beşinci gülşende şehzade Saadet'in büyümesi hızlı geçişlerle verilerek özetleme tekniğinden yararlanılmıştır:

Tün [ü] kün ötti şah-zāda bu bir yıl / Ma 'ıṣat bostānı içre bēş yıl (41a/14)

Örneklerden de görüldüğü üzere metin öyküleyici anlatımın özelliklerini barındırmaktadır ve bunu kavratabilecek niteliktedir. *Yedi Gülşen* bir mesnevi örneği olarak söz sanatları açısından da zengindir. Söz sanatları edebiyatta anlatımı zenginleştirmek, daha çarpıcı bir duruma getirmek için kullanılan, söz ve anlama bağlı anlatım inceliği ve

özelliğidir. Şair eserde söz sanatlarını yerinde ustalıkla kullanmıştır. Metindeki söz sanatlarından örnekler şöyledir:

İstiare (eğretileme): Bir şeyi kendi adı dışında, türlü yönlerden benzediği başka bir adıyla anmadır. Bu bakımdan istiare hem bir mecaz hem de bir benzetme sanatıdır (Dilçin, 2013b, s. 412). Eğer benzeyen açıklanmışsa kapalı istiare, kendisine benzetilenin adı geçiyorsa açık istiare olur.

Bolup bülbül bile gül sākin-i bāg / ‘Adam tağığa kétti ul kıara zāg (82b/12)

Né nahr ul kân-ı nūr mazhar-ı fayz / Anıñ ka‘rıda sākin gavhar-ı fayz (86b/15)

İştikak: Bir ses ve söz oyunudur. Aynı kökten türemiş kelimelerin bir beyitte kullanılmasıyla meydana getirilir:

‘Akādatda vucūdı érdi gāyib / Hemoe mağlūb Teñri boldı gālīb (2a/15)

Hem-ul lūlī ‘acāyib sāhır érdi / ‘Ulūm-ı sıhr içre māhır érdi (84a/05)

Mübalāğa (abartma): Sözün gücünü ve etkisini arttırmak amacıyla bir durum ya da varlığı olduğundan büyük veya küçük, çok ya da az göstererek anlatma sanatıdır:

‘Ālamda murīdı haddın afzūn / Şahrā kıımı dék ‘adaddın afzūn (100a/02)

Rücu: Söylenen bir sözü geri çevirip daha güçlü bir düşüncüyü söylemektir. Amaç önceki sözden vazgeçmek değil, onun anlamını ve gücünü yeni tanıklayıcı sözlerle pekiştirmektir. Şair, ilk söylediği sözden döndüğünü “yok yok”, “yok öyle değil” “galat ettim” gibi sözlerle belirtir (Dilçin, 2013b, s. 457).

Galaş kıldım parīlarga mekāndur / Parī yok şah kıızığa āşyāndur (76b/03)

Naşīhat yok ki durr-ı bī-bahādur / Né dur kim merg dardığa davādur (87b/05)

Telmih (Hatırlatma): Şairin herkesçe bilinen bir olaya veya kişiye gönderme yaparak olayı veya kişiyi hatırlatma sanatıdır.

Anı Laylī firākı kıldı Macnūn / Üçünçi kün üyidin boldı birūn (57a/14)

Tüşüben yer üzre güyā sītara / Cahān içre kélip Yūsuf dubāra (70a/09)

Tenasüp: Aralarında türlü ilgiler bulunan iki veya daha fazla kelime, terim ya da deyim birlikte kullanma sanatıdır. Bu kelimeler arasında bir karşıtlık olmaması gerekir:

Tüzep gülşen kibi asbāb-ı hāna / Urup şah-zāda bülbül dék tarāna (51a/15)

Sulaymān-veş minip taht üzre sulţān / Heme aşyānı alıp boldı tayrān (30a/12)

Dédi bar érdi şāh-ı kām-kārı / Farīdūn-şaşmat İskender madārı (69b/12)

Mel[ī]ke yandı şam ‘-ı hāna yañlıg / Yigit qaldı bu yan parvāna yañlıg (22a/08)

Teşbih (benzetme): Aralarında benzerlik ilgisi kurulan iki varlıktan zayıf olanın güçlü olana benzetilmesidir.

İkevi bülbül kibi köp yıgladı zār / Heme kuşlarnı bağı boldı afgār (72b/10)

Oğul érdi yüzi māh-ı cahān-tāb / Labı la ‘l u tişi çun durr-ı nā-yāb (71a/01)

Teşhis: İnsan dışındaki canlı ve cansız varlıklara insana ait davranış ve duyuş özelliklerini yükleme sanatıdır:

Heme bāğı anıñ érdi gülistān / Heme aţrāfıda bülbül ğazal-h‘ān

Heme sarv astıda bargān aķar su / Heme kumrılar eylep zıkr yā Hū (74b/05-06)

Tezat: İki duygu, hayal ve düşünce arasında birbirine zıt olan nitelikleri ve benzerlikleri bir arada söyleme sanatıdır.

Kétür sākī maña cām-ı kādardın / İçip fārıg olayın ħayr [u] şardın (69a/15)

Örneklerde görüldüğü üzere zengin bir söz sanatı kaynağı olarak *Yedi Gülşen*, bu sanatların öğretimi için de uygun bir metindir.

Edebî metinler dil öğretimi için de kaynak metinlerdir. Dil öğretiminde metin kullanımının uzun ve köklü bir geçmişi vardır. Eskiden bu yana metinlerle dil öğretiminin daha kolay olduğu vurgulanmakta ve farklı tür metinlere yer verilmektedir. Bu metinler öğrencilere model olarak sunulmakta, dil öğretim sürecinin özel bir desteği olarak kabul edilmektedir. Ayrıca öğrencilere yeni kelime ve dil bilgisi kurallarını öğretme, çeşitli araştırmalar yapma, anlama becerilerini geliştirme yönüyle metin kullanımı yararlı

görülmektedir (Güneş, 2013, s. 3). *Yedi Gülşen*, dil öğretimi konusunda da zengin bir kaynaktır. Eser bu anlamda sahip olduğu verilerle de örnek metin olarak değerlendirilmeye uygundur.

Metinde deyimlerin fazlalığı göze çarpmaktadır. Ancak bu deyimlerin daha çok Arapça, Farsça kelimelere Türkçe fiil getirilerek yapıldığı görülmektedir. “Yedi Gülşen Mesnevisinin Yazın dili” başlığı altında deyimlere örnek verildiğinden tekrar burada göstermeye gerek görülmedi.

Metinde cümleler genellikle basit yapıdır. Bir cümle tek dizede tamamlandığı gibi aynı zamanda bir dizede u,ü bağlaçlarıyla yan cümleler, Türkçe kelimeler, sıfatlar, fiiller birbirine bağlanabilmektedir:

Minip anı biriğa yolğa kirdi / ‘Inān-ı ihtiyārın aña berdi (62a/13)

Anı kėsgey kılıç birle başını / Kızıl kan eyleğay iç [u] taşını (58a/09)

‘Inānın késti u mindi birini Alıp ul-dem birini tizginini (61a/02)

Alıp kélđi ‘adadsız téve u koy / Kızını ul yigitge eyledi toy (26b/03)

Alıp her kün sar-ı zer néçe muhtāc / İçip keyip néçe aç u yalañaç (16a/11)

Karangu yandı u şubh eyledi dem / Yaruğluk boldı ‘ālam şahını kem kem (61a/10)

Eserde şart ve emir cümlelerine sıkça rastlanmaktadır:

Dédi haşmat éline bolmasa pūr / Nihān étğan fanā mulkı ara gūr (40a/05)

Dédi bir kulğa köñlüm eyleseñ şād / Kılur men bandalıkdın émdi āzād (58a/05)

Dédi tā munda maña bolmasa cuft / Émes bīgāna yerğa barmağım muft (56a/01)

Bu şūrat birle her yan eylese rū / Karangu kéçeni eyler karangu (60b/07)

Kişi göştümni yese şah bolğay / Halāyık üzre zıllul ‘lāh bolğay (73b/14)

Kışāşım bermeseñ kılmay ‘adālat / Hudā kāzī bolur rüz-ı kıyāmat (71b/09)

Dédi oltur icāzat birle kaytay / Barıp sur‘at bile cuftuñnı ayday (56a/08)

Eger oltursa hem rāzī bolalı / Ki her né bolsa aldıda olalı (85b/10)

Yazın dili açısından *Yedi Gülşen* Türk Dili ve Edebiyatı Ortaöğretim Programı'ndaki metin merkezli kazanımlara ve anlatmaya dayalı edebî metinlerin kazanımlarına uygundur. Eser, edebî bir metin olarak anlatmaya dayalı edebî metinlerin özelliklerini göstermektedir. Buna bağlı olarak barındırdığı dil, üslup anlatım özellikleri ile mesnevi türünün bir örneği olarak Türk dili ve edebiyatı eğitimi çerçevesinde örnek metin olarak ders kitaplarında yer alması Türk dili ve edebiyatı eğitimine katkı sağlayacaktır.

4.2.1. Yedi Gülşen Mesnevisinin Günümüz Değerler Eğitimi Yönünden İncelenmesi

Eğitimin amacı, eğitimin baş öznesi olan insanın, çağın ve geleceğin becerileriyle donanması, bilime odaklı, kültürel değerlere duyarlı, nitelikli, ahlaklı bireyler olarak insanlığa faydalı olmasını sağlamaktır. Eğitim sisteminden beklenti bireylerin bu değerleri sadece öğrenmeleri değil aynı zamanda tutum ve davranışlarına yansıtarak iyi birer insan, iyi birer vatandaş olarak topluma katkı sağlamalarına yardımcı olmaktır.

Edebiyat eserleri de edebî metin olmalarının yanı sıra insana özgü bazı değerlerin, niteliklerin yerleşip kökleşmesi, toplumsal yaşamın ve çağın gerektirdiği değerlerin benimsenmesi yolunda önemli roller oynar. Bireysel ve sosyal hayatla ilgili olarak, iyiye ve doğruya yönelme, yeni değerler kazandırma yolunda telkinlerde bulunurlar, insanları bu doğrultuda eğitirler (Kavcar, 1994, s. 6). Bu sebeple Türk edebiyatına ait eserler aracılığıyla millî, manevî, ahlaki, kültürel ve evrensel değerleri anlatmak, MEB Ortaöğretim Programının özel öncelikli amaçları arasındadır (MEB, 2018, s. 12). Orta Öğretim Türk Dili ve Edebiyatı Programında öğrencilere kazandırılması hedeflenen değerler ise on ana başlık (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) altında toplanmıştır (MEB, 2018, s. 6).

Edebiyat eserleri her ne kadar sadece estetik açıdan ön plana çıkmışsa da onlarda insanın eğitilmesiyle ilgili pek çok malzeme vardır ve bu yönüyle de incelenmeye değer sayısız malzemeler barındırmaktadır. Mesneviler de bu bağlamda ele alınabilecek edebî metinlerdir. İşledikleri konulara göre dinî ve tasavvufî, ahlakî, mizahî, öğretici olanlar, aşk, savaş ve kahramanlık temasını işleyenler, bir şehri ve güzellerini anlatanlar olmak üzere gruplandırılabilirler (Çiçekler, c. 29, s. 321).

Yedi Gülşen mesnevisi öğretici bir eserdir. Eserin en belirgin özelliği hikâyelerde okuyucuya verilmek istenen ahlakî, öğretici mesaj olması ve anlatılan hikâyelerde bu mesajın öne çıkarılmasıdır. Eserin bir nasihat kitabı olduğu metinde şu ifadelerle vurgulanmaktadır:

... *gencî kim hikmet cavâhırının mamnûn ve hazânâ kim (15) mav 'ızat nuķûdıǵa maşhûn édi. Muķaffal bâbın açıp ve néçe kıymat bahâ [86b] (1) naşîhat gavharının yetisin muntaḥab kılıp saçıp men. (86a/14)*

....*bu mav 'ıza-nâma ve favâıyid ruķ 'aǵa Sarāndîb pād-şāhı bile vazîrniñ (2) hikāyeti margûb u maḥbûb köründi-kim mühlik kılzumıdın dānış kıla. (27a/01)*

Yedi Gülşen'de her bir hikâyede verilmek istenen mesajlar bugün değerler eğitimi kapsamında öne çıkarılan değerler ile paraleldir. İncelenen metinde tespit edilebilen örnekler şöyledir:

Adalet: Eserde hemen her hikâyede adil şah övülmüştür. Mesnevi bir bütün olarak adaletin ve adil şahın vurgusu üzerine kurgulanmıştır. Eserde Serendip padişahı uzun bir yolculuğa çıkmadan önce vezirini yerine vekil tayin eder ve ona şu öğüdü verir:

Biri buldur 'adâlat pîşa eyle / Ḥalâıyık üzre ḥayr-andîşa eyle (28b/5)

Ülkeyi adalet ile yönetmenin gelişmişlik, refah ve halkın mutluluğu ile doğrudan ilişkili olduğu metin boyunca sezdirilmektedir. Adaletin, mutlu (şād) ve bayındır (ābād) ülke ile ilişkisi beyitlerde açıkça gösterilmektedir.

Yetiben 'adldın ābād étti / Ulus köñlin keremdin şād étti (39a/15)

Özümge şîva eylep 'adl ile dād / Kılay bu mulknı cannat dék ābād (63a/10)

Kılıban şahrniñ ābād u ma 'mūr Anıñ 'adlı cahānga boldı maşhūr (63b/03)

Dostluk: Altıncı gülşende Hurşid ve Utarud'un dostluğu hikâye boyunca dikkat çeken unsurlardan biridir. Hurşid okulda kaza sonucu bir öğrencinin ölümüne sebep olduğunda mahkeme kurulur ve neticede çocuğun annesi de ikna edilerek Hurşid'in sürgüne gönderilmesine karar verilir. Utarud bu sürgüne sebep olarak kendini görerek hem vicdanî anlamda hem de dostuna duyduğu sevgiyle, hiç düşünmeden arkasından gidecektir. Otuz yıl sürecek bu sürgünde iki dost bütün sıkıntılara birlikte katlanacaktır.

Vazîr oğlu 'Uṭārud fitna-engîz / Velî érdi bu işlerdin ḥabarsız

Dédi mendin kesāfet boldı paydā / Nédin şah-zāda mundağ boldı rusvā

Étegin bélge bağlap yolğa tüştü / Yetip şah-zādanı yığlap kuçuştı

İkevi eylediler sayr ile gaşt / Néçe kūh u néçe şahr u néçe daşt (72b/06-09)

Altıncı hikâye dostluk değerini aktaran güzel bir örnek metin olarak değerlendirilmeye uygundur.

Dürüstlük: Mesnevide sadakat ve dürüstlüğü öncelemenin kıymeti hakkında şöyle söylenmiştir:

Eger her kim işide bolsa şādık / İki köñül bolur ul-dem muvāfık (16a/15).

Sabır: Eserde tüm zorluklarla mücadele etmek ve sıkıntılar karşısında sabretmek, seven kişinin görevi olarak değerlendirilmiştir.

Dédi bolsa eger ahl-ı muḥabbat / Bu mıḥnatlarğa kılğay şabr u tāḳat (50b/06)

Yardımseverlik: Mesnevinin geneline hâkim olan değerlerden biri de yardımseverliktir. Bu değer insanlar arasında etkileşimi arttıran, birlikteliği kuvvetlendiren, bağlılığı arttıran bir duygudur. Özellikle cömertlik, merhamet, misafirperverlik gibi değerler ile birlikte ele alınır. Mesnevide de yardımseverlik, cömertlik ve merhamet ile ilişkili olarak aktarılmaktadır. Metin boyunca karşımıza çıkan beyitlerde güç, iktidar ve zenginlik sahibi kimselerin, ihtiyaç sahibi, zorbalığa maruz kalmış kimselere yardım etmesi gerektiği üzerinde durulmuş ve cömertlik, merhamet gibi değerler ile yardımseverlik vurgulanmıştır:

Kime bolsa eger davlat muyassar / Bu yañlıg bolğusı bî-çāra-parvar (11b/15)

Eger her kimde bolsa cāh u ḥaşmat / Kötergey cabr élidin bār-ı mıḥnat

Taraḥḥum eyley üftādelerge / Faḳîr u nā-tuvān āzādelerge (12a/01-02)

Tevekkül (Allah’a güvenme) ve rıza: Yedinci gülşende dürüstlük, doğruluk ve sadakat gibi değerler övülmüştür. İşini doğru ve dürüst yaparak Allah’a tevekkül eden kişinin her zaman kazanacağı vurgulanmıştır:

Her işde bolsa kim Teñriğa şadıq / Tiler ger bolsa köñliğa muvâfıq

Budur her 'uqdanıñ fath küşadı / Tapılğay 'ākıbat barça murādı (90b/03-07).

Vefa ve sadakat: Mesnevideki hikâyelerde vurgulanan değerler arasında vefa ve sadakat de bulunmaktadır. Yedinci hikâyede Bağdat'tan ticaret kervanıyla yola çıkan Mesud, gittiği ülkede zor durumda kalır. Kendisine yardım eden kişinin yanında çalışmaya başlar. Ona her zaman sadakatle hizmet eder. Ustasının eşinin kendisi hakkındaki kötü niyetine rağmen Mesud'un vefakâr ve sadık tutumu onu ölüm tuzağından kurtarır.

Bu tuz haqlap yüziğa bakmas érdi / Hıyānat otın aña yaqmas érdi (91a/07)

Yedinci hikâye vefa, sadakat ve dürüstlüğün kıymetli örneklerinden biridir. Hikâyedeki şu beyitler vefa ve sadakate vurgu yapmaktadır.

Eger her kimni yeseñ ni 'matını / Ba-cā kéltürgil anı hurmatını

Fanā bolğunça aña haqlağıl tuz / Ki köñüldin hıyānat rıştasın üz (88b/08-09)

Yedi Gülşen barındırdığı hikâye ve öğütlerle adil yönetici ve ahlaklı toplum ideali taşımaktadır. Eserin geneline yayılmış öğütler okuyucuyu düşündürme ve eğitme amacı taşımaktadır. Mesnevide çalışan kişinin hakkının verilmesinin önemi şu beyitlerle vurgulanmaktadır.

Kişi davlat üyide bolsa maḥdūm / Kerek kim kıлмаğay ḥādımını maḥrūm

Kişi bolsa uluğ bayna 'l-amāsıl / Kim andın bahra-mand olğan afāzıl (19b/14-15)

Yedi Gülşen'de dikkat çeken öğütlerden biri de nasihatlere uyma konusundadır. Eserde nasihatler, insanı koruyan birer zırh gibi değerlendirilmektedir.

Satar men ay ḥalāyıklar bir andarz / Anı algannı cānı boynığa ḥırz (88b/14)

Alarnı cānga tūmār eyleğay sen / 'Aķīdat ḥırzığa yār eyleğay sen (89a/10)

Eger dunyā u 'uqbā işi bā-hem Kélür bolsa oşal-dem urmayın dem

Şurū 'ét avval 'uqbā işleriğa / Ki andın soñra dunyā işleriğa (89a/04-05)

Yedi Gülşen değerler eğitimi kapsamında ele alınabilecek, örnek metin olarak kullanılabilecek nitelikte bir eserdir. Eserdeki hikâyeler, barındırdıkları öğütler ve ahlakî mesajlarla değerler eğitiminde belirlenen sevgi, dostluk, dürüstlük, yardımseverlik, cömertlik, sabır, adalet gibi değerlerin öğretilmesinde örnek metin olarak değerlendirilmeye uygundur.

4.4. Dil İncelemesi

Yedi Gülşen, talik hatla kaleme alınmış okunaklı bir eserdir. Metin Uygur ve Arap-Fars yazım özelliklerini göstermektedir. Arapça ve Farsça kelimelerin orijinal imlâları genellikle korunmuştur. Metin istisnalar dışında bütünüyle harekesizdir. Özellikle noktalı harflerin yazımında yer yer noktaların olmadığı veya yerlerinin değiştiği göze çarpmaktadır. Metinde nadiren harflerin de yerinin değiştiği görülmektedir. Eserde hikâye girişlerinde bulunan mensur bölümlerin bazı satırları ve başlıklar kırmızı mürekkeple yazılıdır.

4.4.1. Yazım Özellikleri

4.4.1.1. Ünlülerin yazılışı

4.4.1.1.1. a ünlüsünün yazımı

İlk hecede: Metinde “a” ünlüsü ön seste metli elif (ا) ve elif (آ) ile yazılmaktadır:

altun آلتون (30b/06)	anda آنده (33a/12)
alıp ألب (34b/10)	anıñ انينك (35a/02)
assığ أسیغ (79a/15)	arğa ارقا (98a/12)
aķ آق (77a/12)	ata آتا (29a/14)
at آت (22b/10)	başıñdın باشينكدین (87a/12)
ay آی (77b/08)	taş تاش (14b/01)
ağız آغیز (97b/03)	saçıp ساجيب (49a/07)

Söz konusu harfin ilk hecede gösterilmediği örnekler de mevcuttur.

sarı ساری (101a/08)	sarıغ ساریغ (96a/15)	çarlap چرلاب (38a/15)

Orta hecede: Metinde “a” ünlüsü orta hecede genellikle elif (ا) ve nadiren he (ه) ile yazılmaktadır.

yığaçdın یغاجدین (20a/07)

qarangu قرانغو (61a/10)

yamanlıg یمانلیغ (9a/15)

ortağa اورتاغه (6b/13)

yıraqdın یراقدین (80a/07)

barçası برجه سی (39a/12)

Son hecede: Son hecede “a” ünlüsü genellikle he (ه) ve bazen de elif (ا) ile yazılmaktadır.

qara قرا (43b/10)

yana ینه (58b/02)

ata اتا (47b/10)

barça برجه (83b/03)

aña انکا (30a/15)

ayğa ایغه (46b/08)

saña سنکا (28b/11)

astıda آستیده (74b/06)

munda مونده (16a/01)

anda انده (74b/01)

4.4.1.1.2. e ünlüsünün yazımı

İlk hecede: Metinde “e” ünlüsü ilk hecede “e” ile başlayan kelimelerde elif (ا) ile yazılmıştır ancak ünsüz ile başlayan kelimelerde ilk hecede “e” ünlüsü elif (ا) ile ya da bir hareke ile yazılmamaktadır.

eyledi ایلادی (10a/05)

erg ارک (82b/11)

elin الین (12a/11)

eger اکر (15b/09)

erge ارکا (65a/14)

yerdin یردین (13b/04)

kerek کراک (46a/09)

beyik بیک (84a/15)

Orta hecede: “e” ünlüsü orta hecede genellikle elif (ا) veya he (ه) ile yazılmaktadır, bazen de yazılmamaktadır.

kerekdür کراک دور (73b/10)

eyledi ایلادی (16b/10)

yiberdiler ييارديلار (92a/12)

kötermes کوتارمس (3b/13)

içerğa ايجارغا (4b/08)

istedi ايستادی (99b/05)

értedin ايرته دين (87b/03)

neçeniñ نه نينک (90a/10)

Son hecede: “e” ünlüsü metnimizde son hecede elif (ا) ve he (ه) ile yazılmaktadır.

içre ايجره (26a/03) ~ içra ايجرا (41a/05)

yigirme يكرمه (73a/01)

özge اوزكا (27b/14)

kéçe كيجه (46b/13)

sözge سوزكا (42b/02)

néçe نيجه (47b/05)

yigitge يگيتكا (59a/03)

birle برله (93a/08)

bir birge بر بركا (98a/15)

köñlüñe كونكلونكا (25b/07)

4.4.1.1.3. é ünlüsünün yazımı

Metnimizde ilk hecede bulunan kapalı e (é) ünlüsü daima (ي) ile yazılmaktadır.

émes ايمس (30a/07)

dédi دیدی (42a/10)

béşinçi بیشینچی (39b/04)

égri ايجرى (84b/02)

nége نيك (84b/12)

émdi ايمدی (9b/04)

kéldi كیلدی (18a/07)

téve تیوه (26b/03)

bélige بيلیکا (38b/15)

téger تیکار (53b/01)

4.4.1.1.4. ı, i ünlülerinin yazımı

İlk hecede: Metinde ilk hecede ı, i ünlüleri için bazen ye (ي) harfi ile bazende ye harfi olmadan yazılmaktadır.

kızığa قیزیغه (13b/11)

kızıl قزıl (47a/06)

kıldılar قیلدیلار (65b/04)

yıǵmay یغمای (78b/06)

sıǵmaǵay سیغماغای (54b/15)

yılık یل لیک (70a/03)

ikevi ایکوی (52b/03)

bizde بزده (62b/10)

bildi بیلدی (42b/03)

yıkıldı یقıldı (85a/11)

Orta hecede: Metinde orta hecede ı, i ünlüsü ye (ی) harfi ile yazılmaktadır. Nadiren orta hecede bu ünlünün yazılmadığı örnekler de vardır.

bilinsün بیلینسون (18a/09)

terisinde تریسنده (96a/08)

tiriklik تریکلیک (37a/08)

işide ایشیده (16a/15)

tilidin تیلیدین (11a/10)

çaķırıp جاقیریب (51a/06)

yanıĝa یانیغه (36b/01)

yıkılıp یقیلیب (39a/06)

aldıĝa آلدیغه (42a/05)

ķanıdın قانی دین (41a/09)

kéliñiz کیلنکز (75a/07)

Son hecede: Metinde ı, i ünlüleri son seste daima ye (ی) harfi ile yazılmaktadır.

toĝrı توغری (84b/05)

balıĝçı بلیغچی (83b/02)

taķı تقی (4a/05)

aĝzı آغزی (18b/06)

ķaysı قایسی (15b/01)

teni تنی (22a/06)

yetinçi یتینچی (86a/11)

ini اینی (29a/14)

meni منی (102b/14)

biri بری (73a/13)

ķişı کشی (37a/15)

kibi کبی (50a/15)

4.4.1.1.5. o, ö, u, ü ünlülerinin yazımı

Metnimizde bu dört ünlü vav (و) ile karşılanmaktadır. Söz konusu ünlüleri ayırmak için herhangi bir işaret kullanılmamıştır.

İlk hecede: Metinde ilk hecede o, ö, u, ü ünlüleri vav (و) harfi ile yazılmaktadır.

oĝul اوغول (71a/01)

ortası اورتاسی (33b/07)

ölüm اولوم (57b/15)

örgetür اوركتور (54b/07)

uluغ اولوغ (97a/02)

turdı توردى (60b/13)

ulus اولوس (94b/01)

kuyığa قویى غه (19b/11)

üzre اوزره (17b/04)

üstide اوستیده (101a/09)

Metnimizde bir kelimedede ilk hecede vav (و) yerine ötre (') kullanılmıştır: süyünçi (46b/15) سۈيۈنچى

Orta hecede: Metinde orta hecede o, ö, u, ü ünlüleri genellikle vav (و) harfi ile yazılmaktadır.

qolumge قولومكا (81b/09)

toydurđı تويدوردى (7b/02)

oqurğa اوقور غه (71a/10)

olturđı اولتوردى (45b/12)

sözümge سوزومكا (63a/08)

közünü köزونكى (81b/11)

yüzünü يوزونكى (50a/01)

törtünçi تورتونچى (26b/10)

burunniñ بورون نينك (97a/10)

aquzup اقوزوب (26a/06)

Son hecede: Metinde son hece durumunda olan u, ü ünlüleri daima vav (و) ile gösterilmektedir.

uyqu اويقو (68a/08)

oşbu اوشبو (73a/14)

qayu قيو (49a/03)

su سو (75a/01)

naqu نغو (58b/11)

türlük تورلوك (4a/07)

közü köزكو (37a/06)

yürür يورور (89b/14)

üçün اوجون (49a/04)

tülkü تولكو (54b/11)

4.4.1.2. Ünsüzlerin yazılışı

Metinde ünsüzlerin yazılışı, ünlülerde olduğu gibi Arap-Fars ve Uygur yazım geleneğinin özelliklerini göstermektedir. Türkçede bulunan p, ç, g ve ñ ünsüzlerinin

yazılışında *p* ünsüzü için genellikle (ب), bazen *p* (پ), *ç* ünsüzü için genellikle *cim* (ج) nadiren *ç* (چ), *g* ünsüzünün yazılışı için daima (گ), *ñ* sesinin yazılışında ise (نک) kullanılmıştır.

4.4.1.2.1. *ç ünsüzünün yazımı*

Metnimizde ilk, orta ve son hecede *ç* ünsüzü için *c* (ج) nadiren (چ) kullanılmıştır.

uçkay اوجقای (29b/10) açılmadı آچلمدی (57a/07)

çıkan جقان (83b/04) ~ çıkmas چقماس (57a/08) açılğay آچیلغای (58a/10)

saçılğan ساجیلغان (100a/08) kaçurdu قاجوردی (20a/15)

balığçı بلیغچی (83b/02) yetinçi یتنجی (86a/11)

yalañaç یلانکاج (9a/04) aç آچ (16a/11)

4.4.1.2.2 *p ünsüzünün yazımı*

Metnimizde *p* ünsüzü ilk hece konumunda genellikle *be* (ب) ile gösterilirken *p* (پ) ile yazılmış örnekler de mevcuttur. Bazı kelimeler metinde hem *be* (ب) hem de *p* (پ) ile gösterilmektedir.

pardası برده سی (45a/05) ~ parda پرده (100b/13)

yipler ییلار (64a/11) parī پری (14a/04) ~ brī بری (63b/13)

pişürüp پشوروب (100b/02) pul پل (12b/12)

pīşa بیشه (92b/10) yaptı یابتی (45a/05)

Metinde orta ve son hecede *p* ünsüzü genellikle *be* (ب) ile gösterilmektedir. Nadiren orta hecede *p* ünsüzü için *p* (پ) kullanıldığı görülmektedir. *-p* ve *-UbAn* zarf-fiil eki için ise daima *b* (ب) kullanılmıştır.

ipek اپک (52a/02) tapılğay تاپیلغای (28b/11)

çapduk جبدوق (48a/08) çaptı جابتی (33a/15)

kalıp قالیب (29a/15) tüzep توزاب (51a/15)

kirip كريب (10a/11)

tutuban توتوبان (29b/07)

körüben كوروبان (15a/14)

yürüben يوروبان (26a/01)

4.4.1.2.3. g ünsüzünün yazımı

Metinde *g* ünsüzünü *k* ile ayıracak herhangi bir işaret yoktur. Her iki harf ilk, orta ve son hedece daima kef (ك) ile gösterilmektedir.

bergil برکیل (38b/01)

égri اىگرى (49a/15)

étekge ايتاك كا (32b/09)

neçük نجوك (9b/13)

kéçe كىجه (68a/01)

tökülmey توكولماى (8a/05)

köz كوز (65a/01)

yürügey يوروكاى (42b/09)

4.4.1.2.4. ñ ünsüzünün yazımı

Metnimizde *ñ* ünsüzü daima nun kef (نك) gösterilmektedir.

Teñri تتكرى (25a/11)

anıñ انىنك (28a/14)

köñül كونل (30a/03)

meniñ مینىك (49a/06)

yañlıg يانکلیغ (12b/08)

sözüñni سوزونكىنى (71b/07)

saña سنا (9a/09)

miñ مینک (14b/05)

barsaň بارسانك (3b/15)

munuñ مونونك (32a/03)

4.4.1.2.5. t ünsüzünün yazımı

Metnimizde Türkçe kelimelerde *t* ünsüzü daima te (ت) ile yazılmıştır.

toğuz توفوز (2b/03)

toğrı توغرى (84b/02)

tört تورت (32a/09)

taşığa تاشیغه (12b/14)

tüşide توشیده (45a/05)

körset کورسات (34b/03)

tutқан توتқан (8b/07)

tütün توتون (19a/07)

Metnimizde hem te (ت) hem de tı (ط) ile yazımına rastlanan at/at kelimesi istisna teşkil etmektedir. at آط (46b/11), at آت (51a/10).

4.4.1.2.6. s ünsüzünün yazımı

Metnimizde ince ve kalın sıradan Türkçe kökenli kelimelerde ilk, orta ve son hecelerde daima sin (س) kullanılmıştır.

sansız سانسيز (65b/12)

sen سن (9b/05)

körse كورسه (19a/12)

sévüklüg سيوكلوك (102b/06)

yasap ياساب (45b/10)

satma ساتمه (50a/15)

dése ديسه (30b/11)

bilsün بيلسون (84a/03)

4.4.1.3. Bazı ek ve şekillerin yazılışı

Metnimiz harekesiz olmasına rağmen zaman zaman Arapça, Farsça ve Türkçe kelimelerde ötre (ُ), şedde (˘) ve tenvin (˙) kullanılmıştır. Aynı zamanda nadiren üstün (ˆ) esre (ˋ) ve cezmi (˘) de metnimizde tespit edilmiştir. Diğer işaretler kelimenin okunuşunu göstermek amacıyla yazılırken ötre bu amaçla birlikte iki veya daha fazla kelimeyi ve cümleyi birbirine bağlamak içinde kullanılmaktadır.

hüşüşan حصوصاً (86b/08)

dur دُر (76a/02) - دُر (79a/08) - دُر (14a/05)

sust سست (77a/10)

ammā اما (63b/06)

hüşülü حُصُولِي (63a/09)

yetti يَتِي (14a/06)

mubayyan مَبَيَّن (6a/11)

muzayyan مُزَيَّن (6a/11)

éşittiler ايشتِي لار (38a/07)

süyünçi سُيُونجِي (46b/15)

ergī اَرْكِي (81a/06)

ayırdı اَيْرَدِي (81a/02)

bahadurlarını بهادرلارنی (51a/09)

aldım u mindim اَلْدِيْمُ مِنْدِيْم (66a/02)

cān u köñül جان كُونُل (48a/01)

kūçe u kūy كُوْجَه كُوْی (59a/04)

Metinde Farsça terkiplerde zaman zaman ye (ی) ve izafet hemzesinin kullanıldığı görülmektedir.

h̄īla-ı kemed جيلة كمد (34b/09) mīve-i bāğ-ı muḥabbat میو باغ محبت (59b/13)

lucca-ı ma‘ānī لجة معانی (99b/11) tıllā-yı mezkūr طلا ی مذکور (31b/14)

şahrā-yı ulfat صجرای الفت (3a/13) çarā-yı bāğ جرای باغ (12b/08)

Metnimizde seslenme ünlemi “ay” zaman zaman kelimeye bitişik olarak yazılmaktadır.

ay-cavān ایجوان (62b/09) ay-‘ākıbat-h^vāh ایعاقبت خواه (89a/03)

Metnimizde dék/dek edatı ve kim/ki bağlacı zaman zaman kelimeye bitişik şekilde yazılmıştır:

anıñ-dek انینكدك (7a/15), kuş-dék قوشديك (82b/05)

kārvān-dek کارواندك (48a/14) kıızı-dék قیزیديك (47b/08)

andağ-ki انداگه (20a/09) dédi-kim دیدیکیم (8a/03)

bildi-kim بیلدیکم (64b/11) aydı-ki ایدیکه (59a/10)

İlgi eki +nıñ/+niñ metnimizde genellikle kelimedenden ayrı olarak yazılmıştır.

labınıñ لابی نینك (66a/14) munıñ مونینك (67a/15)

éliniñ ایلی نینك (58a/11) köziniñ کوزی نینك (49b/01)

4.4.2. Ses Bilgisi

4.4.2.1. Ünlü değişimleri

Çağatay Tükçesinde, Türkiye Türkçesindeki a, e, ı, i, o, ö, u, ü ünlülerinin yanısıra kapalı e (é) ünlüsü de bulunmaktadır.

4.4.2.1.1. *e ~ é değışikliği*

Eski Türkçedeki kök hece e'si Çağatayca Türkçesinde kapalı é ya da i tarafındadır. Klasik sonrası Çağatay Türkçesi metni olan *Yedi Gülşen*'de çoğunlukla kapalı é ile yazılırken yer yer bazı kelimelerin hem kapalı é hem de e ile yazıldığı tespit edilmiştir:

késer کيسار (21b/1) ~ kesgil كسكيل (95a/05) kéter كيتار (7a/12) ~ ketti كتي (4b/11)

ter تر (57a/01) ~ térnî تيرنى (100b/08) keç كچ (58a/01) ~ kéç كچ (48a/13)

éşigide ايشيكيده (35b/10) ~ eşikde اشيكده (34a/15) dédi ديدى (87b/15)

sévüندی سيوندي (79a/07) Teñri تنرى (2b/05)

4.4.2.1.2. *u > ı değışikliği*

Eski Türkçedeki -garu/-gerü eki metinde düzdür: taşkarı (102a/06), yokarı (81a/05).

4.4.2.1.3. *e > ü değışikliği*

Bazı kelimelerdeki e sesleri benzeşme yoluyla yuvarlaklaşarak ü'ye dönüşmüştür: év > üy üy “ev” (7a/02), sévün > süyün- süyüندی (85b/14), sév- > süy- süyüp (69a/10).

4.4.2.1.4. *ı > u değışikliği*

Metnimizde kelime kök veya gövdelerinde gerçekleşen bu ses değışimine örnekler mevcuttur: akız- > akuz- “akıtmak” (26a/06), okı- > oku- (26b/04), tokı- > toku- “dokumak” (52a/07), soğık > savuk “soğuk” (21a/09).

4.4.2.1.5. *ü > e değışikliği*

kötür- > köter- kötersün (30a/04), bölük > bölek bölek (28/07).

4.4.2.1.6. *e > ö değışikliği*

egir- > ögür- ögürdi (62b/11).

4.4.2.1.7. *i > ü değışikliği*

Bu ses değışiminin örneği mentimizde mevcuttur: tilkü > tülkü tülkü “tilki” (54b/11).

4.4.2.2. Ünlü uyumu

Türkçede kelimelerin köklerinde ve kelime kökleri ile ekler arasında uyum vardır. Türkçedeki bu uyumlardan ilki ünlü uyumudur. Ünlü uyumu kalınlık-incelik uyumu ve düzlük-yuvarlaklık uyumu olmak üzere ikiye ayrılır.

4.4.2.2.1. Kalınlık-incelik uyumu

Ural-Altay dillerinin en belirgin özelliklerinden biri olan kalınlık-incelik uyumu Türkçenin başlangıcından bugüne kadar devam etmektedir. Kalınlık incelik uyumu bir kelimedeki ünlülerin bu bakımından birbirine uygun olması demektir. Bu uyumda ilk hecesi kalın ünlülü olan bir kelimenin sonraki heceleri de kalın ünlülü ve ilk hecesi ince ünlülü olan bir kelimenin de sonraki heceleri yine ince ünlülü olmalıdır.

Türk dilinin her devresinde güçlü bir şekilde korunan kalınlık-incelik uyumu esas itibariyle Çağatay Türkçesinde, Türkçe kelimelerde korunmuştur. Ancak gerileme döneminde özellikle Özbekçeye doğru gidildikçe bu kurala aykırı durumlar da ortaya çıkmıştır. Metnimizde de genel olarak uyumun Türkçe kelimelerde tam olmadığı tespit edilmiştir:

özige (91b/13)	ötgen (85a/13)	tüşgey (17a/01)	qalğay (7b/09)
olğan (19b/15)	oğlğa (20b/03)	yolğa (66a/05)	eylegıl (13b/13)
yerga (65b/01)	köñülğa (63a/04)	üstiga (29b/09)	yüziga (91a/07)
külgeniğa (21a/06)	tilerğa (15b/03)	işleriğa (89a/05)	tillik (21a/09)

Çağatay Türkçesinde Arapça Farsça kelimeler genellikle kalın sıradan ek alır. Metnimizde de bu durum genel olarak korunmuştur: parığa (80b/06), gadālık (9a/05), maḥbūbraḡ (5b/05), ḥācībğa (13a/14), safarğa (4b/10). Ancak yer yer aynı kelimenin hem kalın hem ince sıradan ek aldığı da tespit edilmiştir. Bu durum ödünç kelimelerde telaffuz farklılıklarının olduğunu göstermektedir: ‘ālamğa (70a/12) - ‘ālemge (18a/05), aşığa (85b/15) - aşıge (84b/06), avvalğı (34a/12) - evvelgi (12a/04), şadafğa (67a/06) - şedefge (84b/01).

4.4.2.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu

Türkçede düzlük-yuvarlaklık uyumu, kelimedeki düz ünlülerden sonra düz ünlülerin, yuvarlak ünlülerden sonra ya düz-geniş ya da dar-yuvarlak ünlülerin gelmesi durumudur.

İncelediğimiz metinde bazı ekler kelimenin son ünlüsüne göre düz veya yuvarlak gelebilmektedir. Bazı ekler sadece düz ünlülü, bazıları sadece yuvarlak ünlülü olabiliyorken kimi ekler hem düz hem yuvarlak ünlülü olabilmektedir. Tespitlerimizi düzlük-yuvarlaklık uyumuna tâbi olan ekler ve tâbi olmayan ekler olarak iki başlık altında sıralayabiliriz.

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna tâbi olan ekler

1. İyelik ekleri -ım/-im; -um/-üm; -iñ/iñ; -uñ/-üñ: yüregim (49b/09), başım (91b/01), oğlum (72a/04), közüm (42a/12), maķāmiñ (28a/01), teniñ (67a/05), zulfuñ (37a/05), köñlüñ (18a/08).

2. Emir eki -iñ/-iñ; -uñ; -iñiz/-iñiz; -uñiz: salıñ (45a/11), kéliñ (30a/01), boluñ (11a/12), ıñıñız (29a/10), étiñiz (49b/04), boluñız (29a/10).

3. Görülen geçmiş zaman eki -dım/-dim; -dum/-düm: aldım (8b/13), körmedim (9a/05), sundum (5a/06), kördüm (66a/05).

-dıñ/-diñ; -duñ/-düñ: ııldııñ (49a/05), berdiñ (13b/07), bolduñ (42a/08), kördüñ (67b01).

-dıñız/-diñiz: ııldııñız mu (91b/07), bildiñiz mü (92a/07).

4. Zarf fiil eki -ıp, -ip, -up, -üp: bakıp (64a/14), bilip (49a/12), tutup (4b/03), tüşüp (4a/02).

5. Fiilden isim yapma eki -ım, -üm: yarım (89b/10), ölüm (86b/12).

6. Fiilden isim yapma eki -ın, -ün: yağındın (40b/01), tütün (19a/07).

7. Fiilden isim yapma eki -uñç: ıorķuñç (46b/10).

8. Fiilden isim yapma eki -ış, -iş, -uş, -üş: kéliş (7a/04), barış (15b14), uruş (6b/09), yürüş (100b/01).

9. Fiilden fiil yapma eki -ıl, -il, -ul, -ül: yayıldı (1b/08), köterildi (81a/08), tutuldu (13a/09), tökülmey (29b/08).

10. Fiilden fiil yapma eki -ün: köründi (33b/06).

11. Fiilden fiil yapma eki -uş, -üş: kuçuştı (72b/08), körüşti (10b/11).

12. İsimden fiil yapma eki -uğ: yoluğtı (90a/06).

13. İsimden isim yapma eki -ınç, -inç, -ünç: ikinci (11a/07), altınç (69b/01), üçünç (57a/14).

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna tâbi olmayan ekler

a. Yalnızca düz biçimleri kullanılan ekler:

1. Teklik 3. şahıs iyelik eki -(s)ı / -(s)i: atası (42a/05), közi (27a/13).

2. Ayrılma durumu eki -dın/-din: köñüldin (28a/01), sudın (28a/05).

3. Yükleme durumu eki -nı/ni; -ın/-in: kuşnı (7b/05), söznı (17a/08), kılıçnı (17b/05), öznı (22a/01).

4. Görülen geçmiş zaman 3. kişi eki -dı/-di: boldı (37a/09), sordı (10a/06), yürüdi (80a/02), sürdi (62b/11).

5. İsimden isim yapma eki -çı/-çi: balığçı (83b/02), témürçi (94b/06).

6. İsimden isim yapma eki -sız/-siz: taħammulsız (30a/03), gülsız (15a/02).

7. Emir kipi eki -ğıl/-kıl, -gil: koyğıl (8a/06), tutğıl (26a/12), katkıl (81b/13), éltkıl (81b/13), tüşgil (58b/01), kélgil (53a/15).

8. Öğrenilen geçmiş zaman eki -mış/-miş: bolmış (44b/05), érmış (95b/06).

b. Yalnızca yuvarlak biçimleri kullanılan ekler:

1. Fiilden fiil yapma (faktitif) eki: -dur/-dür; -tur/-tür; kıldurdu (62a/02), indürüp (18b/14), kéltürdi (16a/03), tapturup (58b/08).

2. Fiilden isim yapma eki -ğu: kayğu (68a/09).

3. Fiilden isim yapma eki -ğun; -kūn: turgun (79b/15), tutkun (41b/15).
4. Fiilden fiil yapma (faktitif) eki -kūr/-kūr: tutkurmayın (33a/01), yetkürdi (31b/13).
5. Fiilden fiil yapma eki -güz: kurgüzüp (34b/09).
6. Zarf-fiil eki -ğunça/-günçe: fanā bolğunça (88b/09), kēlgünçe (46a/09).
7. Emir kipi teklik 3. şahıs eki -sun/-sūn: kılsun (26a/01), kaçsun (26b/02), kötersūn (30a/04), kēlsūn (38b/08).
8. Görülen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs eki: -tūk/-dūk: ērdūk (49b/02), ēttūk (30a/08), kēltürdūk (92a/14) tūşdūk (9a/01).

4.4.2.3. Ünlü türemesi

Sesler gramer birlikleri içinde yan yana düşerken bazen birbirleriyle doğrudan doğruya birleşmez ve aralarına bağlamayı sağlayacak ilave bir ses alırlar. Bu hadiseye ses türemesi denir (Ergin, 2009, s. 51). Kelimeyi genişleten bu ses olayının metnimizde de örnekleri mevcuttur: *sor* > *sora*- soradı (82a/09), *kol*- > *kola*- kolap érdi (19a/02). Metnimizde alıntı kelime de bu ses hadisesine rastlanmıştır: *Far. turş* > *turuş* turuş-rū (21a/09).

4.4.2.4. Ünlü düşmesi

Türkçenin her döneminde karşılaştığımız vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi hadisesi Çağatay Türkçesinde de görülmektedir. Metnimizde bu ses hadisesine örnekler mevcuttur: *kögsige* (39a/12), *könli* (15a/08), *boynıda* (96a/10), *zulfı* (21b/14), *ağzıda* (36a/05), *oğlum* (72a/04).

4.4.2.5. Ünlü birleşmesi

Ünlü ile biten bir kelimeye yine ünlü ile başlayan bir kelime eklendiğinde yan yana gelen iki ünlüden birinin düştüğü görülür. Bu ses hadisesine ünlü birleşmesi denir. Metnimizde bu ses hadisesine örnek olabilecek kelimeler şunlardır: *nemerse* < *neme* + *erse* *nemerse* (61a/03), *bul* < *bu* + *ol* *bul* (32a/04), *neçük* < *neçe* *ök* *neçük* (23a/03), *v'ey* < *ve* *ey* *v'ey* (99b/11).

4.4.2.6. Ünsüz değişimleri

4.4.2.6.1. *b > m* değişikliği

Geniz sesinden önce gelen bazı kelime başı *b* sesinin *m*'ye çevrilmesi Eski Türkçeden itibaren görülen bir değişimdir. Metnimizde de bu değişimin örnekleri mevcuttur: *bunda* > *munda* *munda* (54a/15), *bin-* > *min-* mindürdi (60a/14), *ben* > *men* *men* (45b/03). Bu ses değişimi zaman zaman geniz sesi bulunmayan kelimelerde de görülebilmektedir: *biz* > *miz* *kılur miz* (35a/01).

4.4.2.6.2. *b > v* değişikliği

Eski Türkçede iki ünlü arasında veya kök sonunda bulunan *b* sesi Karahanlı ve Harezmi Türkçelerinde bir dudak ünsüzü olan *w*'ye Çağataycada ise *-v-*, *-v*, *-y*'ye dönüşür. Metnimizde de bu ses değişimine örnekler vardır: *ab* > *aw* > *av* *avğa* (33a/11), *eb* > *ew* > *éy* > *üy* *üy* (7a/02), *sév-* > *süy-* *süyüp* (69a/10), *tebe* > *tewe* > *téve* *téve* (80a/14).

4.4.2.6.3. *b > p* değişikliği

Çağatay Türkçesinde kelime başında *b-* sesi genellikle korunmaktadır. Metnimizde bir kelimede *b > p* değişimi tespit edilmiştir: *biş-* > *piş-* *pişürdi* (89b/09).

4.4.2.6.4. *d > y* değişikliği

Eski Türkçede kelime ortasında ve sonunda bulunan *d* sesi, Harezmi Türkçesinde *-d/-d*, Çağatay Türkçesinde ise *-y/-y*'ye dönüşmüştür. Metnimizde de bu ses hadisesinin örnekleri mevcuttur:

adağ > *aḡağ* > *ayağ* *ayağı* (83b/14)

kaḡu > *kaḡu* > *kayḡu* *kayḡu* (68a/09),

koḡ- > *koḡ-* > *koy-* *koydı* (12b/15)

keḡ- > *keḡ-* > *kéy-* *keydi* (28b/14)

keḡin > *keyin* *keyin* (79b/12)

toḡ- > *toy-* *toydı* (32b/10)

beḡük > *beyik* *beyik* (50b/10)

küḡegü > *küeyev* *küeyev* (102b/01).

Eski Türkçede *d*'den meydana gelen *y* bazen *g*'ye de dönüşebilmektedir: *idi* > *ége* *égesin* (65b/07), *eḡer* > *éger* *égeri* (51a/09).

4.4.2.6.5. *p > f* değişikliği

Çağatay Türkçesinin önemli ses özelliklerinden biri olan bu hadisede dudak ünsüzü *p* birkaç yerde diş-dudak ünsüzü *f*’ye döner. Metnimizde bu ses değişimine tespit ettiğimiz örnekler şunlardır: *yapraḡ > yaḡraḡ* yaḡraḡı (22b/04), *topraḡ > toḡraḡ* toḡraḡ (60b/13), *pul > ful* fuluñnı (48b/14), *tap- > taḡ-* taḡı (77a/02).

4.4.2.6.6. *t > d* değişikliği

Çağatay Türkçesinde kelime başı *t*- sesi genellikle korunmuş olmakla beraber bazı keimelerde *d*-’ye dönüşmüştür. *té- > dé-*, *teg > dék*, *taḡı > daḡı* gibi. Metnimizde *t- > d-* değişiminin bazı örnekleri şöyledir: *té- > dé-* dédi (16b/10), *teg > dék/dek* dék (14a/08), *taḡı > daḡı* daḡı (95b/10), *turur > dur/ durur* kılpdur (11a/02); *kem durur* (96a/07).

4.4.2.6.7. *ḡ > h* değişikliği

Metnimizde bu değişime tespit edebildiğimiz örnekler şunlardır: *yakḡı > yaḡḡı* yaḡḡı (100a/09), *aḡtar- > aḡtar-* aḡtarıban (30a/01). *uyuḡla- > uḡla-* (60b/14)

4.4.2.6.8. *ḡ/ḡ > v* değişikliği

Çağatay Türkçesinde iç ses durumundaki *-ḡ/-g-*’ler bazı kelimelerde *v*’ye dönüşmüştür. Metnimizde bu hadiseye örnek olabilecek kelimeler şunlardır: *yaḡuḡ > yavuḡ* yavuḡnı (27a/15), *soḡıḡ > savuḡ* savuḡ (21a/09). Aynı zamanda metnimizde *-aḡu/-egü > -av/-ev* ekinin değişimine de örnek mevcuttur: *bireḡü > birev* birev (30a/09), *ikeḡü > ikev* ikev (72a/12).

4.4.2.6.9. *g > y* değişikliği

kirḡür- > kivür > kiyür- kiyürdi (16a/03).

4.4.2.6.10. *z > s* değişikliği

Eski Türkçede geniş zamanın olumsuzluk eki *-mAz*’dır. Ancak bu ek Çağatay Türkçesinde *-mAs* şeklinde sedasızlaşır. Metnimizde de geniş zamanın olumsuzunda daima *-mas/-mes* kullanılmıştır. *tapmas* (34b/13), *kılmas* (12b/11), *ḡalmas* (20b/13), *démes* (8b/01), *eylemes* (10b/03).

4.4.2.6.11. *ñ > ğ değişikliği*

Bu ses değişiminin örneği şöyledir: *yalñuz* > *yalğuz* *yalğuz* (46b/13).

4.4.2.6.12. *hemze > v değişikliği*

Metnimizde bir kelimedede *hemzenin* v'ye dönüştüğü tespit edilmiştir: *su'āl* > *suvāl* (85a/14)

4.4.2.7. Ünsüz düşmesi

Metnimizde tespit edebildiğimiz ünsüz düşmesi örnekleri şöyledir.

4.4.2.7.1. *b düşmesi*

Bir kelimedede kelime başındaki b- sesinin düşmesi hadisesi Batı Türkçesinde görülen bir özelliktir. *bol-* > *ol-* fiili ile ilgili olan bu durumun metnimizde de 96 kez geçtiği tespit edilmiştir: *oldı* (23b/04), *olduñ* (31b/04), *olğay* (41a/05). Bu fiilin dışında *sub* sözcüğünde kelime sonundaki b- sesi düşmüştür. *sub* > *suw* > *su su* (75a/01).

4.4.2.7.2. *r düşmesi*

Metnimizde tespit edilebilen r düşmesi örnekleri şunlardır: *birle* > *bile* *bile* (9a/11), *er-* > *é-* *édi* (18b/15), *érmes* > *émes* *émes* (30a/07), *kurtul-* > *kutul-* *kutuldı* (64a/08).

4.4.2.7.3. *l düşmesi*

kéltür > *kétür-* *kétürüp* (99a/03), *çalķır-* > *çaķır-* *çaķırdılar* (76b/08).

4.4.2.7.4. *g/ğ düşmesi*

Klasik öncesi ve klasik dönemde birden fazla heceli kelimelerde ğ/g harfi çoğunlukla korunur. Ancak klasik sonrası dönemde bu harf düşme eğilimindedir. Bu hadise bazı kelimelerde Çağatayca devrinden önce gerçekleşmiştir. *elig* > *él* *éli* (4b/3), *ķatıĝ* > *ķatı* *ķatı* (61a/05), *ķarıĝ* > *ķarı* *ķarı* (54b/11), *ķergek* > *ķerek* *ķerek* (17a/12), *ķulĝak* > *ķulaķ* *ķulaķıĝa* (59a/05), *yokĝaru* > *yokarı* *yokarı* (79b/08), *éşķek* > *éşek* *éşek* (85a/04). Bu ses hadisesine yönelme ekinde de rastlanmaktadır. *ķimĝe* > *ķime* *ķime* (95b/05)

4.4.2.8. Ünsüz türemesi

Metnimizde tespit edebildiğimiz ünsüz türemesi örnekleri şunlardır.

4.4.2.8.1. y türemesi

Metnimizde y türemesinin genellikle Arapça kelimelerin iç seslerinde hemzeden y'ye dönüşme şeklinde gerçekleştiği görülmüştür: *kā'im* > *kāyım* (47b/11), *dā'im* > *dāyım* (30b/10), *'azā'im* > *'azāyım* (38b/11), *dafā'in* > *dafāyım* (32b/06), *ḥalā'ik* > *ḥalāyık* (1b/06), *ḥazā'in* > *ḥazāyım* (32b/06), *ḥā'in* > *ḥāyım* (97a/03), *ṭā'ir* > *ṭāyır* (84b/11), *ṣā'ib* > *ṣāyıb* (68a/01), *sā'il* > *sāyıl* (19b/08), *sā'ir* > *sāyır* (59a/09), *ṣarā'it* > *ṣarāyıt* (67b/10), *zā'ir* > *zāyır* (80b/15).

Türkçe kelimelerde: *ığaç* > *yığaç* (29a/07).

4.4.2.8.2. n türemesi

Çağatay Türkçesinde iyelik eki ile hâl ekleri arasındaki zamir n'si çoklukla düşürülmektedir (Şen, 2021, s. 160). Metnimizde de bu durum çokça görülmektedir. Ancak bazı kelimelerde teklik 3. şahıs iyelik ekinden sonra Türkiye Türkçesinde olduğu gibi *n* ünsüzünün türediği de görülmektedir: *terisinde* (96a/08), *üyinde* (28a/04).

4.4.2.9. Ünsüz Benzeşmesi

Metnimizde bazı eklerin uyum dışı kullanıldığı görülmektedir. Ünsüz uyumu bakımından eklerin durumu şöyledir:

Yönelme hâli ekinde: Metnimizde genel olarak +ğa/+ge şeklindedir: *hayretge* (23b/07), *miḥnetge* (45b/05), *felekge* (13b/14), *éşekge* (85a/15), *atğa* (50b/08), *mamlakatğa* (86b/08), *tofrağğa* (57b/13). Bununla beraber metinde yönelme ekinin uyuma girerek +ka şeklinin 28 yerde kullanıldığı tespit edilmiştir: *farzandlıkğa* (91a/13) ~ *farzandlıkka* (91a/03), *bolmağğa* (66b/15), *étmağğa* (22b/07) ~ *étmağka* (90a/04), *otğa* (91b/08).

Bulunma hâli ekinde: Bu ek metnimizde uyum dışı kalarak daima +da/+de şeklinde kullanılmaktadır: *'aḳīdatda* (2a/15), *cannatda* (48b/06), *işde* (14a/1), *töşekde* (82b/13).

Ayrılma hâli ekinde: Metnimizde daima +dın/+din şeklinde kullanılan bu de uyum dışındadır: *ḥasratdın* (6a/03), *otdın* (22a/09), *yigitdin* (35b/09), *ölmekdin* (42b/02).

Yön gösterme ekinde: Metinde kalıplaşmış hâlde iki kelimedede karşımıza çıkan bu ek uyuma tabidir: taşkarı (102a/06), yokarı (79b/09).

Bildirme ekinde: Bildirme eki metnimizde -dur/-dür şeklinde kullanıldığından uyum dışında kalmaktadır. Yalnızca bir kelimeyle kullanılırken uyuma girerek -tur olmuştur: farâsatdur (94a/13), cāhlıkdur (74a/07), koşupdur (15b/07), yoktur (29a/12), émesdür (62b/13), üzüpdür (35b/09).

Metnimizde fiil kök veya gövdelerine gelen eklerde de uyum dışı örnekler vardır: tapğay (59a/06) ~ tapkay (17a/07), yatğan (58b/01) ~ yatқан (56b/01), kétgen (25b/04), öltürdi (71b/08), étdi (42b/04), ketti (64b/15), tüşti (31b/08), yoluktur- (84b/08), öltür- (71b/08) ~ öldür- (51b/01), yakğuçı (53a/15), satkuçı (53a/15), aytğu (39b/11), tüşgil (58b/01), éşitgil (61b/09), koygıl (8a/06), bolgıl (53a/14), katkıl (81b/13), tartgıl (63b/11), bolğunça (51b/11), atkunça (81b/04).

4.4.2.10. Ünsüz ikizleşmesi

Metnimizde bu ses hadisesine örnekler şöyledir:

Alıntı kelimelerde: Ar. *diyat* > *dıyyat* (71b/13).

Türkçe kelimelerde: *asığ* > *assığ* *assığ* (79a/15).

4.4.2.11. Göçüşme (metatez)

Metnimizde bir kelimedede örneğine rastlanmıştır: *ögret-* > *örget-* örgetür (54b/07).

4.4.2.12. Hece düşmesi (haploloji)

Metnimizde az sayıda örnekte korunmakla beraber genel olarak tur-/dur- yardımcı fiilinin tekil üçüncü şahıs çekiminde son hecenin düştüğü -dur/-dür/-tur olduğu görülmektedir: kılıpdurlar (92b/07), kélipdür (11a/11), yoktur (54b/15), vācıbdur (12a/07).

4.4.3. Şekil Bilgisi

4.4.3.1. Yapım ekleri

4.4.3.1.1. İsimden isim yapma ekleri

+aç/+eç: Klâsik Çağatay Türkçesinde küçültme bildiren bu ek metnimizde bir kelimeye tespit edilmiştir. Bu örnekte kelimenin anlamında bir değişiklik yapmamıştır: yalañaç (3b/11).

+çı/+çi: Meslek isim ve sıfatları yaparak bu meslekler ile ilgilenen kişileri bildirir: balığçı (83b/02), başçı (8b/06), karakçı (9a/02), têmürçi (94b/06) .

Bazen kendisinden sonra +lık/+lik/+luk/+lük ekini de alabilir: muvâfaqatçılık (86b/04), têmürçilik (94b/08).

+daş: Denklik, eşlik ve birlik bildirir: yoldaş (50a/05), karındaş (62b/12).

+ğu/+gi: Aitlik bildiren sıfatlar yapar: avvalğı (88b/03) ~ evvelgi (12a/04) , kâdımğı (7b/08).

+ge: Dışındalık bildiren bu ek kalıplaşmış olarak bir kelimeye bulunur: özge (9b/06).

+lak: Yer bildirme anlamı katar: kışlak (61b/15).

+l: Benzerlik ifade eden bu ek çok işlek değildir: kızıl (58a/09).

+lı: İsimden isim yapan bu ek metnimizde bir yerde tespit edilmiştir: haybatlı (16b/08).

+lğ/+lig, +luğ/+lüg: Bu ek, bulunma, aitlik ve ilişki ifade eden sıfatlar yapar. Türkiye Türkçesindeki +lı/+li, +lu/+lü ekinin karşılığıdır: kanlıg muja (4b/01), közlüg (52a/14), sözlüg (42a/14), türlüg (4a/07), yüzlüg (21a/09).

Metnimizde ekin sadasız şekline de rastlanmaktadır: alamlık (17b/04), gamlık (5b/14), tillik (12a/06).

+lq/+lik, +luq/+lük: Eski Türkçeden beri çok yaygın olarak kullanılan bu ek isimlerden yer, meslek, topluluk isimleri ile soyut isimler yapar: farzandlıqğa (91a/13), gadalık (9a/05), mubârizlik (14b/06), sultânlikğa (62b/12), toğrılık (96b/09), yaşlıqda (70a/15), tiriklik

(37a/08), mülâyimlik (97a/11), hātūnluk (62a/05), mahzūnlukdur (12a/14), oğurluk (60b/10), yaruğluk (61a/10), yoklukda (51b/09).

Metnimizde bu ekin sadalı şekillerine de rastlanmaktadır: açlıg (28a/04), atalıg (50a/11), dīvānalıg (68a/02), hastlıg (36a/06), nükta-dānlıg (70b/03).

+sız/+siz: Olumsuzluk bildiren yaygın bir ektir: sansız (65b/12), nihāyatsız (9a/15), ‘adasız (31a/15), habarsız (62a/03), semersiz (40a/03), tilsizni (85a/09).

4.4.3.1.2. Fiilden isim yapma ekleri

-a: tola (30b/13), yara (46b/07).

-avul/-vul: Kalıplaşmış olarak bir kelimede bulunur: yasavul (31a/03).

-gin: Metnimizde bir kelimede tespit edilmiştir: tizginin (61a/01).

-gu/-gü/-ku: Eski Türkçeden beri yalnızca dar yuvarlak ünlülü şekilleri kullanılır: kaygu (68a/09), közgü (28a/07), uyku (17a/14).

-guç/-güçi: -gu/-gü sıfat-fiil ekinde türemiş bir ektir: kılguçı (9b/05), yakguçısını (53a/15), tircüzgüçi sen (17b/10).

-gun/-gün/kun/-kün: turgunı (79b/15), tutkun (41b/15).

-k/-k: Eski Türkçeden beri işlek olan bu ek, somut ve soyut manada isimler yapar: artuk (17a/10), yaruğ (13a/05), kuruğ (67a/08), buyuruğnı (29b/15), ölük (26a/10).

Metnimizde ekin Eski Türkçeden kalma sadalı şekline de rastlanmaktadır: yarağ (2b/13), yaruğnı (27a/15), yavuğnı (27a/15). Yine Eski Türkçedeki *bölüg* kelimesi ses değişimine uğramış ve Çağatay Türkçesinde *bölek* olmuştur: bölek (62a/11).

-l: Türkçe ve Moğolcada müşterek kullanılan bir ektir: tükel (62a/15)

-m, -ım/-üm: Fiilin bildirdiği iş veya hareketi ya da hareketin sonucunu bildirir: ölüm (34b/07), yarım (89b/10).

-mağ/mek: Fiildeki hareket ve oluşun soyut ismini yapar: köçmekge (102a/08), kétmek (101a/02), içmağğa (61b/06).

-n,-ın/-in/-un/-ün: Çoğu zaman somut isim olarak kullanılan soyut adlar yapan bu ek Çağatay Türkçesinde yaygındır: kalın (97b/03), yağındın (40b/01), tüğünü (7b/09), tütün (19a/07).

-nç,-anç/-enç/-unç/-ünç: korkunç-ı cān (46b/10), sévünçi (46b/15).

-ş,-uş/-üş: Hareketi ya da hareketin neticesini bildiren isimler yapan bu ekin metnimizde tespit edebildiğimiz örnekleri şunlardır: uruş (6b/09), yürüş (100b/01), turuş (100b/01).

-t: Farklı anlamlarda isimler yapar: uyatın (47b/09).

4.4.3.1.3 İsimden fiil yapma eki

+a-/+e-: Geçişli ve geçişsiz fiiller yapan bu ek çok işlek değildir: tile- (29b/02), oyna- (83a/05), kayna- (83a/05).

+ar-/+er-/+r-: Geçişsiz fiiller türetir: köger- (93b/08), sarğar- (75b/07).

+da-/+te-: Geçişli fiiller yapar: alda- (36b/05), iste- (99b/05).

+ğar-: suğar- (75a/01).

+k-/+k-: Geçişsiz fiiller yapan bir ektir: tarık- (96a/04), yoluk- (4b/14).

+la-/+le-: Eski Türkçeden bu yana çok işlek olan bu ek isim ve isim soylu kelimelere gelerek geçişli ve geçişsiz fiiller türetir: başla- (35b/15), taşla- (17b/04), bağışla- (14a/11), kolla- (18b/14), yük+le-t- (8b/14), izle- (28b/11), kizle- (33a/12), közle- (66a/12).

+ra-/+re-: Geçişsiz fiiller yapan bu ek metnimizde bir kelimedede göçüşme hadisesine uğramış olarak görülmektedir: örgen- (< öğren-) (85a/14).

4.4.3.1.4 Fiilden fiil yapma eki

-a-/+e-: Fazla işlek olmayan bu ek pekiştirme fiilleri türetir: sora- (82a/09).

-dur/-dür-, -tur/-tür-: Çok işlek olan bir ettirgenlik ekidir: köydür- (32a/13), mindür- (86a/05), yandur- (11b/08), toldur- (43a/10), taptur- (67a/12), yoluktur- (84b/08), öltür- (71b/08), keltür- (45b/11).

-ğar-/+ger-, -kar-/+ker-: Ettirgenlik fonksiyonunda kullanılan bir ektir: ötker- (99a/05).

-gur/-gür/-kur/-kür: Ettirgenlik ekidir: yetkür- (63a/05).

-guz/-güz: Ettirgenlik bildiren bir ektir: körgüz- (20b/09), kirgüz- (34b/09), tirgüz- (25b/09).

-k/-k-: Fiilin anlamını kuvvetlendirme fonksiyonundadır: kork- (72b/03).

-l-: Bilinmezlik ve edilgenlik bildiren fiiller türetir. Çok işlek bir ektir. Ünsüz ile biten fiil köklerine yardımcı ünlü ile gelir: açıl- (36b/07), basıl- (58a/08), bitil- (82b/13), boyal (71b/01), buzul- (6b/11), kazıl- (41b/07), koşul- (43a/14), saçıl- (100a/08), süzül- (48b/09), takıl- (12b/14), tapıl- (35b/03), tökül- (29b/08), uşal- (40b/15), üzül- (5b/13), yakıl- (91b/04), yazıl- (43a/05), yıkıl- (22a/05).

-n-: Dönüşlülük ve meçhullük bildiren bu ek ünsüz ile biten fiillerin sonuna geldiğinde araya yardımcı ses alır: körün- (30b/15), sévün- (77a/06), süyün- (85b/14), örten- (57b/02), uyğan- (64b/10), tüken- (101b/02).

-r-: Fiil köklerine gelerek ettirgen anlamlı fiiller türeten işlek bir ektir: çıkar- (37a/10), kaytar- (75a/08), tüşür- (50a/09), içür- (38a/03), aşur- (57a/10), yaşur- (55a/11).

-sa/-se-: İşlek olmayan bir ektir: kör-se-t- (56a/02).

-ş-: Eklendiği fiillere ortaklaşa, karşılıklı veya kendiliğinde oluş anlamı veren işlek bir ektir. Ünsüz ile biten fiillere yardımcı ünlü ile gelir: aytış- (37b/02), kuçuş- (72b/08), körüş- (62b/08), soruş- (36a/09), uruş- (18a/11), talaş- (89b/02), tutaş- (22a/09), yetüş- (88b/02), yapuş- (71a/13), yürüş- (9a/01).

Bütün fiillerde ortaklaşma anlamı taşımaz: kuruş- (100b/12), yavuş- (9b/04).

-t-: Yaygın kullanıma sahip ettirgenlik ekidir: ayt- (48b/14), berkit- (66a/11), körset- (82b/02), örget- (54b/07), sözlet- (67a/11), yüklet- (8b/14), yügürt- (2a/05).

4.4.3.2. İsimler

4.4.3.2.1. İsim çekim ekleri

4.4.3.2.1.1. Çokluk ekleri

Çağatay Türkçesinde çokluk eki Türkiye Türkçesindeki gibi -lar/-ler'dir: şartlar (48a/02), mastānalar (70b/02), sözler (72a/14), künler (74b/01).

Arapça kırık çokluklar bazen, ayrıca Türkçek çokluk ekini de alabilirler (Eckmann, 2017, s. 65), metnimizde de nadiren de olsa bunun örneklerine rastlamak mümkündür: masākīnlarğa (74a/10), selāṭīnler (30b/02).

4.4.3.2.1.2. İyelik ekleri

Teklik 1. şahıs iyelik eki: +m /+(ı,u)m/+(i,ü)m

Ünlü ile biten kelimelere doğrudan, ünsüz ile biten kelimelere ise yardımcı ünlüyle getirilir: atam (49a/14), mujam (4b/01), hālīm (3b/05), yüregim (7b/07), vücūdum (36b/12), közüm (42a/12).

Teklik 2. şahıs iyelik eki: +ñ /+(ı,u)ñ/+(i,ü)ñ

Ünlü ile biten kelimelere doğrudan getirilirken ünsüz ile biten kelimelere yardımcı ünlü ile getirilmektedir: nıṣārīñ (7b/10), dardīñ (10a/08), hıkmıñ (24a/04), maḳṣūduñ (59b/14), sözüñ (45a/13), atañ (10b/13).

Teklik 3. şahıs iyelik eki: +ı/+i; +sı/+si

Ünsüz ile biten kelimelerde +ı/+i kullanılırken ünlü ile biten kelimelerde +sı/si kullanılmaktadır: anfası (26a/14), a'zāsı (22a/09), mīvesi (5b/13), sözi (96b/12).

Çokluk 1. şahıs iyelik eki: +mız/miz; +(ı)mız/+(i)miz; nadiren (ü)miz

cānımız (24a/05), mālımız (46a/05), göştimizde (73b/13), aramız (17a/01). Metnimizde iki örnekte +(ü)miz şekli tespit edilmiştir: köñlümüz (75b/09), özümüz (75b/12).

Çokluk 2. şahıs iyelik eki: +ñız/+ñiz; +(ı)ñız, +(i)ñiz; nadiren (ü)ñiz

Ünlü ile biten kelimelere doğrudan *+ñiz/+ñiz*, ünsüz ile biten kelimelere ise *+(i)ñiz/+(i,ü)ñiz* şeklinde yardımcı ünlü ile getirilmektedir: başıñızni (23b/11), aşıñızni (24a/03), işiñizni (45b/03), özüñizni (23b/11), yüzüñiz (25a/08).

Çokluk 3. şahıs iyelik eki: +ları/+leri

suları (4b/08), şūratları (85a/03), közleridin (39a/13).

4.4.3.2.1.3. Hâl ekleri

Türkçede ismin yalın (nominatif), ilgi (genitif), yönelme (datif), bulunma (lokatif), yükleme (akkuzatif), ayrılma (ablatif), eşitlik (ekvatif), vasıta (instrumental), ve yön gösterme (direktif) hâlleri olmak üzere dokuz hâli vardır.

Yalın (nominatif) hâl: Yalın hâl eksizdir: él (101b/04), kün (34a/13), oğul (8b/06), köz (52b/15).

İlgi (genitif) hâli: *+nıñ/+niñ, +nı/+ni, +ıñ/+iñ; nadiren +nuñ/+üñ*

muḥālıfını (20a/15), Cevherni (60a/05), oğlınıñ (53b/13), élniñ (58a/08), tacınuñ (54a/15), anasını (86a/06).

Yönelme (datif) hâli: *+ğa/+ge; +қа; (nadiren) +a/+e*

Yönelme hâli ismi fiile bağlamak görevinde olan bir ektir. Bu ek Çağatay Türkçesinde *+ğa/+ge*, sert ünsüzlerden sonra *+қа/+ke* bazen de *+a/+e* şeklindedir. Çağatay Türkçesinde özellikle iyelik eklerinden sonra rastlanan *+a, +na* biçimleri Oğuz Türkçesinin etkisidir (Argunşah, 2021, s. 145). Metnimizde yönelme eki genellikle *+ğa/+ge*'dir: nazarğa (43b/01), otığa (44b/13), qolığa (52a/05), şaytānğa (54b/07), köñülge (24b/03), yigitge (26b/03), bizlerge (24a/05), kime (11b/15), kārṽāna (102a/08), farzandıma (10b/14), dardıña (3b/15).

Metnimizde 28 yerde sert ünsüz ile biten kelimelerde yönelme ekinin uyuma girerek *+қа* şeklinde kullanıldığı tespit edilmiştir: atқа (10b/06), maşırıkқа (30b/01), yaşқа (43a/10).

Yükleme (akkuzatif) hâli: *+nı/+ni; +n; +ı,+i*

şah-zādanı (72a/10), göştüñni (74a/01), sözni (35b/12), bahāsin (53b/07), yetisin (86b/01), közini (35b/15).

Bulunma (lokatif) hâli: +da/+de

Bulunma hâli işin cereyan ettiği yeri bildirir. Metnimizde daima +da/+de şeklinde kullanılmıştır: cahānda (101a/12), arkasında (101a/03), yerde 83b/15), köñülde (67a/14).

Ayrılma (ablatif) hâli: +dın/+din

Klâsik Çağataycada +tın/+tin şekli de mevcut olan bu ek metnimizde daima +dın/+din şeklindedir: uykusıdın (91b/15), kumlardın (92b/13), eşikdin (94b/04), işdin (95b/11).

Eşitlik (ekvatif) hâli: +ça/+çe

néçe (7a/02), munça (73b/06), bolğunça (11b/13), kélgünçe (46a/09).

Vasıta (instrumental) hâli: +n, +la

+n: bilen (2b/08).

+la: Klâsik Çağatay Türkçesinde de kalıplaşmış ve nadir birkaç kelimedede bulunan bu ek metnimizde iki yerde tespit edilmiştir: bula (10b/11), tañla (87a/11).

Yön gösterme (direktif) hâli: +ra/+re; +karı

Bu ek daha ziyade kalıplaşmış olarak kelimelerde kullanılmaktadır: soñra (89a/05), içre (57a/01), üzre (28b/05), yoqarığa (80a/01), taşqarıda (102a/06).

4.4.3.2.1.4. Soru eki

Metnimizde soru eki -mu/-mü'dür: tüşüm mü? (80b/07), bar mu? (17a/02), cınsıdın mu? (81a/10).

4.4.3.2.2 Sayı isimleri

Metnimizde tespit edilen sayı isimleri şunlardır: bir (15b/15), iki (61a/01), üç (39a/09), dört (29a/03), bés (41a/14), altı (38b/01), yeti (17a/13), toquz (2b/03), on (14b/02), on iki (1b/04), on bés (46b/14), yigirme (73a/01), otuz (70b/09), éllik (44a/07), yüz (41b/15), iki

yüz (13a/13), üç yüz (89a/11), beş yüz (45b/11), altı yüz (52b/07), miñ (12b/09), iki miñ (23b/09), üç miñ (86b/11), yeti miñ (30b/08 on miñ (20a/06), yüz miñ (14b/05).

4.4.3.3. Sıfatlar

Sıfatlar, isimleri çeşitli yönlerden belirten ve niteleyen kelimelerdir. Belirtme ve niteleme sıfatları olmak üzere ikiye ayrılırlar.

4.4.3.3.1. Belirtme (tayin) sıfatları

4.4.3.3.1.1. İşaret sıfatları

Metnimizde işaret sıfatına şu kelimeler örnek verilebilir: bu savdādın (87b/06), bul aşarnı (31b/09), oşal kuşnı (7b/05), oşbu hıla (3b/15), ul hayl (89b/14).

4.4.3.3.1.2. Sayı sıfatları

Sayı sıfatları kendi aralarında işlevlerine göre *asıl sayı sıfatları*, *sıra sayı sıfatları*, *üleştirme sayı sıfatları*, *kesir sayı sıfatları* ve *topluluk sayı sıfatları* olmak üzere beşe ayrılırlar.

Asıl sayı sıfatları

Bu sıfatlar ismin önüne gelerek onların sayılarının belirtir. Metnimizde bunun bazı örnekleri şunlardır: bir ay (9b/11), bir yıl (101b/02), iki zulf-ı siyāhī, üç künde (14b/02), dört şandūk (50a/06), beş yıl (41a/14), altı ay (38b/01), yeti naşihat (86b/09), toğuz eflāk (2b/03), on kün (14b/02), yigirme kün (73a/01), otuz yıl (70b/09), miñ hıl'at (43a/01).

Sayı grubu hâlinde de kullanılır: on iki burc (1b/04), iki yüz kişini (13a/13), üç yüz atğa (89a/11), iki miñ aşrafığa (51b/14), yüz miñ él (31b/14), üç miñ aşrafı (86b/11).

Sıra sayı sıfatları

Metnimizde sıra sayıları +nçI ekiyle oluşturulur: ikinci kısım (95a/11), üçüncü kün (57a/14), dördüncü felekge (18a/03), beşinci gülşen (39b/04), altıncı gülşenni (69b/01), yetinci gülşen (86a/11).

Metnimizde birinci “birinci” yerine avvalğı (5a/16) kullanılmıştır.

Üleştirme sayı sıfatları

Üleştirme sayıları +ar/+er ekleri ile oluşturulur. Metnimizde örneğine rastlanmamıştır.

Kesir sayı sıfatları

Kesir sayı sıfatları ayrılma eki ile yapılır: üçdin birini (30a/04), miñdin birini (52b/10).

Topluluk sayı sıfatları

+av/+ev, -lesi, -evle(n) ekleri topluluk sayı isimlerinin oluşturulmasında kullanılırlar: birev (6a/12), ikev (6b/08), üçevin (85a/01), ikkelesi (11b/06), ikevlen (61b/06).

4.4.3.3.1.3. Belirsizlik sıfatları

Varlıkların sayı ve miktarını belirsiz olarak belirten sıfatlardır. Metnimizde belirsizlik sıfatları için örnekler şunlardır: barça muşāhib (16b/04), barı él (101a/01), ba'zı él (88b/15), bir kişi (41b/15), bir néçe söz (5a/05), her yan (50b/12), hîç-kim (51a/12), fulān kün (25a/01).

4.4.3.3.1.4. Soru sıfatları

İsimlerin nitelik ve niceliklerini soru yoluyla belirten kelimelerdir. Metnimizde bu soru sıfatlarına bazı örnekler şunlardır: kıaysı gülşenni (14a/07), kıayu aşyā (30a/05), ne assıǵdur (79a/15), neçük insān (29a/11).

4.4.3.3.2. Niteleme sıfatları

İsimleri özellikleri bakımından niteleyen kelimelerdir. Metnimizde niteleme sıfatlarına bazı örnekler şunlardır: kıarāngu kéçe (73b/09), yahşı kenīzeklerni (44a/01), sarıǵ yüzi (22b/04), kıara köz (43b/09), beyik erg (84a/10), kıızıl gül (47a/06).

Niteleme sıfatları, kendi içinde *karşılaştırma sıfatları*, *pekiştirme (berkitme) sıfatları* ve *küçültme sıfatları* olmak üzere üç grupta incelenir.

4.4.3.3.2.1. Karşılaştırma sıfatları

Metnimizde karşılaştırma +raķ eki ile yapılır: azraķ (31a/14), maķbubraķ (5b/05).

4.4.3.3.2.2. *Pekiştirme (berkitme) sıfatları*

Anlamı güçlendirme işlevinde kullanılırlar: kıp-kızıl kan (23a/02).

4.4.3.3.2.3. *Küçültme sıfatları*

Metnimizde örneğine rastlanmamıştır.

4.4.3.4. **Zarflar**

Zarflar yer, zaman, durum (hâl) ve miktar isimleridir.

4.4.3.4.1. *Yer zarfları*

Metnimizde yer bildiren zarflara bazı örnekler şunlardır: aldıda (85b/10), anda “orada” (79b/07), ara (35a/07), arası (79b/08), munda “burada” (79a/15), taşkarıda (102a/06), yukarı (62b/02).

4.4.3.4.2. *Zaman zarfları*

Metnimizde zaman bildiren zarflar için örnekler şunlardır: âhır (83a/11), âkıbat (41a/07), avval (7a/12), bu kün (72a/10), émdi (29b/15), értedin kéç (87b/03), kéç (54a/02), kaçan (49a/04), kéçe kündüz (54a/10), kün-kündin (53a/01), tañ (68a/10), tañla (87a/11), tün (10a/12), tün ü kün (18b/13), -dın soñra (60b/15) ~ -dın soñ (34b/07).

4.4.3.4.3. *Durum (hâl) zarfları*

Bunlar hâl ve tavır ifade eden zarflardır. Metnimizde bazı örnekleri şunlardır: bat “acele, çabuk” (26a/09), gâybâna (22b/03), katıg (96b/12), nâ-gâh (100b/04), tamâm (102a/11), yakîn bil- (31a/15), yırak (ét-) (47b/15), pāra pāra (kıl-) (82b/04), rāst (eyle-) (37a/11).

4.4.3.4.4. *Miktar zarfları*

Metnimizden bazı örnekler şöyledir: ‘acab (75a/11), andağ (76a/06), basī “çok” (23b/07), bī-ḥad (86a/07), bıhrağ (86b/08), bisyār (97b/09), eyle ki (50a/15), gāyat (10b/13), köp (23a/07), ziyāda (32a/11).

4.4.3.5. Zamirler

Zamirler kendi aralarında *şahıs zamirleri*, *dönüşlülük zamirleri*, *işaret zamirleri*, *soru zamirleri*, *belirsizlik zamirleri* ve *bağlama zamirleri* olmak üzere altı gruba ayrılırlar.

4.4.3.5.1. Şahıs zamirleri

Teklik 1. şahıs zamiri: men (10a/08).

meniñ (13a/05), meni (8b/15) ~ méni (41b/15), maña (5a/13), mendin (66a/11), mende (15b/12).

Teklik 2. şahıs zamiri: sen (7b/13) ~ sén (3b/06); sendin (72a/10), seniñ (70b/11), saña (15b/07).

Teklik 3. şahıs zamiri: ul (1b/10); aña (30b/04), anda (21a/10), andın (9b/14), anıñ (66b/04).

Çokluk 1. şahıs zamiri: bizler (46a/03); bizni (50a/09), bizdin (46a/07), biziñ (19a/14), bizde (62b/10), bizge (88b/15), bizlerge (24a/14).

Çokluk 2. şahıs zamiri: siz kibi (75b/05); sizge (69a/03).

Çokluk 3. şahıs zamiri: alar (33b/01); alarnı (6b/09), alarnıñ (68b/12), alarğa (8b/05), alardın (69a/08).

4.4.3.5.2. Dönüşlülük zamirleri

Dönüşlülük zamirleri, şahıs zamirlerinden daha güçlü bir anlam taşıyan, onları katmerli kılan pekiştirilmiş bir tür zamirlerdir (Korkmaz, 2009, 414). Çağatay Türkçesinde genellikle *öz* kelimesinden çekimlenmesiyle oluşturulur. Metnimizde de daima *öz* kullanılmıştır: *öz* (63b/13), *özüm* (6a/05), *özümge* (49a/01), *özümni* (56b/01), *özni* (100b/13), *özidin* (4b/11), *özige* (9b/15) ~ *özığa* (20b/01), *özüne* (33a/07), *özünü* (37a/07), *özünüñni* (23b/11), *özleridin* (15a/04), *özlerini* (37b/03).

4.4.3.5.3. İşaret zamirleri

Varlıkları işaret yoluyla gösteren zamirlerdir. Metnimizde tespit ettiğimiz işaret zamirleri ve aldıkları hâl ekleri şöyledir:

bu: bu (9b/10), bul (32a/15); munda, mundağ (30a/08), mundın (49a/01), munı (15b/01), muniñ (67a/15) ~ munuñ (32a/03).

bular: bular (45b/15); bularğa (51a/02), bulardın (100b/04), bularnı (45b/15).

4.4.3.5.4. Soru zamirleri

Nesneleri ve kişileri soru yoluyla temsil eden soru zamirlerine metnimizden bazı örnekler şunlardır: kaçan (49a/04), kayan (65b/01), kayda (65b/07), kaydın (15b/07), kayu (29b/11), kim (15b/07), kimdür (9b/12), ne (7b/08), nedin (14a/08), nége (84b/10).

4.4.3.5.5. Belirsizlik zamirleri

Kişileri ve nesneleri belirsiz bir şekilde temsil eden bu zamir grubu için metnimizden şu örnekler verilebilir: barça (85b/14), ba'zı (57b/03), bir nemeşe (33b/02), biri (102a/08), her biri (40b/12), her birige (65a/04), her birin (36a/05), her kıysı (62b/12), her kim (35b/03), her ne (74a/03), hıç (9a/05), hıç-kim (22a/15), hıç-kışige (63b/14), kime (95b/05), özgelarğa (86b/02).

4.4.3.5.6. Bağlama zamiri

Metnimizde bağlama zamiri Çağatay Türkçesinde olduğu gibi Türkçe *kim* ve Farsça *ki*'dir:

...*şah-zāda uyğanıp (11) bildi-kim Cevher külfet bahrıdın élgiga kélmey. Hıta daştığa kétépdür.* (64b/10-11)

Né fi'lıdur ki sendin şadır oldu / Né işlerdür ki munda zāhır oldu (85a/08)

4.4.3.6. Edatlar

Edatlar yalnız başlarına anlamları olmayan, ad ve ad soylu kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağlı bulunan, gramer bakımından onlara hâkim olan ve eklendikleri kelimeler ile cümlelerin öteki kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran sözlerdir (Korkmaz, 2009, s. 1052).

Edatlar ünlem edatları, bağlama edatları, son çekim edatları ve tekerür edatları olmak üzere dört grupta incelenebilir.

4.4.3.6.1. Ünlem edatları

Ünlemler üzüntü, korku, nefret, sevinç gibi hisleri; doğadaki sesleri; onay, ret, heyecan, tahmin gibi beyan şekillerini ifade ederler. Metnimizde Türkçe edatların yanı sıra Arapça ve Farsça kökenli edatlar da kullanılmıştır. Eserde geçen bazı ünlem edatları şunlardır: *şāhā* (84a/06), *āfarīn* (18a/15), *afsūs* (64b/07), *āh* (41a/04), *ārī* (46b/02), ay “ey” (41a/03), *ayā* (25b/08), *ilāhī* (17b/11), *mabādā* (22a/14), *tā* (20b/04), *yā* (102b/11).

4.4.3.6.2. Bağlama edatları

Bağlama edatları yardımcı cümleleri, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri şekil veya anlam bakımından birbirine bağlayan kelimelerdir. Sayıları oldukça fazla olan bu edatlar genellikle Farsça ve Arapça kökenlidir. Metnimizde tespit edebildiğimiz, bağlama edatlarına verilebilecek örnekler şunlardır:

ammā: Metnimizde bir yerde geçmektedir, “fakat, ancak” anlamında kullanılır: *Dediler bar ammā sāl-ḥurda / Karılıkdın tanı bolğan fusurda* (63b/06).

birle/bile/bilen/ile: Metnimizde bazı örnekleri şöyledir: *ata birle ana* (81b/02), *él bile bay* (9a/11), *tillā bilen pul* (45b/13), *germ ile sard* (47a/14).

çun/çu: Cümleye “çünkü, o zaman ki, için, zaman” gibi anlamlar katan bu kelime hem cümle içinde hem cümle başında bulunabilir: *Çun etti ḥurām ul saman-sā / Bāğ içre kılay dēben tamāšā* (101b/14)

Icāzat berdi çun ul élge sultān / Heme boldı şavāmı ‘ içre pinhān (24b/02)

Çu çıktı pād-şāh-ı kişvar-nūr / Cahāndın ḥayl-ı zulmat eyledi dūr (18a/02).

dağı: Yaygın kullanıma sahiptir. Cümleye “da/de, bile, ile, dahi” anlamı katar: *Bu işlerdin dağı mihnatga tüşti / Alardın ayrılıp nikbatga tüşti* (79b/02).

eger/ger: Şart ifade eden veya şartı kuvvetlendiren edatlardır: *Eger şahr ahlūdın bolsa marāmı / Kılur bī-āb-ru nāmus nāmı* (7a/08)

Kişi ger kılmasa anı ḥalāla / Ki tüşgey ma ‘şiyat birle vabāla (7a/06).

egerçi: Metnimizde bir yerde tespit edilmiştir: ...ul t̄āyıfani du ‘āsığa mutarannım egerçi ihsān gül-zārıdın nasīmī yetmese ve cān...(5b/06).

eyle kim: Benzetme anlamı ifade eder: *Alıp ruḥṣat kaçıban eyle kim yél* (38a/05)

Aña hıdmatda bolğay eyle kim kul (12b/12).

gehī...gāhī: Karşılaştırma anlamı ifade eder. Metnimizde bir yerde tespit edilmiştir:

Gehī bī-hūṣ édi gāhī hūṣıda (7a/15).

gūyā / gūyā ki/kim: Benzerlik ifade eder: *Şarābı érdi gūyā zahr zaḳḳūm* (3b/01)

Köyüp köñli anıñ gūyā ki lāla (53a/02)

Ki mindi atқа gūyā kim uçar kuş (61a/08).

hem: Yaygın bir kullanıma sahip olan *hem* “da/de, dahi, ve” anlamlarını ifade eder:

Dedi men hem müsafir men seniñ-dék (10a/08)

Körüp yürğay karanğu hem yaruğñı (27a/15).

kim/ki: Çok yaygın bir kullanıma sahip olan *kim/ki* tek başına kullanılabildiği gibi neçük kim, tā kim/ki, gibi başka kelimelerle birlikte de kullanılabilirler: *Neçük kim tégmegey savḳ-ı çapardın* (63a/13)

Halāyık içre tā ki olmağay fāş (7a/07)

Libāsnıñ nāmūsı tā kim sökülmey (8a/05).

meger: Başına geldiği cümleyi kendinden öncekine bağlayan *meger* “sadece, meğer, oysa” gibi anlamlar ifade eder: *Dédi şahğa meger dīvāna bolduñ* (34a/07)

Meger maña témürçi boldı manzūr (94b/06).

ne..ne..ne: *Ne anda su u ne mīve ne karı* (79b/09).

ve: Kelimeleri ve cümleleri birbirine bağlar, manzum bölümlerde u/ü şeklinde telaffuz edilir: ...İkinçi gülşen cān-bāz mübarızlar ve kār-sāz dıl-āvarlar hengāmeside...(12a/05); *Ér u ḥātūnnı köñli tapıp āram* (15a/08).

ve ger / ve ger ne: Şart bildirir, “eğer, aksi hâlde, yoksa ve illa” gibi anlamlar ifade eder: *Eger t̄ac u ve ger taḥt̄ıñnı berseñ* (72a/02)

Muḥabbatdın dégenin bilmes érdi / Ve ger ne oşbu ḥıla kılmas érdi (92a/07).

velik / velik̄in: “Fakat” anlamı taşırlar: *Velik̄ ul-dem vazır-ı n̄ik-taḥd̄ir* (28b/01)

Velik̄in ortada ḳalḡay t̄ügüni (7b/09).

ya: Cümleye “ya da, veya” anlamı katar: *Faḳır ahlı durur ya ḡan ékendür* (31b/10).

ya ‘n̄i: Açıklama bildirir veya “diğer bir deyişle” anlamı katar: *Eger ḳaş olsa b̄üzürḡ ya ‘n̄i pur m̄üy* (96b/12)

Bayān eyle meni aldım̄da ya ‘n̄i / Ki dér sen oşbu ş̄üretge ne ma ‘n̄i (25b/06).

4.4.3.6.3. Son çekim edatları

İsimlerden sonra gelirler ve isimle cümlelerin diğer unsurları arasında zaman, mekân, yön, benzerlik, tarz, başkalık gib açılardan çeşitli ilgiler kuran kelimelerdir.

Yalın hâl ile birleşenler: Bu gruptaki çekim edatlarının ismin yalın hâlinin yanında iyelik, ilgi ve sıfat-fiil eklerinden sonra da gelebildikleri görülmektedir.

ara: Kendisinden sonra geldiği kelimeye “bulunma, içinde, arasında” anlamları katar: *manzıl ara* (82a/11), *daryā ara* (83a/14).

birle/birlen/bile/bilen: “İle, birlikte” anlamı katar: *tefekkür birle* (93b/11), *yigit birle* (11b/09), *nāz birlen* (81b/14), *farmānı birlen* (17b/13), *ḳızı bile* (8b/01), *bu iş bile* (38b/11), *īmā bilen* (2b/08), *yer bilen teñ* (51a/06).

dék/dek: “gibi, kadar” anlamı katar: *ḡüher dék* (93b/13), *Sikender dék* (99a/08), *anıñ-dek* (7a/15), *sarv-ı ravān-dek* (14a/04).

dép: “diye” anlamında son çekim edatıdır. *Cevherim dép* (57a/08), *sen dép* (82a/11).

içre: “İçinde, iç, altında, bulunma” gibi anlamlar ifade eder: *şahr içre* (90a/09), *köñli içre* (91b/04), *kitāb içre* (93b/09).

ile: *lutf ile* (90b/13), *tırnaḡ ile* (71b/04), *mu‘avanatı ile* (62a/06).

kibi: Kendisinden sonra geldiği kelimeye “gibi, kadar” anlamı katar. İlgi, iyelik ve sıfat-fiil eklerinden sonra da kullanılır: cannat kibi (39b/15), İrem bāğı kibi (74b/11), tüşgen kibi (84b/01).

sarı: Kendisinden sonra kullanıldığı kelimeye “doğru, karşı, yönünde, tarafına” anlamı katar: manzar sarı (22a/03), tağ sarı (28a/13), kişvar sarı (28b/07).

üçün: Kendisinden sonra kullanıldığı kelimeye “için, amacıyla, sebebiyle” anlamı katar. İlgi, iyelik ve sıfat-fiil eklerini almış kelimelerden sonra da kullanılır: kerem kılmak üçün (18a/03), man‘ üçün (6a/07), seniñ üçün (36b/12), toy asbābı üçün (15a/09).

üze: Kendisinden sonra kullanıldığı kelimeye “içinde, üzerinde, -da/-de” anlamı katar: başıñ üze (37a/06), cahān ahlı üze (18a/10), dīvār üze (101a/04), yol üze (4b/14).

üzre: “yukarı, üzerinde, için” gibi anlamlar katar: başı üzre (14b/14), cānım üzre (68a/09), yer üzre (5a/08).

yañlıg: “gibi, kadar” anlamı katar: bu yañlıg (45b/07), kamer yañlıg (41b/01), sarıg büzina yañlıg (37b/05), yipek yañlıg (48b/12).

Yönelme hâli ile birleşenler

lâyık: “göre, uygun, lâyık” gibi anlamlar katar: ayğanıga lâyık (63b/13), köydürmağka lâyık (26a/08).

Uzaklaşma hâli ile birleşenler

keyin: néçe kündin keyin (63b/05).

özge/öze: “başka, ayrı” anlamlarını verir: luţfuñdın özge (9b/06), ölmekdin özge (42b/02), özidin özge (51a/10), sendin özge (27b/14).

soñ/soñra: Kendisinden sonra kullanıldığı kelimeye “sonra” anlamı katar: bir yıldın soñ (34b/07), üç kündin soñ (65a/13), néçe yıldın soñra (4a/09), tamāmıdın soñra (93b/01).

4.4.3.6.4. Tekerrür edatları

Metnimizde tespit ettiğimiz tekerrür edatları şunlardır: bāz (11b/08), martaba (80b/13), yana (11a/07).

4.4.3.7. Fiiller

4.4.3.7.1. Şahıs ekleri

4.4.3.7.1.1. Zamir kökenli şahıs ekleri

Metnimizde tespit ettiğimiz fiil çelimlerinde kullanılan zamir kökenli şahıs ekleri şunlardır:

Teklik 1. şahıs: *men*; bilür *men* (7b/10), izlep *men* (50a/02), kıladur *men* (54a/10), tapşurur *men* (46b/09).

Teklik 2. şahıs: *sen*; alğay *sen* (50a/14), bolup *sen* (91a/12), kıyan *sen* (57a/08), körüp *sen* (92b/09), kélür *sen* (55b/15).

Teklik 3. şahıs: *eksiz*; eşitti (17a/08), muft alur (84a/03). Zaman ekinden sonra -dur/-dür kuvvetlendirme eki de kullanılmaktadır: kélipdür (53a/05), kim koşupdur (15b/07).

Çokluk 1. şahıs: *miz*; bakıp turup-*miz* (63a/04), eşitip *miz* (19a/13), kılur *miz* (59b/10), sarğarıp *miz* (75b/07), yürür *miz* (83b/06).

Çokluk 2. şahıs: *siz*; alıp *siz* (89a/09), dégey *siz* (23b/12), gaşt étip *siz* (46a/01), körer *siz* (68b/09), yürür *siz* (92a/12).

Çokluk 3. şahıs: *+lar/+ler*; ism kıldılar (94a/13), nīm alsunlar (94a/06), ravāna boldılar (101a/02), kélür édiler (100b/02), suvāl éttiler (94b/07).

4.4.3.7.1.2. İyelik kökenli şahıs ekleri

Teklik 1. şahıs: *-m*; hāma yondum (5a/06), havāla kıldım (15b/15), hayr taptım (18a/11), muhayyā éttim (4b/05), rahāyī tapsam (56a/15).

Teklik 2. şahıs: *-ñ*; ahvāl sorsañ (28a/10), ıcāzat berseñ (6a/04), ihsān kılmadıñ (13b/04), qarasañ (28a/11), zār eylediñ (31b/04), taḥammul kıldıñ (49a/05).

Teklik 3. şahıs: *eksiz*; körse (19a/14), ma'lūm olmasa (93b/14), ram eyledi (58a/14), tirildi (17b/13).

Çokluk 1. şahıs: *-k/-k*; ba-cā kéltürdük (92a/14), kördük (17a/10), yürüşdük (9a/01).

Çokluk 2. şahıs: *-ñız/-ñiz*; boluñız (29a/10), koyuñız (46b/01), étiñiz (49b/04), güş eyleñiz (63a/08).

Çokluk 3. şahıs: *-lar/-ler*; kām aldılar (32a/07), güş tuttılar (33b/04), dāhıl olsalar (45b/06), dēdiler (37b/07), ēšitürler (30b/07).

4.4.3.7.1.3. *Şahıs eki görevinde kullanılan iyelik ekleri*

-ğu/gü gelecek zaman sıfat-fiil eki, isim gibi algılandığı için mutlak gelecek zaman görevinde kullanılırken isim gibi iyelik ekleriyle çekimlenmiştir. Metnimizde sadece teklik birinci şahıs ve teklik üçüncü şahıs eklerinde örneklere rastlanmıştır:

Teklik 1. şahıs: *-m*; özüm bilgüm (64a/05).

Teklik 3. şahıs: *-sı/si*; bolğusıdır (70b/11), tüşğüsü (70b/07).

4.4.3.7.1.4. *Emir şahıs ekleri*

Genel Türkçede emir kipinde her şahıs için ayrı bir ek vardır ve bu ekler aynı zamanda şahıs da ifade ederler. Söz konusu ekler “Emir Kipi” başlığında anlatılacaktır.

4.4.3.7.2. *Şekil ve zaman ekleri*

Şekil ve zaman ekleri fiil kök veya gövdesinin karşıladığı hareketi şekle ve zamana bağlayan eklerdir. Demek ki bu ekler bir şekil bir de zaman ifade ederler. Şekil ifadesi hepsinde, zaman ifadesi ise ancak bir kısmında vardır. Yani şekil ve zaman eklerinin bir kısmı yalnız şekil, bir kısmı ise hem şekil hem zaman ifade ederler (Ergin, 2009, s. 288). Şekil ve zaman ekleri bildirme ve tasarlama kipleri olmak üzere iki gruba ayrılır.

4.4.3.7.2.1. *Bildirme kipleri*

Geniş zaman: Fiil kök veya gövdelerine *-ar/-er*, *-ur/ür* ya da *-r* eklerinden sonra şahıs zamirleri getirilerek oluşturulur: atar men (29b/15), kéçer men (13a/07), bolur men (50a/02), bilür men (7b/10), körer sen (14b/03), bolur sen (4a/01), tırgüzür sen (25b/09), tapar (98b/08), berer (45a/12), ıalur (68b/05), kélür (55a/03), éter miz (13a/13), ılur miz (59b/10), kélür miz (59b/10), bağlar siz (23b/13), sözler siz (89b/07), yürür siz (92a/12), aytarlar (11a/02), öterler (55b/10), ılurlar (94a/03), ēšitürler (30b/07).

Geniş zamanın olumsuzu fiil kök veya gövdelerine -mas/-mes ekinden sonra şahıs zamirlerinin getirilmesiyle yapılır: démes sen (8b/01), kılmaz (27b/04), tapılmaz (37a/01), kulağ salmaslar (87b/03).

Şimdiki zaman: Şimdiki zaman fiil kök veya gövdelerine -a/-e; y + -dur(ur)/-dür yapısından sonra şahıs zamirlerinin getirilmesiyle oluşturulur: kıladur men (54a/10), tartadur sen (48b/14), tapadur (78b/09), akladur (86b/14), tüşedür men (89b/07).

Şimdiki zamanın olumsuzu -may/-mey + -dur/-dür + şahıs zamiri şeklinde oluşturulur. Bu yapı aynı zamanda III. tip öğrenilen geçmiş zamanın olumsuz çekimini karşılamaktadır.

Görülen geçmiş zaman: Görülen geçmiş zaman fiil kök veya gövdelerine -dı/-di, -du/-dü; -tı/-ti, -tu/-tü eklerinden sonra iyelik kökenli şahıs eklerinin getirilmesiyle ifade edilir:

bardım (3b/04), mindim (66a/02), boldum (4a/02), kördüm (66a/05), ayttım (4a/12), tıktım (93b/07), kıldıñ (49a/05), berdiñ (85a/09), olduñ (31b/04), kördüñ (67b/01), éttiñ (31b/05), okudı (93a/11), açtı (20a/02), kördük (17a/10), kıldıñız mu (91b/07), bildiñiz mü (91b/07), taptılar (7a/09), yetiştiler (15a/04), sordılar (10/05), dédiler (13b/10).

Görülen geçmiş zamanın olumsuzu -ma/-me ile yapılır: sunmadım (91a/15), körmedim (9a/05), kılmadıñ (13b/04), étmediñ mü (66a/15), çıkmadı (20b/04), kélmedi (77b/12), almadılar (24b/03).

Metnimizde görülen geçmiş zamanın olumsuzu için kullanılan yapılardan biri de -gen + şahıs eki + yok şeklindedir: yutgenim yok “yutmadım” (66b/02); tutgenim yok “tutmadım” (66b/02).

Öğrenilen geçmiş zaman: Çağatay Türkçesinde öğrenilen geçmiş zaman “-mIş”, “ğan/-gen” ve “-p + -dUr, -tUr (seyrek olarak durur/turur)” ekiyle olmak üzere üç ayrı şekilde ifade edilir.

1. tip öğrenilen geçmiş zaman: Fiil kök veya gövdelerine -mIş + şahıs zamirleri getirilerek oluşturulur, Metnimizde yalnızca teklik üçüncü şahıs çekimi mevcuttur: bolmış (85b/06).

1. tip öğrenilen geçmiş zamanın olumsuzu -ma/-me olumsuzluk eki + -mIş + şahıs zamirleri şeklinde teşkil edilir. Metnimizde örneği yoktur.

2. tip öğrenilen geçmiş zaman: Fiil kök veya gövdelerine -ğan/-gen, -kan/-ken sıfat-fiil eki + şahıs zamirleri getirilerek oluşturulur: bolğan (6b/10), eyleğandur (65b/02), kélgen (70a/08). 2. tip öğrenilen geçmiş zamanın olumsuzu iki şekilde yapılmaktadır:

a. -ma/-me + -ğan/-gen + şahıs zamiri: Sadece teklik üçüncü şahıs şekli mevcuttur: tartmağan (43b/11), körmegen (7a/15).

b. -ğan/-gen ekinden sonra é(r)mes getirilerek oluşturulur. Bir örnek tespit edilmiştir: körgen éməstür (94b/14).

3. tip öğrenilen geçmiş zaman: Fiil kök veya gövdelerine -p dur/dür; -p tur/tür + şahıs zamirleri getirilerek oluşturulur: yazıpdurlar (14a/15), çıkıpdur (68b/03), kétıpdür (64b/11). Kipin bildirme eki almadan çekimlendiği örnekler daha çoktur: alıp men (89b/06), alıp sen (11a/01), körüp sen (47a/14), éşitip miz (19a/13), étip siz (46a/01). 3. tip öğrenilen geçmiş zamanın olumsuzu -may/-mey + şahıs zamirleri şeklindedir. Metnimizde sadece teklik üçüncü şahıs çekimi mevcuttur: bolmaydur (79b/14), tégürmey (68b/03).

Gelecek zaman: Gelecek zaman fiil kök veya gövdelerine -ğa, -ğay/-gey; -kay ekinden sonra şahıs zamirleri getirilerek oluşturulur. Ancak bu ekin bağlama göre gelecek zaman anlamının yanında geniş zaman, istek, emir ve tahmin anlamlarında da kullanılabildiği bilinmektedir. Bu durum metnimizde de tespit edilmiştir: bolğa (31a/15), savurğay men (13b/14) “*savuracağım, savururum*”, eyleğay men (24a/11), bolğay sen (5a/11), eyleğay sen (28b/10) “*eyleyesin, eyle*”, bolğay (29b/02) “*olacak, olur*”, olturğay (81b/04) “*oturur*” kélgey (81b/04) “*gelir*”, tapkay (93a/06), tartkay (27a/15), kélgey sen (48a/09) “*geleceksin, gel*”, dégey (81b/11) “*diyecek, soracak, söyleyecek*”, dégey siz (23b/12), kılğaylar (12a/12).

Gelecek zamanın olumsuz şekli -ma/-me + -ğay/-gey + şahıs zamirleri şeklindedir: kılmağay men (22a/14), kılmağaylar (22a/15), körmegay sen (47a/15).

Mutlak gelecek zaman: Bu yapı, fiil kök veya gövdelerine -ğu/-gü gelecek zaman sıfat-fiil ekinden sonra iyelik ekinin getirilmesiyle oluşturur. Mutlak gelecek zaman bir eylemin planlanmış olduğunu, muhakkak gerçekleştirileceğini ifade eder: bolğusı (54b/01), kılğusı (33a/06), bolğusudur (70b/11), bilgüm (64a/05), tüşğüsü (70b/07).

4.4.3.7.2.2. Tasarlama kipleri

Fiilin bildirdiği kılış oluş veya durumun nasıl gerçekleşeceğini ifade eden kiplere tasarlama kipleri denir. Sadece şekil işlevi olan tasarlama kipleri zaman anlamı taşımazlar. Henüz gerçekleşmeyen bir durumun ön planda olduğu tasarlama kiplerinde gerçekleşmesi istenen bir niyet söz konusudur (Bulak, 2017, s. 280). Türkçede tasarlama kipleri emir, istek, şart ve gereklilik olmak üzere dörde ayrılır.

Emir kipi: Fiilin bildirdiği hareketi emir şeklinde ifade eden kiptir. Emir kipinde diğer fiil çekimlerinden farklı olarak her şahıs için ayrı ekleri vardır.

Teklik 1. şahıs eki: *-ayın/-eyin; ay/-ey:* barayın (35a/02), sırayın (35b/14), keydüreyin (38b/09), gül eyleyin (61a/14), yasay (76a/10), berey (71b/15), eyley (16a/04).

Teklik 2. şahıs eki: *eksiz veya -ğıl/-kıl; -gil:* oltur (56a/08), kêtür (5a/13), koyğıl (8a/06), nazar kılğıl (29b/01), rāst sözleğıl (65b/08), katkıl (81b/13), éltkıl (81b/13), éşitgil (25b/11), hārc étgil (63b/12).

Teklik 3. şahıs eki: *-sun/-sün:* safā tapsun (37a/06), tarıksun (96a/04), yığılsun (37b/12), désün (46a/07), hālās étsün (43a/08), kaqsun (26b/02), yakīn bilsün (84a/03).

Çokluk 1. şahıs eki: *-aylūk/-eylūk, -alūk/-lūk; -alı/-eli:* bolalı (85b/10), olalı (85b/10), açaylūk (60a/11), kaçaylūk (60a/11), tileylūk (72a/10), eylelūk (24a/05), kılalūk (19a/12).

Çokluk 2. şahıs eki: *-ñız/-ñiz; -ñlar/-ñler; -ñ:* boluñız (29a/10), koyuñız (46b/01), étiñiz (49b/04), gūş éyleñiz (63a/08), h^vāhiş kılıñlar (23b/10), kılıñ (45a/11), salıñ (45a/11).

Çokluk 3. şahıs eki: *-süñler, -sunlar/-sünler:* eylesüñler (8b/04), ‘āzım bolsunlar (45b/14), nīm alsunlar (94a/06), éşitsünler (65b/08).

Emir kipinin olumsuz şekli fiil tabanına *-ma/-me* olumsuzluk ekinden sonra şahıs ekleri getirilerek oluşturulur: kılma (13b/05), satma (52a/13), tutma (42b/02), terk kılmağıl (42b/07), dem urmağıl (63b/10), gāfil bolmasun (86b/07), bermesün, kirmesün (39b/06), kélmesün (47b/09), kétmesün (86b/07), bermeñ; étmeñ (45a/09), işenmeñ (90b/04).

Şart kipi: Şart kipi esas cümledeki oluş ve kılışın gerçekleşmesini şarta veya dileğe bağlayan yardımcı cümlelerin kipidir (Coşkun, 2017, s. 136). Fiil kök veya gövdelerine *-sa/-se* şart ekinden sonra iyelik kökenli şahıs ekleri getirilerek oluşturulur: ‘azāyım kılsam

(38b/11), kıl bolsam (39b/01), körsem (72a/05), tilsem (17a/06), karasañ (28a/11), olsañ (14b/01), icāzat berseñ (6a/04), tileseñ (29b/02), sorsa (52a/14), yoķalsa (58a/13), eylese (3b/11), körse (19a/14), étsek (73b/10), tābı' olsek (75b/13), olsalar (45b/06).

Şart kipinin olumsuzu -ma/-me + iyelik kökenli şahıs ekleri şeklindedir: bermeseñ (71b/09), almasa (5b/08), bolmasa (40a/05), kaytarmasa (28b/09), yetmese (5b/06), kılmasek (73b/05).

Gereklilik kipi: Tasarlanan hareketin gerekli olduğunu bildiren kiptir. Çağatay Türkçesinde gereklik kipi kérek ile yapılmaktadır. *kérek* kelimesi bildirme ile (*kérekdür*, *kérek durur/turur*) geldiği gibi -mAķ kérek, -sA kérek vb. yapılarla da ifade edilir. Bu dönemde nadiren -mAll ekine rastlanır (Argunşah, 2021, s. 203). Metnimizdeki örnekleri şunlardır: hāzar étsem kerek (63a/13), fadā kılsak kerek (17a/12), fadā étsek kerekdür (73b/10), kılmāķ kerek (20b/10).

4.4.3.7.3. Cevherî fiil ve bildirme ekleri

4.4.3.7.3.1. é(r)-

İsimleri yüklem yapan ve fiillerin bileşik çekimini oluşturan bu asıl yardımcı fiildir. Metinde ér-, é- şekillerinde geniş zaman, görülen geçmiş zaman ve öğrenilen geçmiş zaman kipleriyle karşımıza çıkmaktadır:

Geniş zaman: Bu çekim sadece isimler ile kullanılır; hallāķ érür (2a/14), kim érür (9b/12), kıl érür (3b/08).

Görülen geçmiş zaman: oğul érdim (8b/06), égri érdi (49a/15), salur érdi (47a/10), kılsur érdik (49b/02), alur érdiler (46b/12); mihmān édim (17a/01), bilür édi (9b/15), hurram édiler (33a/05), barur édiler (14a/14).

1. tip öğrenilen geçmiş zaman: kayu érmiş (89a/02), muhāl érmiş (42b/06), ne érmiş (23b/06), yalğan érmiş (95b/06).

2. tip öğrenilen geçmiş zaman: bar érken (32b/12), kız érken (67b/13), tapıp érken (57b/03), zāyıl ékendür (13b/12).

ér-, é- yardımcı fiilinin olumsuzu érmes / émes ile yapılır: āsān érmes (89b/05), ravā érmes (13a/12), šahr élidin érmes édi (10b/03), küfv émes sen (8b/01), maḳbūl émes (30a/07), muvāfiḳ émesdür (62b/13), vāḳıf émesler (33b/15), .

4.4.3.7.3.2. -dur/-tur (durur/turur)

Metnimizde durur/turur şekli azdır, çoğunlukla ekleştiği -dUr/-tUr biçimi görülmektedir. İsimlerden sonra bildirme fonksiyonunda kullanılır: faḳīr ahlı durur (31b/10), kem durur (96a/07), farāsat bu turur (95a/10), bardur (33a/04), nişāndur (97a/05), yoktur (29a/12), biridür (3a/02), işlerdür ki (85a/08), müsāfirdür (32b/01).

Fiillerden sonra kuvvetlendirme-ihtimal anlamındadır: kılıpdur (35b/09), kéḳüpdür (68b/11), ma‘lūm bolmaydur (79b/14).

Metnimizde -dur/-tur bildirme ekinin üç yerde -dır şeklinde kullanıldığı tespit edilmiştir: bolaydır men (27b/13), kılaydır (91a/15), salaydır (91a/14).

4.4.3.7.4. Fiillerin birleşik çekimi

Fiillerin birleşik çekimi ér-/é- fiilinin yardımıyla oluşur. Bu çekimler hikâye, rivayet ve şart çekimi olarak adlandırılırlar.

4.4.3.7.4.1. Hikâye birleşik çekimi

Geniş zamanın hikâyesi: urar érdi (48b/03), yıḡlar érdi (9b/07), eyler érdi (3a/02), öter érdi (89b/02), tartar édi (64a/14), kélür édi (100a/09), ḳoymas érdi (16b/01), toymas érdi (51b/02), yürmes érdim (42a/07).

Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi:

2. tip öğrenilen geçmiş zaman: kélgen érdi (52a/14), bolḡan édi (100b/03), bitgen édi (100a/07).

3. tip öğrenilen geçmiş zaman: ulap érdi (19a/02), eylep érdi (66b/01), kélip érdim (9a/04), kem ḳalıp érdi (46a/05), yetip érdi (17a/13), iberip erdiler (21b/09), yürüp érdiler (74b/01).

4.4.3.7.4.2. Rivayet birleşik çekimi

Öğrenilen geçmiş zamanın rivayeti: salıp érken (68a/06), tapıp érken (57b/03), uruşup érken (18a/11).

4.4.3.7.4.3. Şartlı birleşik çekim

Metnimizde şartlı birleşik çekimli fiil örneğine rastlanmamıştır.

4.4.3.7.5. Fiillerde soru

Metnimizde, fiillerde soru daima -mu/-mü eki ile yapılmaktadır: içdin-mü (66a/14), sattıñ-mu (46b/02), tutar mu (70a/15), köre'lgey-men mü (41b/12), öter mü (70a/15), tiler mü (28a/02).

4.4.3.7.6. Birleşik fiiller

Birleştirme yoluyla yapılmış fiillere birleşik fiiller denir. Bu fiiller, bir ad ile bir yardımcı fiilin veya iki ayrı fiilin yahut da ad soylu bir veya birden fazla kelime ile esas fiilin birleşmesinden oluşan ve tek bir kavrama karşılık gelen fiil türleridir (Korkmaz, 2009, s. 791). Birleşik fiilleri isimlerden yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiiller ve tasvir fiilleri olmak üzere iki grupta inceleyebiliriz.

4.4.3.7.6.1. İsimlerden yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiiller

Bir isim ya da sıfat ile yardımcı fiillerin birleşmesinde oluşurlar. Metnimizde birleşik fiil yapmak için bol-/ol-, eyle-, ét-, kııl- ana yardımcı fiillerin yanında bazı isimlerle birleşerek yeni anlamlar meydana getiren fiiller de vardır. Metnimizdeki birleşik fiil örneklerinden bazıları şunlardır:

bol-/ol- fiili ile yapılanlar: āgāh bol- (37b/06), hāşıl bol- (28a/05); hāl ol- (59a/06, maḥv ol- (4a/11).

eyle- fiili ile yapılanlar: fahm eyle- (10b/03), gadālık eyle- (9a/05), kurbān eyle- (40a/12).

ét- fiili ile yapılanlar: ābād ét- (39a/15), faryād ét- (77a/13), güzār ét- (31b/05), helāk ét- (81b/02).

ķıl- fiili ile yapılanlar: āvāz ķıl- (59a/07), fark ķıl- (9a/14), ħanlıķ ķıl- (46a/06), ķaddın ħam ķıl- (46a/11).

aç- fiili ile yapılanlar: bāb aç- (86a/15), fāl aç- (40b/13).

al- fiili ile yapılanlar: ħabar al- (16b/09), ‘ıbrat al- (27b/03), ķām al- (91a/08), ton al- (77a/04).

at- fiili ile yapılanlar: tañ at- (60a/03), taş at- (59b/07).

bar- fiili ile yapılanlar: aldıġa bar- (65a/11), yanıġa bar- (36b/01).

ber- fiili ile yapılanlar: cılva ber- (27a/13), muhlat ber- (38b/01), tesķin ber- (44b/13).

bil- fiili ile yapılanlar: ‘ayān bil- (26a/11), sözni bil- (10b/10), yaķin bil- (31a/15).

buzul- fiili ile yapılanlar: ıctımā‘ı buzul- (90a/13), köñli buzul- (64a/10).

çek- fiili ile yapılan: nāla çek- (99b/13).

çık- fiili ile yapılanlar: avġa çık- (33a/11), cān çık- (37a/04), kūn çık (60a/03), safarġa çık- (89a/14).

iç- fiili ile yapılanlar: and iç- (64b/03), ġurbat şarabıdın iç- (68b/11).

ķal- fiili ile yapılanlar: ħayrān ķal- (23a/12), mīrās ķal- (29a/15), ortada ķal- (7b/09).

ķoy- fiili ile yapılanlar: at ķoy- (40b/07), köñli içre dāġ ķoy- (72a/09).

kör- fiili ile yapılanlar: lāyık kör- (16b/01), yaķşılıķ kör- (47a/15).

oķu- fiili ile yapılanlar: ħuţba oķu- (26b/04), canazasını oķu- (101a/14).

öt- fiili ile yapılanlar: dem öt- (9b/01), rūzgār öt- (67b/15).

öte- fiili ile yapılanlar: namāz öte- (47a/08).

sal- fiili ile yapılanlar: ķulaķ sal- (42b/02), nūr sal- (65b/13), yolġa sal- (100b/13).

sür- fiili ile yapılanlar: at sür- (62b/11), davlat sür- (86a/08).

tap- fiili ile yapılanlar: nacât tap- (17a/07), şuhurat tap- (37b/05), yol tap- (36b/10).

tart- fiili ile yapılanlar: âh tart- (101a/05), şûrat tart- (76b/01), ün tart- (57a/08).

tut- fiili ile yapılanlar: gûş tut- (28b/02), maskan tut- (70a/15), mâtam tut- (47a/07), râh tut- (51a/12), yas tut- (89a/11).

ur- fiili ile yapılanlar: baş ur- (26a/15), dem ur- (63b/10), yüz ur- (35a/04).

4.4.3.7.6.2. Tasvir fiilleri

Tasvir fiilleri, iki ayrı fiilin kaynaşmasından oluşmuş birleşik fiillerdir. Bu yapılardaki birinci fiil, bir zarf-fiil yapısındadır ve esas anlam bu fiildedir. İkinci fiil ise, aslında bir esas fiil olduğu hâlde, anlam kaymasıyla yeni bir anlam kazanmış ve esas fiil olmaktan çıkıp yardımcı fiil konumuna geçmiştir (Korkmaz, 2009, 811). Tasvir fiilleri *yeterlilik (iktidar) fiili*, *tezlik fiili*, *süreklilik (devamlılık) fiili* ve *yaklaşma fiili* olmak üzere dörde ayrılır. Metnimizde *yaklaşma fiili* örneği yoktur.

Yeterlilik (iktidar) fiili: Yeterlilik (iktidar) fiili Çağatay Türkçesinde dört şekilde yapılır.

1. Fiil kök veya gövdelerine -a/-e zarf fiil ekinden sonra al- fiilinin getirilmesiyle oluşturulur. Metnimizde bu yapıya uygun örneklerde al- fiilinin ünlüsü çekim sırasında daima düşmüştür: ala'lmay (91a/08), kıla'lmas (87a/04), köre'lgey-men mü (41b/12), tapa'lmay (28b/01), yaza'lmas (52b/10).

2. Fiil kök veya gövdelerine -sa/-se şart kipinden sonra bol- fiilinin getirilmesiyle oluşturulur: dése bolur (27a/05, 30b/11, 68b/06).

3. Fiil kök veya gövdelerine -a/-e zarf fiil ekinden sonra bol- fiilinin getirilmesiyle oluşturulur: Metnimizde örneği yoktur.

4. Fiil kök veya gövdelerine -a/-e zarf fiil ekinden sonra bil- fiilinin getirilmesiyle oluşturulur: Metnimizde örneği yoktur.

Süreklilik (devamlılık) fiili: Çağatay Türkçesinde fiil kök veya gövdelerine zarf fiil eklerinden sonra tur-, kél- fiillerinin getirilmesiyle oluşturulur. Metnimizde yalnızca tur-fiiliyle oluşturulan örnekler mevcuttur: bakıp tur- (63a/04), köre dur- (63a/12).

Tezlik fiili: Çağatay Türkçesinde tezlik fiili zarf fiil eklerinden sonra ber-/bér- fiilinin getirilmesiyle oluşturulur: tapıp ber- (83b/15).

4.4.3.7.7. Fiilimsiler

4.4.3.7.7.1. İsim-fiiller

Ad özelliği taşıyan fiil biçimlerine isim-fiil denir. Bunlar isim gibi değerlendirilirler ve çokluk, iyelik, durum ekleri ile son çekim edatlarını alabilirler. Özne, nesne, sıfat, zarf niteleyicisi ve bir cümlede eylemin ad unsuru olarak kullanılabilirler (Eckmann, 2014, s. 102). Metnimizde tespit ettiğimiz isim-fiil ekleri şunlardır:

-mağ/-mek: Yaygın bir kullanıma sahip olan bu ek fiilleri isim yapar: öltürmağ (26a/08), ulamağ (7b/09), bermek (13a/12), kétmek sarı (101a/02)

Hâl ekleri ve iyelik ekleri ile de kullanılırlar: bolmağığa (24b/04), bolmağım (28b/07), çıkmaknı (29b/09), ötkermağları (34b/10), eylemekni (14b/08), köçmekge (102a/08), yemekdin (73b/12).

İki kelimedede +lığ eki ile kullanılmıştır: haqlamağlığı (93a/03), saklamağlığı (93a/03).

-ş: Fiilleri isim yapan bu ek kullanıldığı kelimelerde genellikle kalıplaşmış durumdadır: barış (15b/14), kéliş (7a/04), turuşı (100b/01), uruş (6b/09), yürüş (100b/01).

4.4.3.7.7.2. Sıfat-fiiller

Sıfat-fiiller, bir yanları ile sıfat bir yanları ile fiildirler. Fiil özellikleri dolayısıyla, kendilerinde var olan hareket ve zaman kavramlarını, ad oldukları sıfata aktararak varlıkları ve nesneleri hareket ve zaman gösterme özellikleri ile geçici olarak vasıflandırırılar (Korkmaz, 2009, s.909). Metnimizde kullanılan sıfat-fiil ekleri şunlardır:

-ğan/-gen, -қан: Klasik Çağatay Türkçesinde ünsüz uyumuna uygun olarak -қан/-ken şeklinde de kullanılan bu ek metnimizde çoğunlukla -ğan/-gen şeklindedir. Ekin uyuma girerek sert ünsüzden sonra -қан şeklinde kullanıldığı örneklerle beraber uyum dışı kullanıldığı örnekler de vardır: açılğan (4a/14), saçğan (76a/15), tapğan (83b/08) ~ tapқан (27a/04), yazğan (6b/07), yatқан (102a/13) ~ yatğan (58b/01), yoqatқан (30a/02), yürüğan (8a/14), bergen (48b/14), biçgen (39b/10), bitgen (62b/05), ötgen (36a/09), tüşgen (40b/14).

-ğū/-gū: Sıfat-fiil eki metnimizde her zaman -ğū/-gū dūr. Bu ek yaygın olarak dek/dék edatı ile kullanılır. Metnimizde iki öreği tespit edilmiştir: bilğu dék (20b/13), kılğu dék (20/12).

-ğuluk/-gülük: -ğū/-gū sıfat-fiil ekinden türemiş bir sıfat-fiil ekidir. Metnimizdeki örnekleri şöyledir: kılğulukdur (70b/13), eşitgülükdür (99b/15).

-mıș: Geçmiş zaman ifade eden sıfat-fiil ekidir: kılınışığa (7a/03), kılınışılarını (93a/11).

-r, -ar/-er, ur/-ür: Geniş zaman sıfat fiil ekidir: barar yol (72b/01), tutar bol- (38b/12), köçerge (100b/14), körerger (67a/03), alurğa (46a/05), kılurğa (47b/04), okurğa (70a/10), sançılurğa (85a/09), tilerğa (15b/03).

4.4.3.7.7.3. Zarf-fiiller

Zarf-fiiller, bir yanıyla fiil, bir yanıyla da zarf özelliği taşıyan gramer kategorileri oldukları için fiil yönleriyle yalnızca hareket ve zaman kavramını karşılarlar; zarf yönleriyle de bir oluş ve kılışın durum ve tarzını bildirme niteliğine sahiptirler (Korkmaz, 2009, s. 982). İsimler ve fiillerden farklı olarak çekime girmeyen bu grubun metnimizde tespit edilen ekleri şöyledir:

-a/-e; -y: Ünsüz ile biten fiil kök veya gövdelerine -a/-e biçimi, ünsüz ile bitenlere ise -y biçimi gelmektedir. Bu ek farklı görev ve anlamlar taşıyabildiği gibi ikileme ve tasvir fiillerinin oluşumunda da kullanılır. Metnimizde ikileme şeklinde bir örneği tespit edilmiştir: soray soray (10b/07).

-ğanda: -ğan sıfat-fiil eki ve bulunma hâl eki -da'nın birleşmesiyle oluşan bu zarf-fiil eki “-dığında” anlamı ifade eder. Metnimizde bir örnek tespit edilmiştir: bolğanda (87a/09).

-ğunça ~ künça /-günçe: Eklendiği fiile “-dikça/-dikçe”, “-ıncaya/-inceye kadar”, “süresince” anlamlarını verir: bolğunça (51b/11), kılğunça (51b/10), kélğünçe (46a/09), açkūnça (29b/11), tañ atkūnça (47b/12, 81b/04).

-mayın/-meyin; -may/-mey: -a/-e/-y ve -p zarf-fiil şekillerinin olumsuzunu yapar: keç bolmayın (56b/03), koymayın (35a/15), dem urmayın (53b/07), körsetmeyin (33a/01), sözlemeyin (66a/05); almay (34a/13), yokalmay (53b/13), dem ötmey (56b/05), körmey (31b/06).

-p, -ban/-ben: Ünlü ile biten fiil kök veya gövdelerine doğrudan, ünsüz ile biten fiil tabanlarına ise araya bir yardımcı ünlü alarak birleşirler: yığlap (10b/12), uşlap (32a/06), eylep (60a/15), izlep (64a/07), tapıp (34b/08), kélip (39a/01), atküzup (34b/07), tüşüp (45a/15); çarlaban (11b/06), eyleben (5a/14), alıban bardı (15b/05), içiben (93a/14), soruban (53a/04), külüben (89b/08).

-arda: Zaman anlamı bildiren bir zarf-fiil ekidir: kün batarda (52a/06), kün çıkarda (60a/03).

-urda: barurda (92a/02)

-rde: Zaman anlamı bildiren zarf-fiil ekidir: yürürde (45b/01).

4.5. Yedi Gülşen

mefâ‘ilün mefâ‘ilün feû‘lün

[1b]

- (1) Bismi‘llāhi‘r-raḥmāni‘r-raḥīm
- (2) Huvalḷāhu‘l-lazī subḥān zī‘l-mulk
Cahān baḥrığa salğan çarḥdın fülk
- (3) Kevākibdin kaçılğan anda mısmār
Étip mallāḥ ḳudrat anı bıḥār
- (4) Muhayyā anda tapқан on iki burc
Barı ḥikmet nuḳūdığa érür durc
- (5) Bolur her künde sāyır şarḳdın ğarb
Tuvānā bād-bānıdın tapıp ḳurb
- (6) Ne baḥrī ul muḥīt-ı yam érür zor
Balıĝ yañlıĝ ḥalāyık eylegey şūr
- (7) Tapıp fıtrat zuhūrı içre üç kısım
Mavālīd-ı şalāşa eyledi ism
- (8) Yasaldı her birisi néçe aşnāf
Yayıldı cılva eylep barça ıḥrāf
- (9) Bu günbezde şadā-yı pur bam u zīr
Sar-anguşt ḳudratıdın taptı ma‘āşır
- (10) Ta‘ayyun kişvarıda lâ-mekān ul
Érür paydālıĝı içre nihān ul

[2a]

- (1) Mubarrā cevher-i cısm u ‘araždın
Munazzah ‘ıllat u ‘ayb u maraždın

(2) Heme mavcūd érür andın mükevven
Heme manķūş érür andın mulavvan

(3) Heme ķuşlar érür andın tarāna
Heme tiller dégey andın fasāna

(4) Kılāy dép dahrnı bir néçe ābād
Müreккеb étti anda tört ısnād

(5) Yügürtüp luţf birle cısm ara cān
Koyup érdi anıñ atını insān

(6) Havās-ı zāhırı aña muħammas
Sar-ā-sar mazħar-ı nūr-ı muķaddas

(7) Birevni ķıldı ķavmıǵa payǵāmbar
Birevni eyledi sultān-ı ķışvar

(8) Birevni ķıldı bir meh-veşge ‘āşık
Ki Macnūn Laylıǵa ‘Azrāǵa Vāmık

(9) Birev boldı tarıķat yolıda ğust
Birev ‘ışyān yūkidin ķaldı ul sust

(10) Birevni étti davlatǵa setr-āvār
Birevni [e]yledi mıħnat ara hıvār

(11) Birevni ‘āķılını eyledi past
Birev āgeh birevni eyledi mast

(12) Néçe nıreng ile āşār-ı ķudrat
Cahānǵa cılva berdi oşbu şūrat

(13) Kōñüldin hālī étgil şubha u ğirk
Anıñ vāhıdlıǵıǵa eyleme şirk

(14) Érür ul cumla-ı aşyāǵa ħallāk
Keremdin pışadın ‘anķāǵa Razzāk

(15) ‘Aķĩdatda vucũdĩ ẽrdĩ ġāyĩb
Heme maġlũb Teñri boldĩ ġālĩb

[2b]

(1) Fĩ-na ‘atu’n-nabĩ ŗallāhu ‘alayhĩ va-sallam

(2) Nubuvvat ħaylĩda ŗāh-ĩ mũkerrem
Rĩsālat ħalkĩda nũr-ĩ mucassam

(3) Sa‘ādat-ĩ bākĩ farkĩ ŗzre levlāk
Kerāmet taħtĩ anĩñ toķuz eflāk

(4) Salāmat¹ ẽlgide hengām-ĩ nacā
Lĩvāsĩ ba-sũra innā fataħnā

(5) Taķarrubdĩn aña dẽr Teñri lebbeyk
Taķaddus mulkĩda Cibrĩl ẽdi bẽġ

(6) Tufaylĩ barķa mavcũdāt-ĩ ‘ālam
Ŗarāfatdĩn nabĩlar iķre ħātam

(7) Kẽlip ħavlān-ĩ cahn maydān-ĩ kevneyn
Maķām-ĩ bār-gāhĩ ķāb-ĩ ķavsayn

(8) ‘Aķĩdat ġũlŗenide mu‘cĩz-ĩ Ĥaķ
Ķamerni eyledi ĩmā bilen ŗaķ

(9) Muķabbat mantĩķĩdĩn aña Raħmān
Nuzũl² ẽtti heme āyāt-ĩ Ķur‘ān

(10) Ĥaķĩķat ma‘badĩda ‘ĩlm-ĩ rāsĩħ
Heme adyānġa dĩnĩ boldĩ nāsĩħ

(11) Fadec-niyār (?) asrārĩġa nātĩķ
Rasũlan ŗāħĩdā ķavlıġa ŗādĩķ

¹ Metinde سل مت şeklinde yazılıdır.

² Metinde برول şeklinde yazılıdır.

(12) Camî‘-ı anbiyâlar içre sar-ğayl
Yüz u saçı anıñ va’ş-şams va’l-layl

(13) Köziniñ vaż‘ı anıñ şarh-ı yarağ
Hasaddın ahl-ı tuğyânlar köñül dāğ

(14) Imāmu’l-mursalîn [...]
Şafi‘u’l-muznibîn yavmu’l-kıyāma

(15) **Alkāb-ı Çahār-yār Rıżvāna’līlāhu-ta‘ālā ‘Anhum Acma‘ın**

[3a]

(1) Bayān eyley şahāba afzalıniñ³
Muḥammad ummatınıñ ekmeliniñ

(2) Biridür ḥazrat [A]bū Bekr-i Şiddīk
Şarī‘at ḥukmın eyler érdi taḥkīk

(3) Nuḥustīn⁴ yār-ı ġār-ı Muştafādur
Velī ul şāḥıb-ı ahl-ı vafādur

(4) Biri ‘Omar biri ‘Osmān-ı ‘Affān
Biri érdi ‘Alī-ı şīr-ı Yazdān

(5) Alarnı dédi ul Maḥmūd-ı muḥtār
Érür Islām üyige tört dīvār

(6) Yaqīn bilgil bolur īmānı cahdum
Birin buğzın köñülge étse marķūm

(7) Maḫşūd şāḥıd-ı nıķābdın çahra açmağı ve [...] ⁵cevher-i dastası (8) üzre durr [u] gavhar saçmağı ve köñül sayılı salṭanat-panāh-ı mamlakat-ı dast-ğāh (9) ḥazrat-ı ḥan du‘āsıda; ⁶“اللهم انصر على الاعداء” kelimātın mudāvat (10) kılmağı [...] qalandarı nāzım-ı

³ Metinde اوصلى نينك şeklinde yazılıdır.

⁴ Metinde نحستين şeklinde yazılıdır.

⁵ Metinde okunaklı yazılmamıştır.

⁶ “Allah’ım düşmanlara karşı yardım et!”

manāzımu'l-umūr şālīhu'l-cumhūr uluğ sanāsıda (11) “وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ”⁷ kerīmesin öziğe vācīb bilmeğay. (12) Madda'llāh 'alā-mufāriķi'l-anām zılāl-i amāratihu ve haşmatihu ve huld-ı davlatihu ve rif'atihu.

(13) Men-i sar-gaşta-ı şahrā-yı ulfat
Felek saldı başımğa bār-ı külfet

(14) Ma'ışat bazmıda nā-kāmlığdın
Uruban pūya bī-ārāmlığdın

(15) Kılıp bir maskan içre ıstıkāmat
Kéçürdüm 'umr eylep anda tākāt

[3b]

(1) Ğam [u] külfet hamīşa boldı ma'ūm
Şarābı érdi gūyā zahr zaķķūm

(2) Keçip érdi bu yañlığ rūzgārım
Bu işdin kalmadı şabr u qarārım

(3) Anıñ aşlı érürlerge bahāyım
Ki insān şūratıda érdi kāyım

(4) Ki bir tün 'aķlınıñ aldığa bardım
Yürekni dard [u] dāğın anda yardım

(5) Aña hālım sar-ā-sar kıldım 'ayān⁸
Taraḥḥumdın añı bağrı bolup qan

(6) Dédi ay-gülşen-i ma'nīde bülbul
Nedin āşuftadur sén ile sunbul

(7) Bu davr içre ḥaķīķat şāḥıb-ı māh
Érür ahl-ı suḥan hālıdın āgāh

⁷ “Rabbin dilediğini yaratır ve seçer.” Kur'an, Kasas 68 (ayetin ilk bölümü).

⁸ Metinde اعيان şeklinde yazılmıştır.

(8) Saḥāvatda érür Hātam aña kıl
Salur zor [i]çre Rustam boynıǵa ğul

(9) Amārat masnadıda Keykubād ul
Atadın tā ataǵa né nijād ul

(10) Yıķılǵay çarḥ ‘ālī-hımmatıdın
Cahān titrer ‘urūc-ı rāyatıdın

(11) Sıyāsatdın yalañaç eylese tıǵ
Kıyaş tartar yüziǵa vahmıdın mıǵ

(12) Başın üzǵay ‘adūnı razm içre
Köñül alǵay saḥādın bazm içre

(13) Mubayyan andın olǵay nūr-ı davlat
Kötermes andın özge zor-ı davlat

(14) Kerem étgen cahān ahlıǵa her kün
Anıñ-dék körgeñi yoķ érdi gardūn

(15) Seni dardıña kélđi oşbu ḥıla
Alıp barsañ eger endek vasıla

[4a]

(1) Kılur ıhsān [u] cūd ile sar-afrāz
Bolur sen nıgeh ahlı içre mumtāz

(2) Tüşüp köñlüm ara bu şıva ma‘kūl
Ki boldum söz bayānı içre maşǵūl

(3) Hikāyet-i Bar-sabıl-ı Tamşıl-ı Muşannıf

(4) Cahān mulkı ara Maḥmūd Nāşır
Saḥāvat şan‘atıda érđi māhır

(5) Ḥayāl eylep atasın atı üçün
Fanā bolsun taķı avķātı üçün

(6) Bınā étti laṭāfat içre bir bāğ
Tüşüp andın İremni bağığa dāğ

(7) Bu fikr ile atasını tüşürdi
Néçe türlüg ta‘ām anda pişürdi

(8) Atası dédi ay farzand-ı kāmīl
Bu bāğ-ı mīvedin maña ne ḥaşıl

(9) Bolu[r] bir neçe yıldın soñra ma‘dūm
Bınāsı qalmağay ‘ālamda ma‘lūm

(10) Ṭaleb bazmıñğa ét ahl-ı fażāyıl
Atıñğa bağlasuñ madḥ u vasāyıl

(11) Bu işdin koyğusı atıñnı atım
Eger cündiğe maḥv olsa ḥayātım

(12) Qılay-dép cūd [u] ıḥsānını ısbāt
Bu yañlıg ruḵ‘a éttim néçe abyāt

(13) Ne abyātı ki érdi Yeti Gülşen
Güher yañlıg laṭāfat içre ravşan

(14) Açılğan her biride lāla u gül
Mu‘anbar ‘ıtr ile rayḥān [u] sunbul

(15) Suyı érür anı ḥikmet zulālı
Dıraḥtıdur ḥikāyetniñ nıḥālı

[4b]

(1) Köñül dāğıdın urdum anda dīvār
Qılıp qanlıg mujam[d]ın aña sar-ḥār

(2) Muḳaffal bābı kāşıf bulmasun-dép
Zamāna ahlı vāḳıf olmasun-dép

(3) Şacarlarnı tutup şāhını égmey
Semerlerge hıyānat éli tégmey

(4) Bu gülşenler sarı hādī bolup rūh
Bégimge eyledim bābını maftūh

(5) Anıñ üçün munı éttim muhayyā
Sa‘ādat birle kılsun-dép tamāşā

(6) Hikāyet-i Bar-sabīl-ı Tamsīl-ı Mısr

(7) Cahān daştı ara bir rūstāyī
Falākat cavār-zār érdi cāyı

(8) İçergā suları bad-ṭa‘m şūr-āb
Nedin şīrīn su anda érdi nā-yāb

(9) Heme ahlı kılıp ul suğa du‘āt
Boluban cısm [u] cān içre ṭabī‘at

(10) Bolup ‘āzım safargā ihtıyār ul
Étip sar-çaşma sarığa güzār ul

(11) Barıp anıñ suydın eyledi nūş
Bolup hırram özidin ketti bī-hūş

(12) Köründi ul mazākığa güvārā
Anıñ ‘ışkıda boldı zār şaydā

(13) Salıp meşk içre sudın eyledi pur
Barur érdi aña eylep tafāhur

(14) Yoluqtı yol üze sulṭān-ı Bağdād
Körüp ul-dem boluban hırram [u] şād

(15) Anıñ aldığa sundı su bile meşk
Dédi bu tuhfadın kevşer alur reşk

- (1) İçip tab'-ı isidin tãb-ı nafrîn
Velî lutf ile aña kaldı taḥsîn
- (2) Kerem daryāsıdın ul-dem ḥalîfa
Beriben durr [u] ḥıl'atdın vazîfa
- (3) Nedin kim Dıcla suyu içmesün-dép
Ḥacālat baḥrı içre kirmesün-dép
- (4) Bu yañlıg ay Namangan mulkığa şāḥ
Meni ḥālımdın endek bolğıl āgāḥ
- (5) Dében bir néçe söz nādānlıgımdın
Ta'alluḡ élgide ḥayrānlıgımdın
- (6) Umîd eylep keremdin ḥāma yondum
Yazıp bu nāmanı élgine sundum
- (7) Eger cündî ki yoḡtur āb [u] tābı
Aña yap cūd [u] iḥsāndın nıḡābı
- (8) Ḥacālat suyunı yer üzre tōkme
Nezāket pardasın çākini sōkme
- (9) Cahān içre érür tā çarḥ-ı gardān
Anıñ şaḥnı érür ḥūrşîd-i tãbān
- (10) Anıñ ravşanlığı 'ālamnı aldı
Gadā u şaḥ üyiğa nūr saldı
- (11) Ki bolğay sen kıyaş yañlıg cahān-gîr
Cahān yoḡ belki nūr-ı āsumān-gîr
- (12) 'Adū olsun ḥasad otığa mālîk
Adāma'llāhu lâ-zāl maḥālîk
- (13) Kétür sākî maña cām-ı keremdin
Ḥalāş eyley köñülni vahm-ı ġamdın

(14) Şafâlıg bādasıdın eyleben nüş

Kılay avvalgı gülşen sarığa cüş

(15) Gülşen-i Avval Vâkı‘a-ı Hışt-rîz

(16) Avvalgı gülşen ıhsân makâmıda husrav ‘andalibınıñ yarāna-sanchıgı

[5b] (1) Hükumat ve amarat halıfağa davlat u haşmat sar-sabz şacara-ı sar-ıhsân u mekremet (2) yarur semeresi durur. Āyat; “من جاء بالحسنى فله عشر امثالها”⁹ muhsın şanıda (3) huccatı durur kıt‘ı ve kerime; “هل جزاء الاحسن الا الاحسان”¹⁰ mükerrrem madhıda (4) burhānı durur. Sāt‘ı -kim cūd u kerem başar cınsıdın margüb ve ıktıdār ahlıdın (5) maḥbūbraḫ. İn‘ām u na‘ım¹¹ [i]nsān zumrasıgā lāzım ve ı‘tībār éliḡa vācıbraḫ ve köñül (6) bülbüli ul t̄āyıfanı du‘asıgā mutarannım. Egerçi ıhsân gül-zārıdın nasīmī yetmese ve cān (7) tūtīsı ul kavmnıñ şānāsıgā mütekellim her cünd, cūd u kerem şekeristānıdın çāşnī (8) almasa. Bu mazmūn-ı davlat-fazā ve mafhūm-ı haşmat şafāgā ‘Adan pād-şāhınıñ (9) hikāyeti munāsıb u lāyık kim afvāh üstıgā mezkūr ve bu muhtara‘āt-ı maşnū‘aḡa (10) maştūr boldı.

(11) Musāfir hāma-ı müşkīn şamāma

Cahān lavhıgā mundaḡ yazdı nāma

(12) Bar érdi Rūm ara bir hışt-rîzī

Bısātıda tapılmas bir paşızı

(13) Cahān gül-zārı içre ötti nā-kām

Tiriklikdin üzüldi mīvesi hām

(14) Anıñ bir oḡlı bar érdi alamlık

Kéçip ‘umrı cafā üyide ḡamlık

(15) Tanı āfat kuşıgā érdi dāna

Havādış oḡıgā köñli nışāna

[6a]

⁹ “Kim bir iyilik yaparsa, ona on katı vardır.” Kur’an, En’ām 160.

¹⁰ “İyiliğin karşılığı yalnız iyiliktir.” Kur’an, Rahmân 60.

¹¹ Metinde نعم şeklinde yazılıdır.

(1) Atadın almadı m     [u] amv  l

A  a al  p aram fars  da av  l

(2)   am ahlı     r   ya  l  g buzul  an

An  n tört k       her yan   z  l  an

(3) Bu asratd  n közini   b eylep

K     l g  l-z  r  n     n-  b eylep

(4) Anasığa düşdi ul b  -sa'  dat

N    e künler ma  na berse  n   c  zat

(5) Saf  r eylep başım alıp keteyin

  z  m her yan urup s  ayr   teyin

(6) Saf  r  n   m    nat   a'  z  n  n ranc  

  r  r     r-   va  tan k     l   ikenci

(7) Anası man'        n   ld     br  m

An  n k    li      tapmad     r  m

(8) Hav  -y   sayr anın ba     a t     p

Barıp savd     li birle k  r     p

(9) N    e ay y  rdi savd  -ger bilen yol

Tam      eyleben k  p da  t ile     l

(10) Heme sürdi 'Adan mulkığa ma  m  l

  l  p savd     li bir yerge manzıl

(11) Alar    a ul mek  n   rdi mu'ayyan

Zer    z  var birle barışa muzayyan

(12) Na  zar   lmay birev ul b  -nav    a

Heme ma      l olup bay'        r    a

(13)     m [u] külfet   z    a y  r   eylep

Közin y  z    a c  r   eylep

(14) Barıp vîrānaīda taptı ārām
Sarığ yüz yaşı ile şubhdın şām

(15) Kéliben kārṽān-ı kişvar-ı cu‘
Ḥayā u pardasını kıldı marfū‘

[6b]

(1) K̄ara tūn köz çırāğın ḥ[ī]r[a]¹² kıldı
Köñül āyīnasını tīra kıldı

(2) Oşal-dem ıhtıyār étti gadālīg
Kılıp bir tūn bu yañlıg bī-navālīg

(3) K̄azādın bar érđi anda bir bay
Anñ bir kıızı bar érđi tolun ay

(4) Éđi başdın ayağ genc-i ılāhī
İki ajdar iki zulf-ı siyāhī

(5) Ne ay ul āftāb-ı ḥāvarī-dek
İki lab iki gül-berg-i tarī-dek

(6) Kılıp bir ḥāyını aña ḥıyānat
Tüşüp érđi oşal genc üzre āfat

(7) Uşatıp érđi ul muḥkem tılısmān
Urub ḥaṭ berg-i gulğa yazğan āsmān

(8) Éđi ul bir ġanī oğlığa tazvīc
İkev bağı barābar ile tadrīc

(9) Ötüp bir yıl alarnı rūzgārı
Uruş érđi camī‘-ı kār [u] bārı

(10) Muvāfiḳ işleri bolğan muḥālīf
Mubaddal amnıyat mulkığa ḥā’ ıf

¹² Metinde حر şeklinde yazılıdır.

(11) Şadākat rıştası ul-dem üzüldi

Anıñ sar-rıştı-ı üyi buzıldı

(12) Yigit ul nāzenīnge ƣahr eylep

Ma‘ışat şarbatını zahr eylep

(13) Ƙılıban ul-zamānı üç ƣalāƣ ul

Ġazabdın ortaġa saldı firāƣ ul

(14) Oşal¹³ şayyād-ı bī-idrāk-ı maġrūr

Oşandaġ ƣuşnı ƣoldın eyledi dūr

(15) Uçup ƣondı atasın ħānasıġa

Tavallud eylegen kāşānasıġa

[7a]

(1) Mu‘aţtar eyledi ul yerni būyı

Tavalludı birle baĥt [u] davlat üyi

(2) Néçe kün ötti ul üy içre muddat

Şarī‘at ayı birle ƣıƣtı ‘ıddat

(3) Fażāyıl ħalƣı eylep rah-numālıƣ

Ki tā étgey ikevi āşnālıƣ

(4) Kéliş barış arada boldı kem kem

Ul uzuƣ ‘aƣd ile tā bolsa muĥkem

(5) ‘İlācın tapmadılar ahl-ı tekml

Şarī‘at ĥukmı birle ġayr-ı taĥlīl

(6) Kişi ger ƣılmasa anı ħalāla

Ki tüşgey ma‘şıyat birle vabāla

¹³ Metinde اوشال şeklinde yazılıdır.

(7) Bu sırdın eylediler barça kéñeş¹⁴

Halāyık içre nāgah olmağay fāş

(8) Eger şahr ahlıdın bolsa marāmı

Qılur bī-ābrū nāmūs [u] nāmı

(9) Bu demde taptılar hışt-rīz-zāda

Kim alğay māl fuldın ıstıfāda

(10) Ğarīb [u] muflıs u zār [u] gadādur

Bu yerde māl [u] fulğa āşnādur

(11) Şarī‘at hıkmı birle oşbu muflıs

Bolur bānū bile bir kéçe mūnıs

(12) Talāk eylep kéter ul avval şubh

Bu iş nāmūs él[i]ğa bolmağay kubh

(13) Alıp keldi [o]şbu yārığa muhbır

Éşikde turdılar bir néçe hāzır

(14) Nazar kıldı köründi bir parī-veş

Köñülñi aqtı bī-rahm [u] sar-keş

(15) Anıñ-dek körmegen hergiz tüşide

Gehī bī-hüş édi gāhī hüşida

[7b]

(1) Bolup muhkem anıñ başdın ayağı

İki zulfi bolup band [u] tuzağı

(2) Vışāl içre anı köydürdi hıcrı

Ki şırın cānıdın toydurdu hıcrı

(3) Tüşüp köñliğa anıñ būy u aşlı

Bolup cān talh anda yār vaşlı

¹⁴ Metinde كينه كاش şeklinde yazılıdır.

(4) Tilin örteği āhınıñ nafırı

Bolup érđi anıñ zār asırı

(5) Néçe tadbır ile ul zār-ı nā-kām

Oşal kuşnı özige eyledi rām

(6) Kemend-i hıla birle band kıldı

Ayağın yağrığa payvand kıldı

(7) Déđi ay gül-‘ izār-ı mäh-ı āfāk

Ki ‘ışk içre yüregim eylediñ taq

(8) Ne kördüñ ul qadımğı bī-vafādın

Köñül üyide cuz cavr [u] cafādın

(9) Uzuq yipge ulamaq rah-numūnı

Velikin ortada qalgay tüğünü

(10) Sen ay dur kıymatıñnı men bilür men

Nışarıñ cevheri cānım kılur men

(11) Yüzüñni bir körüp boldum giriftār

Meniñ-dék yok saña hergiz hārīdār

(12) Yarut közümnı şam‘-ı hāna yañlıq

Köyüp vaşlıñ ara parvāna yañlıq

(13) Sen ay cānım meni dīvāna kıлма

Éşiklerde basī āvāra kıлма

(14) Parī-peyker étip bu sözni taḥqıq

Taşavvur eyledi kıldı taşdıq

(15) Arada ‘ahd [u] paymān boldı muḥkem

Küyev boldı bu işdin şād hırram

(1) Çu kıldı bu kara tün zāğı pa[r]vāz¹⁵

Buland étti ħurūs-ı şubḥ āvāz

(2) Nigeh-bān uyğudın bīdār étti

Ma‘īṣat bazmıdın huşyār étti

(3) Dédi-kim mihmān bas kalma yoldın

Gadālīg şīvasını berme ħoldın

(4) Bu māl [u] tenkeniñ eyle zaḥīra

Özüñni toydurup nān-ı ħuṭīra

(5) Bu élniñ ābrūsı tā tōkūlmey

Libāsniñ nāmūsı tā kim sōkūlmey

(6) Ṭalāk eyle bu dem zībā şanamnı

Yıraq kişvar sarı ħoyğıl ħadamnı

(7) Kim ul darvīş-ı maḥzūn bī-navāyī

ĶaĶıp ul yerde kūş-i bī-ḥayāyī

(8) Dédi nedin meni üyüm buzar siz

Tazavvuc ‘aĶdını ħaydın üzer siz

(9) Şarī‘at birle ıstıḥkām tapĶan

Bu işdin cān [u] dıl ārām tapĶan

(10) Heme ḥayrān gadāniñ işleriğa

Tefekkür élgın éltip tişleriğa

(11) Tañ attı kūn yarudı oşbu mezkūr

Maḥalla ḥalkı içre boldı maşhūr

(12) Ķılıban maşvarat élniñ tamāmı

Yığılıp kélđi barça ḥāş [u] ‘āmmı

¹⁵ Metinde پواز şeklinde yazılmıştır.

(13) Şarī‘at hukmını andīşa eylep
Dédiler yahşılıknı pīşa eylep

(14) Éşiklerde yürüğan bir gadā sen
Faķīr u muflıs [u] bas bī-navā sen

(15) Ğanī érür basī kıznıñ atası
Néçe Hātām érür anıñ gadāsı

[8b]

(1) Anıñ kıızı bile hem-küfv émes sen
Anıñ birle barābar men démes sen

(2) Tamām boldı aña bāzī-ı şatırac
Yakındur mat olğay ul suhan-sanc

(3) Hem-ul-dem kāmātın āzād eylep
Alarğa hıla[ī] bunyād eylep

(4) Dédi ger eylesünler sözni bāvar
Bayān eyley öz aḥvālını yek-sar

(5) Anıñ sözi alarğa boldı ma‘kūl
Bayān eylerğa ul-dem boldı maşğūl

(6) Dédi érdim men oğul Kāmrańğa
Édi ul başçı barı kārvańğa

(7) Anıñ mālı cahān mulkını tutқан
Kim anıñ şuhratı ‘ālamnı tutқан

(8) Atamnı néçe oğlı bar érdi
Kéçe kündüz atamğa yār érdi

(9) Maña ul barçadın mıhrı zıyāda
Alurdım māl [u] fuldın ıstıfāda

(10) Tün aḥşam ḥāna-ı ‘ışratda érdim
Sa‘ādat mulkıda rāḥatda érdim

(11) Mulāzım ḥādım [u] zerrīn kemerler
Muşāḥıb gül-‘ızār-ı sīm-barlar

(12) Havā-dıl sayr-ı ‘ālam tüşti başka
Salıp tofraḫ özüm rāḥatlıḡ aşka

(13) Atamdın aldım oşbu işge ruḥşat
Dıl u cānı bile boldı hem ulfat

(14) Néçe téve néçe at u néçe fıl
Aña māl yükletiben berdi bī-ķıl

(15) Néçe ḵulnı maña hem-rāḥ étti
Meni ul-dem alarḡa şāḥ étti

[9a]

(1) Néçe savdā-ger ile [yol]ḡa tüşdük
Tün [ü] kūn¹⁶ daşt [u] şahrāda yürüşdük

(2) Ḳaraḵçı téḡdi bizlerge ḵazādın
Felek titredi faryād u navādın

(3) Tıcārat ahlın ‘uryān eylediler
Ḥalāyıḵlarını giryān eylediler

(4) Ḳumāş [u] māl oşal-dem taptı tārāc
Kélip érdim bolup aç u yalañaç

(5) Kişidin körmedim hīç āşnālıḡ
Bu işdin eyledim āḥır gadālıḡ

(6) Umīd ul-kim atam tapsa ḥabarlar
Yıbergay maña aş sīm ü zerler

¹⁶ Metinde تونكان şeklinde yazılmıştır.

(7) ‘Adan halkı eşitip boldı hayrān
Anıñ hālīga boldı köñ[li] vīrān

(8) Dédiler Kāmṛān farzandı bolsañ
Anı sar-rıştasın payvandı bolsañ

(9) Saña bolsun mübārek oşbu bānū
Ki ‘ış eyle aña zānū-bar-zānū

(10) Eger tekzīb bolsa oşbu güftār
Cudā kılmak érür andın sazā-vār

(11) Bu yañlıg şartnı ul él [i]le bay
Ki muhlat eylediler aña bir ay

(12) Bu reng ile alarnı eyledi gül
Ki her qaysı üyığa tuttılar yol

(13) Demī kim tatsa cām-ı şādmāndın
Érür bıhrağ ‘umr-ı cāvıdāndın

(14) Vışāl içre tün [ü] kün¹⁷ kılmadı fark
Anıñ husnığa boldı anqadar ğarğ

(15) Cahāndur barğ yañlıg şādmānlıg
Körünür kim nıhāyatsız yamanlıg

[9b]

(1) Dem ötmey bir kim otuz boldı āzād
Yetüşti bir zamānī vaqt-ı mī‘ād

(2) Tüşüp érdi köñülge yār vahmı
Bolup zāyıl anıñ idrāk [u] fahmı

(3) Buzuldı köñli anıñ boldı mużtar
Dédi ay pād-şāh-ı hayy-ı ekber

¹⁷ Metinde تونكون şeklinde yazılıdır.

- (4) Ki hıcrān kéçesi émdi yavuştı
Ġam [u] külfet otı baĠrımĠa tüşti
- (5) Bu dardımĠa davā kılgıuĠı sen sen
Ki ħacātım ravā kılgıuĠı sen sen
- (6) Seni luţfuñdın özge yok madad-kār
Érür ma‘lüm saña oşbu asrār
- (7) Ĥazīn āvāz birle yıĠlar érđi
ĤudāyıĠa munācāt eyler érđi
- (8) Ķazādın ul ‘Adannı pād-şāhı
Nihāyatsız éđi ħayl-ı sıpāhı
- (9) ‘Adālat mulkını sulţānı érđi
Saĥāvat kışvarınıñ ħanı érđi
- (10) Ki her tün şūratın taġyır eylep
Yürürđi kéçe bu tazvır eylep
- (11) Bu yañlıĠ ħāl ile ul şāĥıb asrār¹⁸
Bolur érđi vılāyatdın ħabar-dār
- (12) Du‘ā-gū kim érür bad-ĥ^vāh kimdür
Ki fāsık kim érür āġāh kimdür
- (13) Neçük él zālīm érür kıysı mazlüm
Bolur érđi bu işler aña ma‘lüm
- (14) Berürđi zulm ahlıĠa mükāfāt
Tapıp andın tazallum ahlı ħālāt
- (15) Bu yañlıĠ şıvanı özige ‘adat
Ķılıp bilür éđi nav‘-ı ‘ıbādat

[10a]

¹⁸ Metinde ابرار şeklinde yazılıdır.

(1) Bu tün hem pād-şāhğa sabr érđi
Anıñ qaşdı bu işdin ‘ıbar érđi

(2) Gadānıñ baytu’l-avrānığa yetti
Navā u āh [u] afgānığa yetdi

(3) Dire[n]g eylep hemān-dem eyledi gūş
Kılıp ta’şır aña boldı bī-hūş

(4) Kélip hūşığa ul cānığa yakıp
Bu yanga çarladı eşikni kaçıp

(5) Yigit çıktı eyledi mulākāt
İkevi bir biridin sordılar at

(6) Şah anıñ hāletini sordı bir bir
Yigit avvaldın āhır kıldı takrīr

(7) Ki şahnıñ hāleti boldı diger-gūn
Yüregi toldı dīdası pur-hūn

(8) Dédi men hem musāfir men seniñ-dék
Seni dardıñ érür gūyā meniñ-dék

(9) Dében dar-gāhığa yandı şahan-şāh
Boluban ul yigit hālídın āgāh

(10) Kim ul sultān ékenin bilgeni yok
Hayālığa bu şurat kélgeni yok

(11) Kirip olturđı mılhnat-hānasıda
Ġam [u] külfet bile kāşānasıda

(12) Çu tün zulmatların kılmak üçün güm
Felek tahtığa çıktı şāh-ı ancum

(13) Cahān ahlığa bir birdin zer ü sīm
Kerem eylep barābar kıldı taqsīm

(14) ‘Adan şāhı bu yañlıġ mindi taĥtın
Yayıp aldıġa zer-baft ile raĥtın

(15) Ƙolıġa bī-bahā durlarnı aldı
Barısın cam‘ étip raĥt üzre saldı

[10b]

(1) Birevni çarladı ul ĥızmatıġa
Anı şād étti nāz u nı‘ matıġa

(2) Aña köp va‘dalar bunyād ƙıldı
Köñül vīrānasın ābād ƙıldı

(3) Velī érmes édi bu şahr élidin
Ƙişi fahm eyleses şavt [u] tanıdın

(4) Bu asrārıġa anıñ maĥram eylep
Anıñ aġzını köp mustaĥkem eylep

(5) Dédi bu ĥızmatım şāyasta ƙılġıl
Taĥammul eyleben āhasta ƙılġıl

(6) Bir atƙa raĥt bārın teñ eylep
Aña tapşurdı bu nīreng eylep

(7) Soray soray fulān bay üyiġa yet
Küyevini tapıp aña bu reng ét

(8) Öpüp élgın mulāƙāt eylegil saĥt
‘Aťa eylep aña bu māl ile raĥt

(9) Atasıġa özüñni ĥādım eylep
Bu ĥızmatnı özüñe lāzım eylep

(10) Yanıp ƙaytıp meni aldımġa kélgil
Farāsāt eyle u bu sözni bilgil

(11) Ƙabūl eylep oşal-dem yolğa tüşti
Tapıban ul yigit bula körüşti

(12) Körüp yıǵlap közini yaş eylep
Şah ayǵan sözlerini fâş eylep

(13) Atañ aydı salām-ı bī-nihāyat
Mulāzımlar yana bī-ḥadd u ğāyat

(14) Dédi farzandıma eyle tamalluḡ
Camī‘ māl [u] ful andın taşadduḡ

(15) Seni hıcrıñda közi ḥıra boldı
Köñül mir’atı ul-dem tıra boldı

[11a]

(1) Éşitti kim alıp sen munda ḥātūn
Alarnı köñli boldı anda maḥzūn

(2) Bu él sendin ƙılıpdur munda nāmūs
Ḥalāyıḡlar éterler anda afsūs

(3) İberdi at ile bu raḡt bārın
Kéçürgey ‘ısrat ile rüzgārın

(4) Bu nīreng eyledi boldı ravāna
Yigit aldıǵa kéldi ahl-ı ḥāna

(5) Boluban cān [u] dıl birle ḥarīdār
Heme él eylediler ‘uzr bisyār

(6) Yigit bu şīvaǵa eylep tefekkür
Tapıp érdi anıñ ḥalı taǵayyur

(7) İkinçi kün yana sultān-ı ḥāvar
‘Urūc étti maḡām-ı taḡt-ı aḡzar

(8) Cahānga farş étip zerrīn tōšekni
Munavvar eyledi saķf-ı felekni

(9) Sarīr üzre çıkıp şāh-ı kerem-kīş
Felek merkeb melek-hū hayr-andīş

(10) Birevni çarladı dağı bu dastūr
Atasını tilidin yazdı manşūr

(11) Érūr mektūb yalğan ğāyībıdın
Kélipdür Kāmranñıñ cānıbıdın

(12) Anıñ maźmūnı bu kim ay şahan-şāh
Boluñ farzandım [a]hvālídın āgāh

(13) Meni öltürdi farzandım firāķı
Érūr māni‘ maña yolnıñ yıraķı

(14) Muħabbat āšnālıǵ ħurmatıdın
Ki farzand [u] atalıǵ ħasratıdın

(15) Kéçe kündüz anıñ bazmıñǵa ħāş ét
Cafā u cavr [u] mıñnatdın ħalāş ét

[11b]

(1) Aña berdi ki hıcrān ruķ‘asıdın
‘Ayān eylep yigitni buķ‘asıdın

(2) Maħalla ahlı içre élgige ber
Kitābetni bayānıñ eyle takrīr

(3) Alıp kélgil yigitni ħazratıñǵa
Muşarraf eyle cāh u ħaşmatıñǵa

(4) Rasūl aydı kélip şahnı payāmın
Mubayyan eyledi sözni tamāmın

(5) Aña hem-reh bolup kızniñ atası
Kélip şah hıdmatıǵa ikkelesi

(6) Yigitni çarlaban aldıǵa alıp
Taraḥḥum élgini boynıǵa salıp

(7) Étip cavr [u] cafasıǵa ta'assuf
Kılur érdi aña her dem talaṭṭuf

(8) Zer ü hıl'at bile eylep sar-afrāz
Üyiǵa kız atasın yandurup bāz

(9) Hem-ul-dem pād-şāh-ı bā-saḥāvat
Yigit birle kılıp ul yerde ḥalvat

(10) Bayān étti heme kılğanlarını
Anıñ aḥvālını bilgenlerini

(11) Dédi bolsun bu sır él içre pınhān
Ki tā tapılmaǵay 'ışiñge noḳşān

(12) Keremdin 'ayb üzre parda yaptı
Tavāzu'dın anı köñlini taptı

(13) Kılıban barça asrārıǵa maḥram
Boluban bazm-ı ḥāşıǵa mükerrerem

(14) Fanā bolǵunça şāh-ı kām-kārı
Kéçürdi ul bu yañlıǵ rūzgārı

(15) Kime bolsa eger davlat muyassar
Bu yañlıǵ bolǵusı bī-çāra-parvar

[12a]

(1) Eger her kimde bolsa cāh u ḥaşmat
Kötergey cabr élidin bār-ı mıḥnat

(2) Taraḥḥum eyley üftâdelerge

Faḳîr u nâ-tuvân âzâdelerge

(3) Kétür sâḳî şacâ‘at bâdasıdın

Érür men ğam éli üftâdesidin

(4) Boluban mast-ı may evvelgi zer daşt

İkinçi gülşen içre eyleyin gaşt

(5) İkinci gülşen cân-bâz mubârizlar ve kâr-sâz dıl-âvarlar hengâmeside

(6) Rumḥ tillik ḥâmanîñ nağma-tırâzlığı kişvar-sitân dabdabalık ve cahâniyân (7) dağdağalık ḥukkâm-ı zāvî‘l-ıhtırâmğa vâcıbdur kim oşbu yañlıg mubâriz (8) tığnîñ nihâlî bile ma‘reke ḥadâyıḳıñnıñ çamanığa ārâ[y]iş ve bu nav‘ dıl-âvar şimşirniñ (9) hilâlîdın maşâf-ı feleki üze numâyiş keltürgey kerem ḥazâyınıdın hımmat (10) gencürin ‘âlî ve köñül élgin raḥtdın ḥâlî étip ul tâyıfa-ı ḥafîğa (11) dunyâ mâlin tofraḳ yañlıg ḥâr tutup ısrâf étgey. Tâ alar cânın dıl-ı ğamı¹⁹ (12) cânığa kélgen balâ tığığa hedef kılğaylar. Sâ‘î u ‘âm ve muḳayyin ḥuddâm élini (13) ğaraż-âmîz ve mıḥnat-engîz sözi bile bu yañlıg dıl-âvarniñ élgidin yıraḳ (14) étmegey kim ‘âḳıbatı a‘dâğa masrûr ve aḥbâbğa maḥzûnluḳdur. Ul ḳavmnîñ (15) laṭâyıfu‘l-hıyal alfâzığa taşdıḳ kılmağay. Hırz ve ıhtıyât-andâzınıñ mar‘î [12b] (1) tutḳaylar kim tâ samûm yañlıg anfasıdın mamlakat gül-zârığa âfat ve amârat (2) asâsığa naḳş ve kesâfet yetmegey. Bu nûkta-ı vâfî ve ḥikmet Bengâla şâhı ve Lâhûr (3) ḥanınıñ ḥikâyeti aḥsan ve aşdaḳdur kim biri [...] ve ğaraż-ġû²⁰ âfatıda (4) mamlakatdın maḥrûm biri hımmat natıcasıdın daracası ‘âlî ve şıfâtı muta‘âlî (5) **bolmağın bu gülşen ve rasîdağa marḳûm boldı.**

(6) Ḥaz[a]r sayyâḥı kelip²¹ hoş ‘ınâna

Minip sürdi bayâbân [u] yabâna

(7) Dédi Rustam-şıfat şâḥıb şarv[â]nı

Diken içre bar érdi râciyûnî

¹⁹ Metinde دليغمی şeklinde yazılıdır.

²⁰ Metinde عرض کر şeklinde yazılıdır.

²¹ Metinde کلک şeklinde yazılıdır. Ancak fiil eksikliği ve anlam kopukluğu sebebiyle bu değişiklik uygun görülmüştür.

(8) Vaḳār içre yûregi tağ yañlıg
Malâhatda çarâ-yı bâğ yañlıg

(9) Eger razm içre bolsa yüz ya miñ
Qılur érdi alarnı yer bilen téñ

(10) Macâlıs şam'ı yañlıg ravşan eylep
Laṭâyıf sözi birle gülşen eylep

(11) Velî kılmaz édi öziğe lâzım
Selâṭın ahlığa bolmaq mulâzım

(12) Eger her ayda berse iki lek pul
Aña hıdmatda bolğay eyle kim qul

(13) Bu himmat kişvarığa érdi ḥāmī
Çıkıp anıñ ḥalāyık içre nāmı

(14) Qazādın faqr taşığa yıqıldı
Ayağı fāqa lāyığa taqıldı

(15) Çıkıp Bengālağa koydı qadamnı
Öziğe tūşa eylep āh u ğamnı

[13a]

(1) Yürüp anda yetiştı néçe künde
Anıñ darvāzasığa tüşti tünde

(2) Eger kim bolsa ul sultānga ṭālīb
Barıp aytur édi sözini ḥācıb

(3) Dédi ay mıhmān ne ḥācatıñ bar
Neçük şan'at neçük sen ne atıñ bar

(4) Dédi ḥālā bu yerde mıhmān men
Uruşda Rustam-ı āḥır zamān men

(5) Meniñ ‘arżım barıp şāhiñğa ayğıl
Felek-masnad yarux māhiñge ayğıl

(6) Felek indürdi başım hażratığa
Étey cānım taşadduq hızmatığa

(7) Her ay berse iki lek sīm ü zerdin
Kéçer men razm hengāmıda sardın

(8) Yazıp bu ruq‘anı hācıb qolığa
Ravān eylep anı saldı yolığa

(9) Barıp bu nāma sulţāñğa tutuldı
Heme él barça mażmūnığa küldi

(10) Dédiler bu zamān ul zār [u] maḥzūn
Bolup dīvāna u bī-‘aql macnūn

(11) Ne üçün bu ḥayāl ayğan sözini
‘Ayān eyler veyā bilmes özini

(12) İki lek zerni bermek bir kişige
Ravā érmes anı her kılmışıge

(13) İki yüz kişini ḥoş-hāl éter miz
Zer ü zīvar bile pur-māl éter miz

(14) Dédi hācıbğa bar algıl qolıdın
Ravān eyle anı kélgen yolıdın

(15) Barıp hācıb bahādurğa kılıp qahr
Anı étti hemān-dem ḥāric-ı şahr

[13b]

(1) Velī şahniñ kıızı bar érdi ḥāzır
Édi ul mācarāda anda nāzır

(2) Laṭāfat içre cısmı çor yañlıg

Yüzi érdi zıyāda nūr yañlıg

(3) Atasıgā dédi ay-şāh-ı āfāk

Érür sen barça sarvarlar ara tāk

(4) Yırak yerdin kélip aldıñgā mıhmān

Ne üçün kılmadıñ sīm [ü] zer ıhsān

(5) ‘Aṭā hengāmıda ay şāh-ı manşūr

İki lek zarra yañlıg kıлма manzūr²²

(6) Müsāfirge çıkarsa kimge hācāt

Alıp bargay cahān aṭrāfigā²³ at

(7) Ne üçün köñlini āzār berdiñ

Gül ornıgā qolıgā hār berdiñ

(8) Mulāzım şāhga ger bolsa bad-h^vāh

Kuruydur şūmluğıdın şahn-ı dar-gāh

(9) Ulugda bolmasa ger hayr u ıhsān

Tapar davlat mekānı içre nokşān

(10) Bu söz şahnıñ kulaķı içre yaķmay

Kéliben [a]çıgı yüziğā baķmay

(11) Kızıgā ul-zamānı kahr étti

Farāgāt şarbatını zahr étti

(12) Dédi ‘aqlıñ meger zāyıl ékendür

Musāfirga dılıñ māyıl ékendür

(13) Eger bolsa musāfir saña manzūr

Özüñni hāzratımdın eylegıl dūr

²² Metinde منصور şeklinde yazılıdır.

²³ Metinde اطرافیغه şeklinde yazılıdır.

(14) Savurgay men felekge hırmanıñnı
Cudā eylep bu dem başdın²⁴ tanıñnı

(15) Maşal boldı selātīnge bu maşbūt
Bir ağızda su u bir ağızda ot

[14a]

(1) Velī her işde vācıbdur aña cazm
Kılıp taşdıķ ul-dem eyleğay hāzm

(2) Bu sözdin şāh-ı duhtar boldı hayrān
İki közin kılıban anda giryān

(3) Bu kişvardın başın aldı u kétti
Bahādur keynidin bir demde yetti

(4) Kéledür bir parī sarv-ı ravān-dek
Yüzi gül-berg şāh-ı argavān-dék

(5) Durr u gavhar bile tācı mükellel
Zer ü zīvar bile saçı muhallal

(6) Bu yañlıg yetti ul farhunda-mağdam
Körüp añı Mubārız boldı bī-ğam

(7) Dédi ay kaysı gülşenni güli sen
Kayu şahrānı hoş-bū sunbulı sen

(8) Nedin yürdüñ bu vādī şahnıda fard
Nedin gül dék yüzüñni eylediñ gerd

(9) Dédi ul saltanat avcını māhı
Atam érür meniñ Bengāla şāhı

(10) Seniñ üçüñ bolup men anda mağhūr
Turarğa anda qalmay mende mağdūr

²⁴ Metinde باشىدىن şeklinde yazılıdır.

(11) Bayān étti heme ayğan sözini
Mubārızğa bağışladı özini

(12) Bu işlerdin ikevi boldı hoş-ḥāl
Néçe köñül manāzıl boldı pā-māl

(13) Yürüdiler kılıp ƙat‘-ı masāfat
Körüp ba‘zıda rāḥat ba‘zı āfat

(14) Yürüp barur édiler daşt ile çöl
Cudā boldı bu dem iki uluğ yol

(15) Başığa farş étgen bir uluğ taş
Yazıpdurlar iki nükta aña fāş

[14b]

(1) Sen ay azğan bu yerge ḥāzır olsañ
Bu yazğan taş ḥattığa nāzır olsañ

(2) Yamīnıdın barur on künde manzıl
Yasārıdın bolur üç künde dāḥıl

(3) Yamīnıda tapar sen ança rāḥat
Yasārıdın körer sen ḥavf-ı furāt

(4) Bar érdi ul yol üzre fil-i mastī
Barıp érdi nécelerniñ şikesti

(5) Eger yüz miñ aña bolsa muḳābıl
Ƙılur érdi fanā şahrığa dāḥıl

(6) Körüp ḥat sözini andīşa eylep
Mubārızlık öziğa pīşa eylep

(7) Dédi bu şīvanı da‘vā kılıp men
Özümnı razmda yektā sayıp men

(8) Eger cündī ki bolsa fīl ya gürk
Aña Һarb eylemekni ҡılmayın terk

(9) Bu söz birle tevekkül eyledi ul
Yürüdi sur‘at ile ul küni yol

(10) Kéledür fīl-i mastī kūh-peyker
Mubārız tökti ul maydānga leşker

(11) Kim anıñ haybatı érdi balā dék
Mu‘allaq eyleğan cānga ҡazā dék

(12) Muña Һorťumını fīl étti engīz
Aña ҡıldı bahādur Һaңçarın tīz

(13) Tutup Һorťumıdın ul Rustam-ı dahr
Buland-āvāzıdın aña tóküp zahr

(14) Başı üzre köterip yerge urdı
Tanıdın cān ҡuşın ul-dem uçurdı

(15) Érür köp nuşhada bu nūkta mastūr
Dédiler érdi Hindūstānda maşhūr

[15a]

(1) Ki bardu[r] ba‘zı fīl-i kūh-peyker
Anıñ pīşānasıda çora gavhar

(2) Ҙара tūn köz ыр[ā]ğın ravşan eyler
Selāťın bazmı gülsiz gülşen eyler

(3) Alıp gavharnı ul Һāletde ҡolğa
Saman-bar birle Һurram tūşdı yolğa

(4) Yetiştiler oşal-dem şahr-ı Lāhūr
Ġam-ı yol özleridin eyleben dūr

(5) Ki bir yer eylediler anda maskan
Ma 'ışat birle eylep anı gülşen

(6) Tamām ötkerdi bir yıl r[ū]zgārın
Kéçürdi anda kış birle bahārın

(7) 'Adamdın boldı bir farzand paydā
Camālīgā ikevi boldı şaydā

(8) Ér u hātūnnı köñli tapıp āram
Atını qoydılar ul-demde Bahrām

(9) Dédi cān şarf étey aḥbābı üçün
Satay gavharnı toy asbābı üçün

(10) Birini aldı qolğa bardı bāzār
Ki tā yetqay bahāsıgā ḥarīdār

(11) Tuvān-gerler tamāşā eyler érdi
Anıñ başıda ğavġā eyler érdi

(12) Amārat şahrınıñ şāḥıb-ı zamīrı
Kélip Lāhūr şāhınıñ vazīrı

(13) Körüp gavharnı ul-dem şād boldı
Köñül gencīnesi ābād boldı

(14) Édi ul ḥāl bu ḥızmetge ma' mūr
Körüben bu sababdın boldı masrūr

(15) 'Adadsız tökti anda sīm ü zerni
Alıp şah aldıgā qoydı güherni

[15b]

(1) Dédi şah ay vazīr-ı nīk-manzar
Saña berdi muni qaysı tuvān-ger

(2) Dédi aldım munı bī-çāraīdın

Musāfir bī-kes u āvāraīdın

(3) Oşal-dem ḥaẓrat-ı sulṭān-ı ‘ādıl

Mubārıznı tilerğa boldı māyıl

(4) Barıban şah sözın aydı mulāzım

Mubārız ḥaẓratığa boldı ‘āzım

(5) Alıban bardı ƙalğan gavharını

Muzayyan eyleğay şah afsarını

(6) Barıban ƙıldı şah birle mulākāt

Mubārızdın oşal-dem sordı ḥālāt

(7) İki gavhar saña ƙaydın tüşüpdür

İki ƙıymat bahānı kim ƙoşupdur

(8) Mubārız dédi ay sulṭān-ı sarmad

Seniñ kim davlatıñ bolsun mu’ abbad

(9) Eger ƙılsañ meni sözümni taşdıƙ

Bolur ḥālım bayānı munda taḥƙıƙ

(10) Şah anda luṭf ile eylep [ta]bassum

Kim andın ıltımās étti tekellüm

(11) Mubārız labların eylep şeker-bār

Oşal-dem tütı yañlıg étti güftā[r]

(12) Dıl-āvar men ki Rustamdur zabūnum

Maşāf hengāmıda yoƙ mende ḥūnum

(13) Eger fahm étse mendin zo[r]-ı bāzū

İtā‘at eyleğay [...]

(14) Oşal filī ki yolğa bağladı sad

Kéliş barış ḥalāyık ƙıldılar rad

(15) Berip bir zarb birle gūş-māla
 ‘Adam şahrāsığa kıldım havāla

[16a]

(1) Bu gavharlar ki munda hāzır oldı
 Anıñ pīşānasıda zāhır oldı

(2) Köründi sözleri şahğa şeker dék
 Bolup ravşan zamīrığa güher dék²⁵

(3) Kiyürdi aña sultān hıl‘atını
 Ba-cā keltürdi anıñ ‘ızzatını

(4) Talaṭṭuf birle aydı ay dıl-āvar
 Seni eyley sıpāhım içre sarvar

(5) Yıraḳ kétme tün [ü] kün hızmattımdın
 Kim alıp bahra nāz u nı‘matımdın

(6) Laṭāyıf birle aydı [a]y şahan-şāh
 Ki bolğay sen meni ‘arżımdın āgāh

(7) Tutup men ‘ālī şāh-ı hımmatımnı
 Ne eyley hār şān [u] ‘ızzatımnı

(8) Eger her ayda berseñ iki lek zer
 Mulāzım saña bolğay-men muḳarrar

(9) Ve ger ne aña hūbdur bu zamānı
 Ki mınnatlıḳ şükürdin faḳr-ı nānı

(10) Bilür [é]rdi oşal sultān-ı a‘zam
 Hāzāyınrı ‘aṭāda zarradın kem

(11) Alıp her kün sıpar zer néçe muḥtāc
 İçip keyip néçe aç u yalañaç

²⁵ Metinde دتنی şeklinde yazılıdır.

(12) Bu dem hoş-ḥāl olup ul şāh-ı manşūr
İki lek zerni kılmay anda manzūr

(13) Qabūl etti Mubārız iltımāsın
Yeşip keydürdi üstige libāsın

(14) Tün [ü] kün ḥazratıḡa eyledi ḡāş
Mubārız kıldı cānı birle ıhlāş

(15) Eger her kim işide bolsa şādık
İki köñül bolur ul-dem muvāfık

[16b]

(1) Yıraḡ aldıdın hergiz qoymas érđi
Gavhar ḡizmetge lāyık körmes érđi

(2) Dér érđi köñlide ay şāh-ı ‘ādıl
Ki bir kün eyleḡay cānıñ bismil

(3) Néçe söz birle sulṭānnı étip bazm
Qılar érđi ki her tün bazmını germ

(4) Mekānıḡa ketip barça muşāḡıb
Qalur érđi iki maṭlūb ṭālīb

(5) Qazādın şah birle qaldı bir tün
Éşittiler ikevi anda bir ün

(6) Dér érđi bu ḡazīnnı dādıḡa yet
Kerem eylep anı faryādıḡa yet

(7) Ve ger ne [u]l mekānımḡa kéter men
Uçuban āşyānımḡa kéter men

(8) Ki sulṭān [yetse]²⁶ ul haybatlı āvāz
Yakındur eyleḡay cān ḡuşı parvāz

²⁶ Metnide okunaklı şekilde yazılmamıştır.

(9) Mubārızğa ıŝarat kıldı fi'l-hāl

Anıñ aḥvālının barıp ḥabar al

(10) Dédi çun arķasının bardı sulṭān

Özini eyledi bir yerge pinhān

(11) Turupdur ŝuratı kim zāl yañlıĝ

Érür ḥam ḳaddı anıñ dāl yañlıĝ

(12) Yüzi nūrānī mānand-ı farıŝta

Ki bolĝan nūrdın gūyā sırıŝta

(13) Ḳolı üzre alıpdur tıĝ-ı burrān

Ġılāfıdın ḳılıpdur anı 'uryān

(14) Mubārız dédi-kim ne cān érür sen

Neçük [c]ın sen neçük i[n]sān érür sen

(15) Dédi ŝahniñ ḥayāt u davlatı men

Cahān içre kemāl-i ḥaŝmatı men

[17a]

(1) Édim men salṭanat üyide mıḥmān

Bu [k]ün tüşgey aramız içre hıcrān

(2) Mubārız dédi kim bar mu 'ılācı

Ki tā bolĝay ḥayātını ravācı

(3) Dédi kim bir dıl-āvar ḥaṣratıda

Érür ul kéçe kündüz ḥıdmatıda

(4) Ṣahınıñ ḥaṣratıda néçe muddat

Ḳılur da'vā ḥulūŝ ile 'aḳīdat

(5) Eger tapŝursa farzandını maña

Ḳuyaŝ yañlıĝ ciger-bandını maña

(6) Alıp ay yürek bağırını tilsem

Bu hançar birle anı pāra kılsam

(7) Bu yañlıg birle qalgay şah hayātı

Ölüm āfatıdın tapqay nacātı

(8) Bu sözni zāldın mundağ eşitti

Yügürüp baytu'l-aḥzānığa yetti

(9) Kim aydı ḥātūnığa bu muşa' bıd

Mubārız sözlerini kılmayın rad

(10) Dédi kördük bu şahı ' izzatını

Mulāzımlardın artuq ḥurmatını

(11) Bu iş birle salāmat bolsa başı

Eger tolsa ḥayātınıñ kuyaşı

(12) Fadā kılsək kerek farzandımıznı

Yürekdin üzüben payvandımıznı

(13) Yetip érdi ḥayātı yeti yaşқа

Camālı hem-sabaq érdi kuyaşқа

(14) Qolıdın tuttı u bīdār étti

Kim uyqu mastıdın huşyār étti

(15) Ér u ḥātūn ciger-bandını alıp

Ki zāl aldığa bardılar köterip

[17b]

(1) Aña tapşurdılar ul gül-badannı

Melek-sīmā u parī-rū sīm-tannı

(2) Tutup iki qolıdın āşkāra

Qılıp şımşiri birle iki pāra

(3) Anası içre mıhrı haddın aşıp
Ayağıdın başığa ot tutaşp

(4) Özini taşladı farzandı üzre
Alamlık köñlini hürsandı üzre

(5) Kılıçın ul-zamānı kıldı ‘uryān
Anı hem oğlu yañlıg kıldı bī-cān

(6) Turup érdi kemīn-ver şāh-ı ‘ārīf
Bu işlerdin boluban anda vāķıf

(7) Bolup rağbat anıñ köñlide zāhır
Bilip ul hālda Teñrini²⁷ hāzır

(8) Dédi ay ‘ālım ahlınıñ mu‘īnı
Balıyyat mulkıda hısn-ı haşını

(9) Cahān-bānlık érür saña sazā-vār
Selāṭınler seni aldındadur hār

(10) Badandın rıšta-ı cān urğuçı sen
Ölümnı bu zamān tırgüzgüçi sen

(11) İlāhī hācatımnı sen ravā ét
Kim ul bī-çārelerge cān ‘atā ét

(12) Du‘ā sar-bandı birle ul nikū-nām
İcābat kuşlarını eyledi rām

(13) İkevi kıptı ul-dem yanı birlen
Tirildi Teñrini farmān[ı] birlen

(14) Eger bolsa selāṭın ahlı ‘ādıl
Bolur mundağ anı maķşūdı hāşıl

²⁷ Metinde شكرینی şeklinde yazılıdır.

(15) Mubārız hātūnı u oğlu birle
Üyiğa yandı hurram köñül birle

[18a]

(1) Hem ul-dem dar-gahığa kirdi sulṭān
‘Ibādat ḥalvatığa boldı pinhān

(2) Çu çıktı pād-şāh-ı kişvar-nūr
Cahāndın ḥayl-ı zulmat eyledi dūr

(3) ‘Urūc eyledi törtünçi felekge
Kerem kılmaḵ üçün ḥayl-ı melekge

(4) Sarīr üzre bu yañlıg çıktı sulṭān
Bolup ‘ālīm éli şād ile ḥandān

(5) Ḥazāyınrı eşigin ul-dem açıp
Kuyaş yañlıg heme ‘ālemge saçıp

(6) Heme élge ‘atā u cūd étti
Keremdin barçanı hoşnūd étti

(7) Mubārız kéldi şahıñ ḥazratığa
Boyun sundı hem-ul-dem ḥurmatığa

(8) Dédi ay muḥlış ahlığa muşaddar
Ġaraždın bolmasun köñlüñ mükedder

(9) Neçük insān ékendür tünġı āvāz
Bilinsün nağma yañlıg pardadın rāz

(10) Dédi ay-ma‘dalat avcını māhı
Cahān ahlı üze zıll-ı ılāhı

(11) Ḥayr taptım oşal ḥāletde bu tün
Uruşup érken iki ér u hātūn

(12) Bu yerga köñlini vîrânlığıdın
Kélipdür ‘aqlını nokşānlığıdın

(13) Bolup bî-çāra u sar-sān maḥzūn
Alamdın bu sababdın tartsan ün

(14) Kéter men dép bu yerde dād eyler
Dıl u cānı bile faryād eyler

(15) Éşitip āfarīn sözlerni sulṭān
Ki köñli vus‘atığa qaldı ḥayrān

[18b]

(1) Aña tapşurdu masnad birle taḥtın
‘Aṭā kıldı heme siyāb-ı raḥtın²⁸

(2) Başı üzre qoyuban şāh tācın
Rafī‘ étti heme éldin ravācın

(3) Mubārızı kıızığa kıldı dāmād
Bu işdin eyledi köñlin anı şād

(4) Ne kız kim nūr ḥüsn-i atvārı içre
Gülīdür salṭanat gül-zārı içre

(5) Bolupdur müşk ‘anbardın muḥammar
Ki gūyā āb-ı ḥayvāndın muṭahhar²⁹

(6) ‘Adamdur aǧzı ḥarf-ı mīm yañlıǧ
Bélin ḥazf eyleǧan bir ḥatm yañlıǧ

(7) Kim anıñ qaşı nūn u zulfıdur lām
Közi şād u velīkin naqş-ı bādām

²⁸ Metinde رختاين şeklinde yazılır.

²⁹ Metinde مطهر şeklinde yazılıdır.

(8) Heme başdın ayağ hüsn-i laṭāfat
Kazā yazğan kibi āyāt-ı rahmat

(9) Felekden ötkerip avc-ı külāhın
Mulāzım eyledi ḥayl-ı sıpāhın

(10) Mubārızğa beriben şahr ile erg
Heme asbāb-ı dunyānı kılıp terk

(11) Haramnı yolığa tüşti piyāda
Muḥabbatdın tapıban ıstifāda

(12) Néçe yıl ka' bada şāh-ı musāfır
Éşigin yastanıp boldı mucāvir

(13) Tün ü kün ka'ba ahlığa mulāzım
Yürüp boldı fanā şahrığa 'āzım

(14) **Bengāla şāhı bahādurnı ve kızını qavlap alarnı ḥıdmatığa baş indürüp
kélmağı**

(15) Ayā sāmi' eşitip Bengāla şāhı
Anıñ ḥadsız édi ḥayl-ı³⁰ sıpāhı

[19a]

(1) Tün ü kün davlatığa [é]rdi mağrūr
Tapıp érdi anıñ avşāfı mezkūr

(2) Munāfıqlarnı köñlin ulap érdi
Dıl-āvar kıızı birle qolap érdi

(3) Kılıp ḥayl-ı sıpāhığa ru'ūnat
Yemen şāhı bile kıldı ḥuşūmat

³⁰ Metinde حئل şeklinde yazılıdır.

(4) Aña tuğ [u] ‘alam érdi ‘adadsız³¹

Sıpāhī zarra yañlığ érdi ħadsız

(5) Kılıp Bengāla şahrığa güzārı

Anıñ şāh élin kıldı ħışārī

(6) Néçe topnı ħavāla eylediler

Ĥalāyık anda nāla eylediler

(7) Tütün aldı heme saķf-ı felekni

Süren ger eyledi ħayl-ı melekni

(8) Bu nav‘ ħarb eyleben ul şāh-ı ekber

Kılıp Bengāla şahrını musaĥĥar

(9) ‘Aṭā u cūd ile bağladı āmīn

‘Adālat şīvasıdın berdi bazmın

(10) Kaçıp çıktı néçe él birle sultān

Kılıban tay néçe kūh bayābān

(11) Yıgılıp kıldılar köp maşvaratnı

Bu yerge koydı barça maşlaĥatnı

(12) Kılalük şāh-ı Lāhūr sarığa ‘azm

Aña bolsun mulāzım eylemaķ ĥazm

(13) Éşitip miz érür şāh-ı dıl-āvar

Bolur yalguz yüz miñge barābar

(14) Eger körse biziñ aĥvālımıznı

Éşitür bolsa kıl [u] kālımıznı

(15) Mu‘ayyan aña bolsa oşbu asrār

Ki şāyad bolgay ul-demde madad-kār

[19b]

³¹ Metinde غه دسیز şeklinde yazılıdır.

(1) Néçe ay yürdiler kim sur‘at ile
Yetip Lāhūrğa köp mıñnat ile

(2) Dıl-āvargā iberdiler rasūlī
Amīn-ı şālīhı şāhīb qabūlī

(3) Qılıp Bengāla şahınıñ mu‘ayyan
Anıñ ahvālını etti mubayyan

(4) Alıp hātırğa şahınıñ [1]ctınābın
Cahān içre zamāna ınqılābın

(5) Köñülge yār étip yalguz Hudānı
Dében her dem néçe hamd u şanānı

(6) Uluğ kiçikni ıstıqbāl eylep
Zer u hıl‘at yana irsāl eylep

(7) Néçe kün tutup anıñ hurmatını
Ba-cā keltürdi andağ ‘ızzatını³²

(8) Anıñ amrı bilen ul barça sâyıl
Ki boldı bostānı içre dāhıl

(9) Kim andın soñ cahān-gır-i³³ yegāne
Qızın etti atasığa ravāna

(10) Körüp boldı oşal dīda taḥayyur
Ḥacālatdın tapıp rengi taḡayyur

(11) Anıñ kāmığa boldı her aşı
Ḥacālatdın quyığa tüşti başı

(12) Nadāmat eyledi qılğanlarığa
Bu yañlıg zār olup kélgenleriğa

³² Esasen metindeki şekliyle bu mısra, 8. beyitin ikinci mısrasıyken 8. beyitin ikinci mısrası da 7. beyitin ikinci mısrasıdır. Ancak müstensih esere koyduğu işaretlerle bu iki mısranın yerinin yanlış olduğunu belirtmiştir. Anlam bütünlüğü de ancak bu şekilde sağlanacağından müstensihın istediği doğrultuda düzeltmeye gidilmiştir.

³³ Metnide جهان نكير şeklinde yazılıdır.

(13) Mulāzım aytay anı berdi āzār

Havādış eyledi émdi aña h^vār

(14) Kişi davlat üyide bolsa maḥdūm

Kerek kim kıılmağay ḥādımnnı maḥrūm

(15) Kişi bolsa uluğ bayna'l-amāşıl

Kim andın bahra-mand olğan afāzıl

[20a]

(1) Cahān maydānıda şāh-ı dıl-āvar

Édi ul lāyık evreng ü afsar

(2) Eşigin açtı ul-dem çarladı ul

‘Aṭā u cūd birle zarladı ul

(3) Musāfır şāhın ul-dem maḥzanını

Yıgıban barça muḥtāc [u] ḡanını

(4) Oşal-dem leşkerini kıldı ṭayyār

Bolup érdi alarğa oğlı sar-dār

(5) Édi afzūn felekni ancumıdın

Zıyāda érdi şahrānı kumıdın

(6) ‘Alam érdi aña on miñ nişāna

Bābāsığa қоşup étti ravāna

(7) Néçe kün yol yürüben mıḥnat eylep

Yetip Bengāla üzre sur‘at eylep

(8) Muḥālıf yıgıdı barça leşkerini

Қılıбан munқasım sīm ü zerini

(9) İki şaf rāyatı gūyā iki tağ

Sıpah-sālārı köp andağ-ki tofrağ

(10) Mubārızlar yavuştılar musallaḥ
 Ƙılıp maydānnı ul-demde musatṭaḥ

(11) Nuḥustīn kirdi maydān iḥre Bahrām
 Dıl-āvar oğlu érdi ul nikū-nām

(12) Éter érdi muḥālíf sarı mıhmīz
 Samandnı raftārın ƙılıp tīz

(13) Kélip érdi aña bir bir dıl-āvar
 Ƙılıban anı yer birle barābar

(14) Téǵip bir birge ul-demde iki şaf
 Nadāmat ahlı urǵan-dék iki şaf³⁴

(15) Muḥālífıñı ḥayātını uçurdı
 ‘Adam şahrāsıǵa anı ƙaçurdı

[20b]

(1) Vılāyatnı öziǵa ƙıldı tashūr
 Néçe vīrānalarını étti ta‘mīr

(2) Bu işdin şāh boldı şād ḥurram
 Yıraǵ ƙıldı köñüldin külfet [ü] ğam

(3) Başı üzre nıṣār eylep zer ü sīm
 Ƙılıban mulknı oǵlıǵa taḥsīm

(4) ‘Ibādat-ḥāna iḥre boldı fānī
 Bu yan çıǵmadı tā çıǵunça cānı

(5) Kétür sākī muḥabbatnıñ may[ı]dın
 İçip ƙalmay fanā ahlı pay[ı]dın

³⁴ Metinde سف şeklinde yazılıdır.

(6) Salay bî-hûd yumuban anda közni

(7) Üçünçi gülşen atrâfığa özni

(8) Üçünçi gülşen ‘ızâm maşâyıhı alkâbıda köñül kuşu şacaru’t-tavhîd şâhığa (9) konup zamzama körgüzmağı.

Hukkâm ahlı ve cahân-banlıkka zarûrdur kim ıstid‘â (10) öz zamânı tarîkat-şî‘âr hakîkat diyâridin kılmak kerek. Ne üçün-kim ‘âlamnıñ (11) nızâmı ve mamlakatnıñ tamâmı bu tayıfağa vâbastadur. Tâ hayât cüy-bârın davlat (12) gül-zârın alarnıñ du‘â sar-çaşmasıdır sır-âb kılgu dék ve ‘aķîdat faẓlıdın (13) Hızır vaktı bilgu dék ‘âlim, vılâyat ahlıdın hâlî kalmas ve her ‘ızzat tilegen (14) dînâr berip hubbu’d-dînâr âs gül haṭîya ve muḳtaẓası bile kişi velî démes ve bul (15) işarat-ı laṭîfa ve ‘ibârat-ı zarîfa Hâzrat-ı Şayḥ Sa’dî navvarallâhu markadahunıñ bayânı [21a] (1) hikâyetidür. Şîrîn ve kerâmetidür, rengîn umûridur, mustahsan u havâriķ-ı ravşandur. (2) Paşâhür şâhınıñ ölgen kıızı anıñ mübârek anfasıdır tirildi. (3) Bu sababdın aña barça ‘aķîdatdın elgin berildi.

(4) Cahân ıķlîmıda şahr-ı Paşâhür

Ne şahrî kân-ı fayz u ma’dan-ı nûr

(5) Édi manşûb bir sultân-ı kâhır

Cafâsı él ara ma’rûf [u] zâhır

(6) İşenmes érdi hîç-kim külgeniğa

Heme hurram édiler ölgeniğa

(7) Boluban şuhbatıdın barça dıl-gîr

Mulâzımlar édiler cânıdın sır

(8) Nuḥûsat içre taşvîrı zuḥal dék

Édi cûd ‘adam tûl-ı amal dék

(9) Yaman tilliķ yaman vaż‘ [u] turuş-rû

Savuk sözlüg kara yüzlüg cafâ-cû

(10) Bar érdi anda bir zîbâ şanam kıız

Gül-i gül-dasta-ı bağ-ı İrem kıız

(11) Ne gül cannat gülistānını hūrı
Ne hūr ul-kim taḥallī okı nūrı

(12) Zer ü zīvar bile cısmı muḥallā
Heme dāniş bile köñül mucallā

(13) Bolup fıkırğa ma' nī kuşları şayd
Ḥayālīga tağannī rıştası kayd

(14) Édi fırsat kibi nazm içre çālāk
Heme başdın ayağı fahm u idrāk

(15) Ma' ānī çarḥı içre fıkır çun bark
Bolur sâyır zamānī ġarbdın şark

[21b]

(1) Eger çun nağmasını eylese sâz
Şadā dék taş [u] kumdın çıkay āvâz

(2) Öziğa kıldı ul bir 'ālī manzar
Ne manzar ne ravāk çarḥ-ı aḥzar

(3) Néçe kız birle anda kéçe kündüz
Kuyaş yañlıġ felek tākıda yulduz

(4) Heme fahm u farāsat içre şāhir
Heme mūsīķī-ı 'alī içre māhır

(5) Navā u nağmalar birle tüzüp bazm
Ḥayāl [u] fıkır birlen bağlaban nazm

(6) Keyiben barçası zer-baft gül-gün
Kim ul ma' vāda³⁵ érdiler tün [ü] kün³⁶

³⁵ Metinde مأايدة şeklinde yazılıdır.

³⁶ Metinde تونكون şeklinde yazılıdır.

(7) Cahān atrāfida şah-zādalarđın
Basī Yūsuf-şıfāt āzādelerđın

(8) Édi ul bī-bahā gavhargā tālīb
Boluban cān [u] köñül birle rāğīb

(9) İberip érdiler bu yan rasūlı
Ki tā tapķay bu söz aña ķabūlı

(10) Çıkıban şāh-ı ķāhır başıġa dūd
Bolup érđi bu işđin barķa mardūd

(11) Bu sözni eylese her kim aña fāş
Késer érđi ġazab-ı tīg bilen baş

(12) Bar érđi şāhīb-ı dānış vazīrı
Farāsat içre yok anda nazīrı

(13) Bir oġlı bar éđi sarv-ı ravān-dek
Yüzi nūrānī hūrşīd-i cahān-dék

(14) Mu‘atţar zulfi ‘anbar bŷyı yañlıġ
Mulazzaz la‘lı hayvān suyı yañlıġ

(15) Muzayyan dur birle zād-būdı
Mucassam ‘ışķ-ı Hāk birle vucūdı

[22a]

(1) Ŗazādın bir küni ul māh-ı tābān
Ŗuyaş yañlıġ özin eylep hırāmān

(2) Ki sayr-ı bāġ-ı şahrā eyler érđi
Hudā şun‘ın tamāşā eyler érđi

(3) Ketip élgidin anıñ ıhtıyārı
Kim ul manzar sarı tüştı ġüzārı

(4) H̄abarsız oynap ul-demde kılp ün
Melike bir eşikdin boldı birün

(5) Vazır oğlını anda tüşti közi
Fıgān eylep yıkıldı yerge özi

(6) Közi āyına dēk hayretde kıatı
Taḥarrükdin tanı tofraḳḳa battı³⁷

(7) Kılp bismil kibi anda tazalzul
Muḥabbat rıştası boldı aña ğul

(8) Mel[ī]ke yandı şam‘-ı ḥāna yañlıĝ
Yigit kıaldı bu yan parvāna yañlıĝ

(9) Melike dardı anda ḥaddın aştı
Bu otdın barça a‘zāsı tutaştı

(10) Éşitip kim vazır oşbu ḥabarnı
Bélige bağladı muḥkem kemerni

(11) Dédi ger bolsa bu sır şahğa ma‘lūm
Kıladur barçanı bir demde ma‘dūm

(12) Néçe sur‘at bilen oĝlıĝa yetti
Barıban ul-zamān élgini tuttı

(13) Ölük yañlıĝ yatıpdur anda bī-hūş
Kılıban iki ‘ālamnı farāmūş

(14) Köterip ul-zamānı saldı atĝa
Mabādā kıalmaĝay men dēp uyatḳa

(15) Alıban bardı ul üyi sarı anı
Ger hīç-kim kıılmaĝaylar dēp gümānı

³⁷ Esasen metindeki şekliyle bu mısra, 7. beyitin ikinci mısrasıyken 6. beyitin ikinci mısrası da 7. beyitin ikinci mısrasıdır. Ancak müstensih esere koyduğu işaretlerle bu iki mısranın yerinin yanlış olduğunu belirtmiştir. Anlam bütünlüğü de ancak bu şekilde sağlanacağından müstensihinin istediği doğrultuda düzeltmeye gidilmiştir.

[22b]

- (1) Taşavvur eylediler néçe tadbīr
‘Ilācın tapmadılar ğayr zancīr
- (2) Salāsılğa ayağın band kıldı
İpek yipğa kōlın payvand kıldı
- (3) Tekellüm eyler érđi ‘āşıkāna
Ĥayāl-ı şūratığa ğāyībāna
- (4) Köyüben cısmı dard [u] dāğ yañlıĝ
Sarıĝ yüzi ĥazān yaфраĝı yañlıĝ
- (5) Munuñ-dék ot tüşüp maṭlūbı içre
Felek manzar kuyaş maḥbūbı içre
- (6) Melīke kıldı dard-ı bī-davāğa
Muḥayyad boldı faryād u navāğa
- (7) Ķazādın bir kün ul sultān-ı zālīm
Şikār étmaḳğa ul-dem boldı ‘āzım
- (8) Samand üzre miniben kıldı cavlān
Anıñ birle heme aşraf [u] a‘yān
- (9) Kélür āvāz ‘ālī manzarıdın
Ķulaḳığa alamlıḳ duḥtarıdın
- (10) Kim ul at başını tartıp bu ḥālāt
Éşitti şah kızıdın oşbu abyāt
- (11) چهار چیز است غم از دل برد بوقت بهار
- (12) شراب شاهد و ساقی تفرج کلزار³⁸
- (13) Éşitip şah bu bayt-ı ‘āşıkāna
Ki yandı eyleben bir [i]ş bahāna

³⁸ “Baharda dört şey gönülden sıkıntıyı giderir: Şarap, sevgili, saki ve gül bahçesinde gezinti.”

(14) Tüşüp atdın oşal manzargā indi
Kızını kördi ul-dem köñli tindi

(15) Bolup qahr nīr-ı nīrān-ı maşā‘ıl
Barıban aldığa yürdi muqābıl

[23a]

(1) Žamīrığa dédi ul şāh-ı ġāfıl
Anı köñli bolup bir birğa māyıl

(2) Kılıçnı ul-zamānı eylep ‘uryān
Közi boldı ġažabdın kıl[p]-kızıl kan

(3) Dédi ayğan neçük manzūma érđi
Mahbūb dardığa mavsūma érđi

(4) Bu ‘ışķ asrārını ul yerde nā-çār
Atasığa kızı eyledi inkār

(5) Dédi hīç nūka zāhır bolğanı yok
Günāhı munda şadır olğanı yok

(6) Ĥalāyık bī-ħabardur ĥālımızdın³⁹
Salāmat içre kıl u qālımızdın

(7) Bu sözde şāh köp eyledi ıbrām
Ki tā kılğay kılıç birle sar-ancām

(8) Tapılmay oşbu işge hīç tadbīr
Aħīr mısır[ā]‘ını berdi tağyīr

(9) Tabī‘at maħzanıdın ul suħan-ver
Bu yañlıġ tökti şehge durr u gavhar

³⁹ Metinde حاكميزدين şeklinde yazılıdır.

(10) چهار چیز است غم از دل برد بوقت بهار

(11) نماز روزه تسبیح چهار هم [ا]ستغفار⁴⁰

(12) Éşitip bu ta‘accub sözni sultān

Labını tişledi u qaldı hayrān

(13) Velī eylep ġaḏab-engīzin ifrāt

Ta‘aqqul ihtiyārın qıldı ıskāt

(14) Qar[a] eylep camī‘ iç u taşın

Qılıç birle qızını kəsdi başın

(15) Yıqıldı pīç urup saç-bağı yañlıġ

Hazān vaqtıda gül yafraġı yañlıġ

[23b]

(1) Kecīn dīvāra eylep qanı şengerf

Sar-anguştı birle yazdı bu ḥarf

(2) جانان مرا بمن بیارید

(3) این مرده تنم باد سپارید⁴¹

(4) Dédi tā u tamām oldı gül rūḥ

Fanā şāḥıġa qondı bülbül-i rūḥ

(5) Körüp şah ḥarf-ı tā boldı muḥayyar

Köñül āyīnası taptı mükedder

(6) Yazıldı maṭla‘ ile ḥarf-ı tāsı

Bu maḳṭa‘dın ne érmiş mudda‘āsı

(7) Bu işlerdin basī ḥayretge qaldı

Anıñ fahmı üçün ġayretge qaldı

⁴⁰ “Baharda dört şey gönülden sıkıntıyı giderir: Namaz, oruç, tesbih ve dört de tövbe.”

⁴¹ “Cananımı bana getirin. Bu ölü bedenimi ona emanet edin.”

(8) Yıgıldı amr ile a‘yān u aşrāf
Mavālī u aḥālī barça a‘rāf

(9) Bolup cam‘ iki miñ ahl-ı fażāyıl
Heme şāḥıb taşānīf [u] rasāyıl

(10) Alarğa dédi şah ay ahl-ı dāniş
Kılıñlar barça bu emrimge ḥ‘āhiş

(11) Aşurup-men başıñızni felekdiñ
Özüñizni bilip afzal melekdiñ

(12) Berip her kıysıñızğa bir vazīfa
Dégey siz néçe abyāt-ı laṭīfa

(13) Taḥayyul birle bağlar siz muḥammas
Tefekkür birle aytar siz musaddas

(14) Mükerrrem siz néçe bayt u ğazaldıñ
Mu‘azzam siz néçe ‘ilm [u] ‘amaldıñ

(15) Tüşüp köñlüm ara bir ‘uqda muḥkem
Kılıpdur çeng yañlıĝ kāmātım ḥam

[24a]

(1) Açıñız fikrni tırnaĝı birlen
Yaşınñız ‘ilmni kırnaĝı birlen

(2) Eger bolmasa bu müşkil muḥallal
Boluban barça maḥhūr [u] muzallal

(3) Kılur men zahr yañlıĝ aşıñızni
Késer men ḥançar ile başıñızni

(4) Oşal-dem barça şahğa kıldılar ‘arz
Seni ḥukmuñ heme élge érür farz

(5) Bayān bizlerge eyle oşbu asrār
Taraddud eylelük tā cānımız bar

(6) Fażāyıl ahl[1]ğa ul şāh-ı ahhār
ızını işlerini ıldı tekrār

(7) Bayān etti alarğa ötgenini
Anıñ bahānasını tuygenini

(8) Dédi mavcūd érdi maṭla‘-ı nazm
Érür ma‘düm anda maḳṭa‘-ı nazm

(9) Vucūd içre ‘adamda ḥarf-ı tādur
Anıñ ma‘dümıda ne mudda‘ādur

(10) Ḥafānı zulmatıdın kim bu asrār
uyaş yañlıg eger ılsa namūdār

(11) Kerem birle sar-afraz eylegay men
Ḥalāyık içre mumtāz eylegay men

(12) Éşitip barça bu amr-ı muḥālāt
Dédiler bu érür fāsıd-ḥayālāt

(13) Urup köñüllerni bu cahāndın
abül éttiler anda vahm-ı cāndın

(14) Dédiler ay şah-ı nīkū-farāsāt
Ki bolsun üç küni bizlerge muhlat

(15) Bolalük mu‘tekif bir yerde üç-kün
Uralük fikr yolıgā şabī-ḥūn

[24b]

(1) Ki şāhıd ‘aql hıdırı anda rah-bar
Bolup bolğan dar-ı maḳşad muyassar

(2) Icāzat berdi çun ul élge sultān

Heme boldı şavāmı ‘ içre pinhān

(3) Tefekkür eylep a ‘ yān hafādın

Köñülge almadılar habar-ı fanādın

(4) Nadāmatlar anadın bolmağığa

Rızā boldılar ul-dem ölmağığa

(5) Munācāt eyleben ul kavm-ı mas’ ūl

Hudānıñ zıkrı birle boldı maşğŭl

(6) Hāzrat-ı Şayh Sa ‘ dīnıñ quds anfası bile ölük tirilmağı

(7) Maşāyıl qıdvası Sa ‘ dī-ı Şīrāz

Édi aşhāb-ı keşf u şahıb-ı rāz

(8) Tarīkat yolu içre érdi sālīk

Hakīkat kişvarığa érdi mālīk

(9) Valāyat merkezide kuṭbu’l-aḳṭāb

Kerāmet maḥzanıda durr-ı nā-yāb

(10) Farīdu’d-dahr aşhābu’t-taşavvuf

Vahīdu’l- ‘aşr arbābu’t-ta ‘ arruf

(11) Yakīn ‘aynı né asrārığa vākıf

Hakīkat ‘ilmı anvārığa kāşıf

(12) Kerāmet şun ‘ıda yuḥyı’l- ‘ızām ul

Beriben naẓm mŭlkige nızām ul

(13) Aña keşf içre bir kŭn boldı ilhām

Paşāhŭr kişvarıda ḳatl érŭr ‘ām

(14) Fazāyıl ahlıdın bir néçe ma ‘ şŭm

Boladurlar fanā mŭlkıda ma ‘ dŭm

(15) Alarnı bî-kemend bir şāh-ı kâhır
‘Adam şahrāsığa kılğay musāfir

[25a]

(1) Fulān kün zulmdın bu şīva eyler
Oğul hātūn yatīm u bīve eyler

(2) Valāyat mulkı içre oşbu mezkūr
Ki Sa ‘dī bātınıda boldı manzūr

(3) Hudā amrı bilen ul şāh-ı kāşıf
Kim ul asrārlardın boldı vāķıf

(4) Ki Şīrāz ile tā şahr-ı Paşāhūr
Safar ahlığa érdi manzıl-ı dūr

(5) Yıraklıǵı édi bir ay çalık yol
Édi başdın ayaǵı daşt ile çöl

(6) Bu mıñnat nāma sözlerni eşitti
Hudā hukmı bilen bir tünde yetti

(7) Fazāyıl ehl[i]ge çun közi tüşti
Barıban her biri⁴² birle körüşti

(8) Dédi nedin yüzüñiz za ‘farāndur
Sarıǵlık içre çun berg-i hazāndur

(9) Kılıban şarh-ı hālın anda zāhır
Bayān eylediler avvaldın āhır

(10) Dédi şayh ay gurūh-ı bī-cināyat
Barıban şahğa aytıñ bu hikāyet

(11) ‘Ināyat eylese Teñri keremdın
Alur men ul güher baħr-ı ‘adamdın

⁴² Metinde هر بری له برله şeklinde yazılmıştır.

(12) Hem-ul-dem şah közini ravşan eyley
Bu işdin⁴³ maclısını gülşen eyley

(13) Heme hoş-ḥāl boldı bu rumūzdın
Açıldı barça gül-dék oşbu sözdin

(14) Barıp şahğa mubayyan eylediler
Heme ḥālın mu‘ayyan eylediler

(15) Sévüngendin tüşüp yolğa piyāda
Yürüdi tā tapay-dép ıstıfāda

[25b]

(1) Barıban şayḥ ile kıldı mulākāt
Tavāzu‘ birle sordı anda ḥālāt

(2) Bayān étti heme ötgenlerini
Alarnı bī-güneh tutgenlerini

(3) Dédi şayḥ aña ay sulṭān-ı ‘ām
Seni ḥukmuñ érür él içre muḥkem

(4) Oşal kétgen bayābān-ı fanāğa
Eger kélse bu gül-zār-ı baḳāğa

(5) ‘Adam şāḥığa kongan tūtī-ı cān
Eger bolsa kafas bazmıda mihmān

(6) Bayān eyle meni aldımda ya‘nī
Ki dér sen oşbu şüretge ne ma‘nī

(7) Eger bolsa bu iş köñlüñe ma‘kūl
Bolur ul müşkiliñ ul-demde maḥlūl

(8) Dedi sulṭān ayā mihmān-ı kāmīl
Farahlıḳ boldı sendin maña ḥāşıl

⁴³ Metinde ایشیدین şeklinde yazılıdır.

(9) Eger cısm içre cānnı kirgüzür sen
Mesṭhā dék ölüknı tirgüzür sen

(10) Saña ay şāhıb-ı keşf kerāmet
Berür men şıdķ ile dast-ı ırādat

(11) Hem-ul-dem él ara ul şayḥ-ı āgāh
Bayān eyler eşitgil dédi ay şāh

(12) Kızıñ ayta' lmayın oşbu sözini
Ki tā dép yumdı 'ālamdın közini

(13) جانان مرا بمن بياريد

(14) این مرده تتم باد سپاريد⁴⁴

(15) تا بوسه زند برین لبانم

کرزنده شوم عجب مداريد⁴⁵

[26a]

(1) Dédi şahğa birev kılsun munādī
Yürüben kūçe birle şahr [u] vādī

(2) Bu işge bir mulāzım boldı ma' mūr
Yürüben kūçe-i şahr-ı Paşāhūr

(3) Dér érđi şah kıızını 'āşıkı kim
Muḥabbat yolu içre şādıkı kim

(4) Dében her dem nıdā-yı kām-kārı
Vazırnıñ kūyige tüşti güzārı

(5) Vazır oğlı eşitip oşbu aqvāl
Üzüp çıktı salāsıl birle aǵlāl

(6) Çıkıp keldi közidin aķuzup yaş
Dar u dīvāra mastāna urup baş

⁴⁴ (13-14) “Cananımı bana getirin, bu ölü bedenimi ona emanet edin.”

⁴⁵ (15) “Ta (ki) dudağımdan öptüğünde uyanırsam şaşırmayın.”

(7) Dédi men şah kızını ‘āşıkı men

Muhabbat yolu içre şādıkı men

(8) Eger köydürse köydürmağça lāyık

Eger öltürse⁴⁶ öltürmağ muvāfık

(9) Kim aña ul-zamānı mindürüp at

Alıban şah kaşığa yettiler bat

(10) Tutup élgidin anı şayh-ı mulhem

Alıp bardı ölük başığa ul-dem

(11) Dédi ay ‘āşık-ı şādık ‘ayān bil

Bu parda içre maḥbūbuñ nihān bil

(12) Muhabbat élgı birle cām tutğıl

Vışālı bādasıdın kâ[se] tutğıl

(13) Özin şıdık [i]le saldı maṭlabığa

Labımı cān bile koydı labığa

(14) Anıñ anfası birle rūḥ-ı tāyır

Badan gül-zārı içide boldı sāyır

(15) Kuruğ a‘zāları su dék érildi

Néçe ‘aṭab urup ölgen tirildi

[26b]

(1) Köterip başını çun sarv-ı āzād

Köpup olturdı ul-dem ḥurram [u] şād

(2) Kılıban ḥukm sultān-ı zamāna

Ki kaḫsun barça kūs şādyāna

(3) Alıp keldi ‘adadsız téve u koy

Kızını ul yigitge eyledi toy

⁴⁶ Metinde اولتورسه şeklinde yazılıdır.

(4) Okudı şayh anıñ hıtbasını

Buland etti yigitni rutbasını

(5) Körüben şayhdın bu hark-ı ‘adat

Heme él berdiler dast-ı iradat

(6) Şah ul-dem hayr⁴⁷ işin andışa kıldı

‘Adalat şıvasını pışa kıldı

(7) Kétür sākī maña ul cām-ı idrāk

Küduretdin köñülni eyleben pāk

(8) Yırak eylep heme dard [u] alamnı

(9) Koyay törtünçi gülşenge kadamnı

(10) Törtünçi gülşen davlat-h^vah vazır u cān-sipār dastürniñ ıhlāşıda dānış (11) muṭrıbı ceng-navāzlıgı

Hāşmat éli ve salṭanat zumrasıǵa, alzam ve aḥsān- (12) dur kim ‘aḳīdat-kīş dānışmand ve ḥayrıyyat-andīş ḥırad-mand vazırniñ öziǵa (13) muḳarrab ve mu‘tabar eylep, [a]nıñ sözın ḥırz-ı cān ve tūmār-ı canān kılsun-kim (14) manfa‘at nasīmı ve maḥarrat samūmıdın āǵāh étgey. Tā ḥikmet tartıbbı bile davlat (15) gülşeni ṭarāvat tapıp, āsıbbı tégmegey. Şūkūfesi ḥurram olup fanā ḥazānıǵa [27a] (1) kétmegey ve bu mav‘ıza-nāma ve favāyıd ruḳ‘aǵa Sarāndīb pād-şāhı bile vazırniñ (2) ḥikāyeti marǵūb u maḥbūb köründi-kim mūhlik ḳulzumıdın dānış kıla. Bıy bile (3) nacāt sāhılıǵa aldı.

(4) Édi ‘ālam ara şahr-ı Sarāndīb

Parılar birle tapḳan zīnat u zīb

(5) Mucallā u muşaffā u mu‘allā

Dése bolur anı fırdavs-ı a‘lā

(6) Camī‘ kızları Balkīs yañlıǵ

Kirip çıkmaz kişi İdrīs yañlıǵ

⁴⁷ Metinde حر şeklinde yazılıdır.

(7) Heme ahlı édiler şāhīb-ı ‘īş
Du ummat şād hurram tālīb-ı ‘īş

(8) Bar érdi anda bir sulţān-ı kāmīl
Ma‘īşetge anıñ hem köñli māyıl

(9) Safardur yā Hızır bayna’l-aķārīb
Fazīlat ahlığa érdi muşāhīb

(10) Kerem dar-gāhıda ‘azza u şarafdın
Yıǵıban ahl-ı dānış her terefđin

(11) Parī-peykerler ile germ étip bazm
Badīha şan‘atığa bağlaban nazm

(12) Öter érdi bu yañlıǵ ‘ışrat ile
Salāmat içre cāh [u] haşmat ile

(13) Közi uykuǵa bir tün māyıl érdi
Hayālığa bu şurat cılva berdi

(14) Ki bolǵay néçe yıl ul daşt-paymā
Cahān atrāfını kılǵay tamāşā

(15) Körüp yürǵay қараңу hem yaruǵnı
Barıp tartқay bası assıǵ yavuǵnı

[27b]

(1) Cahānda körmegen kişvarnı körgey
Қуяş tal‘at parī-peykerni körgey

(2) Zıyārat eyleǵay darvīşlarnı
Ekābir-zāda hayr-andīşlarnı

(3) Selātīn ehlige bolǵan hem ulfat
Alar aḥvālđın tā alǵay ‘ıbrat

(4) Falātūn-dék kişide bolsa afhām
Safar tā kılmas anıñ dānışı hām

(5) Taşavvur eylep ul sultān-ı a‘zam
Bu işini köñlige kıldı muşammam

(6) Ravān uyku şabıstānıǵa battı
Kim ul rāhat kızın yanıǵa yattı

(7) Kim uyku bādasıdın boldı bī-hūş
Kılıban iki ‘ālamnı farāmūş

(8) Felek sultān hūrşīd musāfir
Bolay-dép ‘ālam [u] çarh üzre sāyır

(9) Hurūc étte maşārık kişvarıdın
Saçıp ‘ālam üzre sīm ü zeridın

(10) Bu yañlıǵ turdı sultān-ı Sarāndīb
Çıķıp mulkın ‘atā birle berip zīb

(11) Vazırını qolıdın ul-dem uşlap
Bu asrārıǵa kıldı anı maḥram⁴⁸

(12) Dédi ay dānış ahlı içre Luḫmān
Ki hikmet birle kıl dardımǵa darmān

(13) Bolaydır men néçe yıllar cahān-gaşt
Ki sayr ile néçe kūh néçe daşt

(14) Cavābını ne dér sen oşbu sözge
Maña maḥram tapılmas sendin özge

(15) Dédi dastūr ay sultān-ı āfāk
Yüzüñ körmekge érür barça muştāk

[28a]

⁴⁸ Metinde محرم şeklinde yazılıdır.

- (1) Bu şūratnı köñüldin eyle ḥālī
Taryādın maḳāmıñ kélđi ‘ālī
- (2) Muyassar bolsa kimde ‘azza u davlat
Tiler mü öziğa ul ranc [u] mıḥnat
- (3) Kişide bolsa ḥāzır ḥaşmat [u] cāh
Alur mu öziğa ul külfet-i rāh
- (4) Üyinde bolsa kemīni nı‘mat u nāz
Qılur mu açlıg ʔanbūrını sāz
- (5) Dédi şah ay-vazır-ı ‘aql-ı kāmīl
Bolur sudın mişālī maña ḥāşıl
- (6) Eger bolsa cahān şahnığa sarı
Azıgayın her ʔerefge érse cārī
- (7) Cahān şahrāsıda yürğan oşal su
Muşaffā bolğan ul yañlıg ki közgü
- (8) Eger bir néçe muddat bolsa mākīş
Anıñ sassıglıgığa érđi bā‘ış
- (9) Dédi ay şāḥıb-ı evreng [ü] iklīl
Ki mendin hem eşit bir yaḥşı tamşıl
- (10) Musāfır ahlıdın ger sorsañ aḥvāl
Barıban bād-ı şarşardın ḥabar al
- (11) Cahān aʔrāfi sarığa örer pīç
Qarasañ yürmağay turmağay hīç
- (12) Safarda yüregi şad-pāralıgđın
Émes maḥsül ḥabar āvāralıgđın
- (13) Naẓar ét bul zamānı tağ sarı
Kim anda bar üçün ḥılm vaqārı

(14) Bolupdur ma‘dan-ı yāķūt [u] aħmar
Anıñ köñlide pinhān nuķra u zer

(15) Laṭāyıf bābıdın dastū[r] u sułtān
Néçe zarbu‘l-maṣal kıldılar ‘ayān⁴⁹

[28b]

(1) Velīk ul-dem vazīr-ı nīk-taķdīr
Tapa‘lmay oşbu işge hīç tadbīr

(2) Tilini tişledi u boldı hāmūş
Güher yañlıg kelāmıga tutup gūş

(3) Dédi sułtān ki ay şāhib-ı farāsat
Kılur men saña bir néçe vaşıyyat

(4) Biri kıldım seni él içre sarvar
‘Aṭā eylep bu dem⁵⁰ evreng [ü] afsar

(5) Biri buldur ‘adālat pīşa eyle
Halāyık üzre ḥayr-andīşa eyle

(6) Mu‘azzaz eylegıl ahl-ı ‘ayālım
Éşitgıl cān bile bu kıl [u] kālım

(7) Biri buldur musāfır bolmağım cazm
Eger kılsam bölek kişvar sarı ‘azm

(8) Kim andın soñ taḥammul eyle bir yıl
Boluban muntazır bu yerde bī-kıl

(9) Każā kaytarmasa bu yan ‘mānım
‘Adam bolsa meniñ nām u nişānım

⁴⁹ Metinde اعيان şeklinde yazılıdır.

⁵⁰ Metinde بولدم şeklinde yazılıdır. Vezin gereği bu düzeltme uygun görülmüştür.

(10) Meniñ oğlumnı sultān eyleğay sen
Bu kişvar ehlige han eyleğay sen

(11) Ki bolğay sen meni izlep ravāna
Tapılğay saña tā mendin nişāna

(12) Kim aña bu vaşıyyatları aytıp
Kiriben [k]étte dar-gāhıǵa qaytıp

(13) Vadā‘ eylep heme mazlūmlarǵa
Oşal sultānıdın maħrūmlarǵa

(14) Çıķıp keydi tanıǵa cāma-ı faķr
Salıp ‘ālam ara hengāme-i faķr

(15) Qalandar-veş kiriben yolǵa yalguz
Yürür érdi piyāda kéçe kúndüz

[29a]

(1) Keziben néçe şahr u tağ [u] hāmūn
Özini kişvarıdın boldı bīrūn

(2) Bar érdi yol üze bir çaşma-sārī
Oşal hālet ara tüşti güzārı

(3) Ki boldı anda hāzır tört insān
Barı aşufta u hayrān [u] sar-sān

(4) Uralar bir birini ħarb birle
Baş közi yarılǵan ħarb birle

(5) Talaş eylerler anda tört aşyā
Qılıp sultān bu aşyānı tamāşā

(6) Biri kāse biri cāma biri taħt
Biri şimşīr-i Çübīn ay nikū-baħt

(7) Yasapdurlar yıǵaçdın anda şan‘at
Velīkin yoǵ alarda ǵadr [u] kıymat

(8) Körüben şahnı ħurram boluban
Yügürüp kældiler bī-ǵam boluban

(9) Dédiler barça ay şah-ı musāfir
Bu tört aşyā érür bu yerde ħāzır

(10) Boluñız bu zamān bizlerge ǵāzı
Ǵılıñız her birimiz munda rāzı

(11) Dédi sulţān neǵük insān érür sen
Bu yerde vālih u sar-sān érür sen

(12) Talaş ile érür siz barça maǵdūr
Bu aşyālar ki yoǵtur maña manzūr

(13) Dédiler barça ay mihmān-ı ‘ādıl
Seni ‘aqlıñ érür él içre kāmıl

(14) Bu turgenler ini birle aǵa miz
Ki bir érür ata birle ana miz

(15) Bu aşyālar ǵalıp mīrās atadın
Bilür érdi ‘ılm-ı sīmyādın

[29b]

(1) Naẓar ǵılǵıl anı keyfiyyetige
Ǵulaǵ salǵıl anı ħāşıyyetige

(2) Tileseñ kāsedin ay şāhib-ı rāz
Muhayyā bolǵay anda nı‘mat u nāz

(3) Eger her kim cahānda eylese ǵaşt
Güzār olsa oşal-dem taǵ ile daşt

(4) Kılıçdın tartsa hāt pergār yañlıg
Yazılsa yer üze davvār yañlıg

(5) Bolur āmāda anda şahr [u] rusta
Mükemmeldür anār u kand [u] pista

(6) Eger muhtāc bolsa sīm ü zerge
Ki durr [u] la‘l yāķūt [u] güherge

(7) Yaķasıdın tutuban tonrı kaķsun
Közin açıp anı üstiğa baķsun

(8) Tökülgey anda la‘l u sīm u gavhar
Ki bolğay anı maķşūdı muyassar

(9) Safar étmaķnı her kim eylese ‘azm
Bu taht üstiğa çıķmaķnı kılur hāzm

(10) Sulaymān tahtı dék uçķay havāğa
Alıp bargay anı süy-ı samāğa

(11) Kayu manzılğa bolsa tab‘ı māyıl
Yumup köz açķunça maķşūdı hāşıl

(12) Bu aşyā hālídın ul-dem şahan-şāh
Ta‘aķķul zıhnı birle boldı āgāh

(13) Alardın éşitip oşbu aşarnı⁵¹
Alurğa bağladı muħkem kemerni

(14) Alarğa eylep anda makr [u] tazvır
Dédi tapıñ kamān bir néçe tır

(15) Éşitip émdi mendin buyuruķnı
Atar men her terefge tört oknı

[30a]

⁵¹ Metinde اشرنی şeklinde yazılmıştır.

(1) Tapıp kéliñ bu manzılğa barıban
Alıp kéliñ yügürüp ahtarıban

(2) Eger kim kélse avval ğayret⁵² eylep
Yoqatğan oqını alıp sur‘at eylep

(3) Taħammulsız kéliben qolını salsun
Bu törtidin köñül h[ā]hını alsun

(4) Kim andın soñ alıp kélgen tırni
Kötersün hoş qılıp üçdin birini

(5) Bu tartıb ile qalğan alğanı hūb
Qayu aşyā ki bolsa aña marğūb

(6) Alıp kélse eger bu yerge rābı‘
Bolur qalğanığa ul-demde rācı‘

(7) Dédi sultān bu yañlıg ħukm éter men
Eger maqbūl émes qayıp kéter men

(8) Dédi barça⁵³ qabūl éttük bu sözni
‘Ayān qılmas kiş[i] mundağ rumūznı

(9) Alar içre birevi boldı masbūq
Tapıp keldi qamān birle néçe oq

(10) Alıban élgige ul-demde sultān
Ki attı zor-ı bāzū birle her yan

(11) Yügürüp her terefge sur‘at ile
Taraddud qıldılar köp mıñnat ile

(12) Sulaymān-veş⁵⁴ minip taht üzre sultān
Heme aşyānı alıp boldı tayrān

⁵² Metinde جی رت şeklinde yazılıdır.

⁵³ Metinde دید بری جه şeklinde yazılıdır.

⁵⁴ Metinde سليمان دين ش şeklinde yazılıdır.

(13) Anıñ astıda qaldı yeti gardün
Ki mihnat ‘alamıdın boldı bīrūn

(14) Cahān aṭrāfıge ul ‘ālī-ıqbāl
Uçuban vahm yañlıg bī-par u bāl

(15) Bolup manzūr aña néçe ğarāyıb
Tafarruc eyledi neçe ‘acāyıb

[30b]

(1) Uçub maşrıqqa Cābulkānı kördi
Barıp mağrıbgā Cābulsānı kördi

(2) Selāṭınler bile boldı hem ulfat
Havākīn maclısıda kördi ‘izzat

(3) Néçe kişvar içide taptı ta‘zīm
Tamāşā eyler érdi néçe ıqlīm

(4) Köründi aña bir şahrī qazādın
Uçup tüşti oşal-demde havādın

(5) Ne şahrī kim édi ul reşk-i cannat
Érür āmāda anda nāz [u] nı‘mat

(6) Anıñ qorğanı ul yañlıg ki gardün
Édi bir hıştı sīm u biri altun

(7) Nıgeh-bānlar ma‘ālī ğurfasıdın
Éşitürler melāik şarafasıdın

(8) Quruğluq yeti miñ darvāza maşhūr
Kiteb içre bu yañlıg boldı maşūr

(9) Suvāra sur‘at ile yürüse ul
Anıñ ortasıdur bir ay çalıq yol

(10) Anıñ tofrağı gūyā müşk ‘anbar
Dımāğ andın érür dāyım mu‘aṭṭar

(11) Aḳar her (ki)⁵⁵ kūçesidin bir uluğ nahr
Dése bolur anı firdavs ne şahr

(12) Éli barça tamāmı ahl-ı maşrab
‘Adadsız gül-‘izār sīm u ğabğab

(13) Tola her kūyide gül pīrahanlar
‘Ayān her üyide sīmīn-badanlar

(14) Kiriben şāh anda eyleben sayr
Tafarruc eyledi hem mescid u dayr

(15) Köründi aña bir ‘ālī manāzıl
Barıban anda ul-dem boldı dāḥıl

[31a]

(1) Mu‘azzam şahnıñ dar-gāhı yañlığ
Muraffa‘ ‘ışq éliniñ āhı yañlığ

(2) Kılıpdur durr [u] gavhar birle kāşīn
Taḥayyurdın şah anda tuttı başın

(3) Yasavul dék eşikdin bā-ḥabarlar
Néçe miñ ḥādım zerrīn kemerler

(4) Kenīzekler néçe miñ ḥūr-peyker
Laṭāfatda kuyaş yañlığ munavvar

(5) ‘Adadsız ḥalk ul yerde kılur şūr
Kirip çıkmak alarğa eyle kim mūr

(6) Şah ul-dem bir kişidin ḥalvat eylep
Suvāl étti özige ulfat eylep

⁵⁵ Metinde olmasına rağmen anlama bir katkısı yoktur ve vezni bozmaktadır.

(7) Dédi bu salṭanat dar-gāhıdur mu
Anıñ içre bu kişvar şāhıdur mu

(8) Dédi ay rüstāyī-i cahān-gerd
Safar daştıda tartқан mihnat [u] dard

(9) Bu manzıl bil ki lūlīge mekāndur
Özi āşūb-ı dīn tārāc-ı cāndur

(10) Selāṭīn ahlı hūsniniñ gadāsı
Havākīn halkı köziniñ fadāsı

(11) Heme yürgen anıñ āşuftasıdur
Heme yürgen anıñ āluftasıdur

(12) Tacammul çarhıda hūsn āftābı
Köñüller zarra yañlıg [ı]žtırābı

(13) Berür bolsa kişi ger yüz miñ ısrāf
Bolur ul-dem vışālīga mükellef

(14) Faķīr ahlıda ger azraq zeridür
Kenīzekdin aña miñdin beridür

(15) Yaķīn bil aña ahl-ı cāh [u] haşmat
‘Adadsız māl ile bolğa hem ulfat

[31b]

(1) Şah anda eşitip anıñ sözidin
Hayālī-dék ketip ul-dem özidin

(2) Muḥabbat otı köñlin eyleben cūş
Tamāşā kıldı şahrıstān-ı madhūş

(3) Yanıp kélđi taḥayyur ‘ālamıga
Çakırıp cān kuşın dard gamıge

(4) Dédi ay [...] nége olduñ giriftār

Meni hem eylediñ āşufta u zār

(5) Bu miskīnge güzār éttiñ ne üçün

Meni hem hār-zār éttiñ ne üçün

(6) Anı körmey bolup sen hālīga şayd

Meni hem eylediñ zulfi ara kayd

(7) Anıñ ‘ışkı içige otını yaqtı

Muhabbat kūsini bardı u kaqtı

(8) Bu kök günbez ara tüşti şadāsı

Qılıp ger barçanı şavt [u] navāsı

(9) Kenīzekler eşitip bul aşarnı

Barıp lūlīga aydı bul habarnı

(10) Dédi bilmem neçük insān ékendür

Faqr ahlı durur ya han ékendür

(11) Vışālını bu dem da‘vā qılıpdur

Cahān ahlı ara ğavġā qılıpdur

(12) Dédi lūlī anı munda taleb qıl

Barıban mujda-ı ‘ış [ü] tarab qıl

(13) Barıp yetkürdi şehge mujd[a]-gānī

Qızıl gül boldı reng za‘fārānī

(14) Berip lūlīge ul tıllā-yı mezkūr

Ki yüz miñ él içide érđi mařhūr

(15) Kenīzekge beriben miñ dıramdın

Dédi şah rāzī⁵⁶ bol marz qadamdın

[32a]

⁵⁶ Metinde ارضی şeklinde yazılıdır.

- (1) Yüzige açtı lûlî bâb-ı 'ışrat
Muhayyâ eyledi asbâb-ı 'ışrat
- (2) Beriben şah kolıǵa bâda-ı nâb
Ki cânın köñli yañlıǵ kıldı bî-tâb
- (3) Anıñ yüz cılvada reng ile nâzı
Munuñ haddın ötüp 'acz [u] mıyâzı
- (4) Kılıp ul qaş [u] közidin kirişme
Étip bul köz yaşını çaşma çaşma
- (5) Néçe andâz birle ul saman-büy
Muniñ kıldurdı vaşl-ı bazmıǵa hûy
- (6) Kolum uşlap yüzin sürdi yüzige
Talaţţufdın közin qoydı közige
- (7) Bu yañlıǵ bir biridin aldılar kām
Talazzuzdın ikevi taptı ārām
- (8) Bu yañlıǵ her keçe şah-ı Sarāndīb
Berip 'ışrat üyini zīnat u zīb
- (9) Oşal mezkūr bolǵan tört aşyā
Bar érdi anda genc-i lâ-yu' addā
- (10) Kim andın hıqqa içre eyleben darc
Kılur érdi 'adadsız lûlîǵa harc
- (11) Bolurdı şarfi kün-kündin zıyāda
Alurdı barça hādım ıstıfāda
- (12) Bolup sultān anı vışālıǵa maǵrūr
Kılıp hubbu'l-vaţannı köñlidin dūr
- (13) Hasaddın çarh köydürdi özini
Açıp aña kevākibdin közini

(14) Dédi bir kün ğarīb zār eyley
Ma‘īṣat üyi içre ħār eyley

(15) Kılıban her zamānı bul tefekkür
Ki lūlī [kö]ñlige saldı bu taşavvur

[32b]

(1) Musāfırdur bu kélgen mihmānım
Kim andın tāza érđi ħānmānım

(2) Ne ihsān eylemağ içre malālı
Ne ‘ıṣrat āftābıge zavālı

(3) Körünür közge bī-bahra hunardın
‘Aṭā kılığay ‘adadsız sīm [ü] zerdin

(4) Körünür zāhırı içre gadā dék
‘Aṭā u cūd birle pād-şāh dék

(5) Mu‘azzamdur⁵⁷ ki ‘ılm-ı sīmyādın
Mükerrem ya ki ‘ılm-ı kīmyādın

(6) Bu ħarcıdın tamām olğay ħazāyın
Bu şarfidında tapğay dafāyın

(7) Kéçürüp néçe kün ‘ıṣ ile avkāt
Bu yañlıg eyler érđi köp ħayālāt

(8) Barıban şāh her kün ħucrasığa
Muğayyad bolur érđi ucrasığa

(9) Alurdı sīm ü zer ul tonı kağıp
Térür érđi étekge yerge bağıp

(10) Soñıdın kāsēni aldığa koydı
Néçe türlüg ta‘ām yéđi u toydı

⁵⁷ Metinde معظلم دور şeklinde yazılmıştır.

(11) Kemîn eylep bakıban lûlî ul-dem
Biliben köñlige kıldı muşammam

(12) Bar érken anda bir aşyā-yı nādır
Dédi andın bu işler munda şādır

(13) Bélin bağlap alarnı almak üçün
Ki sultānnı balāğa salmak üçün

(14) Néçe makr u hıyalnı pīşa eylep
Žamīrığa bu söz andīşa eylep

(15) Dédi ay yār-ı cānım mıhr-bānım
Seni ‘ışkıñda köygen ustuh^vānım

[33a]

(1) Kolum tutqurmayın sendin bölekge
Yüzüm körsetmeyin hayl-ı melikge

(2) Taşadduğdur meni bul hasta cānım
Saña taslīm eyley hānmānım

(3) Senindür sīm ü zerdin nusya u naqd
Meni eknūn özüñe eyleğıl ‘aqd

(4) Velī bardur biziñ şahr içre sultān
Érür şāhıb ‘atā u cūd ıhsān

(5) Musāfır ahlını tutğay mu ‘azzam
Kerem birle anı kılğay mūkerrem

(6) Barıp aña eger bolsañ hem ulfat
Seni kılğusı cānı bile hurmat

(7) Bu sözlerni aña [ı]zhār kılsañ
Meni şāyad özüñe yār kılsañ

(8) Bu tazvîr ile şahını eyledi gül
Kâbûl eylep bu iş sarı tutup yol

(9) Kim aña keydürüp zer-baft dîbâ
Çemen şâhı kibi gül-reng zîbâ

(10) Anı astığa ul-dem mindürüp at
Hem-ul kélgen yolığa saldı ul bat

(11) Çıkıban avğa ul kişvarını şâhı
Bar érdi anda barça hayr-ı^vâhı

(12) Yürüp érdiler anda şayd izlep
Uruban şaydlarını oğnı kızlep

(13) Barıban ul-zamân şâh-ı musâfir
Anı sayr manzılıda boldı zâhır

(14) Tüşüp⁵⁸ atdın aña boldı mulâkât
Dében néçe salâm ile tahıyyât

(15) Sukûnat⁵⁹ birle şahını taptı köñlin
Tavâzu‘ atı birle çaptı köñlin

[33b]

(1) Alar kılsa bayābān kuşların şayd
Bu kıldı hulk ile şah köñlini kayd

(2) Bayān étti rusūm-ı saltanatdın
Oğudı dār-gīr-ı mamlakatdın

(3) Néçe reng ile şahğa ul suhan-ver
Saçıp söz mahzanıdın durr [u] gavhar

⁵⁸ Metinde بوسوب şeklinde yazılıdır.

⁵⁹ Metinde سلوكت şeklinde yazılıdır.

(4) Ta‘accubdın heme él tuttılar gūş
Şikār étmağ bolup ul-dem farāmūş

(5) Sa‘ādat üyide hırram édiler
Salāmat daştıda bī-ğam édiler

(6) Köründi nā-gehānī bir huvaydā
Huvaydā yok-ki boldı dūd paydā

(7) Urup şahr ortası içre h^vāra
Şu‘ūd eyler kim ul yañlıg mināra

(8) Yasıp ‘ālamnı çıqtı sūy-ı gardūn
Ki toğuz çarğ anıñ birle bolup ün

(9) Oşal-dem keldi şah aldığa muğbır
‘Ayān etti tütün hālını bir bir

(10) Dedi ot tüşti lūlī hānasığa
Muzayyan eyleğan kāşānasığa

(11) Musāfir şāhı içre ğam ulaştı
Ayağıdın başığa ot tutaştı

(12) Bu kişvar şāhı hem sar-sānı érđi
Anıñ āşufta u hayrānı érđi

(13) Bu hem érđi anıñ vaşlıge māyıl
Bolur érđi velī ba‘zıda hāşıl

(14) Rucū‘ etti iki sultān-ı ‘āşık
Ki lūlī üyiğa eylep murāfık

(15) Émesler vāqıf iki bir biridin
Kim ul hālet muğabbatnıñ sarıdın

- (1) Barıban meger otını uçurup
Alam şahşını ul üydin köçürüp
- (2) Kılıp luṭf ile köp dıl-dārlıḡlar
‘Aṭā u cūd birle yarlıḡlar
- (3) Yanıp dar-gāhıḡa sulṭān-ı kışvar
İberdi lūlī sarı la‘l [u] gavhar
- (4) Kılıp ul yerde sulṭā[n]-ı musāfir
Ki tört aşyānı aña kıldı zāhır
- (5) Alar bu manzılıñ içre ne boldı
Matā‘-ı ḡāşılıñ içre ne boldı
- (6) Akuzup közleridin eşk-i tazvīr
Buland-āvāz birle kıldı taqrīr
- (7) Dédi şahḡa meger dīvāna bolduñ
İçip may bu zamān mastāna bolduñ
- (8) Köyüp kül boldı üy içre bısāṭım
Mubaddal oldı ḡam üzre naşāṭım
- (9) Ne aşyādur ki anı kıymatı yok
Ḥalāyık içre hergiz ḡurmatı yok
- (10) Neçük köymaḡı üçün zārı éttiñ
Nedin anı tiliñe ḡārı attıñ
- (11) Bu tazvīr işleridin boldı madhūş⁶⁰
Tilin kāmıḡa tartıp boldı ḡāmūş⁶¹
- (12) Oşal tün kerh birle boldı vāşıl
Ne ul avvalḡı dék maḡşūdı ḡāşıl

⁶⁰ Metinde موهوش şeklinde yazılıdır.

⁶¹ Metinde خاهوش şeklinde yazılıdır.

(13) İkinçi kün urup yüz zor ile pîç
Kire' lmeý yandı ul darvāzağa hîç

(14) Bu işge tapmadı hergiz 'ılācın
Alıp érdi heme yalğan ravācın

(15) Boluban ul eşikde hār-zār ul
Otun-keşlikni kıldı ıhtıyār ul

[34b]

(1) Alıp kélür édi her tün piyāda
Sata' lmay iki yarmağdın zıyāda

(2) Berip bir hād[i]mige ul dıl-afgār
Dér érdi ana eylep nāla u zār

(3) Ara bu dem köyüp dard-ı firāğdın
Maña körset anı her kün yıraqdın

(4) Felek külfet şarābıdın içürdi
Néçe kün hālı bu yañlıg kéçürdi

(5) Yıkıldı yerge bār-ı mıhna[tı]dın
Közi tindi u ketti kuvvatıdın

(6) Koyup yattı başın āsitānasığa
Orun tapmay vışālıhānasığa

(7) Vazır bir yıldın soñ şāh oğlın salţanat tahtığa atkuzup sulţān (8) yañlıg piyāda yürüp neçe taraddud bile şāhnıñ ölüm hāletide tapıp (9) mesihā dék tanığa cān kirgüzüp şāhnıñ uçgen kuşın hıla-ı (10) kemend bile Sarāndīb vılāyatığa alıp barıp ma'ışat birle 'umr ötkermaqları

(11) Sarāndīb içre sulţānnı vazırı
Ana taslīm édi tēc [u] sarırı

(12) Bolup bir yıl yetiben vaqt-ı mī'ād
 Kılurdu her kişidin şāhnı yād

(13) Sorar érdi heme ahl-ı safardın
 Habar tapmas édi ul baħr [u] bardın

(14) Anıñ köñlige tüşti nār-ı hıcrān
 Közini eyleben ul-demde giryān

(15) Yıgıp anda heme a'yān [u] cumhūr
 Hucūm étti yana ma'rūf maşhūr

[35a]

(1) Dédi şah oğlını sultān kılur miz
 Sarāndīb kişvarıǵa ħan kılur miz

(2) Anıñ arķasıdın men hem barayın
 Tanımda cān néçe (?) aħtarayın

(3) Şah oğlıǵa beriben taħt [u] baħtın
 Ana tapşurdu asbāb ile raħtın

(4) Kiriben yolǵa ul yañlıǵ ki sultān
 Piyāda anda yüz urdu bayābān

(5) Kılıp āvāra şah dék bī-vafā dahr
 Bu hem kézdi néçe taǵ néçe şahr

(6) Yürüp bir taǵ ara tüşti güzārı
 Édi ul manzıl içre çaşma-sārī

(7) İki çaşma ara bir cavz-ı Hındī
 Tamāşā kılmaķ üçün anda indi

(8) Oşal bir çaşma üzre turdu dastūr
 Bolup cavz üzre bir büzīna manzūr

(9) Tüşüp bir çaşma içre ğūṭa urdı
Ki bir sā‘at édi çıktı kördi

(10) Kızı buldı yüzi-kim argavān-dék
Lab-ı sar-çaşmada sarv-ı ravān dék

(11) Çıkıban cavz üzre yédi mīve
Dağı bir çaşma sarı kıldı şīva

(12) Kiriben çıktı ul būzīna yañlıĝ
Boluban hālet-i dīrīna yañlıĝ

(13) Bu yañlıĝ eylep anda ihtiyār ul
Kılur érđi néçe şu‘bada kār ul

(14) Körüp anı vazīr-ı nīk-ṭal‘at
Heme başdın ayağı boldı hayret

(15) Alıp élgı ara iki uluĝ cavz
Tēşiben aldı andın koymayın maĝz

[35b]

(1) Alarĝa aldı iki çaşmadın āb
Şikāfin mūm birle kıldı nā-yāb

(2) Zamāna cavrıdın kim bolsa nā-çār⁶²
Bolur bu iki su ul yerde dar-kār

(3) Havādıṣ salsa baş üzre eger iş
Tapılmas dédi her kim kılsa taftīş⁶³

(4) Alıban bul sarı boldı ravāna
Zırā‘at-gāhdın tā bī-nışāna

⁶² Metinde ناجانه şeklinde yazılıdır.

⁶³ Metinde نفطيش şeklinde yazılıdır.

(5) Buruban sur‘at ile cavz u mādın
Köründi kişvar-ı ‘ālī ẓazādın

(6) Kiriben sāyır olup kūçe ü kūy
Tafaḥḥuş eyler érdi mātām u toy

(7) Dér érdi anda bir birge ḥalāyık
Boluban bir yigit lūlīge ‘āşık

(8) Aña raḥt matā‘ın kıldı ısrāf
Zer ü gavhar ‘adadsız taptı itlāf

(9) Kılıpdur ‘ākıbat ul bī-vafālık
Üzüpdür ul yigitdin āşnālık

(10) Bolupdur ‘ışık içinde zār ḥayrān
Éşigide yatıp bir ölmegen cān

(11) Yumupdur közini bu her dūndın
Bu ḥāl ile öter ötmes bu kūndin

(12) Bu sözni eşitip dastūr-ı dānā
Yüregi⁶⁴ örtenip köydi sar-ā-pā⁶⁵

(13) Birevge iltımās étti oşal ḥīn
Hem-ul manzılını maña eyle ta‘yīn

(14) Kim ul bī-çāranı barıp köreyin
Tirik ger bolsa ḥālını sorayın

(15) Anı yatğan yerige bardı başlap
Vazīr ẓaldı iki közini yaşılap

[36a]

⁶⁴ Metinde بواکی şeklinde yazılıdır.

⁶⁵ Metinde سرانا şeklinde yazılıdır.

- (1) Yüzinni kördi şahı tanudı
Alamlık közi ul-demde yarudı
- (2) alıpdur anda ki tanda nafasđın
Uarġa cān uşı māyıl afasđın
- (3) Bu hāletde yetip Lumān-ı dānıř
Közidin yaş tōküp kōp ıldı nālıř
- (4) Née dārū bile eylep davāsın
ılıban mu‘addal anıñ ġızāsın
- (5) Tamuzdı her birin aġzıġa kem kem
uruġan rūdasını eyledi nam
- (6) Ġızā u advıya cısmıġa andı
‘Adamdın hastlıġ mulkıġa yandı
- (7) Basıban za‘aflıġ dard u alamnı
Sıhatlık sahtıġa oydı adamnı
- (8) Tapıban bir birini řāh u dastūr
Bolup ulfat ġülistānıda masrūr
- (9) opuban bir biri birle kōrüşti
Heme ötgen havādıřdın soruştı
- (10) Ana řāh etti lūlīni mu‘ayyan
ılıp ul tört⁶⁶ ařyānı mubayyan
- (11) Bu mıhnat dardı ire salġanını
Anı makr ile oldın alġanını
- (12) Felekđin eyleben anda řikāyet
Heme ötgenlerin ıldı hikāyet⁶⁷

⁶⁶ Metinde بورت şeklinde yazılıdır.

⁶⁷ Metinde حكریت şeklinde yazılıdır.

(13) Dédi ul-dem vazīr-ı ‘ākibat-kīş
Seni ay şāh köñlüñ bolmasun rīş

(14) Ki maqşūduñ bolur eknūn muyassar
Tapılğay munda hikmet birle hem zer

(15) İberğıl nāma lūlīga hafıdın
Beriben aña yüz miñ aşrafıdın

[36b]

(1) Bir iş [e]ylep şabistānığa bargıl
Taraddud kılğıl yanığa bargıl

(2) Muyassar bolsa andın būs āgūş
Vıışalı bādasıdın eyleseñ nūş

(3) Tažarru‘ ile élgi[ge] masās ét
Néçe ‘anbar ile andın ıltımās ét

(4) Velī bu cavz suyn anda mazbūt
Kılıban eyle ğusl ābığa maħlūt

(5) Bu nīreng ile ul lūlīni aldap
Ki koyğay sen anı başı üze āb

(6) Körüp ul-demde su keyfiyyetini
Tamāşā kıl Ĥudānıñ kudratını

(7) Vazīrıdın bilip bu sözni sulţān
Açıldı gül kibi ul şād ĥandān

(8) Alıban élgige ul-demde ĥāma
İberdi lūlī sarı ‘uzr-nāma

(9) Oqup nāz ile taşlap kıldı ‘ışva
Kenīzeklerğa sulţān berdi rışva

(10) Özin taşlap taradduddın oñ sol
Néçe makr ile taptı vaşlığa yol

(11) Kéçürüp ul tüni şāh-ı cahān-gerd
Dédi lūlīga rengin eyleben zard

(12) Seniñ üçün vucūdum ketti bar-bād
Eşigiñde vaṭannı kılmayın yād

(13) Ḥayālñ ‘ālam-ı bālādın artuq
Vıṣālñ cannatu’l-ma’vādın artuq

(14) Tiler men sendin ay-māh-ı cahān-sūz
Bir işni ay zamīn-ı āsumān-sūz

(15) Dédi lūlī kabūl éttim sözüñni
Bilip men barçadın⁶⁸ artuq özüñni

[37a]

(1) Tapılmas sen kibi ahl-ı vafāda
Ki tākat eylegen cavr [u] cafāda

(2) Tekellüm içre tūṭī dék bayān ét
Tarannum içre bülbul dék ‘ayān ét

(3) Dédi sulṭān bu érdi mudda ‘āyım
Cılā berdi zamīr içre bavārım

(4) Tanıñ zer ḥıl‘atıdın eyle ‘uryān
Badan gül-zārıdın çıkan kibi cān

(5) Parīṣān eyle zulfuñ ile sunbul
Ḳadd u yüz birle [...] sarv ile gül

(6) Şafā tapsun tan ul yañlıg ki közgü
Ḳoyay başñ üze bir zarb ile su

⁶⁸ Metinde برچودین şeklinde yazılıdır.

- (7) Salāmat üyide ay sarv-ı çālāk
Küdüretdin özüñni eylegil pāk
- (8) Bu işdin koy meni cānımğa mınnat
Munı bildim tiriklik içre davlat
- (9) Bu sözdin lūlī ul-dem boldı hāmūş
Néçe nāz ile şahmı kıldı āğūş
- (10) Qabūl eyledi kılğan ıltımāsın
Çıqardı cısmıdın zerrīn libāsın
- (11) Kiriben mağsal üstide bī-ḥ^vāst
Şanavbar dék qaddını eyledi rāst
- (12) Şah ul oyğan sunı āmāda eylep
Ki lūlīni fūsundın lāda eylep
- (13) Anı başığa su qoymaq hemānā
Ki būzīna bolup turmaq hemānā
- (14) Muqayyad boldı afgān eylemekge
Buland past her yan sekremekge
- (15) Kişi kimge ne kılsa anı körgey
Eger yerge ne ekse anı körgey

[37b]

- (1) Şah ul-dem çıktı u boldı ravāna
Vazīrğa keldi aydı bu fasāna
- (2) Köñülñi şād eylep iki dem-sāz
Bu tünde bir birige aytışıp rāz
- (3) Kécürdi özlerini hırram eylep
Havādış külfetidin bī-ğam eylep

(4) Oşal tün érdi kim andağ ƙaraƙır (?)

Ki rengi lûlî yañlıg taptı tağyır

(5) Sarıg bûzına yañlıg eyledi şubh

Cahān ahlıga şuhrat taptı bu ƙubh

(6) Tüşüp āvāza ul-dem barça afvāh

Bolup bu işdin ‘ālım ahlı āgāh

(7) Dédiler lûlî bu tün boldı ma[n]sûh

Tapıpdur hüsniñ āyātı mansûh

(8) Şafāda érdi ul āyına yañlıg

Bolupdur bu zamān bûzına yañlıg

(9) Étiben barça él bir néçe tadbîr

Tutup boynıga anıñ saldı zancîr

(10) Anı sürgep keşāle (?) eylediler

Ki şah sarı havāla eylediler

(11) Alıp yetkürdiler şah hızmatağa

Tahayyur eylep ul-dem şuratıga

(12) Munādî eylep sultān-ı ƙışvar

Yıgılsun sıhr ahlı barça yek-sar

(13) Heme Cogî éli ya ahl-ı cādū

Bu davlat-hāna içre eylesün rû

(14) Bu lûlî hırzıga bolsun muƙayyad

Ki şāyad bu tılısımın eylegay rad

(15) Eger bu müşkil iş bolsa küşāda

Tapar ul sîm [ü] zerdin ıstıfāda

(1) Yıgılıp hukm ile ul kav[m]-ı mas'ul

Bu iş raddığa tün-kün boldı maşğul

(2) Şılāya eylediler advıyadın

Oķup aña fusūn [u] ad'ıyadın

(3) Hākīm ahlı aña dārū içürdi

'Azāyım-h^vān çırāğ ile köçürdi

(4) Bu işler kılmadı lūlīge ta'sır

Ki tā tapğay anıñ aḥvālı tağyır

(5) Boluban mu'tarif 'acızğa ul él

Alıp ruḥşat kaçıban eyle kim yel

(6) Vazır birle sultān-ı Sarāndīb

Berip ḥikmet üyin dānış bile zīb

(7) Éşittiler heme lūlīğa 'acız

Bolup tapmay davāsın anda hergiz

(8) Dédi dastūr ay şāh-ı cahān-gır

Bu yañlıg érdi aña makr [u] tazvır

(9) Barıp ayğıl bu kişvarnı şahıga

Özüñni yetkürüben dar-gahıga

(10) Kélip bu kişvar içre zū-fünūnı

Barı güm-rāhlarğa rah-numūnı

(11) Bu ḥikmet çarḥı üzre āftāb ul

Camī 'ımlardın bahra-yāb ul

(12) Buland étseñ kerem birle ravācın

Ƙılur ḥikmet bile maymūn 'ılācın

(13) Musāfır şāh ul sultānga yetti

Vazır sözün aña ızḥār étti

(14) Éşitip oşbu sözni boldı hoş-hāl
 Ƙılıp va‘da aña köp zer bilen māl

(15) Vazīrnı çarlap aldı hızmatığa
 Mükerrerem ƙıldı nāz u nı‘matığa

[38b]

(1) Aña aydı vazīr-ı hoş-farāsāt
 Ki bergil altı ay bizlerge muhlat

(2) Kūdūretdin köñül eylep tanazzuh
 Ƙılalük oşbu hızmetge tavaccuh

(3) Alarğa ƙıldı bir manzılını ta‘yīn
 Ne manzıl belki şūrat-ḡāna-ı cın

(4) Oşal-dem eyledi maymūnnı irsāl
 Aña bağlap salāsıl birle aḡlāl

(5) Dédi dastūr ay ahl-ı mulāzım
 Ƙayu bolsa eger lūlīge ḡādım

(6) Ki şākird érdi maña bu musāfır
 Bar érdi anda tört aşyā-yı nādır

(7) Ƙalıpdur lūlīni kāşānasıda
 Mu‘ayyandur ma‘īşat-ḡānasıda

(8) Alıp kélsün meni aldımğa barıp
 Ki şākirdim bile anı köterip

(9) Anıñ ul taḡt üzre otḡuzayın
 Tanı üstige tonnı keydüreyin

(10) Ƙılıç birle anı dem köçürüp
 Hem-ul kāse bile dārū içürüp

(11) Eger bu iş bile kılsam ‘azāyım
Ki her ay üç künide bolsa dāyım

(12) Tutar bolsam bu mezkūr aşyāsın
Ki şāyad taşlağay maymūn libāsın

(13) Bilinğay ādamıyyatlık kemāli
Namūdār eyleğay hūsn-i camālı

(14) Bu sözdin barça él masrūr boldı
Yıraq ba[r]mağ üçün ma’ mūr boldı

(15) Kıpban şāh birle yolğa kirdi
Étegin bélige muhkem⁶⁹ kayırdı

[39a]

(1) Alıp kélip oşal aşyā-yı nādır
Vazīr élgige ul-dem kıldı zāhır

(2) Üzüp ul gülşen içre hārlardın
Kılıp hālī heme ağıyārlardın

(3) Éşikni eyleben ul-demde muhkem
Kalıp būzīna birle iki hem-dem

(4) Koyup dastū[r] hikmet birle anı
Anıñ başığa māu’l-cavz-ı şānī

(5) Oşal-dem pardadın lūlī-i maymūn
Kuyaş dék hūsnī birle boldı birūn

(6) Bu yañlığ şu‘bada işlerni bilip
İkevinī ayağığa yıkılıp

(7) Heme ötgenge ı[s[tı]ğfār eylep
Nadāmatnı öziğe yār eylep

⁶⁹ Metinde ملحم şeklinde yazılmıştır.

- (8) Kenîzeklık eylep havf ile bîm
Özini şehge ul-dem kıldı taslîm
- (9) Muhayyâ kıldılar aşyâ bilen taht
Sarîr üzre çıkarğa üç nikû-baht
- (10) Minip lûlî bilen dastûr [u] sulţân
Çu Āşaf bir[le] Balkîs [u] Sulaymân
- (11) Felek sarığa parvâz eylediler
[...] ⁷⁰ bir né dép âvâz eylediler
- (12) Bu kişvar halkı kördiler anı fâş
Urup kögsige ul-dem barçası taş
- (13) Havâ üzre kılip bir neçe cavlân
Alarnıñ közleridin boldı pinhân
- (14) Uçuban taht üstide tüzüp bazm
Sarândîb mulkı sarı kıldıla[r] ‘azm
- (15) Yetiben ‘adldın âbâd étti
Ulus köñlin keremdin şâd étti

[39b]

- (1) Kétür sâķî maña cām-ı tevekkül
İçip bolsam rızānıñ ahlığa kul
- (2) Kiriben ‘ıbrat ile mescid [ü] dayr
- (3) Béşinçi gülşen içre eyleyin sayr

(4) **Béşinçi gülşen tevekkül ve rızā bazmıda cān muğannīsınıñ azğun-sāzlıǵı (?)** ve haşmat (5) ve amārat sazā-vārığa [...] cazmdur kim tevekkül ve rızā étegin égildin (?) (6) bermesün ve her nā-mard söziǵa kirmesün. Tevekkül ve rızā insān rutbasın buland ve ulus (7) içinde arcumand étgey. Tevekkül birle nasl-ı hażîzıdın ‘ulvî ve zırvasıǵa maķām (8) ve rızādın Teñriǵa muķarrab ve muħabbat bādasıdın cām alur. Bu iki haşlat-ı hamīda (9) ve fi‘l-

⁷⁰ Metinde توتوبك şeklinde yazılıdır. Ancak bir anlam verilemediğinden okunamamıştır.

ı pasandīda muḥabbat ahlınıñ kāmātıǵa yasalǵan kisvet ve cahān-gır (10) ḥalqınıñ qaddıǵa munāsıb biçgen ḥıl‘at durur. Bu kelām-ı maḥbūb ve alfāz-ı marǵūbǵa (11) Īrān şah-zādasınıñ ḥikāyeti ma‘ḳūl ve maḥbūb köründi-kim aytǵu gülşeni (12) daǵı nihān bolǵan parī-veş ma‘şūkasın tevekkül ılbāsı kerāmeti [...] (13) **hidāyatıdın muḥāl daryāsı ve ‘adam şahrāsıdın sīr-āb gül şāb vucūdı yañlıǵ [...]** alǵanı

(14) Yeti ıqlīm içinde mulk-ı Īrān
Nucūm bāǵıda ḥūrşīd-i tābān

(15) Néçe yüz kişvar ul mulk içre maşhūr
Barı cannat kibi ābād [u] ma‘mūr

[40a]

(1) ‘Ināyat kıldı ul Firdavs-ı Tūsī
Érūr ıqlīmınıñ Īrān ‘arūsı

(2) Bar érdi anda bir şāh-ı cahān-baḥş
‘Uluv rif‘at melek haybat felek raḥş

(3) Velī farzanddın érdi aşarsız
Dıraḥt-ı salṭanat şāḥ-ı şemersiz

(4) Ğubār alıp köñül āyīnasına
Uruban taş her dem sīnasına

(5) Dédi ḥaşmat éline bolmasa pūr
Nihān étǵan fanā mulkı ara gūr

(6) Eger mac[n]ūn érūr ul ḥ‘āh-ı ‘āqıl
Tanāsul zumrasıǵa érdi dāḥıl

(7) Bu külfet ḥātırını eyleben darz
‘Aqīdatdın asıban boynıǵa hırz

(8) Beriben sīm ü zer darvīşlarǵa
Yatīm u bīve u dıl-rīşlarǵa

(9) Tutuban niyyatın köñül ara sîh (?)

Hamîşa boldı huddāmu'l-maşâyih

(10) Salıban daşt tağ üzre ribāṭ ul

Urup daryālar üstiğa sırāṭ ul

(11) Kılıp anda néçe mescid 'ımārat

Yürüp eylep neçe marḳad zıyārat

(12) Hamîşa ḥayr [u] iḥsān eyler érdi

'Adadsız qoy qurbān eyler érdi

(13) Tażarru'dın kılıp ün nāla u zār

Qabūl étti camālinı namūdār

(14) Du'āsı 'andalībān tartıban ün

Icābat gülşenige boldı maqrūn

(15) Saḥāb-ı mekremet tuttı saçıp avc

'Aṭā daryāsı urdı her ṭeref mavc

[40b]

(1) Şadaf nısyān suydın taptı gavhar

Yağındın boldı gülşen sabza-ı bar

(2) Tanāsul gavharın şāh eyleben darc

Tazavvuc ḥuḳḳasığa eyledi ḥarc

(3) Ötüp andın néçe ay néçe kün

Cahānga bir kuyaşı boldı birün

(4) Kuyaş yok belki şah közin nūrı

Tanını kuvvatı köñül ḥuzūrı

(5) Bu gül davlat üyini kıldı gülşen

Bu gavhar şah közini étti ravşan

(6) Alıp zer-baft ile eylep numāyış
Körüp şah kıldı Teñriğa sıtāyış

(7) Yığılıp barça ul şāhıb-ı kemālāt
Sa‘ādat Şāh koydılar aña at

(8) Zer ü zīvarnı saçıp eyledi şūr
‘Avām [u] hāş boldı anda masrūr

(9) Gadā u ahl-ı faqr bīve u tul
Keyiben içtiler malbūs [u] me‘kūl

(10) Şanāyı‘ halkı ahl-ı hırfalıgdın
Yasap ta‘bıya anda tūrfalıgdın

(11) Yazıp ahl-ı tabī‘atlar madāyıh
Kılıp ‘attār müşk ile ravāyıh

(12) Hunar içre çıkarıp her biri nām
Kélip alur édiler andın in‘ām

(13) Dédi sultān yığıban ahl-ı rammāl
Açıp taşlañ bu yerde qur‘a u fāl

(14) ‘Adamnıñ kânıdın tüşgen bu gavhar
Muzayyan érdi andın taht [u] afsar

(15) Uşalgay-mu havādısınñ taşıdın
Fanā bahrığa tüşgay-mu başıdın

[41a]

(1) Bakıp barça kuyaş birle kámerge
Alıp ul-dem nazar eylep nazarge

(2) Tefekkür birle kıldılar hısābı
Namūdār old[ı] sa‘d inqılābı

(3) Dédiler barça ay sultān-ı ‘ālam
Kemālīñ badrı hergiz bolmasun kem

(4) Sa‘ādat naḥs üyiğa kırāndur
Salāmat āh [u] ğamge hem-‘māndur

(5) Aña āfat téger uyqusı içre
Nam olğay köñlini közgüsi içre

(6) Néçe tadbīr ile tapmas zidūda⁷¹
Ki bolğay kem kem aḥvālı rubūda

(7) Bu işdin ‘āqibat dīvāna bolğay
Cahān ahlı ara afsāna bolğay

(8) Éşitip ul-zamān sultān-ı Īrān
Kōlını tişledi u⁷² boldı ḥayrān

(9) Basī yığlap közidin tökti jāla
Köyüp köñül kanıdın açtı lāla

(10) Könüp ul şāḥıb-ı cāh-ı tacammul
Rızāğa tan berip kıldı taḥammul

(11) Kirip [...] ara közge köründi
Ata ana naşāt eylep sévündi

(12) Aña қошdı ekābir-zādalarını
Tağannī ahlı u āzādelerni

(13) Kılıp muṭrib basī hengāmını germ
Étip ‘uşşāq éliniñ köñlini narm

(14) Tün [ü] kün ötti şah-zāda bu bir yıl
Ma‘işat bostānı içre bés yıl

⁷¹ Metinde زدودر şeklinde yazılmıştır.

⁷² Metinde تیشلادی بولدی و حیران şeklinde yazılmıştır.

(15) Kāzādın bir kéçe ‘ışratda érdi
Salāmat tahtıda rāḥatd[a] érdi

[41b]

(1) Ne kéçe belki gūyā laylatu’l-ḳadr
Anıñ ḥüsni ḳamer yañlıg bolup badr

(2) Özini eyledi uyquğa māyıl
İki mujgān naẓarğa boldı ḥāyıl

(3) Köründi aña bir sar-sabz gülşen
Ḳılıpdur néçe kızlar anda maskan

(4) Ne gülşen belki cannātu’s-surūr ul
Ne kız raḥmat éline belki ḥūr ul

(5) Turup sar-çaşma üstide parī dék
Alar labları gül-berg-i tarī dék

(6) Velī anıñ biri nūr-ı mucassam
Ḳuyaş yañlıg kevākibdin mu‘azzam

(7) Yüzi lavḥıda bir ḥālī yazılğan
Labı astıda bir ḳāhī ḳazılğan

(8) Étip cān [u] köñül ul ḥāl ile şayd
Ḳılur zulf ile bağlap ḳāhıga ḳayd

(9) Biri oñ yüzi üzre biri cīda
Biri ḥālī muzayyan zīr-ı labda

(10) Sa‘ādat Şāh köñül ḳanını yutup
Muḥabbatdın anı élgini tutup

(11) Dédi ay gül-‘izār āfat-ı hūş
Tirikdür men seni ḳılmam farāmūş

(12) Kılıp 'ışkıñ yüregim pāra pāra
Köre' lgey-men mü hüsñüñni dubāra

(13) Bakiş şah-zādağa eylep tabassum
'Itāb [u] nāz ile kıldı tekellüm

(14) Vışālımğa yeter sen külfet ile
Néçe cavr [u] cafā u mihnat ile

(15) Méni yüz makr [u] nireng ile gardün
Kılıpdur bir kişi élgide tutkun

[42a]

(1) Dében ul barķ yañlıg boldı pinhān
Şah oğlı ra'd yañlıg tartıp afgān

(2) Hem-ul-dem uyqusıdın boldı bīdār
Ġam u hasrat öziğa eyleben yār

(3) Tün ü kün tartıp anda āh ile dard
Macālīs ahlı 'ışın eyledi sard

(4) Bolup kün-kündin érđi bī-ķarār ul
Kalam nālī kibi cısmı nızār ul

(5) Kim oğlıdın atası boldı vāķıf
Anı aldığa ul-dem kéldi hā' if

(6) Dédi yıgılap aña ay nūr-ı dīda
Avvaldın kāş bolmam āfarīda

(7) Ġam [u] hasrat üyinde yürmes érđim
Seni bu hāl ile körmes érđim

(8) Nedin bolduñ bu dard ile giriftār
Ne üçün tartadur sen nāla u zār

(9) Şanavbar dék qaddiñ nedin bolup ham
Nedin ulfat élidin eylediñ ram

(10) Atasıǵa dédi ay pād-şāhim
Bu ‘ālam içre zātıñ kıbla-gāhim

(11) Sabab sendin kélip érdi vucūdum
Tıfılıñdın seni bu zād-būdum

(12) Közüm bir kéçe bardı ‘ālam-ı h^vāb
Ne h^vāb ul gülşen-i cannat sarı bāb

(13) Oşal-dem cılva kıldı neçe şūrat
Ne şūrat dıl-rubā-yı hūr-ṭal‘at

(14) Alardın bir parī-peyker saman-bū
Qara közlüg şeker sözlüg melek-hū

(15) Tekellümdin méni dīvāna kıldı
Fıǵān u nālaǵa hem-hāna kıldı

[42b]

(1) Eger bolmas vışāl-ı rah-numāsı
Tapılmas bu köñül dardın davāsı

(2) Qulaq sal bu alam-engīz sözge
Ki mendin tutma köz ölmekdin özge

(3) Atası bildi hālın boldı maḥzūn
Qılıp bu dard birle baǵrını hūn

(4) Vazīrıǵa bu söz ızhār étdi
Oşal-dem maşlahatǵa yār étdi

(5) Vazīr aydı ay şāh-ı cahān-gīr
Bu uyquǵa tapılmas hīç ta‘bīr

(6) ‘İlâcın eylemak érmiş muhāl ul
Köñül dayrı ara fâsıd-ḥayāl ul

(7) Vaṭanda oşbu şīva bā‘ıṣ-ı merg
Velī hergiz safarnı kıлмаğıl terk

(8) Tamāşā eyleğay şahın-ı cahānnı
Körüp her yerde yahşı u yamannı

(9) Yürügey anda vaşl umīdı birle
Muḥabbat şavkını tamhīdı birle

(10) Qılur mıḥnat cafāsı cānıdın sīr
Bolur cavr-ı safardın zār dıl-gīr

(11) Bu tadbīr eyleğay dardını ḥāric
Bu ḥikmet ‘ıllatı üzre mu‘ālic

(12) Tüşüben şāhnı köñliğa ma‘kūl
Safar āmādasığa boldı maşğūl

(13) Muḥālāt işleri ma‘lūm bolğay
Navā u nālalar ma‘dūm bolğay

(14) Dédi şah ay⁷³ vazīr-ı maşlaḥat-ḥvāh
Bu işde bol meni oğlumge hem-rāh

(15) Muhayyā eyledi zād-ı safarnı
‘Adadsız yığdı anda sīm ü zerni

[43a]

(1) Néçe miñ ḥıl‘at [u] zer-baft dībā
Néçe yüz atlas-ı maşrūḥ kemḥā

(2) Qoşup Rustam dék aña iki yüz kul
Qılıban Teñriğa barça tevekkül

⁷³ Metinde “şah”tan önce yazılıdır.

- (3) Şah-ı şah-zāda u şāh kıtrıdın
Hurūc éttiler Īrān kişvarıdın
- (4) Kılıp üç-kün çalıķ⁷⁴ kaṭ´-ı manāzıl
Ata birle oğul turdı muķābıl
- (5) Vadā´ eylep iki yan tarttılar ün
Yaķındur kim yazılğay şavķ-ı gardūn
- (6) Oğul şānasıdın eyledi būs
Tiziğā urdı élgın kıldı afsūs
- (7) Dédi Teñri Ta´ālā yār bolsun
Nucūm-ı ṭālī´ ıñ bīdār bolsun
- (8) Halāş étsün zamāna külfetidin
Amān tutsun ḥavādış āfatıdın
- (9) ´Adam daryāsıdın ḥallāķ-ı mavcūd
Muyassar eyleğan ul durr-ı maķşūd
- (10) Dében kıyardı bir birdin yüzini
Oşal-dem toldurup yaşķa közini
- (11) Yürüşdiler nucūm-ı āsumān-dek
Sa´ādat anda ḥūrşīd-i cahān-dek
- (12) Kılıp barça nafas yañlığ tab [u] tāb
Ṭaleb eylep hem-ul maṭlūb-ı nā-yāb
- (13) Bolup sar-gaşta ul yañlığ kögerçün
Keziben baḥr u bar u tağ [u] hāmūn
- (14) Koşuldular oşal-dem kār vāṅga
Nuzūl étti hem-u[l] Hīndūstāṅga

⁷⁴ Metinde اوچكو نجى ليق şeklinde yazılıdır.

(15) Mulāzımlar yürüben kūy u bāzār
Kenīzeklerğa érdiler ħarīdār

[43b]

(1) Camāl içre édiler sabz-ı şīrīn
Nazargā ġārat-ı cān āfat-ı ħīn

(2) Köñül āyīnasıda şūrat-ı ħūsn
Érür başdın ayağı zīnat-ı ħūsn

(3) Camī‘ Hıddın körsetti dastūr
Alar bolmadı şah-zādağa manzūr

(4) Çıķıban Hıddın ul-ķavm-ı nā-kām
Ĥaṭā u Ĥīn sarıġa koydılar kām

(5) Édi ul mulk kām-ı ma‘dan-ı ħūsn
Camāl aynasında miskīn-i ħūsn

(6) Körüp yol üzre köp şahr [u] vılāyat
Kılur érdiler ul nav‘ı ki ‘ādat

(7) Bolup hem-reh ‘ınāyat rah-barıġa
Kéliben tüstiler Ĥīn kişvarıġa

(8) Taraddud birle her yan eyledi tek
Mu‘ayyan kıldılar néçe ken[ī]zek

(9) Barısı sarv-ı bālā u kıyaş yüz
Barısı sīm-andām [u] kıara köz

(10) Barı tiryāk (?) Ĥaṭā u kāfir Ĥīn
Barı āşūb-ı cān u ġārat-ı dīn

(11) Alar dék tartmaġan naķķāş taķdīr
Şafā u ħūsn dīvārıġa taşvīr

(12) Alurğa boldı anlarğa muqayyad
Körüp şah-zāda kıldı barçasın rad

(13) Haṭā mulkıdın olup barça mahrūc
Bölek kişvar sarığa kıldılar köç

(14) Alıp bu tarz her şahr içre demni
Firengistānga koydılar qadamnı

(15) Bolup sāyır camī‘ şahr [u] kışlaq
Yürüben turgup dād ravşan étmaq

[44a]

(1) Sürüp yaḥşı kenīzeklerni her yan
Qılıp dallālığa köp cūd u iḥsān

(2) Yürüben gaşt ile hurmüz ile büm
Alarğa maskan oldı kişva[r]-ı Rüm

(3) Ki bir yer kılmayın hergiz iḳāmat
Bolurlar ‘āzımı özge vılāyat

(4) Yetiştiler [...] yañlıq Qār-ı kıblā
Alarğa yār olup vācıb Ta‘ālā

(5) Kim érdi ul vılāyat tābı‘-ı Rüm
Éli érdi anıñ şāhığa maḥkūm

(6) Oşal şah-zādanıñ yār u nadīmı
Qılıban piş-rav [u] dastūr qadīmī

(7) Urup ul kişvar içre her teref yüz
Alıp kélür édiler éllik ü yüz

(8) Édiler ustuh^vān-dék⁷⁵ şafāda
Nazarğa almas érdi şāh-zāda

⁷⁵ Metinde اسحو اندیک şeklinde yazılmıştır.

(9) Heme dallāllardın aldılar sūd
Kenīzekle[r] nazardın boldı mardūd

(10) Safar ahlığa ul dar-gāh-ı ‘ālī
Heme aġyārlardın boldı hālī

(11) Velī ul şahr élidin qaldı bartan
Kelām-ı cān firād [u] hālkı aḥsan

(12) Alarğa eylep ul-dem āšnālıq
Étip [u]luġ tarīk rah-numālıq

(13) Muḥabbatdın dédi ay mıhmānlar
Körüp siz sayr ile yaḥşı yamanlar

(14) Velī bardur bu kişvar içre bir bay
Tacammul içre érür ‘ālam-ārāy

(15) Kim érür hıdmatıda dāhdın bış
Kılurlar dard sīmīn köñlini rış

[44b]

(1) Barısı ḥüsn gül-zārı ara gül
Barı bazm-ı camāl içre érür mül

(2) Barısı cılva içre kebk-raftār
Tekellümde barısı tūtī-ı güftār

(3) Barı érür camīl şāḥıb-ı nāz
Alar içre camālı kélđi mumtāz

(4) Urupdur çarḥ üzre zīnat-ı ḥüsn
Anıñ şānıġa nāzıl āyat-ı ḥüsn

(5) Bayān bolmış şıfātı içre ‘ácız
Anıñ-dék kélmegey ‘ālamda hergiz

(6) Velī bar anda ‘ayb-dék dānī

Budur ḥüsn-i matā‘ınıñ zıyānı

(7) Eger alsa anı her ādamī-zād

Tiriklik gülşenide bolmağay şād

(8) Huzunda körmige y anı mübārek

Eger bolsa bu ‘aybī her kenīzek

(9) Dédiler ne érür ul dék dānī

Ki bizge zāhır eyleğıl bayānı

(10) Dédi bolsa ken[ī]zeklerde üç ḥāl

Vafā kılmas kişige ay nikū-ḥāl

(11) Biri oñ yüzi üzre biri aysar

Biri zīr-ı labı üzre muqarrar

(12) Bu üç ḥālın éşitip anda şah-zād

Yaqındur kim çıkargay dād [u] faryād

(13) Īmā birle vazīr-ı ‘ākıbat-bīn⁷⁶

Anıñ köñlin otığa berür teskīn

(14) Dédiler sīm ü zerdin eyleben ḥūr

Buruğıl manzıl-ı maqşad ara zor

(15) Ravān boldı mulāzımlarını taşlap

Vazīr [u] şahnı oğlını başlap

[45a]

(1) Alarnı bildi u ul-dem çıkıp bay

Hem-ul mihmān-sarāğa eyledi cāy

(2) Vazīr eylep köñül mir’atıda fıkr

Kenīzekni bayānın eyledi zıkr

⁷⁶ Metinde عافیت بین şeklinde yazılıdır.

- (3) Çıkarıp her birini kıldı manzūr
Ki şah oğlu nazardın eyledi dūr
- (4) Oşal-dem ƙalƣanıƣa yetti navbat
Körüp anı tamāmı boldı hayret
- (5) Muhabbat pardası ‘aqlını yaptı
Tüşide körgenini munda taptı
- (6) Közide urdı anı ƣan yaşın mavc
Köñüldin āh otını eyledi avc
- (7) Yürekde ƣalmadı şabr u ƣarārı
Ƙolıdın ketti aniñ ihtıyārı
- (8) Dédiler ay ƣanılar pād-şāhı
Ne érmiş bu kenizekni bahāsı
- (9) Dédi bermeñ meni bu yerde taşdı‘
Kim étmeñ gavhar [u] fırsatnı taşnı‘
- (10) Bu durr-ı bī-bahāniñ atı Cevher
Cavāhırdur aniñ birle barābar
- (11) Ƙılıñ āmāda bu yerƣa tarāzū
Salıñ bir yañƣa Cevher [ya]nıƣa bū
- (12) Ki Cevherdin berer mişƣāl eger kem
Bolur bay‘ [u] şırā bul yerde pur-hem
- (13) Dédi aña vazīr-ı ahl-ı tadbīr
Sözün kıldı bu dem bizlerge ta‘şır
- (14) Barıp aħvāl [u] ƣudratnı bilelük
Cavāhır birle aldınƣa kélelük
- (15) Dében yandı hem-ul manzıllarıƣa
Tüşüp fikr ötti cān [u] dıllarıƣa

[45b]

(1) Ne üçün sayr ile atrāf [u] eknāf
Yürürde sīm [ü] zer köp boldı ısrāf

(2) Muyassar bolğanıda bul kenīzek
Kalıpdur qollarıda māl endek

(3) Dédi dallāl men eyley ‘ılācın
Buland eyley işiñizni ravācın

(4) Bu kişvar içre bir farmān-ravā bar
Érür ul zālīm u bas ki cafā-kār

(5) Kim aña ‘ādat⁷⁷ olğan rışva almaq
Ve ger ne külfet ü miñnetge salmaq

(6) İki haşm olsalar ger anda dāhıl
Kılur endek zer ile haqnı bātıl

(7) Bu yañlıg eyleben tazvīr [u] hīla
Eger barsañ alıp aña vasīla

(8) Anıñ tab‘ı bu yanga māyıl olğay
Ki şāyad mudda‘ālar hāşıl olğay

(9) Anıñ sarı bu fıkr ile urup yüz
Alıban aşrafıdın anda bēş yüz

(10) Barıp eylep salām ile taḥıyyāt
Kılıp ḥākim bile ul-dem mulākāt

(11) Ba-cā kéltürüp anda sīm āmīn
Ki bēş yüz aşrafını kıldı ta‘īn

(12) Dem urmay yandılar ma‘vālarığa
Barıp olturdı kélgen cālarığa

⁷⁷ Metinde وعادت şeklinde yazılıdır.

(13) Oşal-dem eyledi ḥākīm ta'ammul
Nedin berdi dében ṭıllā bilen pul

(14) Alarğa amr kıldı anda ḥādım
Ki bolsunlar bu dar-gāh içre 'āzım

(15) Dében ḥādım bularnı anda éltti
Bular ul-dem yürüp ordaga yetti

[46a]

(1) Ne maḳşaddın cahānga gaşt étip siz
Tek [ü] pū birle tağ daşt étip siz

(2) Vazır aydı-ki ay şāh-ı felek-ḳadr
Tolun ay-dék tapıpdur davlatıñ badr

(3) Bar érken bir ğanīda bir kenīzek
Érür bizler ḥarīdār aña bī-şek

(4) Oşal şah-zādanıñ ḥālını bir bir
Heme avvaldın āhır kıldı taḳrır

(5) Ḳalıp érdi alurğa mālımız kem
Bolup miz bu sababdın şāh-ı amīga

(6) Velī bizlerğa eylep mıhr-bānlık
Ḳılıp bay' [u] sırāda émdi ḥanlık

(7) Barıp bizdin birev Īrān zamīnga
Désün bu mujdanı şāh-ı amīga

(8) Alıp kélse bu yanga sīm ü gavhar
Ki şāyad olğay her maḳşad muyassar

(9) Seni ḥukmuñ bile ul dāh ma'rūf
Kerek bolğay barıp kélgünçe mavḳūf

(10) Bu işdin şād hurram boldı hākīm
Ġanī sarı iberdi bir mulāzım

(11) Kélip kıldı salām ile qaddın ham
Baķıp turdı qoyup élgini pur-hem

(12) Dédi hākīm aña ay şāhıb-ı māl
Bu mihmānlar alıpdur sendin aḥvāl

(13) Ne dér sen ul kenīzek kıymatını
Bayān eyle camāl-ı şūratını

(14) Dédi bar anda ḥāl dék dānī
Tapılmas ḥüsn-i şūrat içre s̱anī

(15) Tarāzūğa salıban durr u gavhar
Kenīzek birle tartarlar barābar

[46b]

(1) Dédi hākīm bu bay‘ ile şırānı
Qabūl eylep qoyuñız mācarānı

(2) Ġanīğa aydı sattıñ-mu bu mezkūr
Dédi ārī étip köñlini masrūr

(3) Dédi şah-zādağa aldıñ-mu bu dāh
Dédi aldım boluñlar émdi āgāh

(4) Dédi bay‘ [u] şırā bolsun mübārek
Ġanīğa aydı kéltürgil kenīzek

(5) Ġanī ayğan söziğa boldı ḥayrān
Dédi ay ahl-ı cūd [u] ḥayr u ıḥsān

(6) Ḥuşūl étseñ alarnı mudda‘āsın
Muhayyā kıl kenīzekni bahāsın

(7) Ve ger ne men yaḳamnı pāra eyley
Yüzüm tırnağ birle yara eyley

(8) Dédi ḳoyğıl bir ayğa muhlat eylep
Tapıp kélsün bahāsın ğayret eylep

(9) Ḳabūl étseñ alarnı köndürür men
Kenīzekni ve ger ne tapşurur men

(10) Ḳabūl étti ğanī ḳorḳunç-ı cāndın
Kéçip köñül ara sūd [u] zıyāndın

(11) Vazīr Īrān zamīnga kıldı çapduḳ
Muhayyā eyledi at birle azuḳ

(12) Yürüben kārvānlar iki ayda
Alur érdiler ul kişvarda fāyda

(13) Ḳoyup şah-zādasını çıktı yalğuz
Yürüben sur‘at ile kéçe kündüz

(14) Bu yañlığ yetti on béş künde dastūr
Körüp sulṭān anı köp boldı masrūr

(15) Vılāyat ahlığa eylep süyünçi
‘Adadsız yığdı gavhar birle yünçi

[47a]

(1) Ḥazāyındın ‘adadsız aldı amvāl
Hem-ul vaḳt yetti şah-zādağā fi‘l-ḥāl

(2) Kélip şah-zāda ḥurram körüşey-dép
Vazīr engīz étip atdın tüşey-dep

(3) İkevlerini atı étti mihmīz
Vazīr atı özini eyledi tīz

(4) Rikāb içre anı qaldı ayağı

Tikip başı üze bir dem tuyağı

(5) Bu yañlıg eyleben anı keşāle

Fanā mulkı ara kıldı havāla

(6) Körüp anı bolup şah-zāda gam-nāk

Qızıl gül dék yaqasın eyledi çāk

(7) Heme él tutup anıñ mātamını

Yaban uluğ kiçik anı gamını

(8) Yıgıp hākim heme a'yān⁷⁸ [u] aşrāf

Namāz ötep kılp yer içre pinhān

(9) Étip şah-zādğa dıl-dārlıqlar

Muhabbat birle eylep yarlıqlar

(10) Anıñ köñlini her dem alur érđi

Ki boynı üzre élgın salur érđi

(11) Dédi bir hādımığa şahıb-ı cāh

Ġanī kélsün kenīzek birle hem-rāh

(12) Anıñ hukmı bu yañlıg boldı şadır

İkevi maclıs içre boldı hāzır

(13) Kenīzek köñli içre otnı yaqıp

Bu yañlıg dédi şah-zādağa baqıp

(14) Maña sen mü harīdār ay-cavān-mard

Safar içre körüp sen germ ile sard

(15) Yırağ étgil özüñdin bu kılıkını

Ki mendin körmegey sen yaqşılıqını

[47b]

⁷⁸ Metinde اغیان şeklinde yazılıdır.

(1) Meniñ başdın ayağım havf ile bīm
Yégey sen bu sababdın hūn ile rīm

(2) Çıkarğıl oşbu savdānı başıñdın
Yıraq eyle meni émdi қаşıñdın

(3) Dédi şah-zāda rāzī men қазāğa
Hedef eyley özüm kélgen balāğa

(4) Kenīzek labların eylep şeker dék
Töküp söz maclıs ahlığa güher dék

(5) Maña sen ay yigit bolsañ harīdār
Néçe şartımnı saña eyley ızhār

(6) Qabūl étseñ bu savdā boldı muhkem
Ve ger ne oşbu yerde urmağıl dem

(7) Biri hergiz kéçürme ay nikū-aşl
Hayāl içre қıluırğa men bile vaşl

(8) Biri қul zumrasıda hızmat eyle
Meni sulţān қızı-dék ‘ızzat eyle

(9) Biri қul dék қoyar men émdi atıñ
Bu işdin kélmesün hergiz uyatıñ

(10) Biri öz қışvarıñğa māyıl olma
Ata birle anañğa dāhıl olma

(11) Biridür Mısr sarı eyle ‘āzım
Piyāda bol heme yol üzre қāyım

(12) Biri hīç söz safarda maña қatma
Biri her kéçe tañ atқunça yatma

(13) Biri mendin kélür gavhar ne āfat
Taḥammul қılğıl aña eyle tақat

(14) Éşitip şāh-zāda bu maḳālāt
Bolup başdın ayağı zāvḳ ḥālāt

(15) Dédi cānım bile men men ḥarīdār
Seni her mihnatıña bāz bar-dār

[48a]

(1) Bu yolda ḥ^vāca sen sen men saña ḳul
Seni maḥḳūmuñ érür cān u köñül

(2) Bu yañlıg şartlar ḳıldı ḳızıl gül
Ḳabūl étti muḥabbat içre bülbül

(3) Éşitip bu [...]
Macālīs ahlı ḳıldı āfarīnlar

(4) Muhayyā eylediler anda mīzān
Oşal Cevher çıkıp olturdı bir yan

(5) Salıban bir terefge durr [u] gavhar
İkevin tarttılar ul-dem barābar

(6) Ğanī aldı kenīzek ḳıymatını
Ba-cā kéltürdi ḥākim ḥızmatını

(7) Şah oğlıga kenīzek ul-zamānı
Tanı üzre salıp eski çapanı

(8) Ḳılalük Mışr sarı dédi çapduḳ
Fulān manzılada bardur tört şandūḳ

(9) Meni aldımğa kélgey sen köterip
Alarnı tört kenīzek birle alıp

(10) Yügürüp ul bu yañlıg bād-ı şarşar
Oşal-dem eyledi anda muyassar

(11) Safar asbābını āmāda eylep

Kenīzekni basī āzāde eylep

(12) Bu kişvardın çıkarıp barça maḥmıl

Yetüşgey tā barıp bir néçe manzıl

(13) Mulāzım zumrasıda şāh-zāda

Yürüdi értedin tā kéç piyāda

(14) Tüşüp her manzıl üzre kārīvān-dek

Kenīzek anda ḥūrşīd-i cahān-dék

(15) Boluban şāh oğlu zār ğam-nāk

Yıġar érdi yürüben ḥār ḥāşāk

[48b]

(1) Kılur érdi kenīzek bir zamān qahr

Töküp şeker tilidin kāmıġa zahr

(2) Bu yañlıġ ötti aña ḥālī tün kün

Ki bir kéçe çıkardı dard ile ün

(3) Urar érdi alamdın yerge başın

Akuzup nabra üzre közde yaşın

(4) Ğarīk-dék érür daryā ara kim

şadāyu'l-‘atş fahm étse mardum

(5) Çamannı bülbüli dék yutsa ul qan

Qatarda gül yüzini étse pinhān

(6) Kişi cannatda özini körse ma‘lūm

Hem-ul nı‘matlardın bolsa maḥrūm

(7) Bu yañlıġ ḥasrat ile ul dıl-afġār

Kılurdı cānı birlen nāla u zār

(8) ılıp āhı oal-dem tanı su
 itip bu navānıñ ul saman-bū

(9) Anıñ avālıǵa kōñli buzıldı
 Cafānıñ ıl‘atı tandın süzüldi

(10) Bu ǵamdın boldı anıñ āatı ā
 arangı boldı kōzge bara āfā

(11) Heme badın ayaǵı ot tutatı
 Anıñ āhı felek safıdın atı

(12) Yıpek yañlıǵ uruban pı-tāb ul
 ılıp ah-zādege nāz ‘ıtāb ul

(13) Nedin munda érür sen zār [u] mazūn
 Ne idin tartadur sen her zamān ün

(14) Bu idin ki paīmān sen maña ayt
 Maña bergen fuluñnı alǵıl u ayt

(15) Tazarru‘ birle aydı ul Sa‘ādat
 Kéürgil bu ǵüne mendin bu navbat

[49a]

(1) Ki mundın soñra herǵiz urmayın dem
 Navānı ılmayın özümge maram

(2) Kenīzek dédi ay dard alıǵa āh
 Maña ılǵıl öz avālıñnı āǵāh

(3) ayu adamnı farzandı érür sen
 ayu cānnıñ ciger-bandı érür sen

(4) Bolup sen ne üçün maña arīdār
 aan bolduñ tuzaǵımǵa giriftār

(5) Cafālargā nedin kıldıñ taḥammul
Nédin bu yol ara éttiñ tevekkül

(6) Meniñ eyle bu asrārıñğa maḥram
Yıraḵ eylep köñüldin külfet [ü] ğam

(7) Kılıp şah-zāda közin yaşını pur
Saçıp aldıda şeker sözidin dur

(8) Mubayyan eyledi yürgen yerini
Mu‘ayyan kıldı Īrān kişvarını

(9) Tüşide körgenini kıldı ızḥār
Heme avvaldın āḥır étte tekrār

(10) Kenīzek saldı élgın boynı üzre
Çıķıp şavḵ ile anıñ koynı üzre

(11) Alıp mı‘car uçını çust u çālāk
Muḥabbatdın başını eyledi pāk

(12) Aña keydürdi sulṭān ḥıl‘atını
Bilip anı heme keyfiyyetini

(13) Dédi ay gül-‘izār āfat-ı hūş
Meni sözümge bir dem eylegil gūş

(14) Atam érür meniñ hem ḵayşar-ı Rūm
Sıpāhī eyle kim tofrağ ile ḵum

(15) Heme élni ṭarīḵi érdi égri
Dér érdiler şanamnı barça Téñri

[49b]

(1) Heme Rūmīnıñ ul ma‘būdı bātıl
Kılıp Ḥaḵ Teñridin mardūd ğāfıl

(2) Bahār ayyāmı bir kün tag ile daşt
 Ƙılur érdük néçe él sayr ile gaşt

(3) [...] ⁷⁹
 Bolup sulṭāṅa maḫraṣ ⁸⁰ sabzadın gül

(4) Munādī ƙıldı ay ahl-ı muḫabbat
 Étiñiz bī-muḫābā ‘ış [ü] ‘ışrat

(5) Anıñ ḫukmı birle ul manzıl ābād
 Bolup ‘uṣṣāḫ élidin ḫurram u ṣād

(6) Tapışdı [...] ⁸¹
 Yoluḫtı eyle kim ‘Azrā u Vāmıḫ

(7) Labıdın sundı [...] ⁸²
 Ƙılıp āḡūṣ mehniñ [...]

(8) Oṣal-dem ḫāletim boldı diğer-gün
 Közüm bīdārılıḫdın boldı birün

(9) Yüregim dard birle boldı bī-tāb
 Başımnı yerge ƙoyup eyledim ḫ^vāb

(10) Yürüp sayr ile uyḫu gaştıḡa
 Yetüṣdüm bāḡ yañlıḡ maskanıḡa

(11) Ƙaraṅu aldı ‘ālamnı yüzini
 Ƙılıp ḫīra ḫalāyıkñıñ közini

(12) Bu zulmatdın urar otlar ṣarāra
 Yaḫīn ḫavf ile bolsam pāra pāra

(13) Ƙaçar érdim tapa’lmay yolnı her yan
 Seniñ-dék bir yigit boldı numāyān

⁷⁹ Nūshada kelimelerin yazılı olduḡu kısım silinmiştir. Bu sebeple kelimeler okunamamaktadır.

⁸⁰ Metinde مفراش şeklinde yazılıdır.

⁸¹ Nūshada kelimelerin yazılı olduḡu kısım silinmiştir. Bu sebeple kelimeler okunamamaktadır.

⁸² Nūshada kelimelerin yazılı olduḡu kısım silinmiştir. Bu sebeple kelimeler okunamamaktadır.

(14) Meni Islām sarığa kıldı da‘vat
Bayān eylep ‘alāmāt-ı kıyāmat

(15) Qabūl eylep anı şaydāsı boldum
Giriftār-ı ruh-ı zībāsı boldum

[50a]

(1) Dédim kaydın körer men gül yüzüñni
Tarannum içre bülbul dék sözüñni

(2) Dédi vaşlıñnı izlep men musāfir
Bolur men Qār-ı kıblā içre hāzır

(3) Oşal-dem dahşat ile uyğanıp men
Ki her yan zulf yañlıg tolğanıp men

(4) Muhayyā érdi téve tört nā-çar
Barı baht-ı felekdin tiz-raftār

(5) Qılıban tört kenizek anda yoldaş
Bu sırdın étmeyin hiç-kim ara fāş

(6) Alıban tört şandūq cavāhır
Bolay-dép ‘ışk daştıda musāfir

(7) Yoluqtı nā-gehān bir ādamī-zād
Körüben bizni boldı hurram u şād

(8) Tapıp tün yarımıda ul étti ğāfil
Sürüben Qār-ı kıblā sarı maħmıl

(9) Alıp bardı oşal kāşānasığa
Tüşürdi bizni davlat-ħānasığa

(10) Aña qoydum atalıg nısbatını
Ba-cā kéltürdüm anıñ ‘ızzatını

(11) Boluban mıhr-bān farzandı yañlıg
Közi nūrı ciger-payvandı yañlıg

(12) Velī bu sır aña fāş olgeni yok
Köñülni üyidin taş olgeni yok

(13) Aña bir kün dédim ay nīk-kirdār
Kélür bolsa eger maña ħarīdār

(14) Tarāzūğa salıban durr u gavhar
Ki algay sen meniñ birle barābar

(15) Eger bāyi‘ kim eksük dése satma
[...] ⁸³ mālīmğa hergiz qol uzatma

[50b]

(1) Oşal manzıl ara yürdük néçe ay
Bu yañlıg va‘dasıda turdı ul bay

(2) Néçe kündin keyin mannāḥ taqdır
Saña boldı bu manzılğa ‘inān-gır

(3) Néçe şıva bile tüşti güzārıñ
Meni almaqqa boldı ıhtıyārıñ

(4) Kılıp érdim seni men fahm [u] idrāk
Yüregim ‘ışq tıgıdın bolup çāk

(5) Bu mıḥnat şartlar éttim numāyiş
Heme érdi sar-ā-sar āzmāyiş

(6) Dédi bolsa eger ahl-ı muḥabbat
Bu mıḥnatlarğa kılğay şabr u tākāt

(7) Yaqın bildim ki sen sen tanda cānım
Muḥabbat kişvarıda mıhr-bānım

⁸³ Nüşada mürekkep siliktir. Kelime okunamamaktadır.

- (8) Anı mindürdi atğa şāh yañlıg
 Ƙılıp hızmat oşal-dem dāh yañlıg
- (9) Ƙılıp sur‘at néçe kün yol yürüben
 Néçe havf u haťarlarnı körüben
- (10) Namūdār oldı anda bir beyik tağ
 Açıldı barça köñli eyle kim bāğ
- (11) Mu‘allā ahl-ı ıhsān hımmatı dék
 Mulavvan şāh-zāda hıl‘atı dék
- (12) Ƙılur öz tavrı birle sūy-ı hırmān
 Havas yañlıg yügürtüp özni her yan
- (13) Sar-ā-sar mamlū aşnāf-ı favākih
 Süyünüben yavuşılar kih ü mih
- (14) Yoluqtı nā-gehān bir néçe yüz tan
 Heme ahl-ı silāh u ahl-ı cavşan
- (15) Hem-ul manzıl ul élğa maskan érdi
 Diyānatsız barısı rāh-zan érdi

[51a]

- (1) Ƙılıp ġārat camī‘ kār vānnı
 Ƙurutup érdiler māl-ı cahānnı
- (2) ‘Adadsız çıktı ul yañlıg ki namla
 Süren eylep bularğa kıldı hamla
- (3) Çıķıp şāh-zāda hukmı birle yüz kul
 Ƙılıp Teñri Ta‘ālāğa tevekkül
- (4) Étiben bir biriğa anķadar harb
 Ƙılıç birle beriben bir birin zarb

(5) ‘Adadsız kéttiler ul daşt üzre baş
Alıban tağ étegin eyle kim taş

(6) Çaķırıp kélür érdi anda miñ miñ
Kılur érdi bu kullar yer bilen téñ

(7) Dédi şah-zādağa ul Cevher-i pāk
Bir iş eyle bu yerde çust [u] çālāk

(8) Halāş étmaķķa cānlarnı rucū ‘ét
‘İlāc-ı vāķı‘a ķabl-ez-vuķū ‘ét

(9) Hem-ul kıymat bahā durlarnı alıp
Kılıp ta‘cıl éger ħar-ı cūnga salıp

(10) İkevi bir қоş at üzre mindi
Özidin özgelerdin köñli tindi

(11) Salıp ħar-ı cūn at üzre iki hem-dıl
Kaçarğa tağ sarı boldı māyıl

(12) İkevi bir terefge tuttılar rāh
Alardın bolmadılar hıç-kim āgāh

(13) Néçe kündin keyin luţf-ı ılāhī
Yetürdi Mısr şahrığa kemāhī

(14) Kim ul-dem satıp aldı anda bir üy
Kéçürdi rüzgār iki saman-būy

(15) Tüzep gülşen kibi asbāb-ı ħāna
Urup şah-zāda bülbul dék tarāna

[51b]

(1) Muĥabbatdın urup būsā labıdın
Alıp élgığa sıb-ı ğabġabıdın

(2) Anıñ hüsniğe hergiz toymas érdi
 Kólin bir dem kólın kóymas érdi

(3) Bu yañlıg ötti bir yıl anda āzād
 İkevi ‘ışrat ile hırram u şād

(4) Hem-ul manzıl ara künlerde bir kün
 Şah oğlını parī-rū kórdi maḥzūn

(5) Dédi ay cānım üyiniñ sutūnı
 Kōrünmes şīşa kōñlüñni bütüni

(6) Ne işdin ḥātırıñ oldı tekeddür
 Ne sözdin ḥāletin taptı tağayyur

(7) Dédi şah-zāda ay cānımğa maḥram
 Qalıpdur ḥarc éterğa mālımız kem

(8) Velī bī-bahradur men bir hunardın
 Kişi bermes bu yerde sīm ü zerdin

(9) Eger yoklukda bolsek zār [u] afgār
 Ki hīç-kim bolmağay bizge madad-kār

(10) Kişi kılğunça boynın sıflağa ḥam
 Fanā bolsun çıkarmay ağzıdın dem

(11) Kişi bolğunça bu dunyāğa muḥtāc
 Safar étsün ‘adam mulkı ara aç

(12) Éşitip bu navā ul gül tabassum
 Aña yüz nāz ile eylep tekellüm

(13) Dédi ay lāyık evreng ü afsar
 Maña kōrset bu qalğan sīm ile zer

(14) Kōrüp şah-zāda birle kıldı taḥmīn
 İki miñ aşrafığa boldı ta‘yīn

(15) Oşal-dem Cevher-i pākīza-ṭal‘at
Yasap mūm ile anda néçe şūrat

[52a]

(1) Bu yañlıg eylesün zerger fen ile
Néçeniñ mis néçeniñ āhen ile

(2) Barıp bāzār sarı eylep āheng
Alıp kélǵıl ipek bu yerǵa her reng

(3) Satıp alǵıl özüñe kuş bile at
Kéçürgil sayr-ı şahrā ile avḳāt

(4) Anıñ her amrını şah-zāda étti
Buyurǵan işlerin āmāda étti

(5) Minip atǵa qolǵa kuşnı alıp
Barıp şahrāda bir cānvargā salıp

(6) Yanıp şahrā zamīndın kün batarda
Kélür érdi üyiǵa él yatarda

(7) Qurup Cevher oşal-dem anda dast-gāh
Toḳur érdi bısāṭī anda nā-gāh

(8) İpekđin érdi anıñ tār u pūdı
İremniñ bostānı dék namūdı

(9) Hayāl ile yazıban anda taşvīr
Mişāl-ı pīşadın ‘anḳāǵa bir bir

(10) Salıp öz élgin anda şūratını
Cahāñǵa körsedip şan‘atını

(11) Muhayyā eyledi nādır bısāt ul
Şah oǵlıǵa açıp bāb-ı naşāt ul

(12) Aña tapşurdı anı dédi ay yār
Eger bāzār ara kélse ħarīdār

(13) Alurğa köñliğa étse muşammam
Ki satma bés yüz dīnārdın kem

(14) Kişi ger sorsa ‘ayān⁸⁴ yeridin
Dégil kélgen érdi Çīn kişvarıdın

(15) Alıp bāzār içre turdı bir yan
Anı körgen él anda boldı ħayrān

[52b]

(1) Aşurdılar bahāsın anda kem kem
Ki tā bés yüz dıramğa kıldılar zām

(2) Bar érdi Mısr içre bir cuhūdı
Alıp ‘ālam anıñ ihsān [u] cūdı

(3) Heme éldin édi ul bā-karamrağ
Tapılmas érdi andın muhtaşamrağ

(4) Hem érdi şah qaşıda ahl-ı ħurmat
Kılur érdi hamīşa anı ‘izzat

(5) Bu ‘izzatnı ħalāyık eyleben fahm
Kılur érdiler andın her kişi vahm

(6) Atı Şam‘ūn taħammuldın ġanī ul
Ĥarīdār oldı almaqqa anı ul

(7) Bilip bay‘ u şırāda bu rumūznı
Berip dīnār aña altı yüzni

(8) Alıp bul tuttı manzıl sarı anı
Körey-dép açtı bir yerde nihānī

⁸⁴ Metinde اعيان şeklinde yazılıdır.

(9) Kılıp gül birle şūrat her yerığa
Nezāketdin qarartıp bir birığa

(10) Yığılsa barça ger naqqāş-ı çīnī
Yaza' lmas fikr étip miñdin birini

(11) Velī anda yazılğan iki sā' id
Anı körge[n] érür ölmekge 'āyid

(12) Közi çun tüşti sā' id şūratığa
Heme āyīna boldı hasratığa

(13) Heme a' zālarığa ot tutaştı
Aña 'ışk muhabbat haddın aştı

(14) Anıñ cān kuşı eylep nāla u zār
Bu şūrat élgığa boldı giriftār

(15) Dédi bir habarnı cānga otnı yaqğay
Neçük köz küll-i şūrat sarı baqğay

[53a]

(1) Bolup kün-kündin anı tākātı tāk
Tamām-ı şūratığa érdi muştāk

(2) Köyüp köñli anıñ gūyā ki lāla
Töker érdi közidin eşk jāla

(3) Çıkıp çarḥ üzre faryād [u] navāsı
Éştıp bu aşar anıñ anası

(4) Kélip oğlını ḥālmı körüben
Anıñ aḥvālını bir bir soruban

(5) Dédi kaydın kélipdür ul bīsātıñ
Mubaddal kıldı ğam üzre naşātıñ

(6) Dédi Şam'ün aña Çîndin kélipdür

Bu şan'atnı anı ahlı kılpdur

(7) Anası aydı ay farzand-ı nādān

Étek birle yapıpdur mäh-ı tībān

(8) Oşal nādır bısāt-ı āfat-engīz

Bu kişvar içre kılgan anı bir kıız

(9) Érür ul bir kişi éligide tutkun

Bu reng ile bolay dér ya ki birün

(10) Veyā bolğan bir ādamğa giriftār

Toķupdur bu bısātı fıkır ile nā-çār

(11) Ki tapılğay bu 'ıldın bir birini

Mu'ayyan eyleğay turğan yerini

(12) Açıban anda fıkır-ı hıla fālın

Yügürtür érdi her yanga hayālın

(13) Dédi Şam'ünğa şaytān-veş anası

Tapıldı oşbu dardıñğa davāsı

(14) Dağı bāzār ara bolğıl ravāna

Ki tapsañ bu bısātıdın nışāna

(15) Alıp kélğil anı satkuçısını

Köñülge 'ışk otın yakğuşısını

[53b]

(1) Hedefge ger téger bolsa bu nāvak

Saña bolsun oşal 'anğa mübārek

(2) Bu nīreng ile Şam'ün bardı bāzār

Bısātığa barıp bolğay harīdār

- (3) Heme savdā éliġa berdi şuhrat
Tapiñ maña bısātı oşbu şūrat
- (4) İberdi her kişini bir terefge
Anı atgen oķı tégdı hedefge
- (5) Namūdār oldı anda şāh-zāda
Kılıpdur bir bısātını küşāda
- (6) Barıp Şam´ün ana boldı ħarīdār
Bahāsı yetti anda miñ dīnār
- (7) Satıp aldı oşal-dem urmayın dem
Anı hergiz bahāsın kılmayın kem
- (8) Hem-ul şah-zāda birle anı alıp
Ravān boldı ikevlen üyġa yanıp
- (9) Anı otķuzdı ul mihmān-sarāġa
Kılıp mammūn heme cūd [u] ´aţāġa
- (10) Koyup aldıġa anıñ nāz [u] nı´mat
Muĥabbatdın kılıban anı ħurmat
- (11) Beriben sīm ü zer birle közetti
Çıkıp kélgen yolu üzre uzattı
- (12) Anası kūçe içre érđi pinhān
Şah oġlı arķasıdın kıldı cavlān
- (13) Yoķalmay şāh oġlınıñ ķarası
Bu yañlıġ barur érđi ikkelesi
- (14) Üyige kirdi ħurram anda şah-zād
[...]⁸⁵ eyle kim yād

⁸⁵ Nūshada kelimelerin yazılı olduġu kısım silinmiştir. Bu sebeple okunamamaktadır.

(15) Kélip oğlığa aydı ay alamlık
Bu hasratda yüregiñ érdi ğamlık

[54a]

(1) Nihān bolğan parī koynuñda bilǵıl
İki élgın anı boynuñda bilǵıl

(2) Kéç oldı şubh [...] ⁸⁶
[...]

(3) Anası keldi ul-dem [...]
[...]

(4) Bu makr ile başıǵa aldı [...]
[...]

(5) Hıyal tūmārı boynıda ħamāyıl
[...]

(6) Éşikdin kirdi ħaddını ħam eylep
[...]

(7) Salām eylep dédi ay-Çın ara tāk
Seniñ-dék körmegen [...]

(8) Salāmat bol [...]
[...] külfetidin

(9) Meni sorsañ ‘ıbādat [...]
[...] kılmağ işimdür

(10) Kıladur men kéçe kündüz ‘ıbādāt
Kirer men bolsa her ħayda mazārāt

⁸⁶ Bu sayfada “[...]” ile gösterilen kısımlarda yazılı olan kelimelerin tamamı silinmiştir. Bu sebeple kelimeler okunamamaktadır.

(11) Nafas ıkmas labımdın yād-ı bī-dost
Muḥabbat mamlū-mand muḡannī ile post

(12) Kétip oldın ‘ınān-ı iḡtiyārım
Bu manzılḡa tüşüp édi güzārım

(13) udūmımnı bilip émdi teberrük
oyuban eyle her yanga taḡarrük

(14) Maña ber endekī āb-ı ṡahārat
ılay bu yerde Teñriḡa ‘ıbādat

(15) Šavābını baḡıřlay munda bu dem
Ki tā ḡüsnüñ kemāli bolmaḡay kem

[54b]

(1) Saña bolḡay Ḥudā luṡfi madad-kār
Hamīřa baḡt u davlat bolḡusı yār

(2) ‘Aḡīdat birle turdı anda Cevher
Heme ayḡanını ıldı muyassar

(3) Oḡudı u[l] zamān ḡīlat namāzın
Du‘āda körsetip ‘acz [u] nıyāzın

(4) Néçe nīreng ile ıldı du‘ālar
Dében řānıda yüz madḡ [u] řanālar

(5) Oşal hengām dāḡıl boldı şah-zād
řikārıdın yatıban anda Cevher

(6) Muřallā üzre turḡan bir ‘acüzī
Salāmat kişvarıda ḡāna-süzī

(7) ıkarmaḡ yolıdın her kimni ul pīr
Ki yüzün örgetür řayṡānḡa tadbīr

(8) Körüp anı tamāmın tuttı lerze

Ki tülkü o[t] ırāgān-dék şerīrge

(9) Töküp Cevher ağızdın durr-ı şah-vār

Anıñ hālını ul-dem kıldı ızhār

(10) Anıñ aldıda bī-ḥad kıldı avşāf

Sıtāyışdın iberdi kâf tā kâf

(11) Karı tülkü farībī okuban ul

Hem-ul şah-zādanı hem eyledi gūl

(12) Anıñ kélgenini bilip sa‘adat

İkevi berdiler dast-ı irādat

(13) Dédiler her zamānı bī-mükellef

Bu yerni ét kudūmıña muşarraf

(14) Vadā⁸⁷ eylep bularğa yolğa tüşti

Beriben mujda oğlığa körüşti

(15) Dédi yoqtur camālı içre şānī

Cahānga sıgmağay şarḥ [u] bayānı

[55a]

(1) Démekge til bile taḫrīr ‘acız

Yazarğa kilik ile taḫdīr nāçiz

(2) Anıñ dāmādı her kün sūy-ı şahrā

Şikār eylep kılp kélgey tamāşā

(3) Fulān sar-manzıl üzre rah-güzārı

Kélür her şām üyiğa suvārı

(4) Oşal manzılğa barıp eyleğıl bazm

Şikār eylep kılp üyi sarı ‘azm

⁸⁷ Metinde وداغ şeklinde yazılıdır.

- (5) Alıp kél maclısıñ içre piyāda
Tüşüp dārū içürgil aña bāda
- (6) Bu yañlıg anı ul-dem eyle madhūş
Kötersün bir ğulām kürkdin düş
- (7) Bu ħīlat birle anı munda yetkür
Ki soñra vaşldın köñlüñni tindür
- (8) Anası fıkırın ul-dem eyledi ħazm
Hem-ul manzılğa barıp tüzdiler⁸⁸ bazm
- (9) Namāz-ı şām vaqtı érdi Şam‘ün
Özini kūçe sarı kıldı birün
- (10) Kılıp olturdı bir yanğa nazāra
Kélür sur‘at bile bartan suvāra
- (11) Barıp ibrām ile atdın түşürdi
Muĥabbat ahlı dék atnı yaşurdı
- (12) Alıp élgığa Şam‘ün bādadın cām
Hem-ul şah-zāda sarığa koyup kām
- (13) Adap birle aña sundı piyāla
Alıban öziğa kıldı ħavāla
- (14) Bayān étti neçe ‘uzr ile taqşır
Anı taş bağığa kılmadı ta’sır
- (15) ‘Ilācın tapmay içti şah-zāda
Vucūdı içre sāyır boldı bāda

[55b]

- (1) Anıñ cısmığa dārū eyledi cūş
Ayağıdın yıkıldı boldı madhūş

⁸⁸ Metinde تورديلاڭر şeklinde yazılıdır.

- (2) Köterip üy sarı boldı ravāna
Anasığa dédi oşbu fasāna
- (3) Çıkıp aldı oşal-dem hātamını
Tüşüp⁸⁹ yattı şah oğlu kāmātını
- (4) ‘Acūza yolğa tüşti şād hurram
Salıp ul-dem sar-anguştığa hātam
- (5) Salām eylep eşikdin kirdi fi’l-hāl
Tavāzu‘dın qaddını eyleben dāl
- (6) Dédi ay sarv-ı nāz āfat-ı hūş
Meni oşbu sözümğa eyleğıl gūş
- (7) Seni cuftuñ meni farzandım ile
Közüm nūrı ciger-payvandım ile
- (8) Muḥabbatdın kılıban ‘ahd [u] paymān
Étipdür bu kéçe üyiğa mihmān
- (9) Muğannīlarnı anda eyleben cam‘
Ma‘ışat maclısı içre yakıp şam‘
- (10) Öterler oşbu tün bu şūrat ile
Macālīs ahlı birle ‘ışrat ile
- (11) Anı qoymas bu yanga kélmağığa
Seni ḥālñ körüben bilmağığa
- (12) Bu bā‘ışdın bolup āşufta-ḥātır
Meni étti seni aldıñğa ḥāzır
- (13) ‘Aqīdat fahmıdın maña işenip
Žarūratdın kélip men munda yanıp

⁸⁹ Metinde توتوب şeklinde yazılıdır.

(14) Kõpuban men bile bolǵıl hırāmān
Seni hem men étey ul yerde mihmān

(15) Kélür sen şubḥ ara dāmādıñ ile
Kuyaş yüz sarv-ḳad āzādıñ ile

[56a]

(1) Dédi tā munda maña bolmasa cuft
Émes bīgāna yerǵa barmaǵım muft

(2) Nışān berdi dében körsetti ḥātām
Ḳılıp yaşı bilen iki közin nam

(3) Aḳuzdı her terefge eşk-i tazvīr
Mülāyim köñli içre ḳıldı ta'şır

(4) Kim ul bī-ḳāra makrıǵa işendi
Zer ü zīvar bile ul-dem yasandı

(5) Alıp ḳıktı eşikdin dīv anası
Bolup ṣābıt hıyaldın mudda'āsı

(6) Hırāmān oldı ul yañlıǵ ki ṭāvus
Kéterdin bī-ḥabarnıñ ile nāmūs

(7) Barıp bir manzılıǵa ḳıldı teklīf
Ḳılay dép cānı birle anı taẓyīf

(8) Dédi oltur ıcāzat birle ḳaytay
Barıp sur'at bile cuftuñnı aytay

(9) Dében ḳıktı eşikni muḥkem eylep
Özini bu işidin ḥurram eylep

(10) Bu Cevher uyḳu érdi boldı bīdār
Bu yerde mast érdi boldı hūş-yār

(11) ‘Acūz étgen heme nīreng tadbīr
‘Ayān boldı zāmīrı içre bir bir

(12) Nazar kıldı ta‘accul birle her yan
Kolığa keldi bir şimşīr-i burrān

(13) Öziğa kıldı bu sözni vasīla
Meni keltürdi eylep makr [u] hīla

(14) Kılāy men hem özümge hīla nīş
Köñli maşlaḥatsız étmeyin rīş

(15) Eger banddın tapsam rahāyī
Dédi yüz aşrafī bolsun Hūdāyī

[56b]

(1) Ve ger ne men özümni öldürür men
Tīğ ile yüregimni yarur men

(2) Şah oğlını néçe kıldın barīğa
Kötertip éltti ul yatқан yerīğa

(3) Oşal-dem mastlıkdın kıldı huşyār
Dédi keç bolmayın zūd üyüñe bar

(4) Anıñ atı üze eylep suvāra
Özi sur‘at bile yandı dubāra

(5) Kadam koydı şabā dék anḳadar tīz
Dem ötmey yetti özidin ḥabarsız

(6) Salām eylep oşal-dem kördi Şam‘ün
Bu aydı kélme tur ay dīv-i mal‘ün

(7) Kılıç birle başıñnı pāra eyley
Veya özümni bağrım yara eyley

(8) Baķıp aldı taayyurdın bolup deng
Y'egen-d'ek ul kişi ma'c'ün ile beng

(9) Viřālını ılay-dép c'ân bile avf
Vuc'udı ti[t]redi köñli étip avf

(10) ılıp mukem eşikni boldı b'ürün
Anası aldıa bardı ciger-'ün

(11) Yüregi otıdın eylep şarar-bār
Anıñ keyfiyyetini ıldı ızhār

(12) Dédi şam'unga ay řāhīb-ı taammul
Anıñ her cavrıa eyle taammul

(13) Oşal vaşı bolupdur élgiñe şayd
Ayaıdur üzölmes bandıña ayd

(14) Anıñ kem kem özüñe eylegıl rām
apışdın tā helāket étmeay dām

(15) Nuust'ın cuftıdın köñli savutsun
Kim andın soñ özin saña yavutsun

[57a]

(1) Bu yañlı band içre aldı Cevher
Sirişkidin közini eyleben ter

(2) şah-zāda Cevher firāıdın başıa felekdiñ müşkil işler tüşgeni

(3) Éřit şah-zāda ālın ay suan-fahm
Barur érdi üyi sarı ılıp vahm

(4) Ne işler bolanını bilgeni yok
Özia mastlıdın kélgeni yok

(5) ara batı dék ul tün boldı daycūr
Közi içre köründi manzılı dūr

- (6) Saḥarda baytu'l-aḥzānıḡa yetti
Tüşüp atdın eşik yanıḡa yetti
- (7) Muḡaffal kördi berdi anḡadar tāb
Yüzi üzre açılmadı ba-dar bāb
- (8) Ḳayan sen Cevherim dēp tarttı köp ün
Şadāy çıḡmas érdi anda birün
- (9) Dédi āzurdadur künc yürḡanıḡa
Kesāfet bazmı içre turḡanıḡa
- (10) Özin dīvār sarıdın aşurup
Ḳadam şavtın nefas yañlıḡ yaşurup
- (11) Bolup üyi ara yalḡuz ravāna
Tapılmas cuftıdın nām [u] nışāna
- (12) Aḡuzup iki közidin yaşını
Urup dīvār üze her dem başını
- (13) Ḳılıp faryād iki keçe kündüz
[...] ⁹⁰ érdi yalḡuz
- (14) Anı Laylī firāḡı kıldı Macnūn
Üçünçi kün üyidin boldı birün
- (15) Yürüben bād yañlıḡ her teref rüy
[...] ⁹¹ nāla eylep küçe ü kūy

[57b]

- (1) Tilige lafz-ı Cevher eyleben fāş
Urar érdi alamdın kögsige taş

⁹⁰ Nüshada oluşan yıpranma sebebiyle kelimeler okunamamaktadır.

⁹¹ Nüshada oluşan yıpranma sebebiyle kelime okunamamaktadır.

- (2) Heme örtendi anıñ āhı birlen
Fıǵān [u] nāla-ı cān-gāhı birlen
- (3) Dér érdi ba‘zı ul macnūn [u] sar-sān
Cavāhırdın tapıp érken firāvān
- (4) Meger tahrīs ile pinhān kılıpdur
Anı koyǵan yerin oǵrı bilipdür
- (5) Alıp anı yırax eylep nazardın
Cudā bolup camī‘ sīm ü zerdin⁹²
- (6) Bu yañlıǵ hāleti aña kélip nış
Muhabbatdın kılıpdur köñlini rış
- (7) Dér érdi ba‘zı⁹³ kim ul şāhıb-ı dard
Kélipdür ‘ışq maydānı ara fard
- (8) Kılıp ma‘şūq⁹⁴ vaşl-ı cāmıdın nūş
Yüregın étip keyfiyyeti cūş
- (9) Tapıpdur ya arasında cudālıq
Üzüpdür ya ki mundın āšnālıq
- (10) Bu işlerdin bolupdur tākātı tāk
Anıñ dīdārını körmekge muştāk
- (11) Körüp ahvālın anıñ kündüz
Bu yañlıǵ aytur érdi her kişi söz
- (12) Yürüp aç yeti kün bāzār-ı rusta
Kılıp érdi heme cısmını hāsta
- (13) Taḥarrükdin ǵalıp yerge yıkıldı
Ayaǵıdın başı tofraǵğa taķıldı

⁹² Metinde زَرْدِين şeklinde yazılıdır.

⁹³ Metinde بعضی şeklinde yazılıdır.

⁹⁴ Metinde معشوق şeklinde yazılıdır.

(14) Éşitip bu habarnı anda Şam'ın
Anasığa mubayyan kıldı eknün

(15) Ölüm hāletde anda yatқанını
Helāket tofrağığa batgenini

[58a]

(1) Dédi oğlığa ay farzand cānım
Taşadduқdur yoluńda hānmānım

(2) Anı sarı iberğıl bir mulāzım
Ki bolsun şām ara ul yerge 'āzım

(3) Öter bolsa eger tün yarımıdın keç
Urup şimşir birle eyleğay hīç

(4) Yıraq étgey-miz andın bu hudūknı
Ne kélgey élgidin andağ ölükni

(5) Dédi bir қulğa köñlüm eyleseñ şād
Қılur men bandalıқdın émdi āzād

(6) Mubayyan kıldı aña oşbu asrār
Heme avvaldın āhır étti tekrār

(7) Alıp ul қul heme iş anda ta'lim
Barıp olturdı bāzār içre bar-hem (?)

(8) Halāyık şavtığa érdi қulağı
Eger basılsa ul élniñ ayağı

(9) Anı kėsgey қılıç birle başını
Қızıl қan eyleğay iç [u] taşını

(10) Turup érdi tefekkür birle ul қul
Bu hı́zmatdın açılğay boynıdın ğul

(11) Ƙazādın Mısr éliniñ āftābı

‘Adālat tahtıda haşmat-maābı

(12) Kélip ul rah-güzerdin bir néçe cam‘

Yakıp firāş sulţān aldığa şam‘

(13) Bu yañlıg haşmat ile kélür érdi

Eger igne yokalsa bilür érdi

(14) Muhīb eylep samandı eyledi ram

Ƙuyığa şāh kıldı başını ham

(15) Tafahhuş eyledi bir kim yatıpdur

Vucūdı lāy [u] tofrağğa batıpdur

[58b]

(1) Vazırığa dédi ul nīk-ıkbāl

Bu yatğan cānıdın tüşgil habar al

(2) Dében atığa urdı tāzıyāna

Taḥammul birle boldılar ravāna

(3) Ƙalıp iki mulāzım birle dastūr

Salıp at üstige eylep anı zor

(4) Heme a‘zāları bolğan fusurda

Alıp bardılar anı mısl-ı murda

(5) Ƙulağ saldı kim andın lafz-ı Cevher

Nafas urup kıılır érdi mükerrer

(6) Şah-zāda şavhar Cevherdin ayrılıp ölüm ḥāletige tégeni ve Mısr şāhınıñ (7) amrının dastūr, mu‘āvanat samandı bile ma‘şūkasın nışānın (8) tapturup sar-afrāz étgeni ve hanūz bir birige vāşıl bolmay ḥaṭā yolığa tüşgeni

(9) Vazır andın tamāmı boldı ḥayret

Ğızā birle aña kéltürdi quvvat

(10) Dédi kim kıysı gülşenni güli sen
Kıyu gül-çahra mehniñ bülbüli sen

(11) Nağı gam élgıǵa bolduñ giriftār
Maña bir bir ‘ayān ét oşbu asrār

(12) Şah oğı barçasın avvaldın āhır
Vazır aldıda bir bir kıldı zāhır

(13) Éşitip bu bayān-ı otluğ āfat
Köyüp boldı anıñ köñli carāhat

(14) Anı ğamlıķ kelāmıǵa tutup gūş
Taza ‘‘um kılzumını eyledi cūş

(15) Bar érdi anda bir zīrek ğulāmı
Mu‘ayyan aña Mısrının tamāmı

[59a]

(1) Yok érdi Mısr içre yürmegen yer
Maħallāt u ğüzerdin körmegen yer

(2) Ana çarlap dédi ay ahl-ı idrāk
Bu ħızmetge kıdam kıy çust u çālāk

(3) Köterip ħar-ı cūn ul yañlıǵ ki ‘atqtār
Özüñni bu yigitge eylegil yār

(4) Munādī eyleñ ul-dem kūçe ü kūy
Tafaħħuş eyleben kıp ba-her sūy

(5) Yetüşse ger kılaķıǵa bu āvāz
Ħafādın cılva kılsa maķşad-ı rāz

(6) Bu işdin şāyad olğay müşkili ħal
Ki tapğay kıcırıǵa vaşlı mubaddal

(7) Vazîr amrî bile iki dem-sâz

Qılur érdi barıp bir yerde âvâz

(8) Yürüp her kûçede ul iki ‘atîâr

Satur érdiler aşyâ-yı sebük-bâr

(9) Néçe kûn yürdiler şavt ile sâyır

Yokâtğan kuşları bolmadı zâhır

(10) Vazîr aydı-ki bar mu yürmegen kûy

Barıp âvâz eylep turmegen üy

(11) Ğulâm aydı ki Şam‘ûn kûyi sarı

Kişini bolmağan hergiz güzârı

(12) Anı hem sayr eyleñ dédi dastûr

Qılıp ğamlık köñlini şâd masrûr

(13) Çak[ı]rıp bardı Şam‘ûn cânıbıĝa

Nazar eylep yokâtğan ĝâyıbıĝa

(14) Muhayyâ érdi ul manzılda manzar

Tutup miskîn néçe kız birle Cevher

(15) Açıban kûçe atrâfıĝa ravzan

Bakar érdiler andın ötse her tan

[59b]

(1) Güzâr bolsa piyâda ya suvâra

Umîd eylep qılur érdi nazâra

(2) Nıdâ eylep ĝulâm [u] şâh-zâda

Hem-ul manzıl sarı kıldı ırâda

(3) Şah oĝlı şavtını Cevher tanudı

Muhabbat otıdın cısmı qurudı

- (4) Buyurđı cānıbıǵa bir kenīzek
İbersün ‘ıtrıdın ul kīši endek
- (5) Kélip āhasta ul manzıl ara şahın
Bısāt üzre barını kıldılar pahn
- (6) Kenīzekler alıban ‘ıtr ile müşk
Harītanı oşal-dem kıldılar huşk
- (7) Baķıp Cevher közini eyleben yaş
Şah oǵlı cānıbı sarı atıp taş
- (8) Kuyaş yañlıǵ tūlū⁹⁵ eylep yüzini
İşarat kıldı yumdı közini
- (9) Velī şah-zāda anı eyleben fahm
Yüregiǵa қad aldı tīg ile sahm
- (10) Dédi ‘atṭār kélür miz munda tañla
Anıñ birle қılur miz ança savdā
- (11) Kópaban boldılar yolǵa ravāna
Vazīrǵa aydılar oşbu fasāna
- (12) Bilip bu şīvanı Şam‘ün-ı bad-ḥāl
Zuhūr etti anasıǵa bu aқvāl
- (13) Dédi ay mīve-i bāǵ-ı muḥabbat
Mubaddal boldı miḥnetlerge rāḥat
- (14) Özini eyleben émdi mu‘atṭar
Kim eyler barça maқşūduñ muyassar
- (15) Bu işdin cān u köñlin eyleben şād
Anıñ vaşlın қılıban ul-zamān yād

[60a]

⁹⁵ Metinde قیلوع şeklinde yazılıdır.

- (1) İber turdı ‘adadsız zer bile sīm
Birev Cevherge barıp kıldı teslīm
- (2) Munı hem ‘ıtrğa ħarc eylesün-dép
Libāsığa alıp darç eylesün-dép
- (3) Kéçe ketip tañ atıp kün çıķarda
Ĥabaş şāhını Rūm ħanı yıķarda
- (4) İkevi bardı ul manzılğa yanıp
Bısātını alıp ketfiğa salıp
- (5) Baķıp manzarğa kıldılar nıdāyī
Yetip Cevherni sam‘ığa şadāyı
- (6) Hem-ul-dem kāmātını⁹⁶ kıldı āzād
Alamlıķ cān u köñülñi kılıp şād
- (7) Ĥarīta dur bile bar-nāma mektüb
İberdi ‘ıtrıdın bersün dében küp
- (8) Ĥarītadın alıp nāma bilen dur
Aña kılıp iberdi ‘ıtrıdın pur
- (9) Bu érđi yazğan ul mażmūn-nāma
Sen ay güldin mu‘atţar oldı şāma
- (10) Taraddud eyleben andın iki at
Bu manzarğa yarım tünde yetip bat
- (11) Miniben aña bir yanga kaçaylūk
Köñülñi maķşadın⁹⁷ ul-dem açaylūk
- (12) Alıp bardılar anda kördi dastūr
Heme mażmūnı ul-dem boldı manzūr

⁹⁶ Metinde قائمىتى şeklinde yazılıdır.

⁹⁷ Metinde مقده سين şeklinde yazılıdır.

(13) Tapıp iki samand-ı barķ-veşni
Tutuban élgidin ul cavr-keşni

(14) Anıñ bir merkeb üzre mindürüben
Bu işdin cān [u] köñlin tindürüben

(15) Vadā‘ eylep anı yolıǵa saldı
Töküp yaşın vazır üyide ǵaldı

[60b]

(1) ǵılıp sur‘at yürüben vaķt-ı mī‘ād
Nihānī bardı ul yañlıǵ ki dāmād

(2) Nazar ǵıldı ki hīç él yatǵanı yok
ǵamer öz manzılıǵa batǵanı yok

(3) Köründi bir [bu]zulǵan çār dīvār
Kirip atnı tutup olturdı bīdār

(4) Közi uyǵuǵa kem kem māyıl oldı
Ki ǵaflat kiřvarıǵa dāhıl oldı

(5) Yıķıldı masnad (?) huřyārlıķdın
İçe’lmey cām şeker-bārlıķdın

(6) ǵazādın ul-zamān bir oǵrı zang
řab-ı daycūr yañlıǵ étti bu reng

(7) Bu řurat birle her yan eylese rū
ǵarañǵu kéçeni eyler ǵarañǵu

(8) Édi bir ǵaryada anıñ mekānı
Kélip ul Mışır řahrıǵa nihānī

(9) Kiriben kūy bāzār içre her kūn
Urar érdi yürüp yalguz řabī-hūn

(10) Oğurluḡ tıḡı birle naḡb kavlap
Alıban māl bī-ḡadlarnı ulap

(11) Kéliben dādḡa Mısr aḡnıyāsı
Tapılmay oşbu ʿıllatnıñ davāsı

(12) Vılāyat içre ul tün kélip érdi
Bu sar-manzılḡa émdi yetip érdi

(13) Alay-dép turdı Şamʿün raḡt bārın
Ḳara tofraḡ étey-dép ḡır u dārın

(14) Dédi kim uḡlasun rāḡatda bir él
Kim andın soñ bu işge baḡlayın bél

(15) Bu fıkr ile özin bir yanḡa aldı
Buzulḡan çār dīvār içre saldı

[61a]

(1) Naḡar ḡıldı turupdur iki merkeb
Yatıpdur bir kişi tizginin uşlap

(2) ʿInānın késti u mindi birini
Alıp ul-dem birini tizginini

(3) Özini kūçe sarı ḡıldı māyıl
Başıḡa bir nemerse boldı ḡāyıl

(4) Naḡar ḡıldı körüندی bir parī-zād
Ḥayālıda bu şurat étmegen yād

(5) Aña ḡar-ı cūnnı alḡıl dép arzāḡı
Alıban anı at üstiḡa ḡatı

(6) Özini taşladı anda ravāḡdın
Ki parvā ḡılmadı sınır ayāḡdın

(7) Dédi bir atnı yangıl maña sarı
Ki tā men hem bolay aña suvārī

(8) Ki mindi atқа gūyā kim uçar kuş
Ravān boldı özini eyleben hoş

(9) Kirip yolğa dem urmay bir biriğa
Barıp şahrāda yetti bir biriğa

(10) Qaraŋu yandı u şubḥ eyledi dem
Yaruğluq boldı ‘ālam şahını kem kem

(11) Naẓar kıldı-ki bir zangī-ı bad-reng
Köñül közgüsi körüp bağladı reng

(12) Qara kün tuğdı ul ḥālet közige
Tefekkür eyler érdi öz özige

(13) Dédi makr ile Şam‘ündin qutuldum
Ḥaṭādın oşbu zangīğa tutuldum

(14) Munı hem ḥıla birle eyleyin gül
Bu baḥr içre étegim étmeyin hul

(15) Baqıp zangīğa aydı ay dıl-āvar
Meni kim maqşadım boldı muyassar

[61b]

(1) Néçe muddat ötüp érdi meni zār
Bolup Şam‘ün tuzağığa giriftār

(2) Alıp hīç-kim qaça’lmas érdi hergiz
Bu müşkilni aç’a’lmas érdi hergiz

(3) Boluban bu zamān davlat saña yār
Hem-ul sā‘at maña bolduñ madad-kār

- (4) Meni eyle özüñe bu zamān ҡul
Éşitip zangī köñ[li]⁹⁸ boldı küł küł
- (5) Ҡılıp barur édiler anda sur‘at
Muḥāl érdi ҡoşulmaq tor-ı zulmat
- (6) Güzār içre namūdār oldı bir rūd
Su içmaqğa ikevlen tüştiler zūd
- (7) Ki zangī bad-numā eylep közini
Ҡuyaşnıñ yanıǵa aldı özini
- (8) Ma‘ışatǵa anı māyıl ҡılay-dép
Hem-ul-dem maқşadın ḥāşıl ҡılay-dép
- (9) Dédi ay Rustam-ı ahl-ı zamāna
Ki mendin sen eşitgil bu nışāna
- (10) Kiteb içre yazıpdur ahl-ı ḥikmet
Safarda ҡılsa her kim ‘ış [ü] ‘ışrat
- (11) Yoluқǵay ul-zamān yüz miñ balāǵa
Ki ҡalǵay anda dard-ı bī-davāǵa
- (12) Barıban manzılıñǵa tapıp ārām
Alalük vaşl gül-zārı ara kām
- (13) Bu söz zengīge ul-dem tüşti ma‘kül
Minip atǵa yürürǵa boldı maşǵul
- (14) Ki bir néçe ҡılıp manzıl marāḥıl
Ki bir kentī körüñdi anda bī-қıl
- (15) Nuzul éttiler ul ҡışlaқ ara şām
Muhayyā eyledi may tapmay ārām

[62a]

⁹⁸ Metinde كونكا şeklinde yazılıdır.

(1) Muḳayyad oldı may içmaḳḳa zangī

Tutuban cām aña mäh-ı Firengī

(2) Ḳoşup ul may ara dārū-yı bī-hüş

Muḥabbat birle ḳıldurdu aña nüş

(3) Sunup zangīğa bir néçe piyāla

Ḥabarsız mulḳığa ḳıldı ḥavāla

(4) Bu yañlıĝ eylep anı makr ile band

Heme başdın ayaĝını ḳılıp band

(5) Keyip égniğa érkek kisvetini

Nihān eylep ḥātūnluk nısbatını

**(6) Cevherniñ āḥır zangī bandıdın ḥıla ve tadbīr mu‘avanatı ile ḥalāş bolup Ārām-
(7)-ābād şehrige barıp salṭanat taḥtığa oturup pād-şāh bolmaĝı ve zangī (8) bandlarını
üzüp sāya yañlıĝ ul ḳuyaşnıñ keynidin yürüp (9) ul ḳışvar içre Cevher şuratın körüp
zıندانĝa giriftār bolmaĝı**

(10) Ṭabī‘at cevheridin sürdi ḥāma

Bu şafḥa üzre müşkīn étte nāma

(11) Ḳılıçnı béliğa ḳıldı ḥamāyıl

Bölek yerge ḳaçarĝa boldı māyıl

(12) İki gül-gūn samand atını alıp

Biri üzre durr u gavharnı salıp

(13) Minip anı biriğa yolĝa kirdi

‘Inān-ı ihtiyārın aña berdi

(14) Yüzide ḥāllar nīreng étte

Saçın ḳalpak içige téñ étte

(15) Tevekkül éteĝin uşlap oşal meh

On iki kün barurdu anda bī-rah

[62b]

(1) Kim andın soñ namūdār oldı bir tağ

Şemer birle şacardın eyle kim bāğ

(2) Taḥammul ahlı dék ḥılm vaḳārı

Ketip bir soğma yol anda yoğarı

(3) Aña özni alıp boldı ravāna

Ḳuyaş çarḥ üzre çıқан-dék nişāna

(4) ‘Urūc eylep açıldı köñlide bahr

Anıñ astıda kördi (kördi) bir uluğ şahr

(5) Ne şahr ul bāğ-ı Rızvān bostānı

İrem daştıda bitgen za‘farānı⁹⁹

(6) Anıñ seng-rīzasıdur la‘l [u] gavhar

Heme tofrağ u lāyı müşk ‘anbar

(7) Barı ḥalkı piyāda u suvāra

Ḳılıpdur tağ sarığa nazāra

(8) Nuzūl eylep alar aldığa tüşti

Barı kélip anı birle körüşti

(9) Dédiler ay-cavān ‘ālī’l-ḳadr

Yüzüñ ḥüsn içre ay yañlıg tapıp badr

(10) Bar érdi bizde bir sultān-ı ‘ādıl

Farāsat kişvarıda ‘aql-ı kāmıl

(11) Bınā-yı saltanatdın yüz ögürdi

Ḥayāt atın fanā mulkığa sürdi

(12) Ḳalıpdur andın avlād u qarındaş

Ḳılur her qaysı sultānlıqқа kéñeş

⁹⁹ Metinde زعفرانی şeklinde yazılıdır.

(13) Émesdür sözi bir birige muvāfıķ

Bu işge körmegey bir birini lāyık

(14) Āzāde eylediler ķan tökerģa

Tiriklik cubbasını çākin sökerģa

(15) Yıǵıldı mulk ara a‘yān [u] aşrāf

Bu yerge maşlahatnı ķoydılar şāf

[63a]

(1) Eger bir ādamī kélse bu yoldın

Kim ul ahl-ı rad olsun ya ķabūldın

(2) Bu ķışvar ahlı üzre şāh bolģay

Alar aḥvālđın āgāh bolģay

(3) Heme él aña bergey dast [u] sa‘at

Muyassar bolģay aña baḥt u davlat

(4) Ki bul umīd ile baķıp turup-miz

Köñülģa şavķ otın yaķıp turup-miz

(5) Seni yetkürdi Teñri oşbu sā‘at

Érür sen şāḥıb-ı ḥüsn [ü] malāḥat

(6) Heme ıḥlāş ile sultān ķılur miz

Bu ķışvar mulķı içre ḥan ķılur miz

(7) Élgiñe berür miz ıḥtıyārıñ

Ķılur miz cān u köñülñi nıḡārıñ

(8) Alarģa aydı ul ay-ḥayl-ı bā-hūş

Meni endek sözümge eyleñiz gūş

(9) İki şart ul eyler men ķabūlı

Eger ul mudda‘ā bolsa ḥuşūlı

(10) Özümge şīva eylep ‘adl ile dād
 Kılāy bu mulknı cannat dék ābād

(11) Biri bazmım ara ay ahl-ı tālīb
 Kenīzekler maña bolğay muşāhīb

(12) Biri her kün çıkar tursam özümni
 Nıķāb içre köre dursın yüzümni

(13) Neçük kim tégmegey savķ-ı çapardın
 Hāzar étsem kerek anfās-ı mardın

(14) Ve ger ne maña bergey-siz ıcāzat
 Yanay hūrram olup özge vılāyat

(15) Kābūl eylep heme hayl-ı sıpāhī
 Başığa konduruban tāc-ı şāhī

[63b]

(1) Heme köñül özini şād eylep
 Ki tuhfadın mübārek-bād eylep

(2) Aña keydürdiler şah kisvetini
 Ba-cā kéltürüp anıñ hūrmatını

(3) Kılıban şahrnıñ ābād [u] ma‘mūr
 Anıñ ‘adlı cahāngā boldı maşhūr

(4) Heme él boldı andın şād hūrram
 ‘Adam mulkığa kaçtı leşker-i ğam

(5) Néçe kündin keyin şāh-ı cahān-gīr
 Dédi bar mu bu yerde ahl-ı taşvīr

(6) Dédiler bar ammā sāl-hurda
 Karılıkdın tanı bolğan fusurda

(7) Muşavvirdur ki yoktur anda s̄anī
Sarī‘u’l-ḥāma ul yañlıg ki bānī

(8) Nihānī keltürüp aldıga ul māh
Öz aḥvālının aña kıldı āgāh

(9) Anıñ birle kılıban ‘ahd [u] paymān
Zer ü gavhar ‘adadsız kıldı iḥsān

(10) Heme sırrıga anı kıldı mahram
Dédi hīç ādamīga urmağıl dem

(11) Hunardın şarf étip kıl hıdmatımnı
Baķıp kāgazga tartğıl şūratımnı

(12) Bu üç ḥālımnı aña eyleğıl darc
Matā‘-ı ḥüsnüm étgil cāyga ḥarc

(13) Muşavvir tarttı ayğanıga lāyık
Parī öz şūratıga boldı ‘āşık

(14) Alıp ın‘ām üyiğa yandı naḳḳāş
Bu sırnı hīç-kişige kılmadı fāş

(15) Birevni çarlaban ul şāḥıb-ı ıḳbāl
Bu şūratnı aña tapşurdı fi’l-ḥāl

[64a]

(1) Asıp darvāza üzre anı koyğıl
Néçe ḥādım aña bolsun müekkel

(2) Eger kélse bu sar-manzılga bir cān
Bu şūratga baķıban bolsa ḥayrān

(3) Kıılır bolsa eger āh ile nāla¹⁰⁰
Muḥabbatdın közidin tökse jāla

¹⁰⁰ Metinde ناله şeklinde yazılıdır.

(4) Bir iş anda bahāna eyleğay siz
Anı maña ravāna eyleğay siz

(5) Özüm bilgüm aña kılur işimni
Maña eyleñ havāla ul kişimni

(6) Bu yañlıg te'kīd eylep ul parī-zād
Hudāğa şükür kıldı hurram u şād

(7) Zangī Cevherni izlep şūratnı körüp bendge giriftār bolmağı

(8) Éşitgil émdi zangī hāletidin
Kutuldı Cevher anıñ āfatıdın

(9) Tañ atıp mastlıqdın boldı huşyār
Özini bandğa kördi giriftār

(10) Néçe zor urdı ul yipler üzülđi
Fıgān eylep anı köñli buzuldı

(11) Parī yañlıg uçupdur yāarı anıñ
Mekānı içre yok dıl-dārı anıñ

(12) Minip at üzre bağrın eyleben dāğ
İzini alıban bardı oşal tağ

(13) Aşıp tüşti hem-ul yoldın şabā dék
Kélip darvāzağa turdı gadā dék

(14) Bağıp şūrat yüziğa her zamān ul
Basī tartar édi āh [u] fıgān ul

(15) Müekkeller anı şahğa iberdi
Körüp ul zangīnı çahğa iterdi

[64b] (1) Şam'ün Cevherni kaçurup izlep şūratnı körüp ölüğa köymağı

(2) Kılray bir lahza Şam'ündın bayānı
Köyüp 'ışk içre anıñ cısm [u] cānı

(3) Éşitti bir kéçe Cevher kaçıpdur
Halāş olmaḵ yolın and içipdür

(4) Minip bir atğa bir yan boldı sāyır
Cahānga yürüdi ul yañlıḡ musāfir

(5) Bu kişvarğa қаzā keltürdi ul-dem
Közini eşkdin eyler édi nam

(6) Naẓar kıldı köründi anda şūrat
Ne şūrat ‘ışḡ élin cānıḡa ḡayret

(7) Anıñ başdın ayaḡın eyledi būs
Uruban bir biriḡa dast afsūs

(8) Müekkeller tutup aldı anı hem
İberdi şah canābıḡa oşal-dem

(9) Tanıp bir manzılıḡa band étti
‘Uḡubat birle külfet-mend étti

(10) Şah-zāda tünde ḡaflatda yatıp Cevherni zangī alıp kétmaḡı

Şah-zāda uyḡanıp (11) bildi-kim Cevher külfet baħrıdın élgıḡa kélmey, Haṭā daştıḡa kétipdür. Anıñ (12) ṭalebide barr [u] baħrını kézip Teñri taḡdīrı bile bu kişvarda Cevher şūratın körüp (13) bir biridin tapışıp Cevher şah-zādanıñ salṭanat taħtıḡa otḡuzḡanı

(14) Şah oḡlıdın eşitip endek hikāyet
Étip uyḡu anıñ ‘ışını ḡārat

(15) Yoḡaldı gavhar-ı maḡşad ḡolıdın
Alıp ketti tüşüp oḡrı yolıdın

[65a]

(1) Kōz açıp şubḡ-demde boldı bīdār
Ḳuyaş nūrı bolup érdi namūdār

(2) Cudā bolupdur ul-dem iki atdın
Vazīr aldığa barmadı uyatdın

(3) Çıkıp vīrānadın kıldı tafahhūş
Éterler néçe él her yan tacassus

(4) Dér érdi her birige hāna-hīzı
Kāçıpdur bu kéçe Şam'ün kenīzi

(5) Bu sözlerni şah oğlu kıldı idrāk
Çıkıban Mısr içidin çust [u] çālāk

(6) Kalandar-veş yürüdi néçe kişvar
Étegin köz yaşıdın eyleben ter

(7) Sayāhat eyledi köp şahr vādī
Tevekkül hıızırı aña boldı hādī

(8) Barıp ul şahrığa bī-ihtıyār ul
Oşal darvāzağa taptı qarār ul

(9) Körüp şūratnı ul-dem boldı bī-hūş
Közidin çaşma dék eşk eyledi cūş

(10) Urar érdi başını anda bir yan
Heme él kaldılar ul işge hayrān

(11) Müekkellerni eylep keşāle
Şah aldığa barıp kıldı havāla

(12) Anı hem kıldı bir manzılğa ta'yīn
Körüp bu şīvanı él kaldı taḥsīn

(13) Kim üç-kündin soñ ul sultān-ı 'ādıl
Çıkıp bir manzılğa boldı dāḥıl

(14) Bar érdiler heme erge davlat
Barısı ahl-ı cāh [u] ahl-ı ḥaşmat

(15) Munādī eylediler kūçe ü kūy
Şah aldığa heme él eylesün rûy

[65b]

(1) Uluğ kiçik oşal yerğa yığıldı
Şah ul-dem bir kişige amr kıldı

(2) Muqayyad eyleğandur üç musāfir
Alarnı eyleğıl bu yerğa hāzır

(3) Üçevi keldi şahğa kıldı ta'zīm
Salıp boynların çun halka-ı mīm

(4) Du'ā kıldılar 'umr u davlatığa
Sarır tāt u 'azza u haşmatığa

(5) Baqıp zangīğa sultān-ı nıqābī
Kuyaş yüzini alğan-dék saḥābī

(6) Tarab eylep samandın berdi cavlān
Ġılāfidın kılıçnı kıldı 'uryān

(7) Dédi 'ālamda ne iş birle yürdüñ
Hem-ul şurat égesin qayda kördüñ

(8) Bu maclis içre émdi sözleğıl rāst
Éşitsünler ḥalāyık bī-kem [u] kāst

(9) Ve ger ne tīg ile başıñ üzer men
Vucūduñ bīḥ-ı dünyādın yüzer men

(10) Dédi cān vahmıdın zangī-ı bad-ḥāl
Tanım bolsun atnıñ yolığa pā-māl

(11) Meniñ avkātım érdi oğrılıqdın
Kaçar érdim hamīşa toğrılıqdın

(12) Kılıp Mısr ahlinı naķb ile ġarat
Bolup vīrān néçe sansız ‘imārat

(13) Bu Şam‘ün manzılıġa māl alarġa
Ma‘īşat hırmanıġa ot salarġa

(14) Anıñ ‘azmıġa sur‘at birle bir tün
Néçe asbāb ile urdum şabī-ġün

(15) Barıp turdum anıñ vīrānasıġa
Kirey-dép kec kılıban ġānasıġa

[66a]

(1) Yatıpdur bir yigit uyķu ara mast
İki at tizgini élgıġa payvast

(2) İkevin aldım u mindim biriġa
Birin uşlap tayayıp bir biriġa

(3) Yoķarıdın kéliben bir ġazīn ün
Uzaķı bārı birle maña ġar-ı cün

(4) Özini aldı bir atġa ġabarsız
Ĥaťalıķ yolıda mendin ġazarsız

(5) Kim aña sözlemeyin yolġa yürüdüm
Tañ atķan soñ anı cısmını kördüm

(6) Bu şūrat ahlı anda zāhır oldı
Maña ‘ışķ [u] muġabbat şādır oldı

(7) Néçe makr [u] ġıyaldın ul dıl-ārām
Meniñ k[öñ]lümġa¹⁰¹ urdı ul-zamān kām

¹⁰¹ Metinde كـم şeklinde yazılıdır

- (8) Maña nāz ile tuttı cāmdın may
İçip ‘ışk içre şavk [a]nda¹⁰² pay-ā-pay
- (9) Bolup men ul-zamānı mast madhūş
Kılıban iki ‘ālamnı farāmūş
- (10) Bolup huşyār özümni band kördüm
Tınāb-ı guşşaga payvand kördüm
- (11) Meniñ hayāt atığa¹⁰³ berkitipdür
Parī yañlıg kaçıp mendin ketipdür
- (12) Muhabbatdın üzüp band-ı tuzağnı
Yürüben közledim sa‘y ile tağnı
- (13) Anıñ hıcrıda tartıp ranc [u] külfet
Bu kişvar içre kördüm oşbu şūratnı
- (14) Dédi sultān ki ay zangī-ı sāda
Labınıñ būsıdın içdiñ-mü bāda
- (15) Anıñ zavk ile āgūş étmediñ-mü
Ma‘īşat cāmıdın nūş étmediñ-mü

[66b]

- (1) Dédi ay şāh-bāz-ı ‘ard ıkbāl
Tilimni eylep érdi makr ile lāl
- (2) Kaçar né guşşasını yutgenim yok
Anı élgini hergiz tutgenim yok
- (3) Eger kılsañ meni hālumnı taḥkīk
Sözüm barçasını eyle taşdıḳ

¹⁰² Metinde شوقندا şeklinde yazılıdır.

¹⁰³ Metinde اينىي غه şeklinde yazılıdır.

- (4) Anıñ barça sözini étti maḥsūs
Şah amrı birle çahğa kıldı maḥbūs
- (5) Baqıp Şam‘ūnga sultān-ı alam-kīş
Dédi kim ay diyānatsız bad-andīş
- (6) Muḥabbat daşt [u] tağda yürüp sen
Bu şūrat ahlını kaydın körüp sen
- (7) Dédi Şam‘ūn ki ay şāh-ı felek-cāh
Kılay ḥālımın eknūn munda āgāh
- (8) Édim men Mısr içide ahl-ı ḥaşmat
Kılur érdi heme él maña ḥıdmat
- (9) Barıp bir kün kazādın sūy-ı bāzār
Boluban bir bīsātığa ḥarīdār
- (10) Satıp aldım anı oşbu cavāndın
Alay dép sūd fahm étmey zıyāndın
- (11) Bīsātın açdım u dīvāna boldum
Balā u dardğa ğam-ḥāna boldum
- (12) Néçe makr ile bu şūrat égesin
Anām kéltürdi hīç körmey īzāsın
- (13) Kirip men aldığa vaşl kılay-dép
Murād [u] maqşadım ḥāşıl kılay-dép
- (14) Kılıçnı kıldı ul-dem maña nāzıl
Heme cısmım ara tüşti zalāzıl
- (15) Bu za‘at birle bir yıl ötti anda
Ne tākāt rū-ba-rū bolmaqqa mende

(1) Ki bir kéçe bilen pinhān bolupdur
Yüregim guşsa birle kan bolupdur

(2) Anı izlep yürüp şahr u vılāyat
Bu kişvar içre kördüm oşbu şūrat

(3) Anı 'ışkıda boldı tākātım tāk
Yüzinni bir körergerge émdi muştāk

(4) Dédi sulţān kim ay-Şam 'ün-ı bī-dīn
Ötüp sen birle bir yıl ul bitip hīn

(5) Kuvandı-mu tanıñ mayhānasıdın
Labiñ nūş étđi-mü paymānasıdın

(6) Bayān ét zavkdın kām alğaniñni
Şadafğa āb-ı sinān tökgeniñni

(7) Dédi ay şāhıb-ı evreng ü afsar
Meniñ oşbu sözümge eyle bāvar

(8) Néçe nīreng birle eyledi gül
Kuruğ kéltürdi sudın éltiben hul

(9) Anıñ hem amrığa banda étte ul-hāl
Salıp aña salāsıl birle ağıl

(10) Baqıp şah-zādağa şāh-ı 'uluv qadr
Nıqāb içre yüzün eyleben badr

(11) Cevher şah-zādanı avvaldın āhır mıñnatın hūzzār ahlığa sözletip ve anı (12) köñlin muhabbat yolıda munça āfatlardın tasallı tapturup özinniñ néçe nīreng (13) ile ızhār étmağı

(14) Köñülde lāla yañlıg anı dāğı
Yanıp bağı ara uçgen çırağı

(15) Velī aḥvālīdın şah-zāda ġāfil
Muniñ hıcrı aña rah-bar balābıl

[67b]

(1) Dédi kim ay-cavān-ı ahl-ı mıḥnat
Kayan kördüñ bu yañlıġ ahl-ı şurat

(2) Meniñ aldımda bir bir eyle ızhār
Yürekniñ ne sababdın boldı afgār

(3) Dédi ay saltanat avcı üze māh
Felekni günbedidür saña ḥar-gāh

(4) Érür men mulk-ı Īrān kişvarıdın
Atamdur ahl-ı tāk [u] afsarıdın

(5) Anıñ şāhını bir farzandidur men
Tilep alġan köñül ḥursandidur men

(6) Tüşümde oşbu şurat zāhır oldı
Cunūnluk mendin ul-dem şādır oldı

(7) Atamniñ mulkıdın étti cudālık
Özin ‘ışkıġa kıldı āşnālık

(8) Néçe şahr u vilāyetlerge yürdüm
Bu şurat Kār-ı kıblā içre kördüm

(9) Berip bir kimge hem vazn-i cavāhır
Satıp aldım anı ay şāh-ı nādır

(10) Oşal-dem eyledi néçe şarāyıt
Özümdin eylemey ‘ışk içre sākıt

(11) Barısı cavr u mıḥnatdın namūdār
Muḥabbatdın maña boldı sebük-bār

(12) Kılıban ‘ākıbat ul meh yarham
Étip öz hālının bir bir tekellüm

(13) Kim érken Rūmnıñ sultānıǵa kız
Kılıban küfr élidin anda parhız

(14) Maña yüz şıva birle anı taqdır
Bu yanda cuftluǵını étti taşvır

(15) Kélip Mısr içre ötti rüzgārım
Hamışa ‘ısrat érdi rüzgārım

[68a]

(1) Üyümdin boldı ul bir kéçe ğāyıb
Tapa’lmay fıkr birle rāy-ı şāyıb

(2) Maña berdi budın dīvānalıǵ zū
Urup bī-ıhtıyār her yan tek ü pū

(3) Çıkıp āhım otıdın başımǵa dūd
Yıkıldım çār-sūda mast bī-hūd

(4) Kélip sar-vaqtım üzre ul-zamān şāh
Bolup hālımdın ul fi’l-cumla āgāh

(5) Anıñ amrı bile ul-dem vazırı
Bolup maña mu‘ın [u] dast-gīri

(6) Maña fahm oldı kim Şam‘ün-ı bad-baht
Salıp érken başımǵa mıhnat-ı saht

(7) Parī-veş hukm birle iki atnı
Özümge lāzım eylep ihtıyātını¹⁰⁴

(8) Yarım tün külfet eşigin açay-dép
Alıp yārımını bir yanga kaçay-dép

¹⁰⁴ Metinde اختیاط şeklinde yazılıdır.

(9) Barıp vîrānāda tégdi uyku
Ne uyku belki cānım üzre kayğu

(10) Közüm açtım ki tañ tîğı atıpdur
Kuyaş şarkdın tülū‘ eylep yetipdür

(11) Tapıp ul tün iki atdın cudālîğ
Kılıp cān gam élige āšnālîk

(12) Anıñ hıcrıda her yan eyleben gaşt
Néçe tağ u néçe baır u néçe daşt

(13) Kažā saldı bu şahr içre güzārım
Ketip koldın heme şabr u qarārım

(14) Basī tartıp cahānda külfetini
Köruben oşbu yerde şūratını

(15) Eger bir yol özin étse numāyān
Ki hergiz qalmağay köñlümde armān

[68b]

(1) Anıñ cān-süz ħarfın tıñladılar
Heme ħużzār-ı maclıs yığladılar

(2) Dédi sultān ki ay aşrāf a‘yān
Oşal ħātūn neçük tandur neçük cān

(3) Çıkıpdur néçe āfat ħulzumıdın
Tégürmey hîç étegiğa namıdın

(4) Ne dér siz şānıda madħ u sıtāyış
Beripdür néçe reng ile numāyış

(5) Dédiler barça ay şāh-ı zamāna
Qalır tā ħaşr andın bu nışāna

(6) Ne hātūn-kim dése bolur anı mard
Ne mard ul belki insān içide fard

(7) Heme él kıldı aña āfarīnlar
Yüregın eyleben zār-ı hāzīnlar

(8) Dédi sulṭān kim ay ahl-ı camā‘at
Tapılsa ger oşal kân-ı malāḥat

(9) Kélipdür mıḥnat eylep bu üç ‘āşık
Körer siz ḥukm ile qaysığa lāyık

(10) Dédiler ay şah-ı bā-fahm u idrāk
Érür şah-zāda bul-dem ‘āşık-nāk

(11) Anıñ-dék mulk-ı davlatdın kéçüpdür
Heme ğurbat şarābıdın içipdür

(12) İkevi bil-ki duzd u rāh-zandur
Alarnıñ lāyıkı ranc u mıḥandur

(13) Nıdā eylep dédi ul-dem şahan-şāh
Boluñ barça meniñ ḥālımdın āgāh

(14) Néçe mıḥnat élgige tutulğan
Taḥayyul şıvası birle kutulğan

(15) Oşal sar-gaşta hātūn men bolur men
Alamlık zār [u] maḥzūn men bolur men

[69a]

(1) Érür men bul şah oğlığa kenīzek
Koyuñız farkığa tāt tebārek

(2) Anıñ bu şahr ara şāh eyleğay siz
Meniñ bul-dem aña dāh eyleğay siz

(3) Bu sözler sizge bolsun émdi maqbûl
Ve ger ne sizge şahr u bizgedür yol

(4) Heme cânı bile kıldı ıcâbat
Başığa koydılar tâc-ı sa'âdat

(5) Anı kişvargâ sultân eylediler
Néçe kün barça mihmân eylediler

(6) 'Adâlat tahtını âbâd étđi
Halâyıknı keremdin şâd étđi

(7) Oşal zangîni ul-dem kıldı âzâd
Cuhûdnı köydürben berdi bar-bâd

(8) Alardın boldı üç farzand zâhır
Barısı salţanat 'ilmığa mâhır

(9) Bu kişvardın barı taptı tazavvuc
Alargâ av u kuş her kün tafarruc

(10) Süyüp oğlın üçevidin birini
Aña tapşurđı ul-dem kişvarını

(11) Ravâna boldılar ĩrân zamînga
Ata izini sürtey-dép cabînga

(12) Hudânı luţfi birle ér u hâtûn
Yürüben néçe ay ile néçe kün

(13) Yetiben davlat ile ul nikû-fâl
Atasını körüben boldı hoş-hâl

(14) Bu mulk üzre boluban 'âkıbat şâh
Fanâ şahrığa yandı ul dıl-âgâh

(15) Kétür sâķī maña cām-ı kadardın
İçip fârıg olayın hayr [u] şardın

[69b]

(1) Boluban ul mayıñdın mast şaydā

Qılay altınçı gülşenni tamāşā

(2) Altınçı gülşen zamāna inqılābı ve qazā ve qadar bınāsıda tan qalandarı ‘āriyat
kānūnı (3) navāzişge kēltürüp çalmağı

Davlat [...] ve davlat-ı ıstı‘dādlik (4) amārat-panāh āgāh bolsun-kim her natīca ve
semere kim zamāna inqılābıdın zuhūr olur. Azal (5) taqdīrgā muta‘allık ve her mıñnat u
kūlfet kim ayyām havādışdın téger. Teñri qazāsığa (6) vāşıl durur. Ya fāydalık hırfaı kim
ma‘ışat asbābı muhayyā (7) ya kim parī-veş camālī dānasığa köñül kuşı zār şaydā ya hem-
dem her āyına bu yañlıq (8) hālet-dār Yazdānī hukmığa dāhıl ve subhānī farmānığa şāmıldur.
Bu dāniş-ı bahārī (9) ve āzmāyiş gül-zārığa Gülistān şahrınıñ şah-zādası ve vazır-zādası (10)
hikāyeti maħmūl ve mansūb köründi kim zamāna gerdişi ve havādış¹⁰⁵ (11) varzışdın hāzar
rāhatıdın cudā bolup safar mıñnatığa mubtalālıqı

(12) Néçe sur‘at bile kelek sebük-pay

Hikāyet vādīsini eyleben tay

(13) Dédi bar érdi şāh-ı kām-kārı

Farīdūn-şaşmat İskender madārı

(14) Gülistān şahrı érdi pāy-tahtı

Kemīne bandası ıqbāl bahtı

(15) ‘Acab şahrı édi cannat mişālı

Heme hālkı anıñ şāhıb-ı kemālı

[70a]

(1) Anıñ bāğı İremdin hem zıyāda

İçide kuşları zıkr-ı Hudāda

(2) Néçe şahrı édi-kim aña tābı‘

Kiteb içre bolupdur naşş-ı kāmı‘

¹⁰⁵ Metinde حواث şeklinde yazılıdır.

- (3) ‘Adālat érdi anıñ kār [u] bārı
Ki bir yıllıq terefge hukm-ı cārı
- (4) Cahān içre saḥāvat şahdur ul
Ulus halkığa nīk-andīşadur ul
- (5) Velī ul tālīb-ı farzand érdi
Yüregi guşsa birle band érdi
- (6) Kéçe kündüz halefge érdi tālīb
Ki tā bolğay anıñ mulkığa şāhīb
- (7) ‘Ināyat eyledi ḥallāk [u] ma‘būd
‘Adamdın boldı bir farzand mavcūd
- (8) Yüzi-kim āftāb-ı ḥāvarī-dék
İremniñ bāğdın kélgen parī-dek
- (9) Tüşüben yer üzre gūyā sītāra
Cahān içre kélip Yūsuf dubāra
- (10) Felek dāya bolup saqlarğa cāvīd
Koyup érdi anı atını Ḥūrşīd
- (11) Şah oldı şād u ḥurram bu sababdın
Heme masrūr édi ‘ış [ü] tarabdın
- (12) Ḥazāyınını eşigin ul-dem açtı
Kerem eylep heme ‘ālamğa saçtı
- (13) Munaccımlarını yıgdı ul şahan-şāh
Kılıñ farzandım aḥvālının āgāh
- (14) Kim anıñ tālī‘nı naḥs érdi ya sa‘d
Neçük bolğay anıñ aḥvālını min-ba‘d
- (15) Meniñ taḥtım üzre maskan tutar mu
Veyā yaşlıqda ‘ālamdın öter mü

[70b]

- (1) Musāfırlıkda ya āvāra bolğay
Ġarīblık içre ya bī-çāra bolğay
- (2) Munaccımlar ҡolıǵa ҡarǵa¹⁰⁶ alıp
Hem-ul-dem ǵarb-ı taqsīm ile salıp
- (3) Ƙılıban ul-zamānı nuqta-dānlıǵ (?)
Tefekkür birle eylep nūka-dānlıǵ
- (4) Dédiler ay şahan-şāh-ı zamāna
Bolupdur saña davlat cāvıdāna
- (5) Bu oǵluñ bolğusı saña mübārek
Anıñ başıǵadur tāt tebārek
- (6) Velī tüşgey firāk iki araǵa
Ne çāra émdi taqđır-ı Hudāǵa
- (7) Musāfır bolğay on iki yaşıda
Ne işler tüşǵüsü anıñ başıda
- (8) Kişiniñ mulkıǵa bolğay şahan-şāh
Ki sendin yok anı hālídın āǵāh
- (9) Ki otuz yıl sürüp ‘ış ıarabnı
Taşarruf eylegey şahr-ı Halabnı
- (10) Kim andın soñ saña bolğay mulāhāt
Gūlistān şahrıda kéçürgey avķāt
- (11) Seniñ tahtıña şāhib bolğusıdur
Hudā zıkrıǵa rāǵıb bolğusıdur
- (12) Velīkin şah bu sözdin boldı hayrān
Kim andın boldı ahvālı parīşān

¹⁰⁶ Metinde قرعه şeklinde yazılıdır.

(13) Munaccımlar dédi Teñri işige
Şahāna kılğuluktur kılınışıge

(14) Munaccım sözi şehge boldı ma'kūl
'Adālat şīvasığa boldı maşğūl

(15) Vazırı bar édi kim atı Dānā
Bolup andın yana farzand paydā

[71a]

(1) Oğul érdi yūzi māh-ı cahān-tāb
Labı la'ı u tişi çun durr-ı nā-yāb

(2) Yıgılıp eyleben ul-dem taraddud
Anıñ atını koydılar 'Uṭārud

(3) Tuğup érdi şah oğlu birle bir tūn
Ne iş saldı alar başığa gardūn

(4) İkisi yetti on iki yaşığa
Ki élttiler mu'allımnıñ qaşığa

(5) İkevi mekteb içre boldı hem-dem
Bar érdi bir birisi birle hūrram

(6) Cudā bolmas édiler kéçe kündüz
Kırān kim eyleğan-dék iki yulduz

(7) Mu'allımdın ikevi ta'līm aldı
Alarnıñ tahta-ı ebcedge saldı

(8) Velī ul şahr ara kāşāna érdi
Hem-ul bir bīve-zenge hāna érdi

(9) Yıkılğan oltururge kūşesi yok
Yemişge ğamdın özge tūşası yok

(10) Anıñ bir oğlu hem mekteb içide
Oķurğa zavķ ‘ışķ-ı Rab içide

(11) Anağa érdi cānınıñ sarvarı
Tanını kuvvatı közini nūrı

(12) Velī bir kūn vazīr oğlu kaçādın
Ġurūr eylep havas birle havādın

(13) Ki bīve oğlu birle bas uruştı
Kopuban bir biri birle yapuştı

(14) Alıban tahtanı şah-zāda turdı
Ki bīve oǵlını başıǵa urdı

(15) Çıkıp tan mektebidin tıfl rūhı
Bolup āzād aña taptı futūhı

[71b]

(1) Heme a‘zāları kañǵa boyaldı
Dabır-ıstān éli hayretge qaldı

(2) Éşitip ul-zamān anıñ anası
Mişāl-ı şubh çāk eylep yaķası

(3) Töküp yaş közleridin eyle şabnam
Kara salıp baş üzre tuttı mātām

(4) Çıkarıp köñlidin ‘ış farāġat
Yüzin tırnağ ile eylep carāḥat

(5) Şah aldıǵa barıban kıldı faryād
Kim oǵluñ dastıdın dād üstıǵa dād

(6) Bu dünyāda meniñ dādımǵa yetgil
Tutuban ‘adl faryādımǵa yetgil

(7) Dédi ay bīve-zen ayğıl sözüñni

Nége yaş eylediñ oşbu közüñni

(8) Dédi bīve meni oğlumnı ay şāh

Urup öltürdi oğluñ bolğıl āgāh

(9) Qışāşım bermeseñ kılmay ‘adālat

Ḥudā qāzī bolur rüz-ı qıyāmat

(10) Bu ‘ālamda alam birle öter men

Qıyāmatda étegiñni tutar men

(11) Bolup ḥayrān şah oşbu mācarādın

Velī qorqar¹⁰⁷ édi yavmu’l-cazādın

(12) Yıgıban şah heme şāḥıb-ı kemālin

Suvāl étti camī‘ ḥasb-ı ḥālın

(13) Dédiler ay şah-ı nīkū-farāsāt

Biri érmiş qışāş u biri dıyyat

(14) Şarī‘at ḥukmı şundağ boldı cārī

Qolıdın şahnı kétdi ihtıyārı

(15) Dédi şah bīvege yüz miñ¹⁰⁸ dıramnı

Berey qılğıl yırağ dard [u] alamnı

[72a]

(1) Dédi bīve ki ay şāh-ı cahān-gīr

Bu sözdin cān u dılın qılma dıl-gīr

(2) Eger tāt u ve ger taḥtın berseñ

Yana ıqbāl ile baḥtın berseñ

¹⁰⁷ Metinde قورتار şeklinde yazılıdır.

¹⁰⁸ Metnide مینیک şeklinde yazılıdır.

- (3) Eger bersen camī' kişvarıñnı
Ve ger berseñ heme sīm ü zeriñni
- (4) Ne eyley barçanı başıña urğıl
Ki oğlum ornığa oğluñnı bergil
- (5) Neçük dardī-ki körsem dāğ farzand
Ki şah farzandı birle bolsa hürsand
- (6) Rızā yok men bu işdin ay şahan-şāh
Dében ul-dem çıkardı köñlidin āh
- (7) Şah anda bağlaban oğlını muhkem
Hem-ul bīvege tapşurdı oşal-dem
- (8) Anıñ öltürmak üçün aldı hançar
Fıgān eylep dédiler barça yek-sar
- (9) Sen ay bīve bu 'ālam içre köyme
Bu şahnnıñ köñli içre dāğ koyma
- (10) Bu kün şah-zādanı sendin tileylük
Seni hukmuñ bile bir iş kılaylük
- (11) Cudā bolsun ata birle anadın
Heme halk camī' akrabādın
- (12) Atası mulkıdın kétsün yırakı
İkev ortasığa tüşgey firākı
- (13) Tirik sen hasrat içre köymegey sen
Anıñ yüzini hergiz körmegey sen
- (14) Bu sözler bīve-zenge boldı maqbūl
Velī şah-zāda ul-dem boldı ma'zūl
- (15) Hem-ul bīveni köñlin uladılar
Şah oğlını piyāda kavladılar

[72b]

- (1) Ulug yolğa tüşüp bî-çāra boldı
Barar yol tapmayın āvāra boldı
- (2) Hoş ul şāhī ‘adālat şīvasıdur
Ki farzandı atasınıñ mīvesidür
- (3) Kıyāmat vahmıdın kōrkup oşal hāl
Oşandağ mīvesini urdı pā-māl
- (4) Neçük mīve ki tēc-ı gavharīdur
Neçük gavhar ki zīb-ı afsarīdur
- (5) Başıdın tēcını yer üzre urdı
Ki āhī hırmanın kökge savurdı
- (6) Vazır oğlu ‘Uṭārud fitna-engīz
Velī érdi bu işlerdin ḥabarsız
- (7) Dédi mendin kesāfet boldı paydā
Nédin şah-zāda mundağ boldı rusvā
- (8) Étegin bélge bağlap yolğa tüşti
Yetip şah-zādanı yığlap kuçuştı
- (9) İkevi eylediler sayr ile gaşt
Néçe kūh u néçe şahr u néçe daşt
- (10) İkevi bülbul kibi köp yığladı zār
Heme kuşlarını bağı boldı afgār
- (11) Bolup érdi yürüp ul lāyık-ı tēc
Atası mulkıdın bir yılda ıhrāc
- (12) Néçe kün yürdiler bî-vahm-ı āfat
Bayābānī yoluktı bā-mahābat

(13) Şamālī ajdahālarnı demi dék

Havāsı kim [...] ğamı dék

(14) Giyāh anda çıyannıñ naştarı-dék

Suyı āvāralar çaşm-tarı-dék

(15) Né miskīn eyler anda dīv ile ğūl

Anı tört haddı érđi daşt ile çöl

[73a]

(1) Yigirme kün éđi anıñ arası

Heme bād-ı samūm érđi havāsı

(2) Kirer bolsa eger macnūn [u] hayrān

Çıķa' lmay bolğay ul vādīda sar-sān

(3) Köründi bir dıraht-ı sāya-dārī

Anıñ astıǵa taptılar qarārı

(4) İkev eylep zarar nef' iǵe tafhīm

Kéçeniñ eylediler iki taķsīm

(5) Nuḥustīn kéçe Hūrşīd-i cahān-tāb

‘Uṭārud tizi üzre eyledi ḥ^vāb

(6) Velī boldı ‘Uṭārud çaşm bīdār

Tanı yol zaḥmatıdın érđi afgār

(7) Hudāǵa ul-zamān eylep munācāt

Déđi Parvardgār[ǵa] barça ḥācāt

(8) Meniñ sen barça ḥācātım ravā ét

Davāsız cumla dardlarǵa davā ét

(9) Bizniñ aḥvālımız kılma parīşān

Ki bul vādī içide qoyma hayrān

(10) Munācāt érdi anıñ kār [u] bārı
Yetiştı anda luṭf-ı Kirdigārı

(11) Dıraḥt üzre iki paranda ḳondı
İkisi boynın Ḥaḳ amrıǵa ḳoydı

(12) Anıñ érdi biri mādā biri nar
Ža‘īf u nā-tuvān [u] sust-peyker

(13) Velī anıñ birin atı Muruvvat
Biri anıñ kélip érdi Futuvvet

(14) Toluban barça ḳuşlardın kerāna
Urup oşbu sababdın āşyāna

(15) Faṣīḥ alfāḫ ile fıkır-ı Ḥudānı
Dér érdiler néçe ḥamd u ṣanānı

[73b]

(1) Heme insān tilidin sözleǵan-dék
Kelām-ı Teñri içre közleǵan-dék

(2) İkevi boldılar fārıǵ navādın
Ḥudāy zıkrı bile ḥamd u ṣanādın

(3) İkisi bir birige ḳıldı güftār
Futuvvetge Muruvvat dédi ay yār

(4) Biziñ üyge iki mıhmān kélipdür
Hem öz mulkılarıdın ayrılıpdur

(5) Muruvvatdın émesdür ay Futuvvet
Alarnı ḳılmasek émdi žıyāfat

(6) Futuvvet dédi ay yārım Muruvvat
Özüñ cānıña salma munça külfet

(7) Eger kündüz érür yüz şīva eylep
Cahān içre taraddud mīve eylep

(8) Tapıp anı alıp minḳārimizge
 Kılur érdük zıyāfat yārımızğa

(9) K̄arāngu k̄eçe būm ɕangāl eylep
Biziñ taˈm kılur bī-hāl eylep

(10) Muruvvat aydı bu mihmānımıznı
Fadā étsek kerekdür cānımıznı

(11) Futuvvet dēdi kim ay mīhr-bānım
Bu sözdin köydi mağz-ı ustuh^vānım

(12) Kişi bizni yemekdin kām tapmas
Anıñ nafsı veli ārām tapmas

(13) Muruvvat dédi bilgil mendin ay yār
İkimiz göştimizde hāşiyet bar

(14) Kişi göştümni yese şāh bolğay
 Ḥalāyık üzre zıllul'lāh bolğay

(15) Taşarruf eyleğay néçe vılāyat
Açılğay yüzige bāb-ı sa‘ādat

[74a]

(1) Seni göştüñni yese bir dıl-afgār
Çıkar ağzıdın her kün durr-ı şah-vār

(2) Muqarrar bilgil anı ay Futuvvet
Muşāhib bolğay ana baht [u] davlat

(3) 'Uṭārud fahm étṭi avval āḥir
İki kuş sözi her ne boldı zāhır

(4) Uçup tüşti ‘Uṭārud koynı üzre
Bıçaq koydı iki kuş boynı üzre

(5) Kılıp bismil kebāb étti alarnı
Pişürdi koydı u n’ étti alarnı

(6) Şah oğlını ‘Uṭārud étti bīdār
İki kuşnıñ kebābın kıldı ızhār

(7) Dédi ger ihtiyārın şāhlıqdur
Sarır üstide ‘azza u cāhlıqdur

(8) Muruvvat göştini eyle tanāvul
Ki andın boldı zāhır¹⁰⁹ bu tafāzul

(9) Bolur durr-ı girān her künde mabzūl
Futuvvet göşti saña bolsa me’kūl

(10) Dédi Hūrşīd köñlüm saltanatdur
Masākīnlarga işim marḥamatdur

(11) Muruvvat göştin ul-dem yédi Hūrşīd
Muyassar boldı aña baht-ı cāvīd¹¹⁰

(12) Futuvvet göştini yedi ‘Uṭārud
Sıhr kıldı ağızdın dur tavālud

(13) ‘Uṭārud ul küni Hūrşīd birle
Kadam koydı ikev umīd birle

(14) Velī her kün ‘Uṭārud ağızdın dur
Kelür érdi aña eylep tafāḥur

(15) Yürür érdi ikevi sur‘at ile
Bayābān kaṭ‘ eylep mıḥnat ile

¹⁰⁹ Metinde طاهر şeklinde yazılıdır.

¹¹⁰ Bu beyit sayfanın kenarında 10. beyitin yanında yazılıdır.

[74b]

- (1) Néçe künler yürüp érdiler anda
Köründi bir savādī şahr paydā
- (2) Yetüştiler köründi kūçe bāgī
Barıp turdı ikevini ayağı
- (3) Kiriben boldılar köp şād hurrām
Köterildi köñüldin külfet [ü] ğam
- (4) ‘Acab şahrī édi firdavs-mānand
Éliniñ şurb u ekli şeker ü qand
- (5) Heme bāgı anıñ érdi gülistān
Heme atrāfıda bülbül ğazal-h^vān
- (6) Heme sarv astıda bargān aqar su
Heme qumrılar eylep zıkr yā Hū
- (7) Heme ahlı érür çun Hızır bī-qıl
Alarnıñ işidür tasbīh u tahlīl
- (8) Camī‘ bāgı bir birdin zıyāda
Ki bir manzılğa yettiler piyāda
- (9) Érür darvāzası abvāb-ı cannat
Alardın boldı zāyıl ranc [u] zaḥmat
- (10) Namūdār oldı ana bār-gāhī
Bilindi kim érür ul bāg-ı şāhī
- (11) Anıñ atrāf dīvārı munakkaş
İrem bāgı kibi margūb dıl-keş
- (12) Néçe şah şuffalar anda muhayyā
Mucallā u mu‘allā u müzekkā

(13) Bar érdi anda sākin bāğ-bānī
Ki gūyā mahdī-ı āhır zamānī

(14) Oşal darvāzadın çıktı birevi
Anıñ aldığa bardılar ikevi

(15) Dédiler bir piyāla su çıkargıl
Ki bu taşna ġarīblarnı suğargıl

[75a]

(1) Kiriben bir piyāla su çıkardı
Kerem eylep ikevinı suğardı

(2) ‘Uṭārud kīsesidin alıban dur
Piyālanı hemān-dem eyledi pur

(3) Dédi bergıl sunı bergen kişige
‘Ivaž bu boldı anıñ qılmaşığa

(4) Bu söz aytıp ikevi yolğa kirdi
Piyāla bāğ-bān qolığa berdi

(5) Körüp bu laḥza dur birle piyāla
Alıp kélgen bile tüşti suvāla

(6) Dédi aña iki ḥūrşīd-veşni
Ġarīblıq mıḥnatıda cavr-keşni

(7) Oşal-dem bāğ-bān aydı barıñız
Anıñ ikisini alıp kéliñiz

(8) Birev bardı u qaytardı yolıdın
Tutup anı ikevinı qolıdın

(9) Alıban bāğ-bān aldığa yetti
Ata dék ikisige şafqat étti

(10) Soruban ikisini ḥasb-ı ḥālın
Köñülğa kıldı cān şīrīn maḳālın

(11) Ḥayālğa kéçürdi ul ḥızır-veş
İkevidür ‘acab maḥbūb u dıl-keş

(12) Meger davlat üyinde nāz étgen
Buland kāşānadın parvāz étgen

(13) Ğarīb étgen felekni gerdişidür
Zamānadın ḥavādīs varzışidur

(14) İkevin ul-zamān farzand kıldı
Ayağ cān rıştasığa band kıldı

(15) Néçe kün yürdiler ul bāğ içinde
Velīkin lāla yañlıg dāğ içinde

[75b]

(1) Dédiler ay ata dıl-gīr boldük
Bu yerde ğuşşa birle pur boldük

(2) İkeviğa dédi ul hādī-ı rāh
Velī bardur biziñ şahr ara şāh

(3) Ne şāhīdur ki bal farmān-ravāyī
Ğanī andın bolur her bī-navāyī

(4) Kerem ḥ^vānıdın éltür barça ‘ālam
Kul érür eşigide néçe Hātām

(5) Ḥuşūşan siz kibi āzādelerni
Diyārıdın cudā şah-zādalarnı

(6) Hem-ul cānı bile ıhlāş kılğay
Özini ḥızmatığa ḥāş kılğay

(7) Dédi Hūrşīd kim bizler ğarīb miz
Cafā u mihnat ile sargarip miz

(8) Bilür bizni şah ul bī-çāralar dék
Taşavvur eyleğay āvāralar dék

(9) Bu yañlığ bizge ança şafkat étmes
İkimiz köñlümüz dék ‘ızzat étmes

(10) ‘Uṭārud dédi ay-hūrşīd-i tābān
Hudā bergen érür māl-ı firāvān

(11) Barıp sayr eyle bāzār içre her kün
Alalük bir iki yüz at ile ton

(12) Beriben bir néçe bī-çāralarğa
Özüimiz dék basī āvāralarğa

(13) Yıgılıp barça saña tābı‘ olsek
Seni her étgeniñe kânı‘ étsek

(14) Şah aldığa bu yañlığ barsek ay yār
Anı fi’l-cumla ‘azza u ħurmatı bar

(15) Bu söz hūrşīd-veşge tüşti ma‘kūl
Libās u at alarğa boldı maşğūl

[76a]

(1) Dédi Hūrşīd men ul barayın
Né lāzım bolsa men alıp kéleyin

(2) Alıp durr [u] cavāhır bardı bāzār
Né iş saldı başığa çarḥ-ı ğaddār

(3) Velīkin şahda érdi berkīne kıız
Tabassum lablarıdın érdi gül-rīz

(4) Tişi dur-dāna u qaddı şanavbar

Közi āhū özi hoş-ḥū saman-bar

(5) Kaşı anıñ hilāl u yüzidür gül

Saçıdın ‘ışk ahlı boynığa gul

(6) Cahānga kélmes andağ hoş şabāhat

Édi başdın ayağ barça malāhat

(7) Kim anıñ Māh-bānū érdi atı

Érür maştūr anıñ yaḥşı şıfâtı

(8) Atağa érdi ul kız cān [u] köñli

Velī yok érdi andın özge oğlu

(9) Kızığa aydı şah ay mūnıs-ı cān

Seni tā qalmağay içiñde armān

(10) Seniñ üçün yasay bir yerge manzar

Kenīzekler bile kirgil muqarrar

(11) ‘Avām u ḥāşge eyle nazāra

Kime tapsa seni köñlün qarāra

(12) Şabıstāniña anı algıl ay māh

Hem-ul-dem kim-ki bolsa saña dıl-ḥ^vāh

(13) ‘Acāyıb manzarī étti muhayyā

Ki boldı tört darīça birle bar-pā

(14) Aña dīvār étgen şışa birle

‘Acab iş eylegen andīşa birle

(15) Anıñ dīvārıda güller açılğan

İç u taşu ara durlarnı saçğan

(1) Néçe şūrat muşavvır anda tartıp
Koyup zīb ile bir birge qarartıp

(2) Başın yetkürdiler avc-ı felekge
‘İbādat-hānāī boldı melekge

(3) Ğalaṭ kıldım parīlarğa mekāndur
Parī yok şah kıızığa āşyāndur

(4) Çıkıp érđi melīke manzar üzre
Kıyaş andaḵ ki çarḥ-ı aḥzar üzre

(5) Aña néçe kenīzek érđi hem-rāh
Birin körse Hızır bolğusı güm-rāh

(6) Melīke érđi mısl-ı māh-pāra
Cavānıbda kenīzekler sıtāra

(7) Tamāşā eyler érđi her ṭerefdin
Şu ‘ūd eylep fiğān berđi şarafđın

(8) Çaḳırdılar munādī cānı birle
Yığıldı barça şah farmānı birle

(9) Gadā u şāhlar kéldi yasanıp
Libās u şāl-ı zer égni[ge] salıp

(10) Yetüştiler heme umīd birle
Süyüñgay davlat-ı cāvīd birle

(11) Bolup gūyā kıyāmat āşkāra
Hucūm-ı ḥalk bir ‘ālam tamāşā

(12) Néçeniñ közleri ḥayretde ḳalğan
Baḳıp turup néçeniñ boynı talğan

(13) Néçe bülbul kibi faryād eylep
Néçe Farḥād yañlıg dād eylep

(14) Néçe macnūn kibi bilmey özini
Néçe ayta' lmayın ul-dem sözini

(15) Néçe suğa aqıp dīvāna yañlıg
Néçe otge köyüp parvāna yañlıg

[77a]

(1) Melīke barçasını közge élmey
Şadaf gavharğa қоşмақını bilmey

(2) Tefekkür birle érdi yerge baқıp
Zer ü zīvar durr [u] gavharnı tafıp

(3) Munāsıb körmey ul élni özige
Alarnı élmeyin hergiz közige

(4) Oşal hāletde Hūrşīd-i cahān-dār
Ki at u ton alarğa bardı bāzār

(5) İki kisvetini aldığa taşlap
Balā u fitnanı yolığa taşlap

(6) Külāhın qaşını üstige қoyup
Tamāşānı köreyin dép sévünüp

(7) Çıkıp dīvāra baқtı iştıyāқdın
Melīkeni közi tüşti yıraқdın

(8) Numāyān boldı ul çun barқ-ı lāmi
Ki maşrıқdın bolup Hūrşīd tālı

(9) Anıñ köñlide 'ıřķı cūş қıldı
Ketip 'aқlı anı bī-hūş қıldı

(10) Kenīzekler yıgıldı bir yolı çust
Melīkeni bolup a'zāları sust

(11) Ki bir sâ'at édi kélđi özige

Akıp hūn-ābalar iki yüzige

(12) Işārat birle anı kélđi alıp

Köterip érđi aķ kékizge salıp

(13) Velī Hūrşīd yüz faryād étdi

Musāfir men dében köp dād étdi

(14) Közin açtı neçük dard u alamdur

Velī kélgen yeri şahğa curmdur

(15) Neçük bolmağı bolmas érđi ma'lūm

Velī bu yerde hālī boldı mafhūm

[77b]

(1) Keyip anda libās-ı şahr-yārī

Sévügendin ketip şabr u qarārı

(2) Anıñ aldığa kélđi nāz [u] nı' mat

Mubaddal boldı mıhnatlarğa rāhat

(3) Kılıp hızmat néçe kul hızmatıda

Tiler köñli muhayyā hazratıda

(4) Şah ul-dem çarladı kāmıllerni

Ṭaleb kıldı heme 'āmıllarnı

(5) Yaman u yahşını yıgdılar anda

Ki toy asbābını kıldı muhayyā

(6) 'Avām u hāş boldı anda mamnūn

Çıkıp hoş-vakt andın barça maḥzūn

(7) Uluğ kiçik boluban anda rāzī

Oķuban huṭba-ı davlatnı kāzī

(8) Nikāh éttiler iki māh-veşni
Tolun ay birle қоşdılar қуяşni

(9) Oşal Hūrşīd birle Māh-bānū
İkevi olturdılar zānū-ba-zānū

(10) Baқıp Hūrşīdge andāz birle
Anıñ köñlini aldı nāz birle

(11) Canān Hūrşīd mehni қıldı āğūş
‘Uṭārud köñlidin boldı farāmūş

(12) İkisi boldı andağ pīç-dar-pīç
‘Uṭārud hātırıǵa kélmedi hīç

(13) Ne қушlardur Hudāni қudratıdur
Cahān ahlıǵa anıñ şan‘atıdur

(14) Anıñ ta’sīrıdın Hūrşīd-i anvar
Bolup ıqbāl [u] devletge muyassar

(15) ‘Uṭārud Hūrşīddin cudā bolup ‘acāyıp u ğarāyıblarını körgeñi. Hūrşīd [78a]

(1) hem-ul kişvarǵa şāh bolmaǵı ve taқı bir néçe şıva birle ‘Uṭārudnıñ aña қоşulmaǵı

(2) ve ikevi néçe davlat-h‘āhlar bile öz kişvarıǵa barıp salṭanat tahtıǵa çıқmaǵı

(3) Қalam eylep tilidin émdi таһrīr
‘Uṭārud hāletini қıldı тақrīr

(4) Oşal kün yürdi-kim bī-vahm bī-ṣan
Hem-ul bāǵı kim aña érди maskan

(5) Ne işler bolǵanını bilgeni yok
İki kün boldı yārı kélgeni yok

(6) Dédi boldı balā öziǵe mālı
Helāk étti anıñ hūsn-i camālı

(7) Bu sözlerni dében boldı ravāna

Ṭaleb eyler édi ḥāna-ba-ḥāna

(8) Yoluḳtı lūlī-i ḥāna-ḥarābı

Anıñ élgı ara çeng ü rabābı

(9) Ƙılur bolsa eger sıḥr eylep afsūn

Mesīḥā bolur érdi anda macnūn

(10) Eger çun nağması āvāz eyler

Ölükler ƙuş kibi parvāz eyler

(11) Camālını eger körse farıṣta

Bolur ‘ıṣyān mayı birle sırıṣta

(12) Ƙılıp ul-kūn ‘acab nağma-sarālıƙ

Néçe hengāme birle bī-navālıƙ

(13) Kélür érdi Melīke cānıbıdın

Alıp m‘ām kėtgen ğāyıbıdın

(14) Giriftār oldı lūlīge ‘Uṭārud

Yıƙıldı cānı yok yer üzre kālbud

(15) Tağāful birle kirdi üyge lūlī

‘Uṭārud kim hemānā ursa ğūlı

[78b]

(1) Yatıp érdi baƙıp darvāzasını

Köreyin dép camāl-ı tāzasını

(2) Dédi lūlī birevge aldıƙa bar

Néçe kündür köründi bir dıl-afgār

(3) Meniñ sözüm aña ızḥār étgil

Bahā-yı vaşl miñ dīnār étgil

(4) Ƙabūl étse řabıstānımge kélsün
Ve ger ne kétmağın ızı bılsün

(5) ‘Uťārud ul-zamān yolıǵa kirdi
Ki miñ dīnārın ılǵıge berdi

(6) ‘Acab ħurram bolup terige sıǵmay
Barur érdi külüp aǵzın ıǵmay

(7) Néçe kün lūlī birle ƙıldı ‘ıřrat
Bolup zāyıl tanıdın ranc zaĥmat

(8) Tařavvur ƙıldı lūlī ul-zamānı
‘Uťāruddur ġarīb u nā-tuvānı

(9) řabıstānımda her kéçe yatadur
Ki miñ dīnārın ıaydın tapadur

(10) Anıñ dar-ğāhı yañlıǵ körmegen dahr
Aǵar érdi eřıǵıdın uluǵ nahr

(11) Ƙoyup anda řahārat eyler érdi
Ki dīn üyin zıyārat eyler érdi

(12) Nadāmatlar ƙılur érdi öziǵe
Toluban ul-zamānı yaş köziǵe

(13) Barıp lūlī ořal kün bar-zamīndın
Özini cā dék étip kemīndin

(14) Közin yummay tafahĥuř birle baǵtı
‘Uťārud ul maĥal ĥalǵın ıaǵtı

(15) Tüşüp aǵzıdın ul-dem ustulı^yānı
Anıñ içide érdi dur nıĥānı

(1) Hem-ul sâ' atda durnıñ qolıǵa aldı

Yürüdi¹¹¹ ustuh^vān aǵzıǵa saldı

(2) Yıraǵdın lūlī eyledi naẓāra

Bu sır ul yerde boldı āşkāra

(3) Bu kéçe lūlī daǵı germ étip bazm

Alarǵa ustuh^vānnı eyledi ħazm¹¹²

(4) Hem-ul bazm ortasında tüzdi asbāb

Ṭaleb kıldı birevdin bāda-ı nāb

(5) 'Uṭārudǵa sunup néçe piyāla

Ḥabarsız šehрге kıldı ħavāla

(6) Qılıban mastlıq vādīsini ṭay

Parīšān boldı anıñ aǵzıdın may

(7) Kim andın ustuh^vān [u] dur köründi

Bu işdin lūlī ul-dem bas sévündi

(8) Alıp dur ustuh^vān élgıǵa tuttı

Kim ét yañlıǵ anıñ aǵzıǵa tuttı

(9) 'Uṭārud mastlıǵdın oldı huşyār

Ṭahārat étmaǵ üçün bardı anhār

(10) Qaǵıp ħalkını ul-dem boldı bī-tāb

Muyassar bolmadı maṭlūb-ı nā-yāb

(11) Kéçe ötgenige eylep nadāmat

Qılur érdi özige köp malāmat

(12) İçidin vīrānası boldı ġāyıb

Édi kéçe hem yolǵa ṭalīb

¹¹¹ Metinde يۈرۈدى şeklinde yazılıdır.

¹¹² Metinde خرم şeklinde yazılıdır.

(13) ‘Uṭārudğa dédi ul yār-ı fāsıd
Ki boldı lūlīni bāzārı kāsıd

(14) Köñül urğıl meniñ-dék āšnādın
Kişi körmes vafā bir dıl-rubādın

(15) Ne assıǵdur eger sen munda tursañ
Kişi kélmes bu hālet birle yürseñ

[79b]

(1) Bu sözlerdin ‘Uṭārud boldı hayrān
Çıkıban yolğa kirdi zār giryān

(2) Bu işlerdin daǵı mıñnatğa tüşti
Alardın ayrılıp nikbatğa tüşti

(3) ‘Uṭārud kétmağ üçün boldı cāzım
Velī özge diyāra boldı ‘āzım

(4) ‘Uṭārud birle ul hūrşid-i tābān
Banātu’n-na‘ş-dék boldı parīşān

(5) Kalam tahrīr étدی oşbu sözni
‘Uṭārud sayr étدی tağ [u] tüzni

(6) Keziben néçe kün şahr vılāyat
Ġarīblıq naştarı kıldı sırāyat

(7) Numāyān boldı anda bir uluğ tağ
Kılıban āşyāna ‘akka u zāğ

(8) ‘Acab tağī érür şun‘-ı ılāhī
Anıñ iki arası şāh rāhı

(9) Édi başı felekdin hem yoqarı
Ne anda su u ne mīve ne qarı

(10) Velīkin dīv qorqar haybatıdın
Felek titrer şamālı şıddatıdın

(11) Yarılgay anda kirse zahra-ı şır
Bolur bir lahza ayıg tursa dıl-gır

(12) Hem-ul yolıga kirip boldı ravāna
Néçe kündin keyin kördi nışāna

(13) Köründi bir ‘acab daryā-yı mavvāc
Suyı anıñ érür her yanga amvāc

(14) Aña ma‘lūm bolmaydur kerāna
Ne qa‘rı fahmıdın anda nışāna

(15) Kélür su aqışı dīvānalar dék
Şikest turğunı mastānalar dék

[80a]

(1) Kuyıga baqtı anıñ daşt ile çöl
Velī yoqarıga bargan uluğ yol

(2) Yürüdi yol bile daryānı boylap
Ki bir manzılını battı anda oylap

(3) Éli érdi tamāmı barça maymūn
Körüp anı yüregi boldı pur-hūn

(4) ‘Uṭārudnı barısı qıldı aḡrāz
Qoyup aldıga ul-dem nı‘mat [u] nāz

(5) Ötüp andın édi bī-āfat [u] bīm
Oşal hālet qazāga berdi taslīm

(6) Yürüdi bir néçe kün sur‘at ile
Yetüşti bir yerige mılhnat ile

(7) Köründi bir ‘acab şahrī yırāqdın
Yügürüp yetti aña iştiyāqdın

(8) Kirip sayr eyledi hāna-ba-hāna
Velīkin ādamīdın yok nışāna

(9) Heme üylerniñ asbābı muhayyā
Ki insān naslıdın yok érdi paydā

(10) Tamāşā eyledi bāzār-ı rusta
Mükemmeldür anār u qand pista

(11) Heme dükān eşikleri açılğan
Matā‘-ı mīveler her yan saçılğan

(12) Cahān içre anıñ-dék şahr kem-dey
Déme şahrī anı bāğ-ı İrem dey

(13) Gülistān içre tañınıñ nasīmı
Érür yuhyı‘l-‘ızāma va‘r-ramīmı

(14) ‘Adadsız daşt ara qızı [u] téve
Anıñ bāğıda köp aşnāf-ı mīve

(15) Numāyān boldı anda bir beyik erg
Muḥāl uçığa yetmaq fahm ile derk

[80b]

(1) Cīvaḥānaları gardūnga kétgen
Anıñ her küngüri kursīga yetgen

(2) Heme qorğanı érdi barça zer-kār
‘Uṭārud boldı aṭrāfida pergār

(3) İki darvāzası bardur muşavvar
Quyaş yañlıg iki ṭākı munavvar

(4) Baķıp aña ‘Uṭārud boldı Һayrān
Oşal-dem boldı anda köñli vīrān

(5) Körünmes érdi hergiz cıns-ı ādam
Yoluķtı bu sababdın külfet [ü] ğam

(6) Dédi aña neçük kāşānadur bu
Meger Һayl-ı parīġa Һānadur bu

(7) Tüşüm mü ya Һayāl bazmı¹¹³ mu
Alıp kélgen meni munda parī mu

(8) Kılıban bir zamān közini yaş
Tavahhumdın kılıp Teñriġa nāş

(9) Oşal-demde köründi parī-rū
Dıl-ārām¹¹⁴ u gül-andām [u] saman-bū

(10) Çıķıban cılva étti Һūr yañlıġ
Kılıp ravşan cahānnı nūr yañlıġ

(11) ‘Uṭārud kördi ul-dem boldı bī-Һūş
Yégen-dék ul kişi dārū-yı madhūş

(12) Parī ṭal‘at özini yerge aldı
‘Uṭārud başını Һoynıġa saldı

(13) Aķıp eşki anıñ iki közidin
Ki yeti martaba ketti özidin

(14) Parī kem kem özige kıldı ulfat
‘Uṭārud köñlidin köterdi külfet

(15) ‘Uṭārud birle ul-kün sāyır oldı
Gülistān şahnı içre zāyır oldı

¹¹³ Metinde بزم şeklinde yazılıdır.

¹¹⁴ Metinde دل أورام şeklinde yazılıdır.

[81a]

- (1) ‘Acāyıblardın aña kıldı ızhār
Velī bar érdi anda iki aşcār
- (2) Ul iki bardı u bergini térdi
İki bergide hāşiyet ayırdı
- (3) Birin bergin kişige sürtse her él
Aña şūrat tapar sâ‘atda tabdıl
- (4) Aña bu hāşiyetni berdi Şānı‘
Barīdın bolğusı aşlığa rācı‘
- (5) Tamāşā ile çıkdılar yoğarı
Oşal erg üstiğa tüşti güzārı
- (6) Zuhal ayvānıdın hem érdi bālā
Né ergī kudrat-ı vācīb Ta‘ālā
- (7) ‘Uṭārud birle ay ul yerde hem-dem
Boluban ikisi bir birge maḥram
- (8) Suvāl étti ‘Uṭārud māh-rūdın
Köterildi ḥayāsı guft-gūdın
- (9) Dédi şahrıñ ara kıldım tamāşā
Ki bolmas cıns-ı ādam anda paydā
- (10) Başarnıñ cınsıdın mu ya parī sen
Veyā ‘ālamda¹¹⁵ bir afsūngarī sen
- (11) Labınıñ eyledi gül-ruḥ şeker-bār
Hem-ul-dem tūṭı yañlıg kıldı güftār
- (12) Atam bu şahrıñ sultānı érdi
Bu mulk içre ulusnı ḥanı érdi

¹¹⁵ Metinde عاكم ده şeklinde yazılıdır.

(13) Aña leşker édi afzûn ‘adaddın
Ra‘ıyyat âdamî köp érdi haddın

(14) Velî bu şahrnîñ Gülfâm dérler
Atamnîñ atını Bahrâm dérler

(15) Meni hüsnumge ‘aşık boldı bir dīv
Anîñ işi tamām fitna u rīv

[81b]

(1) Anı atını dérler dīv-i ‘ifrīt
Yanar közleri ul yañlıg ki kibrīt

(2) Helāk étti heme qavm u qarındaş
Ata birle ana u barça yoldaş

(3) Tamām étti heme âdamnı āhır
Qılayın barçasını saña zāhır

(4) Namāz-ı şām ara kélgey qaşımğa
Ki tañ atqunça olturğay başımğa

(5) Tamāşā eyleğay hüsni camālım
Ki zāyıl bolmağay hergiz kemālım

(6) Eger tañnı hurūsı kılsa āvāz
Kéterğa eyleğay ul-demde parvāz

(7) ‘Uṭārud dédi ay nāzik nihālım
‘Ilāc-ı dīvni taptı hayālım

(8) Bilür her dīv ‘ilm-ı naql-ı arvāh
Bu ‘ilmı müşkilge boldı miftāh

(9) Alayın men qolumge tīg-ı burrān
Özümnı eyleyin bir yerge pinhān

(10) Kélür hengāmıda ul dīv-i mal‘ün
Özüñni eyleğıl ul-demde maḥzūn

(11) Kélip körgey seni közüñni giryān
Dégey nedin érür ḥālñ parīṣān

(12) Aña ayğıl ki ğamdın pur boldum
Élimdin ayrılıp dıl-gır boldum

(13) Ki cānımnı özüñ cānımğa ƙatƙıl
Meni rūḥumnı sen rūḥuña éltƙıl

(14) Deyüp yığla néçe kim nāz birlen
Ki aldıda buland-āvāz birlen

(15) İkevi eyledi bu maşlahatnı
Fanā étmaƙƙa dīv-i bad-şıfatnı

[82a]

(1) ‘Uṭārud ƙolğa aldı ḥaṇçar u tır
Kemīn eylep öziğa ƙıldı tadbır

(2) Namāz-ı şām édi sā‘at-ba-sā‘at
Kélür āvāz-ı ƙarsaƙ raş u ƙāşıt (?)

(3) Ƙarañgu bastı ‘ālamnı yüzini
Ƙılıp ḥıra ḥalāyıƙnıñ közini

(4) Yağar her dem havādın taş [u] tofrağ
Körünmes közge hergiz daşt ile tağ

(5) Ğaḥab birle tüşüp kélđi havādın
Numāyān boldı dīv-i bad-numādın

(6) Ƙaddı érđi anıñ gūyā mināra
Ki ağızđın saçıp her dem şarāra

(7) Anıñ bir şāhı maşrık sarı kétgen

Birisi cānıb-ı mağrıbgā yetgen

(8) Bu hāletde kélip qaşr içre tüşti

Zuhal gūyā ki ay bile körüşti

(9) Hem-ul-dem kördi ğam-gīn meh-veşini

Soradı anda köñlini ğaşyını

(10) Parī közdin saçıban eşk-i tazvīr

‘Ayān eylep néçe söz anda bir bir

(11) Dédi sen dép élimdin ayrılıp men

Ki bu manzıl ara yalguz qalıp men

(12) Bu ğam-gīn köñlüm içre salsañ işlāh

Tamāşā maña kıldur naql-ı arvāh

(13) Velī dīv oşbu sözge boldı köp şād

Hem-ul laḥza tutuban aldı gül-hād

(14) Anıñ muḥkem tutup olturdı ul-dem

Qılıp ḥanīn anıñ cısmı ara ḡam

(15) Uçup ketti oşal gül-hād yañlıġ

Yürüben her terefge bād yañlıġ

[82b]

(1) Ki boldı şūrat-ı cısmı fusurda

Çıqıp cānı yatıp mānand-ı murda

(2) Bu yañlıġ şu‘bada körsetti ul dīv

‘Acab ‘ılm u ‘acab reng u ‘acab rīv

(3) ‘Uṭārud yügürüp keldi kemīndin

Balā çıkan kibi zīr-ı zamīndin

(4) Uruban dīvge tīr-i kenāre

Anñ cısmını kıldı pāra pāra

(5) Bu hāletde biliben kıldı faryād

Yokātğan yöni kuş-dék érdi gül-hād

(6) Şacar bergini eyledi taraddud

Birini éligiğa aldı ‘Uṭārud

(7) Kılıp niyyat öziğe sürdi ul hīn

Hem-ul sā‘atda kim ul boldı laçın

(8) Havā étmağ üçün andāz eylep

Tutup gül-hādñı parvāz eylep

(9) Alıp çangālīga başını üzdi

Özin bir berg ile aşlını tüzdi

(10) Kılıban maḥv andın dīv ismin

Salıp daryā içiğe şüm cısmın

(11) Kılıban erg içide ‘āşık [u] yār

Nihān boldı fanā qaşırığa ağıyār

(12) Bolup bülbül bile gül sākin-i bāğ

‘Adam tağığa ketti ul qara zāğ

(13) Yatıp zerrīn töşekde iki gül-fām

Bitilgen zer varaq içre elif lām

(14) Kılıp māyıl öziğe sīm-barnı

Muḳaffal huḳḳage saldı güherni

(15) İkisi bir biridin kām taptı

‘Uṭārud köñli hem ārām taptı

(1) Hırām étti saman-bar anda fi'l-ḥāl
Ayağığa salıban iki ḥalḥāl

(2) Ne ḥalḥālı édi iki hilālī
Hilālī yok-ki şun'-ı lā-yazālī

(3) Berip la'ı u zumrud birle zīnat
Yasangān durr [u] gavhar birle şūrat

(4) Ötüp kaşr astıdın bir baḥr-ı cūşān
Tüşer érdi ikevi anda 'uryān

(5) Anıñ suyu bulak-dék kaynar érdi
Kirip anda ikevi oynar érdi

(6) Su içre érdi ul maṭlūb ṭālīb
Ki bir ḥalḥālı anda boldı ğāyīb

(7) Uluğ daryā bu yerdin aḳar érdi
Velī Ḥūrşīd mulkı barar érdi

(8) Hem-ul şahr yoḳalğan şahr-yārı
[...] daryādın érdi kişt-kārı

(9) Ḥūrşīd birle 'Uṭārud bir biriğa қоşulmağı

(10) Tilidin ḥāma-ı nīkū-sa'ādat
Kılur Ḥūrşīddin andağ ḥikāyet

(11) Hem-ul şahr içre āḥır şāh boldı
Ulus başığa zıllullāh boldı

(12) Tüzüben anda taḥt-ı ma'dalatnı
Kılıp mazlūmlarğa marḥamatnı

(13) Bar érdi anda mähī-gīr bisyār
Biri érdi faḳīr zār u afgār

(14) Barıp daryā ara torını saldı
Ki bir sâ'atda bî-ḥad mähî aldı

(15) Namāz-ı şām keldi manzılığa
Balıqlarnı alıp cān u dılığa

[83b]

(1) Hem-ul-dem bir balıǵ élgığa aldı
Bıçaqlarnı anı baǵrıǵa saldı

(2) İçidin bir nemerse boldı paydā
Anı körüp balıǵçı boldı şaydā

(3) Karanǵu üy bolup ul-demde ravşan
Aña baǵtı érür barça muzayyan

(4) Sévüngendin alıp éllige fi'l-ḥāl
Yaqın bildi ki çıkan érdi ḥalḥāl

(5) Aña dédi heme ahl-ı 'ayālge
Berip şahğa alıp m'ām mālge

(6) Yürür miz ḥalk içide aǵnıyā dék
Tama' étsün kişi bizdin gadā dék

(7) Yatıban ul kéçe uykusı kelmey
Söz ayıp ma'nīsiz özini bilmey

(8) Çıkıp Hürşid maşrık tahtı üzre
Balıǵçı bardı tapǵan bahtı üzre

(9) Alıp bardı közige şah köründi
Kılıp ta'zīm şah éligige sundı

(10) Aña m'āmlar berdi çıkarıp
Balıǵçı ketti üyi sarı yanıp

(11) Alıp Hürşîd ay aldığa kirdi
Çıkarıp élgidin élgige berdi

(12) Baqıp halhâlğa ul yerde hayrân
Bolup érdi velî hâtır parîşân

(13) Melîke dédi şahğa nâz birle
Kabağını alıp andâz birle

(14) İki halhâl édi iki ayağı
Anñ cüftige sen eylep surâğı

(15) Tapıp berseñ bu yerde âşnâ men
Ve ger ne émdi men sendin cudâ men

[84a]

(1) Bu sözdin şahğa tüşti vahm-ı âfât
Hem-ul sâ‘at munâdî eyledi bat

(2) Yıgıldılar heme aşrâf u a‘yân
Alarğa kıldı bu sazâ numâyân

(3) Dédi şah kişi kim tapsa aña cuft
Yakîn bilsün hazâyındın alur muft

(4) Éşitti oşbu söz lûlî kulâkı
Kélürga haddın aştı iştiyâkı

(5) Hem-ul lûlî ‘acâyıb sâhır érdi
‘Ulûm-ı sıhr içre mâhır érdi

(6) Şah aldığa kéliben aldı ruhşat
Dédi şâhâ kılay bu yerde hıdmat

(7) Bolup zâğ âsumânga étti parvâz
Barurğa baħr sarı kıldı andâz

(8) Hālāyıklar tamāşā eyler (eyler) érdi

Heme boynını bālā eyler érdi

(9) Kılıp parvāz ul-dem étti afsūn

Anıñ astıda qaldı yeti gardūn

(10) Nazār kıldı kuyığa eyledi derk

Köründi közge anıñ bir beyik erg

(11) Yatıp iki kişi anda hem-āğūş

Kılıban vahm-ı āfatnı farāmūş

(12) Uçup tüştı alar aldığa fı'l-hāl

Ayağıda biriniñ érdi hālḥāl

(13) Dédi barıp başığa avc yolu ğağ

Parī-rūnı hem-ul-dem eyledi zāğ

(14) Bu afsūn eyleben ul dıl-rubāğa

Tutuban éligidin uçtı sıvāğa

(15) 'Uṭārud dahşat ile boldı bīdār

Anıñ yanında yoq yār-ı parī-dār

[84b]

(1) Baqar érdi qopuban bir terefge

Durī tüşgen kibi kân-ı şedefge

(2) Yügürüp hem baqıp égri u toğrı

Velī iki durrın alğan bir oğrı

(3) Yoqarığa iki qarğa şaşılgan

Ayağıda birin hālḥāl asılğan

(4) Şacar bergini sürtüp boldı şah-bāz

İkeviğa hem-ul-dem kıldı parvāz

(5) Tutup ikevini dunbāl eylep

Alıp tüşti tutup çangāl eylep

(6) Şacar a'zālarığa sūda kıldı

Üçevi şūrat-ı aşlıge keldi

(7) Biri anıñ édi ul lūlī-i duzd

Ki toyğan ustuh^vānnı anda bī-murd

(8) Yoluşturğan 'Uṭārudnı balāğa

Ki salğan anda dard-ı bī-davāğa

(9) Bayābānlar ara āvāra étgen

Yüregini anıñ yüz pāra étgen

(10) Dédi ay bī-ḥayāyī u pur-kesāfet

Nége bolduñ meni başımge āfat

(11) Ne üçün bu terefge ṭāyır olduñ

Nége bu manzıl üzre sāyır olduñ

(12) Ne üçün eylediñ bu sıhrı paydā

Nége bu fitnalar boldı huvaydā

(13) Dédi lūlī hem-ul-dem ağızın açıp

'Uṭārudğa labıdın kınd saçıp

(14) Biziñ şahr içre şāhıdur musāfir

Bayān étti aña avvaldın āḥır

(15) 'Uṭārud bildi-kim öz şāhı érken

Nihān bolğan közidin māhı érken

[85a]

(1) Üçevin şūratnı kıldı tabdıl

Yetip bir yerğa bir dem eyle kim yel

(2) Hem-ul şahrî-ki Hürşîd anda érdi
Éli aña tamāmı banda érdi

(3) Şacar bergi hem-ul-dem boldı hâyıl
Bolup şūratları aślîge mâyıl

(4) Şacar birle kılıp lūlîni eşek
Urar érdi anıñ farqığa kaltek

(5) Yürüp érdi anıñ her yanığa sürüp
Carāḥat eyledi başığa urup

(6) Bu işniñ eşitip Hürşîd-i a'zam
Ṭaleb kıldı 'Uṭārudnı hem-ul-dem

(7) Dédi aña meger dīvāna sen sen
Veyā beng veyā mastāna sen sen

(8) Né fi'lıdur ki sendin şādır oldı
Né işlerdür ki munda zāhır oldı

(9) Bu tilsizni nége āzār berdiñ
Ayağı sançılurğa ḥār berdiñ

(10) Adap birle 'Uṭārud kıptı fi'l-ḥāl
Oşal-dem şah kılığa berdi ḥalḥāl

(11) Aqarğa köz yaşı bunyād kıldı
Fıḡān eylep ayakığa yıkıldı

(12) Tanıp Hürşîd hem yığlap körüşti
'Uṭārud cuftını cuftığa koşdı

(13) Tutup kıldın ikevi bir birini
Kılıp ızḥār heme ötgen sırrını

(14) Suvāl étti işiñni örgenidin
Bayān étti 'Uṭārud körgenidin

(15) Şacar bergin éşekge eyledi vaşl
Tapıban ul-zamānı şūrat-ı aşl

[85b]

(1) Bu işini kördi şah qaldı hayrān
Bolup bir laḫzada lūlī numāyān

(2) Qalıban bir birige barça taḥsīn
Boluban cam‘ ul yañlıḡ ki dīrīn

(3) Néçe söz lūlī hem ızhār kıldı
Heme fi‘lıḡa ıstıḡfār kıldı

(4) Felek qoşdı ‘Uṭārud birle Hūrşīd
Alarḡa boldı ḡaşıl taḡt-ı cāvīd

(5) İkevidin ketiben ranc u mıḡnat
Néçe kün sürdi munda ‘ış [ü] ‘ışrat

(6) ‘Uṭārud dédi bir kün ay şahan-şāh
Saña bolmış muyassar davlat u cāh

(7) Ki yok şahlıqda davlatnı baḡāsı
Gül ‘umruñda yok hergiz vafāsı

(8) Ne davlatdur ata yüzini körseñ
Tiriklikde alar ḡālını sorsañ

(9) Saña davlat ata birle anadur
Ayaḡ tofraḡı közge tūtyādur

(10) Eger oltursa hem rāzī bolalı
Ki her né bolsa aldıda olalı

(11) Qabūl eylep ‘Uṭārudnı sözige
Néçeniñ hem-reh eyledi özige

(12) Özin ornılarığa koydı nāyib

Bolup yoldaşlarğa néçe t̃alib

(13) Şacar bergini sürtüp barça insān

Ʒılıp parvāz bā-sūy-ı gülistān

(14) Ki¹¹⁶ bir s̃ā atda şahr aldığa koydı

Savādīnı körüp barça süyüندی

(15) Şacar bergi bile bir h̃ıla Ʒıldı

Heme Ʒuş şūrat-ı aşlīga k̃eldi

[86a]

(1) Yüürüp bardı şah aldığa muh̃bır

D̃edi H̃ürşiddin aldıda bir bir

(2) Süyüngendin atası boldı bī-hūş

K̃elip öziğa boldı hurram [u] hoş

(3) Hazāyındın oğulğa māl Ʒıktı

Atası barça ıstıkbāl Ʒıktı

(4) K̃elip H̃ürşid atasığa piyāda

Cılāvın boynığa Ʒıldı Ʒılāda

(5) Bolup h̃aşıl bu yerde mudda ‘āsı

Atığa mindürüp koydı atası

(6) Alıp bardı anasını Ʒaşığa

Ki t̃illā saƷtı oğlınıñ başığa

(7) Ata oğlığa bī-had érdi t̃alib

Özin tahtıge anı Ʒıldı şāhıb

(8) Gülistān şahrıda bī-ranc mıh̃nat

Sürüp ötti ‘Uṭārud birle davlat

¹¹⁶ Metinde كى şeklinde yazılmıştır.

(9) Kétür sākī maña cām-ı naşīhat

İçip köñül ara kılğan sırāyat

(10) Bolup āy[ī]na yañlıg şāf ravşan

(11) Maḳām olsun bu dem yetinçi gülşen

(12) Yetinçi gülşen mav'ıza manfa'atı bayānı ve naşīhat favāyidı 'ayānıda

'Aql murşidi (13) [...] 'ibādu'llāh körsetgeni ve salṭanat-ma'āb haşmat (14) iktisāb hızmatalarına gencī kim hikmet cavāhırının mamnūn ve hazānaī kim (15) mav'izat nuḳūdıǵa maşhūn édi. Muḳaffal bābın açıp ve néçe kıymat bahā [86b] (1) naşīhat gavharının yetisin muntaḥab kılıp saçıp men. Avvalgı ğaddār u nammām (2) u ḥāyın ve ğaraż-gū ḳavlıdın ıctınāb kılıp sazāların bermak tā özgelergā (3) 'ibrat bolsun. Alar şāmıdın mamlakat ḳuyaşıǵa zavāl ve amārat şarafıǵa (4) vabāl bolmaǵay; ikinci bī-ġaraż¹¹⁷ dostlarǵa muvāfaḳatçılıq kılmaq (5) tā maḳāşıdātlarının favāyid küllī ḥāşıl bolǵay; üçünçi duşman aḥvālını (6) mulāḥaza kılmaq alar makrının amīn bolmaq; törtünçi mazarratdın ğāfil (7) bolmasun tā maṭlūb élikdın kétmesün; beşinçi 'afv kim ḥukūmat ahlıǵa (8) barça şıfātıldın bıhraḳ; altınçı ḥılm u vaḳār ve sukūn u ṣabāt ḥuşūşan ahl-ı mamlakatǵa; (9) yetinçi ḥazm u ıhtıyāt barça işge. Bu yeti naşīhat kim ḥukamā ḥırad-nāmasıda (10) maşūr ve selāṭın ve ḥukkāmıñ manfa'at bayānıda mezkūrdur. Bu mav'ıza kim (11) bī-bahā ve naşīhat ḳalılınıñ bir zāldın üç miñ aşrafıǵa alıp (12) **natıcasın kördi ve ḥavādıṣ külfeti ve ölüm āfatıdın ḥalāş taptı.**

(13) Cahān gül-zārı içre şahr-ı Bağdād

Érür cannat kibi ma'mūr u ābād

(14) Biri bağdur biri dād iki şahrı

Arasıdın aḳadur Dıcla nahrı

(15) Né nahr ul kām-ı nūr mazhar-ı fayz

Anıñ ḳa'rida sākin gavhar-ı fayz

[87a]

¹¹⁷ Metinde بي عرض şeklinde yazılıdır.

(1) Heme ahlı anıñ şāhıb-ı kerāmet
Heme halkı anıñ ahl-ı saḥāvat

(2) Bar érdi bir ġanī-ı māl-dārı
Hamīşa sūd sav[dā] kār [u] bārı

(3) Ketiben cıns naḳdı her terefge
Mavāşī köpidin toymay ‘alefge

(4) Munaccım étse yüz yıl ıstıḥāra
Kıla’ lmas māl aşyāsın şümāra

(5) Aña ḥızmatda érdi néçe miñ kul
Barısı şāhıb-ı cāh tacammul

(6) Bar érdi anda bir farzand-ı kāmıl
Aña āzādelik ḥālīga şāmıl

(7) Sa’ādat barçadın bolğanda mavcūd
Koyup érdi anıñ atını Mes’ūd

(8) Bu savdālarını közge élmes érdi
‘Uluvv-ı himmatıdın bilmes érdi

(9) Zer [u] gavharnı arzan dānasıca
Cahānnı cuğdnıñ vīrānasıca

(10) Atası aydı ay farzand u band
Seniñ birle érür men şād ḥursand

(11) Barıp bāzārğa sayr eyle tañla
Ticārat ahlı birle eyle savdā

(12) Özüñe lāzım ét bay’ u şırānı
Başıñdın taşlaban kibr [ü] havānı

(13) Ticārat ul nabīdın kélđi sunnat
Bu işni eyleğıl ger bolsañ ummat

(14) Alıp miñ aşrafını bardı bāzār
Bolay-dép her matā' ığa ħarīdār

(15) Tamāšā eyledi bazzāzlarnı
Yana ħalvā-pe¹¹⁸ u ħabbāzlarnı

[87b]

(1) Heme başdın ayağı eyledi sayr
Barısı köñli içre boldı ħayr

(2) Nazar kıldı köründi anda bir zāl
Felekdiñ kāmātı ħam eyle kim dāl

(3) Nıdā eylep turupdur értedin kéc
Kulaq salmaslar ul él söziğa hıç

(4) Dégey miñ aşrafı ger yetip bād hem
Satar men bir naşīhat aña ul-dem

(5) Naşīhat yok ki durr-ı bī-bahādur
Né dur kim merg dardığa davādur

(6) Bu savdādın körer ul bī- 'adad sūd
Velī naqd olmağay bu yerde mavcūd

(7) Barıp Mes'ūd aña boldı ħarīdār
Dédi cıns-ı naşīhat eyle ızhār

(8) Dédi zāl aña bergil narhını naqd
Salıban kīse içre eyleben 'aqd

(9) Ki andın soñ étey bu nūktanı fāş
Güher dék baħr qa' rıdın çıkar taş

(10) Aña miñ aşrafını kıldı taslīm
'Aķīdat maħzanıdın eylemey bīm

¹¹⁸ Metinde حلوا şeklinde yazılıdır.

(11) Dédi zāl ay-cavān-ı bā-saḥāvat
Safarda ger kıılır bolsañ tıcarat

(12) Bahār ayyāmı may hengāmı [...]
‘Urūc eylep yoḡarıḡa çıķıp bat

(13) Bu savdā eyleben zāl ile Mes‘ūd
Atasın hızmataḡa yandı hoşnūd

(14) Eger çun tüşse taḡ içre güzārıñ
Nuzūl étse yatarḡa ıhtıyārıñ

(15) Dédi oḡlıḡa ay cānımḡa maḥbūb
Ḳayu acnās boldı saña marḡūb

[88a]

(1) Bısāt açıp matā‘ıñ eyle ‘ayān¹¹⁹
Ḳayu kıymat érür hem kıaysı arzān

(2) Dédi ay bā‘ ıṣ-ı icād farzand
Nazar kıldım heme aşyāḡa her çand

(3) Pasand étmey taraddud birle yürdüm
Oşal ḡāletde bir zāl anda kördüm

(4) Ḳaddını ḡam kılıban étḡay āvāz
Ṭaleb cengini her yan eyleben sāz

(5) Déḡey-kim kılsa her kim maña savdā
Muyassar bolḡay aña dīn [u] dunyā

(6) Bu bāzār içre bolsa ahl-ı hımmat¹²⁰
Berey miñ aşrafıḡa bir naşıḡat

¹¹⁹ Metinde اعیان şeklinde yazılıdır.

¹²⁰ Metinde اهمت هل şeklinde yazılıdır.

(7) Navā kıldı bu yañlıg eyleben cūş
Tağāful birle hīç-kim tutmadı gūş

(8) Men aña ul-zamān boldum ḥarīdār
Satıp aldım beriben aña dīnār

(9) Naşīḥat bul érür ger ahl-ı tācır
Cahān aṭrāfida bolsa musāfır

(10) Bahār ayyāmıda tağ içre yürse
Nuzūl étmaḵ üçün yükni tüşürse

(11) Buland üzre çıķıp étsün mekānı
Bu érür ul naşīḥatnıñ bayānı

(12) Atası aydı-kim ay ḳurratu'l-‘ayn
Ḥayātım gülşeni sendin tapıp za[y]n

(13) Sürüp her yan samand-ı davlatımnı
Ḳılıban şarf māl mulkıyyatımnı

(14) Tapılsa oşbu yañlıg cıns-ı fāyıd
Eger cündī él içre bolsa kāsıd

(15) Aña cān [u] dıl ile bol ḥarīdār
Beriben sīm dırham birle dīnār

[88b]

(1) Dağı miñ aşrafı berdi atası
Neçük bolğay dép émdi mudda‘āsı

(2) İkinçi kün çıķıp hem yürdi Mes‘ūd
Yetüşti zālğa bāzār ara zūd

(3) Hem-ul avvalğı dék eyler nıdā ul
Bu kök günbez ara salgay şadā ul

(4) Satar men her taleb-kārıǵa bir pand
Bolur alǵan iki dunyāda ħursand

(5) Dédi Mes‘ūd aña men men ħarīdār
Töküp aldıǵa dırham birle dīnār

(6) Maña pandıñnı ızhār eyleǵay sen
Bu dīnār özüñe yār eyleǵay sen

(7) Dédi zāl ay-cavān-ı bā-saĥāvat
Kulaq salǵıl saña mendin naşīhat

(8) Eger her kimni yeseñ nı‘matını
Ba-cā kéltürgil anı ħurmatını

(9) Fanā bolǵunça aña ħaqlaǵıl tuz
Ki köñüldin ħıyānat rıştasın üz

(10) Qabūl eylep anı hem yandı ul ħīn
Çıkarıp köñlidin imsāk ile kīn

(11) Üçünçi kün yana Mes‘ūd-ı kāmīl
Hem-ul bāzār içre boldı dāĥıl

(12) Tamāşā ile çıktı rusta üzre
Nazāra kıldı zāl-ı ħasta üzre

(13) Nuĥustīn dék kılur faryād u afġān
Öterler él taraddud birle her yan

(14) Satar men ay ħalāyıqlar bir andarz
Anı alǵannı cānı boynıǵa ħırz

(15) Anıñ sarıǵa ba‘zı él qaramas
Dégey ba‘zı bu söz bizge yaramas

- (1) Dédi Mes'ūd aña ay zāl
Maña bergil bu andarzıñ alıp māl
- (2) Maña aygıl kayu érmiş naşıhat
Koyuban bu zamān cānımğa minnat
- (3) Dédi zāl oşbudur ay-‘ākıbat-ḥ^vāh
Bu sözdin şıdķ birle bolğıl āgāh
- (4) Eger dunyā u ‘uķbā işi bā-hem
Kélür bolsa oşal-dem urmayın dem
- (5) Şurū‘ ét avval ‘uķbā işleriğa
Ki andın soñra dunyā işleriğa
- (6) Bu gavharnı kulaķığa asıban
Atası aldığa bardı basıban
- (7) Atası bildi-kim ul hıızır yādı
Ḥalāyıkķa kılur érdi munādī
- (8) Ağıznıñ ḥuķķasını anda açtı
Bahāsız durr [u] gavharlarnı saçı
- (9) Hem-ul-dem aydı āzāde farzand
Alıp siz dahr bāzārıda üç pand
- (10) Alarnı cānga tūmār eylegay sen
‘Aķīdat hırzığa yār eylegay sen
- (11) Muhayyā étte üç yüz atğa acnās
Hem-ul oğlını köñlini tutup yas
- (12) Barıǵa tālīb érdi pād-şāhlar
Barı satmaķ ara kıymat bahālar
- (13) Beriben oğlıǵa savdā-ger étte
Néçe yüz kılını aña çāker étte

(14) Çıkıp érdi safarğa ahl-ı tuccār
Alarğa ul-zamānı eyledi yār

(15) Néçe kün sur‘at ile kıldı gaşt
Édi ul Kerbelā yañlıg uzun daşt

[89b]

(1) Ötüp andın namūdār oldı bir tağ
Anıñ āfātıdın kuş ötmegey sağ

(2) Turup érdi felek birle talaşıp
Öter érdi heme él andın aşıp

(3) Yürüp bir yerga tüşti kārvanlar
Ta‘ām üçün asıp her yan kazanlar

(4) Yoqarığa sürüp atlarını Mes‘ūd
Çıkıp bir yerni manzıl eyleğay zūd

(5) Heme él dēdiler ay gūl nādān
Çıkıp tüşmak bu yerde érmes āsān

(6) Alarğa aydı ul ay ahl-ı tuccār
Yoqarını alıp men miñ dīnār

(7) Tüşedür men satıp alğan yerimge
Ne sözler siz meni kılgan işimge

(8) Éşitip anda ul ahl-ı tafāḥur
Külüben kıldılar barça tamashur

(9) Buland üzre çıkıp yükni tüşürdi
Kazan asıp heme aşın pişürdi

(10) Ötüben érdi fırsatdın yarım tün
Bu élge közlerini yumdı gardün

(11) Yürüştürdi bulutnı ğarbdın şark
Fıġān eylep çaķıldı ra‘d ile bark

(12) Ķarangū bastı ‘ālam boldı zulmat
Şadādın ħalk içige tüşti bayt (?)

(13) Köre‘lmes érdi barça bir birini
Tapa‘lmas érdiler turgan yerini

(14) Sar-āsīma yürür érdiler ul ħayl
Kéliben her terefďin nā-gehān sayl

(15) Alarnı éltti ul yañlıġ ki ħāşāk
Sürüp yıķtı ‘adam şahrāsıġa pāk

[90a]

(1) Çu urdı şubĥ-ı şādık taġıdın dem
Ki tökti çarĥ étegi üzre dırham

(2) Kuyaş şah-bāzı urdı taġ üze bāl
Ķarangū yavm yañlıġ boldı pā-māl

(3) Bilip bu şīvalarnı anda Mes‘ūd
Dédi-kim bir naşīhat berdi bahbūd

(4) Ķılıp şıdk ile Teñriġa sıtāyış
Nuzūl étmaķķa barça étti ħvāhiş

(5) Nazar kıldı ki ul éldin aşar yok
Alarnı māl mulkıdın ħabar yok

(6) Ötüben taġdın ul ahl-ı cumhūr
Yoluķtı andın soñ şahr-ı Paşāhūr

(7) Kiriben tüşti savdā étmaķ üçün
Ticāratdın tamāşā étmaķ üçün

(8) Körer érdi yürüben her terefni

Zıyārat eyledi her zī-şarafnı

(9) Hem-ul şahr içre kıldı ıstıķāmat

Qılur érdi basī hayr [u] saḥāvat

(10) Kerāmet nı‘matıdın tüzdi maclıs

Neçeniñ eyledi öziğa mūnıs

(11) Köñülde māl-ı dünyānı tutup ḥār

Ḥurācāt eyledi [...] ḥar-vār

(12) Yasap bazm anda her kün şubḥıdın şām

Qılur érdi heme qullarnı ın‘ām

(13) Tamām oldı barı māl [u] matā‘ı

Buzuldı maclısıda ıctımā‘ı

(14) Heme él kıldılar andın cudālıķ

Üzöldi [...] āşnālıķ sāzer bu

(15) Qılur érdiler andın ıstıbāḥat (?)

Mabādā yetilmegey andın kesāfet

[90b]

(1) Bolup mazdūr ḥukmdın uyalmay

Ḥacālatdın atasığa bara’lmay

(2) Tapar érdi ki mıḥnat birle ul qūt

Yaqıban kelle-pezdükānığa ot

(3) Qılur érdi hamīşa Teñrini yād

Rızā bazmıda köñlin eyleben şād

(4) Felekni mıhrığa hergiz işenmeñ

Anı teklif-i kāmığa büşenmeñ

(5) Bireviğa berip ul taht ile t̃ac
 Ƙılur bir demde bir ñamığa muht̃ac

(6) Her işde bolsa kim Teñriğa şādık
 Tiler ger bolsa köñliğa muvāfık

(7) Budur her ‘uƣdanıñ fath [u] küşādı
 Tapılğay ‘āƣıbat barça murādı

(8) Mes‘ūdñ nikbat-ı h̃az̃ıdın çıƣıp davlat daracasığa yüzleneni

(9) Bar érdi bir [...] anda d̃ık-d̃ız
 Hem-ul Mes‘ūd sarı ƣıldı eng̃ız

(10) Anı kördi bu h̃āletde¹²¹ yürüpdür
 Ƙazanğa ot yaƣıban oturupdur

(11) Körüp érdi nuħust̃ın h̃āletini
 Nazar eylep bu yañlıƣ mıhnatını

(12) Taraħħum bahrı ul-dem eyledi cūş
 Barıban gerdenidin ƣıldı āğūş

(13) Néçe luṭf ile manzıl sarı hoşlap
 Alıp bardı anı élgidin uşlap

(14) Ƙılıp dāħıl üyiğa mahram étti
 Anıñ farzandlıƣıdın ħurram étti

(15) Yok érdi anda andın muht̃aşamraƣ
 Ğañılar zumrasıda érdi ul t̃āƣ

[91a]

(1) Muhayyā érdi néçe yüz dūƣānlar
 Çıƣıban bī-‘adad andın ƣazanlar

¹²¹ Metinde خالته şeklinde yazılıdır.

(2) Néçe yüz kullar anda hāzır érdi

Bu şan'atge barısı mähır érdi

(3) Koyup Mes'üdge şıdķ ile ıhlāş

Anı farzandlıķķa eyledi hās

(4) Hem-ul hālet ara ustānı yārı

Muhabbatdın ketip şabr u qarārı

(5) Camālídın kıyaş alıp édi reşk

Anı 'ıřķıda közidin töküp eşk

(6) Kılıban 'ışva u nāzın aña bazl

Éter érdi heme şahvat bile hezl

(7) Bu tuz haķlap yüziĝa baķmas érdi

Hıyānat otın aña yaķmas érdi

(8) Talazzuzdın ala'lmay ul parī kām

Kim anıñ rüzī birle kıldı bad-nām

(9) Ériĝa aydı ay cānım sarvarı

Tiriklik içre köñlümni huzūrı

(10) Kerek yok maña herĝiz sendin özge

Kışını élmeĝay men émdi közge

(11) Ma'ışatda maña sen sen ĝanīmat

Muyassar bolĝusı hem baķt [u] davlat

(12) Bolup sen dost birev baş birle

Kılıp sen hurmat anı aş birle

(13) Berip sen anı farzandlıķķa zīnat

Étip sen kéçe kündüz anı 'ızzat

(14) Hıyānat şīvasıdın ul bu masāĝ

Salaydır émdi aşnıñ içre tofraĝ

(15) Meniñ birle kılaydır hezl oyun
Men aña sunmadım bu işde boyun

[91b]

(1) Havāla étti başım üzre ul tığ
Yayay dép ul kuyaşım yüziğa tığ

(2) Halāş oldum néçe makr ile andım
Köñülñi hālī ét šekk ü gümāndım

(3) Éšitip uçtı ustā başıdın hūş
Kazan yañlıg yüregi eyledi cūş

(4) Yağıldı köñli içre ğayret otı
Kim anda kalmadı şabr [u] sukūnı

(5) Anı öltürmağ üçün eyledi cazm
Kim étti kār-hāna sarığa ‘azm

(6) Barıp kullarğa aydı boluñ āgāh
Kélür bolsa eger her kim saħar-gāh

(7) Dése ustānı fıkırn bildiñiz mü
Anı ħukmını bul-dem kıldıñız mu

(8) Meni ayğan sözüm kılmay taħalluf
Anı otқа uruñlar bī-tavaqquf

(9) Bu sözni aydı u üyiğa yandı
Anı fahm étti ħātūnı kuvandı

(10) Dédi Mes‘ūdge ay šāħıb-ı ‘aql
Saħarda oşbu manzıldın kılıp naql

(11) Barıp dūkān-sarā içide oltur
Payāmımnı oşal kullarğa yetkür

(12) Alarğa eyleben bu yañlıg āvāz
Dégil ustānı hukmın eyleñiz nāz

(13) Dében şıdķ ile lebbeyk-i ıcābat
Özige eyledi h^vāb farāgāt

(14) Nafas urdı cahāngā şubh-ı şādık
Boluban şıdķ ile köñül muvāfık

(15) Közini açtı ul-dem boldı bīdār
Ki ğaflat uyķusıdın turdı hūş-yār

[92a]

(1) Tahārat bādasıdın nūş étti
Kim ustā hızmātıġa cūş étti

(2) Barurda yol üze Mes‘ūd-ı kāmīl
Bolurlar néçe él mescidge dāhıl

(3) Dédi-kim bir naşīhatdur amānat
Kılıp Teñriġa bu yerde ‘ibādat

(4) Hudā u banda amrı kélđi bā-hem
Bileyin Teñri amrını muķaddam

(5) Şalāt hamsasıdın érür ul fācr
Boyun sundı tapay dép haşrda acr

(6) Éşitġil émdi ustā hātūnıdın
Paşīmān boldı kılġan afsūnıdın

(7) Muḥabbatdın dégenin bilmes érđi
Ve ger ne oşbu hīla kılmas érđi

(8) Başıġa çādar alıp kıptı āzād
Barıp dūkān-sar[ā]yġa eyle kim bād

(9) Dédi ustānı hukmın kıldıñız mu
Munda kélgen kişini bildiñiz mü

(10) Kélip kullar anı ul-dem köterip
Yiberdiler cahannamğa éterip

(11) ‘Ibādātdın fārıǵı oldı Mes‘ūd
Barıp sur‘at bile dūkān ara zūd

(12) Dédi āvāz ile ay ahl-ı huddām
Yürür siz hıẓmat ile şubhdın şām

(13) Kılıpdur sizge ustā hukm-ı lāyık
Ki éttiñiz mü köñliǵa muvāfık

(14) Dédiler köp [...] érdük ni‘matını
Ba-cā keltürdük anıñ hıẓmatını

(15) Bolup hurram yanarǵa boldı māyıl
Velī bu şīvalardın érđi ġāfıl

[92b]

(1) Kuyaş çıktı salāmat bardı Mes‘ūd
Körüp ustā dımāǵıdın çıkıp dūd

(2) Dédi aydıñ-mu kullarǵa payāmım
Mubaṭṭal ya ki maqşūd marāmım

(3) Dédi Mes‘ūd ay ustā-yı kāmıl
Bolupdur maqşadıñ ul-demde hāşıl

(4) Barur yolda yoluktı bir mesācid
‘Ibādatқа barur él eyleben cid

(5) Kiriben amr-ı Hāqқа māyıl olup
Kim andın soñ dūkānǵa dāhıl olup

- (3) Biri anıñ dédi tuz haqlamaqlıǵ
Tuzını ıurmatını saqlamaqlıǵ
- (4) Biridür dīn u dunyā işi bā-hem
Kélür bolsa közini eyleben nam
- (5) Anı birle berip rūnı tahārat
Kılur bolsa hudāyığa ‘ibādat
- (6) İki ‘ālamda tapqay baht [u] ıkbāl
Bu yañlıǵ aytıp érdi maña ul zāl
- (7) Velī köñlüm érür bu nüktaǵa band
Natıca bermes émdi bu iki pand
- (8) Éşitip oşbu söz ustā-yı ‘āqıl
Yigitge şıdķı birle boldı māyıl
- (9) Dédi ay ahl-ı ıhlāş [u] ‘aķīdat
Saña yārī olup baht [u] sa‘adat
- (10) Bu iki panddın bil émdi ravşan
Ölümni nāvakıǵa boldı cavşan
- (11) Oķudı hātūnını¹²³ işlerini
Yigitni haķķıda kılınışlarını
- (12) Aña taslīm étip asbāb ile naķd
Kızını ul-zamānı eyledi ‘aķd
- (13) Alıban şavma‘a içre özini
Tirikley körmedi hīç-kim yüzini
- (14) Kétür sākī maña ul cām-ı idrāk
İçiben eyleyin köñlümni men pāk

¹²³ Metinde خاتونینی şeklinde yazılıdır.

(15) Farāsatdın kılay émdi mubayyan
Çarā ki tammat oldu Yeti Gülşen

[93b] (1) Söz bahāristānınıñ ıhtitāmı ve bayān-ı gülistānınıñ tamāmıdın soñra (2) murşid-i haqqānī Emīr Seyid ‘Alī Hamadānī kitābı (3) içre farāsat bābıdın körüp başar u anām (4) havāş u ‘avām manfa‘atları üçün (5) tamannā¹²⁴ güher yañlıg nazm silkığa tartıldı.

(6) Nasīm ésti sa‘ādat gülşenidin
Alıp hūşa zahīra hırmanıdın

(7) Cudā éttim alarnı dāna dāna
Bu gulşangā anı tiktım nışāna

(8) Kögerdi sabza yañlıg tāza u tar
Farāsat berdi andın mīve u bar

(9) Kiteb içre bu yañlıg boldı cāzım
Érür kim ihtıyār ahlığa lāzım

(10) Eger dar-raḥāvat ayyām içre vāqı‘
Bolay dése hemān-dem aña vāqı‘

(11) Tefekkür birle mażmūn-ı savābıq
Taḥayyul birle mafhūm lavāhıq

(12) Başīrat ‘aynı birle nāzır olsun
Anıñ ḥukmıgā ul-dem şadır olsun

(13) Güher dék bolsa aña şāf ravşan
Şarī‘at amrıgā yaysun muzayyan

(14) Eger asrārı ma‘lūm olmasa ḥūb
Ḥakīm ahlığa bu iş boldı maḥbūb

¹²⁴ Metinde تميا şeklinde yazılıdır.

(15) Farāsat nūrı birle yetsün idrāk
Küdūretdin köñülñi eyleben pāk

[94a]

(1) Hikāyet

(2) Sulaymān aldığa künlerde bir kün
Uruşup keldi anda iki hātūn

(3) Alar bir tıflnı da‘vā kıılurlar
Talaş eylep basī ğavġā kıılurlar

(4) İkevi boldı ısbātıġa ‘ācız
Açılmas érdi oşbu ‘aġd hergiz

(5) Sulaymān hukm etti fikr eylep
Birevġa aydı bu söz zıkr eylep

(6) Tıġ ile tıflnı ét iki taķsīm
Kim alsunlar za‘ıfa her biri nīm

(7) Alardın biri bu söz fāş eylep
Yıġıdın közlerini yaş eylep

(8) Birevi oşbu sözdin urmadı dem
Labınıñ bir biriġa kıldı muħkem

(9) Sulaymān berdi ġūdek añā ul-hīn
Kim anıñ ölganıġa érdi ġam-ġīn

(10) Tapıp érdi farāsat ıķtızāsı
Hem-ul hātūn éken anıñ anası

(11) Mu‘ayyan boldı mıhr şafķatıdın
Köñül dard otı şıddatıdın

(12) Farāsat iki kıımdur

(13) Kiteb içre farāsatdur iki kısım

Aña şar‘ī [u] hukmī kıldılar ism

(14) Érür ul nafsı tezkiyesidin

Köñül āyīnasın taşfiyasıdın

(15) Başardın raf‘ olur ğaflat¹²⁵ ẖvābı

Qıyaşıdın kéter zulmat saḥābı

[94b]

(1) Yaqīn nūrı bile bolğusı bīnā

Ulus aḥvālmı bilgey sar-ā-pā

(2) Hikāyet

(3) Bu yañlıĝ Şāfi‘ī birle Muḥammad

İkevi ka‘ba içre érdi sarmad

(4) Birev kirdi eşikdin çust [u] çālāk

Yüzi érdi safarnı [r]ancıdın ḥāk

(5) Muḥammadğa imām aydı ayā yār

Bu kélgendür meger ul mard-ı naccār

(6) Bul aydı köñlin eylep anda masrūr

Meger maña témürçi boldı manzūr

(7) Tafarrus eylep ul-dem hastıdın

Suvāl éttiler anı şan‘atıdın

(8) Dédi avval témürçilik maña kār

Velī ḥālā érür men émdi naccār

(9) Hem-ul iki imām-ı bā-diyānat

Bu yañlıĝ anda éttiler farāsat

¹²⁵ Metinde غفلت şeklinde yazılıdır.

(10) Hikāyet

(11) Velīler kûtbı H^vāca ‘Abd-ı Hālîk
Hakîkat yolıda Teñriğa şādîk

(12) Söz aytur érdi bir kün ma‘rifatdın
Hadîs [u] āyat ile mav‘ızatdın

(13) Hem-ul-dem bir cavānī kélđi nā-gāh
Baķıban şayḥ andın boldı āgāh

(14) Alıp saccāda égni üzre hırķa
Kişi körgen émeştür oşbu fırķa

(15) Numāyān boldı zāhıd şūratıda
Kélip olturđı h^vāca hızmata

[95a]

(1) Zamāndın soñ buland eylep başını
Aķuzup sayl yañlıg köz yaşını

(2) Dédi şayḥā rısālat mulķığa şāh
Hadîsdın bu yañlıg kıldı āgāh

(3) قال النبي عليه اسّلام اتقوا فراست المؤمن (فإنه ينظر) بنور الله ¹²⁶

(4) Anıñ sırrını maña eyle zāhır
Bu ma‘nīni eşitsün barça hāzır

(5) Dédi asrārı budur ay tabah-kār
Musulmān bolğıl kesgil bu zunnār

(6) Yigit aydı na‘ūzu-billāh ay şayḥ
Ne zunnārī-ki bolduñ āgeh ay şayḥ

¹²⁶ Metinde قال النبي عليه اسّلام اتقوا فراست المؤمن بنور الله şeklinde yazılıdır. Hadisin anlamı: “Müminin ferasetinden sakının. Çünkü o Allah’ın nuruyla bakar.”

(7) Işārat ḥādımığa kıldı al-ān
Yigitni hırkasıdın étti ‘uryān

(8) Hem-ul-dem boldı zunnār āşkāra
Macālīs ahlı içre boldı rusvā

(9) Yigitge eyledi bu sır numāyān
Késip zunnārını keltürdi imān

(10) **İkinçi kısım farāsāt bu turur**

(11) İkinçi kısım ḥukmīdur farāsāt
Bilür ger kimdedür ‘aql [u] kiyāset

(12) Ḥukm ahlı ara boldı mucarrab
Kélür ‘ālm élidin rāst ağlab

(13) Dalīl keldi şekl-i hastīdın
Bilingay anı şavt [u] şūratıdın

(14) **Ḳāmatnıñ Dalāyılı**

(15) Ḥakīm-i ḥāzıkı Nūşīrvānga
Kitābī berdi ul şāh-ı cahānge

[95b]

(1) Farāsāt nāfi‘ıdın érdi suṭūr
Körüben anı sultān boldı masrūr

(2) Muṭālī‘ eyler érdi anı her dem
Köñüldin raf‘ eylep külfet [ü] ğam

(3) Ḳazādın keldi bir kün ḳām[at]ı sust
Ġazabdın reng közi eyle kim mast

(4) Ḳılıp ul ḥāl sultānga tekellüm
Dédi men men bu dem ahl-ı tazallum

(5) Birevidin körüp men köp sıtamnı
Kime aytay bu dard-ı pur-alamnı

(6) Dédi Nüşîrvân ay-gül [u] nādān
Sözün érmîş bu yerde barça yalğan

(7) Seni hālîñnı hıkmî ahlıdın hûb
Farâsat ‘ılmı içre étti mektûb

(8) Başar cınsı ara kim körse nâ-gâh
Eger her kimni qaddı bolsa kûtâh

(9) Anıñ dék kélmegey ‘âlamda hûra
Küdûretdin hamîşa köñli tîra

(10) Érür pur hıla dağı sıtam-ger
Heme hālî anıñ vîrân [u] abtar

(11) Bu işdin zâlim [u] bî-dâd ger bas
Cafâ hengâmıda érmes sıtam-ras

(12) Tafahhum¹²⁷ eylediler barça hālın
Bu yañlıq bildiler anıñ hālın

(13) Alvānnıñ Dalāyılı

(14) Yüzin rengi bayaż kökğa ıfrâţ
Közin kögi savâddın éken ışkâţ

(15) Dalîl oşbu durur yüzi érür saht
Ki hâyın fâsık [u] bî-şarm bad-baht

[96a]

(1) Anıñ ‘aqlı za‘îf köñli târîk
Taḥayyul şîvasıdın re’y bârîk

¹²⁷ Metinde تفهيم şeklinde yazılıdır.

(2) Tüzüben bu ‘alāmat ay-suḥan-sanc
Dağı bolsa zanaḥ bārīk kūsec

(3) Nazar t[ī]zī-ki her yan baḳmasa téñ
Saçı baş üzre köp şānası kéñ

(4) Ḥakīm ahlı dédi andaḡ yamandın
Tarıksun eyle kim af‘ā yılandın

(5) Saç Mūynı Dalāyılı

(6) Kişiniñ saçı ƣatıḡ daḡı şab-gün
Dalīl uldur şacā‘at anda afzūn

(7) Érür şıḥhat anıñ dāyım dımāḡı
Vucūd içre kem durur dāḡı

(8) Eger bolsa anıñ saçı mülāyım
Érür ul bidi terisinde dāyım

(9) Tapar anıñ dımāḡıda burūdat
Hem-ul kem-fahmīlıƣқа boldı ‘adat

(10) Eger mū bolsa ketf u boynıda köp
Ḥamāƣatdın ‘alāmat boldı mektūb

(11) Bu yañlıḡ içek üzre ƣarnıda yūñ
Tapıpdur cussatu’l-ḥamƣā kibi cūñ

(12) Nışāndur ƣab‘-ı vaḥşī fahmıdur kem
Hamīşa köñli māyıl cavrǵa hem

(13) Sarıḡ ger bolsa mūyı bu ‘alāmat
Tasalluḡ ḥışm-gīn birle ḥamāƣat

(14) Ƙara saçı nışān-ı ‘aƣl [u] idrāk
Érür ul ‘ādıl köñli anıñ pāk

(15) Sarıǵ bolsa qara bolsa meýāna
Şıfāt-ı ‘adlıdın érdi nışāna

[96b]

(1) Pīşānaniñ Dalāyılı

(2) Eger pīşāna pahn bolsa çīn çīn
‘Ađūlātıdın (?) érmes nīk ta‘īn

(3) Heme lāf-ı huşūmatdın nışāndur
Güzāf [u] hem balāhatdın ‘ayāndur

(4) Eger bārīk bolsa bu ‘alāmat
[...] ‘ācız ‘ayn-ı ḥasāsāt

(5) ‘Ađūl olsa nışān-ı şıdķ [u] tadbīr
Muḥabbat ‘ilm [u] fahm [u] ‘aql [u] taqrīr

(6) Kulaķnıñ Dalāyılı

(7) Uluǵ bolsa kulaǵı her neçūk ahl
‘Alāmatdındur aña ğālīb érūr cahıl

(8) Velīkin kuvvat-ı hıfzı zıyāda
Érūr kim tund-ḥū¹²⁸ ul mard-ı sāda

(9) Kiçik bolsa nışān oǵrılıķdın
Érūr aḥmaķ yıra[k]dur toǵrılıķdın

(10) Eger çun mu‘tadıl bolsa nışānı
Tapılmas fahm [u] dāniş içre s̄anī

(11) Kaşnıñ Dalāyılı

(12) Eger kaş olsa büzürg ya‘nī pur mūy
Sözi katıǵ érūr bī-raḥm u bad-ḥūy

¹²⁸ Metinde تنده خو şeklinde yazılıdır.

(13) Şudā‘ aldıǵa her yanı tutaşgen
Aña lâf-ı tekebbür haddın aşkan

(14) Meyāna bolsa kūtāh far uzunı
Nişān fahm dānişnıñ fuzūnı

(15) **Közniñ Dalāyılı**

[97a]

(1) Hukam[ā]dın bu yañlıǵ boldı asbaķ
Ki közlerniñ yamanı keldi azraķ

(2) Eger bolsa nażar tiz uluǵ köz
Kim andaǵdın muhabbat rıştasın üz

(3) Hasūd[u] hāyın [u] bī-şarm [u] kāsıl
Bu işlerǵa hamīşa köñli māyıl

(4) Eger bolsa cumūd hareketi kem
Nişāndur künde ṭab‘ı fahm pur hem

(5) Közi oynap nigāhıdur anıñ tiz
Nişāndur zūr [u] hīla étgey engiz

(6) Kızıl bolsa budur aña ‘alāmat
Dilir u hem tuvānā u şacā‘at

(7) Eger köz aķı içre nuķtala[r] zard
Ki bolǵay fitna u şar hinde fard

(8) Eger bu şurat içre bolsa tavsit
Hem-ul ma‘nige ne ifrat tafrıt

(9) Nişāndur fahm ile huşyārlıķdın
Dıyānat birle nīkū-kārlıķdın

(10) **Burunniñ Dalāyılı**

(11) Kişi bolsa eger bārīk-bīnī

Mülāyimlik aña hātır-nışīnī

(12) Ve ger kec bolsa anı burnı bir yan

Şacā‘atdın ‘alāmat boldı ‘ayān¹²⁹

(13) Ve ger pahn olsa budur aña ‘ıllat

Nışān dostī-ı zavķ [u] şahvat

(14) Ve ger burnını sūrāhı érür kēñ

Ġazabdın ‘aqlın étgey yer bile téñ

(15) Eger burnı bıstar érür sar-ā-sar

Érür kazzāb köp söz ul sıtam-ger

[97b]

(1) Kim olsa bu ‘alāmatlar meyāna

Heme fahm u farāsatdın nışāna

(2) Ağız u Labnıñ Dalāyılı

(3) Uluğ ağız şacā‘atdın ‘alamdur

Qalın lab kim hamākatge raqamdur

(4) Tavassuť bolsa ger lab bī-kem bīş

Heme re’y-i şavāb hayr-andīş

(5) Tişniñ Dalāyılı

(6) Eger tiş bolsa nā-hemvār hem kec

Nışāndur makr u hīla hāyın u fac (?)

(7) Ve ger çun bolsa hem-vār küşāda

Tapar andın kişi köp ıstıfāda

(8) Yüzniñ Dalāyılı

¹²⁹ Metinde اعيان şeklinde yazılıdır.

(9) Eger pur-zîşt bolsa kimde ruḥsār
Niṣāndur ḥūyī ḳatıḡ cahl bisyār

(10) Dırāz u zard ruḥsārı ne ‘ıllat
Niṣān ḥabṣ bāṭın ḳubḥ sīrat

(11) Tavassuṭdur eger oşbu ma‘ānī
Érür barça ‘adālatdın niṣānı

(12) Āvāzniñ Dalāyılı

(13) Buland olsa eger her kimde āvāz
Niṣāndur kim şacā‘atdın érür bāz

(14) Eger bārīk bolsa bu ma‘ānī
Mu‘ayyandur niṣān u bad-gümānı

(15) Eger şavtıda ğunna bolsa bī-vahm
Niṣān ḥumḳ ḥīn (?) kibr ü kem-fahm

[98a]

(1) Sözniñ Dalāyılı

(2) Eger sözde kişi bolsa vaḳārı
Ki kётmes anı ‘azza u ı‘tībārı¹³⁰

(3) Taḥarrük tapsa élgı vaḳt-ı taḳrīr
Niṣān büzürġi u ‘aḳl u tadbīr

(4) Boyunniñ Dalāyılı

(5) Eger kūtāh bolsa kimde boyun
Niṣāndur makr ile ḥabṣ anda afzūn

(6) Boyun bolsa eger bārīk ile ṭūl
Niṣān-ı bī-dılī aḥmaḳ u ğūl

¹³⁰ Metinde اغتیار şeklinde yazılıdır.

(7) Eger bolsa kişini boynı yoğan
Nışān köp yamanlık ahl-ı nādān

(8) Tavassuṭdur nışān şıdḳ u tadbīr
Ḥakīm ahlı bu yañlıg étte taşvīr

(9) Ƙarınıñ Dalāyılı

(10) Eger ƙarnı kişiniñ büzürg ü ‘umḳ
Kélip érđi nışān cahl ile ḥumḳ

(11) Eger dur ı‘tıldāl içre laṭāfat
Nışān-ı ḥüsn rāy ile kiyāset

(12) Arḳa u Ketfniñ Dalāyılı

(13) Eger arḳası u ketfi érür kēñ
Şacā‘atda kişı bolmas aña téñ

(14) Velī bar anda endek ḥıffat [u] ‘aḳl
Ḥakīm ahlı bu yañlıg eyledi naḳl

(15) İki ketfi eger bir birge aḳrab
Nışān ḳubḥ sīrat söz mirseb

[98b]

(1) Kef Anguştı Dalāyılı

(2) Eger bolsa kef [ü] anguşt atval
Nışān zīreki barḳadın afzal

(3) Sāḳniñ Dalāyılı

(4) ‘Azīm olsa eger sāḳı bir insān
Yüzi ḳatıg érür hem ahl-ı nādān

(5) Eger bolsa tavassuṭ ı‘tıldālı
Muvāfiḳdur anı ṭab‘ıḡa ḥālı

(6) Hākīm ahlı dégen oşbu dalāyıl
‘Avām’un-nāsnı hālīga şāmıl

(7) Velī insān rıyāzat nısbatıdın
Maşāyıl ızmatı keyfiyetidin

(8) Ki zāyıl bolğay avşāf-ı bahīma
Tapar tabdıl ahlāk-ı zamīma

(9) Bu yañlıg bātını olsa munavvar
Dalāyıl birle kılmas hukm aña şar

(10) **Hikāyet**

(11) Kiteb içre bu yañlıg kélđi mazmūn
Çıkıp Yūnān diyārıdın Falātūn

(12) Barıp bir bāğ içre kıldı maskan
Éđi cān gülşeni dék şāf ravşan

(13) Yok érđi bir yolıdın özge yolu
Kélip andın rad ahlı ya qabūlı

(14) Yeter érđi bu yoldın ızmatığa
Muşarraf bolur érđi şuhbatığa

(15) Muqarrar étti yol üstığa naqqāş
Bu sözni aña ul-dem eyledi fāş

[99a]

(1) Yazıp kél anda kélgen şuratını
Köreyin munda şekl-i hastını

(2) Eger bolsa meni bazmımğa lāyık
Anıñ köñli érür maña muvāfık

(3) Taleb eylep kêtürüp şuhbat eyley
Anı cān u dıl ile ‘ızzat eyley

(4) Ve ger ne eyleğay men anı mardūd
Kim anıñ şuhbatıdın bolmağay sūd

(5) Muşavvar ile tartıp anda taşvır
Falātūn aldıdın ötkerdi bir bir

(6) Kažādın kélđi bir bad-şekl ul-dem
Muşavvır şūratını yazdı bī-kem

(7) Falātūn aldığa étti ravāna
Körüben anda bu yañlığ nışāna

(8) Farāsāt birle anıñ eyledi rad
Sikender dék yolığa bağladı sad

(9) Bilip bul hem yiberdi aña payğām
Dédi-kim ay ħakīm-i ħayr-ancām

(10) Far[ā]satdın¹³¹ körüp sen şūratımnı
Tapıp sen ança ħulq fıtratımnı

(11) Érür fahm farāsāt içre şādık
Kélipdür ‘ilm-ı ħikmetge muvāfık

(12) Velīkin eyledim anı ‘ılācın
Rıyāzatdın tağayyur eylep mizācın

(13) Bu işlerdin berip ahlāk tabdīl
Ki insān rutbasıdın taptı tekml

(14) Falātūnğa bu payğāmı kélip ħoş
Taleb kıldı anı aldığa bī-ğış

(15) Anı birle tün-kün şuhbat étdi
Saçıp ħikmet durrıdın ħurram étdi

[99b]

¹³¹ Metinde فرستدین şeklinde yazılıdır.

(1) Bu yañlıġ ay farāsat içre Luġmān
Ta‘alluġdın érür köñlüm parīşān

(2) Tanımnı fāḳa ḥaşmıdın étip faşl
Ġmā ma‘şūkasıġa eyleġıl vaşl

(3) ‘Ilāc eylep anı cūd u keremdin
Çıġargıl ıbtılā-yı dard [u] ġamdın

(4) Bu söz hıcrān tonı dék taptı tasvīd
Éteġidin dem açtı şabr umīd

(5) Hırad istedi tārīḥni ravşan

(6) Tapıpdur Yeti Gülşen üzre gülşen

(7) Şayḥ Ludhā (?) raḥmatu’llāhı ‘alayhnı (8) Şīrīn ḥikāyeti ve rengīn kerāmeti (9) oşbu cāyġa musbat boldı.

(10) Ay gavhar-ı lucca-ı ma‘ānī

(11) V’ey çaşma-ı āb-ı zindeġānī

(12) Çarḥ üzre kuyaş başıda tācı

Yer üstide mulknı ravācı

(13) Köñlüm ara ‘ışķ cūş kıldı

Cān nāla çekip ḥurūş kıldı

(14) Aytay saña ‘ışķdın ḥikāyet

‘Işķ ahlıdın eyleben rivāyat

(15) Hūş [u] ḥırad ile bēlgülükdür

Cān birle anı eşitgülükdür

[100a]

(1) Bar érdi velī-i bī-ġümānī

Köñül ara ‘ışķdın nışānı

(2) ‘Ālamda murīdī ḥaddın afzūn
Şahrā kumı dék ‘adaddın afzūn

(3) Dér érđi atını Şayḥ Ludhā
‘Işk otı anıñ başıda paydā

(4) Anıñ yeri Hınd kişvarıdın
Zāhır éđi nūr cevheridin

(5) Ādam déme dey anı farıştā
Cısmı éđi nūrdın sırıştā

(6) Eylep édiler anda bostānı
Ul manzıl ara anıñ mekānı

(7) Bitgen éđi bī-‘adad şacarlar
Çarḥ ancumı dék bitip şemerler

(8) Her gülşeni içre gül açılğan
Su dur kibi çaşmadın saçılğan

(9) Kélür éđi anda kārīvānlar
Tüşer éđi yaḥşı u yamanlar

(10) Gūyā ki ulus ara bātı (?)
Yok mīveleride ıhtıyātı

(11) Ul bāğ éđi anda anḳadar kéñ
Mīveleri érđi barçağa téñ

(12) Bir ṭāyıfa keldi sūr eylep
Hem toy bile surūr eylep

(13) Nağmaları ‘ūd [u] arğanūndın
Dafları hem ay birle kündin

(14) Sākī éđi anda bāda-paymā
Érdi barı mast zār [u] şaydā

(15) Bar érdi alar içide bir kız
La 'l-ı labıdın kelāmı gül-rız

[100b]

(1) Yürüş turuşı mudām ğamza
Başdın ayağı tamām ğamza

(2) Kélür édiler anı tüşürüp
Her yerde ta 'amlar pişürüp

(3) Ul él içidin anı birevi
Bolğan édi mäh-veş küyevi

(4) Yüz şu 'bada birle tüşti nā-gāh
Şayhı oldı bu dem bulardın āgāh

(5) Hurram bolup étti anda mihmān
Koydı néçe reng mīve u nān

(6) Barçage işi saḥāvat érdi
Hayr eylemak aña 'adat érdi

(7) Kız yüzi édi nıķāb içre
Gūyā ki kuyaş saḥāb içre

(8) Béldin kemerini anda açtı
Gül yüzidin anda téрни saçtı

(9) Gülşen ara kirdi bī-muḥābā
Eyler édi her teref tamāşā

(10) Ruḥsārıġa boldı şıfta gül
Bolup anı zulfi boynıġa ğul

(11) Kāmat aña gūy[ā] sarv-ı āzād
Kumrī kılur érdi anda faryād

(12) Ul hālda şayḥ közi tüşti
‘Işkı otıdın tanı kuruştı

(13) Kız bildi yüziğa parda aldı
Sur‘at bile özni yolğa saldı

(14) Yük bağladı barça él köçerge
‘Işk ahlı cırāğ-dék uçarge

(15) Bolup édi şayḥ tākātı tāk
Bir yol yüzini körerga muştāk

[101a]

(1) Tüşti barı él şitāb içre
Ul āfat-ı cān nıkāb içre

(2) Kétmek sarı boldılar ravāna
Anlar bile āfat-ı zamāna

(3) Arkasında şayḥ kaldı bakıp
İki közidin sirişki akip

(4) Ul élni qarası boldı pınhān
Dīvār üze çıktı ul şitābān

(5) Bakıp aña āh tartar érđi
‘Işkı otı kem kem artar érđi

(6) Ul tayıfanıñ qarası ketti
Hıcrān alamı anı¹³² yıktı

(7) Özi özini keşāle eylep
Bir sarv üze havāla eylep

(8) Maḥmıl sarı baqtı nāla eylep
Köz yaşını mısl-ı jāla eylep

¹³² Metinde انينک şeklinde yazılıdır.

(9) Barını karası boldı pınhân
Sarv üstide çıktı cısmıdın cān

(10) Yer şahnığa sarvdın yıkıldı
Tofrağ üze tanı yıkıldı

(11) Kêldi heme şayhıñ murîdi
Bolup édi 'ışkıñ şahîdi

(12) Köp ötti cahân yüzide 'âşık
Kêlmes bu kibi cahānda şādık

(13) Bâğ içre murîdleri yığıldı
Bu şu 'badalarını barça bildi

(14) Ğasl eyledi cısm-ı tâzasını
Okudı barı canāzasını

(15) Dafn eylediler bu bâğ içige
Tüşti heme élni dâğ içige

[101b]

(1) Ul yerni mazār eylediler
Cānlarını nışār eylediler

(2) Bir yıl ötüp érdi ölgenidin
Paymāna-ı 'umrı tükenidin

(3) Çarladı üyiğa kız atası
Yoldaş aña boldı akrabası

(4) Yolğa barı boldılar ravāna
Sayr eylemak él ara bahāna

(5) Kim bağladılar yol üzre maḥmıl
Barça tüşer érdi bolsa manzıl

(6) Nā-gāh ki şayḥ bāğı uçrap
Hurram bile barça tüşti saçrap

(7) Çun eyledi sayrga havas él
Çīn étti étekni bağladı bél

(8) Ul-demde hīrām étip parī-zād
Kōñli ara şayḥnı kılıp yād

(9) Dédi ki birevge ay nikū-nām
Körünmedi şayḥdın kıl [u] a‘lām

(10) Kōz yaşını eyleben pur-āb ul
Ul dédi cavāb bā-şavāb ul

(11) Bir ḥādīşa aña bolğanığa
Bir yıl ötüp anı ölgenığa

(12) Kélip édi munda néçe ādam
Bu manzıl içide aldılar dem

(13) Ul t̄ayıfa içre bir parī-veş
Cān āfatı dıl-rubā u sar-keş

(14) Çun étti hīrām ul saman-sā
Bāğ içre kılay dében tamāşā

(15) Ruḥsārığa şayḥ tüşti közi
Yüz pāra étip özini özi

[102a]

(1) Aydı barı avvaldın āḥır
Kız aldıda barça boldı zāḥır

(2) Qabrını körerga māyıl oldı
Bardı u laḥıdğa dāḥıl oldı

(3) Élgini açıp kılp munācāt
Rūhıǵa okup du‘ā u āyāt

(4) Ul hālda qabr-ı teng yarıldı
Şayh çıktı körüp meger tirildi

(5) Kız élgidin aldı kirdi ul-dem
Soñra yana qabr boldı muhkem

(6) Taşvır nişāna mı‘carıda
Yarımı anı qaldı taşqarıda

(7) Mı‘car başı üzre yığılagı (?)
Çulǵap kélip érdi anda hākı

(8) Kārvāna safar zamānı yetti
Köçmekge biri taraddud étti

(9) Her yanga taleb étip parını
Kim tapmadılar anıñ yerini

(10) Bardı barı qabrǵa sar-ā-sar
Közlerge köründi nişf-ı mı‘car

(11) Tuttı barınıñ tamām hayret
Açmaqqa lahıdnı tüşti ğayret

(12) Yağşı u yaman yığıldı açtı
Tofraǵını her tarafǵa saçtı

(13) Közige körüp lahıdda yatқан
Vaḥdat may[ı]dın ikevi tatқан

(14) ‘Işq eylegen iki tannı bir cısm
Vaḥdat anı Teñri eylegen ism

(15) Kız hem-rehi boldı barçası dāğ
Saçıp barı başlarıǵa tofrağ

[102b]

- (1) Aķuzdı küyevi közidin yaş
Hıcrānıdın urdı kögsiĝa taş
- (2) Kişvarları sarı ketti kaytıp
Bu şu‘badalarını elge aytıp
- (3) Hoş fayz mazār-ı ma‘dan-ı nūr
Hınd kişvarı içre érdi maşhūr
- (4) Kim çarĝ bınāsı dék ‘imārat
Barça anı eylegey zıyārat
- (5) Her kim taleb étse anda hācāt
Yetgey talebigе ul-zamān bat
- (6) ‘Işķ otı érür köñül köyüklük
Teñriĝa aydı bası sévüklüg
- (7) Hem baħr ile ĝarbdın şarķ
Anvārıĝa érdi barçalar ĝarķ
- (8) Her kim tiler andın isti‘ānat
Rūhı aña eylegey kerāmet
- (9) Bu şafħaĝa anı eyledim yād
‘Uzlatnı çu rūhı eylegey şād
- (10) Tā ĝālıĝa eylegey madadlar
Köp mıhr ile luţf-ı bī-‘adadlar
- (11) Yā Hazrat-ı Kutb Şayĝ Ludhā
Her ĝācatım eyleĝıl muhayyā
- (12) Aĝbāb ile melik barça farzand
Davlat ĝımāyasında (?) eyle ĝursand

(13) Tapsun vaṭan içre ‘umr-ı cāvīd

(14) Koyma meni hem ḥarāb navmīd

(15) Tammat al-vāḳı‘a’ş-şayḥ

4.6. Açıklamalı Dizin

Sıra: a b c ç d e é f g h ı i j k l m n ñ o ö p
r s ş t u ü v w y z

A

āb Far. su

ā. 35b/01

ā. (çaşma-ı āb-ı zindegānī) 99b/11

ā. eyle- 6a/03

ā.-ı hayvān 18b/05

ā.-ı sinān 67a/06

ā.-ı tahārat 54a/14

ā.+ıḡa (ḡusl ābı) 36b/04

ā. koy- 36b/05

ā. u tāb Güzellik, parıltı, latafet.
5a/07

[=9]

ābrū (< Far. āb-ı rū) Yüz suyu; onur,
şeref, haysiyet, izzetinefis.

ā.+sı 8a/05

[=1]

ābād Far. Bayındır, mamur; şen.

ā. 49b/05

ā. bol- 15a/13

ā. érür (ma'mūr u ābād) 86b/13

ā. ét- 39a/15, 69a/06

ā. kııl- 10b/02, 2a/04, 63a/10

ā. u ma'mūr kııl- 63b/03

ā. u ma'mūr 39b/15

[=10]

‘Abd-ı Hālīk Orta Asya sûfliğinin
gelişmesinde büyük rol oynayan
Hâcegân silsilesinin kurucusu.

‘A. (H‘āca ‘Abd-ı Hālīk) 94b/11

[=1]

abtar Ar. Eksik, kusurlu, noksan; aciz.

a. 95b/10

[=1]

Abū Bekr-i Şiddīk Hz. Muhammed’e ilk
inananlardan, müslümanların
birinci halifesi.

A. (hazrat Abū Bekr-i Şiddīk)

3a/02

[=1]

abvāb Ar. Kapılar.

a.-ı cannat 74b/09

[=1]

abyāt Ar. Beyitler.

a. 4a/12, 22b/10

a.+ı ki 4a/13

a.-ı laṭīfa 23b/12

[=4]

‘**acab** 1. Ar. Garip, acayip tuhaf, şaşırtıcı.

‘a. 69b/15, 74b/04, 76a/14, 78a/12,
79b/08, 79b/13, 80a/07, 82b/02,
82b/02, 82b/02

2. Çok, pek çok, fazla.

‘a. 75a/11, 78b/06

[=12]

‘**acāyīb** (< Ar. ‘acā’ib) Garip, tuhaf,
sıradışı; hayretler içinde bırakan
şey, şaşılacak şey.

‘a. 30a/15, 76a/13, 84a/05

‘a. u ḡarāyīb 77b/15

‘a.+lardın 81a/01

[=5]

‘**acız** Ar. Gücsüz, kudretsiz; zavallı.

‘a. 55a/01, 96b/04

‘a. bol- 38a/07, 44b/05, 94a/04

[=5]

acnās Ar. Türler, cinsler.

a. 87b/15, 89a/11

[=2]

acr Ar. Manevi karşılık, sevap.

a. tap- Karşılığını bulmak. 92a/05

[=1]

‘**acūz** Ar. Kocakarı, kötü huylu yaşlı
kadın.

‘a. 56a/11

[=1]

‘**acūza** Ar. Huysuz, yaşlı kadın.

‘a. 55b/04

[=1]

‘**acūzī** Far. Bir kocakarı, yaşlı bir kadın.

‘a. 54b/06

[=1]

‘**acz** Ar. Gücü yetememe durumu, acizlik,
gücsüzlük; beceriksizlik.

‘a. (du‘āda ‘acz u niyāz körset-)
54b/03

‘a.+ıḡa 38a/05

‘a. u niyāz 32a/03

[=3]

aç Aç, yoksul ve muhtaç durumda olan.

a. 51b/11, 57b/12
a. u yalañaç 16a/11
a. u yalañaç bol- 9a/04
 [=4]
aç- 1. (Bir şeyi) Kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak.
a.-ay-dép 68a/08
a.-dım 66b/11
a.-ıban 59a/15
a.-ıp 18a/05, 29b/07, 32a/13, 52a/11
 65a/01, 84b/13, 86a/15, 88a/01, 102a/03
a.-kuncha 29b/11
a.-mağı 3a/07
a.-mağğa 102a/11
a.-tı 20a/02, 32a/01, 41a/09, 52b/08, 70a/12, 77a/14, 89a/08, 91b/15, 99b/04, 100b/08, 102a/12
a.-tım ki 68a/10
 2. Söylemek, anlatmak, ortaya koymak.
a.-a' lmas érdi 61b/02
a.-aylúk 60a/11
a.-iñız 24a/01
 3. Fal açmak.
a.-ıban 53a/12
a.-ıp 40b/13
 [=32]
bāb aç- 86a/15
çahra aç- 3a/07
dem aç- 99b/04
fāl aç- 53a/12
köz aç- 65a/01
köz yumup aç- 29b/11
közin aç- 29b/07, 77a/14
közini aç- 32a/13, 91b/15
kur'a u fāl aç- 40b/13
külfet eşigin aç- 68a/08
lāla aç- 41a/09
ravzan aç- 59a/15
 [=14]
açığ Öfke, sinir, kızgınlık.
ç.+ı 13b/10
 [=1]
açıl- 1. Açık hâle getirilmek.
a.-ğan 80a/11
a.-ğay 73b/15
a.-madı 57a/07
 2. Üzerindeki sıkıntı kalkmak, ferahlamak, rahatlamak.

a.-dı 25a/13, 36b/07, 50b/10, 62b/04
a.-ğay 58a/10
 3. Büyüyüp gonca hâlden çıkmak, açmak.
a.-ğan 4a/14, 76a/15, 100a/08
 4. Çözülmek.
a.-mas érdi 94a/04
 [=12]
boynıdın ğul açıl- 58a/10
gül açıl- 100a/08
gül kibi açıl 36b/07
köñli açıl- 50b/10
köñlide bahr açıl- 62b/04
 [=5]
açlığ Açlık.
a. 28a/04
 [=1]
a' dā Ar. Düşmanlar.
a.+ğa 12a/14
 [=1]
'adad Ar. Sayı.
a.+dın 81a/13, 100a/02
 [=2]
'adadsız Sayısız.
'a. 15a/15, 26b/03, 30b/12, 31a/05, 31a/15, 32a/10, 32b/03, 35b/08, 40a/12, 42b/15, 46b/15, 47a/01, 51a/02, 51a/05, 60a/01, 63b/09, 80a/14
'a. érdi 19a/04
 [=18]
'adālat Ar. Doğruluktan ayrılmama, hak ve hukuka riayet etme.
'a. 28b/05
'a.+dın 97b/11
'a. érdi 70a/03
'a. kıl- 71b/09
'a. mulkı 9b/09
'a. şıvası 19a/09, 26b/06, 70b/14, 72b/02
'a. tahtı 58a/11, 69a/06
 [=11]
'adam Ar. Varolmama, yokluk.
'a. (cūd 'adam) Cömertlikten yoksun, cimri. 21a/08
'a. bol- 28b/09
'a.+da 24a/09
'a. daryāsı 43a/09
'a.+dın 15a/07, 36a/06, 70a/07

- ‘a.+dın (baħr-ı ‘adam) 25a/11
 ‘a.+dur 18b/06
 ‘a. mulk 51b/11, 63b/04
 ‘a.+nıñ 40b/14
 ‘a. şahrâsı 15b/15, 20a/15, 24b/15, 39b/13, 89b/15
 ‘a. şāhıǵa kon- 25b/05
 ‘a. taǵı 82b/12
 [=19]
adāma’lāhu lā-zāl maħālik Ar. “Allah (sizi) sonsuza dek tehlikeli işlerden korusun.” anlamında bir dua.
 a. 5a/12
 [=1]
ādam Ar. İnsan, adam, insanoğlu.
 ā. 100a/05, 101b/12
 ā. (cıns-ı ādam) 81a/09, 80b/05
 ā.+ǵa 53a/10
 ā.+nı 49a/03, 81b/03
 [=7]
ādamıyyatlık İnsanlık, beşeriyet; insana yakışır şekilde davranma.
 ā. 38b/13
 [=1]
ādamī Ar. İnsan, adam, kişi.
 ā. 63a/01, 81a/13
 ā.+dın 80a/08
 ā.+ǵa 63b/10
 [=4]
ādamī-zād Far. İnsanoğlu, insan.
 ā. 44b/07, 50a/07
 [=2]
‘Adan Aden; Kızıldeniz sahilinde bir şehir.
 ‘A. halkı 9a/07
 ‘A. mulk 6a/10
 ‘A.+nı (‘Adan pād-şāhı) 9b/08
 ‘A. pād-şāhı 5b/08
 ‘A. şāhı 10a/14
 [=5]
adap Ar. Edep, töreye uygun davranma.
 a. birle 55a/13, 85a/10
 [=2]
‘adat Ar. Görenek, usul, alışkanlık.
 ‘ā. (ħarq-ı ‘adat) 26b/05
 ‘ā. bol- 96a/09
 ‘ā. érđi 100b/06
 ‘ā. kıl- 9b/15, 43b/06
 ‘ā. ol- 45b/05
 [=6]
‘ādıl (< Ar. ‘adl) Adaletle iş gören, adaletten, doğruluktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli.
 ‘ā. 96a/14
 ‘ā. (ħazat-ı sultān-ı ‘ādıl) 15b/03
 ‘ā. (mıhmān-ı ‘ādıl) 29a/13
 ‘ā. (sultān-ı ‘ādıl) 62b/10, 65a/13
 ‘ā. (şāh-ı ‘ādıl) 16b/02
 ‘ā. bol- 17b/14
 [=7]
ad‘ıya Ar. Dualar, yalvarmalar, niyazlar.
 a.+dın 38a/02
 [=1]
‘adl Ar. Doğruluk, tarafsızlık, adalet.
 ‘a. 71b/06
 ‘a. (‘adl ile dād) 63a/10
 ‘a.+dın 39a/15
 ‘a.+ı 63b/03
 ‘a.+ındın (şifāt-ı ‘adl) 96a/15
 [=5]
‘adū (Ar. ‘adūv) Düşman.
 ‘a. 5a/12
 ‘a.+nı 3b/12
 [=2]
‘ağul (?)
 ‘a. 96b/05
 [=1]
‘ađulāt (?)
 ‘a.+ındın 96b/02
 [=1]
advıya Ar. Çareler, devalar, ilaçlar.
 a. (ǵızā u advıya) 36a/06
 a. +dın 38a/02
 [=2]
adyān Ar. Dinler.
 a.+ǵa 2b/10
 [=1]
āfāķ Ar. Ufuklar.
 ā. 48b/10
 ā. (gül‘izār-ı mäh-ı āfāķ) 7b/07
 ā. (sultān-ı āfāķ) 27b/15
 ā. (şāh-ı āfāķ) 13b/03
 [=4]
āfarıda Far. Yaratılmış, halkedilmiş.
 ā. bol- 42a/06
 [=1]
āfarın Far. Övme, takdir, beğenme vb. duyguları belirtmek için söylenen söz.

- ā.** 18a/15
ā.+lar (āfarīn kıl-) 48a/03, 68b/07
 [=3]
āfat Ar. Belalar, musibetler.
ā. 12b/01, 14a/13, 58b/13, 5b/15, 68b/03, 6b/06
ā. (bī-vahm-ı āfat) 72b/12
ā. (vahm-ı āfat) 84a/01
ā. bol- 84b/10
ā.+ı (can āfatı) 101b/13
ā.-ı cān Canın belası. 101a/01
ā.-ı Çīn 43b/01
ā.-ı hūş Aklın afeti. 41b/11, 49a/13, 55b/06
ā.-ı zamāna Dönemin afeti, zamanın güzeli. 101a/02
ā.+ıda 12b/03
ā.+ıdın 43a/08, 64a/08, 89b/01
ā.+ıdın (ölüm āfatı) 17a/07, 86b/12
ā. kél- 47b/13
ā.+lardın 67a/12
ā.+nı (vahm-ı āfat) 84a/11
ā. tég- 41a/05
 [=25]
āfat-engīz Far. Bela çıkaran, felakete sebep olan.
ā. (bīsāt-ı āfat-engīz) 53a/08
 [=1]
afāzıl Ar. Faziletli kimseler, çok bilgililer.
a. 19b/15
 [=1]
af‘ā Ar. Engerek yılanı.
a. yılan 96a/04
 [=1]
afgār Far. Yaralı, yaralanmış.
a. (zār u afgār bol-) 51b/09
a. bol- 67b/02, 72b/10
a. érđi 73a/06
a. érđi (zār u afgār) 83a/13
 [=5]
afhām Ar. Anlayışlar, idrakler.
a. bol- Anlayışı, idraki olmak. 27b/04
 [=1]
afgān Far. Acıyla haykırma, bağırma, feryat.
a. (faryād u afgān kıl-) 88b/13
a. eyle- 37a/14
a.+ığa (āh u afgān) 10a/02
a. tart- 42a/01
 [=4]
afsāna Far. Efsane, asılsız hikâye.
a. bol- 41a/07
 [=1]
afsar Far. Taç.
a. (evreng ü afsar) 28b/04
a. (evreng ü afsar) 20a/01, 51b/13
a. (şāhīb evreng ü afsar) 67a/07
a. (taht u afsar) 40b/14
a.+ıdın (ahl-ı tāt u afsar) 67b/04
a.+ını 15b/05
 [=7]
afsūn Far. Büyü, sihir; büyüleyici etki.
a. eyle- 84a/14
a. ét- 84a/09
a.+ıdın 92a/06
a. kıl- 78a/09
 [=4]
afsūn-gerī Far. Bir büyücü.
a. sen 81a/10
 [=1]
afsarī Far. Bir taç.
a.+dur (zīb-ı afsarī) 72b/04
 [=1]
afsūs Far. Yazık, eyvah.
a. 64b/07
a. ét- 11a/02
a. kıl- 43a/06
 [=3]
āftāb Far. Güneş.
ā. 38a/11
ā.+ı 58a/11
ā.+ı (hūsn āftābı) 31a/12
ā.-ı hāvarī-dek Doğunun güneşi gibi. 6b/05, 70a/08
ā.+ıge 32b/02
 [=6]
‘afv Ar. Af, bir suçu veya kusuru bağışlama.
‘a. kim 86b/07
 [=1]
afvāh Ar. Ağızlar.
a. 5b/09, 37b/06
 [=2]
afzal Ar. Çok (daha, en) faziletli, çok üstün.
a. 98b/02
a. bil- 23b/11
a.+ınıñ 3a/01
 [=3]

afzūn Far. Çok, fazla.

a. 92b/13, 96a/06, 98a/05, 100a/02,

a. (ḥaddın afzūn) 100a/02

a. édi 20a/05, 81a/13,

[=7]

ağa Yaşça büyük olan erkek kardeş,

ağabey.

a. miz 29a/14

[=1]

āgāh Far. Bilgili, haberdar, uyanık,

basiretli. Krş. **āgeh**

ā. 9b/12, 70b/08

ā. bol- Haberdar olmak. 5a/04,

10a/09, 11a/12, 16a/06, 29b/12,

37b/06, 46b/03, 51a/12, 63a/02,

68a/04, 68b/13, 69b/04, 71b/08,

89a/03, 91b/06, 92b/11, 94b/13

ā. (şayḥ-ı āgāh) 25b/11

ā. érür 3b/07

ā. ét- Haberdar etmek. 26b/14

ā. kıl- 49a/02, 63b/08, 66b/07,

70a/13, 95a/02

ā. ol- 100b/04

[=28]

āgeh Bk. **āgāh.**

ā. 2a/11

ā. bol- 95a/06

[=2]

ağız Ağız.

a. (uluğ ağız) 97b/03

a.+dın 54b/09, 74a/12

a.+ı (ağzı) 18b/06

a.+ıda (ağzıda) 13b/15, 13b/15

a.+ıdın (ağzıdın) 51b/10, 74a/01,

74a/14, 78b/15, 79a/06, 82a/06

a.+ığa (ağzığa) 36a/05, 79a/01,

79a/08

a.+ın (ağzın) 84b/13

a.+ını (ağzını) 10b/04, 78b/06

a.+nıñ hıqqası 89a/08

a. u labnıñ dalāyılı 97b/02

[=20]

ağlab Ar. En üstün, en kuvvetli.

a. 95a/12

[=1]

ağlāl Ar. Boyuna geçirilen demir halkalar,

prangalar, bukağılar.

a. 26a/05, 38b/04, 67a/09

[=3]

ağnıyā Ar. Zenginler; gözü ve gönlü tok

olanlar.

a. dék 83b/06

a.+sı 60b/11

[=2]

ağrāz (< Ar. *ağrāz*) Düşmanlıklar, kinler.

a. kıl- 80a/04

[=1]

āgūş Far. Kucak.

ā. 36b/02

ā. ét- 66a/15

ā. kıl- 37a/09, 49b/07, 77b/11,

90b/12

[=6]

ağyār Ar. Başkaları, yabancılar,

düşmanlar; rakipler.

a. 82b/11

a.+lardın 39a/02, 44a/10

[=3]

āh Far. Feryat, inilti.

ā. 12b/15, 42a/03, 64a/03

ā. (āh otını avc eyle-) 45a/06

ā. çıkar- 72a/06

ā.+ı 48b/08, 48b/11, 57b/02

ā.+ı yañlıg ('ışk éliniñ āhı) 31a/01

ā.+ım 68a/03

ā.+ınıñ nafırı 7b/04

ā. tart- Ah çekmek. 101a/05

ā. u afgān 10a/02

ā. u figān tart- Haykırarak

ağlamak. 64a/14

ā. u gam 41a/04

[=15]

aḥālī Ar. Bir yerde yaşayanların hepsi;

kalabalık, halk.

a. (mavālī u aḥālī) 23b/08

[=1]

āhastā Ar. Yavaş, ağır, usul usul.

ā. kél- 59b/05

ā. kıl- 10b/05

[=2]

aḥbāb Ar. Dost, tanıdık, dostlar.

a.+ğa 12a/14

a.+ı 15a/09

a. ile 102b/12

[=3]

‘ahd Ar. Yemin, ant.

‘a. u paymān Kuvvetle verilen söz,

yemin. 7b/15

‘a. u paymān kıl- 55b/08, 63b/09

[=3]

āhen Far. Demir.

a. ile 52a/01

[=1]

āheng Far. Teşebbüs etme, yönelme.

ā. eyle- 52a/02

[=1]

āhır Ar. Son, sonunda.

ā. 81b/03, 83a/11, 9a/05, 62a/06

ā. (avval āhır) 74a/03

ā. (avvaldın āhır) 10a/06, 25a/09, 46a/04, 49a/09, 58a/06, 58b/12, 67a/11, 84b/14, 102a/01

[=14]

āhır zamān Ar. Son zaman, dünyanın sonunun yaklaştığı, kıyametin kopmasının yakın olduğu kabul edilen zaman bölümü.

ā. (Mahdī-ı āhır zamān) 74b/13

ā. men (Rustam-ı āhır zamān)

13a/04

[=2]

āhī Far. Bir ah.

ā. hırmanı 72b/05

[=1]

ahīr Ar. Sonuncu.

a. mısra 23a/08

[=1]

ahl Far. 1. Sahip, malik. Krş. ehl 1

a. 96b/07

a.+1 (dāniş ahlı) 27b/12

a.+1 (nigeh ahlı) 4a/01

a.+1 (şūrat ahlı) 66a/06

a.+1 dék (taḥammul ahlı) 62b/02

a.+1 durur (faḳīr ahlı) 31b/10

a.-1 cāh 65a/14

a.-1 cāh u haşmat 31a/15

a.-1 cavşan 50b/14

a.-1 cūd u ḥayr u iḥsān 46b/05

a.-1 dāniş 23b/10, 27a/10

a.-1 fażāyıl 4a/10, 23b/09

a.-1 ḥaşmat 65a/14, 66b/08

a.-1 ḥikmet 61b/10

a.-1 himmat 88a/06

a.-1 ḥurmat 52b/04

a.-1 iḥlāş u ‘aḳīdat 93a/09

a.-1 idrāk 59a/02

a.-1 iḥsān 50b/11

a.-1 rammāl 40b/13

a.-1 saḥāvat 87a/01

a.-1 silāh 50b/14

a.-1 şūrat 67b/01

a.-1 tabdbīr (vazīr-ı ahl-ı tadbīr)

45a/13

a.-1 tāc u afsar 67b/04

a.-1 tafāḥur 89b/08

a.-1 takmīl 7a/05

a.-1 vafā (şāḥib-ı ahl-ı vafā) 3a/03

a.-1 vafā 37a/01

a.+ıdın (fażāyıl ahlı) 24b/14

a.+ıdın (ḥikmet ahlı) 95b/07

a.+ıdın (ıḳtīdār ahlı) 5b/04

a.+ığa (cūd ahlı) 92b/11

a.+ığa (dard ahlı) 49a/02

a.+ığa (fażāyıl ahlı) 24a/06

a.+ığa (fażilat ahlı) 27a/09

a.+ığa (muḥlş ahlı) 18a/08

a.+ını (şūrat ahlı) 66b/06

2. Topluluk, cemaat; bir işin ehli olan kimseler; halk.

Krş. ehl 2

a. (cavān-ı ahl-ı mihnat) 67b/01

a.+1 4b/09, 27a/07, 74b/07, 87a/01

a.+1 (‘ālm ahlı) 37b/06

a.+1 (cahān ahlı) 18a/10, 31b/11, 41a/07

a.+1 (fanā ahlı) 20b/05

a.+1 (ḡam ahlı) 6a/02

a.+1 (hakīm ahlı) 38a/03, 96a/04, 98a/08, 98a/14, 98b/06

a.+1 (ḥukkām ahlı) 20b/09

a.+1 (ḥukm ahlı) 95a/12

a.+1 (‘ışḳ ahlı) 76a/05, 100b/14

a.+1 (kişvar ahlı) 63a/02

a.+1 (macālis ahlı) 42a/03, 48a/03, 55b/10, 95a/08

a.+1 (maḥalla ahlı) 11b/02

a.+1 dék (muḥabbat ahlı) 55a/11

a.+1 (nadāmat ahlı) 20a/14

a.+1 (rad ahlı) 98b/13

a.+1 (selāṭin ahlı) 17b/14, 31a/10

a.+1 (sıḥr ahlı) 37b/12

a.+1 (taḡannī ahlı) 41a/12

a.+1 (taẓallum ahlı) 9b/14

a.+1 (zamāna ahlı) 4b/02

a.+1 birle (ticārat ahlı) 87a/11

a.-1 cādū 37b/13

a.-1 camā‘at 68b/08

a.-1 cumhūr 90a/06

a.-1 faḳr 40b/09

a.-1 ḥuddām 92a/12

a.-ı mamlakat 86b/08
a.-ı maşrab 30b/12
a.-ı muḥabbat 49b/04
a.-ı muḥabbat bol- 50b/06
a.-ı mulāzım 38b/05
a.-ı nādān 98a/07, 98b/04
a.-ı rad 63a/01
a.-ı safar 34b/13
a.-ı ṭabīʿat 40b/11
a.-ı tācır 88a/09
a.-ı tālib 63a/11
a.-ı tazallum 95b/04
a.-ı ṭuġyānlar Azgın kimseler, isyankarlar. 2b/13
a.-ı tuccār 89a/14, 89b/06
a.-ı zamāna (Rustam-ı ahl-ı zamāna) 61b/09
a.+ıda (faḳīr ahlı) 31a/14
a.+ıdın (ışık ahlı) 99b/14
a.+ıdın (musāfir ahlı) 28a/10
a.+dın (şahr ahlı) 7a/08
a.+ıdın (vilāyat ahlı) 20b/13
a.+ıġa 39b/01
a.+ıġa (cahān ahlı) 3b/14, 10a/13, 37b/05, 77b/13
a.+ıġa (ḥakīm ahlı) 93b/14
a.+ıġa (ḥukūmat ahlı) 86b/07
a.+ıġa (ḥużẓār ahlı) 67a/11
a.+ıġa (ihtiyār ahlı) 93b/09
a.+ıġa (kaʿba ahlı) 18b/13
a.+ıġa (machis ahlı) 47b/04
a.+ıġa (safar ahlı) 25a/04, 44a/10
a.+ıġa (selāṭin ahlı) 12b/11
a.+ıġa (vilāyat ahlı) 46b/15
a.+ıġa (zulm ahlı) 9b/14
a.+ın (ticārat ahlı) 9a/03
a.+ını (Mışır ahlı) 65b/12
a.+ını (musāfir ahlı) 33a/05
a.+ınıñ (ālīm ahlı) 17b/08
a.+ınıñ (muḥabbat ahlı) 39b/09
 3. Maharetli, usta.
a. 53a/06
a.-ı ḥırfalıġ Meslek erbabı. 40b/10
a.-ı taşvır Ressam. 63b/05
a.-ı suḥan Söz ehli. 3b/07
 4. Aile.
a.-ı ḥāna 11a/04
a.-ı ʿayāl 28b/06, 83b/05
 [=132]

aḥlāk Ar. İnsandaki iyi veya kötü huylar,

tabiat.

a. (aḥlāk-ı zamīma) Kötü huy. 98b/08

a. tabdīl ber- Huyu değişmek. 99a/13

[=2]

aḥmak Ar. Aklını gereği gibi kullanamayan, bön, budala, aptal.

a. érür 96b/09

a. u gül 98a/06

[=2]

aḥmar Ar. Kırmızı, kızıl.

a. (maʿdan-ı yāḳūt u aḥmar bol-) 28a/14

[=1]

aḥsan Ar. Çok (daha, en, pek) güzel.

a. 12b/03, 44a/11

a.+dur kim 26b/11

[=3]

aḥşam Akşam.

a. (tün aḥşam) 8b/10

[=1]

aḥtar- Aramak, araştırmak, aktarmak.

a.-ayın 35a/02

a.-ıban 30a/01

[=2]

āhū Far. ceylan, karaca; (göz için) iri, güzel.

ā. 76a/04

[=1]

aḥvāl Ar. Hâller, durumlar.

a. 45a/14, 6a/01

a. al- 46a/12

a.+ı 38a/04, 41a/06, 70a/14, 70b/12

a.+ıdın 11a/12, 16b/09, 27b/03, 63a/02, 63b/08, 67a/15, 70a/13

a.+ıġa 48b/09

a.+ımız 73a/09

a.+ımıznı 19a/14

a.+ımnı 8b/04

a.+ın kör- 57b/11

a.+ını 19b/03

a.+ını (duşman aḥvālı) 86b/05

a.+ını bil- 11b/10, 94b/01

a.+ını sor- 53a/04

a.+ıñnı 49a/02

a. sor- 28a/10

[=26]

aḥzar Ar. Yeşil, yemyeşil.

a. (maḳām-ı taḥt-ı aḥzār) 11a/07
a. (çarḥ-ı aḥzār) Gök kubbe.
 21b/02, 76b/04
 [=3]
ajdahā Far. Far. Türlü biçimlerde
 tasarlanan korkunç ve hayali bir
 hayvan, ejder. Krş. **ajdar**
a.+larnı 72b/13
 [=1]
ajdar Bk. **ajdahā**
a. 6b/04
 [=1]
aḳ Beyaz, ak.
a.+ı (köz aḳı) : Göz yuvarının dışını
 saran, dayanıklı beyaz çeper, sert
 tabaka. 97a/07
a. kékizge sal- Beyaz palasın
 üzerine koymak. 77a/12
 [=2]
aḳ- Sıvı maddeler veya çok ince taneli katı
 maddeler bir yerden başka bir yere
 doğru gitmek, aşağı yönelmek.
a.-adur 86b/14
a.-ar 30b/11
a.-ar érđi 78b/10, 83a/07
a.-arğa 85a/11
a.-ıp 101a/03, 76b/15, 77a/11,
 80b/13
a.-ışı (su aḳışı) 79b/15
 2. Meyletmek.
a.-tı 7a/14
 [=11]
könli aḳ- 7a/14
közidin eşk aḳ- 80b/13
sirişki aḳ- Gözyaşı akmak.
 101a/03
 [=3]
aḳar su Akar su, akan su.
a. 74b/06
 [=1]
‘aḳd Ar. Düğüm, sözleşme, nikâh.
a. 7a/04, 94a/04
a. eyle- 33a/03, 87b/08, 93a/12
a.+ını (tazavvuc ‘aḳdı) Evlilik
 akdi. 8a/08
 [=6]
‘aḳibat Ar. son, sonuç, sonunda.
‘a. 35b/09, 41a/07, 67b/12, 69a/14,
 90b/07
‘a.+ı 12a/14

[=6]
‘aḳibat-bîn Far. Her işin sonunu önceden
 gören, öngörülü, basiret sahibi.
‘a. (vazîr-ı ‘aḳibat-bîn) 44b/13
 [=1]
‘aḳibat-kîş Far. Sonunu düşünen, netice
 dileyen.
‘a. (vazîr-ı ‘aḳibat-kîş) 36a/13
 [=1]
‘aḳibat-ḥ‘āh Far. Netice isteyen,
 sonu dileyen.
‘a. 89a/03
 [=1]
‘aḳıl Ar. Akıllı (kimse); akıl.
‘a. (ḥ‘āh-ı ‘aḳıl) 40a/06
‘a. (ustā-yı ‘aḳıl) 93a/08
‘a.+ını 2a/11
 [=3]
‘aḳīdat Ar. İman, inanç, bağlılık.
‘a. 20b/12, 54b/02, 55b/13, 89a/10
‘a. (ahl-ı ihlāş u ‘aḳīdat) 93a/09
‘a. gülşeni 2b/08
‘a. kıl- 17a/04
‘a. maḥzanı 87b/10
‘a.+da 2a/15
‘a.+dın 21a/03, 40a/07
 [=11]
‘aḳīdat-kîş Far. Vefalı, sadık.
‘a. 26b/12
 [=1]
‘akka Ar. Saksagan, kargagillerden bir
 kuş.
‘a. u zāğ 79b/07
 [=1]
‘aḳl Ar. Akıl.
‘a. 24b/01, 86a/12, 96b/05, 98a/14
‘a. (nıṣān-ı ‘aḳl u idrāk) 96a/14
‘a. (şāḥıb-ı ‘aḳl) 91b/10
‘a. (şāḥıd ‘aḳl) 24b/01
‘a. (vazîr-ı ‘aḳl-ı kāmīl) 28a/05
‘a.+ı 96a/01
‘a.-ı kāmīl 62b/10
‘a.+ı ket- 77a/09
‘a.+ın 97a/14
‘a.+ını 18a/12, 45a/05
‘a.+ıñ 13b/12, 29a/13
‘a.+nıñ 3b/04
‘a. u kiyāset 95a/11
‘a. u tadbîr 98a/03
 [=20]

aḳrab Ar. Çok yakın.

a. 98a/15

[=1]

aḳrabā Ar. Aralarında kan bağı bulunan kimseler, akraba.

a.+dın 72a/11

a.+sı 101b/03

[=2]

aḳuz- Akıtmak.

a.-dı 102b/01, 56a/03

a.-up 26a/06, 34a/06, 48b/03,

57a/12, 95a/01

[=7]

köz yaşını aḳuz- 95a/01

közde yaş aḳuz- 48b/03

közidin yaş aḳuz- 26a/06,

102b/01

[=4]

aḳvāl Ar. Sözler.

a. 26a/05, 59b/12

[=2]

al Ön, huzur, kat, yan, makam.

a.+ıda (aldıda) 49a/07, 54b/10,
58b/12, 81b/14, 85b/10, 86a/01,
102a/01

a.+ıdın (aldıdın) 16b/01, 99a/05

a.+ığa (aldığa) 4b/15, 10a/14,
15a/15, 58a/12, 65a/15, 84a/12,
86a/01, 88b/05, 94a/02, 96b/13,
99a/07, 99a/14

a.+ığa (aldığa bar-) 3b/04, 17a/15,
22b/15, 56b/10, 65a/02, 65a/11,
71b/05, 74b/14, 75b/14, 78b/02,
89a/06

a.+ığa (aldığa al-) 11b/06

a.+ığa (aldığa kél-) 11a/04, 33b/09,
42a/05, 77b/02, 84a/06

a.+ığa (aldığa kéltür-) 63b/08

a.+ığa (aldığa kir-) 66b/13, 83b/11

a.+ığa (aldığa koy-) 32b/10,
53b/10, 80a/04, 85b/14

a.+ğa (aldığa taşla-) 77a/05

a.+ığa (aldığa tüş-) 62b/08

a.+ığa (aldığa yet-) 75a/09

a.+ımda (aldımda) 25b/06, 67b/02

a.+ımğa (aldımğa) 10b/10, 38b/08,
48a/09

a.+ıñdadur (aldıñdadur) 17b/09

a.+ıñğa (aldıñğa) 13b/04, 45a/14,
55b/12

[=57]

al- 1. Bir şeyi tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak, almak.

a.-ay-dép 60b/13

a.-ayın men 81b/09

a.-dı 10a/15, 15a/10, 35a/15,
35b/01, 79a/01, 82a/01, 82a/13,
82b/06, 83b/01, 102a/05

a.-ğanı 30a/05

a.-ğanını 36a/11

a.-ğıl 13a/14, 48b/14, 61a/05

a.-ıban 30a/10, 36b/08, 45b/09,
55a/13, 71a/14, 75a/02

a.-ıp 15a/03, 17a/06, 26a/10,
29b/10, 30a/02, 30a/12, 34b/10,
35a/15, 37b/11, 40b/06, 49a/11,
51b/01, 52a/05, 52a/15, 55a/12,
57b/05, 58b/04, 60a/02, 60a/04,
60a/08, 61b/02, 70b/02, 73b/08,
76a/01, 79a/08, 82b/09, 83a/15,
83b/04, 83b/11, 83b/13, 93b/06,
86a/06, 90b/13

a.-ıp (başım alıp ket-) 6a/05

a.-ıp bar- 50a/09, 60a/12, 83b/09

a.-ıp çık- 56a/05

a.-ıp kél- 30a/04, 30a/06

a.-ıp tüş- 84b/05

a.-ıpdur 16b/13

a.-maḳ üçün 32b/13

a.-sun 30a/03

a.-sunlar 94a/06

a.-ur 39b/08

a.-ur men 25a/11

a.-urdu 32b/09

a.-urğa 29b/13, 43b/12

2. Beraberinde götürmek veya getirmek.

a.-dı 64b/08

a.-dım 66a/02

a.-ıban 15b/05, 22a/15, 26a/09,
35b/04, 50a/06, 75a/09

a.-ıp 3b/15, 17a/15, 48a/09, 51a/09,
53b/08, 61a/02, 62a/12, 68a/08,
77a/12, 87a/14

a.-ıp kél- 7a/13, 11b/03, 26b/03,
30a/01, 34b/01, 38b/08, 39a/01,
44a/07, 46a/08, 52a/02, 53a/15,
55a/05, 75a/05, 75a/07, 76a/01,
80b/07

a.-ıp ket- 64b/15

a.-ıp két- 64b/10

3. (Para karşılığında) Temin etmek, satın almak.

a.-alük 75b/11

a.-arğa 65b/13, 75b/15, 77a/04

a.-dı 51a/14, 53b/07, 54a/04

a.-dım 15b/02, 46b/03, 66b/10, 67b/09, 88a/08

a.-dñ-mu 46b/03

a.-ğan 88b/04, 89b/07

a.-ğanmı 88b/14

a.-gül 52a/03

a.-ıban 59b/06

a.-ıp 15a/15, 52b/08, 86b/11, 89a/01, 92b/14

a.-ıp men 89b/06

a.-ıp siz 89a/09

a.-mağğa 50b/03, 52b/06

a.-urğa 46a/05, 52a/13

4. Sağlamak, elde etmek, temin etmek, kazanmak.

a.- ! 16b/09, 58b/01

a.-ay dép 66b/10

a.-dı 83a/14

a.-ğan 67b/05

a.-ğanı 39b/13

a.-ğay 7a/09

a.-ıban 64a/12

a.-ıp 13b/06, 16a/05, 16a/11, 78a/13

a.-ıp érđi 34a/14

a.-urdı 32a/11

a.-urdım 8b/09

a.-ur érđiler 46b/12

5. Kaplamak, sarmak, tutmak.

a.-dı 5a/10, 19a/07, 49b/11

a.-ğan dék 65b/05

a.-ıban 51a/05

a.-ıp 52b/02

a.-ıp éđi 91a/05

a.-ıpdur 92b/10

a.-ur 4b/15

6. Bir şeye hak kazanmak, sahip olmak.

a.-ıp 38a/05

7. Gerekeni yapmak üzre yanına almak.

a.-dı 55b/03, 72a/08

a.-ıp 76a/02

8. Tahsil etmek.

a.-dı 48a/06

9. Evlenmek.

a.-ıp sen 11a/01

a.-gül 76a/12

a.-sa 44b/07

10. Koymak, örtmek.

a.-dı 100b/13

a.-ıp 92a/08, 94b/14

11. *mec.* Bir kimsenin kalbini ele geçirmek, fethetmek, kazanmak.

a.-dı 77b/10

a.-ğay 3b/12

a.-ur érđi 47a/10

12. Birini bir yere kabul etmek, içeri buyur etmek.

a.-ıp 11b/06

13. Çalmak, aşırmaq.

a.-ğan 84b/02

a.-ıban 60b/10

14. (Zaman bildiren kelimelerle) Harcatmak, sarfettirmek.

a.-ıp 43b/14

a.-dılar 101b/12

15. Yardımcı fiil olarak kullanılır.

a.-! 28a/10

a.-alük 61b/12

a.-dı 14a/03, 27a/03, 38a/15,

47a/01, 59b/09, 60b/15, 61b/07, 66a/04, 71a/07, 80b/12, 84a/06

a.-dılar 32a/07, 44a/09

a.-dım 8b/13

a.-ğanıñnı 67a/06

a.-ğay 27b/03

a.-ğay sen 50a/14

a.-ıban 61a/05, 93a/13

a.-ıp 19b/04, 40a/04, 41a/01, 45b/07, 58a/07, 62b/03, 63b/14, 83b/05

a.-ıpdur 46a/12

a.-madılar 24b/03

a.-mağ 45b/05

a.-mas érđi 44a/08

a.-masa 5b/08

a.-ur 84a/03

a.-ur éđiler 40b/12

a.-ur mu 28a/03

16. Yeterlilik işlevinde tasvirî fiiller yapar.

a.-mas (kaçā' lmas) 61b/02
a.-mas (kīla' lmas) 87a/04
a.-mas (yaza' lmas) 52b/10
a.-mas érđi (aça' lmas érđi) 61b/02
a.-mas érđiler (tapa' lmas érđiler) 89b/13
a.-may (ala' lmay) 91a/08
a.-may (bara' lmay) 90b/01
a.-may (çıka' lmay) 73a/02
a.-may (sata' lmay) 34b/01
a.-may (tapa' lamay) 28b/01, 49b/13, 68a/01
a.-mayın (ayta' lmayın) 25b/12, 76b/14
a.-megey-men mü (köre' lmegey-men mü) 41b/12
a.-mes (köre' lmes) 89b/13
a.-mey (içe' lmey) 60b/05
a.-mey (kire' lmey) 34a/13
 [=237]
aḥvāl al- 46a/12
'ālam al- 52b/02
aldığa al- 11b/06
at üstiğa al- 61a/05
amvāl al- 47a/01
bahra al- 16a/05
barābar al- 50a/14
başığa çādar al- 92a/08
cām al- 39b/08
çāšnī al- 5b/08
dāh al- 46b/03
dem al- 101b/12, 43b/14
élgige ḥāma al- 36b/08
élgige al- 51b/01, 55a/12, 79a/08, 83b/01
éllige al- 83b/04
fāyda al- 46b/12
ḥabar al- 16b/09, 28a/10, 58b/01
ḥançar al- 72a/08
ḥatırğa al- 19b/04
ḥızmatığa al- 38a/15
ḥūşa al- 93b/06
'ıbrat al- 27b/03
ın'ām al- 40b/12, 63b/14, 78a/13, 83b/05
ıstıfāda al- 8b/09, 32a/11
kām al- 32a/07, 61b/12, 67a/06, 91a/08
kıymatını al- 48a/06
koldın al- 39a/11

koldın al- 13a/14
kolğa al- 15a/03, 15a/10, 82a/01
kolığa al- 10a/15, 70b/02, 52a/05, 79a/01
köñül al- 3b/12, 47a/10, 77b/10
köñül āyīnasına ğubār al- 40a/04
köñülge al- 24b/03
māl al- 7a/09, 60b/10, 65b/13, 89a/01
muft al- 84a/03
naẓarğa al- 44a/08
naẓarge al- 41a/01
nīm al- 94a/06
öziğa külfet-i rāh al- 28a/03
özini atğa al- 66a/04
özini yerge al- 80b/12
pand al- 89a/09
ravācın al- 34a/14
reşk al- 4b/15, 91a/05
rışva al- 45b/05
ruḥşat al- 8b/13, 38a/05, 84a/06
sehm al- 59b/09
sūd al- 44a/09, 66b/10
ta' līm al- 58a/07, 71a/07
tağ étegin al- 51a/05
ton al- 77a/04
tütün al- 19a/07
üy al- 51a/14
vasıla al- 45b/07
 [=81]
aç-a' l- 61b/02
al-a' l- 91a/08
ayt-a' l- 25b/12, 76b/14
bar-a' l- 90b/01
çık-a' l- 73a/02
iç-e' l- 60b/05
kaç-a' l- 61b/02
kıl-a' l- 41b/12, 87a/04
kir-a' l- 34a/13
kör-e' l- 89b/13
sat-a' l- 34b/01
tap-a' l- 28b/01, 49b/13, 68a/01, 89b/13
yaz-a' l- 52b/10
 [=18]
satıp al- Satın almak. 51a/14, 52a/03, 66b/10, 67b/09, 88a/08, 89b/07
tutup al- 64b/08
 [=8]

al-ān Ar. Şimdi, şu anda.

a. 95a/07

[=1]

al-vāḳi‘a‘ş-şayḥ Ar. Şeyhin vakası (hikâyesi).

a. 102b/15

[=1]

alam Ar. Elem, üzüntü, acı, keder.

a. 34a/01, 71b/10

a.+dın 18a/13, 48b/03, 57b/01

a.+dur (dard u alam) 77a/14

a.+ı (hicrân alamı) 101a/06

a.+nı (dard u alam) 26b/08, 36a/07, 71b/15

[=10]

alam-engîz Far. Elem verici.

a. 42b/02

[=1]

alam-kîş Far. Dertli, sıkıntı çeken.

a. (sultân-ı alam-kîş) 66b/05

[=1]

‘alam Ar. Alem, bayrak, işaret.

‘a. érdi 20a/06

‘a. (tuğ u ‘alam) 19a/04

‘a.+dur 97b/03

[=3]

a‘lām Ar. İşaretler.

a. 101b/09

[=1]

‘ālam Ar. Yeryüzü, dünya; kainat; insanlar. Krş. **‘ālem**

‘ā. 27a/04, 27b/09, 28b/14, 42a/10, 72a/09, 75b/04, 76b/11, 89b/12

‘ā. (mavcudat-ı ‘ālam) 2b/06

‘ā. (sayr-ı ‘ālam) 8b/12

‘ā. (sultan-ı ‘ālam) 41a/03

‘ā. al- 52b/02

‘ā.+da 4a/09, 44b/05, 65b/07, 71b/10, 81a/10, 95b/09, 100a/02

‘ā.+da (iki ‘ālam) 93a/06

‘ā.+dın 25b/12

‘ā.+dın öt- 70a/15

‘ā.+ğa 70a/12

‘ā.-ı bālā 36b/13

‘ā.-ı ḥ‘āb 42a/12

‘ā.+ıdın 30a/13

‘ā.+ığa 31b/03

‘ā.+nı 5a/10, 33b/08, 49b/11, 82a/03

‘ā.+nı (iki ‘ālamnı farāmūş kıl) İki

alemi unutmak. 22a/13, 27b/07, 66a/09

‘ā.+nı tut- Alemi sarmak, aleme yayılmak. 8b/07

‘ā.+nıñ 20b/10

‘ā. şahnı 61a/10

‘ā. u çarḥ 27b/08

[=39]

‘ālam-ārāy Far. Cihanı süsleyen.

‘ā. érür 44a/14

[=1]

‘alāmat Ar. İşaret, belirti.

‘a. 96a/10, 96a/13, 96b/04, 97a/06, 97a/12

‘a.+dındur 96b/07

‘a.+lar 97b/01

‘a. tüz- 96a/02

[=8]

‘alāmāt Ar. İşaretler, izler.

‘a.-ı kıyāmat 49b/14

[=1]

alamlık Kederli, üzgün.

a. 5b/14, 17b/04, 22b/09, 53b/15, 60a/06, 68b/15

a. köz 36a/01

[=7]

‘alef Ar. Hayvan yemi, ot, saman.

‘a.+ge 87a/03

[=1]

‘ālem Bk. **‘ālam**

‘ā.+ge 18a/05

[=1]

alda- Aldatmak.

a.-p 36b/05

[=1]

alfāz Ar. Sözcükler.

a.-ı margūb 39b/10

a.+ığa 12a/15

a. ile (faşḥ alfāz) 73a/15

[=3]

‘Alī Ebu Talib’in oğlu, Hz. Muhammed’in damadı ve amcazadesi, dördüncü halife.

‘A.-ı şīr-ı Yazdān Allah’ın aslanı Hz. Ali. 3a/04

[=1]

‘ālī Ar. Yüksek, yüce, ulu.

‘ā. 12a/10, 12b/04, 16a/07, 28a/01, 30b/15

‘ā. (‘ālī manzar) 21b/02, 22b/09

- ‘**ā**. (**dar-gāh-ı** ‘**ālī**) 44a/10
 ‘**ā**. (**kişvar-ı** ‘**ālī**) 35b/05
 ‘**ā**. (**mūsikī-ı** ‘**ālī**) 21b/04
 [=10]
 ‘**ālī-himmat** Far. Himmeti yüksek olan, ulu himmetli.
 ‘**ā**.+**ıdın** 3b/10
 [=1]
 ‘**ālī-ıqbāl** Ar. Mevkisi yüksek olan.
 ‘**ā**. 30a/14
 [=1]
 ‘**ālī’l-ḳadr** Ar. Derecesi ve kıymeti yüksek.
 ‘**ā**. 62b/09
 [=1]
 ‘**ālım** Ar. Bilgin, alim.
 ‘**ā**. 20b/13, 95a/12
 ‘**ā**. **ahlı** 17b/08, 37b/06
 ‘**ā**. **éli** 18a/04
 [=4]
alḳāb Ar. Lakaplar, ünvanlar.
a. 20b/08
a.-ı **ḫāhār-yār** Dört dostun ünvanları. 2b/15
 [=2]
altı Beşten sonra gelen sayının adı.
a. **ay** 38b/01
a. **yüz (dīnār)** 52b/07
 [=2]
altıncı Altı sayısının sıra sıfatı, sırada beşinciden sonra gelen.
a. 86b/08
a. **gölşen** 69b/01, 69b/02
 [=3]
altun Parlak sarı renkte, kolay işlenebilen, değerli paslanmaz maden, altın.
a. 30b/06
 [=1]
ālufṭa Far. Düşkün, müptela.
a.+**sıdur** 31a/11
 [=1]
alvān Ar. Renkler.
a.+**nıñ dalāyılı** 95b/13
 [=1]
alzam Ar. Çok (daha, en, pek) lüzumlu, gerekli.
a. 26b/11
 [=1]
 ‘**ām** (< Ar. ‘*āmm*) Seçkin olamayan, halk.
 ‘**ā**. 24b/13
- ‘**ā**. (**sā’ī u** ‘**ām**) 12a/12
 ‘**ā**. (**sultān-ı** ‘**ām**) 25b/03
 ‘**ā**.+ı (**ḫāşş u** ‘**ām**) 8a/12
 [=4]
āmāda Far. Hazır, hazırlanmış.
ā. **bol-** 29b/05
ā. **eyle-** 37a/12, 48a/11
ā. **érür** 30b/05
ā. **ét-** 52a/04
ā. **ḳıl-** 45a/11
ā.+**sığa** 42b/12
 [=7]
 ‘**amal** Ar. iş, eylem, amel.
 ‘**a**.+**dın** (‘**ilm u** ‘**amal**) 23b/14
 [=1]
amal Ar. Emel, istek.
a.-**dék (ṭūl-ı amal)** Sonu gelmez arzu. 21a/08
 [=1]
a’ māl Ar. İşler, ameller.
a. 92b/09
 [=1]
amān Ar. Eminlik, korkusuzluk.
a. **tut-** 43a/08
 [=1]
amānat Ar. Emanet.
a. 92a/03
 [=1]
amārat Ar. Emirlik, beylik
a. 3b/09, 5b/01, 12b/01, 39b/05, 86b/03
a. **şahrı** 15a/12
 [=6]
amārat-panāh Far. Beyliğin koruyucusu, sığınağı.
a. 69b/04
 [=1]
 ‘**āmıl** Ar. İşçi.
ā.+**larnı** 77b/04
 [=1]
amīn Ar. Güvenilir, inanılır (kimse); vekil, kefil, sadık.
a. **bol-** 86b/06
a.+**ğa (şāh-ı amīn)** 46a/07
a.-ı **şālīḫ** 19b/02
 [=2]
āmīn Ar. “Allah kabul etsin, öyle olsun!” anlamında kullanılan söz.
ā. 45b/11
ā. **bağla-** 19a/09

[=2]
ammā Ar. Ama, fakat, ancak.
 a. 63b/06
 [=1]
amnıyat Ar. Güven, eminlik, korkusuzluk.
 a. **mulkı** 6b/10
 [=1]
amr Ar. Buyruk, emir. Krş. **emr**
 a. 23b/08
 a.+ı 66b/04, 92a/04
 a.+ı **bile** 59a/07, 68a/05
 a.+ı **bilen (Hudā amrı)** 25a/03
 a.+ı **bilen** 19b/08
 a.+ı **muḥālāt** 24a/12
 a.+ı **ḥaḳ** 92b/05
 a.+ıdın 58b/07
 a.+ıḡa 67a/09, 93b/13
 a.+ıḡa (**ḥaḳ amrı**) 73a/11
 a.+ını 52a/04, 92a/04
 a. **ḳıl-** 45b/14, 65b/01
 [=17]
amvāc Ar. Dalgalar.
 a. **érür** 79b/13
 [=1]
amvāl Ar. Mallar, mülkler.
 a. (**mirās u amvāl ḳal-**) 6a/01
 a. **al-** 47a/01
 [=2]
ana Ana, anne.
 a. 81b/02
 a. (**ata ana**) 41a/11
 a.+dın 24b/04, 72a/11
 a.+dur 85b/09
 a.+ḡa 71a/11
 a. **miz** 29a/14
 a.+ñḡa 47b/10
 a.+sı 6a/07, 17b/03, 53a/03, 53a/07, 53a/13, 53b/12, 54a/03, 55a/08, 56b/10, 71b/02
 a.+sı (**dīv anası**) 56a/05
 a.+sı **éken** 94a/10
 a.+sıḡa 6a/04, 55b/02, 57b/14, 59b/12
 a.+sını 86a/06
 [=24]
anām Ar. Yaratılmış olan bütün mahlukat; halk.
 a. (**başar u anām**) 93b/03
 a. **kéltür-** 66b/12

[=2]
anār Far. Nar. Nargillerden, yaprakları karşılıklı, çiçekleri büyük, koyu kırmızı renkte, küçük bir ağaç, (*Punica granatum*).
 a. 29b/05, 80a/10
 [=2]
anbar Far. Amber, güzel koku.
 a. (**müşk anbar**) 30b/10, 62b/06
 a. **büyü** 21b/14
 a.+dın (**müşk anbar**) 18b/05
 a. **ile** 36b/03
 [=5]
anbiyā Ar. Nebiler, peygamberler.
 a.+lar (**camī -ı anbiyā**) 2b/12
 [=1]
ancum Ar. Yıldızlar.
 a. (**şāh-ı ancum**) 10a/12
 a.+ı **dék (çarḥ ancumı)** 100a/07
 a.+ıdın (**felekni ancumı**) 20a/05
 [=3]
and Ar. Allah'ı veya mukaddes bir varlığı şahit tutarak verilen söz, yemin.
 a. **iç-** 64b/03
 [=1]
andalīb Ar. Bülbül.
 a.+ınıñ (**ḥusrav andalībı**) 5a/16
 [=1]
andalībān Far. Bülbüller.
 a. 40a/14
 [=1]
andarz Far. Nasihat, öğüt, tavsiye.
 a. **sat-** 88b/14
 a.+ıñ (**andarz ber-**) 89a/01
 [=2]
andāz Far. Sıva; meyil; kast; ölçü, miktar.
 a. **birle** 32a/05, 77b/10, 83b/13
 a. **eyle-** 82b/08
 a. **ḳıl-** 84a/07
 [=5]
andīša Far. Düşünmek; merak, kuruntu.
 a. (**şarī at ḥukmını andīša eyle-**) 8a/13
 a. **birle** 76a/14
 a. **eyle-** 14b/06, 32b/14
 a. **ḳıl-** 26b/06
 [=5]
anguşt Far. Parmak.
 a. (**kef ü anguşṭ**) 98b/02
 a.+nı (**kef anguşṭnı dalāyılı**)

98b/01
[=2]
anhār Ar. Nehirler.
a. 79a/09
[=1]
‘anḳā Ar. Kaf dağında bulunduğuna
inanılan, ismi olup cismi olmayan
efsanevi kuş, zümrüdüanka,
simurg.
‘a. 53b/01
‘a.+ḡa 2a/14, 52a/09
[=3]
anvar Ar. Nurlu, çok parlak, aydınlık.
a. (Ḥūrşīd-i anvar) 77b/14
[=1]
anvār Ar. Nurlar, ışıklar.
a.+iḡa 102b/07, 24b/11
[=2]
ara 1. İ.ç.
a. 2a/05, 2a/10, 4a/02, 4a/04, 4b/07,
5b/12, 7b/12, 13b/03, 21a/05,
25b/11, 27a/04, 28b/14, 29a/02,
31b/06, 31b/08, 31b/11, 35a/06,
35a/15, 40a/05, 40a/09, 41a/07,
41a/11, 42b/06, 44b/01, 44b/14,
46b/10, 47a/05, 49a/05, 50a/05,
50b/01, 51b/04, 51b/11, 52a/12,
53a/14, 54a/07, 57a/11, 57b/07,
59b/05, 61b/12, 61b/15, 62a/02,
62b/15, 63a/11, 66a/01, 66b/14,
67a/14, 69a/02, 71a/08, 75b/02,
76a/15, 78a/08, 80a/14, 81a/09,
82a/11, 82a/14, 83a/14, 84b/09,
86a/09, 88b/02, 88b/03, 89a/12,
91a/04, 92a/11, 95a/12, 95b/08,
99b/13, 100a/01, 100a/06,
100a/10, 100b/09, 101b/04,
101b/08
a. (köñlüm ara) 23b/15
a. kim 48b/04
2. Kişilerin veya toplulukların
birbirine karşı olan durumu veya
ilgisi.
a.+da 7a/04, 7b/15
a.+ḡa 70b/06
a.+mız 17a/01
a.+sıda 57b/09
3. İki olguyu birbirinden
ayırır zaman, fasıla.
a. 34b/03

a. (namāz-ı şām ara) 81b/04
a. (şubḥ ara) 55b/15
a. (şām ara) 58a/02
4. (Söz konusu olan iki şeyde)
Orta, beyn, mabeyn.
a. 35a/07
a.+sı 79b/08
a.+sıdın 86b/14
5. İki şeyi birbirinden ayırır
uzaklık, mesafe.
a.+sı 73a/01
[=87]
a’rāf Ar. İki şey ortasında kalan yer veya
hâl, ne bir taraf ne öbür taraf, ara,
geçit.
a. 23b/08
[=1]
ārām Far. Huzur, durma, dinlenme, rahat;
bir yerde karar kılma.
ā. tap- 6a/07, 6a/14, 8a/09, 15a/08,
32a/07, 61b/12, 61b/15, 73b/12,
82b/15
[=9]
Ārām-ābād Beşinci gülşende kadın
kahraman Cevher’in padişahı
olduğu şehir.
Ā. şehri 62a/06
[=1]
ārāyış Far. Süs, zinet, bezek.
ā. 12a/08
[=1]
‘arāz Ar. işaret, belirti.
‘a.+dın 2a/01
[=1]
arbāb Ar. Usta, mahir olan kimse;
sahipler.
a.+u’t-ta’arruf İrfan sahibi. 24b/10
[=1]
arcumand Far. Şerefli, itibarlı,
muhterem.
a. ét- 39b/07
[=1]
‘ard Ar. Sert, güçlü, dik.
‘a. (şāh-bāz-ı ‘ard) 66b/01
[=1]
arḡanūn Far. Org denen çalgı.
a.+dın (‘ūd u arḡanūn) 100a/13
[=1]
arḡavān Far. Eflatunla kırmızı arası
renkte çiçek açan, güzel bir süs

ağacı, deliboyunuz. (*Cercis siliquastrum*)
a.-dék 14a/04, 35a/10
 [=2]
 ‘**ārīf** (< Ar. ‘*ārīf*) Bilen, bilici.
 ‘**ā.** (şāh-ı ‘**ārīf**) 17b/06
 [=1]
ārī (< Far. ‘*ārī*) Evet.
ā. dé- 46b/02
 [=1]
 ‘**āriyat** Ar. Geçici olarak başkasından alınan ve başkasına verilen şey, ödünç; gelip geçici.
 ‘**ā. k̄ānūnī** 69b/02
 [=1]
ar̄ka 1. Peş, art, arka.
a.+sıda k̄al- 101a/03
a.+sıdın 53b/12
a.+sıdın bar- 16b/10, 35a/02
 2. Vücudun belden boyuna kadar olan sırt kısmı.
a.+sı 98a/13
a. u ketfniñ dalāyılı 98a/12
 [=6]
armān Far. Hasret, arzu.
a. k̄al- 68a/15, 76a/09
 [=2]
art- Artmak, çoğalmak.
a.-ar érđi 101a/05
 [=1]
kem kem art- 101a/05
 [=1]
artuḵ Fazla, artık.
a. 17a/10, 36b/13, 36b/13, 36b/15
 [=4]
 ‘**arūs** Ar. Gelin; gelin gibi güzel ve değerli olan şey.
 ‘**a.+ı érür** (Īrān ‘**arūsī**) 40a/01
 [=1]
arvāḥ Ar. Ruhlar.
a. (‘ilm-ı naḵl-ı arvāḥ) 81b/08
a. (naḵl-ı arvāḥ) 82a/12
 [=2]
 ‘**arż** Ar. Sunma, bir büyüğe takdim etme, saygı ile anlatma.
 ‘**a.+ım** 13a/05
 ‘**a.+ımdın** 16a/06
 ‘**a. k̄ıl-** 24a/04
 [=3]
arzāḵ Ar. Uzun süre saklanabilen

yiyeceklerin genel adı.
a.+ı 61a/05
 [=1]
arzan Darı.
a. dānası 87a/09
 [=1]
arzān Ar. Layık, uygun.
a. érür 88a/01
 [=2]
ās Far. Sansargillerden, yazın esmer kırmızı, kışın beyaz renkli kürkü değerli, etçil hayvan; bu hayvanın derisinden yapılmış değerli kürk.
ā. 20b/14
 [=1]
as- 1. Bir şeyi yüksek bir yere ilâştirip sarkıtmak, tâlik etmek.
a.-ıp 89b/03, 89b/09
 2. (Resim, yazı, afiş vb. şeyleri kolaylıkla görülmesi için) Dik olarak takmak veya yapıştırmak suretiyle bir yere tespit etmek.
a.-ıp 64a/01
 3. Takmak.
a.-ıban 40a/07, 89a/06
 [=5]
boynıḡa ḥırz as- 40a/07
ḡazan as- 89b/03, 89b/09
ḡulaḵ as- 89a/06
 [=4]
Āsaf Āsaf b. Berahyâ. İslami kaynaklarda Hz. Süleyman’ın katibi veya veziri olduğu kaydedilen kişi.
Ā. birle 39a/10
 [=1]
āsān Far. Kolay.
ā. érmes 89b/05
 [=1]
aşar 1. Ar. Haber.
a. 53a/03
a.+nı 29b/13, 31b/09
 2. İz, işaret, belirti.
a. 90a/05, 93a/01
 [=5]
āsār Ar. Bir şeyin varlığını gösteren belirtiler, alametler.
ā.-ı ḡudrat 2a/12
 [=1]
aşarsız İzsiz, belirtisiz (metinde evlatsız anlamındadır).

- a. érđi** 40a/03
[=1]
asîr Ar. Esir, tutsak.
a.+ı (zâr asîri bol-) 7b/04
[=1]
asās Ar. Asıl, esas.
a.+ıġa 12b/02
[=1]
asbāb Ar. Sebepler, vasıtalalar; araç gereç.
a.+ı 35a/03, 80a/09, 93a/12
a.+nı (ma'ışat asbābı) 69b/06
a.-ı dunyā Dünya vasıtaları. 18b/10
a.-ı hāna 51a/15
a.-ı 'ısrat 32a/01
a.+ımı (safar asbābı) Sefer için gerekli olan şeyler. 48a/11
a+ı (toy asbābı) 15a/09
a+ımı (toy asbābı) 77b/05
a. ile 65b/14
a. tüz- 79a/04
[=12]
asbaĥ Ar. Öncekinden önce olan, daha eski, bir makamda bir evvelkinden önce bulunmuş olan.
a. bol- 97a/01
[=1]
aşdaĥ Ar. Çok (daha, en, pek) sadık, çok doğru.
a.+dur kim 12b/03
[=1]
aşhāb Ar. Sahip olanlar, topluluk.
a.-ı keşf 24b/07
a.+u't-taşavvuf Tasavvuf ehli. 24b/10
[=2]
āsıbī Ar. Bir bela, bir musibet.
ā. 26b/15
[=1]
asıl- Takılmak (yüzük, halhal vb.), asılmak.
a.-ġan 84b/03
[=1]
āsītāna Far. Eşik.
ā.+sıġa 34b/06
[=1]
aşl Ar. 1. Bir şeyin ilk şekli, orijinal durumu.
a. (şûrat-ı aşl) Asıl şekli. 85a/15
a.+ı 3b/03
a.+ıġa rāci' bol- Aslına dönmek. 81a/04
a.+ımı 82b/09
2. Bir şeyin bizzat kendisi, zatı.
a. (būy u aşl) 7b/03
[=5]
aşlī Ar. Bir şeyin ana unsurunu teşkil eden, başta gelen, esas.
a.+ge 85a/03
a.+ġa (şûrat-ı aşlġa kél-) 85b/15
a.+ge (şûrat-ı aşlġe kél-) 84b/06
[=3]
āsmān Bk. āsumān
a. 6b/07
[=1]
asrār Ar. Sırlar.
a. (şāhıb asrār) 9b/11
[=1]
assıġ Fayda, kâr.
a.+dur 79a/15
a. yavuġ 27a/15
[=2]
āsumān Far. Gök, gökyüzü, sema.
Krş **āsmān**
a.-dek (nucūm-ı āsumān) 43a/11
a.+ġa 84a/07
[=2]
āsumān-gīr Far. Göğü tutan.
a. (nūr-ı āsumān-gīr) 5a/11
[=1]
āsumān-sūz Far. Semayı yakan.
a. (zamīn-ı āsumān-sūz) 36b/14
[=1]
aşnāf Ar. Çeşitler, türler.
a. 1b/08
a.-ı favākih Meyve çeşitleri. 50b/13
a.-ı mīve 80a/14
[=3]
anfās Ar. Nefesler, soluklar.
a.+ı bile 24b/06
a.+ı birle 26a/14
a.-ı mar Erkek nefesi. 63a/13
a.+ıdın 12b/01, 21a/02
[=5]
asrār Ar. Sırlar.
a. 19a/15, 24a/05, 24a/10, 58a/06, 58b/11, 9b/06
a.+ı 93b/14, 95a/05
a.+ıġa 2b/11, 10b/04, 11b/13, 24b/11, 27b/11

a.+ını 23a/04
a.+ıñğa 49a/06
a.+lardın 25a/03
 [=16]
ast Alt.
a.+ıda 30a/13, 41b/07, 62b/04,
 74b/06, 84a/09
a.+ıdın 83a/04
a.+ığa 33a/10, 73a/03
 [=8]
aş Yenilmek üzere pişirilmiş yiyecek,
 yemek.
a. 91a/12
a.+ı 19b/11
a.+ın (aş pişür-) 89b/09
a.+ıñızın 24a/03
a.+ka 8b/12
a.+nıñ 91a/14
a. yiber- 9a/06
 [=7]
aş- 1. Belli bir sınırın ve haddin üstüne
 çıkmak, fazla olmak.
a.-ıp 17b/03
a.-kan 96b/13
a.-tı 22a/09, 48b/11, 52b/13, 84a/04
 2. Yüksek bir yerin üzerinden
 geçip arka tarafına inmek.
a.-ıp 64a/13
 3. Geçmek.
a.-ıp 89b/02
 [=8]
haddi aş- 17b/03, 22a/09
haddın aş- 52b/13, 84a/04, 96b/13
 [=5]
aşcār Ar. Ağaçlar.
a. 81a/01
 [=1]
‘āşık Ar. Bir kimseye veya bir şeye karşı
 aşırı sevgi ve bağlılık duyan
 kimse, tutkun.
‘ā. 101a/12, 68b/09
‘ā. (sulṭān-ı ‘āşık) 33b/14
‘ā. bol- 35b/07, 63b/13, 81a/15
‘ā.+ı 26a/03
‘ā.+ı men 26a/07
‘ā.-ı şādık 26a/11
‘ā. kıl- 2a/08
‘ā. u yār 82b/11
 [=11]
‘āşık-nāk Far. Âşık, aşk sahibi.

‘ā. érür 68b/10
 [=1]
‘āşıkāna Far. İçinde aşk ifadesi bulunan,
 konusu aşk olan, aşka özgü.
‘ā. 22b/03
‘ā. (beyt-i ‘āşıkāna) 22b/13
 [=2]
āşkāra Far. Apaçık, açıkça, besbelli,
 aşikar.
ā. 17b/02
ā. bol- Meydana çıkmak, görünmek.
 76b/11, 79a/02, 95a/08
 [=4]
āšnā (< Far. *āşinā*) Tanıdık, dost, bildik.
ā.+dın 79a/14
ā.+dur 7a/10
ā. men 83b/15
 [=3]
āšnāhğ Bk. **āšnāhğ**
ā. 11a/14
 [=1]
āšnāhğ Far. Tanışıklık, dostluk.
 Krş. **āšnāhğ**
ā. 35b/09, 57b/09, 90a/14
ā. eyle- 44a/12
ā. ét- 7a/03
ā. kıl- 67b/07, 68a/11
ā. kör- 9a/05
 [=8]
aşrāf Ar. İleri gelenler, sözü geçenler.
a. (a‘yān u aşrāf) 23b/08, 47a/08,
 62b/15
a. a‘yān 68b/02
a. u a‘yān 22b/08, 84a/02
 [=6]
aşrafı Hindistanda kullanılan 16 rupi
 değerindeki altın sikkenin adı;
 mohur. (Steingass’a göre
 Kalküta’da yaklaşık 16 rupi
 değerindedir; 1793 yılının ölçüm
 tüzüğüne göre ağırlığı 190.894
 grains troy.)
a. (miñ aşrafı) 87b/04, 88b/01
a. (yüz aşrafı) 56a/15
a.+dın 45b/09
a.+dın (yüz miñ aşrafı) 36a/15
a.+ğa (iki miñ aşrafı) 51b/14
a.+ğa (miñ aşrafı) 88a/06
a.+ğa (üç miñ aşrafı) 86b/11,
 92b/14

- a.+nı (bés yüz aşrafı)** 45b/11
a.+nı (miñ aşrafı) 87a/14, 87b/10
 [=12]
- āšūb** Far. Karışıklık, kargaşalık.
ā.-ı cān 43b/10
ā.-ı dīn İncancı sarsan. 31a/09
 [=2]
- āşufta** Far. Aşktan perişan olan, sevdalı, meftun, perişan.
ā.+dur 3b/06
ā.+sıdur 31a/11
ā. u hayrān 29a/03, 33b/12
ā. u zār eyle- 31b/04
 [=5]
- āşufta-ḥāṭır** Far. Gönlü perişan, aklı karışmış.
ā. bol- 55b/12
 [=1]
- aşur-** 1. Bir şeyin (değerini) çoğaltmak, arttırmak.
a.-dılar 52b/01
a.-up-men 23b/11
 2. Bir şeyi yüksek bir yerin üstünden öbür yana geçirmek.
a.-up 57a/10
 [=3]
özin dīvār sarıdın aşur- 57a/10
 [=1]
- aşyā** Ar. Eşya, nesne.
a. 29b/12, 30a/05, 39a/09
a. (tört aşyā) 29a/05, 29a/09, 32a/09
a.+dur ki 34a/09
a.+ğa 88a/02
a.+ğa (cumla-ı aşyā) 2a/14
a.+lar 29a/12, 29a/15
a.+nı 29a/05, 30a/12
a.+nı (tört aşyā) 34a/04, 36a/10
a.+sın 38b/12
a.+sın (māl aşyā) 87a/04
a.-yı nādır 32b/12, 38b/06, 39a/01
a.-yı sebük-bār 59a/08
 [=21]
- āşyān** Far. Kuş yuvası, ev. Krş. **āşyāna**
ā.+dur 76b/03
ā.+ımğa 16b/07
 [=2]
- āşyāna** Bk. **āşyān**.
ā. kıl- 79b/07
ā. ur- 73a/14

- [=2]
- aṭ Bk. at I**
a. 46b/11, 66a/01
a.+dın tüşür- 55a/11
a.+ğa min- 64b/04
a.+ı 47a/03, 56b/04
a.+ığa mindür- 86a/05
a.+larnı sür- 89b/04
a.+nı 60b/03, 61a/07
a.+nı yaşur- 55a/11
a. üstığa sal- 58b/03
a. üzre min- 64a/12
 [=12]
- at I** Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan, Orta Asya menşeli, tek tırnaklı, memeli hayvan.
 Krş. **aṭ**
a. 8b/14, 11a/03, 13b/06, 51a/10, 51a/11, 52a/03, 60a/10, 75b/11, 75b/15, 77a/04
a. başını tart- 22b/10
a.+dın 65a/02, 68a/11
a.+dın tüş- 22b/14, 33a/14, 47a/02, 57a/06
a.+ğa 89a/11
a.+ğa (özini atğa al-) 66a/04
a.+ğa min- 52a/05, 61b/13
a.+ğa mindür- 50b/08
a.+ğa sal- 22a/14
a.+ı 33a/15, 47a/03
a.+ığa 58b/02, 66a/11
a.+ın sür- 62b/11
a.+ını al- 62a/12
a.+ka 10b/06
a.+ka min- 61a/08
a. mindür- 26a/09, 33a/10
a.+nı 68a/07
a.+nıñ 65b/10
a. üstığa al- 61a/05
 [=36]
- at II** Ad, isim. Krş. **ism**
a. koy- 40b/07
a.+ı 4a/05, 45a/10, 52b/06, 70b/15, 73a/13, 76a/07
a.+ım 4a/11
a.+ını 81a/14, 81b/01, 100a/03
a.+ını koy- 15a/08, 70a/10, 71a/02, 87a/07
a.+ını insān koy- 2a/05
a.+ıñ 13a/03

- a.+iñ koy-** 47b/09
a.+iñmı koy- 4a/11
a.+iñğa 4a/10
a. sor- 10a/05
 [=21]
- at-** 1. Bir şeyi bir hedefe veya bir tarafa doğru fırlatmak.
a.-ar men 29b/15
a.-gen 53b/04
a.-ip 59b/07
a.-tı 30a/10
 2. (Tan ve tan yeri için) Sökmek, ışımak.
a.-ip 60a/03, 64a/09
a.-ıpdur 68a/10
a.-kan soñ 66a/05
a.-kunça 47b/12, 81b/04
a.-tı 8a/11
 3. düşürmek, uğratmak.
a.-tıñ 34a/10
 [=12]
tañ at- 8a/11, 47b/12, 60a/03, 64a/09, 66a/05, 81b/04
tañ tıgı at- 68a/10
taş at- 59b/07
 [=8]
- ata** Baba, cet.
a. 75b/01, 85b/08, 86a/07
a. ana 41a/11
a. birle ana 29a/14, 47b/10, 72a/11, 81b/02, 85b/09
a. birle oğul 43a/04
a. dék 75a/09
a.+dın 3b/09, 6a/01, 29a/15
a.+ğa 3b/09, 76a/08
a. izi 69a/11
a.+m 9a/06, 14a/09, 49a/14, 81a/12
a.+mdın 8b/13
a.+mdur 67b/04
a.+mğa 8b/08
a.+mnı 8b/08
a.+mnıñ 67b/07, 81a/14, 92b/12
a.+ñ 10b/13
a.+sı 4a/08, 8a/15, 11b/05, 42a/05, 42b/03, 72a/12, 72b/11, 86a/02, 86a/03, 86a/05, 87a/10, 88a/12, 88b/01, 89a/06, 89a/07, 101b/03
a.+sığa 10b/09, 13b/03, 19b/09, 23a/04, 42a/10, 86a/04, 90b/01
a.+sın 4a/05, 6b/15, 11b/08, 87b/13
- a.+sını** 4a/07, 11a/10, 69a/13
a.+sınıñ 72b/02
 [=60]
- ‘aṭā** Ar. İhsan, bağış, bağışlama.
‘a. 27b/10
‘a.+da 16a/10
‘a. daryası 40a/15
‘a. eyle- 10b/08, 28b/04
‘a. ét- 17b/11
‘a.+ğa (cūd u ‘aṭā) 53b/09
‘a. hengāmı 13b/05
‘a. kıl- 18b/01, 32b/03
‘a. u cūd ile 19a/09
‘a. u cūd birle 20a/02, 32b/04, 34a/02
‘a. u cūd ét- 18a/06
‘a. u cūd 33a/04
 [=16]
- ‘aṭab** Ar. Ölüm, yıkım, mahvolma.
‘a. ur- 26a/15
 [=1]
- atalıg** Babalık, baba olma.
a. 50a/10
a. (farzand u atalıg) 11a/14
 [=2]
- atkuz-** Vurdurmak, attırmak.
a.-up 34b/07
 [=1]
- aṭlas** Ar. Yüzü parlak ipekli kumaş.
a.-ı maşrūḥ 43a/01
 [=1]
- aṭrāf** Ar. Taraf, çevre.
a. 74b/11
a.+ı 28a/11
a.+ıda 21b/07, 74b/05, 80b/02, 88a/09
a.+ığa 13b/06, 20b/07, 59a/15
a.+ını 27a/14
a.+ıge 30a/14
a. u eknāf Çevre. 45b/01
 [=12]
- ‘aṭṭār** Ar. Baharat veya güzel kokular satan kimse, aktar.
‘a. 40b/11, 59a/03, 59a/08, 59b/10
 [=4]
- aṭval** Ar. Çok uzun.
a. bol- 98b/02
 [=1]
- aṭvār** Ar. Tavırlar, davranışlar.
a.+ı (hüsn-i aṭvār) 18b/04

[=1]
av Av.
 a.+ğa çık- 33a/11
 a. u kuş 69a/09
 [=2]
 ‘avām Ar. Avam, halk.
 ‘a. (havāş u ‘avām) 93b/04
 ‘a. u hāş 40b/08, 76a/11, 77b/06
 [=4]
 ‘avāmu’n-nās Ar. Halk tabakasından
 insanlar.
 ‘a.+m 98b/06
 [=1]
 āvāra Far. Avare, serseri, boş.
 ā. bol- 70b/01, 72b/01
 ā. ét- 84b/09
 ā. kıl- 35a/05, 7b/13
 ā.+lar 72b/14
 ā.+lar dék 75b/08
 ā.+largā 75b/12
 [=9]
 āvāraī Far. Bir avare, bir serser.
 ā.+dın 15b/02
 [=1]
 āvāralıg Far. Avare olma durumu,
 başıboşluk.
 ā.+dın 28a/12
 [=1]
 āvāz Far. Yüksek ses, nara. Krş. āvāza
 ā. 18a/09, 59a/05, 92a/12,
 97b/13
 ā. (haybath āvāz) 16b/08
 ā. (hazīn āvāz birle) 9b/07
 ā. çık- 21b/01
 ā. eyle- 39a/11, 59a/10, 78a/10,
 91b/12
 ā. ét- 8a/01, 88a/04
 ā.-ı karsak 82a/02
 ā. kél- 22b/09
 ā. kıl- 59a/07, 81b/06
 ā.+nıñ dalāyılı 97b/12
 [=18]
 āvāza Bk. āvāz.
 ā. tüş- 37b/06
 [=1]
 avc Ar. Yüce, yüksek, zirve; göğün en
 yüksek noktası.
 a. 40a/15, 84a/13
 a. eyle- 45a/06
 a.+ı (salṭanat avcı) 67b/03

a.-ı felek 76b/02
 a.-ı külāh 18b/09
 a.+ını (salṭanat avcı) 14a/09
 a.+ını (ma‘dalat avcı) 18a/10
 [=8]
 avkāt Ar. Vakitler, zamanlar.
 a.+ı 4a/05
 a.+ım érđi 65b/11
 a. kéçür- 32b/07, 52a/03, 70b/10
 [=5]
 avlād Ar. Bir kimsenin kızı veya oğlu,
 çocuk.
 a. 62b/12
 [=1]
 avrān Viran, yıkık.
 a.+ıga (baytu’l-avrān) Yıkık, viran
 ev. 10a/02
 [=1]
 avşāf Ar. Nitelikler, vasıflar.
 a.+ı 19a/01
 a.-ı bahīma: Hayvalara ait vasıflar.
 98b/08
 a. kıl- 54b/10
 [=3]
 avval Ar. İlk, birinci; evvel, önce, önceki.
 Krş. evvel
 a. 30a/02, 89a/05, 94b/08
 a. (gülşen-i avval) 5a/15
 a. āhır 74a/03
 a.+dın 42a/06
 a.+dın āhır Baştan sona. 10a/06,
 25a/09, 46a/04, 49a/09, 58a/06,
 58b/12, 67a/11, 84b/14, 102a/01
 a.+ğı 86b/01
 a.+ğı dék 34a/12, 88b/03
 a.+ğı gülşen 5a/16, 5a/14
 a. şubh 7a/12
 [=21]
 ay I (Seslenme ünlemi) Ey!
 a. 3b/06, 4a/08, 5a/04, 7b/07, 7b/10,
 7b/13, 9b/03, 11a/12, 13a/03,
 13b/03, 13b/05, 14b/01, 15b/01,
 15b/08, 16a/04, 16a/06, 16b/02,
 17a/06, 17b/08, 18a/08, 18a/10,
 23b/10, 24a/14, 25a/10, 25b/03,
 25b/10, 25b/11, 26a/11, 27b/12,
 27b/15, 28a/05, 28a/09, 28b/03,
 29a/06, 29a/09, 29a/13, 29b/02,
 31a/08, 31b/04, 32b/15, 36a/13,
 36b/14, 36b/14, 37a/07, 38a/08,

38b/05, 41a/03, 41b/11, 42a/06,
42a/10, 42b/05, 42b/14, 44a/13,
44b/10, 45a/08, 46a/02, 46a/12,
46b/05, 47a/14, 47b/05, 47b/07,
49a/02, 49a/13, 49b/04, 50a/13,
51b/05, 51b/07, 51b/13, 52a/12,
53a/07, 53b/15, 54a/07, 55b/06,
56b/06, 56b/12, 57a/03, 58a/01,
59a/02, 59b/13, 60a/09, 61a/15,
61b/09, 62b/09, 63a/08, 63a/11,
66a/14, 66b/01, 66b/05, 66b/07,
67a/04, 67a/07, 67b/01, 67b/03,
67b/09, 68b/02, 68b/05, 68b/08,
68b/10, 70b/04, 71b/07, 71b/08,
71b/13, 72a/01, 72a/06, 72a/09,
73b/03, 73b/05, 73b/06, 73b/11,
73b/13, 74a/02, 75b/01, 75b/10,
75b/14, 76a/09, 76a/12, 81b/07,
84b/10, 85b/06, 87a/10, 87b/11,
87b/15, 88a/02, 88a/12, 88b/07,
88b/14, 89a/01, 89a/03, 89b/05,
89b/06, 91a/09, 91b/10, 92a/12,
92b/03, 92b/09, 92b/11, 93a/09,
95a/05, 95a/06, 95a/06, 95b/06,
96a/02, 99a/09, 99b/01, 99b/10,
101b/09

[=146]

ay II 1. Ay, yılın on iki ayından her biri.

a. (altı ay) 38b/01

a. (bir ay çalık) 25a/05, 30b/09

a. (her ay) 9a/11, 13a/07, 38b/11

a. (néçe ay) 6a/09, 19b/01, 40b/03,
50b/01, 69a/12

a.+da (her ay) 12b/12, 16a/08

a.+da (iki ay) 46b/12

a.+ğa (bir ay) 46b/08

a.+ı birle (şarî at ayı) 7a/02

2. Güneşten aldığı ışığı yeryüzüne
yansıtan ve dünyamızın tek uydusu
olan gök cismi, kamer, mah.

a. 6b/05, 14a/07, 81a/07, 100a/13

a. (tolun ay) 6b/03 Krş. **tolun ay**

a. birle (tolun ay) 77b/08

a.-dék (tolun ay) 46a/02

a. yañlıg 62b/09

3. Güzel kadın.

a. 83b/11

a. bile 82a/08

[=26]

ay- Demek, söylemek.

a.-dı 10b/13, 11b/04, 15b/04,
16a/04, 16a/06, 17a/09, 31b/09,
37b/01, 38b/01, 42b/05, 46b/02,
46b/04, 48b/15, 53a/07, 53b/15,
56b/06, 61a/15, 63a/08, 73b/10,
75a/07, 76a/09, 87a/10, 89a/09,
89b/06, 91a/09, 91b/06, 91b/09,
94a/05, 94b/05, 94b/06, 95a/06,
102a/01, 102b/06

a.-dı-ki 46a/02, 59a/10

a.-dı-kim 88a/12

a.-dı ki 59a/11

a.-dılar 59b/11

a.-diñ mu 92b/02

a.-ğan 10b/12, 13a/11, 14a/11,
23a/03, 46b/05, 91b/08

a.-ğanıga 63b/13

a.-ğanını 54b/02

a.-ğıl 13a/05, 13a/05, 38a/09,
71b/07, 89a/02

a.-ğıl ki 81b/12

[=53]

fasāna ay- 37b/01, 59b/11

söz ay- 15b/04, 71b/07, 91b/09,
94a/05

[=6]

ayā Far. “Ey, hey” gibi nida belirten bir
ünlem edatı.

a. 18b/15, 25b/08, 94b/05

[=3]

ayağ Bacakların bilekten aşağıda bulunan
ve yere basan bölümü, ayak.

Krş. **ayaq**

a. 75a/14

a. (başdın ayağ) 6b/04, 18b/08,
76a/06

a.+ı 47a/04, 58a/08, 74b/02, 83b/14,
85a/09

a.+ı (ayağı fāka lāyığa taqıl-)
12b/14

a.+ı (başdın ayağ) 7b/01, 21a/14,
25a/05, 35a/14, 43b/02, 47b/14,
87b/01, 100b/01

a.+ı (başdın ayağı ot tutaş-) 48b/11
a.+ıda 84a/12, 84b/03

a.+ıdın 55b/01

a.+ıdın (ayağıdın başı) 57b/13

a.+ıdın (ayağıdın başığa ot tutaş-)
17b/03, 33b/11

a.+ıdur 56b/13

- a.+ığa** 83a/01
a.+ım (başdın ayağ) 47b/01
a.+ın 7b/06, 22b/02
a.+ın (başdın ayağ) 64b/07
a.+ımı (başdın ayağ) 62a/04
a. tofrağı 85b/09
 [=33]
ayağ Bk. **ayağ**
a.+dın 61a/06
a.+ığa yıkıl- 39a/06, 85a/11
 [=3]
‘ayāl (< Ar. *‘iyāl*) Aile reisinin geçindirmek zorunda olduğu kimseler, çoluk çocuk.
‘a.+ge (ahl-ı ‘ayāl) 83b/05
‘a.+ım (ahl-ı ‘ayāl) 28b/06
 [=2]
‘ayān Ar. Açık, aşikar, belli.
‘a. 30b/13, 52a/14
‘a. bil- 26a/11
‘a. bol- 56a/11, 97a/12
‘a.+dur 96b/03
‘a. eyle- 11b/01, 13a/11, 82a/10, 88a/01
‘a. ét- 33b/09, 37a/02, 58b/11
‘a.+ıda 86a/12
‘a. kıl- 3b/05, 28a/15, 30a/08
 [=17]
a‘yān Ar. İleri gelenler.
a. 24b/03
a. (aşrāf a‘yān) 68b/02
a. (aşrāf u a‘yān) 22b/08, 84a/02
a. u aşrāf 23b/08, 47a/08, 62b/15
a. u cumhūr 34b/15
 [=8]
āyat Ar. Ayet.
ā. 5b/02
ā.-ı hüsn 44b/04
ā. (ḥadīṣ u āyat) 94b/12
 [=3]
āyāt Ar. Ayetler, Kur’an’daki sureleri meydana getiren cümleler.
ā. (rūḥıḡa du‘ā u āyāt oku-) 102a/03
ā.-ı Kūr’ān 2b/09
 2. İzler, işaretler.
ā.+ı (hüsniniñ āyātı) 37b/07
ā.-ı rahmat 18b/08
 [=4]
‘ayb Ar. Ayıp, kusur, eksiklik.
‘a. 11b/12
‘a. (‘illat u ‘ayb u maraḡ) 2a/01
‘a. dék 44b/06
 [=3]
‘aybī Ar. Kusurlu, hatalı, kötü huylu.
‘a. bol- 44b/08
 [=1]
‘ayıd (< Ar. *‘āi‘d*) İlgili, ilgi; hakkında; mahsus.
‘ā. érür 52b/11
 [=1]
ayıḡ Uyanık.
a. 79b/11
 [=1]
ayır- Ayırmak.
a.-dı 81a/02
 [=1]
āyīna Far. Ayna. Krş. **ayna**.
ā. bol- 52b/12
ā. dék 22a/06
ā. yañlıḡ 37b/08, 69b/07, 86a/10
ā.+sı 23b/05
ā.+sın (köñül āyīnası) 94a/14
ā.+sıda (köñül āyīnası) 43b/02
ā.+sına (köñül āyīnasına ḡubār al) 40a/04
ā.+sını (köñül āyīnası) 6b/01
 [=10]
‘ayn Ar. Göz, bakış, görüş.
‘a.+ı (yakīn ‘aynı) 24b/11
‘a.+ı birle (başīrat ‘aynı) 93b/12
‘a.-ı hasasat 96b/04
 [=3]
ayna Bk. **āyīna**.
a.+sıda (camāl aynası) 43b/05
 [=2]
ayrıl- Ayrılmak, bir yerden veya bir şeyden uzaklaşmak.
a.-ıp 58b/06, 79b/02, 81b/12
a.-ıp men 82a/11
a.-ıpdur 73b/04
 [=6]
aysar Ar. Sol el.
a. 44b/11
 [=1]
ayt- Söylemek, demek.
a.- ! 48b/14
a.-a‘lmayın (ayt‘ almayın) 25b/12, 76b/14
a.-ar siz 23b/13

- a.-ay** 19b/13, 56a/08, 95b/05, 99b/14
a.-ğu 39b/11
a.-iñ 25a/10
a.-ip 28b/12, 75a/04, 83b/07, 102b/02
a.-ip érđi 93a/06
a.-ur éđi 13a/02
a.-ur érđi 57b/11, 94b/12
 [=18]
hikāyet ayt- 25a/10, 99b/14
musaddas ayt- 23b/13
söz ayt- 13a/02, 57b/11, 75a/04, 83b/07, 94b/12
 [=10]
aytış- Söyleşmek, konuşmak.
a.-ip 37b/02
 [=1]
ayvān Far. Büyük sofa; köşk.
a.+ıdın 81a/06
 [=1]
ayyām Ar. Günler.
a. 93b/10
a. havādışi 69b/05
a.+ı (bahār ayyāmı) 49b/02, 87b/12
a.+ıda (bahar ayyāmı) 88a/10
 [=5]
az- Sapmak, şaşırmak, azmak.
a.-ğan 14b/01
 [=1]
a'zā Ar. Vücudu meydana getiren parçalar, organlar.
a.+ları 26a/15, 58b/04, 71b/01
a.+ları sust bol- Eli kolu gevşemek. 77a/10
a.+larığa 52b/13, 84b/06
a.+nıñ 6a/06
a.+sı 22a/09
 [=8]
āzād Far. Hür, serbest, başıboş, serbest bırakma.
ā. 51b/03, 92a/08
ā. (kāmātın āzād eyle-) 8b/03
ā. (kāmātını āzād kıl-) 60a/06
ā. (sarv-ı āzād) mec. Boyu, endamı hür serviyi andıran sevgili. 26b/01, 100b/11
ā. bol- 9b/01, 71a/15
ā.+ıñ 55b/15
ā. kıl- 58a/05, 69a/07
 [=11]
āzāde Far. Hür, serbest.
ā. 89a/09
ā. eyle- 48a/11, 62b/14
ā.+lerdin 21b/07
ā.+large 12a/02
ā.+lerni 41a/12, 75b/05
 [=7]
āzādelik Hür olma, serbestlik.
ā. 87a/06
 [=1]
azal Ar. Başlangıcı olmayan geçmiş zaman.
a. 69b/04
 [=1]
a'zām Ar. Çok (daha, en, pek) büyük.
a. (Hürşid-i a'zām) 85a/06
a. (sultān-ı a'zām) 16a/10, 27b/05
 [=3]
āzār Far. İncitme, paylama, kırılma.
ā. ber- 19b/13, 85a/09
ā. (kōñlini āzār ber-) 13b/07
 [=3]
'azāyım (< Ar. 'azā'im) Cinlerden vb. hastalıklardan korunmak için okunan dualar, efsunlar.
'a. kıl- 38b/11
 [=1]
'azāyım-h'ān Far. Tılsım yapan (kimse), üfürükçü.
'a. 38a/03
 [=1]
azğun-sāzlık Azgınlık yapma durumu, İsyanıklık. (?)
a.+ı (azğun-sāzlığı) 39b/04
 [=1]
azık- Yolu kaybedip serseri gezip dolaşmak.
a.-ayın (azığayın) 28a/06
 [=1]
'āzım (< Ar. 'āzim) Kararlı, niyetli, bir yere gitmeye kesin karar veren.
'ā. bol- Niyet etmek, yönelmek. 4b/10, 15b/04, 18b/13, 22b/07, 45b/14, 58a/02, 79b/03, 92b/15
'ā. eyle- 47b/11
'ā.+ı ('āzım bol-) 44a/03
 [=10]
'azīm Ar. Büyük, iri.

- ‘a. ol- 98b/04
[=1]
‘azm Ar. Niyet etme, bir yere gitmeye
kesin karar verme.
‘a. eyle- 29b/09
‘a. ét- 91b/05
‘a.+ığa 65b/14
‘a. kıl- 19a/12, 28b/07, 39a/14,
55a/04
[=7]
āzmāyış Far. Deneme, tecrübe.
ā. 69b/09
ā. érđi 50b/05
[=2]
‘Azrā “Vamık ile Azra” hikâyesinin kadın
kahramanı.
‘A.+ğa 2a/08
‘A. u Vāmık 49b/06
[=2]
azrak I Ar. Gök renginde mavi.
a. 97a/01
[=1]
azrak II Daha az.
a. 31a/14
[=1]
azuğ Azık, yiyecek.
a. 46b/11
[=1]
āzurda Far. İncinmiş, gücenmiş.
ā.+dur 57a/09
[=1]
‘azza Ar. Şerefli, saygıdeğer, yücelik.
‘a. u cāhlık 74a/07
‘a. u davlat 28a/02
‘a. u haşmat 65b/04
‘a. u hürmat 75b/14
‘a. u ı tıbār 98a/02
‘a. u şaraf 27a/10
[=6]

B

- ba-cā Far. Yerinde, uygun şekilde.
b. keltür- Yerine getirmek, uygun
şekilde hareket etmek. 16a/03,
19b/07, 45b/11, 48a/06, 50a/10,
63b/02, 88b/08, 92a/14
[=8]
ba-dar Far. Dışarı, dış kapı.
b. 57a/07
[=1]
bā-dıyānat Far. Dindar, din sahibi.

- b. (imām-ı bā-dıyānat) 94b/09
[=1]
bā-fahm Far. Anlayış, idrak sahibi,
anlayışlı.
b. (şah-ı bā-fahm u idrāk) 68b/10
[=1]
bā-ḥabar Far. Bilgili, haberli.
b.+lar 31a/03
[=1]
bā-hem Far. Birlikte, aynı anda.
b. kél- 89a/04, 92a/04, 93a/04
[=3]
ba-her Far. Her bir.
b. sūy Her bir taraf. 59a/04
[=1]
bā-hūş Far. Akıl sahibi, akıllı.
b. (ḥayl-ı bā-hūş) 63a/08
[=1]
bā-karamrak Daha kerem sahibi, çok
cömert.
b. érđi 52b/03
[=1]
bā-mahābat Far. Azametli, heybetli.
b. 72b/12
[=1]
bā-sa‘ādat Far. Saadetli, mutlu.
b. 6a/04
[=1]
bā-saḥāvat Far. Cömert.
b. (cavān-ı bā-saḥāvat) 87b/11,
88b/07
b. (pād-şāh-ı bā-saḥāvat) 11b/09
[=3]
bā-şavāb Far. Dürüstlük; doğru bir
şekilde.
b. 101b/10
[=1]
bā-sūra Ar. Sure ile.
b. innā fataḥnā Fetih suresiyle.
2b/04
[=1]
bā-sūy Far. Yönüne doğru; tarafına.
b.-ı gülistan 85b/13
[=1]
bāb Ar. Kapı; husus, mesele, konu.
b. 42a/12, 57a/07
b.+ı 4b/02
b.-ı ı şrat 32a/01
b.-ı naşāt 52a/11
b.-ı sa‘ādat 73b/15

- b.+ıdın (laṭāyif bābı)** 28a/15
b.+ıdın (farāsāt bābı) 93b/03
b.+ın aç- 86a/15
b.+ını 4b/04
 [=10]
- bābā** Far. Baba, ata.
b.+sığa 20a/06
 [=1]
- bād** Ar. Rüzgar, yel.
b. 87b/04, 92a/08
b.-ı şarşar Şiddetli rüzgar. 28a/10, 48a/10
b.-ı samūm Sam yeli. 73a/01
b. yañlıg Rüzgar gibi. 57a/15, 82a/15
 [=7]
- bad-andiş** Far. Herkesin kötülüğünü düşünen, kötü niyetli.
b. 66b/05
 [=1]
- bad-baht** Far. Talihsiz, bahtsız.
a. 95b/15
b. (Şam'un-ı bad-baht) 68a/06
 [=2]
- bād-bān** Far. Yelken.
b.+ıdın 1b/05
 [=1]
- bad-gümān** Far. Şüpheli, kötü zan sahibi.
b.+ı 97b/14
 [=1]
- bad-ḥ'āh** Far. Başkasının kötülüğünü isteyen, başkası için iyilik dilemeyen (kimse).
b. 9b/12
b. bol- 13b/08
 [=2]
- bad-ḥāl** Far. Hâli kötü olan, düşkün.
b. (Şam'un-ı bad-ḥāl) 59b/12
b. (zangī-ı bad-ḥāl) 65b/10
 [=2]
- bad-ḥūy** Far. Kötü huylu (kimse), huysuz.
b. 96b/12
 [=1]
- bad-nām** Far. Adı kötüye çıkmış olan, kötü şöhretli.
b. kıl- 91a/08
 [=1]
- bad-numā** Far. Gösterişsiz, biçimsiz, çirkin.
b. (közini bad-numā eyle-) Kötü niyetle bakmak. 61b/07
b.+dın (dīv-i bad-numā) 82a/05
 [=1]
- bad-reng** Far. Kötü renkli, rengi kötü olan.
b. (zangī-ı bad-reng) 61a/11
 [=1]
- bad-şıfat** Far. Görünüşü çirkin olan.
b.+nı (dīv-i bad-şıfat) 81b/15
 [=1]
- bad-şekl** Far. Çirkin, kötü şekilli.
b. 99a/06
 [=1]
- bad-ṭa'm** Far. Tadı kötü olan, lezzetsiz.
b. 4b/08
 [=1]
- bāda** Ar. Şarap, içki, mey.
b. 55a/05, 55a/15
b.+dın 55a/12
b.-ı nāb Katıksız şarap. 32a/02, 79a/04
b. iç- 66a/14
b.+sıdın 5a/14, 26a/12, 27b/07, 36b/02, 92a/01
b.+sıdın (şacā'at bādasi) 12a/03
b.+sıdın (muḥabbat bādasi) 39b/08
 [=13]
- bāda-paymā** Ar. Şarap süzücü; *mec.* sarhoş.
b. édi 100a/14
 [=1]
- bādām** Far. Badem.
b. (naḫş-ı bādām) 18b/07
 [=1]
- badan** Ar. Beden, ten, vücut.
b. gül-zārı 26a/14, 37a/04
b.+dın 17b/10
 [=3]
- badīha** Önceden hazırlanmadan irticâlen söylenen güzel söz.
b. 27a/11
 [=1]
- badr** Ar. Ayın on dördüncü gecesindeki şekli, dolunay.
b. bol- 41b/01
b. éyle- 67a/10
b.+ı 41a/03
b. tap- 46a/02, 62b/09
 [=5]
- bağ I** Bağ, sargı, kuşak.

- b.+ı** 6b/08
b.+ı yañlıg (saç-bağı) 23a/15
 [=2]
bağ II Ar. Tanrı (Bir ismin birleşiminde kullanılır bağ+dād = Bağdād, Tanrı'nın ihsanı, armağanı).
 Bk. **dād**
b.+dur 86b/14
 [=2]
bāg Far. Bahçe, yeşillik, ağaçlık ve çiçekli yer, bostan.
b. 4a/06, 50b/10, 62b/01, 75a/15, 98b/12, 100a/11, 101a/13, 101a/15, 101b/14
b. (gül-i gül-dasta-ı bāg-ı İrem) 21a/10
b. (mīve-i bāg-ı muḥabbat) 59b/13
b. (sākin-i bāg bol-) 82b/12
b. (sayr-ı bāg-ı şahrā eyle-) 22a/02
b.+ı 70a/01, 74b/05, 74b/08
b.+ı kibi (İrem bāgı) 74b/11
b.+ı (şayḥ bağı) 101b/06
b.-ı İrem 80a/12
b.-ı mīve 4a/08
b.-ı Rızvān 62b/05
b.-ı şahī 74b/10
b.+ıda 80a/14
b.+ıda (nucūm bāgı) 39b/14
b.+ıdın (İremniñ bāgı) 70a/08
b. yañlıg 49b/10
b. yañlıg (çarā-yı bāg) 12b/08
 [=27]
bāg-bān Far. Bahçıvan.
b. 75a/04, 75a/07, 75a/09
 [=3]
bāg-bānī Far. Bir bahçıvan.
b.+ı 74b/13
 [=1]
Bağdād Irak'ın başkentinin adı, Bağdat.
B. (sultān-ı Bağdād) 4b/14
B. (şahr-ı Bağdād) 86b/13
B. érđi 92b/12
 [=3]
bağır 1. mec. Yürek, kalp, gönül.
b.+ı (bağrı) 67a/14, 72b/10
b.+ı (bağrı kân bol-) 3b/05
b.+ıga (bağrıga dāg tüş-) 4a/06
b.+ıga (taş bağrı) 55a/14
b.+ım (bağrım) 56b/07
b.+ımga (bağrımga) 9b/04
b.+ın (bağrın dāg eyle-) 64a/12
b.+ını (bağrını til-) 17a/06
b.+ını (bağrını hūn kıl-) 42b/03
 2. Göğüs.
b.+ıga (bıcağ bağrıga sal-) 83b/01
 [=11]
bağışla- Vermek, ihsan etmek.
b.-dı 14a/11
b.-y 54a/15
 [=2]
özini bağışla- 14a/11
şavābını bağışla- 54a/15
 [=2]
bāgī Far. Bir bahçe, bir bağ.
b. 74b/02, 78a/04
 [=2]
bağla- 1. Bir şeyi bir yere bağlamak.
b.-ban 72a/07
b.-dı 22a/10, 29b/13, 100b/14, 101b/07
b.-dılar 101b/05
b.-p 32b/13, 38b/04, 41b/08, 72b/08
 2. Övmek.
b.-dı 19a/09
b.-suñ 4a/10
 3. (Şiir vs.) yazmak, söylemek.
b.-ban 21b/05, 27a/11
b.-r siz 23b/13
 5. Önüne engel koymak, kapatmak.
b.-dı 15b/14, 99a/08
 6. Yardımcı fiil olarak kullanılır.
b.-dı 61a/11
b.-yın 60b/14
 [=19]
āmīn bağla- 19a/09
bél bağla- 60b/14, 101b/07
bélge bağla- 72b/08
madḥ u vasāyıl bağla- 4a/10
maḥmıl bağla- 101b/05
muḥammas bağla- 23b/13
muḥkem bağla- 22a/10, 29b/13, 72a/07
naẓm bağla- 21b/05, 27a/11
reng bağla- 61a/11
sad bağla- 15b/14, 99a/08
yük bağla- 100b/14
 [=16]
bahā Far. Değer, fiyat, kıymet.
b. (kıymat bahā) 51a/09, 86a/15

- b.+lar** (kıymat bahā) 89a/12
b.+nı (kıymat bahā) 15b/07
b.+sı 45a/08, 53b/06
b.+sığa 15a/10
b.+sın 46b/06, 46b/08, 52b/01, 53b/07
b.+sız 89a/08
b.-yı vaşl 78b/03
[=13]
bahādūr Far. Cesur, yiğit, usta savaşçı.
b. 14a/03, 14b/12
b.+ğa 13a/15
b.+nı 18b/14
[=4]
bahāna Far. Bahane, asıl sebebi gizlemek için öne sürülen sahte sebep.
b. 101b/04
b. (bir iş bahāna eyle-) 22b/13, 64a/04
b.+sını 24a/07
[=4]
bahār Far. Bahar, ilkbahar.
b.+ın 15a/06
b. ayyāmı 49b/02, 87b/12, 88a/10
[=4]
bahārīstān Far. ilkbahar mevsimi; çiçekli yer.
b.+ınıñ (söz bahārīstānı) 93b/01
[=1]
bahārī Far. Baharla ilgili.
b. (dānış-ı bahārī) 69b/08
[=1]
bahāyım (< Ar. bahā'im) Dört ayaklı hayvanlar.
b. 3b/03
[=1]
Bahrām I İkinci gülşende Mübarız'ın oğludur. Bengale şehrini muhasaradan kurtarmış ve şehrin başına geçmiştir.
B. 15a/08, 20a/11
[=2]
Bahrām II Gülfem şehrinin sultanıdır.
B. 81a/14
[=1]
bahbūd Far. Sağlık, dirilik, iyilik.
b. 90a/03
[=1]
bahīma Ar. Dört ayaklı hayvan.
b. (avşāf-ı bahīma) 98b/08
[=1]
bahr Ar. Deniz, derya, büyük göl veya nehir.
b. 68a/12, 84a/07, 102b/07
b. қа'rı 87b/09
b.+ı (hacālat bahrı) 5a/03
b.+ı (tarahhūm bahrı) 90b/12
b.-ı 'adam 25a/11
b.-ı cūşan 83a/04
b.+ıdın (külfet bahrı) 64b/11
b.+ığa (cahān bahrı) 1b/02
b.+ığa (fanā bahrı) 40b/15
b.+ını (barr u bahr) 64b/12
b. içre 61a/14
b. u bar 34b/13, 43a/13
[=15]
bahr Ar. Işık, parlaklık.
b. (köñlide bahr açıl-) 62b/04
[=1]
bahra Far. Hisse, pay, kısmet.
b. al- 16a/05
[=1]
bahra-mand Far. Hisseli, paylı, behredar.
b. ol- 19b/15
[=1]
bahra-yāb Far. Nasipli, nasiplenmiş, mutlu.
b. 38a/11
[=1]
baħrī Ar. Bir deniz.
b. 1b/06
[=1]
baħt Far. Baht, talih, kısmet, şans.
b.+ı 83b/08
b.+ı (ıkbāl baħtı) 69b/14
b.-ı cāvīd 74a/11
b.+ı dék (kara baħt) 57a/05
b.-ı felek 50a/04
b.+ın (taħt u baħt) 35a/03
b.+ınıñ 72a/02
b. sa'adat 93a/09
b. u davlat 7a/01, 54b/01, 63a/03, 74a/02, 91a/11
b. u ıkbāl 93a/06
[=14]
bā'is (< Ar. bā'is) Sebep olan, sebep, gerek.
b.+dın 55b/12
b. érdi 28a/08
b.-ı icād Varlık sebebi. 88a/02

b.-ı merg Ölüm sebebi. 42b/07
[=4]
bağ- Bakmak, bakışı bir şeyin üzerine çevirmek, görmek; seyretmek.
b.-ar érdi 84b/01
b.-ar érdiler 59a/15
b.-ğay 52b/15
b.-ıban 32b/11, 64a/02, 94b/13
b.-ıp 32b/09, 41a/01, 41b/13, 47a/13, 59a/04, 59b/07, 60a/05, 61a/15, 63b/11, 64a/14, 65b/05, 66b/05, 67a/10, 77a/02, 77b/10, 78b/01, 80b/04, 83b/12, 84b/02, 101a/03, 101a/05
b.-ıp kal- 56b/08
b.-ıp tur- 46a/11, 63a/04, 76b/12
b.-mas érdi 91a/07
b.-masa 96a/03
b.-may 13b/10
b.-sun 29b/07
b.-tı 77a/07, 78b/14, 80a/01, 83b/03, 101a/08
[=40]
manzarğa bağ- 60a/05
pur-hem bağ- 46a/11
yerge bağ- 32b/09, 77a/02
yüziğa bağ- 13b/10, 91a/07
[=6]
bağā Ar. Ölümsüzlük, devamlılık, bakılık.
b.+ğa (gül-zār-ı bağā) 25b/04
b.+sı 85b/07
[=2]
bāğī Ar. Ebedi, ölümsüz.
b. (sa'adat-ı bāğī) 2b/03
[=1]
bāl Far. Kanat, kol.
b. ur- 90a/02
[=1]
bal Ar. Hatta, belki.
b. 75b/03
[=1]
balā (< Ar. *balā* ') Bela, musibet, içinden çıkılması güç durum.
b. 12a/12, 77a/05
b. bol- 78a/06
b. çık- 82b/03
b. dék érdi 14b/11
b.+ğa (kélgen balā) 47b/03
b.+ğa sal- 32b/13

b.+ğa 84b/08
b.+ğa (yüz miñ balā) 61b/11
b. u dardğa ğam-ğāna bol- 66b/11
[=10]
bālā Far. Yüksek, yüce.
b. (sarv-ı bālā) 43b/09
b.+dın ('alam-ı bālā) 36b/13
b. boynını bālā eyle- 84a/08
b. érdi 81a/06
[=4]
balābıl (Fars. *būlbūl* kelimesinin Arapça kurala göre yapılmış çoğul şekli *belābil*) Būlbüller.
b. 67a/15
[=1]
balāhat Ar. Kalın kafalılık, bönlük.
b.+dın 96b/03
[=1]
balıĝ Balık.
b. 83b/01
b. yañlıĝ 1b/06
b.+larmı 83a/15
[=3]
balıĝçı Balık tutmayı meslek edinen kimse.
b. 83b/02, 83b/08, 83b/10
[=3]
balıyyat Ar. Sıkıntı, talihsizlik.
b. mulkı Talihsizlik diyarı. 17b/08
[=1]
Balkıs Güneşe tapan Saba ülkesinin melikesi.
B. 39a/10
B. yañlıĝ 27a/06
[=2]
bam (< Ar. *bamm*) Telli müzik aletlerine takılan en kalın tel.
b. u zır 1b/09
[=1]
banātu'n-na'ş Ar. Büyükayı denen yıldız kümesi, Yediger (Dağımlıklığı ifade etmek için kullanılır).
n.-dék 79b/04
[=1]
band Far. Bağ, bağlama. Krş **bend**
b. 57a/01, 66a/10, 87a/10
b.+dın 56a/15
b. eyle- 62a/04
b. érdi 70a/05
b. érür 93a/07

b. ét- 64b/09
b.+ğa 64a/09
b.+ıdın 62a/06
b.+ıñğa 56b/13
b. kıl- 7b/06, 22b/02, 62a/04, 75a/14
b.+larını (band üz-) 62a/08
b. tuzağ 66a/12
b. u tuzağ bol- 7b/01
 [=18]
banda Far. Kul, köle, tutsak.
b. 92a/04
b. érdi 85a/02
b. ét- 67a/09
b.+sı 69b/14
 [=4]
bandalık Kölelik, kulluk.
b.+dın 58a/05
 [=1]
bānī Ar. Bina eden, kuran, inşa eden.
b. 63b/07
 [=1]
bānū Far. Kadın, hanım.
b. 9a/09
b. bile 7a/11
 [=2]
bar (< Ar. *berr*) Kara, toprak.
b. (baħr u bar) 43a/13
b. (barr u baħr) 64b/12
b.+dın (baħr u bar) 34b/11
 [=3]
bar I Var, mevcut.
b. 13a/03, 13a/03, 24a/05, 28a/13, 44b/06, 45b/04, 46a/14, 63b/06, 73b/13, 75b/14, 98a/14
b.+dur 15a/01, 33a/04, 44a/14, 48a/08, 75b/02, 80b/03
b. édi 21b/13, 70b/15
b. érdi 5b/12, 5b/14, 6b/03, 6b/03, 8b/08, 12b/07, 13b/01, 14b/04, 21a/10, 21b/12, 27a/08, 29a/02, 32a/09, 33a/11, 38b/06, 40a/02, 52b/02, 58b/15, 62b/10, 69b/13, 71a/05, 74b/13, 81a/01, 83a/13, 87a/02, 87a/06, 90b/09, 100a/01, 100a/15
b. érdiler 65a/14
b. érken 32b/12, 46a/03
b. mu 17a/02, 59a/10, 63b/05
 [=54]
bar II Far. Yemiş, meyve.

b. (mīve u bar ber-) 93b/08
b. (sabza-ı bar bol-) 40b/01
 [=2]
bār Far. Yük; eziyet, sıkıntı.
b. (kār u bār) Meşguliyet, iş güç.
 70a/03, 73a/10, 87a/02
b. (camī' kār u bār) 6b/09
b.+ı birle 66a/03
b.-ı külfet 3a/13
b.-ı mihnat 12a/01, 34b/05
b.+ın (raħt bār) 10b/06, 11a/03, 60b/13
 [=11]
bar- (Belli bir yere) ulaşmak, vasıl olmak, gitmek, varmak.
b.- ! 13a/14, 56b/03, 78b/02
b.-ar 72b/01
b.-ar érdi 83a/07
b.-ayın 35a/02, 76a/01
b.-dı 15a/10, 15b/05, 16b/10, 22a/15, 26a/10, 31b/07, 35b/15, 42a/12, 50a/09, 53b/02, 56b/10, 59a/13, 60a/04, 60b/01, 64a/12, 75a/08, 76a/02, 77a/04, 79a/09, 81a/02, 83b/08, 83b/09, 86a/01, 86a/06, 87a/14, 89a/06, 90b/13, 92b/01, 102a/02, 102a/10
b.-dılar 17a/15, 58b/04, 60a/12, 74b/14
b.-dım 3b/04
b.-ğan 74b/06, 80a/01
b.-ğay 13b/06, 29b/10
b.-gül 36b/01, 36b/01
b.-iban 15b/06, 15b/04, 22a/12, 22b/15, 25a/07, 25a/10, 25b/01, 28a/10, 30a/01, 30b/15, 31b/12, 32b/08, 33a/13, 34a/01, 61b/12, 71b/05, 90b/12
b.-ıñız 75a/07
b.-ıp 4b/11, 6a/08, 6a/14, 13a/02, 13a/05, 13a/09, 13a/15, 16b/09, 25a/14, 27a/15, 30b/01, 31b/09, 31b/13, 33a/06, 34b/10, 35b/14, 38a/09, 38b/08, 45a/14, 45b/10, 45b/12, 46a/07, 48a/12, 52a/02, 52a/05, 53b/02, 53b/06, 55a/04, 55a/08, 55a/11, 56a/07, 56a/08, 58a/07, 59a/07, 59a/10, 60a/01, 61a/09, 62a/07, 65a/08, 65a/11, 66b/09, 68a/09, 75b/11, 78a/02,

- 78b/13, 83a/14, 84a/13, 87a/11,
87b/07, 91b/06, 91b/11, 92a/08,
92a/11, 98b/12
- b.-ıp érdi** 14b/04
b.-ıp kél- 46a/09
b.-ıp tur- 65b/15, 74b/02
b.-madı 65a/02
b.-mağım 56a/01
b.-mağ 38b/14
b.-sañ 3b/15, 45b/07
b.-sek 75b/14
b.-ur 14b/02, 92b/04, 92b/04
b.-ur édiler 14a/14, 61b/05
b.-ur érdi 4b/13, 53b/13, 57a/03,
78b/06
b.-urda 92a/02
b.-urdu 62a/15
b.-urğa 84a/07
[=140]
aldığa bar- 3b/04, 17a/15,
22b/15, 56b/10, 65a/02, 65a/11,
71b/05, 74b/14, 75b/14, 78b/02,
89a/06
arkasından bar- 16b/10, 35a/02
bir neçe manzıl bar- 48a/12
dükân-sarayğa bar- 92a/08
‘ibâdatğa bar- 92b/04
qabrğa bar- 102a/10
manzılğa bar- 30a/01, 55a/04,
55a/08
manzılığa bar- 56a/07
nihânî bar- 60b/01
salâmat bar- 92b/01
yanığa bar- 36b/01
yıraq bar- 38b/14
zûd bar- 92a/11
[=26]
alıp bar- 50a/09, 60a/12, 83b/09
yügürüp bar- 86a/01
yürüp bar- 14a/14
[=5]
bara’lmay 90b/01
[=1]
bar-bād Far. Perişan, dağılmış, heba
olmuş.
b. ber- 69a/07
b. kêt- Perişan olmak, mahvolmak.
36b/12
[=1]
bar-dār Far. Asılmış, darağacına
çekilmiş.
b. 47b/15
[=1]
bār-gāh Far. İzinle girilen yer,
yüksek divan.
b.+ı (makam-ı bār-gāh) 2b/07
[=1]
bār-gāhī Far. Bir yüksek divan, izinle
girilen bir yer.
b.+ı 74b/10
[=1]
bar-hem Far. Karışık, dağınık.
b. 58a/07
[=1]
bar-nāma Far. Mektup başlığı, zafın
üzerine yazılan adres.
b. 60a/07
[=1]
bar-pā Far. Ayakta, yıkılmamış.
b. bol- 76a/13
[=1]
bar-sabīl Far. Üzerine, yoluyla, niyetiyle.
**b. (hikāyet-i bar-sabīl-i tamşıl-ı
mışr)** 4b/06
**b. (hikāyet-i bar-sabīl-ı tamşıl-ı
muşannıf)** 4a/03
[=2]
bar-zamīn Far. Yerde, zeminde üzerinde.
b. 78b/13
[=1]
barābar 1. Far. Beraber, birlikte.
b. 6b/08, 10a/13, 45a/10
b. al- 50a/14
b. tart- 46a/15, 48a/05
2. Bir seviyede, bir hizada, eş,
denk.
b. (yer birle barābar kıl-) 20a/13
b. (yüz miñge barābar bol-) 19a/13
b. men 8b/01
[=9]
barça Bütün, hep; bütün, hepsi.
**b. 1b/08, 2b/06, 6a/11, 7a/07, 8a/12,
11b/13, 13a/09, 13b/03, 16b/04,
19a/11, 19b/08, 20a/03, 20a/08,
21a/03, 21a/07, 21b/10, 22a/09,
23b/08, 23b/10, 24a/02, 24a/04,
24a/12, 25a/13, 26b/02, 27b/15,
29a/09, 29a/12, 29a/13, 30a/08,
30b/12, 32a/11, 33a/11, 37b/06,
37b/09, 37b/12, 38b/14, 40b/07,**

- 41a/01, 41a/03, 43a/02, 43a/12, 43b/13, 48a/12, 48b/10, 49a/15, 50b/10, 52b/10, 59b/14, 66b/04, 68b/05, 68b/13, 69a/05, 72a/08, 73a/07, 73a/08, 73a/14, 75b/04, 75b/13, 76a/06, 76b/08, 77b/06, 80a/03, 80b/02, 81b/02, 83b/03, 85b/02, 85b/13, 85b/14, 86a/03, 86b/08, 86b/09, 89b/08, 89b/13, 90a/04, 90b/07, 95a/04, 95b/06, 95b/12, 97b/11, 100b/14, 101a/13, 101b/05, 101b/06, 102a/01, 102b/04, 102b/12
- b.+dın** 8b/09, 36b/15, 87a/07, 98b/02
- b.+ğa** 100a/11
- b.+ge** 100b/06
- b.+lar** 102b/07
- b.+nı** 18a/06, 22a/11, 31b/08, 72a/04
- b.+sı** 21b/06, 39a/12, 102a/15
- b.+sın** 43b/12, 58b/12, 92b/06
- b.+sını** 66b/03, 77a/01, 81b/03 [=106]
- barı** Hepsî, tamamı, bütünü.
- b.** 1b/04, 8b/06, 29a/03, 38a/10, 39b/15, 43b/10, 43b/10, 44b/01, 50a/04, 62b/07, 62b/08, 69a/09, 89a/12, 90a/13, 100a/14, 101a/01, 101a/14, 101b/04, 102a/01, 102a/10, 102a/15
- b.érür** 44b/03
- b.+ğa** 89a/12
- b.+nı** 59b/05, 101a/09
- b.+nıñ** 102a/11
- b.+sı** 43b/09, 43b/09, 44b/01, 44b/02, 44b/02, 50b/15, 65a/14, 67b/11, 69a/08, 80a/04, 87a/05, 87b/01, 91a/02
- b.+sıdın** 92b/15
- b.+sın** 10a/15 [=41]
- barı** Ar. (Bir şeyden) Kurtulmuş olan, salim, temiz.
- b.+dın** 81a/04
- b.+ğa** 56b/02 [=2]
- bārīk** Far. İnce, nazik.
- b.** 96a/01, 96a/02
- b. bol-** 96b/04, 97b/14
- b. ile tül bol-** İnce ve uzun olmak. 98a/06 [=5]
- bārīk-bīnī** Far. Çabukluk, keskinlik, sivrilik.
- b. bol-** 97a/11 [=1]
- barķ** Ar. Şimşek.
- b.** 21a/15, 89b/11
- b. yañlıg** 9a/15, 42a/01
- b.-ı lāmı** parlak şimşek. 77a/08 [=5]
- barķ-veş** Far. Şimşek gibi
- b.+ni (samand-ı barķ-veş)** 60a/13 [=1]
- bartan** Far. Kibirli, mağrur; lider.
- b.** 44a/11
- b. suvāra** 55a/10 [=2]
- bas** Far. Yeter, kafi; çok.
- b.** 8a/03, 8a/14, 45b/04, 71a/13, 79a/07, 95b/11 [=6]
- bas-** 1. Kaplamak, bürümek.
- b.-tı** 82a/03, 89b/12
2. Basmak.
- b.-ıban** 89a/06
3. Yenmek, mağlup etmek.
- b.-ıban** 36a/07 [=4]
- ķarāngu bas-** 82a/03, 89b/12 [=2]
- başar** Ar. Göz.
- b.+dın** 94a/15 [=1]
- basıl-** Üzerine ayak konmak, basılmak.
- b.-sa** 58a/08 [=1]
- basī** Far. Çok fazla, bir hayli, çok.
- b.** 7b/13, 8a/15, 21b/07, 23b/07, 27a/15, 41a/09, 41a/13, 48a/11, 64a/14, 68a/14, 75b/12, 90a/09, 94a/03, 102b/06 [=14]
- başīrat** Ar. Anlama; sağgörü, kalp gözü.
- b.** 'aynı 93b/12 [=1]
- baş** 1. İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları

kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser.
b. 35b/03, 51a/05, 71b/03, 96a/03
b. (baş közi) 29a/04
b.+dın 13b/14
b.+dın ayağ 6b/04, 18b/08, 76a/06,
b.+dın ayağı 7b/01, 21a/14, 35a/14, 43b/02, 47b/14, 87b/01, 100b/01
b.+dın ayağı ot tutaş- 48b/11
b.+dın ayağım 47b/01
b.+dın ayağın 64b/07
b.+dın ayağını 62a/04
b.+ı 14b/14, 18b/02, 19b/11, 20b/03, 36b/05, 47a/04, 102a/07
b.+ı (ayağıdın başı) 57b/13
b.+ıda 99b/12
b.+ıdın 72b/05
b.+ıdın (hüş başıdın uç-) Aklı başından gitmek. 91b/03
b.+ığa 37a/13, 39a/04, 61a/03, 63a/15, 69a/04, 86a/06
b.+ığa (ayağıdın başıga ot tutaş-) 17b/03, 33b/11
b.+ığa al- 54a/04
b.+ığa çādar al- 92a/08
b.+ığa dūd çık- 21b/10
b.+ığa ur- 71a/14, 85a/05
b.+ıgādur 70b/05
b.+ım 13a/06, 91b/01
b.+ımğa (başıga dūd çık-) 68a/03
b.+ımnı 49b/09
b.+ın 31a/02, 34b/06
b.+ın kés- 23a/14
b.+ın (baş üz-) 3b/12
b.+ın yerge ur- 48b/03
b.+ıña ur- 72a/04
b.+ını 26b/01, 49a/11
b.+ını üz- 82b/09
b.+ını (başını dīvār üze ur-) 57a/12
b.+ını buland eyle- 95a/01
b.+ını (at başını tart-) 22b/10
b.+ını ham kıl- 58a/14
b.+ını kés- 58a/09
b.+ını koymığa sal- 80b/12
b.+ını ur- 65a/10
b.+ıñ 37a/06
b.+ıñ (baş üz-) 65b/09
b.+ıñızını 23b/11
b.+ıñızını (baş kés-) 24a/03

b.+ıñını 56b/07
b. kés- 21b/11
b.+larığa 102a/15
b. ur- 26a/06
 2. Kişinin kendi şahsı, zatı.
b. birle 91a/12
b.+ı 17a/11
b.+ıda 70b/07, 100a/03
b.+ıdın 40b/15
b.+ığa 57a/02
b.+ığa iş sal- 71a/03, 76a/02
b.+ım alıp ket- 6a/05
b.+ımğa 3a/13, 68a/06
b.+ımge 84b/10
b.+ın 14a/03
b. indür- 18b/14
 3. Bir şeyin, bir kimsenin yakını veya çevresi.
b.+ıda 15a/11
b.+ığa 26a/10, 84a/13
b.+ımğa 81b/04
 4. Akıl, fikir, zihin.
b.+ıñdın 47b/02, 87a/12
b.+ığa 6a/08
b.+ka 8b/12
 5. Bir şeyin, bir yerin başladığı yer, baş tarafı.
b.+dın ayağı Baştan sona. 25a/05
b.+ığa 14a/15
 6. Bir topluluğu yöneten kimse.
b.+ığa 83a/11
 7. Herhangi bir şeyin veya yerin esas, ön, üst ve ileri kabul edilen tarafı.
b.+ı 79b/09
b.+ın 76b/02
 [=100]
başar Ar. İnsan.
b. cınsı 5b/04, 95b/08
b.+nıñ 81a/10
b. u anām 93b/03
 [=4]
başçı Rehber, kılavuz.
b. édi 8b/06
 [=1]
başla- Sevketmek, rehberlik etmek, idare etmek.
b.-p 35b/15, 44b/15
 [=2]
bat Çabuk, acele.

- b.** 26a/09, 33a/10, 60a/10, 84a/01, 87b/12, 102b/05
[=6]
- bat-** Batmak, kaybolmak; kavuşmak.
b.-arda 52a/06
b.-genini 57b/15
b.-ıpdur 58a/15
b.-kamu 60b/02
b.-tı 22a/06, 27b/06, 80a/02
[=7]
kün bat- 52a/06
lāy u tofraḳḳa bat- 58a/15
tofraḳḳa bat- 22a/06
[=3]
- bāṭ (?)**
b.+ı 100a/10
[=1]
- bāṭıl** Ar. Batıl, temelsiz, geçersiz, doğru olmayan.
b. 49b/01
b. kıl- 45b/06
[=2]
- bāṭın** Ar. İç, içteki, görünmeyen, sır.
b. (ḥabṣ bāṭın) 97b/10
b.+ı (bāṭın) 98b/09
b.+ıda 25a/02
[=3]
- bāvar** Far. İnanma, doğru bulma.
b. eyle- 67a/07, 8b/04
[=3]
- bavār** Ar. Yok olma, ölme, mahvolma.
b.+ım 37a/03
[=1]
- bay** Zengin, mülk sahibi; devlet makamı.
b. 6b/03, 9a/11, 10b/07, 44a/14, 45a/01, 50b/01
[=6]
- bay^ç** Ar. Alma, satma.
b. u şırā Alışveriş. 6a/12, 45a/12, 46a/06, 46b/04, 52b/07, 87a/12
b. ile şırā 46b/01
[=7]
- bayābān** Far. Çöl, sahra.
b. 33b/01, 35a/04, 74a/15
b. (kūh bayābān) 19a/10
b. u yabān 12b/06
b.-ı fanā 25b/04
b.+lar 84b/09
[=7]
- bayābānī** Far. Çöl adamı, göçebe.
- b.** 72b/12
[=1]
- bayān** Ar. Açıklama, açık olarak anlatma, söyleme, hikāye (anlatma).
b. 44b/05
b. eyle- 3a/01, 8b/04, 8b/05, 24a/05, 25a/09, 25b/06, 25b/11, 46a/13, 49b/14
b. ét- 11b/10, 14a/11, 20b/15, 24a/07, 25b/02, 33b/02, 37a/02, 55a/14, 67a/06, 84b/14, 85a/14, 93a/02
b.+ı 4a/02, 15b/09, 44b/09, 64b/02, 86a/12
b.+ı (naşīḥatnıñ bayānı) 88a/11
b.+ı (şarḥ u bayān) 54b/15
b.-ı gülīstān 93b/01
b.-ı otluḡ 58b/13
b.+ıda 86b/10
b.+ın 11b/02, 45a/02
[=34]
- bayāz** Ar. Beyaz, ak.
b. 95b/14
[=1]
- bāyi^ç** Ar. Satan kimse, satıcı.
b. 50a/15
[=1]
- bayna'l-amāşıl** Ar. Örnekler arasında; eşit olanlar arasında.
b. 19b/15
[=1]
- bayna'l-aḳārīb** Ar. Yakınlar arasında.
b. 27a/09
[=1]
- bayt** Ar. Beyit, iki mısralık nazım parçası.
b. tüş- 89b/12
b.-ı 'āşīkāna 22b/13
b. u ḡazal 23b/14
[=3]
- bayt** Ar. Ev, hane.
b. (baytu'l-avrān) Yıkık, viran ev. 10a/02
[=1]
- baytu'l-aḥzān** Ar. Yas ve matem evi, hüznün evi; dünya.
b.+ıḡa 17a/08, 57a/06
[=2]
- bāz** Far. Tekrar, yeniden; gerisin geriye.
b. 11b/08, 47b/15, 97b/13
[=3]

bāzār Far. Çarşı, pazar.

b. 15a/10, 52a/02, 52a/12, 52a/15, 53a/14, 53b/02, 58a/07, 60b/09, 75b/11, 76a/02, 77a/04, 87a/14, 88a/06, 88b/02, 88b/11

b. (sūy-ı bāzār) 66b/09

b. (kūy u bāzār) 43a/15

b.+ġa 87a/11

b.+ı 79a/13

b.-ı rusta 57b/12, 80a/10

b.+ıda 89a/09

[=22]

ba'zı Ar. 1. Hepsi olmayıp içlerinden birkaçı, bir kısım, bir takım.

b. 15a/01, 57b/03, 88b/15

b. él 88b/15

b. kim 57b/07

2. Bazen, ara sıra.

b. 14a/13,

b.+da 14a/13, 33b/13

[=8]

bāzı Far. Oyun.

b.-ı şatranc 8b/02

[=1]

bazl Ar. Esirgemedi bol bol verme, harcama.

b. kıl- 91a/06

[=1]

bazm Far. Meclis; içkili eğlenceli sohbet meclisi.

b. 3b/12, 79a/04

b. germ ét- 27a/11, 79a/03

b. eyle- 55a/04

b. ét- 16b/03

b.+ı 15a/02, 57a/09

b.-ı camāl 44b/01

b.-ı hāş 11b/13

b.+ıda 25b/05

b.+ıda (ma'ışat bazmı) 3a/14

b.+ıda (rızā bazmı) 39b/04, 90b/03

b.+ıdın (ma'ışat bazmı) 8a/02

b.+ıġa (vaşl-ı bazm) 32a/05

b.+ı mu 80b/07

b.+ım 63a/11

b.+ımġa 99a/02

b.+ım (bazm ber-) 19a/09

b.+ını germ kıl- 16b/03

b.+ıñġa 4a/10, 11a/15

b. tüz- 21b/05, 39a/14, 55a/08

b. yasa- 90a/12

[=27]

bāzū Far. Kolun omuzla dirsek arasındaki kısmı, pazı; güç.

b. (zor-ı bāzū) Kol kuvveti. 15b/13

b. birle (zor-ı bāzū) 30a/10

[=2]

bazzāz Ar. Bez ve bezden yapılma ürünleri satan kimse, manifaturacı.

b.+larnı 87a/15

[=1]

belki Far. Belki, olabilir ki; hatta, bile.

b. 5a/11, 38b/03, 40b/04, 41b/01, 41b/04, 41b/04, 68a/09, 68b/06

[=8]

bend Bk. **band**

b.+ge 64a/07

[=1]

beng Far. Ban otu denen bitki ve bunun afyon gibi uyuşturucu, keyif verici tohumu, afyon.

b. 56b/08, 85a/07

[=2]

Bengāla Bugün Hindistan'ın kuzeydoğu bölümünde, Hindistan'ın Batı Bengal eyaleti ile Bangladeş arasında bölünmüş tarihi bölge.

b. 20a/07

b.+ġa 12b/15

b. şahı 19b/03

b. şahı 12b/02, 14a/09, 18b/14, 18b/15

b. şahrı 19a/05, 19a/08

[=9]

ber- 1. Bir şeyi, bir kimseye erişirmek, iletmek, vermek.

b.- ! 54a/14

b.-di 8b/14, 15b/01, 36b/09, 45b/13, 62a/13, 75a/04, 78b/05, 81a/04, 83b/10, 83b/11, 85a/10, 94a/09, 95a/15

b.-di ki 11b/01

b.-gen 75a/03

b.-ġıl 75a/03

b.-iben 32a/02, 53b/11,

b.-ip 34b/02, 67b/09, 83b/05

b.-mes 51b/08

b.-sün 60a/07

b.-ür miz 63a/07

2. Ödemek; bedelini ödemek.

b.-di 88b/01

b.-er 45a/12
b.-ey 71b/15
b.-gen 48b/14
b.-gil 87b/08
b.-iben 31b/15, 36a/15, 88a/08, 88a/15, 89a/13
b.-idür 31a/14
b.-ip 20b/14, 31b/14, 52b/07
b.-meseñ 71b/09
b.-ür bol- 31a/13
 3. Bırakmak; bağışlamak.
b.-iben 40a/08, 75b/12
b.-ip 90b/05, 91a/13
b.-gen 75b/10
b.-gil 72a/04
b.-mağ 86b/02
b.-me 8a/03
b.-señ 72a/02, 72a/02, 72a/03, 72a/03
 4. (Bir hâli bir kimse ya da yerde) hâkim kılmak, ortaya çıkarmak.
b.-di 19b/13, 68a/02, 69a/07, 80a/05
b.-diñ 13b/07, 85a/09
b.-meñ 45a/09
b.-ür 44b/13
 5. (Karşıdakine iletmek istenen fikir, haber, emir, öğüt vb. bir şeyi) Bildirmek.
b.-di 13b/07, 19a/09, 53b/03, 56a/02, 90a/03
b.-diñ 85a/09
b.-gil 38b/01
b.-iben 5a/02, 54b/14
b.-ip 15b/15, 23b/12
b.-mesün 39b/06
 6. Makam ve mevki sahibi etmek; ödüllendirmek; maaş ödemek.
b.-iben 18b/10, 35a/03
b.-ip 83a/03
b.-mek 13a/12
b.-se 12b/12, 13a/07
b.-señ 16a/08
b.-ürdi 9b/14
 7. Boyun eğmek, itaat etmek.
b.-diler 26b/05, 54b/12
b.-gey 63a/03
b.-ür men 25b/10
 8. Kazandırmak.
b.-di 65b/06

b.-iben 24b/12
b.-ip 27b/10, 32a/08, 38a/06
 9. Yaymak, çıkarmak.
b.-di 2a/12, 27a/13, 37a/03
b.-ipdür 68b/04
 10. Meydana getirmek, ortaya çıkarmak.
b.-di 93b/08
 11. Satmak.
b.-ey 88a/06
b.-gil 89a/01
 12. Tezlik işlevinde tasvirî fiiller yapar.
b.-señ 83b/15
 13. Yardımcı fiil olarak kullanılır.
b.-di 23a/08, 24b/02, 57a/07, 76b/07
b.-gey siz 63a/14
b.-iben 51a/04
b.-ip 41a/10, 93a/05, 99a/13
b.-mes 93a/07
b.-señ 6a/04
 [=109]
ağlāk tabdīl ber- 99a/13
andarz ber- 89a/01
āzār ber- 19b/13, 85a/09
bar-bād ber- 69a/07
bazm ber- 19a/09
bī-kīl ber- 8b/14
bir naṣīḥat ber- 88a/06, 90a/03
cavlān ber- 65b/06
cılva ber- 27a/13, 2a/12
cılā ber- 37a/03
dast-ı irādat ber- 25b/10, 26b/05, 54b/12
dast u sa'at ber- 63a/03
dīnār ber- 20b/14, 52b/07, 88a/08, 88a/15
élgige ber- 78b/05, 83b/11
élgiñe ber- 63a/07
fiğān ber- 76b/07
ğuş-māl ber- İkaz etmek. 15b/15
hār ber- 13b/07, 85a/09
icāzat ber- 6a/04, 24b/02, 63a/14
iḥtiyārın élgine ber- 63a/07
kem ber- 45a/12
kışāş ber- 71b/09
qoldın ber- 8a/03

köñlini āzār ber- 13b/07
mīve u bar ber- 93b/08
muhlat ber- 38b/01
mujda ber- 54b/14
mükāfāt ber- 9b/14
naqd ber- 87b/08
natīca ber- 93a/07
nışān ber- 56a/02
nızām ber- 24b/12
numāyiş ber- 68b/04
pul ber- 12b/12
rışva ber- 36b/09
sīm ü zer ber- 40a/08, 51b/08, 72a/03
şuhrat ber- 53b/03
tāb ber- 57a/07
tağyīr ber- 23a/08
ṭahārat ber- 93a/05
taşdī' ber- 45a/09
taslīm ber- 80a/05
teskīn ber- 44b/13
ten ber- 41a/10
vazīfa ber- 5a/02, 23b/12
zarb ber- 51a/04
zīb ber- 27b/10, 38a/06
zīnat ber- 83a/03, 91a/13
zīnat u zīb ber- 32a/08
 [=66]
tapıp ber- 83b/15
 [=1]
berg Far. Yaprak.
b.+ide 81a/02
b.+i (şacar bergi) 85a/03
b.+i bile (şacar bergi) 85b/15
b.-i gül Gül yaprağı. 6b/07
b.-i ḥazān Güz yaprağı. 25a/08
b. ile 82b/09
b.+in 81a/03
b.+in (şacar bergi) 85a/15
b.+ini 81a/02
b.+ini (şacar bergi) 82b/06, 84b/04, 85b/13
 [=12]
beril- Verilmek.
b.-di 21a/03
 [=1]
berkit- Sağlamlaştırmak, bağlamak.
b.-ipdür 66a/11
 [=1]
beyik Büyük.

b. (beyik erg) 80a/15, 84a/10
b. (beyik tağ) 50b/10
 [=3]
bég Bir devletin ya da kabilenin yöneticisi, sahip, soylu. Krş. **biy**
b. édi 2b/05
 [=1]
bégim < *bég - i - m* Timur neslinden olan kadınlar ile timur nesline mensup erkeklerle evlenen kadınlara verilen unvan. Metinde Hokand hanı Ömer Han'ın eşi Mahlar Ayim Nâdire'ye hitaben kullanıldığı tahmin edilmektedir.
b.+ge 4b/04
 [=1]
bél İnsan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm.
b. bağla- 101b/07
b. bağla- Güvenmek, inanmak. 60b/14
b.+din 100b/08
b.+ge bağla- 72b/08
b.+ığa 62a/11
b.+ige 22a/10, 38b/15
b.+in 18b/06, 32b/13
 [=9]
bélgülük Belli, belirli, aşıkâr.
b.+dür 99b/15
 [=1]
bés Dörtten sonra gelen sayının adı.
b. (on bás) 46b/14
b. yıl 41a/14
b. yüz 45b/09
b. yüz aşrafı 45b/11
b. yüz dīnār 52a/13
b. yüz dıram 52b/01
 [=6]
béşinçi Beşinci. Sırada dördüncüden sonra gelen.
b. 86b/07
b. gülşen 39b/03, 39b/04
 [=3]
bıçaq Bıçak.
b. 74a/04
b.+larmı 83b/01
 [=2]
bıḥār Ar. Denizler.
b. 1b/03
 [=1]

bıhraḳ Daha iyi, iyice.

b. 86b/08

b. érür 9a/13

[=2]

bīnā (< Ar. *binā* ') Kuruluş, bünye, eser, yapı.

b. ét- İnşa etmek. 4a/06

b.+sı ḳal- 4a/09

b.+sı dék (çarḥ bīnāsi) 102b/04

b.+sıda 69b/02

b.-yı salṭanat 62b/11

[=5]

bīsāt (< Ar. *bisāt*) Halı, kilim, keçe, minder gibi yere yayılan şey, yaygı. Krş. **bīsāt**

b. 59b/05, 88a/01

b.+ı 53a/10, 53b/03

b.-ı āfat-engīz 53a/08

b.+ıda 5b/12

b.+ıdın 53a/14

b.+ıḡa 53b/02, 66b/09

b.+ım 34a/08

b.+ın 66b/11

b.+ını 53b/05, 60a/04

b.+ıñ 53a/05

[=14]

bīsāt Bk. **bīsāt**

b. 52a/11

[=1]

bīsāṭī Far. Bir yaygı; bir kilim.

b. 52a/07

[=1]

bıstar Far. Yatak, döşek; yayvan, uzun.

b. érür 97a/15

[=1]

bısyār Far. Çok.

b. 11a/05, 83a/13, 93a/01, 97b/09

[=4]

bī-ābrū Far. İffetli olmayan, şerefsiz.

b. 7a/08

[=1]

bī-‘adad Adetsiz, sayısız.

b. 87b/06, 91a/01, 100a/07

b.+lar (luṭf-ı bī-‘adad) 102b/10

[=4]

bī-āfat Far. Belasız, musibetsiz.

b. u bīm 80a/05

[=1]

bī-‘aḳl Far. Akılsız.

b. (dīvāna u bī-‘aḳl macnūn bol-)

13a/10

[=1]

bī-ārāmlıḡ Rahatsızlık, huzursuzluk.

b.+dın 3a/14

[=1]

bī-bahā Far. Paha biçilemeyecek kadar değerli.

b. 10a/15, 21b/08, 86b/11

b.+dur (durr-ı bī-bahā) 87b/05

b.+nıñ (durr-ı bī-bahā) 45a/10

[=5]

bī-bahra Far. Nasipsiz, mahrum.

b. 32b/03

b.+dur men 51b/08

[=2]

bī-cān Far. Cansız, ruhsuz.

b. ḳıl- Öldürmek. 17b/05

[=1]

bī-cināyat Far. Suçsuz, günahsız.

b. (gurūh-ı bī-cināyat) 25a/10

[=1]

bī-çāra Far. Çaresiz, zavallı. Krş. **bī-çāre**

b. 56a/04

b. bol- 70b/01, 72b/01

b.+lar dék 75b/08

b.+larḡa 75b/12

b.+nı 35b/14

b. u sar-sān 18a/13

[=8]

bī-çāre Bk. **bī-çāra**

b.+large 17b/11

[=1]

bī-çāraī Far. Bir çaresiz, çaresiz

b.+dın 15b/02

[=1]

bī-çāra-parvar Far. Kimsesizleri, çaresizleri koruyan.

b. bol- 11b/15

[=1]

bī-dād Far. Zalim.

b. (zālim u bī-dād) 95b/11

[=1]

bī-davā Far. Dermansız, çaresiz.

b.+ḡa (dard-ı bī-davā) 22b/06,

61b/11, 84b/08

[=3]

bī-dılī Far. Yüreksizlik, korkaklık.

b. (nıṣān-ı bī-dılī) 98a/06

[=1]

bī-dīn Far. Dinsiz.

- b. (Şam'ün-ı bī-dīn)** 67a/04
[=1]
bī-dost Far. Dostsuz, arkadaşsız.
b. (yād-ı bī-dost) 54a/11
[=1]
bī-ğam Far. Gamsız, dertsiz, tasasız.
b. bol- 14a/06, 29a/08
b. eyle- 37b/03
b. édiler 33b/05
[=4]
bī-ğaraž Far. Katıksız, halis, garazsız.
b. 86b/04
[=1]
bī-ğış Far. Saf, katışksız, şüphesiz.
b. 99a/14
[=1]
bī-gümānī Far. Şüphesizlik, kesinlik.
b. (velī-i bī-gümānī) 100a/01
[=1]
bī-güneh Far. Günahsız, suçsuz.
b. 25b/02
[=1]
bī-habar Far. Habersiz, bilgisiz.
b.+dur 23a/06
b.+nıñ 56a/06
[=2]
bī-ħad Far. Hadsiz, sınırsız, engin.
b. 54b/10, 83a/14, 86a/07
b.+larnı 60b/10
b. (bī-ħadd u ġāyat) Hadsiz ve sınırsız, pek çok.10b/13
[=5]
bī-ħāl Far. Hâlsiz, perişan.
b. eyle- 73b/09
[=1]
bī-h^vāst Far. İster istemez, elde olmadan.
b. 37a/11
[=1]
bī-ħayāyī Far. Edepsizlik, utanmazlık, küstah olma durumu.
b. 84b/10
b. (kūs-i bī-ħayāyī) 8a/07
[=2]
bī-ħūd Far. Kendinden geçmiş, baygın.
b. 20b/06
b. (mast bī-ħūd) 68a/03
[=2]
bī-hūş Far. Akıllı başında olmayan, kendinden geçmiş, baygın.
b. 7a/15, 22a/13
- b. (dārū-yı bī-hūş)** 62a/02
b. bol- 10a/03, 27b/07, 65a/09, 80b/11, 86a/02
b. (özidin bī-hūş ket-) 4b/11
b. kıl- 77a/09
[=10]
bī-ıhtıyār Far. Gayri ihtiyari, elinde olmadan, iradesi dışında.
b. 65a/08, 68a/02
[=2]
bī-idrāk Far. İdraksiz, ahmak.
b.+ı (şayyād-ı bī-idrāk-ı mağrūr) 6b/14
[=1]
bī-ķarār Far. Rahatsız, huzursuz.
b. bol- 42a/04
[=1]
bī-kem Far. Eksiksiz, tam.
b. 99a/06, 97b/04
b. u kāst Eksiksiz, noksansız. 65b/08
[=3]
bī-kemend Far. İpsiz, kementsiz.
b. 24b/15
[=1]
bī-kes Far. Kimsesiz, sahipsiz.
b. 15b/02
[=1]
bī-ķıl Far. Sözsüz, sessizce.
b. 28b/08, 61b/14, 74b/07
b. ber- 8b/14
[=4]
bī-muħābā Far. Korkusuzca, çekinmeden.
b. 49b/04, 100b/09
[=2]
bī-murd Far. Ölümsüz, ölmemiş.
b. 84b/07
[=1]
bī-mükellef Far. Sorumlu olmayan.
b. 54b/13
[=1]
bī-navā Far. Nasipsiz, çaresiz, mahrum, zavallı.
b.+ğa 6a/12
b. sen 8a/14
[=2]
bī-navālīğ Bk. **bī-navālīğ**
b. 6b/02
[=1]

bī-navālīk Far. Nasipsizlik, çaresizlik.

Krş. **bī-navālīg**

b. 78a/12

[=1]

bī-navāyī Far. Nasipsiz olma durumu, zavallılık, fakirlik, acizlik.

b. 8a/07, 75b/03

[=2]

bī-nihāyat Far. Nihayetsiz, sonsuz.

b. (salām-ı **bī-nihāyat**) 10b/13

[=1]

bī-nişāna Far. İzsis, işaretisiz, belirtisiz.

b. 35b/04

[=1]

bī-par u bāl Far. Kanadı olmaksızın, tüyü kanadı olmadan.

b. 30a/14

[=1]

bī-rah Far. Yolsuz, yolu olmayan.

b. 62a/15

[=1]

bī-rahm Far. Merhametsiz, acımasız.

b. 7a/14, 96b/12

[=2]

bī-ranc Far. Zahmetsiz, sıkıntısız, eziyetsiz.

b. 86a/08

[=1]

bī-şarm Far. Utanmaz, edepsiz.

b. 95b/15, 97a/03

[=2]

bī-şek Far. Şeksiz, şüphesiz.

b. 46a/03

[=1]

bī-tāb Far. Yorgun, bitkin, dermansız.

b. **bol-** 49b/09, 79a/10

b. **kıl-** 32a/02

[=3]

bī-tavaḳḳuf Far. Durmadan.

b. 91b/08

[=1]

bī-vafā Far. Vefasız, sözünde durmayan, sadakatsiz.

b. 35a/05

b.+dın 7b/08

[=2]

bī-vafālīk Far. Vefasızlık.

b. **kıl-** 35b/09

[=1]

bī-vahm Far. Korkusuz.

b. 78a/04, 97b/15

b.-ı āfat 72b/12

[=3]

bī-ẓan Far. Şüphesiz.

b. 78a/04

[=1]

biç- (Kumaş, deri vb.ni) Dikilecek şeyin ölçülerine göre kesmek.

b.-gen 39b/10

[=1]

bid Yarım kanatlılar alt takımına giren, insan ve memeli hayvanların vücudunda asalak olarak yaşayan böcek, kehle, bit (*Pediculus*).

b.+i 96a/08

[=1]

bīdār Far. Uyanık.

b. 60b/03

b. **bol-** Uyanık olma. 42a/02, 43a/07, 56a/10, 65a/01, 73a/06, 84a/15, 91b/15

b. **ét-** Uyandırmak. 8a/02, 17a/14, 74a/06

[=11]

bīdārhlīk Uykusuzluk, uyumama.

b.+dın 49b/08

[=1]

bīgāna Far. Yabancı.

b. 56a/01

[=1]

bīḥ Far. Kök, kaynak.

b.-ı dunyā 65b/09

[=1]

bil- 1. Anlamak, gerçeğine erişmek, idrak etmek.

b.- ! 26a/11, 26a/11, 31a/1593a/10

b. ! ki 31a/09

b.-ki 68b/12

b.-di 100b/13, 101a/13

b.-di ki 83b/04

b.-di-kim 84b/15, 89a/07

b.-dim 37a/08

b.-dim ki 50b/07

b.-diñiz mü 91b/07

b.-gil 3a/06, 10b/10, 74a/02

b.-ğu dék 20b/13

b.-iben 32b/11, 82b/05

b.-ip 17b/07, 39a/06, 49a/12, 52b/07, 59b/12, 90a/03, 99a/09

b.-mağıga 55b/11

b.-mes 13a/11
b.-sün 84a/03
b.-ür 81b/08, 95a/11
 2. Bir şey hakkında bilgisi olmak,
 o şeyi öğrenmiş bulunmak.
b.-di 42b/03, 45a/01
b.-di-kim 64b/11
b.-diler 95b/12
b.-elük 45a/14
b.-geni 10a/10, 57a/04, 78a/05
b.-genlerini 11b/10
b.-gey 94b/01
b.-gil 73b/13
b.-ip 36b/07, 54b/12
b.-ipdür 57b/04
b.-mem 31b/10
b.-mes érdi 87a/08
b.-mey 77a/01
b.-ür édi 9b/15
b.-ür érdi 29a/15, 58a/13
 3. Kabul etmek, addetmek,
 saymak.
b.-eyin 92a/04
b.-gül 54a/01, 54a/01
b.-ip 23b/11
b.-ip men 36b/15
b.-meğay 3a/11
b.-ür érdi 16a/10
 4. Değerlendirmek, takdir etmek.
b.-ip 54a/13
b.-sün 78b/04
b.-ür men 7b/10
 5. Öyle olduğunu düşünmek,
 sanmak.
b.-ür 75b/08
 6. Tanımak.
b.-diñiz mü 92a/09
 7. Bir şeyi yapmaya muktedir
 olmak.
b.-güm 64a/05
 8. Yardımcı fiil olarak kullanılır.
b.-mes érdi 92a/07
b.-mey 76b/14, 83b/07
 [=68]
afzal bil- 23b/11
aḥvālını bil- 11b/10, 94b/01
‘ayān bil- 26a/11
dégenin bil- 92a/07
ḥālın bil- 42b/03, 95b/12
kıymat bil- 7b/10

muḳaddam bil- 92a/04
nihān bil- 26a/11
nav‘-ı ‘ibādat bil- 9b/15
özige vācīb bil- 3a/11
özini bil- 13a/11, 76b/14, 83b/07
ravşan bil- 93a/10
sözni bil- 10b/10
Teñrini ḥāzır bil- 17b/07
yaḳın bil- 3a/06, 31a/15, 50b/07,
 83b/04, 84a/03

[=23]

bile 1. Bk. **birle 1**

b. 4b/15, 7a/11, 8b/01, 8b/13,
 10a/11, 11b/08, 12a/08, 12a/13,
 13a/13, 14a/05, 14a/05, 18a/14,
 19a/03, 20b/14, 21a/12, 21a/12,
 24b/06, 26a/13, 26b/14, 27a/02,
 28b/06, 30b/02, 33a/06, 34b/08,
 34b/10, 36a/04, 38a/06, 38a/12,
 38b/08, 38b/10, 38b/11, 45b/10,
 46a/09, 47b/07, 47b/15, 50b/03,
 55a/01, 55a/10, 55b/14, 56a/04,
 56a/08, 56b/04, 56b/09, 58b/07,
 59a/07, 64b/12, 68a/05, 69a/04,
 69b/12, 72a/10, 73b/02, 75b/06,
 76a/10, 78a/02, 80a/02, 82a/08,
 85b/15, 91a/06, 92a/11, 92b/12,
 94b/01, 97a/14, 100a/12, 100b/13,
 101a/02, 101b/06

b. (-gen bile) 75a/05

2. Bk. **birle 2**

b. 27a/01, 52a/03, 60a/01, 60a/07,
 82b/12

[=72]

bilen 1. Bk. **birle 1**

b. 2b/08, 6a/09, 12b/09, 19b/08,
 21b/11, 22a/12, 25a/03, 25a/06,
 51a/06, 56a/02, 67a/01

2. Bk. **birle 2**

b. 38a/14, 39a/09, 39a/10, 45b/13,
 60a/08

[=16]

bilin- 1. Bilinmek, öğrenilmiş bulunmak.

b.-di kim 74b/10

b.-ğay 38b/13, 95a/13

2. Anlaşılmak, gerçeğine
 erişilmek.

b.-sün 18a/09

[=4]

bīm Far. Korku.

- b. (ḥavf ile bīm)** 39a/08, 47b/01
b. (bī-āfat u bīm) 80a/05
b. eyle- 87b/10
 [=4]
bīnā Ar. Kalp gözü ile gören (kimse), basiretli.
b. bol- 94b/01
 [=1]
bir 1. Bir, sayıların ilkinin adı; bu sayı kadar olan.
b. 15a/07, 15b/15, 21b/02, 30b/06, 35a/07, 37a/06, 41b/07, 41b/07, 58a/15, 62b/01, 62b/02, 67b/05, 70a/07, 71a/10, 74b/15, 75a/01, 82a/07, 83a/06, 88b/14, 90b/05, 98b/13, 101b/11
b. ay 9a/11, 46b/08
b. ay çalḫ Bir ay kadar. 25a/05, 30b/09
b. bir 10a/06, 20a/13, 33b/09, 46a/04, 52a/09, 53a/04, 56a/11, 58b/11, 58b/12, 67b/02, 67b/12, 82a/10, 86a/01, 92b/06, 99a/05
b. dem 14a/03, 22a/11, 47a/04, 49a/13, 51b/02, 85a/01, 90b/05
b.+i 3a/04, 3a/04, 3a/04, 12b/03, 12b/04, 28b/04, 28b/05, 28b/07, 29a/06, 29a/06, 29a/06, 29a/06, 30b/06, 41b/06, 41b/09, 41b/09, 41b/09, 44b/11, 44b/11, 44b/11, 47b/07, 47b/08, 47b/09, 47b/10, 47b/12, 47b/12, 47b/13, 62a/12, 63a/11, 63a/12, 71b/13, 71b/13, 73a/12, 73a/12, 73a/13, 83a/13, 84b/07, 86b/14, 86b/14, 93a/03
b.+idür 3a/02, 47b/11, 93a/04
b.+iḡa 62a/13, 66a/02
b. iki yüz 75b/11
b.+in 66a/02, 73a/13, 81a/03, 84b/03
b.+ini 15a/10, 61a/02, 61a/02, 82b/06
b.+ini (miñdin biri) 52b/10
b.+ini (üçdin biri) 30a/04
b.+ini (üçevidin birini) 69a/10
b.+isi 82a/07
b. kéçe 7a/11
b. kim 9b/01
b. koş at 51a/10
b. naşīḥat ber- 88a/06, 90a/03
b. laḫza 64b/02, 79b/11, 85b/01
b. pand 88b/04
b. sā'at 35a/09, 77a/11, 83a/14, 85b/14
b. tün 25a/06
b. yıl 6b/09, 15a/06, 28b/08, 34b/07, 41a/14, 51b/03, 66b/15, 67a/04, 72b/11, 101b/02, 101b/11
b. yıl bol- 34b/12
b. yıllık 70a/03
 2. Belirsiz sıfat veya zamir olarak herhangi bir şeyi, yeri veya kimseyi gösterir.
b. 2a/08, 3a/15, 4a/06, 4b/07, 5b/12, 5b/12, 5b/14, 6b/03, 6b/03, 6b/06, 6b/08, 7a/14, 8a/14, 10b/06, 13b/15, 13b/15, 14a/04, 14a/15, 16b/05, 17a/03, 18b/06, 21a/05, 21a/10, 21b/13, 22a/04, 23b/12, 23b/15, 24b/15, 26a/02, 27a/08, 28a/09, 29a/02, 30b/04, 30b/11, 30b/15, 32b/12, 33b/06, 34b/02, 35a/06, 35a/08, 35a/08, 35a/09, 35a/11, 35b/07, 35b/10, 36b/01, 36b/14, 40a/02, 40b/03, 41b/03, 42a/14, 44a/14, 45b/04, 46a/03, 46a/03, 46a/10, 47a/11, 49b/13, 50a/07, 50b/10, 51a/07, 51a/14, 51b/08, 52a/05, 52b/02, 52b/15, 53a/08, 53a/09, 53a/10, 53b/05, 54b/06, 55a/06, 56a/07, 56a/12, 58a/02, 58a/05, 58b/15, 59b/04, 60a/14, 60b/03, 60b/06, 60b/08, 61a/01, 61a/04, 61a/07, 61a/11, 61b/06, 61b/14, 62b/04, 62b/10, 63a/01, 64a/2, 64b/04, 66a/01, 66a/03, 66a/04, 66b/09, 71a/08, 72a/10, 73a/03, 74a/01, 74b/01, 77a/10, 78b/02, 79a/14, 79b/07, 79b/13, 80a/07, 80a/15, 81a/10, 81a/15, 82b/09, 83a/04, 83b/01, 84a/10, 84b/02, 85b/15, 86b/11, 87a/02, 87a/06, 87b/02, 87b/04, 88a/03, 89b/01, 90b/09, 92a/03, 92b/04, 92b/14, 94a/03, 94b/13, 98b/12, 99a/06, 100a/12, 100a/15, 101a/07, 101b/13
b. birdin 10a/13, 43a/10, 74b/08
b. birḡa 23a/01, 83a/09
b. birge 35b/07, 76b/01, 81a/07,

98a/15
b. biri 36a/09
b. biri birle 71a/13
b. biridin 10a/05, 32a/07, 33b/15, 64b/13, 82b/15
b. biriğa 51a/04, 52b/09, 61a/09, 61a/09, 64b/07, 66a/02, 83a/09, 94a/08
b. birige 37b/02, 58b/08, 62b/13, 73b/03, 85b/02
b. birin 51a/04
b. birini 29a/04, 36a/08, 53a/11, 62b/13, 85a/13, 89b/13
b. birisi birle 71a/05
b.+din (bir birdin) 43a/10, 74b/08
b.+ğa (bir biriğa) 23a/01
b.+ge (bir birge) 20a/14, 35b/07, 81a/07, 98a/15
b.+i 94a/07, 102a/08
b.+i (bir biri) 36a/09, 71a/13
b.+i (her biri) 40b/12, 94a/06
b.+i birle (her biri) 25a/07
b.+ide (her biri) 4a/14
b.+idin (bir biridin) 10a/05, 10a/13, 32a/07, 33b/15, 64b/13, 82b/15
b.+iğa (bir biriğa) 51a/04, 52b/09, 61a/09, 61a/09, 64b/07, 66a/02, 85a/01, 94a/08
b.+ige (bir birige) 37b/02, 58b/08, 62b/13, 73b/03, 76b/01, 85b/02
b.+ige (her birige) 65a/04
b.+imiz (her biri) 29a/10
b.+in 3a/06, 76b/05
b.+in (bir birin) 51a/04
b.+in (her birin) 36a/05
b.+ini (bir birini) 29a/04, 36a/08, 53a/11, 62b/13, 85a/13, 89b/13
b.+ini (her birini) 45a/03
b.+iniñ 84a/12
b. insān 98b/04
b.+isi (bir birisi) 71a/05
b.+isi (her birisi) 1b/08
b. iş bahāna eyle- 22b/13, 64a/04
b. kéçe 41a/15, 42a/12, 48b/02, 64b/03, 68a/01
b. kéçe bilen 67a/01
b. kim 67b/09
b. kişi 13a/12, 31a/06, 41b/15, 65b/01

b. kün 16b/02, 22a/01, 22b/07, 24b/13, 32a/14, 49b/02, 50a/13, 51b/04, 66b/09, 71a/12, 85b/06, 94a/02, 94b/12, 95b/03
b. manzıl 38b/03, 64b/09, 65a/12, 65a/13, 80a/02
b. manzılğa yet- 74b/08
b. neçe 39a/13
b. neçe yıl 4a/09
b. néçe Birkaç. 2a/04, 5a/05, 7a/13, 24b/14, 28a/08, 28b/03, 29b/14, 37b/09, 48a/12, 50b/14, 58a/12, 61b/14, 62a/03, 75b/12, 78a/01
b. néçe kün 80a/06
b. nemeşe 61a/03, 83b/02
b. teref 48a/05, 51a/12, 53b/04, 84b/01
b. tün 3b/04, 6b/02, 16b/05, 27a/13, 65b/14
b. yan 45a/11, 48a/04, 52a/15, 55a/10, 60a/11, 60b/15, 64b/04, 65a/10, 68a/08, 97a/12
b. yer 6a/10, 15a/05, 16b/10, 24a/15, 44a/03, 52b/08, 59a/07, 76a/10, 80a/06, 81b/09, 85a/01, 89b/03, 89b/04
b. zamān 48b/01, 80b/08
b. zamānī 9b/01
 3. Bir kere, bir defa, bir kez.
b. 7b/11, 67a/03
b. yol 68a/15, 100b/15
 4. Aynı, bir, ortak, öz.
b. cısm eyle- 102a/14
b. érür 29a/14
b. tün 71a/03
 5. Sıfat veya zarf olarak başına geldiği kelimenin anlamına göre söyleyişe kuvvet katar.
b. 39a/11, 60b/14, 76b/11 [=454]
birev Bir kimse, herhangi biri.
b. 2a/09, 2a/09, 6a/12, 26a/01, 46a/07, 60a/01, 75a/08, 91a/12, 94b/04
b.+din 79a/04
b.+ğa 94a/05
b.+ge 35b/13, 78b/02, 101b/09
b.+i 30a/09, 74b/14, 94a/08, 100b/03

b.+idin 93a/01, 95b/05

b.+ığa 90b/05

b.+ni 2a/07, 2a/07, 2a/08, 2a/10,
2a/10, 2a/11, 2a/11, 10b/01,
11a/10, 63b/15

[=31]

berkine Far. Heyecan verici.

b. 76a/03

[=1]

birle 1. İle, isimlerin sonuna gelerek

birliktelik, beraberlik, araç, neden
veya durum anlatan cümleler

yapmaya yarayan söz. Krş. **bile 1,**
bilen 1, birlen, ile 1

b. 2a/05, 4b/05, 6a/08, 6a/11, 7a/01,
7a/02, 7a/05, 7a/06, 7a/11, 7b/06,
8a/09, 8b/01, 9b/07, 11a/05,
11b/09, 12b/10, 14b/09, 15a/03,
15a/05, 15b/06, 15b/15, 16a/04,
16a/06, 16a/14, 16b/03, 16b/05,
17a/06, 17a/07, 17a/11, 17b/02,
17b/12, 17b/15, 17b/15, 19a/02,
19a/10, 20a/02, 20a/13, 21b/03,
21b/05, 21b/08, 21b/15, 22b/08,
23a/07, 23a/14, 23b/01, 23b/13,
23b/13, 24a/11, 24b/05, 25a/07,
25b/01, 26a/12, 26a/14, 27a/04,
27b/10, 27b/12, 29a/04, 29a/04,
29b/12, 30a/09, 30a/10, 31a/02,
32a/05, 32b/04, 33a/05, 33a/15,
33a/15, 33b/08, 34a/02, 34a/06,
34a/12, 34b/10, 35b/01, 36a/09,
36a/14, 37a/05, 38a/12, 38b/10,
38b/15, 39a/03, 39a/04, 39a/05,
39a/10, 39b/07, 41a/02, 42b/03,
42b/09, 42b/09, 43b/08, 44b/13,
45a/10, 45a/14, 46a/01, 46a/15,
46b/07, 47a/09, 48a/09, 48b/15,
49b/05, 49b/09, 50a/14, 50b/12,
51a/03, 51a/04, 51b/14, 52b/09,
53a/07, 53b/08, 53b/11, 54b/02,
55a/07, 55a/13, 55b/10, 56a/07,
56a/08, 56a/12, 56b/07, 58a/03,
58a/09, 58a/10, 58b/02, 58b/03,
58b/09, 59a/14, 59b/10, 60b/07,
60b/10, 61a/14, 62a/02, 62b/08,
63b/09, 64b/09, 65b/07, 65b/14,
66a/03, 66b/04, 66b/15, 67a/01,
67a/04, 67a/08, 67b/14, 68a/01,
68a/07, 68b/14, 69a/12, 70a/05,

70b/03, 71a/03, 71a/05, 71a/13,
71a/13, 71b/10, 72a/05, 74a/13,
74a/13, 75b/01, 76a/13, 76a/14,
76a/14, 76b/08, 76b/08, 76b/10,
76b/10, 77a/12, 77b/08, 77b/10,
77b/10, 78a/01, 78a/11, 78a/12,
78a/15, 78b/07, 78b/14, 79a/15,
80b/15, 82a/05, 83a/03, 83a/03,
83b/13, 83b/13, 85a/04, 85a/10,
86a/08, 87a/10, 87a/11, 88a/03,
88a/07, 88b/13, 89a/03, 89b/02,
90b/02, 91a/08, 91a/12, 91a/12,
91a/15, 93a/05, 93a/08, 93b/11,
93b/11, 93b/12, 93b/15, 97a/09,
98b/09, 99a/08, 99a/15, 99b/15,
100b/04

b. érđi 77a/02

2. İle, cümlede bulunan iki
kelimeyi, iki öbeği birbirine
bağlamaya yarayan söz.

Krş. **bile 2, bilen 2, ile 2**

b. 15a/06, 18b/01, 21b/15, 26a/01,
26a/05, 29a/14, 29a/14, 38a/06,
38b/04, 41a/01, 43a/04, 46b/11,
46b/15, 47a/11, 47b/10, 62b/01,
67a/09, 71a/12, 72a/11, 75a/05,
77b/09, 79b/04, 81a/07, 81b/02,
83a/09, 85b/04, 85b/09, 88a/15,
88b/05, 94b/03, 96a/13, 100a/13

[=240]

birlen Bk. **birle 1**

b. 17b/13, 17b/13, 21b/05, 24a/01,
24a/01, 48b/07, 57b/02, 57b/02,
81b/14, 81b/14

[=10]

birün Ar. Dış, dışarı, dışarıya. Krş. **birün**

b. 57a/08

b. bol- 22a/04, 39a/05, 40b/03,
49b/08, 53a/09, 57a/14

b. kııl- 55a/09

[=8]

birün Bk. **birün**

b. bol- 29a/01, 30a/13, 56b/10

[=3]

bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm Ar.

Rahman (ve) rahim (olan) Allah'ın
adıyla.

b. 1b/01

[=1]

bismil Far. Boğazlanmış, kesilmiş.

- b. (cānīñ bismil eyle-)** Canını feda etmek. 16b/02
- b. kıl-** 74a/05
- b. kibi** 22a/07
[=3]
- bīş** Far. Fazla, artık.
b. 97b/04
- b. érür** 44a/15
[=2]
- bit- I** Bitmek, yeşermek.
b.-gen 62b/05
b.-gen édi 100a/07
b.+ip 100a/07
[=3]
- bit- II** Bitmek, sona ermek.
b.-ip 67/04
[=1]
- bitil-** Yazılmak.
b.-gen 82b/13
[=1]
elif-lām bitil- 82b/13
[=1]
- bīve** Far. Dul.
b. 40a/08, 71b/08, 72a/01, 72a/09
b. (yatīm u bīve eyle-) 25a/01
b.+ge 71b/15, 72a/07
b.+ni 72a/15
b. oğh 71a/13, 71a/14
b. u tul 40b/09
[=11]
- bīve-zen** Far. Dul kadın.
b. 71b/07
b.+ge 71a/08, 72a/14
[=3]
- biy** Devletin ileri gelenlerine verilen unvan, bey. Krş. **bég**
b. bile 27a/02
[=1]
- biz** Çokluk birinci şahıs zamiri.
b.+de 62b/10
b.+din 46a/07, 83b/06
b.+ge 44b/09, 51b/09, 75b/09, 88b/15
b.+gedür 69a/03
b.+iñ 19a/14, 33a/04, 73a/09, 73b/04, 73b/09, 75b/02, 84b/14
b.+ler 46a/03, 75b/07
b.+lerğa 46a/06
b.+lerge 24a/05, 24a/14, 29a/10, 38b/01, 45a/13, 9a/02
- b.+ni** 50a/07, 50a/09, 73b/12, 75b/08
[=28]
- bol-** 1. Olmak. Krş. **ol-**
b.-! 31b/15, 42b/14, 47b/11, 54a/08, 88a/15
b.-adurlar 24b/14
b.-alı 85b/10
b.-alük 24a/15
b.-ay 53a/09, 61a/07, 93b/10
b.-ay-dép 27b/08, 50a/06, 87a/14
b.-aydır men 27b/13
b.-dı 2a/09, 2a/15, 2b/10, 3b/01, 4b/12, 5b/10, 7a/04, 7b/15, 7b/15, 8a/11, 8b/02, 8b/05, 8b/05, 8b/13, 9a/07, 9a/07, 9a/14, 9b/01, 9b/03, 10a/03, 10a/07, 10b/15, 10b/15, 11a/01, 11a/04, 12b/05, 13b/15, 14a/02, 14a/06, 14a/12, 14a/12, 14a/14, 15a/07, 15a/07, 15a/13, 15a/13, 15a/14, 15b/03, 15b/04, 18a/01, 18b/12, 18b/13, 19b/08, 19b/10, 19b/11, 20b/02, 20b/04, 22a/04, 22a/07, 22b/06, 22b/07, 23a/02, 23b/05, 24b/02, 24b/05, 24b/13, 25a/02, 25a/03, 25a/13, 25b/08, 26a/02, 26a/14, 27b/07, 28b/02, 29a/01, 29a/03, 29b/12, 30a/09, 30a/12, 30a/13, 30b/02, 30b/08, 30b/15, 31b/13, 33a/13, 33a/14, 33b/06, 34a/05, 34a/05, 34a/08, 34a/11, 34a/11, 34a/12, 35a/14, 35b/04, 37a/09, 37a/14, 37b/01, 37b/07, 38a/01, 38a/14, 38b/14, 38b/14, 39a/05, 39a/13, 40a/09, 40a/14, 40b/01, 40b/03, 40b/08, 41a/08, 41b/02, 42a/01, 42a/02, 42a/05, 42b/03, 42b/12, 43b/12, 44a/09, 44a/10, 44b/15, 45a/04, 45b/01, 46a/10, 46b/05, 46b/14, 47a/12, 47a/12, 47b/06, 48b/10, 48b/10, 49b/08, 49b/08, 49b/09, 49b/13, 50a/07, 50b/02, 50b/03, 51a/11, 51b/14, 52a/15, 52b/12, 52b/14, 53b/06, 53b/08, 54b/05, 55a/15, 55b/01, 55b/02, 56a/10, 56a/10, 56a/11, 56b/10, 57a/05, 57a/14, 58b/09, 58b/13, 59b/13, 60a/12, 61a/03, 61a/08, 61a/10, 61a/15, 61b/04, 61b/13,

- 62a/11, 62b/03, 63b/03, 63b/04,
63b/13, 64a/09, 64b/04, 65a/01,
65a/07, 65a/09, 65a/13, 67a/03,
67b/02, 67b/11, 68a/01, 69a/08,
69a/13, 70a/07, 70b/12, 70b/12,
70b/14, 70b/14, 71a/05, 71b/14,
72a/14, 72a/14, 72b/01, 72b/01,
72b/07, 72b/07, 72b/10, 73a/06,
74a/03, 74a/08, 74a/11, 74b/09,
75a/03, 75b/15, 76a/13, 76b/02,
77a/08, 77a/15, 77b/02, 77b/06,
77b/11, 77b/12, 78a/05, 78a/06,
78a/07, 79a/02, 79a/06, 79a/10,
79a/12, 79a/13, 79b/01, 79b/03,
79b/03, 79b/04, 79b/07, 79b/12,
80a/03, 80a/15, 80b/02, 80b/04,
80b/04, 80b/11, 81a/15, 81b/08,
82a/05, 82a/13, 82b/01, 82b/07,
82b/11, 83a/06, 83a/11, 83a/11,
83b/02, 83b/02, 84a/15, 84b/04,
84b/12, 85a/03, 85b/04, 86a/02,
86a/02, 87b/01, 87b/07, 87b/15,
88b/11, 89b/12, 90a/02, 91b/15,
92a/06, 92a/15, 93a/08, 93a/10,
93b/09, 93b/14, 94a/04, 94a/11,
94b/06, 94b/13, 94b/15, 95a/08,
95a/08, 95a/12, 95b/01, 96a/09,
96a/10, 97a/01, 97a/12, 99b/09,
100b/10, 101a/04, 101a/09,
101b/03, 102a/01, 102a/05,
102a/15
- b.-dılar** 101a/02, 101b/04, 24b/04,
58b/02, 59b/11, 69a/11, 73b/02,
74b/03
- b.-dum** 4a/02, 49b/15, 49b/15,
66b/11, 66b/11, 7b/11, 81b/12,
81b/12, 88a/08
- b.-duñ** 34a/07, 34a/07, 42a/08,
49a/04, 58b/11, 61b/03, 84b/10,
95a/06
- b.-dük** 75b/01, 75b/01
- b.-ğa** 31a/15
- b.-ğan** 6b/10, 16b/12, 24b/01,
27b/03, 28a/07, 32a/09, 39b/12,
53a/10, 54a/01, 58b/04, 63b/06,
84b/15
- b.-ğan édi** 100b/03
- b.-ğanda** 87a/07
- b.-ğanı** 23a/05
- b.-ğanıda** 45b/02
- b.-ğanığa** 101b/11
- b.-ğanını** 57a/04, 78a/05
- b.-ğay** 12b/12, 17a/02, 19a/15,
27a/14, 29b/02, 29b/08, 41a/06,
41a/07, 41a/07, 42b/13, 42b/13,
46a/09, 53b/02, 54b/01, 63a/02,
63a/02, 63a/03, 63a/11, 70a/06,
70a/14, 70b/01, 70b/01, 70b/07,
70b/08, 70b/10, 73a/02, 73b/14,
73b/14, 74a/02, 86b/05, 88a/05,
97a/07, 98b/08
- b.-ğay-men** 16a/08
- b.-ğay dép** 88b/01
- b.-ğay sen** 5a/11, 16a/06, 28b/11
- b.-ğıl** 53a/14, 55b/14, 5a/04, 71b/08,
89a/03, 92b/11, 95a/05
- b.-ğunça** 11b/14, 51b/11, 88b/09
- b.-ğusı** 11b/15, 54b/01, 70b/05,
76b/05, 81a/04, 91a/11, 94b/01
- b.-ğusıdur** 70b/11, 70b/11
- b.-madı** 43b/03, 59a/09, 79a/10,
93a/01
- b.-madılar** 51a/12
- b.-mağan** 59a/11
- b.-mağay** 7a/12, 44b/07, 51b/09,
54a/15, 81b/05, 86b/04, 99a/04
- b.-mağı** 62a/07, 62a/09, 64a/07,
77a/15, 78a/01
- b.-mağım** 28b/07
- b.-mağın** 12b/05
- b.-maķ** 12b/11, 86b/06
- b.-maķķa** 66b/15
- b.-mam** 42a/06
- b.-mas** 81a/09, 98a/13
- b.-mas édiler** 71a/06
- b.-mas érdi** 77a/15
- b.-masa** 24a/02, 40a/05, 56a/01
- b.-masun** 18a/08, 36a/13, 41a/03,
86b/07
- b.-may** 58b/08
- b.-maydur** 79b/14
- b.-mayın** 56b/03
- b.-mış** 44b/05, 85b/06
- b.-sa** 7a/04, 7a/08, 9a/10, 11b/15,
13a/02, 13b/08, 13b/13, 14b/05,
14b/08, 16a/15, 17a/11, 17b/14,
19a/14, 19a/15, 19b/14, 19b/15,
22a/11, 25b/05, 25b/07, 27b/04,
28a/02, 28a/03, 28a/04, 28a/06,
28a/08, 28b/09, 29b/06, 29b/11,

30a/05, 31a/13, 35b/02, 35b/14,
36b/02, 37b/15, 38b/05, 38b/11,
48b/06, 50a/13, 50b/06, 53b/01,
58a/03, 59b/01, 63a/09, 64a/02,
64a/03, 72a/05, 73a/02, 74a/09,
76a/01, 76a/12, 78a/09, 88a/09,
88a/14, 89a/04, 90b/06, 90b/06,
91b/06, 93a/04, 93a/05, 93b/13,
95b/08, 96a/02, 96a/08, 96a/10,
96a/13, 96a/15, 96a/15, 96b/02,
96b/04, 96b/07, 96b/09, 96b/10,
96b/14, 97a/02, 97a/04, 97a/06,
97a/08, 97a/11, 97a/12, 97b/04,
97b/06, 97b/07, 97b/09, 97b/14,
97b/15, 98a/02, 98a/05, 98a/06,
98a/07, 98b/02, 98b/05, 99a/02,
101b/05

b.-sa (her né bolsa) 85b/10

b.-sam 38b/12, 39b/01, 49b/12

b.-sañ 9a/08, 9a/08, 33a/06, 47b/05,
87a/13, 87b/11

b.-sek 51b/09

b.-sun 4a/05, 9a/09, 11b/11, 15b/08,
19a/12, 24a/14, 37b/14, 43a/07,
43a/07, 46b/04, 51b/10, 53b/01,
56a/15, 58a/02, 64a/01, 65b/10,
69a/03, 72a/11, 86b/03

b.-sun-kim 69b/04

b.-sunlar 45b/14

b.-uban 10a/09, 11a/05, 11b/13,
12a/04, 17b/06, 21a/07, 21b/08,
24a/02, 28b/08, 29a/08, 29a/08,
34a/15, 35a/12, 35b/07, 38a/05,
48a/15, 4b/09, 4b/14, 50a/11,
61b/03, 66b/09, 69a/14, 69b/01,
77b/07, 81a/07, 85b/02, 91b/14

b.-uñ 11a/12, 68b/13, 91b/06

b.-uñız 29a/10

b.-uñlar 46b/03

b.-up 3b/05, 4b/04, 4b/10, 4b/11,
7b/01, 7b/01, 7b/03, 9a/04, 9b/02,
11b/05, 13a/10, 16a/02, 17b/07,
18a/04, 18a/13, 21a/13, 22b/15,
23a/01, 23b/09, 24b/01, 30a/15,
31b/06, 32a/12, 33b/04, 33b/08,
35a/08, 36a/08, 37b/06, 38a/07,
41b/01, 42a/09, 43a/13, 43b/07,
43b/15, 47a/06, 47b/14, 49b/03,
49b/05, 50b/04, 53a/01, 55b/12,
56a/05, 56b/08, 57a/11, 57b/05,

61b/01, 62a/06, 65b/12, 66a/10,
68a/04, 68a/05, 69b/11, 70a/10,
70b/15, 71a/15, 71b/11, 76b/11,
77a/08, 77a/10, 77b/14, 77b/15,
78b/06, 78b/07, 82b/12, 83b/03,
84a/07, 85a/03, 85b/01, 85b/12,
86a/05, 86a/10, 90b/01, 92a/15,
100b/05, 100b/10

b.-up édi 100b/15, 101a/11

b.-up érđi 7b/04, 20a/04, 21b/10,
42a/04, 65a/01, 72b/11, 83b/12

b.-up men 14a/10, 66a/09, 92b/15

b.-up miz 46a/05

b.-up sen 49a/04, 91a/12

b.-up tur- 37a/13

b.-updur 18b/05, 28a/14, 35b/10,
37b/08, 56b/13, 57b/10, 65a/02,
67a/01, 67a/01, 70a/02, 70b/04,
92b/03

b.-ur 3a/06, 4a/09, 7a/11, 14b/02,
15b/09, 16a/15, 17b/14, 19a/13,
1b/05, 21a/15, 25b/07, 28a/05,
29b/05, 30a/06, 31a/13, 35b/02,
36a/14, 42b/10, 45a/12, 71b/09,
74a/09, 75b/03, 78a/11, 79b/11,
88b/04

b.-ur érđi 9b/11, 9b/13, 32b/08,
33b/13, 78a/09, 98b/14

b.-ur men 50a/02, 68b/15, 68b/15

b.-ur sen 4a/01

b.-urđı 32a/11

b.-urlar 44a/03, 92a/02

2. Bulunmak, var olmak; sahip
olmak.

b.-masa 13b/09

b.-sa 12a/01, 12b/09, 44b/08,
44b/10, 54a/10, 88a/06

3. Doğmak.

b.-mağığa 24b/04

4. Gerçekleşmek.

b.-mas 42b/01

5. (Zaman bildiren kelimelerle)
Geçmek, tamamlanmak.

b.-up 34b/12

6. -sa /-se şart kipi ile imkân ve
imkânsızlığa işaret eden bir yapı
oluşturur.

b.-ur (dése bolur) 27a/05, 30b/11,
68b/06

[=745]

ābād bol- 15a/13
 ‘**ācız bol** 38a/07, 44b/05, 94a/04
aç u yalañaç bol- 9a/04
 ‘**adam bol-** 28b/09
 ‘**adat bol-** 96a/09
 ‘**adıl bol-** 17b/14
āfarīda bol- 42a/06
āfat bol- 84b/10
afhām bol- 27b/04
afgār bol- 67b/02, 72b/10
afsāna bol- 41a/07
āgāh bol- 5a/04, 10a/09, 11a/12, 16a/06, 29b/12, 37b/06, 46b/03, 51a/12, 63a/02, 68a/04, 68b/13, 69b/04, 71b/08, 89a/03, 91b/06, 92b/11, 94b/13
āgeh bol- 95a/06
ahl-ı muḥabbat bol- 50b/06
āmāda bol- 29b/05
amīn bol- 86b/06
anadın bol- 24b/04
asbaḳ bol- 97a/01
aşlğa rācī bol- 81a/04
 ‘**āşık bol-** 35b/07, 63b/13, 81a/15
āşkāra bol- 76b/11, 79a/02, 95a/08
 ‘**ışkını şahīdi bol-** 101a/11
āşufta-ḥātır bol- 55b/12
aṭval bol- 98b/02
āvāra bol- 70b/01, 72b/01
 ‘**ayān bol-** 56a/11, 97a/12
 ‘**aybī bol-** 44b/08
āyīna bol- 52b/12
āzād bol- 9b/01, 71a/15
a‘zālari sust bol- 77a/10
 ‘**azım bol-** 4b/10, 15b/04, 18b/13, 22b/07, 44a/03, 45b/14, 58a/02, 79b/03, 92b/15
bad-ḥ‘āh bol- 13b/08
badr bol- 41b/01
bağrı ḳan bol- 3b/05
balā bol- 78a/06
balā u dardğa ğam-ḥāna bol- 66b/11
band u tuzağ bol- 7b/01
bar-pā bol- 76a/13
bārīk-bīnī bol- 97a/11
bārīk bol- 96b/04, 97b/14
bārīk ile ṭul bol- 98a/06
berür bol- 31a/13

bī-ḳāra bol- 70b/01, 72b/01
bī-ḳārā-parvar bol- 11b/15
bī-ğam bol- 14a/06, 29a/08
bī-hūş bol- 10a/03, 27b/07, 65a/09, 80b/11, 86a/02
bī-ḳarār bol- 42a/04
bī-tāb bol- 49b/09, 79a/10
bīdār bol- 42a/02, 43a/07, 56a/10, 65a/01, 73a/06, 84a/15, 91b/15
bīnā bol- 94b/01
bir yıl bol- 34b/12
birün bol- 22a/04, 39a/05, 40b/03, 49b/08, 53a/09, 57a/14
bīrūn bol- 29a/01, 30a/13, 56b/10
boynı yoğan bol- 98a/07
boynığa ğul bol- 100b/10
būzīna bol- 37a/13
būzīna yañlğ bol- 37b/08
cahān-ğaşt bol- 27b/13
cahān-gīr bol- 5a/11
ḳāk bol- 50b/04
cam‘ bol- 23b/09, 85b/02
cān talḥ bol- 7b/03
carāḥat bol- 58b/13
cārī bol- 71b/14
cavşan bol- 93a/10
cāzım bol- 79b/03, 93b/09
cudā bol- 14a/14, 57b/05, 65a/02, 69b/11, 71a/06, 72a/11, 77b/15
cuft bol- 56a/01
ḳust bol- 2a/09
dāğ bol- 102a/15
dāḥıl bol- 14b/02, 19b/08, 30b/15, 54b/05, 65a/13, 88b/11, 92a/02
dar-kār bol- 35b/02
daşt-paymā bol- 27a/14
davlat bol- 70b/04
dāya bol- 70a/10
daycūr bol- 57a/05
dāyım bol- 38b/11
deng bol- 56b/08
diger-gün bol- 10a/07, 49b/08
dıl-gīr bol- 21a/07, 75b/01, 79b/11, 81b/12
dıl-ḥ‘āh bol- 76a/12
dīvāna bol- 34a/07, 41a/07, 66b/11
dīvāna u bī-‘aql macnūn bol- 13a/10
dost bol- 91a/12

éşitür bol- 19a/14
fanā bol- 4a/05, 11b/14, 51b/10, 88b/09
fānī bol- 20b/04
farāmūş bol- 33b/04, 77b/11
fard bol- 97a/07
fusurda bol- 58b/04, 63b/06, 82b/01
ğāfil bol- 86b/07
ğālīb bol- 2a/15
ğamdın pur bol- 81b/12
ğam-nāk bol- 47a/06
ğanī bol- 75b/03
ğark bol- 9a/14
ğāyīb bol- 68a/01, 79a/12, 83a/06
gıřiftār-ı ruḥ-ı zībā bol- 49b/15
gıřiftār bol- 7b/11, 42a/08, 49a/04, 52b/14, 53a/10, 58b/11, 61b/01, 62a/09, 64a/07
ğul bol- 22a/07
ğuşşa birle pur bol- 75b/01
güher dék bol- 93b/13
güm-rāh bol- 76b/05
güzār bol- 59a/11, 59b/01
ḥabar-dār bol- 9b/11
hādī bol- 4b/04, 65a/07
ḥādım bol- 38b/05
ḥādısa bol- 101b/11
ḥalāş bol- 62a/06
ḥālet-i dırına yañlıg bol- 35a/12
ḥālī bol- 44a/10
ḥam bol- 42a/09
ḥāmūş bol- 28b/02, 34a/11, 37a/09
ḥār-zār bol- 34a/15
ḥarīdār bol- 11a/05, 47b/05, 49a/04, 53b/02, 53b/06, 66b/09, 87a/14, 87b/07, 88a/08, 88a/15
ḥāşıl bol- 17b/14, 25b/08, 28a/05, 33b/13, 85b/04, 86a/05, 86b/05, 92b/03
ḥātır parīşān bol- 83b/12
ḥāyıl bol- 41b/02, 61a/03, 85a/03
ḥayr bol- 87b/01
ḥayr u iḥsān bol- 13b/09
ḥayrān bol- 9a/07, 14a/02, 41a/08, 46b/05, 52a/15, 64a/02, 70b/12, 71b/11, 79b/01, 80b/04
hayret bol- 35a/14, 45a/04, 58b/09

ḥāzır bol- 29a/03, 28a/03, 47a/12, 50a/02
hem-dem bol- 71a/05
hem-rāh bol- 42b/14
hem-reh bol- 11b/05, 43b/07
hem-vār küşāda bol- 97b/07
ḥıdmatda bol- 12b/12
ḥıramān bol- 55b/14
ḥoş-ḥāl bol- 14a/12, 25a/13, 38a/14, 69a/13
Ḥudāyī bol- 56a/15
ḥuddāmu'l-maşāyıḥ bol- 40a/09
ḥurram bol- 4b/11, 29a/08, 78b/06, 92a/15, 100b/05
ḥurram u ḥoş bol- 86a/02
ḥurram u şād bol- 4b/14, 49b/05, 50a/07
ḥursand bol- 88b/04
ḥürsand bol- 72a/05
ḥuşul bol- 63a/09
ḥuşyār bol- 64a/09, 66a/10
hūş-yār bol- 56a/10
huvaydā bol- 84b/12
‘ibādat-ḥānaī bol- 76b/02
‘ibrat bol- 86b/03
iḥrāc bol- 72b/11
iḥtiyār bol- 50b/03
ilhām bol- 24b/13
‘mān-gır bol- 50b/02
ısrāf bol- 45b/01
‘ıvaż bol- 75a/03
ızhār bol- 93a/01
ḳaddı kūtāh bol- 95b/08
ḳahr bol- 22b/15
ḳara bol- 96a/15
ḳarangı bol- 48b/10
kāsıd bol- 79a/13, 88a/14
ḳāyım bol- 47b/11
ḳāzı bol- 29a/10, 71b/09
kec bol- 97a/12
keç bol- 56b/03
kem bol- 41a/03, 54a/15, 97a/04
kem kem bol- 7a/04
kemın bol- 28a/04
kerek bol- 46a/09
kélür bol- 50a/13, 89a/04, 91b/06, 93a/04
ḳılur bol- 64a/03, 78a/09, 87b/11, 93a/05
ḳızıl bol- 97a/06

kızıl gül bol- 31b/13
kiçik bol- 96b/09
kirer bol- 73a/02
köñli vîrân bol- 9a/07
köñli kül kül bol- 61b/04
köñül mir'âtı tîra bol- 10b/15
köp bol- 96a/10
közi hîra bol- 10b/15
közi kıp-kızıl kıan bol- 23a/02
kubh bol- 7a/12
kul bol- 39b/01
küsec bol- 96a/02
kütâh bol- 98a/05
kül bol- 34a/08
küşâda bol- 37b/15
küyev bol- 100b/03
laçin bol- 82b/07
lâyık bol- 99a/02
mabzül bol- 74a/09
macnün bol- 78a/09
madad-kâr bol- 19a/15, 51b/09, 54b/01, 61b/03
ma'dan-ı yâkût u aḥmar bol 28a/14
ma'düm bol- 4a/09, 24b/14, 42b/13
mafhüm bol- 77a/15
mafraş bol- 49b/03
mağrūr bol- 32a/12
maḥbūb bol- 93b/14
maḥdüm bol- 19b/14
maḥlūl bol- 25b/07
maḥram bol- 81a/07
maḥrūm bol- 48b/06
maḥzūn bol- 11a/01, 18a/13, 42b/03
maḥbūl bol- 69a/03, 72a/14
maḥhūr bol- 14a/10
maḥhūr u muzallal bol- 24a/02
mākiş bol- 28a/08
maḥrūn bol- 40a/14
ma'ḥūl bol- 8b/05, 25b/07, 70b/14
ma'lūm bol- 9b/13, 22a/11, 42b/13, 77a/15, 79b/14
ma'mūr bol- 26a/02, 38b/14
mamnūn bol- 77b/06
mansūh bol- 37b/07
manzil bol- 101b/05
manzūr bol- 13b/13, 25a/02, 30a/15, 35a/08, 43b/03, 60a/12,

94b/06
marāmı bol- 7a/08
mardūd bol- 21b/10, 44a/09
marğūb bol- 30a/05, 87b/15
marḥūm bol- 12b/05
maşal bol- 13b/15
masbūḥ bol- 30a/09
masrūr bol- 15a/14, 36a/08, 38b/14, 40b/08, 46b/14, 95b/01
mast-ı may bol- 12a/04
mast madhūş bol- 66a/09
mast şaydā bol- 69b/01
mastāna bol- 34a/07
maştūr bol- 5b/10, 30b/08
maşğūl bol- 4a/02, 8b/05, 24b/05, 38a/01, 42b/12, 61b/13, 70b/14, 75b/15
maşhūr bol- 8a/11, 63b/03
maṭ'ūm bol- 3b/01
mavcūd bol- 70a/07, 87a/07
māyıl bol- 15b/03, 23a/01, 29b/11, 51a/11, 62a/11, 85a/03, 92a/15, 93a/08
mazdūr bol- 90b/01
ma'zūl bol- 72a/14
madhūş bol- 34a/11, 55b/01
me'kūl bol- 74a/09
mektūb bol- 96a/10
meyāna bol- 96b/14
mezkūr bol- 32a/09
mihmān bol- 25b/05
mıhr-bān bol- 50a/11
miftāh bol- 81b/08
mu'abbad bol- 15b/08
mu'ayyan bol- 19a/15, 94a/11
mubaddal bol- 59b/13, 77b/02
mucarrab bol- 95a/12
mucāvir bol- 18b/12
muḥālīf bol- 6b/10
muḥallal bol- 24a/02
muḥammar bol- 18b/05
muhayyā bol- 29b/02
muḥayyar bol- 23b/05
muḥkem bol- 7a/04, 7b/01, 7b/15, 47b/06, 102a/05
muhlat bol- 24a/14
muḥtāc bol- 29b/06, 51b/11
mu'in u dast-giri bol- 68a/05
muḥābıl bol- 14b/05
muḥayyad bol- 22b/06, 32b/08,

37a/14, 37b/14, 43b/12
mulāhāt bol- 70b/10
mulākāt bol- 33a/14
mulāzım bol- 12b/11, 16a/08, 19a/12
mumtāz bol- 4a/01
mūnis bol- 7a/11
muntazır bol- 28b/08
muşaffā bol- 28a/07
musāfir bol- 28b/07, 50a/06, 70b/07, 88a/09
muşāhib bol- 63a/11, 74a/02
musbat bol- 99b/09
musulmān bol- 95a/05
muşarraf bol- 98b/14
mu‘tadıl bol- 96b/10
mu‘tarıf bol- 38a/05
mu‘tekif bol- 24a/15
muvāfiq bol- 16a/15, 90b/06, 91b/14
muyassar bol- 11b/15, 24b/01, 28a/02, 29b/08, 36a/14, 36b/02, 45b/02, 61a/15, 63a/03, 74a/11, 77b/14, 79a/10, 85b/06, 88a/05, 91a/11
muẓtar bol- 9b/03
mübārek bol- 9a/09, 46b/04, 53b/01, 70b/05
müekkel bol- 64a/01
mükedder bol- 18a/08
mükellef bol- 31a/13
mükerrem bol- 11b/13
mülāyim bol- 96a/08
nā-çār bol- 35b/02
nā-hemvār hem kec bol- 97b/06
namūdār bol- 65a/01
nāsıh bol- 2b/10
naşş-ı kāmı‘ bol- 70a/02
navādın fārıg bol- 73b/02
naẓar tiz bol- 97a/02
ne bol- 34a/05, 34a/05
ne işler bol- 57a/04, 78a/05
né lāzım bol- 76a/01
neçük bol- 70a/14, 77a/15, 88b/01
nihān bol- 39b/12, 54a/01, 82b/11, 84b/15
numāyān bol- 49b/13, 77a/08, 79b/07, 80a/15, 82a/05, 85b/01, 94b/15
öter bol- 58a/03

pā-māl bol- 14a/12, 65b/10, 90a/02
pād-şāh bol- 62a/07
pahn bol- 96b/02
pāra pāra bol- 49b/12
parīşān bol- 70b/12, 79a/06, 79b/04
paşimān bol- 92a/06
paydā bol- 15a/07, 33b/06, 70b/15, 72b/07, 81a/09, 83b/02
pergār bol- 80b/02
pīç-dar-pīç bol- 77b/12
pinhān bol- 11b/11, 24b/02, 39a/13, 42a/01, 67a/01, 101a/04, 101a/09
pur-hem bol- 45a/12
pur-zıst bol- 97b/09
pūr bol- 40a/05
rāci‘ bol- 30a/06
rāgıb bol- 21b/08, 70b/11
rah-bar bol- 24b/01
ravācı bol- 17a/02
ravān bol- 44b/15, 53b/08, 61a/08
ravāna bol- 11a/04, 28b/11, 35b/04, 37b/01, 53a/14, 55b/02, 57a/11, 58b/02, 59b/11, 62b/03, 69a/11, 78a/07, 79b/12, 101a/02, 101b/04
ravşan bol- 16a/02, 83b/03, 86a/10
rāzı bol- 31b/15, 77b/07, 85b/10
rızā bol- 24b/04
rīş bol- 36a/13
rū-ba-rū bol- 66b/15
rubūda bol- 41a/06
rusvā bol- 72b/07, 95a/08
şābıt bol- 56a/05
sabza-ı bar bol- 40b/01
şādık bol- 16a/15, 90b/06
şadır bol- 47a/12
şāhib-ı ğam bol- 46a/05
şāhib bol- 70a/06, 70b/11
sākin-i bağ bol- 82b/12
salāmat bol- 17a/11, 54a/08
sar-dār bol- 20a/04
sar-gašta bol- 43a/13
sar-rıştasın payvandı bol- 9a/08
sar-sān bol- 73a/02
sarıg bol- 96a/13, 96a/15
şavtida ğunna bol- 97b/15

şayd bol- 21a/13, 31b/06, 56b/13
sâyır bol- 1b/05, 21a/15, 26a/14, 27b/08, 43b/15, 55a/15, 64b/04
sebük-bār bol- 67b/11
şifâtı muta‘ālī bol- 12b/05
sırıştā bol- 16b/12, 78a/11
sūd bol- 99a/04
suvārī bol- 61a/07
şād bol- 15a/13, 44b/07, 82a/13
şād hurrām bol- 7b/15, 20b/02, 46a/10, 63b/04, 74b/03
şād ile handān bol- 18a/04
şāh bol- 63a/02, 69a/14, 73b/14, 78a/01, 83a/11
şah-bāz bol- 84b/04
şahan-şāh bol- 70b/08
şaydā bol- 15a/07, 83b/02
şaydāsı bol- 49b/15
şifta bol- 100b/10
tabī‘at bol- 4b/09
taḥayyur bol- 19b/10
taḥkīk bol- 15b/09
ṭākatı ṭāk bol- 48b/10, 53a/01, 57b/10, 100b/15
ṭākatım ṭāk bol- 67a/03
ṭālib bol- 13a/02, 85b/12
ṭāhī‘ bol- 77a/08
tamām bol- 8b/02
tavassuṭ bol- 97b/04, 98b/05
tavsīṭ bol- 97a/08
ta‘yīn bol- 51b/14
ṭayrān bol- 30a/12
tekzīb bol- 9a/10
téger bol- 53b/01
téñ bol- 98a/13
tirik bol- 35b/14
turar bol- 38b/12
ulfat bol- 8b/13, 27b/03, 30b/02, 31a/15, 33a/06
uluğ bol- 19b/15, 96b/07
ummat bol- 87a/13
ün bol- 33b/08
vabāl bol- 86b/04
vaḵār bol- 98a/02
vaḵı‘ bol- 93b/10
vāḵıf bol- 17b/06, 25a/03, 42a/05
vāşıl bol- 34a/12, 58b/08
vīrān bol- 65b/12, 80b/04
yār bol- 43a/07, 54b/01, 61b/03
yaruğluk bol- 61a/10

yoldaş bol- 101b/03
yüregi ḵan bol- 67a/01
yüregi pur-ḥūn bol- 80a/03
yüz miñge barābar bol- 19a/13
zāğ bol- 84a/07
zāhır bol- 17b/07, 23a/05, 33a/13, 59a/09, 69a/08, 74a/03, 74a/08, 102a/01
zār dıl-gır bol- 42b/10
zār u afgār bol- 51b/09
zār asırı bol- 7b/04
zār ğam-nāk bol- 48a/15
zār şaydā bol- 4b/12
zār ḥayrān bol- 35b/10
zavḵ ḥālāt bol- 47b/14
zāyıl bol- 9b/02, 74b/09, 78b/07, 81b/05, 98b/08
zıllul‘lāh bol- 73b/14, 83a/11
zıyāda bol- 32a/11
zūlmat bol- 89b/12
 [=727]
bostān Far. Bağ, sebze bahçesi.
b.+ı 19b/08, 62b/05
b.+ (bostān eyle-) 100a/06
b.+ı (ma‘īşat bostānı) 41a/14
b.+ı dék 52a/08
 [=5]
boyal- Boyanmak.
b.-dı (ḵaṅga boyal-) 71b/01
 [=1]
boyla- (Bir yeri) Boyunca geçmek, baştan başa katetmek.
b.-p 80a/02
 [=1]
boyun 1. Boyun, gövdenin başla arasındaki kısım.
b. 98a/05, 98a/06
b.+ı (boynı) 47a/10, 49a/10, 74a/04, 76b/12
b.+ı (boynı yoğan bol-) 98a/07
b.+ıda (boynıda) 54a/05, 96a/10
b.+ıdın (boynıdın ğul açıl-) 58a/10
b.+ığa (boynığa) 76a/05, 86a/04, 88b/14
b.+ğa ğul bol- 100b/10
b.+ığa (élgini boynığa sal-) 11b/06
b.+ığa ğul sal- 3b/08
b.+ığa (boynığa ḥırz as-) 40a/07
b.+ığa zancır sal- 37b/09
b.+ıların (boynıların) 65b/03

b.+ın (boynın) 51b/10
b.+ın koy- (boynın) 73a/11
b.+ını (boynını bālā eyle-) 84a/08
b.+nıñ dalāyılı 98a/04
b.+uñda (boynuñda) 54a/01

2. İtaat etmek.

b. sun- 18a/07, 91a/15, 92a/05
 [=27]

bölek Kısım, bölüm; başka, -den başka.

b. 28b/07, 43b/13, 62a/11

b.+ge 33a/01

[=4]

bu 1. (Sıfat) bu. Krş. **bul** 1

b. 1b/09, 3b/02, 4a/02, 4a/07, 4a/08, 4a/11, 4b/04, 4b/15, 5a/06, 5b/08, 5b/09, 6a/03, 7a/07, 7a/10, 7a/12, 7b/14, 7b/15, 8a/01, 8a/04, 8a/05, 8a/09, 9a/05, 9a/12, 9b/05, 9b/13, 10a/01, 10a/10, 10b/03, 10b/04, 10b/05, 10b/07, 10b/08, 10b/09, 10b/10, 11a/02, 11a/03, 11a/04, 11a/06, 11b/11, 12a/08, 12b/02, 12b/05, 12b/13, 13a/04, 13a/08, 13a/09, 13a/11, 13b/10, 14a/03, 14a/08, 14a/12, 14b/01, 14b/01, 14b/07, 14b/09, 15a/14, 16a/01, 16b/06, 17a/06, 17a/08, 17a/09, 17a/10, 17b/06, 18a/12, 18a/14, 18b/03, 19a/08, 19a/11, 20b/02, 20b/11, 21b/09, 21b/10, 21b/11, 22a/09, 22a/11, 22b/13, 23a/04, 23a/07, 23a/12, 23b/01, 23b/06, 23b/07, 23b/10, 24a/02, 24a/10, 24a/12, 24a/13, 25a/01, 25a/06, 25a/10, 25a/12, 25b/04, 25b/07, 26a/02, 26a/11, 26b/05, 27a/01, 27a/13, 27b/05, 27b/11, 28a/01, 28b/06, 28b/08, 28b/10, 28b/12, 29a/05, 29a/09, 29a/09, 29a/11, 29a/12, 29a/15, 29b/09, 29b/12, 30a/01, 30a/03, 30a/05, 30a/06, 30a/08, 31a/07, 31a/07, 31a/09, 31b/05, 31b/08, 32a/15, 32b/01, 32b/06, 32b/06, 32b/07, 32b/12, 32b/14, 33a/07, 33a/08, 33a/08, 33b/12, 34a/05, 34a/11, 34a/14, 35b/02, 35b/12, 36a/11, 36b/04, 36b/05, 36b/07, 37a/08, 37a/09, 37b/01, 37b/05, 37b/06, 37b/13, 37b/14, 37b/14, 37b/15, 38a/01,

38a/04, 38a/09, 38a/10, 38a/11, 38b/06, 38b/11, 38b/14, 39a/12, 39b/08, 39b/10, 40b/05, 40b/05, 40b/13, 40b/14, 41a/07, 41a/14, 42a/08, 42a/10, 42a/11, 42b/01, 42b/02, 42b/03, 42b/04, 42b/05, 42b/11, 42b/11, 42b/14, 43b/14, 44a/14, 44b/08, 44b/12, 45a/08, 45a/09, 45a/10, 45b/04, 45b/08, 45b/09, 45b/14, 46a/07, 46a/10, 46a/12, 46b/01, 46b/02, 46b/03, 47a/15, 47b/06, 47b/09, 47b/14, 48a/01, 48a/03, 48b/08, 48b/10, 48b/14, 48b/15, 48b/15, 49a/05, 49a/06, 49b/12, 50a/05, 50a/12, 50b/02, 50b/05, 50b/06, 51a/06, 51a/07, 51b/08, 51b/11, 51b/12, 51b/13, 52a/02, 52b/05, 52b/07, 52b/14, 53a/03, 53a/06, 53a/08, 53a/09, 53a/10, 53a/11, 53a/14, 53b/01, 53b/02, 53b/15, 54a/04, 54a/12, 54a/14, 54b/13, 55a/07, 55b/10, 55b/12, 56a/09, 56a/10, 56a/10, 56a/13, 57b/10, 57b/14, 58a/04, 58a/10, 58b/01, 58b/13, 59a/02, 59a/03, 59a/05, 59a/06, 59b/12, 59b/15, 60a/10, 60a/14, 60b/06, 60b/07, 60b/12, 60b/14, 60b/15, 61a/04, 61a/14, 61b/02, 61b/09, 62a/10, 62b/13, 62b/15, 63a/01, 63a/06, 63a/10, 63b/05, 63b/12, 63b/14, 63b/15, 64a/02, 64a/02, 64b/05, 64b/12, 65a/05, 65a/12, 65b/02, 65b/08, 65b/13, 66a/06, 66a/13, 66b/06, 66b/12, 66b/15, 67a/02, 67b/08, 67b/14, 68a/13, 68b/05, 68b/09, 69a/02, 69a/03, 69a/09, 69a/14, 69b/08, 70b/05, 70b/12, 71b/06, 71b/10, 72a/01, 72a/06, 72a/09, 72a/09, 72a/14, 72b/06, 73b/10, 73b/11, 74a/08, 74b/15, 75a/04, 75b/01, 75b/15, 77a/15, 78a/07, 79a/02, 79a/07, 79b/01, 81a/04, 81a/12, 81a/12, 81a/14, 81b/08, 81b/15, 82a/11, 82a/12, 83a/07, 83b/15, 84a/01, 84a/02, 84a/06, 84a/14, 84b/11, 84b/11, 84b/12, 84b/12, 85a/06, 85a/09, 85b/01, 86a/05, 86b/09, 86b/10, 87a/08, 87a/13,

87b/06, 87b/06, 87b/09, 87b/13,
88a/06, 88b/03, 88b/06, 88b/15,
89a/01, 89a/03, 89a/06, 89b/05,
89b/10, 90a/03, 91a/02, 91a/07,
91a/15, 91b/09, 92a/03, 92a/15,
92b/08, 93a/07, 93a/07, 93a/10,
93b/07, 93b/14, 94a/05, 94a/07,
95a/04, 95a/05, 95a/09, 95b/05,
95b/06, 95b/11, 96a/02, 96a/13,
96b/04, 97a/03, 97a/08, 97b/01,
97b/14, 98b/14, 98b/15, 99a/13,
99a/14, 99b/04, 101a/13, 101a/15,
101b/12, 102b/02, 102b/09

b. davr içre 3b/07

b. dem 7a/09, 8a/06, 13b/14,
14a/14, 16a/12, 28b/04, 31b/11,
34b/03, 45a/13, 54a/15, 86a/11,
95b/04, 100b/04

b. érür 88a/11

b. hāl 35b/11, 42a/07

b. hālāt 22b/10

b. hālet 36a/03, 79a/15, 82a/08,
82b/05, 90b/10

b. kéçe 55b/08, 65a/04, 79a/03

b. kün 17a/01, 35b/11, 72a/10

b. laḥṣa 75a/05

b. néçe manzıl bar- 48a/12

b. sababdın 15a/14, 18a/13, 21a/03,
46a/05, 47b/01, 70a/11, 80b/05

b. tün 10a/01, 18a/11, 37b/02,
37b/07

b. yan 10a/04, 20b/04, 21b/09,
22a/08, 28b/09, 46a/08, 55b/11,
92b/15

b. zamān 13a/10, 16a/09, 17b/10,
29a/10, 34a/07, 37b/08, 61b/03,
61b/04, 89a/02

2. (Zamir) bu. Krş. **bul 2**

b. 9b/10, 10b/06, 11a/10, 13b/15,
14a/02, 14b/15, 17a/11, 24a/12,
25a/13, 29a/14, 33b/01, 33b/13,
35a/05, 35b/11, 38b/12, 40a/07,
45a/11, 56b/06, 59b/12, 61b/13,
63a/02, 75a/03, 79b/02, 80b/06,
80b/06, 91a/14, 94b/05

b. kibi 101a/12

b. yañlıg Bunun gibi, böyle. 3b/02,
4a/12, 5a/04, 6b/02, 9a/11, 9b/11,
9b/15, 10a/14, 11b/14, 11b/15,
12a/13, 14a/06, 18a/04, 19b/12,

23a/09, 27a/12, 27b/10, 30a/07,
30b/08, 32a/07, 32a/08, 34b/04,
35a/13, 38a/08, 39a/06, 45b/07,
46b/14, 47a/05, 47a/12, 47a/13,
48a/02, 48a/10, 48b/02, 48b/07,
50b/01, 51b/03, 52a/01, 53b/13,
55a/06, 57a/01, 57b/06, 57b/11,
58a/13, 62a/04, 64a/06, 67b/01,
69b/07, 75b/09, 75b/14, 82b/02,
88a/07, 90b/11, 91b/12, 93a/06,
93b/09, 94b/03, 94b/09, 95a/02,
95b/12, 96a/11, 97a/01, 98a/08,
98a/14, 98b/09, 98b/11, 99a/07,
99b/01

b. yañlıg birle 17a/07

b.+dın 68a/02

b.+dur 44b/06, 90b/07, 95a/05,
97a/06, 97a/13

b. érdi 37a/03, 60a/09

b. kim 11a/12

b.+la 10b/11

b.+lar 45b/15

b.+lardın 100b/04

b.+largā 51a/02, 54b/14

b.+larnı 45b/15

b. turur 95a/10

munça 67a/12, 73b/06

munda 11a/01, 11a/02, 15b/09,
16a/01, 23a/05, 29a/10, 31b/12,
32b/12, 36a/14, 45a/05, 48b/13,
54a/15, 55a/07, 55b/13, 56a/01,
59b/10, 66b/07, 79a/15, 80b/07,
85a/08, 85b/05, 92a/09, 99a/01,
101b/12

mundağ 5b/11, 17a/08, 17b/14,
30a/08, 72b/07

mundın 49a/01, 57b/09

muni 4b/05, 15b/01, 15b/02,
37a/08, 60a/02, 61a/14

munıñ 32a/05, 67a/15

munuñ 32a/03

munuñ-dék 22b/05

muña 14b/12

[=619]

bū Bk. **būy**

b. 45a/11

[=1]

buğz Ar. Kin, düşmanlık.

b.+ın 3a/06

[=1]

buḵʿa Ar. Büyük yapı; yer.

b.+sıdın 11b/01

[=1]

bul 1. Bk. **bu 1**

b. 20b/14, 31b/09, 31b/09, 32a/04, 33a/02, 45b/02, 63a/04, 69a/01, 73a/09

b.-dem 68b/10, 69a/02, 91b/07

b. yer 45a/12

b. zamān 28a/13

2. Bk. **bu 2**

b. 32a/15, 35b/04, 52b/08, 94b/06, 99a/09

b.+dur 28b/05, 28b/07

b. érür 88a/09

[=22]

bul- (Aryarak veya rastgele) Bir Şey, bir kimse veya bir durumla karŐılaŐma.

b.-dı 35a/10

b.-masun-dép 4b/02

[=2]

bulak Kaynak, pınar.

b. dék 83a/05

[=1]

buland Far. Yüksek, yüce, ulu, büyük.

b. 39b/06, 88a/11, 89b/09

b. (başını buland eyle-) 95a/01

b. (ravācın buland ét-) 38a/12

b. (ravācın buland eyle-) 45b/03

b. (rutbasını buland ét-) 26b/04

b. ét- 8a/01

b. kāŐāna 75a/12

b. ol- 97b/13

b. past 37a/14

[=11]

buland-āvāz Far. Sesi gür, yüksek sesli.

b. 34a/06, 81b/14

b.+ıdın 14b/13

[=3]

bulut Bulut.

b.+nı 89b/11

[=1]

būm I Far. BaykuŐ.

b. 73b/09

[=1]

būm II Far. Çöl, ıssız bölge; yer, yurt.

b. 44a/02

[=1]

bunyād Far. Yapmak, oluşturmak.

b. eyle- 8b/03

b. ıl- 10b/02, 85a/11

[=3]

burc Ar. Zodyak üzerinde yer alan 12 takım yıldızdan her biri.

b. (on iki burc) 1b/04

[=1]

burhān Ar. Kanıt, delil.

b.+ı durur 5b/04

b. kél- 64a/02

[=2]

burrān Far. Keskin, kesici.

b. (tīg-ı burrān) 16b/13, 81b/09

b. (Şimşir-i burrān) 56a/12

[=2]

buru- Döndürmek, çevirmek, bükmek.

b.-ban 35b/05

b.-ğıl 44b/14

[=2]

burūdat Ar. Soğukluk.

b. tap- 96a/09

[=1]

burun Burun, alınla üst dudak arasında bulunan çıkıntılı iki delikli solunum ve koklama organı.

b.+ı (burnı) 97a/12, 97a/15

b.+ını (burnını sūrāhı) Burun deliği. 97a/14

b.+nıñ dalāyılı 97a/10

[=4]

būs Far. Öpme, öpücük.

b. 36b/02

b. eyle- Öpmek. 43a/06, 64b/07

b.+ıdın (labınıñ būsı) 66a/14

[=4]

būsa Far. Öpüş, öpücük.

b. ur- 51b/01

[=1]

būy Far. Koku. KrŐ. **bū**

b.+ı 7a/01

b.+ı yañlıđ (‘anbar būyı) 21b/14

b. u aşlı 7b/03

[=3]

buyur- Emretmek, buyurmak.

b.-dı 59b/04

b.-ğan 52a/04

[=2]

buyuruğ Emir.

b.+nı 29b/15

[=1]

buz- Bozmak.

b.-ar siz 8a/08

[=1]

büzina Far. Maymun, şebek.

b. 35a/08, 39a/03

b. yañlıg (sarıg büzina) 37b/05

b. bol- 37a/13

b. yañlıg 35a/12

b. yañlıg bol- 37b/08

[=6]

buzul- 1. Canı sıkılmak, sıkıntıya düşmek.

b.-dı 9b/03, 48b/09, 64a/10,

b.-ğan 6a/02

2. Gidişatı aksamak, iyi olmaktan çıkmak.

b.-dı 6b/11, 90a/13

3. Yıkılmak.

b.-ğan 60b/03, 60b/15

[=8]

ıctımā' ı buzul- 90a/13

köñli buzul- 9b/03, 48b/09, 64a/10

sar-rışta-ı üyi buzul- 6b/11

[=5]

bülbül Far. Çok güzel öten, sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş.

b. 3b/06, 48a/02, 74b/05

b. bile gül 82b/12

b. dék 37a/02, 50a/01, 51a/15

b.+i 5b/06

b.+i dék 48b/05

b. kibi 72b/10, 76b/13

b.-i rüh 23b/04

b.+i sen 58b/10

[=13]

büşen- (?)

b.-meñ 90b/04

[=1]

bütün Bütün, tam, eksiksiz.

b.+i 51b/05

[=1]

büzürg Far. Büyük.

b. 98a/10

b.+i 98a/03

b. ol- 96b/12

[=3]

C

cā Bk. cāy

c. dék (özini cā dék ét-) 78b/13

c.+larığa oltur- (kélgen cā) 45b/12

[=2]

cabīn Ar. Alın, yüz.

c.+ğa 69a/11

[=1]

cabr Ar. Zorlama, zor kullanma.

c. 12a/01

[=1]

Cābulkā Far. En uzak Doğu'da bin kapısı olduğuna inanılan efsanevi şehir.

c.+m 30b/01

[=1]

Cābulsā Far. En uzak Batı'da bin kapısı olduğuna inanılan efsanevi şehir.

c.+m 30b/01

[=1]

cādū Far. Büyücü, cadı.

c. (ahl-ı cādū) 37b/13

[=1]

cafā Ar. Eziyet, sıkıntı.

c. 95b/11

c. (cavr u cafā) 41b/14

c.+da (cavr u cafā) 37a/01

c.+dın (cavr u cafā) 7b/08

c.+largā 49a/05

c.+nıñ hıl'atı 48b/09

c.+sı 21a/05

c.+sı 42b/10

c.+sıga (cavr u cafā) 11b/07

c. u cavr u mılñnat 11a/15

c. u mılñnat 75b/07

c. üyi 5b/14

[=12]

cafā-cū Far. Cefa arayan, eziyet eden.

c. 21a/09

[=1]

cafā-kār Far. Sıkıntı çektiren, eziyet eden.

c. érür 45b/04

[=1]

cāh Ar. Yüksek makam, mevki.

c. (davlat u cāh) 85b/06

c. (ahl-ı cāh) 65a/14

c. (ahl-ı cāh u haşmat) 31a/15

c. (haşmat u cāh) 28a/03

c. (şāhıb-ı cāh) 47a/11

c. (şāhıb-ı cāh-ı tacammul) 41a/10, 87a/05

c. u haşmat 11b/03, 12a/01, 27a/12

[=11]

cahān Far. Evren; dünya.

c. 3b/10, 5a/09, 5a/11, 13b/06,
16b/15, 19b/04, 21b/07, 27a/14,
28a/11, 30a/14, 70a/04, 70a/09,
73b/07, 80a/12, 88a/09, 101a/12

c. **ahlı** 3b/14, 10a/13, 18a/10,
31b/11, 37b/05, 41a/07, 77b/13

c. **baħrı** 1b/02

c. **daştı** 4b/07

c. **+da** 27b/01, 29b/03, 68a/14,
101a/12

c. **-dek** (**hūrşid-i cahān**) 43a/11

c. **-dék** (**hūrşid-i cahān**) 21b/13,
48a/14

c. **+dın** 18a/02, 24a/13

c. **+dur** 9a/15

c. **+ğa** 2a/12, 11a/08, 40b/03,
46a/01, 52a/10, 54b/15, 63b/03,
64b/04, 76a/06, 91b/14

c. **+ge** (**şāh-ı cahān**) 95a/15

c. **gül-zārı** 5b/13, 86b/13

c. **ıklımı** 21a/04

c. **lavhı** 5b/11

c. **mālı** 92b/13

c. **maydānı** 20a/01

c. **mulkı** 4a/04, 8b/07

c. **+nı** 80b/10, 87a/09

c. **+nı** (**māl-ı cahān**) 51a/01

c. **+nı** (**şahın-ı cahān**) 42b/08

c. **şahını** 28a/06

c. **şahrāsı** 28a/07

[=60]

cahān-baħş Far. Dünyayı bahşeden,
veren.

c. (**şāh-ı cahān-baħş**) 40a/02
[=1]

cahān-bānlık Far. Hükümdarlık.

c. 17b/09

c. **+ka** 20b/09

[=2]

cahān-dār Far. Dünyaya sahip olan
(kimse), hükümdar.

c. (**Hūrşid-i cahān-dār**) 77a/04
[=1]

cahān-gaşt Far. Dünyayı dolaşan, gezen.

c. **bol-** 27b/13

[=1]

cahān-gerd Far. Dünyayı dolaşan, gezen.

c. (**rüstāyī-i cahān-gerd**) 31a/08

c. (**şāh-ı cahān-gerd**) 36b/11

[=2]

cahān-gīr Far. Dünyayı hükmü altına
almış, büyük fatih, büyük
hükümdar.

c. 39b/09

c. (**şāh-ı cahān-gīr**) 38a/08, 42b/05,
63b/05, 72a/01

c. **bol-** 5a/11

c. **-i yegāne** 19b/09

[=7]

cahān-sūz Far. Cihanı yakan.

c. (**māh-ı cahān-sūz**) 36b/14

[=1]

cahān-tāb Far. Dünyayı ısıtan ve
aydınlatan.

c. (**hūrşid-i cahān-tāb**) 73a/05

c. **érđi** (**māh-ı cahān-tāb**) 71a/01

[=2]

cahāniyān Far. Dünyada yaşayanlar,
insanlar.

c. 12a/06

[=1]

cahannam Ar. Cehennem, günahkârların
öldükten sonra ahirette azap
görecekları, cezalarını
çekecekleri yer, tamu.

c. **+ğa** 92a/10

[=1]

cahd Ar. Çalışma, çabalama.

c. **+um** 3a/06

[=1]

cahl Ar. Cahillik, bilmezlik.

c. 96b/07, 97b/09, 98a/10

[=3]

cāhlık Makam, mevki sahibi olma
durumu.

c. **+dur** (**‘azza u cāhlık**) Yücelik ve
makam sahibi olmak. 74a/07

[=1]

cahn Far. Ruh; evrenin ruhu veya aklı.

c. (**havlān-ı cahn**) 2b/07

[=1]

cam Ar. 1. Toplama, biriktirme, bir araya
getirme.

c. **bol-** 23b/09, 85b/02

c. **eyle-** 55b/09

c. **ét-** 10a/15

2. Topluluk, grup.

c. 58a/12

[=5]

cām Far. Kadeh, içki kadehi.

- c. 55a/12, 60b/05
- c. **al-** 39b/08
- c. **+dın** 66a/08
- c. **-ı idrāk** 26b/07, 93a/14
- c. **-ı kadar** 69a/15
- c. **-ı kerem** 5a/13
- c. **-ı naşihat** 86a/09
- c. **-ı şādmān** 9a/13
- c. **-ı tevekkül** 39b/01
- c. **+ıdın (mā'ışat cāmı)** 66a/15
- c. **+ıdın (vaşl-ı cām)** 57b/08
- c. **tut-** 26a/12, 62a/01
- [=15]

cāma Far. Elbise.

- c. 29a/06
- c. **-ı fakr** 28b/14
- [=2]

camā' at Ar. Cemaat, insan topluluğu.

- c. **(ahl-ı camā' at)** 68b/08
- [=1]

camāl Ar. Güzellik, yüz güzelliği.

- c. 43b/01
- c. **aynası** 43b/05
- c. **(bāzm-ı camāl)** 44b/01
- c. **+ı** 17a/13, 44b/03, 54b/15
- c. **+ı (hüsn-i camāl)** 38b/13, 78a/06
- c. **-ı sūrat** 46a/13
- c. **+ıdın** 91a/05
- c. **+ığa** 15a/07
- c. **+ım (hüsn-i camāl)** 81b/05
- c. **+ımı** 40a/13, 78a/11
- c. **-ı tāza** 78b/01
- [=15]

camālī Ar. Hoş, sevimli, güzel.

- c. 69b/07
- [=1]

camī' Ar. Bütün, hep, cümle.

- c. 10b/14, 23a/14, 27a/06, 38a/11, 43b/03, 43b/15, 51a/01, 57b/05, 71b/12, 72a/03, 72a/11, 74b/08, 92b/07
- c. **-ı anbiyā** 2b/12
- c. **kār u bār** 6b/09
- [=15]

camīl Ar. Güzel.

- c. 44b/03
- [=1]

cān Far. Can, hayat; gönül; kişi, fert.

- c. 2a/05, 15a/09, 17b/11, 34b/09,

- 35a/02, 64a/02, 68a/11, 68b/02, 75a/10, 83a/15, 99b/13

- c. **(āfat-ı cān)** 101a/01
- c. **(āşüb-ı cān)** 43b/10
- c. **(cismidin cān çık-)** 101a/09
- c. **(cism u cān)** 4b/09
- c. **(ğārat-ı cān)** 43b/01
- c. **(hırz-ı cān)** 26b/13
- c. **(kelām-ı cān)** 44a/11
- c. **(cān muğannısı)** 39b/04
- c. **(mūnıs-ı cān)** 76a/09
- c. **(ölmegen cān)** 35b/10
- c. **(rıştā-ı cān)** 17b/10
- c. **(tūtī-ı cān)** 25b/05
- c. **āfatı** 101b/13
- c. **bile** 26a/13, 28b/06, 56b/09
- c. **çık-** 20b/04, 37a/04, 82b/01
- c. **+dın (korkunç-ı cān)** 46b/10
- c. **+dın (vāhm-ı cān)** 24a/13
- c. **+dur (tārāc-ı cān)** 31a/09
- c. **érür sen** 16b/14
- c. **+ğa** 14b/11, 41b/08, 52b/15
- c. **+ğa tūmār eyle-** 89a/10
- c. **gölşeni** 98b/12
- c. **+ı** 78a/14, 88b/14
- c. **+ı (cism u cān)** 64b/02
- c. **+ı bile** 69a/04
- c. **+ı bile (dıl u cān)** 8b/13, 18a/14
- c. **+ı bile hürmat kıl-** 33a/06
- c. **+ı bile ihlāş kıl-** 75b/06
- c. **+ı birle** 56a/07, 76b/08, 99b/15
- c. **+ı birle ihlāş kıl-** 16a/14
- c. **+ı birlen** 48b/07
- c. **+ıdın** 21a/07, 58b/01
- c. **+ıdın (şīrīn cānıdın toydur-)** 7b/02
- c. **+ıdın sır kıl-** 42b/10
- c. **+ığa** 10a/04, 12a/12, 64b/06
- c. **+ım** 7b/10, 7b/13, 13a/06, 33a/02, 50b/07, 51b/05, 58a/01, 68a/09, 91a/09
- c. **+ım (yār-ı cān)** 32b/15
- c. **+ım bile** 47b/15
- c. **+ımğa** 37a/08, 51b/07, 81b/13, 87b/15, 89a/02
- c. **+ımız** 24a/05
- c. **+ımıznı** 73b/10
- c. **+ımnı** 81b/13
- c. **+ın** 12a/11, 32a/02
- c. **+ınıñ** 71a/11

- c.+ıñ** 73b/06
c.+ıñ bismil eyle- 16b/02
c. kuş 14b/14, 16b/08, 31b/03, 36a/02, 52b/14
c.+larmı 51a/08, 101b/01
c.+nı 25b/09
c.+nıñ 49a/03
c. rıştası 75a/14
c. talh bol- 7b/03
c. tūşısı 5b/06
c. u dıl 8a/09, 11a/05, 45a/15, 72a/01, 83a/15, 88a/15
c. u dıl ile 'ızzat eyle- 99a/03
c. u köñül 21b/08, 41b/08, 48a/01, 59b/15, 60a/06, 60a/14, 63a/07, 76a/08
c. vahmı 65b/10
 [=112]
cān-bāz Far. Becerikli kimse, fedakâr.
c. 12a/05
 [=1]
cān-gāh Far. Canevi.
c.+ı birlen (nāla-ı cān-gāh) 57b/02
 [=1]
cān-sipār Far. Canını feda eden.
c. 26b/10
 [=1]
cān-sūz Far. Can yakan.
c. ħarf 68b/01
 [=1]
canāb Ar. Taraf, yan, yön.
c.+ıġa 64b/08
 [=1]
canān Ar. Yürek, kalp, gönül.
c. 77b/11
c. (tūmār-ı canān) 26b/13
 [=2]
canāza Ar. Ceset, ölü; cenaze merasimi.
c.+sını oġu- Cenaze namazı kılmak.
 101a/14
 [=1]
cānıb (< Ar. *cānib*) Taraf, yön, cihet.
c.+ı 59b/07
c.-ı maġrıb 82a/07
c.+ıdın 78a/13
c.+ıdın (Kāmrañnıñ cānıbı)
 11a/11
c.+ıġa 59a/13, 59b/04
 [=6]
cannat Ar. Cennet.
c. 21a/11
c. (gülşen-i cannat) 42a/12
c. (reşk-i cannat) 30b/05
c.+da 48b/06
c. dék 63a/10
c. érür (abvāb-ı cannat) 74b/09
c. kibi 39b/15, 86b/13
c. mişāl 69b/15
 [=9]
cannāt Ar. Cennetler; bahçeler.
c.+u's-surūr Zevk bahçeleri.
 41b/04
 [=1]
cannatu'l-ma'vā Ar. Cennetin sekiz katından biri; sığınılacak yurt.
c.+dın 36b/13
 [=1]
cānvar Far. Canlı; canavar.
c.+ġa 52a/05
 [=1]
cār Ar. Komşu.
c.+ı (ħukm-ı cār) 70a/03
 [=1]
carāhat Ar. Yara, irin.
c. bol- 58b/13
c. eyle- 71b/04, 85a/05
 [=3]
cārī Ar. Geçerli, yürürlükte olan; akan, geçen.
c. 28a/06
c. bol 71b/14
c. eyle- 6a/13
 [=3]
cavāb Ar. Cevap, yanıt.
c. 101b/10
c.+ını 27b/14
 [=2]
cavāhır Ar. Cevherler, kıymetli taşlar.
c. 50a/06
c. (durr u cavāhır) 76a/02
c. (vazn-ı cavāhır) 67b/09
c. birle 45a/14
c.+dın 57b/03
c.+dur 45a/10
c.+ıdın (ħikmet cavāhırı) 86a/14
 [=7]
cavān Far. Genç, yakışıklı erkek.
c. 62b/09, 92b/09
c.-ı ahl-ı mıñnat 67b/01
c.-ı bā-saġāvat 87b/11, 88b/07

c.+dın 66b/10
[=6]
cavānī Far. Bir genç.
c. 94b/13
[=1]
cavān-mard Far. Temiz, asil ve cömert yaratılışlı kimse.
c. 47a/14
[=1]
cavānīb Ar. Taraflar, yönler.
c.+da 76b/06
[=1]
cavār-zār Far. Sulak yer, suyu bol olan yer.
h. érđi 4b/07
[=1]
cāvidān Bk. **cāvid**
c.+dın ('**umr-ı cāvidān**) 9a/13
[=1]
cāvidāna Far. Sonsuz gibi, ebedicesine.
c. 70b/04
[=1]
cāvid Far. Sonsuz, Ebedi, kalıcı.
Krş. **cāvidān**
c. 70a/10
c. (baht-ı cāvid) 74a/11
c. (davlat-ı cāvid) 76b/10
c. (taht-ı cāvid) 85b/04
c. ('umr-ı cāvid) 102b/13
[=5]
cavlān Ar. Dolaşma, gezme.
c. ber- 65b/06
c. kıl- 22b/08, 39a/13, 53b/12
[=4]
cavr Ar. Sıkıntı, eziyet, haksızlık.
c. (cafā u cavr u mihnat) 11a/15
c.+ğa 96a/12
c.-ı safar 42b/10
c.+ıdın (zamāna cavrı) 35b/02
c.+ığa 56b/12
c. u cafā 7b/08, 11b/07, 37a/01, 41b/14
c. u mihnat 67b/11
[=10]
cavr-keş Far. Sıkıntı çeken.
c.+ni 60a/13, 75a/06
[=2]
cavşan Ar. Örme zırh, savaşta giyilen zırhlı elbise.
c. (ahl-ı cavşan) 50b/14

c. bol- 93a/10
[=2]
cavz Ar. Ceviz; ceviz ağacı.
c. 35a/08, 35a/11, 35a/15, 36b/04
c. (māu'l-cavz-ı şānī) 39a/04
c.-ı Hindī Hindistan cevizi 35a/07
c. u mā 35b/05
[=7]
cāy Far. Yer, mahal, mevki. Krş. **cā**
c. 45a/01
c.+ğa 63b/12, 99b/09
c.+ı 4b/07
[=4]
cāzım (< Ar. *cāzim*) Kesin karar veren.
c. bol- 79b/03, 93b/09
[=2]
cazm Ar. Karar, niyet.
c. 14a/01, 28b/07
c.+dur kim 39b/05
c. eyle- 91b/05
[=4]
ceng Far. Savaş, cenk.
c.+ini 88a/04
[=1]
ceng-navāzlık Savaşçılık.
b.+ı (ceng-navāzlığı) 26b/11
[=1]
Cevher I Beşinci Gülşen'in kadın kahramanıdır. İran şehzadesi Saadet'in rüyasında görüp âşık olduğu kadındır. *Ārām-âbâd* ülkesine padişah olmuştur.
C. 45a/10, 45a/11, 48a/04, 52a/07, 54b/02, 54b/05, 54b/09, 56a/10, 57a/01, 57a/02, 59a/14, 59b/03, 59b/07, 62a/09, 64a/08, 64b/03, 64b/11, 64b/12, 64b/13, 67a/11
C.+dın 45a/12, 58b/06
C.+ge 60a/01
C.-i pāk 51a/07
C.-i pākīza-ṭal'at Temiz yüzlü Cevher. 51b/15
C.+im 57a/08
C. (lafz-ı Cevher) 57b/01, 58b/05
C.+ni 60a/05, 64a/07, 64b/01, 64b/10
C.+niñ 62a/06
[=33]
cevher II Far. Cevher, elmas; var olan bir

- şeyin özü, gevher.
c.+i 7b/10
c.-i cısm 2a/01
c.-i dasta 3a/07
c.+idin (nūr cevheri) 100a/04
c.+idin (ṭabī‘at cevheri) 62a/10
 [=5]
- cılā** Ar. Parlaklık.
c. ber- 37a/03
 [=1]
- cılav** (< Moğ. *ciluga*) Dizgin.
c.+ım 86a/04
 [=1]
- cılva** Ar. 1. Hoş ve latif bir şekilde ortaya çıkma, yayılma, tecelli etme.
c. ber- 2a/12, 27a/13
c. ét- 80b/10
c. eyle- 1b/08
c. kıl- 42a/13, 59a/05
 2. Hoşa gitmek için, ilgi çekmek için takınılan tavrı, işve, cilve.
c. 44b/02
c.+da (yüz cılva) 32a/03
 [=8]
- cın** (< Ar. *cin*) Gözle görülmez, latif cisimlerden ibaret bir yaratık.
c. (şūrat-ḥāna-ı cın) 38b/03
c. sen 16b/14
 [=2]
- cıns** Ar. Tür, cins, soy, çeşit.
c.+ı (başar cınsı) 95b/08
c.-ı ādam 80b/05, 81a/09
c.-ı naşihat 87b/07
c.+ıdın (başar cınsı) 5b/04
c.+ıdın mu 81a/10
 2. Eşya.
c.-ı fāyid 88a/14
c. naḳd 87a/03
 [=8]
- cısm** Ar. Beden, vücut.
c. ara cān 2a/05
c. (iki tenni bir cısm eyle-) 102a/14
c. (cevher-i cısm) 2a/01
c.+ıḡa 36a/06, 55b/01
c.+ı 13b/02, 21a/12, 22b/04, 42a/04, 82a/14, 100a/05
c.+ı (sūrat-ı cısm) 82b/01
c.+ı kuru- 59b/03
c.-ı tāza 101a/14
c.+ıdın 37a/10
- c.+ıdın cān çık-** 101a/09
c.+ım 66b/14
c.+ın 82b/10
c.+ını 57b/12, 66a/05, 82b/04
c. içre cān 25b/09
c. u cān 4b/09, 64b/02
 [=24]
- cīvaḥāna** Far. Cıva yeri, cıva evi.
c.+ları 80b/01
 [=1]
- Cibrīl** Ar. Cebrail.
C. 2b/05
 [=1]
- cid** (< Ar. *cidd*) Gayret, çaba.
c. eyle- 92b/04
 [=1]
- cīda** Ar. Boyun.
c. 41b/09
 [=1]
- ciger-band** Far. Yürek bağı, evlat.
 Krş. **ciger-payvand**
c.+ı érür sen 49a/03
c.+ını 17a/05, 17a/15
 [=3]
- ciger-payvand** Bk. **ciger-band**
c.+ı yañlıḡ 50a/11
c.+ım ile 55b/07
 [=2]
- ciger-ḥūn** Far. Ciğeri kan dolu, çok kederli.
c. 56b/10
 [=1]
- Cogī** Skr. Hint din felsefesinin altı geleneksel sisteminden (*darşana*) biri olan ve “bağlanma” ya da “birlik” anlamına gelen yogaya inanmış kimse.
C. éli 37b/13
 [=1]
- cū‘** Ar. Açlık.
c. (kārvān-ı kişvar-ı cū‘) 6a/15
 [=1]
- cubba** Ar. Elbise üstüne giyilen, bedeni uzun ve bol, yenleri geniş, düğmesiz giyecek.
c.+sını (tiriglik cubbası) Yaşam, canlılık. 62b/14
 [=2]
- cūd** Ar. İhsanda bulunma, el açıklığı, cömertlik.

- c. (ahl-ı cūd u ḥayr u iḥsān)** 46b/05
c. (‘aṭā u cūd) 19a/09, 20a/02, 32b/04, 33a/04, 34a/02
c. (iḥsān u cūd) 4a/01
c. (‘aṭā u cūd ét-) 18a/06
c. ‘adam 21a/08
c. ahlı 92b/11
c.+ı (iḥsān u cūd) 52b/02
c. u ‘aṭā 53b/09
c. u iḥsān 4a/12, 5a/07
c. u iḥsān kıl- 44a/01
c. u kerem 5b/04, 5b/07, 99b/03 [=18]
cudā Far. Ayrı düşmüş, ayrılmış, ayrı.
c. 75b/05
c. bol- 14a/14, 57b/05, 65a/02, 69b/11, 71a/06, 72a/11, 77b/15
c. eyle- 13b/14
c. ét- 93b/07
c. kıl- 9a/10
c. men 83b/15 [=12]
cudālıḡ Bk. **cudālıḡ**
c. tap- 68a/11 [=1]
cudālık Ayrılık. Krş. **cudālıḡ**
c. ét- 67b/07
c. kıl- 90a/14
c. tap- 57b/09 [=3]
cuft Far. Bir erkek ve dışıden oluşan iki eş. çift. Krş. **cüft**
c. 84a/03
c. bol- 56a/01
c.+ıdın 56b/15, 57a/11
c.+ıḡa 85a/12
c.+ını 85a/12
c.+uñ 55b/07
c.+uñnı 56a/08 [=8]
cuftluḡ Eşlik, çift olma durumu.
c.+ını 67b/14 [=1]
cuḡd Far. Baykuş.
c.+nıñ viranāsı 87a/09 [=1]
cuhūd Far. Yahudi.
c.+ı 52b/02
c.+nı 69a/07 [=2]
- cumhūr** Ar. Halk, topluluk.
c. (a‘yān u cumhūr) 34b/15
c. (ahl-ı cumhūr) 90a/06 [=2]
cumla Ar. Bütün, hep.
c. 73a/08
c.-ı aşyā 2a/14 [=2]
cumūd Ar. Donma, katılık, durgunluk, tembellik.
c. 97a/04 [=1]
cūn Far. Beyaz, kırmızı veya siyah deveya da at rengi.
c. (ḥar-ı cūn) 51a/11, 59a/03, 66a/03
c.+ḡa (ḥar-ı cūn) 51a/09
c.+nı (ḥar-ı cūn) 61a/05 [=5]
cunūnluḡ Delilik, çıldırma.
c. 67b/06 [=1]
curm Ar. Cürüm, günah.
c.+dur 77a/14 [=1]
cussatu’l-ḥamḡā Ar.
c. 96a/11 [=1]
cūş Far. Coşma, kaynama, coşkunluk.
c. ‘ışkı cūş kıl- 77a/09
c. ét- 57b/08, 92a/01
c. eyle- 55b/01, 58b/14, 65a/09, 88a/07, 90b/12
c. kıl- 5a/14, 99b/13
c. (köñli cūş eyle-) 31b/02
c. yüregi cūş eyle- 91b/03 [=12]
cūşān Far. Coşkun, coşan.
c. (baḡr-ı cūşān) 83a/04 [=1]
cūy-bār Far. Irmak.
c.+ın 20b/11 [=1]
cuz Far. Bundan başka, diğeri, bunun dışında.
c. 7b/08 [=1]
cüft Bk. **cuft**
c.+ige 83b/14 [=1]

cünd Ar. Asker.

c. 5b/07

[=1]

cündī Ar. Mahir binici, süvari askeri.

c. 5a/07, 14b/08, 88a/14

c.+ge 4a/11

[=4]

cüñ Yün.

c. 96a/11

[=1]

Ç

çādar Far. Kadınların başlarına
büründükleri örtü.

ç. 92a/08

[=1]

başığa çādar al- 92a/08

[=1]

çah Far. Kuyu, çukur.

ç.+ğa 64a/15

ç.+ğa maḥbūs kıl- 66b/04

[=2]

çāh Bk. **çah**

ç.+ığa kayd kıl- 41b/08

[=1]

çahār-yār Far. Dört dost (Hz. Ebubekir,
Ömer, Ali, Osman).

ç. (alḳāb-ı çahār-yār) 2b/15

[=1]

çāhī Far. Bir kuyu.

ç. 41b/07

[=1]

çahra Far. Yüz.

ç. aç- 3a/07

[=1]

çāk Far. Yırtık, yarık.

ç. (yaḳasın çāk eyle-) 47a/06

ç. bol- Yırtılmak 50b/03

ç. (yaḳası çāk eyle-) 71b/02

ç.+in 62b/14

ç.+ini 5a/08

[=5]

çāker Far. Kul, köle.

ç. ét- 89a/13

[=1]

çaḳıl- Çakılmak.

ç.-dı 89b/11

[=1]

çaḳır- Bağırarak, çağırarak.

ç.-dılar 76b/08

c.-ıp 31b/03, 59a/13

ç.-ıp kél- 51a/06

[=4]

çālāk Far. Çabuk hareketli, çevik.

ç. (çust u çālāk) 49a/11, 51a/07,
59a/02, 65a/05, 94b/04

ç. (sarv-ı çālāk) 37a/07

ç. édi 21a/14

[=7]

çalıḳ Kadar, miktar.

ç. (bir ay çalıḳ) 25a/05, 30b/09

ç. (üç-kün çalıḳ) 43a/04

[=3]

çaman Far. Çimen, çimenlik.

c.+ığa 12a/08

ç.+nı 48b/05

[=2]

çand Far. Birkaç.

ç. (her çand) 88a/02

[=1]

çangāl Far. Yırtıcı kuş pençesi, çengel.

ç. eyle- 73b/09, 84b/05

ç.+ığa 82b/09

[=3]

çap- Akın etmek, koşturmak.

ç.-tı 33a/15

[=1]

çapan Eski püskü elbise, eski yamalı
kaftan.

ç.+ı 48a/07

[=1]

çapar Emireri, atlı haberci, ulak.

ç.+dın (savḳ-ı çapar) 63a/13

[=1]

çapduḳ Toplama, toparlanma.

ç. kıl- 46b/11, 48a/08

[=2]

çār Far. Dört.

ç. dīvār 60b/03, 60b/15

[=2]

çār-sū Far. Çarşı, pazar.

ç.+da 68a/03

[=1]

çarā Far. Nasıl, niçin.

ç. ki 93a/15

[=1]

çāra Far. Çare, çıkar yol.

ç. 70b/06

[=1]

çarā Far. Otlak.

ç.-yī bāğ 12b/08
[=2]
çarḥ Far. Felek, alem, dünya; talih.
ç. 3b/10, 32a/13, 44b/04, 53a/03,
62b/03, 90a/01, 99b/12
ç. (‘ālam u çarḥ) 27b/08
ç. (toḳuz çarḥ) 33b/08
ç. bīnāsī 102b/04
ç.+dīn 1b/02
ç. ancumī 100a/07
ç.+ī (ḥikmet çarḥı) 38a/11
ç.+ī (ma‘ānī çarḥı içre) 21a/15
ç.-ī aḥzār Gök kubbe. 21b/02,
76b/04
ç.-ī ġaddār Zalim felek, kötü şans.
76a/02
ç.-ī gardān Dönen dünya. 5a/09
ç.+īda 31a/12
[=19]
çarla- Çağırarak, davet etmek.
c.-ban 11b/06, 63b/15
c.-dī 10a/04, 10b/01, 11a/10,
20a/02, 77b/04, 101b/03
c.-p 38a/15, 59a/02
[=10]
çaşm Far. Göz.
ç. 73a/06
[=1]
çaşm-tar Far. Nemli göz.
ç.+ī-dék 72b/14
[=1]
çaşma Far. Çeşme, pınar.
ç. 35a/07, 35a/08, 35a/09, 35a/11
ç. çaşma (kōz yaşını çaşma çaşma
ét-) 32a/04
ç. dék 65a/09
ç.+dīn 35b/01, 100a/08
ç.-ī āb-ī zindegānī 99b/11
[=9]
çaşma-sārī Far. Çeşmesi, pınarı bol olan
bir yer; bir çeşme başı.
ç. 29a/02, 35a/06
[=2]
çāšnī Far. Tat, lezzet.
ç. al- 5b/07
[=1]
çemen Çimen, çayırılık.
ç. şāhı 33a/09
[=1]
çeng Far. Harba benzeyen bir çeşit telli

çalgı.
ç. ü rabāb 78a/08
ç. yañlıg 23b/15
[=2]
çék- Bir hâlin kuvvetle baskı ve etkisi
altında olmak, o hâl
içinde bulunmak.
ç.-ip 99b/13
[=1]
nāla çék- 99b/13
[=1]
çık- 1. (Bulunduğu yerden) dışarıya
varmak, içeriden dışarıya gitmek.
ç.-a’lmay 73a/02
ç.-an kibi 82b/03
ç.-ar 74a/01, 87b/09
ç.-arsa 13b/06
ç.-ar tur- 63a/12
ç.-ıban 43b/04, 65a/05, 79b/01
80b/10, 91a/01
ç.-ip 12b/15, 27b/10, 45a/01,
51a/03, 53b/11, 55b/03, 65a/03,
65a/13, 77b/06
ç.-ip key- 28b/14
ç.-ip kél- 26a/06
ç.-madı 20b/04
ç.-mağ 31a/05
ç.-mas 27a/06, 54a/11
ç.-tı 10a/05, 19a/10, 26a/05, 35a/09,
35a/12, 37b/01, 56a/05, 56a/09,
74b/14, 102a/04
2. Yükselmek, yüksek bir yere
çıkarak.
ç.-arğa 39a/09
ç.-dılar 81a/05
ç.-ıban 35a/11
ç.-ip 77a/07, 88a/11, 89b/04, 89b/09
ç.-ip érđi 76b/04
ç.-ip tüş- 89b/05
ç.-tı 18a/02, 33b/08, 88b/12,
101a/04
3. (İktidar, taht) Elde etmek,
sahip olmak.
ç.-mağ 78a/02
ç.-mağnı 29b/09
ç.-ip 83b/08
ç.-tı 10a/12, 86a/03, 86a/03
4. Gitmek.
ç.-ıban 33a/11
ç.-ip 88b/02

ç.-ıp érdi 89a/14

ç.-tı 46b/13

5. Ayrılmak, uzaklaşmak;
ölmek.

ç.-an kibi 37a/04

ç.-ıp 71a/15, 82b/01

ç.-tı 101a/09

ç.-unça 20b/04

6. (Üstüne) Binmek.

ç.-ıp 11a/09, 49a/10

ç.-ıp otur- 48a/04

ç.-tı 18a/04

7. (Sen için) Duyulur hâle
gelmek.

ç.-ay 21b/01

ç.-ıp 53a/03

ç.-mas érdi 57a/08

8. (Ay, güneş ve yıldızlar için)
Görünmek, doğmak.

ç.-an dék 62b/03

ç.-arda 60a/03

ç.-tı 92b/01

9. Etrafa yayılmak, dağılmak.

ç.-ıban 21b/10

ç.-ıp 68a/03, 92b/01

10. Doğmak, yetişmek, ortaya
çıkma.

ç.-ıp 98b/11

ç.-ıpdur 68b/03

11. Bulunmak.

ç.-an 83b/04

12. Ansızın görünmek, zuhur
etmek.

ç.-tı 51a/02

13. (Bitki) Bitmek.

ç.-ıp 87b/12

[=85]

āvāz çık- 21b/01

avğa çık- 33a/11

balā çık- 82b/03

başığa dūd çık- 21b/10

başımğa dūd çık- 68a/03

cān çık- 37a/04, 82b/01

cānı çık- 20b/04

cısmıdın cān çık- 101a/09

dımāğıdın dūd çık- 92b/01

dīvār üze çık- 101a/04

dīvāra çık- 77a/07

‘iddat çık- 7a/02

ıstıkbāl çık- 86a/03

kuyaş çık- 92b/01

kün çık- 60a/03

maḥzūn çık- 77b/06

māl çık- 86a/03

nāmı çık- 12b/13

sadāy çık- 57a/08

safarğa çık- 89a/14

salṭanat taḥtığa çık- 78a/02

yalğuz çık- 46b/13

yokarı çık- 81a/05

yokarığa çık- 87b/12

[=25]

alıp çık- 56a/05

kaçıp çık- 19a/10

kirip çık- 27a/06, 31a/05

üzüp çık- 26a/05

[=5]

çıkar- 1. (Bir düşünce veya duygudan)
Kurtulmak.

ç.-ğıl 47b/02, 99b/03

ç.-ıp 71b/04, 88b/10

2. İnleme, ah etme.

ç.-dı 48b/02, 72a/06

ç.-ğay 44b/12

3. Çıkarmak.

ç.-ıp 48a/12, 83b/10, 83b/11

4. (İçecek) İkram etmek, sunmak.

ç.-dı 75a/01

ç.-ğıl 74b/15

5. Adı duyulmak.

ç.-ıp 40b/12

6. Birinin bir makam veya
huzura çıkmasını sağlamak.

ç.-ıp 45a/03

7. Nefes vermek.

ç.-may 51b/10

8. Doğrudan uzaklaştırmak,
yoldan çıkarmak.

ç.-mağ 54b/07

9. (Giyilen veya takılan şeyleri)
Vücuttan ayırmak.

ç.-dı 37a/10

[=17]

āh çıkar- 72a/06

dem çıkar- 51b/10

könlidin çıkar- 71b/04

könlidin kın çıkar- 88b/10

maḥmıl çıkar- 48a/12

nām çıkar- 40b/12

dard ile ün çıkar- 48b/02

yoldın çıkar- 54b/07
[=8]
çirāġ (< Far. *çarāġ*) Işık, alev, nur; mum.
c. 38a/03
ç.-dék 100b/14
ç.+ı 67a/14
ç.+ın (köz çirāġı) 6b/01, 15a/02
[=5]
çirāġān Far. Kandiller, mumlar.
ç.-dék 54b/08
[=1]
çıyan Çok ayaklılardan, sarımtırak renkte, zehirli böcek (*Scolopendra*).
ç.+nūn neşteri-dék 72b/14
[=1]
Çin I Çin ülkesi.
Ç. 54a/07
Ç. (**āfat-ı çin**) 43b/01
Ç. **sarı (Haṭā u Çin)** 43b/04
Ç. (**Haṭā u kāfir Çin**) 43b/10
Ç.+**din** 53a/06
Ç. **kişvarı** 43b/07, 52a/14
[=8]
çin II Far. 1. Kıvrım, büklüm.
ç. ét- (étekni çin ét-) 101b/07
2. (Alın için) Kırışıklık, çatıklık.
ç. çin 96b/02
[=2]
çinī Far. Duvarları kaplayıp süslemek için kullanılan, bir yüzü sırlı ve genellikle çiçek resimleriyle bezeli, pişmiş, balçık levha, fayans.
ç. (naḳḳāş-ı çinī) 52b/10
[=1]
çirk Far. Kir, pislik.
ç. 2a/13
[=1]
çor Far. sülün.
ç. yañlıġ Yürüyüşü güzel, boylu poslu (genç kız veya kadın).
13b/02
[=1]
çora Denk, eşit, muvafık, ağırlığınca.
ç. 15a/01
[=1]
çöl Çöl. Kumluk, susuz ve ıssız geniş arazi, sahra.
ç. (daşt ile çöl) 6a/09, 14a/14, 80a/01

ç. édi (daşt ile çöl) 25a/05
ç. érdi (daşt ile çöl) 72b/15
[=5]
çu Bk. çun
ç. 8a/01, 10a/12, 18a/02, 39a/10, 90a/01, 102b/09
[=6]
Çübīn Far. Nuşirevan'a karşı ayaklanmış olan, Hürmüz'ün seraskeri Behram'ın lakabı.
Ç. (şimşir-i Çübīn) 29a/06
[=1]
çulġa- Bürümek, etrafını sarmak.
ç.-p 102a/07
[=1]
çun (< Far. *çün*) Çünkü, için, sebebiyle, dolayı. Krş. **çu**
ç. 16b/10, 21a/15, 24b/02, 25a/07, 25a/08, 26b/01, 52b/12, 65b/03, 71a/01, 74b/07, 77a/08, 101b/07, 101b/14
ç. (eger çun) 21b/01, 78a/10, 87b/14, 96b/10
ç. (ve ger çun) 97b/07
[=18]
çust Far. Çabuk hareket eden, çevik.
ç. 77a/10
ç. bol- 2a/09
ç. u çālāk Çevik, tetik. 49a/11, 51a/07, 59a/02, 65a/05, 94b/04
[=7]

D

dabır-ıstān Far. Okul.
d. éli 71b/01
[=1]
dabdabalıġ Ar. Gösterişli, tantanalı, ihtişamlı.
d. 12a/06
[=1]
dād I Far. 1. Feryat, figan.
d. eyle- 18a/14, 76b/13
d. ét- 77a/13
d.+ġa kél- 60b/11
d.+ıġa yet- 16b/06
d.+ımġa 71b/06
d. u faryād 44b/12
d. üstıġa dād 71b/05
2. Adalet, doğruluk.
d. ('adl ile dād) 63a/10

d. ravşan ét- 43b/15
[=10]
dād II Far. Verme, veriş, ihsan, kabiliyet.
Bk. **bağ II**
d. 86b/14
[=1]
daf (< Ar. *daff*) Tef, çember biçimindeki gövdesine deri gerilmiş vurgulu bir çalgı.
d.+ları 100a/13
[=1]
dafāyın (< Ar. *dafā'in*) Defineler.
d. tap- 32b/06
[=1]
dafn Ar. Defnetme, gömme.
d. eyle- 101a/15
[=1]
dāğ Far. Yara, acı, keder, aşk yarası.
d. 2b/13, 72a/05, 75a/15, 101a/15
d. (bağrıga dāğ tüş-) 4a/06
d. (bağrın dāğ eyle-) 64a/12
d. (köñli içre dāğ koy-) 72a/09
d. bol- 102a/15
d.+ı 67a/14, 96a/07
d.+ıdın (köñül dāğı) 4b/01
d.+ın (dard u dāğ) 3b/04
d. yañlıg (dard u dāğ) 22b/04
[=13]
dağdağahk Ar. Gürültü, patırtı; dert, sıkıntı.
d. 12a/07
[=1]
dağı (Bağlama edatı) dahi, bile da/de.
d. 11a/10, 35a/11, 39b/12, 53a/14, 79a/03, 79b/02, 88b/01, 95b/10, 96a/02, 96a/06
[=10]
dāh Far. Hizmetçi, cariyeye; adi kimse.
d. 46a/09
d. al- 46b/03
d.+dın 44a/15
d. eyle- 69a/02
d. yañlıg 50b/08
[=5]
dāhıl (Ar. *dāhil*) Dahil, iç, içeri, birlikte.
d. 69b/08
d. bol- 14b/02, 19b/08, 30b/15, 54b/05, 65a/13, 88b/11, 92a/02
d. érdi 40a/06
d. kıl- 14b/05, 90b/14

d. ol- 45b/06, 47b/10, 60b/04, 92b/05, 102a/02
[=16]
dahr Ar. 1. Dünya, alem, yer.
d. 35a/05, 78b/10, 89a/09
d.+nı 2a/04
2. Zaman, dönem.
d. (Rustam-ı dahr) 14b/13
[=5]
dahşat Ar. Dehşet, korku.
d. ile 50a/03, 84a/15
[=2]
dāl İki büklüm olmuş (Arap alfabesinin sekizinci harfi olan dalın (ﺩ) şeklinden gelmektedir.)
d. 87b/02
d. (kaddını dāl eyle-) 55b/05
d. yañlıg 16b/11
[=3]
dalāyıl (< Ar. *dalā'il*) Deliller, işaretler.
d. 98b/06, 98b/09
d.+ı (ağız u labnıñ dalāyılı) 97b/02
d.+ı (alvännıñ dalāyılı) Renklerin (yüz, göz) delilleri. 95b/13
d.+ı (arқа u ketfniñ dalāyılı) Sırt ve omuzun delilleri. 98a/12
d.+ı (āvāznıñ dalāyılı) 97b/12
d.+ı (boyunniñ dalāyılı) 98a/04
d.+ı (burunniñ dalāyılı) 97a/10
d.+ı (karınnıñ dalāyılı) 98a/09
d.+ı (kāmatnıñ dalāyılı) 95a/14
d.+ı (kaşnıñ dalāyılı) 96b/11
d.+ı (kef enguştnı dalāyılı) Avuç ve parmakların delilleri. 98b/01
d.+ı (közniñ dalāyılı) 96b/15
d.+ı (kulaqnıñ dalāyılı) 96b/06
d.+ı (pişānaniñ dalāyılı) Alnın delilleri 96b/01
d.+ı (saç mūynı dalāyılı) 96a/05
d.+ı (sākniñ dalāyılı) 98b/03
d.+ı (sözniñ dalāyılı) 98a/01
d.+ı (tişniñ dalāyılı) 97b/05
d.+ı (yüzniñ dalāyılı) 97b/08
[=20]
dalıl Ar. Delil.
d. 95b/15, 96a/06
d.+ı kél- 95a/13
[=3]
dallāl Ar. Alıcı ile satıcı arasında aracı olan kimse, tellal.

d. 44a/09, 45b/03
d.+ığa 44a/01
d.+lardın 44a/09
 [=3]
dām Ar. Tuzak.
d. ét- 56b/14
 [=1]
dāmād Far. Güveyi, eş, bir kızın ailesine göre kızın eşi.
d. 60b/01
d.+ı 55a/02
d.+ıñ 55b/15
d. kıl- 18b/03
 [=4]
dāna Far. Tane, tohum.
d. dāna Tane tane. 93b/07
d. érđi Yem. 5b/15
d.+sıca (arzan danāsı) 87a/09
d.+sığa 69b/07
 [=4]
dānā I Far. Bilgin, alim, bilgili.
d. (dastūr-ı dāna) 35b/12
 [=1]
Dānā II Altıncı gülşende Gülistan şehrinin veziri.
D. 70b/15
 [=1]
dānişmand Far. Bilgin, bilgili.
d. 26b/12
 [=1]
dānī Far. Düşük, bayağı, kusur.
d. 44b/06, 44b/09, 46a/14
 [=3]
dāniş Far. Bilgi, biliş, irfan.
d. 26b/10, 96b/10
d. (Luḡmān-ı dāniş) 36a/03
d. ahlı 27b/12
d. bile 21a/12, 38a/06
d. (ahl-ı dāniş) 23b/10, 27a/10
d. (şāhib-ı dāniş) 21b/12
d.+ı 27b/04
d.-ı bahārī 69b/08
d. kıl- 27a/02
d.+nıñ 96b/14
 [=13]
dar Far. Kapı.
d. u dīvār 26a/06
 [=1]
dār Far. Savaş, kavga.
d.+ın (gīr u dār) 60b/13

[=1]
dar-gah Bk. **dar-gāh**
d.+ığa kir- 18a/01
d.+ığa yetkür- 38a/09
 [=2]
dar-gāh Far. 1. Saray. Krş. **dar-gāh**
d. (şāhn-ı dar-gāh) 13b/08
d. içre 45b/14
d.+ı yañlıg 31a/01, 78b/10
d.+ıdur mu (salṭanat dar-gāhı) 31a/07
d.+ığa 10a/09, 28b/12, 34a/03
 2. Tanrı kapısı, katı.
d.+ıda (kerem dar-gāhı) 27a/10
 3. Padişah kapısı.
d.-ı ‘ālī 44a/10
 [=10]
dār-gīr Far. Savaş, kavga, mücadele.
d.-ı mamlakat 33b/02
 [=1]
dar-kār Far. Açık, belli.
d. bol- Ortaya çıkmak, aşikar olmak. 35b/02
 [=1]
dar-maḡşad Far. Maksatla, maksat içinde.
d. 24b/01
 [=1]
dar-rahāvat Far. Rahavet içinde, tembellikte, gevşeklik içinde.
d. 93b/10
 [=1]
daraca Ar. Derece, mertebe.
d.+sı 12b/04
d.+sığa 90b/08
 [=2]
darç Ar. 1. Toplamak.
d. eyle- 32a/10, 40b/02,
 2. Arasına sıkıştırma.
d. eyle- 60a/02
 3. Kaydetmek, çizmek.
d. eyle- 63b/12
 [=4]
dard Far. İnsana ızdırıp veren her türlü hâl, sıkıntı, keder; hastalık.
d. 42b/03, 42a/08, 49b/09
d. (ibtılā-yı dard u ğam) 99b/03
d. (mıñnat u dard tart-) 31a/08
d. (şāhib-ı dard) 57b/07
d. ahlı 49a/02

- d.+ğa (balā u dardğa ğam-hāna bol-)** 66b/11
d. ğam 31b/03
d.+ı 22a/09, 36a/11
d.-ı bī-davā 22b/06, 61b/11, 84b/08
d.-ı firāk 34b/03
d.-ı pur-alam 95b/05
d.+ığa 23a/03
d.+ığa (merg dardı) 87b/05
d.+ımğa 27b/12, 9b/05
d.+ın 42b/01
d.+ımı 42b/11
d.+ıñ 10a/08
d.+ıña 3b/15
d.+ıñğa 53a/13
d. ile ün çıkar- 48b/02
d. kıl- 44a/15
d.+largā (davāsız dard) 73a/08
d. otı 94a/11
d. tart- 42a/03
d. u alam 26b/08, 36a/07, 71b/15, 77a/14
d. u dāğ 3b/04, 22b/04
 [=36]
- dardī** Far. Dertlilik, dert.
d.-ki 72a/05
 [=1]
- darīça** Far. pencere, küçük kapı.
d. 76a/13
 [=1]
- darmān** Ar. Şifa, çare, derman.
d. kıl- 27b/12
 [=1]
- dārū** Far. İlaç.
d. 55b/01
d. bile davā eyle- 36a/04
d. içür- 38a/03, 38b/10, 55a/05
d.-yı bī-hūş 62a/02
d.-yı madhūş 80b/11
 [=7]
- darvāza** Far. Kapı, bir yere girip çıkarken geçilen açıklık.
d. 64a/01
d. (yeti miñ darvāza) 30b/08
d.+dın 74b/14
d.+ğa 34a/13, 64a/13, 65a/08
d.+sı 74b/09, 80b/03
d.+sığa 13a/01
d.+sını 78b/01
 [=10]
- darvīş** Far. Derviş, fakir, yoksul.
d.-ı maḥzūn 8a/07
d.+largā 40a/08
d.+larnı 27b/02
 [=3]
- daryā** Far. 1. Irmak, nehir. Krş. **taryā**
d. 48b/04, 82b/10, 83a/14
d. (uluğ daryā) 83a/07
d.+dın 83a/08
d.+lar 40a/10
d.+nı boyla- 80a/02
d.-yı mavvāc Çok dalgalı nehir.
 79b/13
 2. Bir şeyin bol olduğu yer.
d.+sıdın (‘adam daryāsi) 43a/09
d.+sı (‘aṭa daryāsi) 40a/15
d.+sı (muḥāl daryāsi) 39b/13
d.+sıdın (kerem daryāsi) 5a/02
 [=12]
- darz** Ar. Dikme.
d. eyle- 40a/07
 [=1]
- dast** Far. El.
d. 64b/07
d.+ıdın 71b/05
d.-ı irādat ber- 25b/10, 26b/05, 54b/12
d. u sa‘at ber- 63a/03
 [=6]
- dast-gāh** Far. 1. Kudret, iktidar.
d. (salṭanat-panāh-ı mamlakat-ı dast-gāh) 3a/08
 2. Tezgah, dokuma aleti.
d. kur- 52a/07
 [=2]
- dast-gīr** Far. Elinden tutan, yardımcı.
d.+i (mu‘īn u dast-giri bol-) 68a/05
 [=1]
- dasta** Far. Deste, demet.
d.+sı (cevher-i dasta) 3a/07
 [=1]
- dastūr** Ar. Kanun, kural, kaide; kanun ve nizam üzere davranmakla görevli sadrazam, vezir vb. devlet büyüğü.
d. 11a/10, 27b/15, 28a/15, 35a/08, 36a/08, 38a/08, 38b/05, 39a/04, 39a/10, 43b/03, 46b/14, 58b/03, 58b/07, 59a/12, 60a/12
d. (piş-rav u dastūr kıl-) 44a/06

- d.-ı dānā** 35b/12
d.+nīn 26b/10
 [=18]
- dašt** Far. Bozkır, ova, çöl.
d. 12a/04, 27b/13, 51a/05, 68a/12, 72b/09
d. ara 80a/14
d. (tağ ile dašt) 29b/03, 49b/02
d. édi 89a/15
d. (tağ dašt ét-) 46a/01
d.+ı (cahān daštı) 4b/07
d.+ıda (İrem daštı) 62b/05
d.+ıda (salāmat daštı) 33b/05,
d.+ıda (safar daštı) 31a/08
d.+ıda (ışık daštı) 50a/06
d.+ığa (Ḥaṭā daštı) 64b/11
d. ile çöl 6a/09, 14a/14, 25a/05, 72b/15, 80a/01
d. ile tağ 82a/04
d. tağ 40a/10, 66b/06
d. u şahrā 9a/01
 [=25]
- dašt-paymā** Far. Çölde dolaşan.
d. bol- 27a/14
 [=1]
- davā** (< Ar. *davā*) İlaç, şifa.
d. ét- 73a/08
d. kıl- 9b/05
d.+dur 87b/05
d.+sı tapıl- 42b/01, 53a/13, 60b/11
d.+sın (dārū bile davā eyle-) 36a/04
d.+sın (davā tap-) 38a/07
 [=8]
- da'vā** Ar. 1. Dava, şikayet.
d. 17a/04
d. kıl- 94a/03
 2. Meydan okuma.
d. kıl- 14b/07, 31b/11
 [=4]
- davāsız** Çaresiz, ilaçsız.
d. dard 73a/08
 [=1]
- da'vat** Ar. Çağırma, hak dine girmesini isteme.
d. kıl- 49b/14
 [=1]
- davlat** Ar. 1. Talih, baht, mutluluk, rütbe; ululuk. Krş. **devlet**
d. 37a/08, 61b/03, 65a/14, 69a/13, 69b/03, 85b/09
- d. (‘azza u davlat)** 28a/02
d. (baht u davlat) 7a/01, 54b/01, 63a/03, 74a/02, 91a/11
d. (nūr-ı davlat) 3b/13
d. bol- 70b/04
d.-ı ıstı ‘dādhk 69b/03
d. gülşeni 26b/14
d. gül-zārı 20b/11
d.+ığa 65b/04
d.+dur 85b/08
d.-ı cāvīd 76b/10
d.+ı men (ḥayāt u davlat) 16b/15
d.+ımnı (samand-ı davlat sür-) 88a/13
d.+ıñ 46a/02
d.+nı 85b/07
d.+nı (ḥuṭba-yı davlatnı oqu-) 77b/07
d. sür- 86a/08
d. u cāh 85b/06
d. u ḥaşmat 5b/01
d. üyi 75a/12
d. üyini gülşen kıl- 40b/05
 2. Devlet, güç, otorite.
d. 11b/15, 13b/09, 90b/08
d. (zor-ı davlat) 3b/13
d.+dın (mulk-ı davlat) 68b/11
d.+ğa 2a/10
d.+ığa 19a/01
d.+ıñ 15b/08
d. himāyası 102b/12
d. üyi 19b/14
 [=40]
- davlat-fazā** Far. Mutluluk arttıran.
d. (maẓmūn-ı davlat-fazā) 5b/08
 [=1]
- davlat-ḥvāh** Far. Başkalarının iyilik ve mutluluğunu isteyen, sadık olan.
d. vazīr 26b/10
d.+lar bile 78a/02
 [=2]
- davlat-ḥāna** Far. Ev, konak.
d. 37b/13
d.+sığa 50a/09
 [=2]
- davr** Far. Zaman, devir.
d. 3b/07
 [=1]
- davvār** Ar. Dönen, devreden, daire.
d. yanlıg 29b/04

[=1]
dāya Far. Dadı, bakıcı.
d. bol- 70a/10
 [=1]
daycūr Ar. Karanlık, zifiri karanlık.
d. bol- 57a/05
d. yañlıg (şab-ı daycūr yañlıg ét-)
 60b/06
 [=2]
dāyım (< Ar. *dā'im*) Devamlı, sürekli,
 daima.
d. 30b/10, 96a/07
d. bol- 38b/11
d. érür 96a/08
 [=4]
dayr Ar. Kilise.
d. 30b/14
d. (mescid ü dayr) 39b/02
d.+ı (köñül dayrı) 42b/06
 [=3]
de- Bk. **dé-** 1
d.-di 25b/08
d.-y 80a/12, 100a/05
d.-yüp 81b/14
 [=5]
dek Bk. **dék** 1
d. 14a/04, 21b/13, 43a/11, 43a/11,
 48a/14, 7a/15
 [=6]
dem Far. 1. An, zaman.
d. 38b/10, 61a/10
d. (bir dem) 47a/04, 49a/13,
 51b/02, 85a/01
d. (bu dem) 8a/06, 13b/14, 14a/14,
 16a/12, 28b/04, 31b/11, 34b/03,
 45a/13, 54a/15, 86a/11, 95b/04,
 100b/04
d. (bul-dem) 68b/10, 69a/02,
 91b/07
d. (hemān-dem) 10a/13, 13a/15,
 75a/02, 93b/10
d. (hem ul-dem) 18a/01
d. (hem-ul-dem) 8b/03, 11b/09,
 18a/07, 25a/12, 25b/11, 42a/02,
 60a/06, 61b/08, 70b/02, 76a/12,
 81a/11, 82a/09, 83b/01, 84a/13,
 84b/04, 84b/13, 85a/03, 85a/06,
 89a/09, 94b/13, 95a/08
d. (her dem) 11b/07, 19b/05,

26a/04, 40a/04, 47a/10, 57a/12,
 82a/04, 82a/06, 95b/02
d. (oşal-dem) 6b/02, 9a/04, 10b/11,
 15a/04, 15b/03, 15b/06, 15b/11,
 20a/04, 24a/04, 29b/03, 30b/04,
 33b/09, 38b/04, 39a/05, 42a/13,
 42b/04, 43a/10, 43a/14, 45a/04,
 45b/13, 48a/10, 48b/08, 49b/08,
 50a/03, 50b/08, 51b/15, 52a/07,
 53b/07, 55b/03, 56b/03, 56b/06,
 59b/06, 64b/08, 67b/10, 72a/07,
 75a/07, 80b/04, 80b/09, 85a/10,
 89a/04
d. (ul-dem) 4b/14, 5a/02, 6b/11,
 8b/05, 8b/15, 10b/15, 14a/01,
 14b/14, 15a/13, 16a/15, 17b/13,
 18a/05, 20a/03, 20a/10, 22b/07,
 22b/14, 24b/04, 26a/10, 26b/01,
 26b/06, 27b/11, 28b/01, 29b/12,
 30b/15, 31a/06, 31a/13, 31b/01,
 32b/11, 33a/10, 33b/04, 36a/13,
 37a/09, 37b/01, 37b/06, 37b/11,
 39a/01, 39a/08, 39a/12, 41a/01,
 42a/05, 44a/12, 45a/01, 45b/10,
 45b/15, 48a/05, 51a/14, 54a/03,
 54b/09, 55a/06, 55a/08, 55b/04,
 56a/04, 59a/04, 60a/11, 60a/12,
 61a/02, 61b/13, 64b/05, 65a/02,
 65a/09, 65b/01, 66b/14, 67b/06,
 68a/05, 68b/13, 69a/07, 69a/10,
 70a/12, 71a/02, 72a/06, 72a/14,
 74a/11, 76b/14, 77b/04, 78b/15,
 79a/07, 79a/10, 80a/04, 80b/11,
 82a/14, 84a/09, 87b/04, 90b/12,
 91b/15, 92a/10, 93b/12, 94b/07,
 98b/15, 99a/06, 102a/05
d.+de (bir dem) 14a/03, 22a/11,
 90b/05
d.+de (bu dem) 7a/09
d.+de (ul-dem) 15a/08, 19a/15,
 20a/02, 20a/14, 22a/04, 25b/07,
 30a/06, 30a/10, 34b/14, 36a/01,
 36b/06, 36b/08, 39a/03, 81b/06,
 81b/10, 83b/03, 92b/03, 101b/08
d. öt- 56b/05, 9b/01
d. ur- 90a/01
 2. Bahsetmek, söz etmek,
 konuşmak.
d. aç- 99b/04
d. ur- 45b/12, 47b/06, 49a/01,

53b/07, 61a/09, 63b/10, 89a/04,
94a/08
3. Dinlenme.
d. al- 101b/12
d.+ni al- 43b/14
4. Soluk, nefes.
d. çıkar- 51b/10
d.+i dék 72b/13
[=224]
demī Far. Bir an.
d. 9a/13
[=1]
dem-sāz Far. Arkadaş, dost.
d. 37b/02, 59a/07
[=2]
deng Far. Hayran, şaşkın.
d. bol- 56b/08
[=1]
derk Ar. Anlama, idrak etme.
d. (fahm ile derk) 80a/15
d. eyle- 84a/10
[=2]
devlet Bk. **davlat**
d.+ge (ıķbāl u devlet) 77b/14
[=1]
dé- 1. Söylemek, demek, söz söylemek.
Krş. **de-**
d.-ben 5a/05, 10a/09, 19b/05,
26a/04, 33a/14, 42a/01, 43a/10,
45a/15, 45b/13, 45b/15, 54b/04,
56a/02, 56a/09, 58b/02, 60a/07,
72a/06, 77a/13, 78a/07, 91b/13,
101b/14
d.-di 3a/05, 3b/06, 4a/08, 4b/15,
6a/04, 7b/07, 8a/08, 8b/04, 8b/06,
9b/03, 10a/08, 10b/05, 10b/14,
11b/11, 12b/07, 13a/03, 13a/04,
13a/14, 13b/03, 13b/12, 14a/07,
14a/09, 14b/07, 15a/09, 15b/01,
15b/02, 15b/08, 16b/10, 16b/15,
17a/10, 17b/08, 18a/08, 18a/10,
22a/11, 23a/01, 23a/03, 23a/05,
23b/04, 23b/10, 24a/08, 25a/08,
25a/10, 25b/03, 25b/11, 26a/01,
26a/07, 26a/11, 27b/12, 27b/15,
28a/05, 28a/09, 28b/03, 29a/11,
29b/14, 30a/07, 30a/08, 31a/07,
31a/08, 31b/04, 31b/10, 31b/12,
31b/15, 32a/14, 32b/12, 32b/15,
33b/10, 34a/07, 35a/01, 35b/03,

36a/13, 36b/11, 36b/15, 37a/03,
38a/08, 38b/05, 40a/05, 40b/13,
41b/11, 42a/06, 42a/10, 42b/14,
43a/07, 44a/13, 44b/10, 45a/09,
45a/13, 45b/03, 46a/12, 46a/14,
46b/01, 46b/02, 46b/03, 46b/03,
46b/04, 46b/05, 46b/08, 47a/11,
47a/13, 47b/03, 47b/15, 48a/08,
49a/02, 49a/13, 50a/02, 50b/06,
51a/07, 51b/05, 51b/07, 51b/13,
52a/12, 52b/15, 53a/05, 53a/06,
53a/13, 54a/07, 54b/15, 55b/02,
55b/06, 56a/01, 56a/08, 56a/15,
56b/03, 56b/12, 57a/09, 58a/01,
58a/05, 58b/01, 59a/02, 59a/12,
59b/10, 59b/13, 61a/07, 61a/13,
61b/09, 63b/05, 63b/10, 65b/07,
65b/10, 66a/14, 66b/01, 66b/07,
67a/04, 67a/07, 67b/03, 68b/02,
68b/13, 69b/13, 70b/13, 71b/07,
71b/08, 71b/15, 72a/01, 72b/07,
73a/07, 73b/03, 73b/06, 73b/13,
74a/07, 74a/10, 75a/03, 75a/06,
75b/02, 75b/07, 75b/10, 76a/01,
78a/06, 78b/02, 79a/13, 80b/06,
81a/09, 81b/07, 82a/11, 83b/05,
83b/13, 84a/03, 84a/06, 84a/13,
84b/10, 84b/13, 85a/07, 85b/06,
86a/01, 87b/07, 87b/08, 87b/11,
87b/15, 88a/02, 88b/05, 88b/07,
89a/01, 89a/03, 91b/10, 92a/09,
92a/12, 92b/02, 92b/03, 92b/11,
93a/02, 93a/03, 93a/09, 94b/08,
95a/02, 95a/05, 95b/04, 95b/06,
96a/04, 101b/10
d.-di-kim 8a/03, 16b/14, 90a/03,
92a/03, 99a/09
d.-di ki 101b/09
d.-di kim 17a/02, 17a/03, 58b/10,
60b/14, 66b/05, 67b/01, 68b/08,
73b/11, 92b/09
d.-diler 8a/13, 9a/08, 13a/10,
14b/15, 24a/12, 24a/14, 29a/09,
29a/13, 37b/07, 41a/03, 44b/09,
44b/14, 45a/08, 54b/13, 62b/09,
63b/06, 68b/05, 68b/10, 70b/04,
71b/13, 72a/08, 74b/15, 75b/01,
89b/05, 92a/14
d.-dim 50a/01, 50a/13
d.-gen 98b/06

d.-genin bilmes érđi 92a/07
d.-gey 2a/03, 81b/11, 87b/04, 88b/15
d.-gey-kim 88a/05
d.-gey siz 23b/12
d.-gil 52a/14, 91b/12
d.-me 180a/12, 00a/05
d.-mekge 55a/01
d.-mes 20b/14
d.-mes sen 8b/01
d.-p 18a/14, 22a/14, 22a/15, 25b/12, 39a/11, 61a/05
d.-r 2b/05, 53a/09
d.-r érđi 16b/02, 16b/06, 26a/03, 34b/02, 35b/07, 57b/03, 57b/07, 65a/04
d.-r érđiler 49a/15, 73a/15
d.-r sen 25b/06, 27b/14, 46a/13
d.-r siz 68b/04
d.-se 50a/15, 91b/07, 93b/10
d.-se (dése bolur) 27a/05, 30b/11, 68b/06
d.-sün 46a/07
 2. Ad vermek.
d.-r érđi 100a/03
d.-rler 81a/14, 81a/14, 81b/01 [=316]
ārī dé- 46b/02
eksük dé- 50a/15
fasāna dé- 2a/03 55b/02
hamd u şanā dé- 19b/05, 73a/15
madh u şanālar dé- 54b/04
söz dé- 5a/05
tahiyyāt dé- 33a/14 [=9]

dék 1. Gibi, benzer. Bk. **dek**

d. 3b/14, 6b/05, 6b/05, 7b/11, 10a/08, 10a/08, 14a/04, 14a/08, 14b/11, 16a/02, 16a/02, 20a/14, 20b/12, 20b/13, 21a/08, 21a/08, 21b/01, 21b/13, 22a/06, 22b/05, 25a/13, 25b/09, 26a/15, 27b/04, 29b/10, 31a/03, 31b/01, 32b/04, 32b/04, 34a/12, 34b/09, 35a/05, 35a/10, 35a/10, 37a/02, 37a/02, 37a/11, 39a/05, 41b/05, 41b/05, 42a/09, 43a/02, 43b/11, 44a/08, 44b/05, 44b/06, 44b/09, 46a/02, 47a/06, 47b/04, 47b/04, 47b/08, 47b/09, 48a/14, 48b/04, 48b/05,

49b/13, 50a/01, 50b/11, 50b/11, 51a/15, 52a/08, 54a/07, 54b/08, 55a/11, 56b/05, 56b/08, 57a/05, 62b/02, 62b/03, 63a/10, 64a/13, 64a/13, 65a/09, 65b/05, 68b/11, 70a/08, 70a/08, 71a/06, 72b/13, 72b/13, 72b/14, 72b/14, 73b/01, 73b/01, 75a/09, 75b/08, 75b/08, 75b/09, 75b/12, 79a/14, 79b/04, 79b/15, 79b/15, 80a/12, 80b/11, 82b/05, 83a/05, 83b/06, 83b/06, 87b/09, 88b/03, 88b/13, 93b/13, 95b/09, 98b/12, 99a/08, 99b/04, 100a/02, 100a/07, 100b/14, 102b/04

2. Kadar, dek.

d. 14b/11, 46a/14, 62b/02, 78b/13 [=115]

dép “diye” anlamında son çekim edatı.

d. 2a/04, 4a/12, 4b/02, 4b/02, 4b/05, 5a/03, 5a/03 25a/15 27b/08, 47a/02, 47a/02, 50a/06, 52b/08, 56a/07, 56b/09, 57a/08, 60a/02, 60a/02, 60b/13, 60b/13, 61b/08, 61b/08, 65b/15, 66b/10, 66b/13, 66b/13, 68a/08, 68a/08, 69a/11, 77a/06, 78b/01, 82a/11, 87a/14, 88b/01, 91b/01, 92a/05 [=35]

Dıcla Dicle nehri.

d. nahrı 86b/14

d. suyu 5a/03

[=2]

dıl (< Far. *dil*) Gönül, yürek.

d. (cân u dıl) 8a/09

d. (hevā-yı dıl) 8b/12

d. birle (cân u dıl) 11a/05

d. ile (cân u dıl) 88a/15

d. (cân u dıl ile ‘ızzat eyle-) 99a/03

d.+ğa (cân u dıl) 83a/15

d.-ı ğamı 12a/11

d.+ıñ 13b/12

d.+larığa (cân u dıl) 45a/15

d.+nı (cân u dıl) 72a/01

d. u cāmı bile 8b/13, 18a/14

[=12]

dıl-āğāh Far. Kalbi uyanık, bilgin, akıllı.

d. 69a/14

[=1]

dıl-afgār Far. Gönül yaralı, âşık.

d. 34b/02, 48b/07, 74a/01, 78b/02
[=4]
dıl-ārām Far. Gönlü okşayan, gönül
dinlendiren.
d. 66a/07, 80b/09
[=2]
dıl-āvar Far. Kahraman, yürekli, cesur
kimse, yiğit.
d. 12a/08, 16a/04, 17a/03, 19a/02,
20a/13, 61a/15
d. (şāh-ı dıl-āvar) 20a/01
d. érür (şāh-ı dıl-āvar) 19a/13
d.+ğa 19b/02
d.+lar 12a/05
d. men ki 15b/12
d.+niñ 12a/13
d. oğlı 20a/11
[=13]
dıl-dār Far. Sevgili.
d.+ı 64a/11
[=1]
dıl-dārhlğ Far. Sevgililik, yar olma,
dostluk.
d.+lar (dıl-dārhlğ ét-) 47a/09
d.+lar kıl- 34a/02
[=2]
dıl-gīr Far. Gücenmiş, kırgın,
gönlü incinmiş.
d. (zār dıl-gīr bol-) 42b/10
d. bol- İncinmek, gücenmek.
21a/07, 75b/01, 79b/11, 81b/12
d. kıl- 72a/01
[=6]
dıl-ḥ^vāh Far. Gönül isteği, gönül dileği.
d. bol- 76a/12
[=1]
dıl-keş Far. Gönül çekici, cezbedici.
d. (marğūb dıl-keş) 74b/11
d. (maḥbūb u dıl-keş) 75a/11
[=2]
dıl-rīş Far. Yüreği yaralı, dertli.
d.+larğa 40a/08
[=1]
dıl-rubā Far. Gönlü kapan, gönül alan.
d. 84a/14, 101b/13
d.+dın 79a/14
d.-yı ḥūr-ṭal'at 42a/13
[=4]
dılir Far. Cesur, yürekli.
d. 97a/06

[=1]
dımāğ Ar. Beyin; geniz; burun.
d. 30b/10
d.+ı 96a/07
d.+ıda 96a/09
d.+ıdın dūd çık- 92b/01
[=4]
dıraḥt (< Far. *diraḥt*) Ağaç.
d. 73a/11
d.-ı salṭanat 40a/03
d.-ı sāya-dārī 73a/03
d.+ıdur 4a/15
[=4]
dıram Far. Gümüş para, akçe, dirhem.
d.+dın (miñ dıram) 31b/15
d.+ğa (béş yüz dıram) 52b/01
d.+nı (yüz miñ dıram) 71b/15
[=3]
dırāz Far. Uzun.
d. u zard 97b/10
[=1]
dırham Far. Gümüş para.
d. 88a/15
d. birle dīnār tōk- 88b/05
d. tōk- 90a/01
[=3]
dıyānat Ar. Din, din duygusu.
d. birle 97a/09
[=1]
dıyanātsiz Dinsiz.
d. 50b/15, 66b/05
[=1]
dıyār Ar. Ülke, memleket.
d.+a 79b/03
d.+ıdın 75b/05
d.+ıdın (ḥaḳıḳat dıyāri) 20b/10
d.+ıdın (Yunān dıyāri) 98b/11
[=4]
dıyyat (< Ar. *diyyat*) İslam hukukuna göre
öldürme ve yaralamalarda
suçlunun ödemek zorunda olduğu
para veya mal, kan pahası, kefareet.
d. 71b/13
[=1]
dībā Far. Renkli dokuma motiflerle süslü
lüks bir çeşit ipek kumaş, canfes
kumaş.
d. 33a/09, 43a/01
[=2]
dīda Far. Göz.

- d.** 19b/10
d. (nūr-ı dīda) 42a/06
d.+sı 10a/07
 [=2]
dīdār Far. Yüz, güzel yüz.
d.+ını 57b/10
 [=1]
diger-gün Far. Başka türlü, başka
 şekil üzere.
d. bol- Değişmek. 10a/07, 49b/08
 [=2]
Diken İkinci gülşende Mübarız'ın şehri.
D. 12b/07
 [=1]
dīk-dīz Far. Tencere, kazan.
d. 90b/09
 [=1]
dīn Ar. Tanrı'ya, doğüstü güçlere, çeşitli
 kutsal varlıklara inanmayı ve
 tapınmayı sistemleştiren kurum,
 inanç sistemi.
d. (āšūb-ı dīn) Dini inaçları sarsan.
 31a/09
d. (gārat-ı dīn) 43b/10
d.+ı 2b/10
d. u dunyā 88a/05, 93a/04
d. üyi 78b/11
 [=6]
dīnār Ar. Altın liranın yaklaşık dörtte biri
 değerinde olan eski para.
d. 88b/06
d. (miñ dīnār) 53b/06, 78b/03,
 89b/06
d. ber- 20b/14, 52b/07, 88a/08,
 88a/15
d. birle dırham tök- 88b/05
d.+dın (beş yüz dīnār) 52a/13
d.+ını (miñ dīnār) 78b/09
d.+nı (miñ dīnār) 78b/05
 [=12]
direng Far. Gecikme, oyalanma; durma,
 dinlenme.
d. eyle- 10a/03
 [=1]
dīrīn Far. Eski, eski zaman. Krş. **dīrīna**
d. 85b/02
 [=1]
dīrīna Bk. **dīrīn**
d. (hālet-i dīrīna yañlg bol-)
 Eskisi gibi olmak, eski hâline
 dönmek. 35a/12
 [=1]
dīv Far. Şeytan; cin; dev.
d. 79b/10, 81a/15, 81b/08, 82a/13,
 82b/02, 82b/10
d.+ge 82b/04
d. anası 56a/05
d.-i bad-numā 82a/05
d.-i bad-şıfat 81b/15
d. ile gūl 72b/15
d.-i mal'un 56b/06, 81b/10
d.+ni ('ilāc-ı dīv) 81b/07
 [=14]
dīv-i 'İfrīt Çok kötü şeytani dev.
 Altıncı gülşende Gülfem şehrinin
 melikesini esir alan dev. Şah
 kızını, İfrīt'in elinden Utarud
 kurtarır.
d. 81b/01
 [=1]
dīvāna Far. Mecnun, deli, çıldırmış.
d. bol- 34a/07, 41a/07, 66b/11
d. kıl- 7b/13, 42a/15
d.+lar-dék 79b/15
d. sen 85a/07
d. u bī-'aql macnūn bol- 13a/10
d. yañlg 76b/15
 [=9]
dīvānalıg Divane olma durumu, çılgınlık,
 delilik.
d. 68a/02
 [=1]
dīvār Far. Duvar.
d. (başını dīvār üze ur-) 57a/12
d. (çār dīvār) 60b/03, 60b/15
d. (özün dīvār sarıdın aşur-) 57a/10
d. érür (tört dīvār) 3a/05
d. ét- 76a/14
d. ur- 4b/01
d. üze çık- 101a/04
d.+a çık- 77a/07
d.+a (dar u dīvār) 26a/06
d.+ı 74b/11
d.+ıda 76a/15
d.+ıga (şafā u hūsn dīvārı) 43b/11
 [=13]
dīvāra Far. Alçak, bodur bir duvar,
 yükseltilmiş kenar.
d. (dar u dīvāra) 23b/01
 [=1]

dost Far. Dost, sevilen kimse.

d. bol- 91a/12

d.+largā 86b/04

[=2]

dostī Far. Dostluk.

d.-ı zavḵ u ṣahvat 97a/13

[=1]

du Far. İki.

d. ummat 27a/07

[=1]

du‘ā (Ar. *du‘ā*) Allah’a yalvarma, dua.

d. (rūḥiḡa du‘ā u āyāt oḡu-)

102a/03

d.+da ‘acz u niyāz körset- 54b/03

d. ḡıl- 65b/04

d.+lar ḡıl- 54b/04

d. sar-bandı 17b/12

d. sar-çaşması Dua pınarı. 20b/12

d.+sı 40a/14

d.+sıda 3a/09

d.+sıḡa 5b/06

[=9]

du‘ā-gū Far. Dua eden, duacı.

d. kim érür 9b/12

[=1]

du‘āt Ar. Dualar.

d. ḡıl- 4b/09

[=1]

dubāra Far. Tekrar, yeniden, ikinci defa, katmerleme.

d. 56b/04, 41b/12, 70a/09

[=3]

dūd Far. Duman.

d. 33b/06

d. (başıḡa dūd çık-) 21b/10

d. (başımḡa dūd çık-) 68a/03

d. (dımāḡıdın dūd çık-) 92b/01

[=4]

duḡtar Far. Kız.

d. (ṣāh-ı duḡtar) 14a/02

d.+ıdın 22b/09

[=2]

dunbāl Far. Kuyruk.

d. eyle- 84b/05

[=1]

dūn Ar. Alçak, aşağılık; altta, aşağıda.

d.+dın 35b/11

[=1]

dunyā Ar. Dünya, yeryüzü, cihan.

d. 92b/15

d. (dīn u dunyā) 88a/05, 93a/04

d. (māl-ı dunya) 90a/11

d.+da 71b/06

d.+da (iki dunyā) 88b/04

d.+dın (bīḡ-ı dunyā) 65b/09

d.+ḡa 51b/11

d. işleri 89a/05

d. mālı 12a/11

d.+nı (asbāb-ı dunyā) 18b/10

d. u ‘uḡbā 89a/04

[=12]

dur (< Ar. *durr*) İnci.

d. 5a/02, 7b/10, 21b/15, 60a/08,

74a/12, 74a/14, 75a/02, 78b/15

79a/08, 98a/11

d. kibi 100a/08

d. kim 87b/05

d. (durr-ı bī-bahā) 45a/10, 87b/05

d. (durr-ı girān) 74a/09

d. (durr-ı maḡṣūd) 43a/09

d. (durr-ı nā-yāb) 24b/09, 71a/01

d. (durr-ı ṣah-vār) 54b/09, 74a/01

d. (durr u cavāhır) 76a/02

d. (durr u gavhar) 46a/15, 50a/14, 77a/02

d. (durr u gavhar bile) 14a/05

d. (durr u gavhar birle) 31a/02, 83a/03

d. (durr u gavhar saḡ-) 3a/08, 33b/03, 89a/08

d. (durr u gavhar sal-) 48a/05, 62a/12

d. (durr u gavhar tōk-) 23a/09

d. (durr u la‘l) 29b/06

d. (ustuh‘ān u dur) 79a/07

d. bile 60a/07

d. birle piyāla 75a/05

d.+ıdın (ḡikmet durrı) 99a/15

d.+ın (durrın) 84b/02

d.+larnı 10a/15, 51a/09

d.+larnı saḡ- 76a/15

d.+nıñ 79a/01

d. saḡ- 49a/07

[=44]

durī Far. Bir inci.

d. 84b/01

[=1]

dūr Far. Uzak.

d. (köñlidin dūr ḡıl-) 32a/12

d. (naḡārdın dūr eyle-) 45a/03

d. eyle- 6b/14, 13b/13, 15a/04, 18a/02
d. érđi (manzıl-ı dūr) 25a/04
d. körün- 57a/05
 [=8]
durc Ar. Kutu, mücevher kutusu.
d. érür 1b/04
 [=1]
dur-dāna Far. İnci tanesi.
d. 76a/04
 [=1]
düş Far. Omuz.
d. 55a/06
 [=1]
duşman Far. Düşman.
d. aḥvāl 86b/05
 [=1]
duzd Far. Hırsız.
d. 68b/12
d. (lūl-i duzd) 84b/07
 [=2]
dūkān Far. İçinde öteberi satılan oda, dükkan. Krş. **dūkān-sarā**, **dūkān-sarāy**
d. 80a/11, 92a/11
d.+ḡa 92b/05
d.+ḡa 90b/02
d.+lar 91a/01
 [=5]
dūkān-sarā Bk. **dūkān**
d. 91b/11
 [=1]
dūkān-sarāy Bk. **dūkān**
d.+ḡa bar- 92a/08
 [=1]

E

ebced Ar. Eski Sami alfabe sırasına göre tertiplenmiş, harflere sayı değeri verilmiş olan Arap harflerinin diziliş sırası.
e.+ge (taḥta-ı ebced) 71a/07
 [=1]
eflāk Ar. Felekler, gökler.
e. (toḡuz eflāk) 2b/03
 [=1]
eger Far. Eğer, şayet. Şart anlamını kuvvetlendirmek için şart cümlelerinin başına gelir.
e. 3b/15, 4a/11, 5a/07, 7a/08, 9a/10,

11b/15, 12a/01, 12b/09, 12b/12, 13a/02, 13b/13, 14b/05, 14b/08, 15b/09, 15b/13, 16a/08, 16a/15, 17a/05, 17a/11, 17b/14, 19a/14, 24a/02, 24a/10, 25b/04, 25b/05, 25b/07, 25b/09, 26a/08, 26a/08, 28a/06, 28a/08, 28b/07, 29b/03, 29b/06, 30a/02, 30a/06, 30a/07, 33a/06, 35b/03, 37a/15, 37b/15, 38b/05, 38b/11, 40a/06, 42b/01, 44b/07, 44b/08, 45a/12, 45b/07, 50a/13, 50a/15, 50b/06, 51b/09, 52a/12, 56a/15, 58a/03, 58a/08, 58a/13, 63a/01, 63a/09, 64a/02, 64a/03, 66b/03, 68a/15, 72a/02, 72a/03, 73a/02, 73b/07, 78a/09, 78a/11, 79a/15, 81b/06, 85b/10, 88a/14, 88b/08, 89a/04, 91b/06, 93b/10, 93b/14, 95b/08, 96a/08, 96a/10, 96b/02, 96b/04, 96b/12, 97a/02, 97a/04, 97a/07, 97a/08, 97a/11, 97a/15, 97b/06, 97b/09, 97b/11, 97b/13, 97b/14, 97b/15, 98a/02, 98a/05, 98a/06, 98a/07, 98a/10, 98a/11, 98a/13, 98a/15, 98b/02, 98b/04, 98b/05, 99a/02
e. çun 21b/01, 78a/10, 87b/14, 96b/10
 [=113]
egerçi Far. Her ne kadar, ...ise de.
e. 5b/06
 [=1]
ehl 1. Bk. **ahl** 1
e.+ige (fażāyıl ehli) 25a/07
 2. Bk. **ahl** 2
e.+ige (kişvar ehli) 28b/10
e.+ige (selāṭin ehli) 27b/03
 [=3]
ek- Ekmek.
e.-se 37a/15
 [=1]
ekābir-zāda Far. Büyüklerin, ileri gelenlerin çocukları, uluların çocukları.
e. 27b/02
e.+larmı 41a/12
 [=2]
ekber Ar. Çok (daha, en) büyük.
e. (pad-şāh-ı ḡayy-ı ekber) 9b/03
e. (şāh-ı ekber) 19a/08

[=2]
ekl Ar. Yeme.
e.+i (şurb u ekl) İçme yeme. 74b/04
 [=1]
ekmel Ar. Çok (daha, en) kamil,
 mükemmel, kusursuz.
a.+iniñ 3a/01
 [=1]
eknāf Ar. Taraflar, yönler.
e. (aṭrāf u eknāf) Çevre. 45b/01
 [=1]
eknūn Far. Şimdi.
e. 33a/03, 36a/14, 57b/14, 66b/07
 [=4]
eksük Eksik, noksan.
e. dé- 50a/15
 [=1]
elif Ar. Arap alfabesinin ilk harfi.
e. lām bitil- 82b/13
 [=1]
Emīr Seyid ‘Alī Hamadānī Kübreviyye
 tarikatının Hemedāniyye kolunun
 kurucusu, Keşmir’in İslamlaşma-
 sında önemli tesiri bulunan sufi.
E. 93b/02
 [=1]
emr Bk. **amr**
e.+imge 23b/10
 [=1]
endek Far. Az, azıcık.
e. 3b/15, 45b/06, 59b/04, 5a/04,
 63a/08, 64b/14, 98a/14
e. ḳal- 45b/02
 [=9]
endekī Far. Biraz.
e. 54a/14, 92b/11
 [=1]
engīz Far. Karıştırma, karışıklık çıkarma,
 harekete geçirme.
e. (ḥorṭumunı engīz ét-) 14b/12
e. (zūr ḥīla engīz ét-) 97a/05
e. ét- 47a/02
e. ḳıl- 90b/09
 [=4]
er Bk. **ér**
e.+ge 65a/14
 [=1]
erg Far. İç kale; etrafı surlarla çevrili dış
 kalenin içinde, tekrar surlarla
 çevrili, hükümdar ya da kale amiri

ile muhafızlarına ait evlerin
 bulunduğu müstahkem kale.
e. 81a/05, 82b/11
e. (beyik erg) 80a/15, 84a/10
e. (şahr ile erg) 18b/10
 [=5]
ergī Far. Bir kale.
e. 81a/06
 [=1]
eski Eski.
e. 48a/07
 [=1]
eşik Bk. **éşik**
e.+de 34a/15
e.+din 31a/03, 55b/05
e.+ide (eşigide) 75b/04
e.+idin (eşigidin) 78b/10
e.+in (eşigin) 18a/05, 20a/02,
 70a/12
e.+in (külfet eşigin aç-) 68a/08
e.+iñde (eşigiñde) 36b/12
e.+ni 56a/09
 [=11]
eşit- Bk. **éşit-**
e.-ti 17a/08
 [=1]
eşk Far. Gözyaşı.
e. 65a/09
e. (közidin eşk tök-) 91a/05
e. (közidin eşk-i jāla tök-) 53a/02
e.+din 64b/05
e.+i (közidin eşk aḳ-) 80b/13
e.-i tazvīr 34a/06, 56a/03, 82a/10
 [=8]
evreng Far. Taht.
e. (şāḥīb-ı evreng ü afsar) 67a/07
e. (şāḥīb-ı evreng ü iklīl) 28a/09
e. ü afsar 20a/01, 28b/04, 51b/13
 [=5]
evvel Bk. **avval**.
e.+gi 12a/04
 [=1]
eyle Öyle, o derece.
e. 71b/03
e. kim 12b/12, 31a/05, 38a/05,
 49a/14, 49b/06, 50b/10, 51a/05,
 53b/14, 62b/01, 85a/01, 87b/02,
 92a/08, 95b/03, 96a/04
 [=15]
eyle- (Yardımcı fiil) Etmek, kılmak,

yapmak.

e.- ! 8a/04, 8a/06, 9a/09, 10b/10,
10b/14, 11b/02, 11b/03, 13a/14,
24a/05, 25b/06, 28a/01, 28b/05,
28b/05, 28b/08, 35b/13, 36b/04,
37a/04, 37a/05, 46a/13, 47b/02,
47b/08, 47b/08, 47b/11, 47b/13,
49a/06, 51a/07, 54a/13, 55a/06,
56b/12, 61b/04, 66b/03, 67a/07,
67b/02, 74a/08, 75b/11, 76a/11,
87a/11, 87a/11, 87b/07, 88a/01,
95a/04, 102b/12
e.-ben 5a/14, 6a/09, 10b/05, 15a/04,
19a/08, 22b/13, 24b/05, 26b/07,
30b/14, 31b/02, 32a/10, 34b/14,
36a/12, 36b/11, 39a/03, 40a/07,
40b/02, 42a/02, 44b/14, 45b/07,
47a/05, 52b/05, 55b/05, 55b/09,
57a/01, 57b/01, 59a/04, 59b/07,
59b/09, 59b/14, 59b/15, 60a/10,
61a/08, 64a/12, 65a/06, 67a/10,
68a/12, 68b/07, 69b/12, 71a/02,
84a/14, 87b/08, 87b/13, 88a/04,
88a/07, 90b/03, 91b/12, 92b/04,
93a/04, 93b/15, 99b/14, 101b/10
e.-di 1b/07, 2a/07, 2a/10, 2a/11,
2a/11, 2b/08, 4b/11, 4b/13, 6b/14,
7a/01, 7b/05, 7b/14, 9a/12, 10a/03,
10a/05, 11a/04, 11a/08, 11b/04,
14b/09, 16a/14, 16b/10, 17b/12,
18a/02, 18a/03, 18b/03, 18b/09,
19a/07, 19b/12, 19b/13, 23a/04,
23a/07, 26b/03, 30a/15, 30b/14,
32a/01, 33a/08, 36a/05, 37a/10,
37a/11, 37b/05, 38b/04, 40b/02,
40b/08, 41b/02, 42a/03, 42b/15,
43a/06, 43b/08, 45a/01, 45a/02,
45a/03, 45a/06, 45b/13, 46b/11,
47a/03, 47a/06, 48a/10, 49a/08,
49a/11, 52a/11, 54b/11, 55a/08,
55b/01, 58a/14, 58a/15, 58b/14,
61a/10, 61b/15, 64b/07, 65a/07,
65a/09, 67a/08, 67b/10, 70a/07,
73a/05, 75a/02, 79a/02, 79a/03,
80a/08, 80a/10, 81a/11, 81b/15,
82b/06, 84a/01, 84a/10, 84a/13,
85a/05, 85a/15, 85b/11, 87a/15,
87b/01, 89a/14, 90a/08, 90a/10,
90a/11, 90b/12, 91a/03, 91b/03,
91b/05, 91b/13, 92b/08, 93a/12,

95a/09, 98a/14, 98b/15, 99a/08,
101a/14, 101b/07

e.-diler 7a/07, 9a/03, 9a/03, 9a/11,
11a/05, 15a/05, 19a/06, 19a/06,
22b/01, 25a/09, 25a/14, 25a/14,
37b/10, 37b/10, 38a/02, 39a/11,
39a/11, 48a/04, 62b/14, 65a/15,
69a/05, 69a/05, 72b/09, 73a/04,
95b/12, 101a/15, 101b/01, 101b/01
e.-dim 4b/04, 9a/05, 49b/09, 99a/12,
102b/09

e.-diñ 7b/07, 14a/08, 31b/04,
31b/06, 42a/09, 71b/07, 84b/12

e.-ğan 14b/11, 18b/06, 33b/10,
43a/09

e.-ğan-dék 71a/06

e.-ğandur 65b/02

e.-ğay 14a/01, 15b/05, 15b/13,
16b/02, 16b/08, 27b/02, 37b/14,
38b/13, 42b/08, 42b/11, 53a/11,
58a/03, 58a/09, 73b/15, 75b/08,
81b/05, 81b/06, 89b/04

e.-ğay men 24a/11, 24a/11, 99a/04

e.-ğay sen 28b/10, 28b/10, 88b/06,
88b/06, 89a/10, 89a/10

e.-ğay siz 64a/04, 64a/04, 69a/02,
69a/02

e.-gen 6b/15, 37a/01, 76a/14,
102a/14, 102a/14

e.-gey 1b/06, 70b/09, 102b/04,
102b/08, 102b/09, 102b/10,

e.-gül 13b/13, 28b/06, 33a/03,
44b/09, 55a/04, 55b/06, 56b/14,
63b/12, 65b/02, 81b/10, 87a/13,
99b/02, 102b/11

e.-gil 10b/08, 37a/07, 49a/13,
59a/03

e.-lük 24a/05

e.-mağ 19a/12, 32b/02, 42b/06,
100b/06, 101b/04

e.-me 2a/13

e.-mekge 37a/14

e.-mekni 14b/08

e.-mes 10b/03

e.-mey 67b/10, 87b/10

e.-ñ 59a/04, 59a/12, 64a/05

e.-ñiz 63a/08, 91b/12

e.-p 1b/08, 3a/15 4a/05, 4b/13,
5a/06, 6a/03, 6a/03, 6a/05, 6a/13,
6a/13, 6b/12, 6b/12, 7a/03, 7a/12,

8a/13, 8a/13, 8b/03, 8b/03, 9b/10,
 9b/10, 10a/03, 10a/13, 10b/04,
 10b/04, 10b/06, 10b/06, 10b/08,
 10b/09, 10b/09, 10b/11, 10b/12,
 10b/12, 11a/06, 11b/01, 11b/08,
 12b/10, 12b/10, 12b/15, 13a/08,
 13b/14, 14b/06, 14b/06, 15a/05,
 15b/10, 15b/11, 16b/06, 19b/06,
 19b/06, 20a/07, 20a/07, 20b/03,
 22a/01, 22a/05, 23a/02, 23a/13,
 23a/14, 23b/01, 24b/03, 26b/08,
 26b/13, 27b/05, 28b/04, 28b/13,
 29b/14, 30a/02, 30a/02, 31a/06,
 31a/06, 32b/11, 32b/14, 32b/14,
 33a/08, 33b/14, 34b/02, 35a/13,
 36a/04, 37a/12, 37a/12, 37b/02,
 37b/03, 37b/03, 37b/11, 37b/12,
 38b/02, 39a/07, 39a/07, 39a/08,
 40a/11, 40b/06, 41a/01, 41a/11,
 41b/13, 43a/05, 43a/12, 44a/12,
 45a/02, 45b/10, 46a/06, 46b/01,
 46b/08, 46b/08, 46b/15, 47a/09,
 47b/04, 48a/11, 48a/11, 49a/06,
 49b/14, 49b/15, 51a/02, 51b/12,
 52a/02, 52b/14, 54a/06, 54a/07,
 54b/14, 55a/02, 55a/04, 55b/05,
 56a/09, 56a/09, 56a/13, 56b/04,
 56b/06, 56b/11, 57a/15, 57b/05,
 58a/14, 58b/03, 59a/10, 59a/13,
 59b/01, 59b/02, 59b/08, 60a/15,
 61b/07, 62a/04, 62a/05, 62b/04,
 62b/08, 63a/10, 63a/15, 63b/01,
 63b/01, 64a/06, 64a/10, 65a/11,
 65b/06, 68a/07, 68a/10, 68b/09,
 68b/13, 70a/12, 70b/03, 71a/12,
 71b/02, 71b/04, 72a/08, 73a/04,
 73a/07, 73b/07, 73b/07, 73b/09,
 73b/09, 74a/14, 74a/15, 74b/06,
 75a/01, 76b/07, 76b/13, 76b/13,
 78a/03, 78a/09, 79a/11, 82a/01,
 82a/10, 82b/08, 82b/08, 83b/14,
 84b/05, 84b/05, 85a/11, 85b/11,
 87b/12, 88b/10, 89b/11, 90b/11,
 92b/14, 93a/02, 94a/03, 94a/05,
 94a/05, 94a/07, 94a/07, 94b/06,
 94b/07, 95a/01, 95b/02, 99a/03,
 99a/12, 99b/03, 100a/12, 100a/12,
 101a/07, 101a/07, 101a/08,
 101a/08

e.-p édiler 100a/06

e.-p érđi 66b/01

e.-p tur- 87b/03

e.-r 13a/11, 15a/02, 15a/02, 18a/14,
 18a/14, 25a/01, 25a/01, 25b/11,
 59b/14, 60b/07, 72b/15, 78a/10,
 78a/10, 88b/03

e.-r éđi 64b/05, 78a/07, 100b/09

e.-r érđi 3a/02, 9b/07, 15a/11,
 15a/11, 22a/02, 22a/02, 22b/03,
 30b/03, 32b/07, 35b/06, 40a/12,
 40a/12, 61a/12, 76b/07, 78b/11,
 78b/11, 84a/08, 84a/08, 95b/02

e.-r kim 33b/07

e.-r men 63a/09

e.-rğa 8b/05

e.-rler 29a/05

e.-se 3b/11, 21b/01, 21b/11, 25a/11,
 29b/03, 29b/09, 60b/07

e.-señ 36b/02, 58a/05

e.-siñler 8b/04

e.-sün 37b/13, 52a/01, 65a/15

e.-sün-dép 60a/02, 60a/02

e.-y 3a/01, 5a/13, 8b/04, 12a/02,
 16a/04, 16a/07, 25a/12, 25a/12,
 32a/14, 32a/14, 33a/02, 45b/03,
 45b/03, 46b/07, 46b/07, 47b/03,
 47b/05, 56b/07, 56b/07, 72a/04,
 99a/03, 99a/03

e.-yin 12a/04, 39b/03, 61a/14,
 81b/09, 93a/14

[=616]

afğān eyle- 37a/14

afsūn eyle- 84a/14

āh otını avc eyle- 45a/06

āheng eyle- 52a/02

‘ağd eyle- 33a/03, 87b/08, 93a/12

āmāda eyle- 37a/12, 48a/11

andāz eyle- 82b/08

andīša eyle- 14b/06, 32b/14

āšnālīk eyle- 44a/12

āşufta u zār eyle- 31b/04

‘aṭā eyle- 10b/08, 28b/04

āvāz eyle- 39a/11, 59a/10, 78a/10,
 91b/12

‘ayān eyle- 11b/01, 13a/11,
 82a/10, 88a/01

āzāda eyle- 48a/11, 62b/14

‘āzım eyle- 47b/11

‘azm eyle- 29b/09

badr eyle- 67a/10

bağrın dāğ eyle- 64a/12
 band eyle- 62a/04
 başını buland eyle- 95a/01
 bāvar eyle- 67a/07, 8b/04
 bayān eyle- 3a/01, 8b/04, 8b/05,
 24a/05, 25a/09, 25b/06, 25b/11,
 46a/13, 49b/14,
 bazm eyle- 55a/04
 bī-ğam eyle- 37b/03
 bī-ḥāl-eyle- 73b/09
 bīm eyle- 87b/10
 bir cısm eyle- 102a/14
 bir iş bahāna eyle- 22b/13, 64a/04
 bostān eyle- 100a/06
 boynını bālā eyle- 84a/08
 bunyād eyle- 8b/03
 būs eyle- 43a/06, 64b/07
 cam' eyle- 55b/09
 cān bismil eyle- 16b/02
 cāngā ṭūmār eyle- 89a/10
 cān u dıl ile 'izzat eyle- 99a/03
 cazm eyle- 91b/05
 çangāl eyle- 73b/09, 84b/05
 carāḥat eyle- 71b/04, 85a/05
 cārī eyle- 6a/13
 cılva eyle- 1b/08
 cid eyle- 92b/04
 cudā eyle- 13b/14
 cūş eyle- 55b/01, 58b/14, 65a/09
 88a/07, 90b/12
 dād eyle- 18a/14, 76b13
 dāh eyle- 69a/02
 dafn eyle- 101a/15
 darc eyle- 32a/10, 40b/02, 60a/02,
 63b/12
 dārū birle davāsın eyle- 36a/04
 darz eyle- 40a/07
 derk eyle- 84a/10
 direng eyle- 10a/03
 dunbāl eyle- 84b/05
 dūr eyle- 6b/14, 13b/13, 15a/04,
 18a/02
 fahm eyle- 10b/03, 52b/05,
 59b/09, 92b/08
 farāğat eyle- 91b/13
 faryād eyle- 18a/14, 76b13
 fasāyih eyle- 93a/02
 fāş eyle- 10b/12, 21b/11, 57b/01,
 94a/07, 98b/15
 fikr eyle- 45a/02, 94a/05

fiğān eyle- 22a/05, 64a/10, 72a/08,
 85a/11, 89b/11
 gadālīk eyle- 9a/05
 ḡasl eyle- 101a/14
 ḡaşt eyle- 12a/04, 29b/03, 68a/12
 ḡavḡā eyle- 15a/11
 ḡayret eyle- 30a/02, 46b/08
 gerd eyle- 14a/08
 gıryān eyle- 9a/03, 34b/14
 gül eyle- 9a/12, 33a/08, 54b/11,
 61a/14, 67a/08
 ḡurūr eyle- 71a/12
 ḡuş eyle- 10a/03, 49a/13, 55b/06,
 63a/08
 ḡülşen eyle- 12b/10, 15a/02,
 15a/05, 25a/12
 ḡ'āb eyle- 49b/09, 73a/05
 ḡādım eyle- 10b/09
 ḡalāş eyle- 5a/13
 ḡālī eyle- 28a/01
 ḡalvat eyle- 31a/06
 ḡan eyle- 28b/10
 ḡār eyle- 32a/14
 ḡ'ār eyle- 2a/10, 19b/13
 ḡarc eyle- 40b/02, 60a/02
 ḡāric eyle- 42b/11
 ḡarb eyle- 14b/08, 19a/08
 ḡāş eyle- 16a/14, 91a/03
 ḡavāla eyle- 19a/06, 37b/10,
 64a/05, 101a/07
 havas eyle- 101b/07
 ḡayāl eyle- 4a/05
 ḡayālāt eyle- 32b/07
 ḡayr eyle- 100b/06
 ḡayr-andīşa eyle 28b/05
 ḡayr u iḡsān eyle- 40a/12
 ḡazf eyle- 18b/06
 ḡāzır eyle- 65b/02
 ḡazm eyle- 14a/01, 19a/12,
 55a/08, 79a/03
 hedef eyle- 47b/03
 hem-reh eyle- 85b/11
 himmat eyle- 92b/14
 ḡıramān eyle- 22a/01
 ḡızmat eyle- 47b/08
 hīç eyle- 58a/03
 ḡūr eyle- 44b/14
 ḡurram eyle- 37b/03, 56a/09,
 ḡursand eyle- 102b/12
 ibrām eyle- 23a/07

ifrāt eyle- 23a/13
 ihsān eyle- 32b/02
 ihtiyār eyle- 35a/13
 ‘ilāc eyle- 42b/06, 45b/03, 99a/12, 99b/03
 ‘māyat eyle- 25a/11, 70a/07
 istiḡfār eyle- 39a/07
 istikbāl eyle- 19b/06
 iş eyle- 36b/01, 51a/07
 ‘iş eyle- 9a/09
 ızhār eyle- 47b/05, 67b/02, 87b/07, 88b/06
 ‘izzat eyle- 47b/08
 inkār eyle- 23a/04
 irsāl eyle- 19b/06, 38b/04
 ism eyle- 1b/07, 102a/14
 iş eyle- 76a/14
 itā‘at eyle- 15b/13
 qabūl eyle- 10b/11, 33a/08, 37a/10, 46b/01, 49b/15, 63a/09, 63a/15, 85b/11, 88b/10
 qaddımı dāl eyle- 55b/05
 qaddımı ham eyle- 54a/06
 qaddımı rāst eyle- 37a/11
 qahr eyle- 6b/12
 qāmatın āzād eyle- 8b/03
 qara eyle- 23a/14
 qarāngu eyle- 60b/07
 qaṭ‘ eyle- 74a/15
 kayd eyle- 31b/06
 kemīn eyle- 32b/11, 82a/01
 kenīzeklik eyle- 39a/08
 kéñeş eyle- 7a/07
 kerāmet eyle- 102b/08
 kerem eyle- 10a/13, 16b/06, 70a/12, 75a/01
 keşāle eyle- 37b/10, 47a/05, 65a/11, 101a/07
 köñli cūş eyle- 31b/02,
 köñül gül-zārını hūn-āb eyle- 6a/03
 köz yaşını mısl-ı jāla eyle 101a/08
 közini āb eyle- 6a/03
 közini bad-numā eyle- 61b/07
 közini ravşan eyle- 25a/12
 közini ter eyle- 57a/01
 közini yaş eyle- 59b/07
 közlerini yaş eyle- 94a/07
 közüñni yaş eyle- 71b/07

qurbān eyle- 40a/12
 lāda eyle- 37a/12
 lāl eyle- 66b/01
 lāzım eyle- 10b/09, 68a/07
 madad eyle- 102b/10
 madhūş eyle- 55a/06
 maftūh eyle- 4b/04
 maḥlūt eyle- 36b/04
 maḥram eyle- 10b/04, 49a/06
 maḥzūn eyle- 81b/10
 makr u ḥīla eyle- 56a/13
 makr u tazvīr eyle- 29b/14
 manzıl eyle- 89b/04
 mardūd eyle- 99a/04
 maskan eyle- 15a/05
 maşlahat eyle- 81b/15
 masrūr eyle- 94b/06
 mast eyle- 2a/11
 māyıl eyle- 41b/02
 mazār eyle- 101b/01
 mihnat eyle- 20a/07, 68b/09
 mīhr-bānlik eyle- 46a/06
 mihmān eyle- 69a/05
 miskīn eyle- 72b/15
 mīve eyle- 73b/07
 mu‘allaq eyle- 14b/11
 mu‘aṭṭar eyle- 59b/14, 7a/01
 mu‘ayyan eyle- 25a/14, 53a/11
 mu‘azzaz eyle- 28b/06
 mubayyan eyle- 11b/04, 25a/14, 49a/08
 muhayyā eyle- 32a/01, 42b/15, 46b/11, 48a/04, 52a/11, 61b/15, 102b/11
 muhīb eyle- 58a/14
 muḥkem eyle- 39a/03, 56a/09
 muhlat eyle- 9a/11, 46b/08
 muḥayyad eyle- 65b/02
 mulāqāt eyle- 10a/05, 10b/08
 mulāzım eyle- 18b/09
 mumtāz eyle- 24a/11
 munācāt eyle- 24b/05, 73a/07, 9b/07
 munādī eyle- 37b/12, 59a/04, 65a/15
 munavvar eyle- 11a/08
 mūnīs eyle- 90a/10
 murāfık eyle- 33b/14
 mustahkem eyle- 10b/04
 muḥarrab ve mu‘tabar eyle-

26b/13
muṭālīʿ eyle- 95b/02
muyassar eyle- 43a/09, 48a/10, 59b/14
muzayyan eyle- 15b/05, 33b/10
mübārek-bād eyle- 63b/01
nadāmat eyle- 19b/12, 79a/11
naql eyle- 98a/14
nāla eyle- 19a/06, 57a/15, 101a/08
nāla u zār eyle- 34b/02, 52b/14
nam eyle- 36a/05, 64b/05, 93a/04
namūdār eyle- 38b/13
naṣāṭ eyle- 41a/11
nāz eyle- 91b/12
naẓar eyle- 41a/01, 59a/13, 90b/11
naẓāra eyle- 76a/11, 79a/02
naẓardın dūr eyle- 45a/03
ne eyle- 16a/07, 72a/04
nıdā eyle- 59b/02, 68b/13, 87b/03, 88b/03
nıhān eyle- 62a/05
nıṣār eyle- 20b/03, 101b/01
nıreng eyle- 10b/06, 11a/04
numāyān eyle- 95a/09
nūş eyle- 4b/11, 5a/14, 36b/02
nuzul eyle- 62b/08
numāyiş eyle- 40b/06
nükta-dānılg eyle- 70b/03
özüne kıl eyle- 61b/04
özini hoş eyle- 61a/08
pāk eyle- 26b/07, 37a/07, 49a/11, 93a/14, 93b/15
pāra eyle- 46b/07, 56b/07
parīşān eyle- 37a/05
parvāz eyle- 16b/08, 39a/11, 78a/10, 81b/06, 82b/08
past eyle- 2a/11
paydā eyle- 84b/12
pinhān eyle- 16b/10, 81b/09
pīşa eyle- 14b/06, 28b/05, 32b/14
pur-āb eyle- 101b/10
pur eyle- 4b/13, 75a/02
rad eyle- 37b/14, 99a/08
raf eyle- 95b/02
rah-numālīk eyle- 7a/03
ram eyle- 42a/09, 58a/14
rām eyle- 7b/05, 17b/12, 56b/14,
ravācın buland eyle- 45b/03
ravān eyle- 13a/08, 13a/14
ravāna eyle- 64a/04

ravşan eyle- 12b/10, 15a/02
rivāyat eyle- 99b/14
rū eyle- 37b/13, 60b/07
rūy eyle- 65a/15
safar eyle- 6a/05
sākıṭ eyle- 67b/10
salām eyle- 45b/10, 54a/07, 55b/05, 56b/06
sar-afrāz eyle- 11b/08, 24a/11
sard eyle- 42a/03
şarīʿ at hukmını andīşa eyle
 8a/13
sarvar eyle- 16a/04
savdā eyle- 87a/11, 87b/13
sayāḥat eyle- 65a/07
sayr eyle- 30b/14, 39b/03, 59a/12, 75b/11, 80a/08, 87a/11, 87b/01, 101b/04
sayr-ı bağ-ı şahrā eyle- 22a/02
sayr ile gaşt eyle 72b/09
sāz eyle- 21b/01, 88a/04
sıhr eyle- 78a/09
sılāya eyle- 38a/02
şubḥ eyle- 37b/05, 61a/10
şuḥbat eyle- 99a/03
sultān eyle- 28b/10, 69a/05
sūr eyle- 100a/12
surāg eyle- 83b/14
surʿat eyle- 20a/07, 30a/02
surūr eyle- 100a/12
şuʿūd eyle- 33b/07, 76b/07
suvāra eyle 56b/04
süren eyle- 19a/07, 51a/02
süyünçi eyle- 46b/15
şād eyle- 18b/03, 37b/02, 58a/05, 59b/15, 63b/01, 90b/03, 102b/09
şak eyle- 2b/08
şarar-bār eyle- 56b/11
şarāyıt eyle- 67b/10
şeker-bār eyle- 15b/11
şeker dék eyle- 47b/04
şengerf eyle- 23b/01
şikār eyle- 55a/02, 55a/04
şikāyet eyle- 36a/12
şirk eyle- 2a/13
şīva eyle- 25a/01, 63a/10, 73b/07
şūr eyle- 1b/06, 40b/08
taʿammul eyle- 45b/13
tabassum eyle- 15b/10, 41b/13
tafahhum eyle- 95b/12

tafahhuş eyle- 35b/06, 58a/15, 59a/04
tafāhūr eyle- 4b/13, 74a/14
tafarruc eyle- 30a/15, 30b/14
tafarruş eyle- 94b/07
tafhīm eyle- 73a/04
tağyīr eyle- 9b/10
tağayyur eyle- 99a/12
taḥammul eyle 10b/05, 28b/08, 56b/12
ṭahārat eyle- 78b/11
taḥarrūk eyle- 54a/13
taḥayyur eyle- 37b/11
taḥkīk eyle- 3a/02
taḥrīr eyle- 78a/03
ṭākat eyle- 3a/15, 37a/01, 47b/13
taḥrīr eyle- 11b/02
taḫsīm eyle- 73a/04
ṭalāk eyle- 7a/12, 8a/06
talaş eyle- 29a/05, 94a/03
ṭaleb eyle- 43a/12, 78a/07, 99a/03
tamalluḡ eyle- 10b/14
tamāşā eyle- 6a/09, 15a/11, 22a/02, 30b/03, 42b/08, 76b/07, 80a/10, 81b/05, 84a/08, 87a/15, 100b/09
tanāvul eyle- 74a/08
tanazzuh eyle- 38b/02
ṭarab eyle- 65b/06
taraddud eyle- 24a/05, 60a/10, 71a/02, 82b/06
tarahḡum eyle- 12a/02
taşarruf eyle- 70b/09, 73b/15
taşavvur eyle- 7b/14, 22b/01, 27b/05, 75b/08
taşdıḡ eyle- 66b/03
taslīm eyle- 33a/02
tavallud eyle- 6b/15
ṭay eyle- 69b/12
ta'yīn eyle- 35b/13
tazvīr eyle- 9b/10
tazvīr u ḥīla eyle- 45b/07
te'kid eyle- 64a/06
tefekkkūr eyle- 11a/06, 24b/03, 61a/12
tek eyle- 43b/08
tekellūm eyle- 22b/03, 51b/12
teñ eyle- 10b/06
ter eyle- 65a/06
tevekkül eyle- 14b/09

tīg eyle- 3b/11
tīz eyle- 47a/03
toy eyle- 26b/03
ṭulū' eyle- 59b/08, 68a/10
tūşa eyle- 12b/15
ulfat eyle- 31a/06
umīd eyle- 5a/06, 59b/01
'urūc eyle- 18a/03, 62b/04, 87b/12
'uryān eyle- 9a/03, 23a/02, 37a/04
'uzr eyle- 11a/05
vadā' eyle- 28b/13, 43a/05, 54b/14, 60a/15
vaşl eyle- 85a/15, 99b/02
yād eyle- 102b/09
yaḡşılıḡnı pīşa eyle- 8a/13
yaḡası çāk eyle- 71b/02
yaḡasın çāk eyle- 47a/06
yār eyle- 39a/07, 42a/02, 59a/03, 88b/06, 89a/10, 89a/14
yara eyle- 46b/07, 56b/07
yārī eyle- 6a/13
yarlıḡ eyle- 47a/09
yatīm u bīve eyle- 25a/01
yıraḡ eyle- 26b/08, 47b/02, 49a/06, 57b/05
yüregi cūş eyle 91b/03
zāhır eyle- 44b/09, 95a/04
zāḡīra eyle- 8a/04
zahr eyle- 6b/12
zār eyle- 32a/14
zard eyle- 36b/11
zıkr eyle- 45a/02, 74b/06, 94a/05
zıyārat eyle- 27b/02, 40a/11, 78b/11, 90a/08, 102b/04
zor eyle- 58b/03
 [=601]

É

é- 1. imek (cevher fiili). İsimleri yüklem yapan ana yardımcı fiildir.

Krş. ér- 1

é.-di 2b/05, 6b/04, 6b/08, 7a/15, 8b/06, 9b/08, 10b/03, 13b/01, 15a/14, 18b/15, 20a/01, 20a/05, 21a/05, 21a/08, 21a/14, 21b/08, 21b/13, 24b/07, 25a/05, 25a/05, 27a/04, 30b/05, 30b/06, 34b/11, 35a/06, 35a/09, 43b/05, 52b/03, 60b/08, 69b/15, 70a/11, 70b/15, 73a/01, 74b/04, 76a/06, 77a/11,

- 79a/12, 79b/09, 81a/13, 82a/02, 83a/02, 83b/14, 84b/07, 86a/15, 89a/15, 92b/12, 98b/12, 100a/04, 100a/05, 100a/11, 100a/14, 100b/07
- é.-di-kim** 70a/02
- é.-diler** 21a/06, 21a/07, 27a/07, 33b/05, 33b/05, 43b/01, 44a/08
- é.-dim** 17a/01, 66b/08
- é.-ken** 94a/10, 95b/14
- é.-kendür** 13b/12, 13b/12, 18a/09, 31b/10, 31b/10
- é.-kenin** 10a/10
2. Fiillerin bileşik çekimini yapar.
Krş. **ér- 2**
- é.-ar édi** 64a/14, 71b/11
- é.-er édi** 100a/09
- é.-ğan édi** 100b/03
- é.-gen édi** 100a/07
- é.-ıp édi** 91a/05
- é.-ıp kélür édiler** 44a/07
- é.-ip édi** 101b/12
- é.-mas édi** 12b/11, 34b/13
- é.-mas édiler** 71a/06
- é.-p édiler** 100a/06
- é.-r édi** 64b/05, 78a/07, 100b/09
- é.-up édi** 100b/15, 101a/11
- é.-ur édi** 13a/02
- é.-ur édiler** 40b/12, 61b/05
- é.-üp barur édiler** 14a/14
- é.-üp édi** 54a/12, 80a/05
- é.-ür édi** 9b/15, 34b/01, 100a/09
[=96]
- ég-** Eğmek.
é.-mey 4b/03
[=1]
- ége** Sahip.
é.+sin (şūrat égesi) 65b/07, 66b/12
[=2]
- éger** Eyer; binek hayvanlarının sırtına konulan ve oturmaya yarayan nesne.
é. 51a/09
[=1]
- égil (?)**
é.+din 39b/05
[=1]
- égin** Omuz, sırt, arka.
é.+ıga (égniğa) 62a/05
é.+i üzre (égni) 94b/14
- e.+ige sal- (égni)** 76b/09
[=3]
- égri** Eğri, çarpık.
é. érdi 49a/15
é. u toğrı 84b/02
[=2]
- él I 1.** Yurt, memleket, vatan.
é.+ge (bu él) 89b/10
é.+i (ğam éli) 12a/03
é.+idin (ulfat éli) 42a/09
é.+ige (ğam éli) 68a/11
é.+imdin 81b/12, 82a/11
é.+in 19a/05
é.+ine (raḥmat éli) 41b/04
é.+niñ 8a/05
é.+iniñ (Mısr éli) 58a/11
2. Halk, ahali, topluluk, kabile, herkes.
é. 9b/13, 11a/02, 13a/09, 31b/14, 37b/09, 38a/05, 38b/14, 52a/06, 52a/15, 60b/14, 65a/12, 87b/03, 88b/13, 92b/04, 100b/03, 100b/14, 101a/01, 101b/07
é. (ba'zi él) 88b/15
é. (heme él) 11a/05, 26b/05, 33b/04, 47a/07, 63a/03, 63b/04, 65a/10, 65a/15, 66b/08, 68b/07, 89b/02, 89b/05, 90a/14
é. (néçe él) 19a/10, 49b/02, 65a/03, 92a/02
é. ara 21a/05, 25b/11, 101b/04
é. bile bay 9a/11
é.+din 18b/02, 90a/05, 95a/12
é.+din (heme él) 52b/03
é.+ğa (ul él) 50b/15
é.+ge 24a/04, 24b/02, 102b/02
é.+ge (heme él) 18a/06
é.+i 26b/11, 30b/12, 44a/05, 80a/03, 85a/02
é.+i (‘ālm éli) 18a/04
é.+i (dabır-istān éli) 71b/01
é.+i (Cogī éli) 37b/13
é.+i (savdā éli) 6a/08, 6a/10
é.+ıga (ı‘tībār éli) 5b/05
é.+ıga (nāmūs éli) 7a/12
é.+ıga (savdā éli) 53b/03
é. içre 11b/11, 25b/03, 28b/04, 29a/13, 88a/14
é.+idin 10b/03, 12a/01
é.+idin (küfr éli) 67b/13

é.+idin (şahr éli) 44a/11
 é.+idin (‘uşşāk éli) 49b/05
 é.+in (‘ışk éli) 64b/06
 é.+ine 40a/05
 é.+ini (huddām éli) 12a/12
 é.+ni 77a/03, 101a/04
 é.+ni (heme éli) 49a/15, 101a/15
 é.+iniñ 74b/04
 é.+iniñ āhi (‘ışk éli) 31a/01
 é.+iniñ (‘uşşāk éli) 41a/13
 é.+niñ 8a/12
 [93]

él II Yabancı, el.

é. 60b/02
 é. (her éli) 81a/03
 é.+niñ ayağı 58a/08
 [=3]

él III El, kol. Krş. élik, éllik, kol

é.+i (hıyānat éli) 4b/03
 [=1]

él- Dikkate almak, göz önünde bulundurmak, tutmak.

é.-meğay men 91a/10
 é.-mes érdi 87a/08
 é.-mey 77a/01, 77a/03
 [=4]
 közge él- 77a/01, 87a/08, 91a/10
 közige él- 77a/03
 [=4]

élik Kolun, bilek mafsallından itibaren avuç ve parmakları içine alan ve iş görmeye, tutmaya yarayan kısmı.

Krş. él III, kol
 é.+din két- 86b/07
 é.+ığa (élgığa) 51b/01, 52b/14, 64b/11, 66a/01, 82b/06
 é.+ığa (ğam élgı) 58b/11
 é.+idin 84a/14
 é.+i (élgı) 26a/12, 35a/15, 78a/08, 98a/03
 é.+ide (élgide) 2b/04, 5a/05, 41b/15, 53a/09
 é.+idin (élgidin) 12a/13, 83b/11, 90b/13, 102a/05
 é.+idin (élgidin ihtıyārı ket-) 22a/03
 é.+idin (élgidin né kél-) 58a/04
 é.+idin (élgidin tut-) 26a/10, 60a/13,
 é.+ığa (éliğa al-) 83b/01, 51b/01,

55a/12, 79a/08

é.+ige (élgige) 11b/02, 30a/10, 36b/03, 39a/01, 68b/14, 83b/09
 é.+ige (élgige hama al-) 36b/08
 é.+ige (élgige ber-) 78b/05, 83b/11
 é.+in (élgın) 8a/10, 12a/10, 21a/03, 47a/10, 49a/10, 52a/10
 é.+in (élgın öp-) 10b/08
 é.+in (élgın ur-) 43a/06
 é.+in (iki éli) 54a/01
 é.+ine (élgine sun-) 5a/06
 é.+ini (élgini) 46a/11, 102a/03
 é.+ini (élgini boynığa sal-) 11b/06
 é.+ini (élgini tut-) 22a/12, 41b/10, 66b/02
 é.+iñe (élgıñe) 56b/13
 é.+iñe (ihtıyārıñ élgıñe ber-) 63a/07
 [=55]

éllik Elli, sayı ismi.

é. 44a/07
 [=1]

éllik II Bk. él, kol.

é.+ige (éllige al-) 83b/04
 [=1]

élt- Göndermek, iletmek, ulaştırmak.

é.-iben 67a/08
 é.-ip 8a/10
 é.-kıl 81b/13
 é.-ti 45b/15, 56b/02, 89b/15
 é.-tiler 71a/04
 é.-ür 75b/04
 [=8]
 yatқан yerığa élt- 56b/02
 [=1]

émdi Şimdi.

é. 19b/13, 29b/15, 46a/06, 46b/03, 47b/02, 47b/09, 54a/13, 58a/05, 59b/14, 60b/12, 64a/08, 65b/08, 67a/03, 69a/03, 70b/06, 73b/05, 78a/03, 83b/15, 88b/01, 91a/10, 91a/14, 92a/06, 93a/07, 93a/10, 93a/15, 94b/08, 9b/04
 [=27]

émes Değil; isim cümlelerinde ve bazı bileşik fiil çekimlerinde yüklemi olumsuz yapan kelime. Krş. érmes

é. 28a/12, 30a/07, 56a/01
 é.+dür 62b/13, 73b/05
 é.+ler 33b/15

é.+sen 8b/01

é.+tür (-gen égestür) 94b/14

[=8]

ér Erkek, adam; eş.

é. 15a/08, 17a/15, 18a/11, 69a/12

é.+ığa 91a/09

[=5]

ér- 1. (Cevher fiili) İsimleri yüklem yapan ana yardımcı fiildir. Krş. **é- 1**

é.-di 2a/15, 3a/04, 3b/01, 3b/03, 3b/14, 4a/04, 4a/13, 4b/07, 4b/08, 5b/12, 5b/14, 5b/15, 6a/11, 6b/03, 6b/03, 6b/09, 8b/08, 8b/08, 9b/09, 9b/09, 10a/01, 10a/01, 12b/07, 12b/13, 13b/01, 13b/02, 14b/04, 14b/11, 14b/15, 17a/13, 19a/01, 19a/04, 19a/04, 20a/05, 20a/06, 21a/10, 20a/11, 21b/12, 23a/03, 23a/03, 24a/08, 24b/08, 24b/08, 25a/04, 27a/08, 27a/09, 27a/13, 28a/08, 29a/02, 31b/14, 32a/09, 32b/01, 33a/11, 33b/12, 33b/12, 33b/13, 37a/03, 37b/08, 38a/08, 38b/06, 38b/06, 40a/02, 40a/03, 40a/06, 40b/14, 41a/15, 41a/15, 44a/05, 44a/05, 49a/15, 50a/04, 50b/05, 50b/15, 50b/15, 52a/08, 52b/02, 52b/04, 53a/01, 53b/12, 53b/15, 55a/09, 56a/10, 56a/10, 57a/13, 58a/08, 58b/15, 59a/01, 59a/14, 60a/09, 61b/05, 62b/10, 65b/11, 67b/15, 69b/13, 69b/14, 70a/03, 70a/05, 70a/05, 70a/06, 70a/14, 71a/01, 71a/05, 71a/08, 71a/08, 71a/11, 72b/06, 72b/15, 73a/01, 73a/06, 73a/10, 73a/12, 74b/05, 74b/13, 76a/03, 76a/03, 76a/07, 76a/08, 76a/08, 76b/05, 76b/06, 77a/02, 78a/04, 78b/15, 80a/03, 80a/09, 80b/02, 81a/01, 81a/06, 81a/12, 81a/12, 81a/13, 82a/06, 82b/05, 83a/06, 83a/08, 83a/13, 83a/13, 83b/04, 84a/05, 84a/05, 84a/12, 85a/02, 85a/02, 86a/07, 87a/02, 87a/05, 87a/06, 89a/12, 89b/10, 90b/09, 90b/15, 90b/15, 91a/01, 91a/02, 91a/02, 92a/15, 92b/12, 94a/09, 94b/03, 94b/04, 95b/01, 96a/15, 98b/13, 100a/01, 100a/11, 100a/14,

100a/15, 100b/06, 100b/06, 102b/03, 102b/07

é.-di kim 37b/04, 70b/15

é.-diler 21b/06, 43a/15, 65a/14

é.-dim 8b/06, 8b/10, 8b/10

é.-dük 92a/14

é.-ken 32b/12, 46a/03, 67b/13, 84b/15, 84b/15

é.-miş 23b/06, 42b/06, 45a/08, 71b/13, 89a/02, 95b/06

é.-ür 1b/04, 1b/06, 1b/10, 2a/02, 2a/02, 2a/03, 2a/14, 3a/05, 3b/07, 3b/08, 4a/15, 5a/09, 5a/09, 6a/06, 8a/15, 8a/15, 9a/10, 9a/13, 9b/06, 9b/12, 9b/12, 9b/13, 10a/08, 11a/11, 11a/13, 14a/09, 14b/15, 16b/11, 17a/03, 17b/09, 19a/13, 24a/04, 24a/08, 24a/12, 24b/13, 25b/03, 27b/15, 29a/09, 29a/13, 29a/14, 30b/05, 30b/10, 33a/04, 40a/01, 40a/06, 43b/02, 44a/14, 44a/15, 44b/01, 44b/03, 44b/09, 45b/04, 46a/03, 48a/01, 48b/04, 49a/14, 52b/11, 53a/09, 68b/10, 73b/07, 74b/07, 74b/09, 74b/10, 75b/04, 75b/10, 76a/07, 79b/08, 79b/13, 80a/13, 81b/11, 83b/03, 86b/13, 88a/01, 88a/09, 88a/11, 92a/05, 93a/07, 94a/14, 95b/10, 95b/15, 96a/07, 96a/08, 96a/14, 96b/07, 96b/08, 96b/09, 96b/12, 97a/14, 97a/15, 97a/15, 97b/11, 97b/13, 98a/13, 98b/04, 99a/02, 99a/11, 99b/01, 102b/06

é.-ür kim 93b/09

é.-ür men 12a/03, 67b/04, 69a/01, 87a/10, 94b/08

é.-ür sen 13b/03, 16b/14, 16b/14, 29a/11, 48b/13, 49a/03, 49a/03, 63a/05

é.-ür siz 29a/12

é.-ürlerge 3b/03

2. Fiillerin bileşik çekimini yapar.

Krş. **é-2**

é.-ar érđi 34b/13, 48b/03, 57b/01, 65a/10, 78b/10, 83a/07, 83a/07, 84b/01, 85a/04, 101a/05, 101a/05

é.-ar érđi ki 16b/03, 90b/02

é.-ar érđiler 59a/15

é.-ar érđim 49b/13, 65b/11

é.-er érđi 20a/12, 21b/11, 27a/12,
53a/02, 83a/04, 89b/02, 90a/08,
91a/06, 98b/14, 101b/05

é.-gen érđi 52a/14

é.-ip érđi 6b/07, 11a/06, 14b/04,
19a/01, 34a/14, 46a/05, 57b/12,
76b/04, 78b/01, 89a/14, 93a/06,
94a/10

é.-ip érđim 50b/04

é.-ip érken 57b/03, 68a/06

é.-ip turup érđi 89b/02

é.-ip érđi 3b/02, 17a/13, 20a/13,
42a/11, 60b/12, 60b/12, 73a/13,
77a/12, 98a/10, 102a/07

é.-ip érđiler 21b/09

é.-ip érđim 9a/04

é.-mas érđi 16b/01, 44a/08, 51b/02,
51b/02, 52b/03, 57a/08, 61b/02,
61b/02, 77a/15, 91a/07, 91a/07,
92a/07, 94a/04

é.-mas érđiler 89b/13

é.-mes érđi 16b/01, 21a/06, 80b/05,
87a/08, 87a/08, 89b/13, 92a/07

é.-mes érđim 42a/07, 42a/07

é.-p érđi 19a/02, 19a/02, 66b/01,
85a/05

é.-p érđiler 33a/12, 74b/01

é.-r érđi 3a/02, 9b/07, 9b/07,
15a/11, 15a/11, 16b/02, 16b/06,
22a/02, 22a/02, 22b/03, 26a/03,
28b/15, 30b/03, 32b/07, 34b/02,
35b/06, 35b/07, 40a/12, 40a/12,
48a/15, 57b/03, 60b/09, 61a/12,
65a/04, 76b/07, 78b/11, 78b/11,
83a/05, 83a/05, 84a/08, 84a/08,
95b/02, 100a/03

é.-r érđiler 49a/15, 73a/15, 89b/14

é.-r érđi kim 57b/07

é.-up erđi 71a/03

é.-up érđi 2a/05, 7b/04, 17b/06,
20a/04, 21b/10, 42a/04, 58a/10,
70a/10, 72b/11, 83b/12, 87a/07

é.-up érđiler 51a/01

é.-up érken 18a/11

é.-ur érđi 4b/13, 9b/11, 9b/13,
11b/07, 12b/09, 14b/05, 32a/10,
32b/08, 33b/13, 35a/13, 47a/10,
47a/10, 48b/01, 51a/06, 52a/07,
52b/04, 52b/05, 53b/13, 57a/03,
57b/11, 58b/05, 59a/07, 59b/01,

65a/01, 66b/08, 78a/09, 78b/06,
78b/12, 79a/11, 89a/07, 90a/09,
90a/12, 94b/12, 98b/14, 100b/11,

é.-ur érđiler 43b/06, 46b/12,
59a/08, 90a/15

é.-ur érđük 49b/02, 73b/08

é.-üp érđi 9b/02, 6b/06, 61b/01,
90b/11, 101b/02,

é.-ür érđi 16a/10, 29a/15, 32b/09,
51a/06, 52a/06, 53a/12, 58a/13,
58a/13, 74a/14, 74a/15, 78a/13

é.-ür érđiler 100b/02

[=498]

ér- Ulaşmak, vasıl olmak.

é.-se 28a/06

[=1]

éril- Erimek, çözölmek.

é.-đi 26a/15

[=1]

érkek Erkek.

é. 62a/05

[=1]

érmes Bk. émes

é. 13a/12, 89b/05, 95b/11, 96b/02

é. éđi 10b/03

[=5]

érte İlk, erken, sabah seheri.

é.+đin tā kéç Sabahtan akşama
kadar. 48a/13

é.+đin kéç 87b/03

[=2]

és- Esmek.

é.-ti 93b/06

[=1]

éşek Eşek

é.+ge 85a/15

é. kıl- 85a/04

[=2]

éşik Eşik, kapı, kapı önü. Krş. eşik

é. 57a/06

é.+de tur- 7a/13

é.+đin 22a/04, 54a/06, 56a/05,
94b/04

é.+ide (éşigide) 35b/10

é.+in (éşigin) 18b/12

é.+lerde 7b/13, 8a/14

é.+leri 80a/11

é.+ni 10a/04, 39a/03, 56b/10

[=14]

éřit- İşitmek, duymak, haber almak. Krş.

éřit-

é.- ! 28a/09, 57a/03

é.-gil 25b/11, 28b/06, 61b/09,
64a/08, 92a/06

é.-ip 9a/07, 18a/15, 18b/15, 22b/13,
23a/12, 24a/12, 26a/05, 29b/13,
29b/15, 31b/01, 31b/09, 35b/12,
38a/14, 41a/08, 44b/12, 47b/14,
48a/03, 48b/08, 51b/12, 53a/03,
57b/14, 58b/13, 61b/04, 64b/14,
71b/02, 85a/06, 89b/08, 91b/03,
92b/08, 93a/08

é.-ip kim 22a/10

é.-ip miz 19a/13

é.-sun 95a/04

é.-sünler 65b/08

é.-ti 22b/10, 25a/06, 64b/03, 84a/04

é.-ti kim 11a/01

é.-tiler 16b/05, 38a/07

é.-ür bol- 19a/14

é.-ürler 30b/07

[=50]

ħabar éřit- 22a/10

maķālāt éřit- 47b/14

söz éřit- 23a/12

ün éřit- 16b/05

[=4]

éřitgölük Dinleyicilik. (?)

é.+dür 99b/15

[=1]

ét Et.

é. yañlğ 79a/08

[=1]

ét- (Yardımcı fiil) Etmek, eylemek,
kılmak.

é.- ! 10b/07, 11a/15, 11a/15, 17b/11,
17b/11, 28a/13, 36b/03, 36b/03,
37a/02, 37a/02, 4a/10, 51a/08,
51a/08, 54b/13, 58b/11, 67a/06,
73a/08, 73a/08, 87a/12, 89a/05,
91b/02, 94a/06

é.-di 42b/04, 42b/04, 69a/06,

69a/06, 77a/13, 77a/13, 79b/05,
89a/13, 89a/13, 99a/15, 99a/15

é.-di-mü 67a/05

é.-er érđi 20a/12, 91a/06

é.-er men 30a/07

é.-er miz 13a/13, 13a/13

é.-erğa 51b/07

é.-erler 11a/02, 65a/03

é.-ey 13a/06, 15a/09, 55b/14,
87b/09

é.-ey-dép 60b/13

é.-eyin 6a/05

é.-ğan 40a/05

é.-ğay 88a/04

é.-gen 3b/14, 14a/15, 56a/11,
75a/12, 75a/12, 75a/13, 76a/14,
84b/09, 84b/09

é.-geni 58b/08

é.-geniñe 75b/13

é.-gey 12a/11, 26b/14, 39b/07,
7a/03, 97a/05, 97a/14

é.-gey-miz 58a/04

é.-gil 2a/13, 47a/15, 63b/12, 78b/03,
78b/03, 93a/02

é.-iben 37b/09, 51a/04

é.-iñiz 49b/04

é.-ip 1b/03, 4b/10, 7b/14, 10a/15,
11a/08, 11b/07, 12a/10, 16b/03,
19b/05, 27a/11, 32a/04, 41a/13,
41b/08, 44a/12, 46b/02, 47a/02,
47a/09, 52b/10, 56b/09, 57b/08,
63b/11, 64b/14, 67b/12, 78b/13,
79a/03, 93a/12, 99b/02, 101b/08,
101b/15, 102a/09

é.-ip sen 91a/13

é.-ip siz 46a/01, 46a/01

é.-ipdür 55b/08

é.-mağ 67a/13

é.-maķ 33b/04, 43b/15, 79a/09,
82b/08, 88a/10, 90a/07, 90a/07

é.-makğa 22b/07

é.-maķķa 51a/08, 81b/15, 90a/04

é.-maķnı 29b/09

é.-mediñ-mü 66a/15, 66a/15

é.-meğay 56b/14

é.-megen 61a/04

é.-megey kim 12a/14

é.-meñ 45a/09

é.-mes 75b/09, 75b/09

é.-mey 66b/10, 88a/03

é.-meyin 50a/05, 56a/14, 61a/14

é.-se 102b/05, 15b/13, 3a/06,
48b/04, 48b/05, 52a/13, 68a/15,
78b/04, 87a/04, 87b/14

é.-sek 73b/10, 75b/13

é.-sem 63a/13

é.-señ 38a/12, 46b/06, 46b/09,

47b/06
é.-sün 43a/08, 51b/11, 88a/11,
 83b/06
é.-ti 2a/04, 2a/10, 2b/09, 4a/06,
 6b/02, 8a/01, 8a/02, 8a/02, 8b/15,
 8b/15, 10b/01, 11a/07, 11b/10,
 13a/15, 13b/11, 13b/11, 14a/11,
 14b/12, 15b/10, 15b/11, 16a/13,
 17a/14, 17a/14, 18a/06, 18b/02,
 19b/03, 19b/09, 20a/06, 20b/01,
 24a/07, 25b/02, 26b/04, 27b/09,
 31a/06, 33b/02, 33b/09, 33b/14,
 34b/15, 35b/13, 36a/10, 38a/13,
 39a/15, 39a/15, 40a/13, 40b/05,
 43a/14, 46b/10, 47a/03, 48a/02,
 49a/09, 50a/08, 52a/04, 52a/04,
 55a/14, 55b/12, 58a/06, 59b/12,
 60b/06, 62a/10, 62a/14, 62a/14,
 64b/09, 64b/09, 66b/04, 67a/09,
 67b/07, 67b/14, 71b/12, 74a/03,
 74a/05, 74a/06, 75a/09, 76a/13,
 78a/06, 79b/05, 80b/10, 81a/08,
 81b/02, 81b/03, 83a/01, 84a/07,
 84a/09, 84b/14, 85a/14, 85a/14,
 89a/11, 90a/04, 90b/14, 90b/14,
 91b/01, 91b/05, 91b/09, 92a/01,
 92a/01, 94a/05, 95a/07, 95b/07,
 98a/08, 98b/15, 99a/07, 100b/05,
 101b/07, 101b/14, 102a/08
é.-tiler 24a/13, 43a/03, 61b/15,
 77b/08, 94b/07, 94b/09
é.-tim 36b/15, 4a/12, 4b/05, 50b/05,
 93b/07
é.-tiñ 31b/05, 31b/05, 34a/10,
 49a/05
é.-tiñiz mü 92a/13
é.-tük 30a/08
 [=278]
ābād ét- 39a/15, 69a/06
afsūn ét- 84a/09
afsūs ét- 11a/02
āgāh ét- 26b/14
āgūš ét- 66a/15
āmāda ét- 52a/04
arcumand ét- 39b/07
ašnāh ét- 7a/03
‘aṭā u cūd ét- 18a/06
āvāra ét- 84b/09
āvāz ét- 8a/01, 88a/04
‘ayān ét- 33b/09, 37a/02, 58b/11

‘azm ét- 91b/05
band ét- 64b/09
banda ét- 67a/09
bayān ét- 11b/10, 14a/11, 24a/07,
 25b/02, 33b/02, 37a/02, 55a/14,
 67a/06, 84b/14, 85a/14, 93a/02
bazm ét- 16b/03
bazm germ ét- 27a/11, 79a/03
bīdār ét- 8a/02, 17a/14, 74a/06
binā ét- 4a/06
buland 8a/01
cam ‘ét- 10a/15
cılva ét- 80b/10
cudā ét- 93b/07
cudāh ét- 67b/07
cūš ét- 57b/08, 92a/01
çāker ét- 89a/13
dād ét- 77a/13
dād ravşan ét- 43b/15
dām ét- 56b/14
davā ét- 73a/08
dıl-dārlıh ét- 47a/09
dīvār ét- 76a/14
engiz ét- 47a/02
étekni çin ét- 101b/07
fadā ét- 73b/10
fahm ét- 15b/13, 48b/04, 66b/10,
 74a/03, 91b/09
fanā ét- 81b/15
farāsat ét- 94b/09
farş ét- 11a/08, 14a/15
faryād ét- 77a/13
fasl ét- 99b/02
fāş ét- 50a/05, 87b/09
fıkr ét- 52b/10
ğāfil ét- 50a/08
ğarat ét- 64b/14
ğarīb ét- 75a/13
gaşt ét- 46a/01
güftār ét- 15b/11
güzār ét- 4b/10, 31b/05
h^vāhiş ét- 90a/04
halāş ét- 11a/15, 43a/08, 51a/08
hālī ét- 12a/10, 2a/13, 91b/02
hār-zār ét- 31b/05
harb ét- 51a/04
harc ét- 51b/07, 63b/12
hāş ét- 11a/15
havāla ét- 91b/01
hazar ét- 63a/13

hāzır ét- 55b/12
hazl ét- 91a/06
havā ét- 82b/08
helāk ét- 78a/06, 81b/02
hem-rāh ét- 8b/15
hırām ét- 83a/01, 101b/08, 101b/14
hortumını engiz ét- 14b/12
hoş-hāl ét- 13a/13
hoşnūd ét- 18a/06
hukm ét- 30a/07, 94a/05
hul ét- 61a/14
hurram ét- 90b/14, 99a/15
hurūc ét- 27b/09, 43a/03
huşul ét- 46b/06
huşyār ét- 17a/14, 8a/02
hucūm ét- 34b/15
ihtiyār ét- 6b/02
ıltımās ét- 15b/10, 35b/13, 36b/03
işrāf ét- 12a/11
istihāra ét- 87a/04
ızhār ét- 38a/13, 42b/04, 67a/13, 78b/03
‘ızzat ét- 75b/09, 91a/13
‘ış ‘ısrat ét- 49b/04
qabul ét- 16a/13, 24a/13, 30a/08, 36b/15, 40a/13, 46b/09, 46b/10, 47b/06, 48a/02, 78b/04
qahr ét- 13b/11
qānı‘ ét- 75b/13
qara tofrağ ét- 60b/13
kebāb ét- 74a/05
kerem ét- 3b/14
könlü havf ét- 56b/09
könlüni narm ét- 41a/13
köz yaşını çasma çasma ét- 32a/04
külfet-mend ét- 64b/09
lāzım ét- 87a/12
maḥram ét- 90b/14
maḥsūs ét- 66b/04
marḳūm ét- 3a/06
masās ét- 36b/03
masrūr ét- 46b/02
mektüb ét- 95b/07
mıhmān ét- 55b/08, 55b/14, 100b/05
mıhmiz ét- 20a/12, 47a/03
mu‘ayyan ét- 36a/10
mubayyan ét- 19b/03

muhayyā ét- 4b/05, 76a/13, 89a/11
muḳarrar ét- 98b/15
muşammam ét- 52a/13
muşarraḫ ét- 54b/13
müşkīn ét- 62a/10
muvāfiḳ ét- 92a/13
mürekkeb ét- 2a/04
nāz ét- 75a/12
naẓar ét- 28a/13
nıhān ét- 40a/05
nikāh ét- 77b/08
nireng ét- 62a/14
numāyān ét- 68a/15
numāyiş ét- 50b/05
nüş ét- 67a/05, 92a/01
nuzul ét- 2b/09, 43a/14, 61b/15, 87b/14, 88a/10, 90a/04
özini cā dék ét- 78b/13
parvāz ét- 75a/12, 84a/07
pasand ét- 88a/03
pinhān ét- 48b/05
pur-māl ét- 13a/13
rafi‘ ét- 18b/02
rah-numālḳ ét- 44a/12
ravā ét- 17b/11, 73a/08
ravācın buland ét- 38a/12
ravāna ét- 19b/09, 20a/06, 99a/07
ravşan ét- 40b/05
reng ét- 10b/07
rış ét- 56a/14
rucū‘ ét- 33b/14, 51a/08
ruḳ‘a ét- 4a/12
rutbasını buland ét- 26b/04
safar ét- 29b/09, 51b/11
sar-afrāz ét- 58b/08
şarf ét- 15a/09, 63b/11
savdā ét- 90a/07
savdā-ger ét- 89a/13
şayd ét- 41b/08
sāyır ét- 6a/05
sayr ét- 79b/05
sazā-vār ét- 2a/10
şuḫbat ét- 99a/15
suvāl ét- 31a/06, 71b/12, 81a/08, 85a/14, 94b/07
şab-ı daycūr yañlıg ét- 60b/06
şād ét- 10b/01, 39a/15, 69a/06
şafḳat ét- 75a/09, 75b/09
şāh ét- 8b/15

şikār ét- 22b/07, 33b/04
 şurū' ét- 89a/05
 ta' assuf ét- 11b/07
 tacassus ét- 65a/03
 tadbīr ét- 37b/09, 56a/11
 tağ daşt ét- 46a/01
 ṭahārat ét- 79a/09
 taḥḫīk ét- 7b/14
 taḥrīr ét- 79b/05
 taḫsīm ét- 94a/06
 ṭaleb ét- 102a/09, 102b/05
 ṭama' ét- 83b/06
 tamām ét- 81b/03
 tamāšā ét- 90a/07
 ta' mīr ét- 20b/01
 taraddud ét- 102a/08
 taṣadduḫ ét- 13a/06
 taslīm ét- 93a/12
 taṣnī' ét- 45a/09
 taṣvīr ét- 67b/14, 98a/08
 tekellūm ét- 67b/12
 tekrār ét- 49a/09, 58a/06
 tevekkūl ét- 49a/05
 téñ ét- 62a/14
 'urūc ét- 11a/07
 'uryān ét- 95a/07
 yād ét- 61a/04
 yār ét- 19b/05, 42b/04
 yer bile téñ ét- 97a/14
 yırāk ét- 12a/14, 47a/15, 58a/04
 yüz pāra ét- 84b/09, 101b/15
 zahr ét- 13b/11
 zār ét- 34a/10
 zuhūr ét- 59b/12
 zūr u ḥīla engīz ét- 97a/05
 [=272]

étek 1. Etek, giysinin bedenden aşağı kalan kısmı.

é. 53a/07
 é.+ge 32b/09
 é.+idin (éteğidin) 99b/04
 é.+ige (éteğige) 68b/03
 é.+im (éteğim) 61a/14
 é.+in (étegin) 38b/15, 65a/06, 72b/08
 é.+in (tevekkül ve rızā étegi) 39b/05
 é.+in (tevekkül étegi) 62a/15
 é.+iñni tut-(éteğiñni) 71b/10
 2. Dağ veya tepe gibi yerlerin

aşağı kısmı.

é.+i (étegi) 90a/01
 é.+in (tag étegin al-) 51a/05
 é.+ni (étekni çin ét-) 101b/07
 [=14]
 éter- İtmek.
 é.-ip 92a/10
 [=1]

F

fac (?)
 f. (ḥāyın u fac) 97b/06
 [=1]
 facr Ar. Tan vakti.
 f. érür 92a/05
 [=1]
 fadā (< Ar. fidā) Uğruna verme, bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçme.
 f. et- 73b/10
 f. kıl- 17a/12
 f.+sı (köziniñ fadāsı) 31a/10
 [=3]
 fadec Ar. Panzehir.
 f.-niyār 2b/11
 [=1]
 fahm Ar. Anlama, anlayış.
 f. 96b/10, 96b/14, 97a/04
 f. ('ılm u fahm) 96b/05
 f. eyle- 10b/03, 52b/05, 59b/09, 92b/08
 f. érür 99a/11
 f. ét- 15b/13, 48b/04, 66b/10, 74a/03, 91b/09
 f.+ı üçün 23b/07
 f.+ı (idrāk u fahm) 9b/02
 f.+ıdın 55b/13, 79b/14
 f.+ıdur 96a/12
 f. ile derk 80a/15
 f. ile huş-yārhlk 97a/09
 f. ol- 68a/06
 f. u farāsat 21b/04, 97b/01
 f. u idrāk 21a/14
 f. u idrāk kıl- 50b/04
 [=26]
 fāka Ar. İhtiyaç, yoksulluk.
 f. 99b/02
 f. (ayağı fāka lāyığa taḫıl-) 12b/14
 [=2]
 faḫīr Ar. Yoksul, muhtaç, aciz.

- f. 83a/13
f. ahl 31a/14, 31b/10
f. u mufls 8a/14
f. u nā-tuvān 12a/02
 [=5]
faqr Ar. 1. Fakirlik, yoksulluk.
f. (ahl-ı faqr) 40b/09
f.-ı nān 16a/09
f. taşı 12b/14
 2. Dervişlik.
f. (cāma-ı faqr) 28b/14
f. (hengāme-i faqr) 28b/14
 [=5]
fāl Ar. Fal.
f. (kur‘a u fāl aç-) 40b/13
f.+ın (fāl aç-) 53a/12
 [=2]
falakat Ar. Felaket.
f. 4b/07
 [=1]
Falātūn İslam felsefesi üzerinde önemli etkileri olan ilk Çağ Yunan filozofu, Platon.
F. 98b/11, 99a/05, 99a/07
F. dék 27b/04
F.+ğa 99a/14
 [=5]
fanā (< Ar. *fanā*‘) 1. Ölmek, yok olmak, yokluk.
f. bahrı 40b/15
f. bol- 11b/14, 51b/10, 88b/09
f. ét- Yok etmek. 81b/15
f.+ğa (bayābān-ı fanā) 25b/04
f. hazānı 26b/15
f. kaşrı 82b/11
f. mulkı 24b/14, 40a/05, 47a/05, 62b/11
f. şahıga kon- 23b/04
f. şahrı 14b/05, 18b/13, 69a/14
 2. Geçip gitme.
f. bol- 4a/05
 3. Kulun benliğinin Allah’ın varlığında yok olması, eşyânın nazarından silinmesi, kendi fiilini göremez olması, kesret aleminin kayıtlarından sıyrılıp Hakk’ın tasarrufu altına girmesi hâli.
f. ahl 20b/05
 4. Kötü, iyi olmayan.
f.+dın (habar-ı fanā) 24b/03
 [=19]
fānī Ar. Ölümlü, sonlu.
f. bol- Kendini yok edecek kadar bir şeye bağlanmak, o şey uğruna nefsinin yok etmek. 20b/04
 [=1]
far Far. Aydınlık, parlaklık, nur.
f. 96b/14
 [=1]
farāgat Ar. Rahatlama, bırakma, zenginlik; gönül tokluğunun verdiği huzur.
f. 71b/04
f. eyle- 91b/13
f. şarbatı 13b/11
 [=3]
farahlık Ferah olma, tasasız ve sıkıntısız olma durumu, ferahlık.
f. 25b/08
 [=1]
farāmūş Far. Unutma, hatırdan çıkarma.
f. (iki ‘ālamnı farāmūş kıl-) İki cihanı unutmak. 22a/13, 27b/07, 66a/09
f. bol- 33b/04, 77b/11
f. kıl- 41b/11, 84a/11
 [=7]
farāsat Ar. Anlayışlılık, çabuk sezış.
f. 21b/12, 93b/08, 94a/10, 94a/12, 95a/10, 95a/11, 95b/01, 99a/11, 99b/01
f. (fahm u farāsat) 21b/04
f. (şāhıb-ı farāsat) 28b/03
f. bābı 93b/03
f. birle 99a/08
f.+dın 93a/15, 99a/10
f.+dın (fahm u farāsat) 97b/01
f.+dur 94a/13
f. eyle- 10b/10
f. ét- 94b/09
f. ‘ilmı 95b/07
f. kişvarı 62b/10
f. nūrı 93b/15
 [=22]
fard Ar. Eşi olmayan, yalnız, tek.
f. 14a/08, 57b/07, 68b/06
f. bol- 97a/07
 [=4]
Farhād Ferhad ü Şirin hikâyesinin

- erkek kahramanı.
F. yañlıg 76b13
 [=1]
farhunda-mağdam Far. Ayağı uğurlu olan; gelişi uğurlu olan; dönüşü kutlu olan.
 f. 14a/06
 [=1]
farışta Far. Melek.
 f. 78a/11, 100a/05
f. (mānand-ı farışta) 16b/12
 [=3]
farībī Far. Yanıltıcı bir şekilde, yalancı bir şekilde.
 f. 54b/11
 [=1]
farīdu'd-dahr Ar. Zamanında eşi benzeri bulunmayan kimse.
 f. 24b/10
 [=1]
Farīdūn-ḥaṣmat Far. Feridun heybetli (Feridun, Fars edebiyatının efsanevi kahramanıdır. Adalet, cömertlik ve zaferin sembolüdür).
 F. 69b/13
 [=1]
fāriḡ Ar. 1. Vazgeçmiş, terketmiş, el çekmiş.
 f. ('ibādātın fāriḡ ol-) 92a/11
 f. ol- 69a/15
 2. Gürültüden uzak, rahat.
 f. (navādın fāriḡ bol-) 73b/02
 [=3]
farḡ I Ar. Başın tepe kısmı.
 f.+ı 2b/03
 f.+ıḡa 69a/01, 85a/04
 [=3]
farḡ II Ar. İki şey arasındaki ayrım, fark.
 f. kıl- Anlamak, sezmek. 9a/14
 [=1]
farmān Far. Buyruk, emir.
 f.+ı birle 17b/13, 76b/08
 f.+ıḡa 69b/08
 [=3]
farmān-ravā Far. Buyruğu yürürlükte olan, padişah.
 f. 45b/04
 [=1]
farmān-ravāyī Far. Bir hüküm sahibi, hükmü geçerli.
 f. 75b/03
 [=1]
farsūda Far. Yıpranmış, eskimiş.
 f. 6a/01
 [=1]
farş Ar. Döşeme, yayma, serme.
 f. ét- 11a/08, 14a/15
 [=2]
faryād Far. Yardım istemek için çıkarılan yüksek ses, bağırtı, figan.
 f. (dād u faryād) 44b/12
 f. eyle- 18a/14, 76b13
 f. ét- 77a/13
 f.+ıḡa yet- 16b/06
 f.+ımḡa 71b/06
 f. kıl- 57a/13, 71b/05, 82b/05, 100b/11
 f. u afgān kıl- 88b/13
 f. u navā 9a/02, 22b/06, 53a/03
 [=14]
farz Ar. Gerekli, şart, kesin emir.
 f. érür 24a/04
 [=1]
farzand Far. Oğul, çocuk.
 f. 15a/07, 58a/01, 70a/07, 70b/15, 72a/05, 88a/02, 89a/09, 102b/12
 f. (üç farzand) 69a/08
 f.+dın 40a/03
 f. érdi (ṭālb-ı farzand) 70a/05
 f.+ı 9a/08, 17b/04, 72a/05, 72b/02
 f.+ı érür sen 49a/03
 f.-ı kāmīl 4a/08, 87a/06
 f.-ı nādān 53a/07
 f.+ı yañlıg 50a/11
 f.+ıdur men 67b/05
 f.+ım 11a/12, 11a/13, 55b/07, 70a/13
 f.+ıma 10b/14
 f.+ımıznı 17a/12
 f.+ını 17a/05
 f. kıl- 75a/14
 f. u atalıg 11a/14
 f. u band 87a/10
 [=31]
farzandlıḡ Evlatlık, evlat olma durumu.
 f.+ḡa 91a/13
 f.+ıdın (farzandlıḡdın) 90b/14
 f.+ka 91a/03
 [=3]
fasāna Far. Efsane, hikāye.

f. ay- 37b/01, 59b/11
f. dé- 2a/03, 55b/02
 [=4]
faşāyih (< Ar. *faṣā'ih*) Açık, güzel ve etkili.
f. eyle- 93a/02
 [=1]
fāsıd (< Ar. *fāsıd*) Kötü, bozuk, ara bozucu.
f. 24a/12
f. (yār-ı fāsıd) 79a/13
 [=2]
fāsıd-ḥayāl Ar. Yanlış hayallere kapılan.
 Krş. **fāsıd-ḥayālāt**
f. 42b/06
 [=1]
fāsıd-ḥayālāt Bk. **fāsıd-ḥayāl**
f. érür 24a/12
 [=1]
faṣih Ar. Güzel, düzgün ve açık bir şekilde konuşan.
f. alfāz ile 73a/15
 [=1]
fāsık Ar. Günah işleyen, kötülük eden, fesatçı.
f. 95b/15
f. kim érür 9b/12
 [=2]
faşl Ar. Ayırma, ayrılma.
f. ét- 99b/02
 [=1]
fāş Ar. Meydana çıkmış, duyulmuş.
f. 14a/15, 39a/12
f. eyle- Açığa çıkarmak. 10b/12, 21b/11, 57b/01, 94a/07, 98b/15
f. ét- 50a/05, 87b/09
f. kıl- 63b/14
f. ol- 50a/12, 7a/07
 [=12]
fath Ar. Açma, açılma, küşat.
f. u küşād 90b/07
 [=1]
favākih Ar. Meyveler, yemişler.
f. (aşnāf-ı favākih) 50b/13
 [=1]
favāyid (< Ar. *favā'id*) Faydalar, kazançlar.
f. 27a/01, 86b/05
f.+ı 86a/12
 [=3]

fāyda (< Ar. *fāi'da*) Fayda, yarar, menfaat. Krş. **fāyid**
f. al- 46b/12
 [=1]
fāydah Yararlı, faydalı.
f. 69b/06
 [=1]
fāyid Bk. **fāyda**
f. 88a/14
 [=1]
fayz Ar. Bolluk, bereket.
f. 102b/03
f. (gavhar-ı fayz) 86b/15
f. (kân-ı fayz) 21a/04
f. (maẓhar-ı fayz) 86b/15
 [=4]
fazāyıl (< Ar. *fazā'il*) Faziletler, güzel vasıflar, erdemler.
f. (ahl-ı fazāyıl) 4a/10, 23b/09
f. ahlı 24a/06, 24b/14
f. ehli 25a/07
f. ḥalkı 7a/03
 [=6]
fazilat Ar. Erdem, fazilet.
f. ahlı 27a/09
 [=1]
fazl Ar. İyilik, erdem, lütuf.
f.+ıdın 20b/12
 [=1]
felek Ar. 1. Dünya, âlem; gök yüzü, sema.
f. 9a/02, 21b/03, 22b/05, 27b/08, 79b/10
f. birle talaş- 89b/02
f.+din 18b/09, 23b/11, 79b/09, 87b/02
f.+din (baht-ı felek) 50a/04
f.+ge 13b/14
f.+ge (avc-ı felek) 76b/02
f.+i (maşāf-ı felek) 12a/09
f. merkeb 11a/09
f.+ni 75a/13
f.+ni (sakf-ı felek) 11a/08, 19a/07
f.+ni ancımı 20a/05
f.+ni günbedi 67b/03
f. rahş 40a/02
f. sakfı 48b/11
f. sarı 39a/11
f. tahtı 10a/12
 2. Talih, baht.
f. 3a/13, 13a/06, 34b/04,

- 70a/10, 85b/04,
f.+din 36a/12, 57a/02
f.+ni 90b/04
 3. Eskiden her birinde bir
 gezegenin bulunduğu kabul edilen
 gök katlarından her biri.
f.+ge (törtünçü felek) 18a/03
 [=33]
felek-cāh Far. Rütbesi gök kadar yüksek
 olan.
f. (şāh-ı felek-cāh) 66b/07
 [=1]
felek-ḳadr Ar. Kıymeti, şerefi gök kadar
 yüce olan.
f. (şāh-ı felek-ḳadr) 46a/02
 [=1]
felek-masnad Ar. Makamı gök kadar
 yüce olan, gök gibi. (?)
f. 13a/05
 [=1]
fen (< Ar. *fenn*) İlim, hüner.
f. 52a/01
 [=1]
fıkr Ar. Fikir, düşünce.
f. birle 68a/01
f. eyle- 45a/02, 94a/05
f. ét- 52b/10
f.+ı 21a/15
f.+ı birlen (ḥayāl u fıkr) 21b/05
f.-ı ḥıla 53a/12
f.-ı Ḥudā 73a/15
f.+ıḡa 21a/13
f. ile 53a/10
f. ile (bu fıkr) 4a/07, 45b/09, 60b/15
f.+ın 55a/08, 91b/07
f.+nı 24a/01
f. öt- 45a/15
f. yolḡa ur- 24a/15
 [=18]
fı'l Ar. İş, amel, eylem.
f.-ı pasandīda 39b/09
f.+ıdur ki 85a/08
f.+ıḡa 85b/03
 [=3]
fırāk Ar. Ayrılık, ayrı düşme.
f.+dın (dard-ı fırāk) 34b/03
f.+ı 11a/13, 57a/14
f.+ı (ortasıḡa fırāk tüş-) 72a/12
f.+ıdın 57a/02
f. (araḡa fırāk tüş-) 70b/06
f. (ortaḡa fırāk sal-) 6b/13
 [=7]
fırḡa Ar. İnsan topluluḡu, cemaat.
f. 94b/14
 [=1]
fitna Ar. Ara bozma, karışıklık çıkarma.
f. 97a/07
f.+lar 84b/12
f.+nı 77a/05
f. u rīv 81a/15
 [=4]
fitna-engīz Far. Fesat çıkaran, arayıcı
 bozan.
f. 72b/06
 [=1]
fiṭrat Ar. Yaratılış, huy, mizaç.
f. zuhūri 1b/07
f.+ımnı (ḥulḡ fiṭrat) 99a/10
 [=2]
fi'l-cumla Ar. Büsbütün, tamamen.
f. 68a/04, 75b/14
 [=2]
fi'l-ḥāl Ar. O anda, hemen, şimdi.
f. 16b/09, 47a/01, 55b/05, 63b/15,
 83a/01, 83b/04, 84a/12, 85a/10
 [=8]
fi-na'atu'n-nabī Ar. "Peygamber'in
 övgüsü içinde" anlamındadır.
f. 2b/01
 [=1]
fiḡān Far. Izdırapla bağırma, haykırma.
f. 57b/02
f. (āh u fiḡān tart-) 64a/14
f. ber- 76b/07
f. eyle- 22a/05, 64a/10, 72a/08,
 85a/11, 89b/11
f. u nāla 42a/15
 [=9]
fil Ar. Fil.
f. 8b/14, 14b/12
f. (fil ya gürk) 14b/08
f.-ı kūh-peyker 15a/01
f.-ı mastī 14b/04, 14b/10
 [=6]
filī Ar. Bir fil.
f. ki 15b/14
 [=1]
firād Ar. Fertler; her bir fert.
f. u ḡalkı 44a/11
 [=1]

firāş Ar. Yatak, döşek; kilim, yaygı.

f. 58a/12

[=1]

firāvān (< Far. *farāvān*) Aşırı, çok, bol.

f. érür (mal-ı firāvān) 75b/10

f. tap- 57b/03

[=2]

firdavs Far. Cennet.

f. 30b/11

f.-ı a' lā En yüce cennet. 27a/05

[=1]

firdavs-mānand Far. Cennet gibi, cennet benzeri.

f. 74b/04

[=1]

Firdavs-ı Tūsī İran'ın millî

destanı *Şāhnâme*'nin müellifi.

F. 40a/01

[=1]

Firengistān Far. Avrupa.

F.+ğa 43b/14

[=1]

Firengī Far. Avrupalı.

F. (māh-ı Firengī) 62a/01

[=1]

ful Bk. **pul**

f. (māl u ful) 10b/14

f.+dın 7a/09

f.+dın (māl u ful) 8b/09

f.+ğa (māl u ful) 7a/10

f.+uñnı 48b/14

[=5]

fulān Ar. Falan, filan; Söylenmesi

istenmeyen veya gerekli

görölmeyen kişi, yer veya

zamanın yerine kullanılmıştır.

f. 10b/07, 55a/03

f. kün 25a/01

f. manzıl 48a/08

[=4]

furāt Ar. İçimi hoş, tatlı su; Fırat Nehri

adını buradan almıştır.

f. (havf-ı furāt) 14b/03

[=1]

furşat Ar. Fırsat; uygun zaman, elverişli durum, vesile; ganimet.

f. 21a/14

f.+dın 89b/10

f.+mı (gavhar u furşat) 45a/09

[=3]

fusūn Far. Sihir, büyü.

f. 38a/02

f.+dın 37a/12

[=2]

fusurda Far. Donmuş, donuk.

f. bol- 58b/04, 63b/06, 82b/01

[=3]

futūh Ar. Zafer, üstünlük.

f.+ı 71a/15

[=1]

Futuvvet Altıncı gülşende Hurşid ve

Utarud'un etini yedikleri iki kuştan

birinin adı. Fütüvvet'in etini yiyen

kişi mal ve baht sahibi olur.

F. 73a/13, 73b/05, 73b/06, 73b/11,

74a/02, 74a/09, 74a/12

F.+ge 73b/03

[=8]

fuzūn Far. Fazla, çok.

f.+ı 96b/14

[=1]

fülk Ar. Gemi.

f. 1b/02

[=1]

G, Ğ

ğabğab Ar. Çenenin alt kısmı, çene altındaki ikinci gerdan.

ğ. (sīb-ı ğabğab) Elma gibi olan gerdan. 51b/01

ğ. (sīm u ğabğab) 30b/12

[=2]

gadā Far. Dilenci, yoksul, fakir.

g. dēk 32b/04, 64a/13, 83b/06

g.+dur (ğarīb u mufls u zār u gadā) 7a/10

g.+niñ 8a/10, 10a/02

g. sen 8a/14

g.+sı (hüsniniñ gadāsı) 31a/10

ğ.+sı érür 8a/15

g. u ahl-ı faqr 40b/09

g. u şah 5a/10

g. u şah 76b/09

[=11]

gadāhğ Dilencilik. Krş. **gadāhğ**

g. kıl- 6b/02

g. şıvası 8a/03

[=2]

gadāhğ Bk. **gadāhğ**

g. eyle- 9a/05

[=1]
ğaddār Ar. Merhametsiz, zalim.
ğ. (çarh-ı ğaddār) 76a/02
ğ. u nammām u hāyın 86b/01
 [=2]
ğāfil (< Ar. *gāfil*) Gaflet içinde olan, çevresinden habersiz; Hak'tan habersiz (kimse).
ğ. 49b/01, 67a/15
ğ. (şāh-ı ğāfil) 23a/01
ğ. bol- 86b/06
ğ. érdi 92a/15
ğ. ét- 50a/08
 [=6]
ğaflet Ar. Dalgınlık, dikkatsizlik, boş bulunma, basiretsizlik, aymazlık.
ğ.+da yat- 64b/10
ğ. h'ābı 94a/15
ğ. kişvarı 60b/04
ğ. uykusı 91b/15
 [=4]
ğag Taklidî ses, karga sesi.
ğ. 84a/13
 [=1]
ğalať Ar. Yanlış, kusur, yanılma.
ğ. kıl- 76b/03
 [=1]
ğālīb Ar. Galip, yenen, üstün gelen.
ğ. bol- 2a/15
ğ. érür 96b/07
 [=2]
ğam (< Ar. *gamm*) Keder, kaygı, üzüntü.
ğ. 33b/11, 42a/02, 42a/07, 58b/11
ğ. (külfet u ğam) 20b/02, 49a/06, 74b/03, 80b/05, 95b/02
ğ. (leşker-i ğam) 63b/04
ğ. (şāhib-ı ğam bol-) 46a/05
ğ. ahlı 6a/02
ğ.+dın 48b/10, 71a/09
ğ. (ibtılāyı dard u ğam) 99b/03
ğ.+dın (vahm-ı ğam) 5a/13
ğ.+dın pur bol- 81b/12
ğ. éli 12a/03, 68a/11
ğ.+ge (āh u ğam) 41a/04
ğ.+ıge (dard ğam) 31b/03
ğ.+ı (dıl-ı ğamı) 12a/11
ğ.+ı dék 72b/13
ğ.-ı yol 15a/04
ğ.+ımı 47a/07
ğ.+nı 12b/15

ğ. u külfet 3b/01, 6a/13, 9b/04
ğ. u külfet bile 10a/11
ğ. üzre 34a/08, 53a/05
 [=32]
ğam-g'ın Far. Gamlı, kederli.
ğ. 82a/09, 82a/12
ğ. érdi 94a/09
 [=3]
ğam-hāna Far. Kaygı, tasa yurdu, gam veren yer.
ğ. (balā u dardğa ğam-hāna bol-) 66b/11
 [=1]
ğam-nāk Far. Kederli, mahzun.
ğ. (zār ğam-nāk bol-) 48a/15
ğ. bol- 47a/06
 [=2]
ğamlıķ Gamlı, üzüntülü.
ğ. 5b/14
ğ. érdi 53b/15
ğ. kelām 58b/14
ğ. köñül 59a/12
 [=4]
ğamza Ar. Süzgün bakış, göz kuyruğunda görülen gönül çekici hareket.
ğ. 100b/01, 100b/01
 [=2]
ğanī Ar. Zengin, varlıklı.
ğ. 46b/05, 46b/10, 47a/11, 48a/06, 52b/06
ğ. bol- 75b/03
ğ.+da 46a/03
ğ. érür 8a/15
ğ.+ğa 46b/02, 46b/04
ğ.-ı māl-dār 87a/02
ğ.+lar pad-şāhı 45a/08
ğ.+lar zumrası 90b/15
ğ.+nı (muhtāc u ğanī) 20a/03
ğ. sarı 46a/10
ğ. oğlı 6b/08
 [=16]
ğanīmat Ar. Beklenmeyen kazanç, ganimet.
ğ. 91a/11
 [=1]
ğār Ar. Mağara, in.
ğ. (yār-ı ğār-ı Muştāfā) 3a/03
 [=1]
ğārat Ar. Yağma, çapul, talan.
g. ét- 64b/14

ğ.-ı cān 43b/01
ğ.-ı dīn 43b/10
g. kıl- 51a/01, 65b/12
 [=5]
ğarāyīb (< Ar *ğarā'ib*) Tuhaf, şaşılacak şeyler.
ğ. 30a/15
ğ.+larmı ('acāyīb u *ğarāyīb*)
 77b/15
 [=2]
ğaraż Ar. Kin, haset.
ğ.+dın 18a/08
 [=1]
ğaraż-āmīz Far. Kötü niyet taşıyan, gizli maksadı olan.
ğ. 12a/13
 [=1]
ğaraż-gū Far. Kötü söz söyleyen, art niyetli; kinci.
ğ. 12b/03, 86b/02
 [=2]
ğarb Ar. Batı, güneşin battığı yön.
ğ. (şarkdın ğarb) 1b/05
ğ.+dın şark 21a/15, 89b/11, 102b/07
 [=4]
gardān Far. Dönen, dolaşan.
g. érür (çarḥ-ı gardān) Dönen dünya. 5a/09
 [=1]
gardūn Far. Dünya, felek, sema.
g. 3b/14, 30b/06, 41b/15, 71a/03, 89b/10
g. (sūy-ı gardūn) 33b/08
g. (şavḳ-ı gardūn) 43a/05
g. (yeti gardūn) 30a/13, 84a/09
g.+ğa 80b/01
 [=10]
ğarīb Ar. Gurbette olan (kimse), yabancı; kimsesiz.
ğ. 32a/14, 78b/08
ğ. ét- 75a/13
ğ.+larmı 74b/15
ğ.+miz 75b/07
ğ. u muflıs u zār u gadā 7a/10
 [=6]
ğarīblik Gurbette olma; kimsesizlik.
ğ. içre 70b/01
ğ. mihnatı 75a/06
ğ. neşteri 79b/06

[=3]
ğarīḳ Ar. (Suya) batmış, (suda) boğulmuş.
ğ. dék érür 48b/04
 [=1]
ğark Ar. Bir şeyle aşırı derecede dolmuş olma, boğulmuş hâlde bulunma.
ğ. bol- 9a/14
ğ. érdi 102b/07
 [=2]
ğasl Ar. (Bir ölüyü) Cenaze namazı kılınmadan önce dinî usullere göre yıkamak.
ğ. eyle- 101a/14
 [=1]
ğusl Ar. Cünüblük, hayız ve nifas hâllerinden sonra din gereğince yıkanma, arınma.
ğ. ābı 36b/04
 [=1]
gaşt Far. Gezme, dolaşma; lezzet, haz.
g. (sayr ile gaşt eyle-) 72b/09
g. (sayr ile gaşt kıl-) 49b/02
g. eyle- 12a/04, 29b/03, 68a/12, 46a/01
g. ét- 46a/01
g.+ıga (uyku gaştı) 49b/10
g. ile 44a/02
g. kıl- 89a/15
 [=9]
ğaşy Ar. Kendinden geçme, bayılma.
ğ.+ımı 82a/09
 [=1]
ğavğā Far. Kavga, dövüşme, karışıklık.
ğ. eyle- 15a/11
ğ. kıl- 31b/11, 94a/03
 [=3]
gavhar Far. İnci, elmas. Krş. **güher**
g. 15a/01, 16b/01, 40b/01, 40b/05, 40b/14, 46b/15, 47b/13, 72b/04
g. (durr u gavhar) 46a/15, 50a/14
g. bile (durr u gavhar) 14a/05
g. birle (durr u gavhar) 31a/02, 83a/03
g. (durr u gavhar saç-) 3a/08, 33b/03
g. (durr u gavhar sal-) 48a/05
g. (durr u gavhar tök-) 23a/09
g. (iki gavhar) 15b/07
g. (la' l u gavhar) 34a/03, 62b/06
g. (la' l u sīm ü gavhar) 29b/08
g. (sīm ü gavhar) 46a/08

- g. (zer ü gavhar)** 35b/08, 63b/09
g.+ğa 21b/08, 77a/01
g.-ı maḫṣad 64b/15
g.-ı fayz 86b/15
g.-ı lucca-ı ma'ānī 99b/10
g.+ıdın (naṣīḥat gavharı) 86b/01
g.+ın (tanāsul gavharı) 40b/02
g.+ını 15b/05
g.+lar ki 16a/01
g.+larını (durr u gavhar) 89a/08
g.+nı 15a/03, 15a/13, 89a/06
g.+nı (durr u gavhar) 77a/02
g.+nı (zer ü gavhar) 87a/09
g.+nı (durr u gavharını sal-) 62a/12
g.+nı sat- 15a/09
g. u fırsat 45a/09
 [=42]
gavharı Far. Değerli taşlarla süslenmiş; kuyumcu.
g.+dur (tāc-ı gavhar) 72b/04
 [=1]
ğāyat Ar. Çok fazla.
ğ. (bī-ḥadd u ğāyat) 10b/13
 [=1]
ğāyib (< Ar. *ğā'ib*) Göz önünde olmayan, göze görünmeyen, kayıp.
ğ. bol- 68a/01, 79a/12, 83a/06
ğ. érdi 2a/15
ğ.+ıdın 78a/13
ğ.+ıdın 11a/11
ğ.+ığa 59a/13
 [=7]
ğāyibāna Far. Arkadan, gizlice.
ğ. 22b/03
 [=1]
ğayr Ar. Gayrı, -den başka.
ğ. 22b/01
ğ.-ı taḥlīl 7a/05
 [=2]
ğayret Ar. Çalışma, çabalama.
ğ. 64b/06
ğ. eyle- Emek sarfetmek, bir işi yapmak için kendini zorlamak.
 30a/02, 46b/08
ğ.+ge ḳal- Çaba göstermek. 23b/07
ğ. otı 91b/04
ğ. tüş- 102a/11
 [=6]
ğazab Ar. Hiddet, öfke.
ğ. birle 82a/05
ğ.+dın 6b/13, 23a/02, 95b/03, 97a/14
ğ.-ı tīg bilen 21b/11
 [=6]
ğazab-engīz Far. Öfke saçan.
ğ.+in 23a/13
 [=1]
ğazal Ar. Gazel; İslamiyetten sonraki Türk edebiyatında en çok kullanılmış nazım şekli.
ğ.+dın (bayt u ğazal) 23b/14
 [=1]
ğazal-ḥ^vān Far. Gazel okuyan.
ğ. 74b/05
 [=1]
gehī Far. (Karşılaştırma edatı) Bazen.
g. (gehī... gāhī) 7a/15
 [=1]
genc Far. Hazine.
g. 6b/06
g.-i ilāhī édi 6b/04
g.-i lā-yu'addā 32a/09
 [=3]
gencī Far. Bir hazine.
g. kim 86a/14
 [=1]
gencīne Far. Hazine.
g.+si (kōñül gencīnesi) 15a/13
 [=1]
gencūr Far. Hazine bekçisi.
g.+ın 12a/10
 [=1]
ger Far. Eğer.
g. 7a/06, 8b/04, 13b/08, 13b/09, 19a/07, 22a/11, 22a/15, 28a/10, 31a/13, 31a/14, 31b/08, 35b/14, 45b/06, 52a/14, 52b/10, 53b/01, 59a/05, 68b/08, 74a/07, 87a/13, 87b/04, 87b/11, 88a/09, 90b/06, 95a/11, 95b/11, 96a/13, 97b/04
g. (ve ger) Eğer, aksi hâlde. 72a/02, 72a/03, 97a/12, 97a/13, 97a/14
g. (ve ger çun) 97b/07
g. (ve ger ne) Aksi hâlde, yoksa, ve illa. 16a/09, 16b/07, 45b/05, 46b/07, 46b/09, 47b/06, 56b/01, 63a/14, 65b/09, 69a/03, 78b/04, 83b/15, 92a/07, 99a/04
 [=48]
gerd Far. Toz, toprak.

g. eyle- 14a/08
[=1]
gerden Far. Vücudun omuzlarla baş arasında kalan kısmı.
g.+idin 90b/12
[=1]
gerdiş Far. Dönen, dönüş.
g.+i (zamāna gerdişi) 69b/10
g.+idür 75a/13
[=2]
germ Far. Sıcak.
g. (bazm germ ét-) 27a/11, 79a/03
g. (bazmını germ kıl-) 16b/03
g. (hengāmını germ kıl-) 41a/13
g. ile sard İyilik ve kötülük; acı tatlı.
47a/14
[=5]
ğılāf (< Ar. *gilāf*) Kılıf, kın.
ğ.+ıdın 16b/13, 65b/06
[=2]
ğınā Ar. Zenginlik; gözü tok olma.
ğ. 99b/02
[=1]
ğızā (< Ar. *ğizā*) Yiyip içilen şeyler, insanı besleyen gıdalar.
ğ. 58b/09
ğ.+sın 36a/04
ğ. u advıya 36a/06
[=3]
gīr Far. Savaş, cenk, mücadele.
g. u dār 60b/13
[=1]
girān Far. Ağır, değerli.
g. (durr-ı girān) 74a/09
[=1]
giriftār Far. Tutulmuş, yakalanmış, tutkun.
g. 64a/09
g. bol- 7b/11, 42a/08, 49a/04, 52b/14, 53a/10, 58b/11, 61b/01, 62a/09, 64a/07
g.-ı ruḥ-ı zībā bol- Güzel yanağın tutkunu olmak. 49b/15
g. ol- 31b/04, 78a/14
[=13]
giryān Far. Ağlayan, ağlayıcı.
g. 81b/11
g. (zār giryān) 79b/01
g. eyle- Ağlatmak. 9a/03, 34b/14
g. kıl- 14a/02

[=5]
giyāh Far. Bitki, ot.
g. 72b/14
[=1]
göşt Far. Et.
g.+i 74a/09
g.+imizde 73b/13
g.+in 74a/11
g.+ini 74a/08, 74a/12
g.+üñni 74a/01
g.+ümni 73b/14
[=7]
ğubār Far. Toz.
ğ. (köñül āyinasına ğubār al-)
Gönlüne toz (şüphe) almak. 40a/04
[=1]
gūdek Far. Bebek, çocuk.
g. 94a/09
[=1]
guft-gū Far. Karşılıklı konuşma, söyleşme.
g.+dın 81a/08
[=1]
gul Bk. **gül**
g.+ğa (berg-i gul) 6b/07
[=1]
ğul (< Ar. *gull*) Demir halka, zincir, pranga.
ğ. 72b/15, 76a/05
ğ. (boynıdın ğul açıl-) 58a/10
ğ. (boynığa ğul bol-) 100b/10
ğ. (boynığa ğul sal-) 3b/08
ğ. bol- 22a/07
[=6]
gūl Far. Ahmak, bön.
g. (aḥmak u gūl) 98a/06
g. eyle- 9a/12, 33a/08, 54b/11, 61a/14, 67a/08
g. nādān 89b/05, 95b/06
[=8]
ğūl Ar. Şeytan, hortlak.
ğ.+ı 78a/15
[=1]
ğulām Far. Köle, bende.
ğ. 55a/06, 59a/11, 59b/02
ğ.+ı 58b/15
[=4]
gulşan Bk. **gülşen I**
g.+ğa 93b/07
[=1]

ğunna Ar. Genizden gelen ses.
ğ. (şavtıda ğunna bol-) 97b/15
 [=1]
gür Far. Mezar, kabir.
g. 40a/05
 [=1]
ğurbat Ar. Gurbet, memleketinden uzak olma.
ğ. şarābıdın iç- 68b/11
 [=1]
ğurfa Ar. Çardak, köşk.
ğ.+sıdın 30b/07
 [=1]
gurūh Far. Topluluk, cemaat.
g.-ı bī-cināyat 25a/10
 [=1]
ğūrūr Ar. Kendini beğenme, büyüklük.
ğ. eyle- 71a/12
 [=1]
ğuşsa Ar. Hüzün, keder, tasa.
ğ. birle 67a/01, 70a/05
ğ. birle pur bol- 75b/01
ğ.+ğa (tınāb-ı ğuşsa) Keder ipi, bağı. 66a/10
ğ.+sını 66b/02
 [=5]
güş Far. Kulak.
g. eyle- Kulak vermek, işitmek.
 10a/03, 49a/13, 55b/06, 63a/08
g. tut- Kulak asmak, dinlemek
 28b/02, 33b/04, 58b/14, 88a/07
 [=8]
güş-māl Far. Kulak çekme, tekdir.
g.+a ber- 15b/15
 [=1]
ğūṭa Far. Suyu dalma, suya bir defa dalıp çıkma.
ğ. ur- 35a/09
 [=1]
gūyā Far. Sözde, sanki.
g. 10a/08, 16b/12, 18b/05, 20a/09, 30b/10, 3b/01, 41b/01, 70a/09, 74b/13, 76b/11, 82a/06, 100b/11
g. ki Gūya. 53a/02, 82a/08, 100a/10, 100b/07
g. kim 61a/08
 [=16]
gūftār Far. Söz, kelim.
g. 9a/10
g. (tūṭı-ı gūftār) 44b/02

g. ét- 15b/11
g. kıl- 73b/03, 81a/11
 [=5]
güher Far. Cevher, elmas, inci.
 Krş. **gavhar**
g. 25a/11
g. dék 16a/02, 47b/04, 87b/09
g. dék bol- 93b/13
g. yañlıg 4a/13, 28b/02, 93b/05
g.+ge 29b/06
g.+ni 15a/15, 82b/14
 [=11]
gül Far. Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği.
g. 13b/07, 20b/14, 21a/11, 44b/01, 49b/03, 76a/05, 85b/07, 100b/10
g. (būlbūl bile gül) 82b/12
g. (kızıl gül) 48a/02
g. (kızıl gül bol-) 31b/13
g. (lāla u gül) 4a/14
g. (sarv ile gül) 37a/05
g. (sīr-āb gül) 39b/13
g. açıl- 100a/08
g. birle 52b/09
g. dék 14a/08
g. dék (kızıl gül) 47a/06
g.-dék 25a/13
g.+din 60a/09
g.-i gül-dasta-ı bāg-ı İrem 21a/10
g.+i sen 14a/07, 58b/10
g. kibi açıl- 36b/07
g.+ler 76a/15
g. pīrahan 30b/13
g. rūḥ 23b/04
g.+siz 15a/02
g. yafrağı 23a/15
g. yüz 48b/05, 50a/01, 100b/08
 2. Sevgili, canan.
g. 40b/05, 51b/12
 [=34]
gül-andām Far. Gül boylu, nazik, ince endamlı.
g. 80b/09
 [=1]
gül-badan Far. Bedeni gül gibi zarif, ince ve güzel olan.
g.+nı 17b/01
 [=1]
gül-berg Far. Gül yaprağı.

g. 14a/04
g.-i terī-dek 6b/05
g.-i terī dék 41b/05
 [=3]
gül-çahra Far. Gül yüzlü güzel.
g. 58b/10
 [=1]
gül-dasta Far. Gül demeti, çiçek destesi.
g. (gül-i gül-dasta-ı bāğ-ı İrem)
 21a/10
 [=1]
Gülfām Altıncı gülşende adı geçen
 şehirlerden biri. Şehrin sultanının
 adı Behram'dır. Div-i İfrit
 tarafından halkı ile birlikte
 öldürülmüştür.
G. 81a/14
 [=1]
gül-fām Far. Gül renkli
g. (iki gül-fām) 82b/13
 [=1]
gül-gün Far. Gül renkli, pembe.
g. 21b/06, 62a/12
 [=2]
gül-hād Far. Yanakları gül gibi pembe
 olan, gül yanaklı.
g. 82a/13
g. érdi 82b/05
g. yañlıg 82a/15
g.+nı 82b/08
 [=4]
gül-‘izār Far. Gül yanaklı, gül gibi pembe
 yanaklı.
g. 30b/12, 41b/11, 49a/13
g.-ı mäh-ı āfāk 7b/07
g.-ı sīm-barlar 8b/11
 [=5]
gül-reng Far. Gül renkli, pembe.
g. zībā 33a/09
 [=1]
gül-rīz Far. Gül saçan.
g. 100a/15
g. érdi 76a/03
 [=2]
gül-ruh Far. Gül yanaklı.
g. 81a/11
 [=1]
gül-zār Far. Gül bahçesi, gülistan.
g.+ı (badan gül-zārı) 26a/14
g.+ı (salṭanat gül-zārı) 18b/04

g.+ı (hüsn gül-zārı) 44b/01
g.+ı (vaşl gül-zārı) 61b/12
g.-ı bakā 25b/04
g.+ı içre (cahān gül-zārı) 5b/13,
 86b/13
g.+ıdın (badan gül-zārı) 37a/04
g.+ıdın (iḥsān gül-zārı) 5b/06
g.+ıga 12b/01, 69b/09
g.+ın (davlat gül-zārı) 20b/12
**g.+ını (köñül gül-zārını hūn-āb
 eyle)** 6a/03
 [=13]
gülī Far Bir güli
g.+idür 18b/04
 [=3]
Gülistān Hurşid ve Utarud'un ülkesinin
 başkenti.
G. şahrı 69b/09, 69b/14, 70b/10,
 86a/08
 [=3]
gülistān Far. Gül bahçesi, gülşen.
g. (bā-sūy-ı gülistān) 85b/13
g. érdi 74b/05
g.+ıda 36a/08
g.+ını (cannat gülistānı) 21a/11
g.+ınıñ (bayān-ı gülistān) 93b/01
g. içre 80a/13
g. şahnı 80b/15
 [=7]
gülşen I *Yedi Gülşen*'deki yedi
 hikâyeden her biri için
 kullanılmıştır.
g. 12b/05, 99b/06
g. (altınçı gülşen) 69b/02
g. (avvalgı gülşen) 5a/14, 5a/16
g. (béşinçi gülşen) 39b/03, 39b/04
g. (ikinci gülşen) 12a/04, 12a/05
g. (törtünçi gülşen) 26b/10
g. (üçünçi gülşen) 20b/07, 20b/08
g. (yetinçi gülşen) 86a/11, 86a/12
g.+ge (törtünçi gülşen) 26b/09
g.+i 39b/11
g.-i avval 5a/15
g.+ler sarı 4b/04
g.+ni (altınçı gülşen) 69b/01
 [=19]
gülşen II Far. Gül bahçesi, gülistan.
g. 39a/02, 40b/01, 41b/04
g. (davlat üyini gülşen kıl-) 40b/05
g. (sar-sabz gülşen) 41b/03

g. ara 100b/09
g. eyle- 12b/10, 15a/02, 15a/05, 25a/12
g.+i 88a/12, 100a/08
g.+i (davlat gülşeni) 26b/15
g.+i dék (cān gülşeni) 98b/12
g.-i cannat sarı 42a/12
g.-i ma'nī 3b/06
g.+ide (tiriglik gülşeni) 44b/07
g.+ide ('aķīdat gülşeni) 2b/08
g.+idin (sa'ādat gülşeni) 93b/06
g.+ige (icābat gülşeni) 40a/14
g. kibi 51a/15
g.+ni 14a/07, 58b/10
 [=23]
güm Far. Kayıp, yitik.
g. kıl- Ortadan kaldırmak. 10a/12
 [=1]
güm-rāh Far. Yolunu kaybetmiş.
g. bol- 76b/05
g.+larġa 38a/10
 [=2]
gümān Far. Şüphe, zan.
g.+dın (şekk ü gümān) 91b/02
g.+ı kıl- 22a/15
 [=2]
günāh Far. Kabahat, suç. Krş. **güneh**
g.+ı 23a/05
 [=1]
günbed Bk. **günbez**
g.+idür (felekni günbedi) 67b/03
 [=1]
günbez Far. Kubbe, kümbet; gökyüzü.
 Krş. **günbed**
g. (kök günbez) 31b/08, 88b/03
g.+de 1b/09
 [=3]
güneh Bk. **günāh**
g. kéçür- 48b/15
 [=1]
gürk (Far. *karg* < Skr. *khadga*) Hindistan gergedanı.
g. (fil ya gürk) 14b/08
 [=1]
güvārā Far. Hazmı kolay olan (yemek).
g. 4b/12
 [=1]
güzāf Far. Boş söz, manasız laf.
g. 96b/03
 [=1]

güzār Far. Geçit; geçiş, geçme.
 Krş. **güzer**
g. bol- 59b/01
g. ol- 29b/03
g. ét- 4b/10, 31b/05
g.+ı bol- 59a/11
g.+ı kıl- 19a/05
g.+ı tüş- Yolu düşmek. 22a/03, 26a/04, 29a/02, 35a/06, 81a/05
g.+ım 68a/13
g.+ım tüş- 54a/12
g.+ıñ tüş- 50b/03, 87b/14
g. içre 61b/06
 [=16]
güzer Bk. **güzār**
g.+dın 59a/01
 [=1]

H, Ħ, Ħ

ħ^vāb Ar. Uyku.
ħ. 42a/12, 91b/13
ħ. ('ālam-ı ħ^vāb) 42a/12
ħ. eyle Uykuya varmak. 49b/09, 73a/05
ħ.+ı (ġaflat ħ^vābı) 94a/15
 [=6]
ħabar Ar. Haber, bilgi.
ħ. 28a/12
ħ. al- 16b/09, 28a/10, 58b/01
ħ.-ı fanā 24b/03
ħ.+lar tap- 9a/06
ħ.+nı 22a/10, 31b/09, 52b/15, 57b/14
ħ. tap- 34b/13
ħ. yok 90a/05
 [=12]
ħabar-dār Far. Haberdar, haberli, bilgisi olan.
ħ. bol- 9b/11
 [=1]
ħabarsız Haberi olmayan, habersiz, gafil.
ħ. 22a/04, 56b/05, 62a/03, 66a/04, 79a/05
ħ. érdi 72b/06
 [=6]
Ĥabaş Habeş, Afrika'nın doğusunda, Yemen'in karşı kıyısında bulunan çoğunluğu Hristiyan olan halkın adı.
Ĥ. şahı 60a/03

- [=1]
ḥabbāz Ar. Ekmekçi.
ḥ.+larnı 87a/15
 [=1]
ḥabş Ar. Çirkin, murdar.
ḥ. bāṭın 97b/10
ḥ. (makr ile ḥabş) 98a/05
 [=2]
ḥacālat Ar. Utanma, utanç, mahcup olma.
ḥ. suyu 5a/08
ḥ. bahrı 5a/03
ḥ.+dın 19b/10, 19b/11, 90b/01
 [=5]
ḥācat Ar. İhtiyaç, dilek.
ḥ.+ım 102b/11,
ḥ.+ımmı 17b/11
ḥ.+ıñ 13a/03
 [=3]
ḥācāt Ar. İstekler, dilekler.
ḥ. 13b/06, 73a/07, 102b/05
ḥ.+ım 9b/05, 73a/08
 [=5]
ḥ^vāca I Far. Hoca, molla.
ḥ. 48a/01, 94b/15
ḥ. ‘Abd-ı Ḥālḥ 94b/11
 [=3]
ḥācīb Ar. Kapıcı, kapıcı başı.
ḥ. 13a/02, 13a/08, 13a/15
ḥ.+ğa 13a/14
 [=4]
ḥad (< Ar. *ḥadd*) Had, sınır; derece, mertebe.
ḥ.+dın afzūn 100a/02
ḥ.+dın aş- 17b/03, 22a/09, 52b/13, 84a/04, 96b/13
ḥ.+dın köp érdi 81a/13
ḥ.+dın öt- 32a/03
ḥ.+ı (tört ḥaddı) 72b/15
 [=9]
ḥadāyık (< Ar. *ḥadā’ik*) Bahçeler.
ḥ.+ınnıñ 12a/08
 [=1]
ḥādī Ar. Doğru yolu gösteren.
ḥ. bol- 4b/04, 65a/07
ḥ.-ı rāh 75b/02
 [=3]
ḥādım Ar. Hizmet eden, yardımcı olan kimse. Krş. **ḥādım**
ḥ. 8b/11, 32a/11, 45b/14, 45b/15
ḥ (néçe ḥādım) 64a/01
ḥ (néçe miñ ḥādım) 31a/03
ḥ. bol- 38b/05
ḥ. eyle- 10b/09
ḥ.+ığa 47a/11, 95a/07
ḥ.+nı 19b/14
 [=11]
ḥādısa Ar. Olay, olan.
ḥ. 101b/11
 [=1]
ḥādım Bk. **ḥādım**
ḥ.+ige 34b/02
 [=1]
ḥadıs Ar. Hz. Muhamed’in sözleri.
ḥ. u āyat 94b/12
ḥ.+dın 95a/02
 [=2]
ḥadsız Sınırsız, çok.
ḥ. édi 18b/15
ḥ. érdi 19a/04
 [=2]
ḥafā Ar. Gizli olma, gizlilik, sır.
ḥ.+dın 24b/03, 59a/05
ḥ.+nı 24a/10
 [=3]
ḥafī Ar. Gizli.
ḥ.+dın 36a/15
ḥ.+ğa (ṭāyifa-ı ḥafī) 12a/10
 [=2]
ḥ^vāh Far. İsteme, isteyiş.
ḥ.-ı ‘ākıl 40a/06
ḥ.+ını (köñül ḥ^vāhı) 30a/03
 [=2]
ḥ^vāhiş Far. İstek, isteyiş, arzu.
ḥ. ét- 90a/04
ḥ. kıl- 23b/10
 [=2]
ḥā’ıf Ar. Korkan, korkak.
ḥ. 6b/10, 42a/05
 [=2]
Ḥaḥ (< Ar. *ḥaḥḥ*) 1. Hak, Allah.
Ḥ. (mu‘cız-ı Ḥaḥ) 2b/08
Ḥ. amrı 73a/11
Ḥ. birle (‘ışḥ-ı Ḥaḥ) 21b/15
Ḥ.+ka (amr-ı Ḥaḥ) 92b/05
Ḥ. Téñri 49b/01
 2. (iyelik ve yönelme eki ile) için, hususunda, dair.
ḥ.+ıda 93a/11
 3. Doğru, gerçek.
ḥ.+nı 45b/06

[=7]
hāk Far. Toprak.
h. érđi 94b/04
h.+i 102a/07
 [=1]
hākķānī Ar. Hak Teala'ya mensup, adil.
h. (murşid-i hākķānī) 93b/02
 [=1]
hākīķat Ar. Doğru, gerçek, bir şeyin doğrusu.
h. 3b/07
h. dıyārı 20b/10
h. ılmı 24b/11
h. kişvarı 24b/08
h. ma'badı 2b/10
h. yolu 94b/11
 [=6]
hākīm Ar. Doktor, bilgin, hekim, alim.
h. ahlı 38a/03, 93b/14, 96a/04, 98a/08, 98a/14, 98b/06
h.-ı hāzık 95a/15
h.-i hayr-ancām 99a/09
 [=8]
hākīm Ar. Hükmeden, hüküm süren, hükümdar; vali.
h. 45b/13, 46a/10, 46a/12, 46b/01, 47a/08, 48a/06
h. bile 45b/10
 [=7]
hākla- Yerine getirmek, gerçekleştirmek, ödemek.
h.-ğıl 88b/09
h.-p 91a/07
 [=2]
tuz hākla- 88b/09, 91a/07
 [=2]
hāklaşıķlıķ Kadirşinaslık, vefalı olma durumu, vefakârlık.
h. (tuz hāklaşıķlıķ) Tuz ekmek hakkı (gözetmek). 93a/03
 [=1]
hal (< Ar. *hall*) (Bir işi) Çözme.
h. ol- 59a/06
 [=1]
hāl Ar. Hâl, durum, bir şeyin nitelikleriyle içinde bulunduğu şartların tümü.
h. (oşal hāl) 72b/03
h. (şāhib-ı hāl) 92b/09
h. (ul hāl) 15a/14, 95b/04
h. (ul-hāl) 67a/09

h. ile 9b/11
h. ile (bu hāl) 35b/11, 42a/07
h.+da (ul hāl) 17b/07, 100b/12, 102a/04
h.+ı 11a/06, 34b/04, 48b/02, 77a/15, 95b/10
h.+ı (heme hālı) 98b/05
h.+ıdın 3b/07, 10a/09, 29b/12, 70b/08
h.+ıdın (öz hāl) 67b/12
h.+ığa 9a/07, 87a/06, 98b/06, 102b/10
h.+ım 3b/05, 15b/09
h.+ımdın 5a/04, 68a/04, 68b/13, 92b/11
h.+ımızdın 23a/06
h.+ımnı 66b/03, 66b/07
h.+ın 25a/14, 57a/03, 95b/12
h.+ın (hasb-ı hāl) 71b/12, 75a/10
h.+ın (şarh-ı hāl) 25a/09
h.+ın bil- 42b/03, 95b/12
h.+ını 33b/09, 46a/04, 54b/09
h.+ını kör- 53a/04
h.+ını sor- 35b/14, 85b/08
h.+ıñ 81b/11
h.+ıñ kör- 55b/11
h.+ıñnı 95b/07
 [=52]
hāl Far. Vücuttaki küçük esmer benek, ben.
h. (üç hāl) 44b/10
h. dék 46a/14
h.+ığa 31b/06
h.+ımnı (üç hāl) 63b/12
h.+ın (üç hāl) 44b/12
h. ile 41b/08
h.+lar 62a/14
 [=7]
hālā Ar. Hâlâ, bu zamana kadar, daha, henüz.
h. 13a/04, 94b/08
 [=2]
hālāla Ar. Üçüncü nikâhlı eş. (Şer'en talâk-ı selâse ile) Boşanmış bir kadının, kendisini boşayan eski kocasıyla tekrar evlenebilmesinin helâl olması için bir başka erkekle gerçekten nikâhlanması ve daha sonra boşanması usulü.

h. kıl- 7a/06
[=1]
Ḥalab Suriye'nin ikinci büyük kenti.
Ḥ.+nı (ṣahr-ı Ḥalab) 70b/09
[=1]
ḥalāṣ Ar. Kurtulma, kurtuluş.
h. bol- 62a/06
h. eyle- Kurtarmak. 5a/13
h. ét- 11a/15, 43a/08, 51a/08
h. ol- 64b/03, 91b/02
h. tap- 86b/12
[=8]
ḥālāt Ar. Hâller, durumlar.
h. 22b/10
h. (zavḳ ḥālāt bol-) 47b/14
h. sor- 15b/06, 25b/01
h. tap- 9b/14
[=5]
ḥalāyık (< Ar. *ḥalā'ik*) İnsanlar, halk, topluluk; kabile.
h. 1b/06, 7a/07, 12b/13, 15b/14, 19a/06, 23a/06, 24a/11, 28b/05, 34a/09, 35b/07, 52b/05, 58a/08, 65b/08, 73b/14
h.+ka 89a/07
h.+larnı 9a/03
h.+lar 11a/02, 84a/08, 88b/14
h.+nı 69a/06
h.+nıñ 49b/11, 82a/03
[=22]
ḥalef Ar. Birinden sonra gelip onun yerine geçen.
h.+ge 70a/06
[=1]
ḥālet Ar. Hâl, nitelik, keyfiyet.
h. 33b/15, 91a/04
h. (bu ḥālet) 79a/15
h. (oşal ḥālet) 29a/02, 80a/05
h. (ul ḥālet) 61a/12
h.+de 57b/15
h.+de (bu ḥālet) 36a/03, 82a/08, 82b/05, 90b/10
h.+de (oşal ḥālet) 18a/11, 77a/04, 88a/03
h.+de (ul ḥālet) 15a/03
h.+i 10a/07, 57b/06
h.-i dīrīna yañlıg bol- 35a/12
h.+ide (ölüm ḥaleti) 34b/08
h.+idin 64a/08
h.+ige (ölüm ḥaleti) 58b/06

h.+im 49b/08
h.+ini 10a/06, 78a/03, 90b/11
h.+iñ 51b/06
[=26]
ḥālet-dār Far. Hâl sahibi, nitelik, keyfiyet sahibi.
h. 69b/08
[=1]
ḥalḥāl Ar. Kadınların ayaklarına taktıkları gümüş veya altın halka, ayak bileziği.
h. 83a/01, 84b/03, 85a/10
h. édi (iki ḥalḥāl) 83b/14
h. érđi 83b/04, 84a/12
h.+ga 83b/12
h.+ı 83a/02, 83a/06
[=9]
ḥālī I Ar. Boş, uzak.
h. bol- 44a/10
h. eyle- 28a/01
h. ét- 12a/10, 2a/13, 91b/02
h. ḳal- 20b/13
h. kıl- 39a/02
[=7]
ḥālī II Ar. Bir ben (yüzde bulunan bir ben).
h. 41b/07, 41b/09
[=2]
ḥalīfa Ar. Hz. Muhammed'den sonra onun vekili olarak din ve dünya işlerinde bütün müslümanların önderi, aynı zamanda devletin reisi olan kişi, emirü'l-müminin.
h. 5a/02
h.+ga 5b/01
[=2]
ḥalḳ Ar. 1. Halk, insanlar, topluluk.
h. 31a/05, 72a/11, 83b/06, 89b/12
h. (hucūm-ı ḥalḳ) 76b/11
h.+ı 39a/12, 62b/07, 69b/15, 87a/01
h.+ı ('Adan ḥalḳı) 9a/07
h.+ı (ḥavākīn ḥalḳı) 31a/10
h.+ı (fażāyıl ḥalḳı) 7a/03
h.+ı (firād u ḥalḳı) 44a/11
h.+ı (maḥalla ḥalḳı) 8a/11
h.+ı (şanāyī ' ḥalḳı) 40b/10
h.+ıga (ulus ḥalḳ) 70a/04
h.+ıñ 39b/10
2. Yaratılma.
h.+ıda (rısālat ḥalḳı) 2b/02

[=18]
ḥalk Ar. Boğaz.
ḥ.+ını kaç- 78b/14, 79a/10
 [=1]
ḥalka Ar. Halka, ortası boş daire.
ḥ.-ı mīm 65b/03
 [=1]
ḥallāk Ar. Yaratma gücü sınırsız olan, yaratıcı, Tanrı, Allah.
ḥ. érür 2a/14
ḥ.-ı mavcūd 43a/09
ḥ. u ma'būd 70a/07
 [=3]
ḥalvā-peḥ Far. helvacı; tatlıcı.
ḥ. 87a/15
 [=1]
ḥalvat Ar. 1. Gözlerden uzak olacak şekilde bir yerde birileriyle baş başa kalma.
ḥ. eyle- 31a/06
ḥ. kıl- 11b/09
 2. İçinde hiç kimsenin bulunmadığı تنها ve kapalı yer.
ḥ.+ıḡa (ıbādat ḥalvatı) 18a/01
 [=3]
ḥam Far. Eğri, bükülmüş, yay biçiminde.
ḥ. 87b/02
ḥ. (başını ḥam kıl-) 58a/14
ḥ. (ḫaddın ḥam kıl-) 46a/11
ḥ. (ḫaddını ḥam eyle-) 54a/06
ḥ. (ḫaddını ḥam kıl-) 88a/04
ḥ. bol- 42a/09
ḥ. érür 16b/11
ḥ. kıl- 23b/15, 51b/10
 [=9]
ḥām Far. Yeteri kadar olgunlaşmamış, çiğ; boş.
ḥ. 5b/13
ḥ. kıl- 27b/04
 [=2]
ḥāma Far. Kalem.
ḥ. (élgige ḥāma al-) 36b/08
ḥ. (sarī' u'l-ḥāma) 63b/07
ḥ.-ı müşkīn 5b/11
ḥ.-ı nīkū-sa'ādat 83a/10
ḥ.+nīn 12a/06
ḥ. sür- 62a/10
ḥ. yon- 5a/06
 [=7]
ḥamākat Ar. Ahmaklık, bönlük.

ḥ. 96a/13
ḥ.+dın 96a/10
ḥ.+ge 97b/03
 [=3]
ḥamāyıl (< Ar. ḥamā'il) 1. Muska, tılsım.
ḥ. 54a/05
 2. Kılıç bağı.
ḥ. kıl- 62a/11
 [=2]
ḥamd Ar. Şükür, şükretme.
ḥ. u sanā 73b/02
ḥ. u sanā dé- 19b/05, 73a/15
 [=3]
ḥāmī Ar. Koruyan, gözeten, destek olan.
ḥ. érdi 12b/13
 [=1]
ḥamīda Ar. Övgüye layık.
ḥ. (ḫaṣlat-ı ḥamīda) Övülmeye layık özellikler. 39b/08
 [=1]
hamīṣa Far. Daima, her zaman, sürekli.
h. 3b/01, 40a/09, 40a/12, 52b/04, 54b/01, 65b/11, 67b/15, 87a/02, 90b/03, 95b/09, 96a/12, 97a/03
 [=12]
ḥamla Ar. Hamle, saldırma, ileri atılma.
ḥ. kıl- 51a/02
 [=1]
ḥamsa Ar. Beş.
ḥ.+sıdın (ṣalāt ḥamsası) 92a/05
 [=1]
hāmūn Far. Geniş ova, sahra.
h. 29a/01
h. (tağ u hāmūn) 43a/13
 [=2]
ḥāmūṣ Far. Sessiz, susmuş.
ḥ. bol- 28b/02, 34a/11, 37a/09
 [=3]
ḥan Han, hükümdar.
ḥ. (ḫaṣrat-ı ḥan) 3a/09
ḥ. eyle- 28b/10
ḥ. ékendür 31b/10
ḥ.+ı (Rūm ḥanı) 60a/03
ḥ.+ı érdi 9b/09, 81a/12
ḥ.+ınıñ (Lahūr ḥanı) 12b/03
ḥ. kıl- 35a/01, 63a/06
 [=9]
ḥ'ān Far. Sofra.
ḥ.+ıdın (kerem ḥ'ānı) 75b/04
 [=1]

hāna Far. Ev, mesken, konut.

h. (ahl-ı hāna) Ev halkı, aile. 11a/04

h. (asbāb-ı hāna) 51a/15

h. yañlıg (şam'-ı hāna) 7b/12, 22a/08

h.+dur 80b/06

h. érđi 71a/08

h.+sıgā 6b/15, 33b/10, 65b/15

h.-ı 'ısrat İçki evi, meyhane. 8b/10 [=1]

hāna-ba-hāna Far. Ev ev, tek tek her bir ev.

h. 78a/07, 80a/08

[=2]

hāna-harāb Far. Evsiz barkı yıkılmış, müflis, sefil, perişan.

h.+ı (lūl-i hāna-harāb) 78a/08

[=1]

hāna-hız Far. Ev halkını uyandıran, kaldıran, uyaran.

h.+ı 65a/04

[=1]

hāna-sūzī Far. Bir ev yakıcı, ocak söndüren.

h. 54b/06

[=1]

hançar Ar. Hançer, iki yanı keskin bıçak.

h. 82a/01

h. al- 72a/08

h. bile 17a/06

h.+ın 14b/12

h. ile 24a/03

[=5]

handān Far. Gülen, neşeli, sevinçli.

h. (şād handān) 36b/07

h. (şād ile handān bol-) 18a/04

[=2]

hanīn Ar. Bir şeye karşı duyulan şiddetli arzudan dolayı ağlama, inleme, feryat etme.

h. 82a/14

[=1]

hanlık İdarecilik, hanlık.

h. kıl- 46a/06

[=1]

hānmān Far. Ev bark, yuva, aile.

h.+ım 32b/01, 33a/02, 58a/01

[=3]

hanūz Far. Daha, hâlâ, henüz, şimdiye kadar.

h. 58b/08

[=1]

har Far. Eşek.

h.-ı cūn 51a/09, 51a/11, 59a/03, 61a/05, 66a/03

[=5]

hār (< Ar. *harr*) Sıcak, kızgın, yakıcı.

h.+ı at- 34a/10

[=1]

hār Far. Diken; düşman.

h. 16a/07, 17b/09

h. ber- 13b/07, 85a/09

h. eyle- 32a/14

h.+lardın 39a/02

h. tut- 12a/11, 90a/11

h. hāşāk Çerçöp. 48a/15

[=9]

h^vār Far. Değersiz, itibarsız, hakir.

h. eyle- 2a/10, 19b/13

h.-ı vañan 6a/06

[=3]

har-vār Far. Bir eşek yükü ağırlık.

h. 90a/11

[=1]

hār-zār Far. Dikenlik, çalılık.

h. bol- 34a/15

h. ét- 31b/05

[=2]

harāb Ar. Perişan, kederli, bitik.

h. 102b/14

[=1]

haram Ar. 1. Harem; saray, köşk vs. büyük evlerin yalnız kadınlara, cariyelere ve odalıklara ayrılan bölüm.

h. 6a/01

2. Hac zamanında ihrama girilen yerden itibaren Kâbe'ye doğru olan kısım.

h.+nı 18b/11

[=2]

harb Ar. Savaş, cenk, kavga.

h. birle 29a/04

h. eyle- 14b/08, 19a/08

h. ét- 51a/04

[=4]

harc Ar. Harcanan, sarfedilen (para).

h. eyle- 40b/02, 60a/02

h. ét- 51b/07, 63b/12

h.+ıdın 32b/06

- h. kıl-** 32a/10
[=6]
hareket Ar. Davranış; kımıldama.
h.+i 97a/04
[=1]
harf Ar. Harf, alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri.
h.-i mīm 18b/06
h.-i tā 23b/05, 23b/06, 24a/09
h. yaz- 23b/01
[=5]
harf Ar. Söz, laf.
h+ın (cān-süz harf) 68b/01
[=1]
har-gāh Far. Büyük çadır, otağ.
h. 67b/03
[=1]
hāric Dışarı, dışarda, dış.
h. eyle- 42b/11
h.-i şahr 13a/15
[=2]
harīdār Far. Alıcı, müşteri.
h. 7b/11, 15a/10, 47a/14, 47b/15, 50a/13, 52a/12, 88b/05
h. bol- 11a/05, 47b/05, 49a/04, 53b/02, 53b/06, 66b/09, 87a/14, 87b/07, 88a/08, 88a/15
h. érdiler 43a/15
h. érür 46a/03
h. ol- 52b/06
[=20]
harīṭa Far. Kese, dağarcık.
h. 60a/07
h.+dın 60a/08
h.+nı 59b/06
[=3]
hark Ar. Yırtma.
h.-i 'ādat Keramet, muzice. 26b/05
[=1]
hāş (< Ar. *hāşş*) Özel, seçkin.
h. (hāş u 'ām) 8a/12
h. ('avām u hāş) 40b/08, 77b/06
h. (özini hızmâtığa hāş kıl-) 75b/06
h. ét- 11a/15
h. eyle- 16a/14, 91a/03
h.+ge ('avām u hāş) 76a/11
h.+ığa (bazzm-ı hāş) 11b/13
[=9]
hasad Ar. Kıskançlık, çekememezlik.
h.+dın 2b/13, 32a/13
- h. otı** 5a/12
[=3]
hasāsāt Ar. Cimrilik, pintilik.
h. ('ayn-ı hasāsāt) 96b/04
[=1]
hasb Ar. Gereğince, dolayı, uygun.
h.-i hāl Görüşüp konuşma, dertleşme. 71b/12, 75a/10
[=2]
hāşıl Ar. Meydana gelen, ortaya çıkan, elde edilen, türeyen.
h. 29b/11, 34a/12, 4a/08
h. bol- 17b/14, 25b/08, 28a/05, 33b/13, 85b/04, 86a/05, 86b/05, 92b/03
h.+ıñ (matā'-ı hāşıl) 34a/05
h. kıl- 61b/08, 66b/13
h. ol- 45b/08
[=15]
haşın Ar. Sağlam, müstahkem, kuvvetli (yer).
h.+ı (hışn-ı haşın) Sağlam kale. 17b/08
[=1]
hāşiyet Ar. Bir şeye has nitelik, o nesnede bulunan meziyet; uğur.
h. 73b/13, 81a/02
h.+ige 29b/01
h.+ni 81a/04
[=4]
haşlat Ar. Yaratılıştan gelen özellikler, huy, mizaç.
h.-i hamīda Övgüye layık özellikler. 39b/08
[=1]
haşm Ar. Düşman.
h. 45b/06
h.+ıdın 99b/02
[=2]
hasrat Ar. Özlem, hasret.
h. 42a/02, 42a/07, 72a/13
h.+da 53b/15
h.+dın 6a/03
h.+ıdın 11a/14
h.+ığa 52b/12
h. ile 48b/07
[=8]
hasta Ar. Hasta, sağlıklı olmayan.
h. 33a/02
h. (zāl-ı hasta) 88b/12

h. kıl- 57b/12
[=3]
hastī Ar. Varlık, mevcudiyet; vücut.
h.+dın 94b/07
h.+dın (şekl-i hastī) 95a/13
h.+nı (şekl-i hastī) 99a/01
[=3]
hasthğ Varlık, var olma.
h. mulkı 36a/06
[=1]
hasūd Ar. Çok kıskanç.
h. 97a/03
[=1]
hāşāk Far. Çöp, süprüntü.
h. 89b/15
h. (hār hāşāk) Diken ve çöp,
çerçöp. 48a/15
[=2]
haşmat Ar. Gösterişlilik, heybet,
büyüklük, tevazu.
h. 39b/04, 86a/13
h. (ahl-ı cāh u haşmat) 31a/15
h. (cāh u haşmat) 12a/01
h. (davlat u haşmat) 5b/01
h. (mafhūm-ı haşmat) 5b/08
h. (ahl-ı haşmat) 65a/14
h. édim (ahl-ı haşmat) 66b/08
h. éli 26b/11, 40a/05
h.+ı men (kemāl-i haşmat) 16b/15
h.+ığa (‘azza u haşmat) 65b/04
h.+ıñğa (cāh u haşmat) 11b/03
h. ile 58a/13
h. ile (cāh u haşmat) 27a/12
h. u cāh 28a/03
[=16]
haşmat-ma‘āb Far. Haşmet sahibi,
haşmetli.
h.+ı 58a/11
[=1]
haşr Ar. Ölülerin diriltip bir araya
toplandığı zaman, kıyamet.
h. 68b/05
h.+da 92a/05
[=2]
haṭ (< Ar. *ḥaṭṭ*) Yazı, yazılan şey; çizgi.
h. (taş haṭ) 14b/06
h.+ığa (haṭṭığa) 14b/01
h. tart- 29b/04
h. ur- 6b/07
[=4]

haṭā (< Ar. *ḥaṭā*‘) Hata, yanlış, yanlışlık.
h.+dın 61a/13
h. yolğa tüş- 58b/08
[=2]
Haṭā Hıta, kuzey Çin. Krş. **Çın**
H. daştı 64b/11
H. mulkı 43b/13
H. u kāfir Çın 43b/10
H u Çın 43b/04
[=4]
haṭālīk Yanlışlık.
h. yolu 66a/04
[=1]
Hātam Ar. (Eski bir Arap kabilesinin
reisi olan *Hātem-i Tâi*’nin dillere
destan cömertliğinden teşmil
yoluyla) Çok cömert kimse.
H. 3b/08, 8a/15, 75b/04
[=3]
hātām Ar. Mühür, üzerinde mühür
bulunan yüzük; son, sonuncu.
h. 2b/06
h. 55b/04, 56a/02,
h.+ını 55b/03
[=4]
haṭar Ar. Tehlike, emniyetsizlik.
h.+larnı 50b/09
[=1]
hāṭır (< Ar. *ḥāṭir*) Hatır, akılda tutma,
düşünme, hafıza.
h.+ğa al- 19b/04
h.+ığa kél- 77b/12
2. Gönül.
h.+ı yañhğ 6a/02
h.+ını 40a/07
h.+ıñ 51b/06
h. parışān bol- 83b/12
[=6]
hāṭır-nıñın Far. Hatırlama durumu,
hatırlayan
h. 97a/11
[=1]
haṭīya (< Ar. *ḥāṭī’a*) Günah, kabahat, suç,
yanlış.
h. 20b/14
[=1]
hatm Ar. Bitirme, son, mühürleme.
h. yañhğ 18b/06
[=1]
hātūn Far. Kadın, eş, hanım.

- h.** 11a/01, 17a/15, 18a/11, 25a/01, 68b/02, 68b/15, 69a/12, 94a/02, 94a/10
h.+ı 17b/15, 91b/09
h.+ıdın 92b/08
h.+ıdın (ustā hātūnı) 92a/06
h.+ığa 17a/09
h. kim 68b/06
h.+nı 15a/08, 93a/11
 [=17]
hātūnluğ Kadınlık.
h. nisbatı 62a/05
 [=1]
havā Ar. 1. Gökyüzü.
h.+dın taş u tofrağ yağ- 82a/04
h.+dın tüş- 30b/04, 82a/05
h. ét- 82b/08
h. üzre 39a/13
h.+ğa uç- Gökyüzüne uçmak.
 29b/10
 2. Hava, meteorolojik durum.
h.+sı 72b/13
h.+sı kim 73a/01
 [=8]
havā (< Ar. *havā*) İstek, arzu, heves.
h.+dın (havas birle havā) 71a/12
h.+nı (kibr ü havā) 87a/12
h.-yı dıl 8b/12
h.-yı sayr 6a/08
 [=4]
havādış Ar. Olup bitenler, haber, yeni söz.
h. 19b/13, 35b/03, 43a/08, 69b/10, 75a/13
h.+dın (ötgen havādış) 36a/09
h.+ıdın (ayyām havādış) 69b/05
h. külfeti 37b/03, 86b/12
h.+nıñ 40b/15
h. okı 5b/15
 [=11]
havākın Ar. Hakanlar, padişahlar.
h. halkı 31a/10
h. machısı 30b/02
 [=2]
havāla Ar. 1. (Bir yerden bir yere) Yollamak, göndermek.
h. kıl- Öldürmek. 15b/15, 47a/05, 62a/03
h. kıl- Kendinden geçmek, sarhoş olmak. 79a/05
 2. Savurmak, yöneltmek.
h. eyle- 19a/06, 101a/07
h. ét- 91b/01
 3. Bir kişiyi veya bir şeyi birine doğru savurmak, yöneltmek; sunmak.
h. eyle- 37b/10
h. kıl- 55a/13, 65a/11
 4. Bir işi başka birine bırakma, üstüne bırakma.
h. eyle- 64a/05
 [=11]
hāvar Far. Doğu.
h. (sultān-ı hāvar) 11a/07
 [=1]
h^vāra Far. Daire, dönerek yükselme. (?)
h. ur- 33b/07
 [=1]
havāriğ Ar. Harikalar, imkân ve yaradılışın üstünde olan, insanda hayranlık uyandıran şeyler.
h. (mustahsan u havāriğ-ı ravşan)
 Nurlu ve makbul mucizeler.
 21a/01
 [=1]
hāvarī Far. Doğu, doğu ile ilgili.
h.-dek (āftāb-ı hāvarī) 6b/05, 70a/08
 [=2]
havāş Ar. Seçkin kimseler, saygın olanlar.
h. u 'avām 93b/04
 [=2]
havās (< Ar. *havass*) Duyular, duyu organları.
h. (havās-ı zāhır) 2a/06
 [=1]
havas Ar. İstek, arzu, meyil.
h. birle havā 71a/12
h. eyle- 101b/07
h. yañlığ 50b/12
 [=3]
havf Ar. Korku, korkma.
h. 39a/08, 47b/01, 49b/12, 50b/09
h. ét- 56b/09
h.+ı furat 14b/03
 [=6]
havlān Ar. Değişme, değişim; dolaşma, devinim.
h.-ı cahn 2b/07
 [=1]
hay (< Ar. *hayy*) Canlı, diri, hayat sahibi

(kimse).
h. (pad-şāh-ı hayy-ı ekber) 9b/03
 [=1]
hayā Ar. Utanma, edep.
h.+sı 81a/08
h. u parda 6a/15
 [=2]
hayāl Ar. 1. Fikir, düşünce, niyet, maksat; tasavvur gücü.
h. 13a/11, 47b/07
h. bazmı 80b/07
h. eyle- 4a/05
h.+ıda 61a/04
h.+ığa 21a/13
h.+ığa kél- 10a/10
h.+ığa kéçür- 75a/11
h.+ım 81b/07
h.+ın 53a/12
h.+ıñ 36b/13
h. ile 52a/09
h. u fıkr 21b/05
 2. Bir kişi, olay veya nesnenin zihinde canlanan, biçimlenen sureti.
h.-ı sūrat 22b/03
 3. Düş, rüya.
h.+ığa (hayalığa sūrat cılva ber-)
 Rüyasında yüzünü görmek. 27a/13
 [=15]
hayālāt Ar. Hayaller, boş düşünceler.
h. eyle- 32b/07
 [=1]
hayālī Ar. Bir hayal, hayal gibi.
h.-dék 31b/01
 [=1]
hayāt Ar. Hayat, ömür.
h. 20b/11, 62b/11, 66a/11
h.+ı 17a/07, 17a/13
h.+ım 4a/11, 88a/12
h.+ını 17a/02, 20a/15
h.+nıñ 17a/11
h. u davlat 16b/15
 [=11]
haybat Ar. Ululuk, büyüklük, azamet.
h. (melek-haybat) 40a/02
h.+ı 14b/11
h.+ıdın 79b/10
 [=4]
haybathı Azametli, büyük.
h. āvāz 16b/08

[=1]
hāyıl (< Ar. *hā'il*) Bir şeyin önünü kapayan, görmeye engel olan, mani.
h. ol- Engel teşkil etmek 41b/02, 61a/03, 85a/03
 [=3]
hāyın (< Ar. *hā'in*) Hain, ihanet eden.
h. 95b/15, 97a/03
h. (ğaddār u nammām u hāyın) 86b/02
h.+ı 6b/06
h. u fac 97b/06
 [=5]
hayl Ar. Takım, zümre, grup, sürü, yığın.
h. (ul hayl) 89b/14
h.-ı bā-hūş 63a/08
h.-ı melek 18a/03, 19a/07
h.-ı melik 33a/01
h.-ı parī 80b/06
h.-ı sıpāh 9b/08, 18b/09, 18b/15, 19a/03, 63a/15
h.-ı zulmat 18a/02
h.+ıda (nubuvvāt hayl) 2b/02
 [=13]
hayr Ar. İyilik, yardım, ihsan.
h. 26b/06
h. bol- 87b/01
h. eyle- 100b/06
h. saḥāvat kıl- 90a/09
h. (ahl-ı cūd u hayr u ihsān) 46b/05
h. u ihsān bol- 13b/09
h. u ihsān eyle- 40a/12
h. tap- 18a/11
h. u şar 69a/15
 [=9]
hayr-ancām Far. İyi neticeli, hayırlı.
h. (hakīm-i hayr-ancam) 99a/09
 [=1]
hayr-andış Far. İyilik düşünen.
 Krş. **hayr-andış**
h. 11a/09, 97b/04
h.+larını 27b/02
 [=3]
hayr-andışa Bk. **hayr-andış**
h. eyle- 28b/05
 [=1]
hayr-h'āh Far. Herkesin iyiliğini isteyen, iyilik sever.
h.+ı 33a/11

[=1]

ḥayrān Ar. Hayran, şaşkın, şaşırmış, ne yapacağını bilmeyen.

ḥ. 8a/10, 73a/09, 83b/12

ḥ. (āşufta u ḥayrān) 29a/03

ḥ. (macnūn u ḥayrān) 73a/02

ḥ. (zār ḥayrān bol-) 35b/10

ḥ. bol- 9a/07, 14a/02, 41a/08, 46b/05, 52a/15, 64a/02, 70b/12, 71b/11, 79b/01, 80b/04

ḥ.+ı érđi (āşufta u ḥayrān) 33b/12

ḥ. kal- 18a/15, 23a/12, 65a/10, 85b/01

[=21]

ḥayrānlık Şaşkınlık.

ḥ.+ımdın (ḥayrānlığımdın) 5a/05

[=1]

ḥayret Ar. Hayret, şaşkınlık, şaşıрма, ne yapacağını bilmeme.

ḥ. bol- 35a/14, 45a/04, 58b/09

ḥ.+de 22a/06

ḥ.+de (közleri ḥayretde kal-) 76b/12

ḥ.+ge 23b/07

ḥ.+ge kal- 71b/01

ḥ. tut- 102a/11

[=8]

ḥayrıyyat-andış Far. Hayırlar düşünen, hayır ile ilgili düşünen.

ḥ. 26b/12

[=1]

ḥayvān Ar. Canlılık, dirilik.

ḥ.+dın (abı-ı ḥayvān) 18b/05

ḥ. suyu 21b/14

[=2]

ḥazān Ar. Sonbahar, güz.

ḥ. yafrağı 22b/04

ḥ.+dur (berg-i ḥazān) 25a/08

ḥ.+ığa (fanā ḥazānı) 26b/15

ḥ. vaktı 23a/15

[=4]

ḥazānaī Far. Bir hazine.

ḥ. kim 86a/14

[=1]

Ḥazar Semerkant'ın güneybatısındadır.

Ḥ. 12b/06

[=1]

ḥazar Ar. Yerleşik olma.

ḥ. rahatı 69b/11

[=1]

ḥazar Ar. Sakınma, çekinme; tedbir.

ḥ. ét- Sakınmak, çekinmek. 63a/13

[=1]

ḥazarsız Çekinmeksizin, tedbirsiz.

ḥ. 66a/04

[=1]

ḥazāyın (< Ar. *ḥazā'in*) Ar. Hazineler.

ḥ. 32b/06

ḥ.+dın 47a/01, 84a/03, 86a/03

ḥ.+ıdın (kerem ḥazāyını) 12a/09

ḥ.+nı 16a/10, 18a/05, 70a/12

[=8]

ḥazf Ar. Ortadan kaldırma, kaldırılma.

ḥ. eyle- 18b/06

[=1]

ḥāzık Ar. İşinin ehli, usta.

ḥ.+ı (ḥakīm-i ḥāzık) 95a/15

[=1]

ḥāzır Ar. Bir yerde bulunan, hazır.

ḥ. 7a/13, 13b/01, 95a/04

ḥ. (Teñrini ḥāzır bil-) 17b/07

ḥ. bol- 28a/03, 29a/03, 47a/12, 50a/02

ḥ. eyle- 65b/02

ḥ. érđi 91a/02

ḥ. érür 29a/09

ḥ. ét- 55b/12

ḥ. ol- 14b/01, 16a/01

[=14]

ḥazın Ar. Hüzünlü, kederli.

ḥ. 66a/03

ḥ. āvāz birle 9b/07

ḥ.+lar (zār-ı ḥazın) Kederli ağlayış. 68b/07

ḥ.+nı 16b/06

[=4]

ḥaziz Ar. En aşağı, en alçak yer.

ḥ.+ıdın (nasl-ı ḥaziz) 39b/07

ḥ.+ıdın (nikbat-ı ḥaziz) 90b/08

[=2]

hazl Ar. Neşelendirmek amacıyla yazılan ya da söylenen söz, şaka, mizah.

h. ét- 91a/06

h. oyun kıl- 91a/15

[=2]

ḥazm Ar. Kesin karar, direnme, doğru ve sağlam karar.

ḥ. eyle- 14a/01, 19a/12, 55a/08, 79a/03

ḥ. kıl- 29b/09

h. u ihtiyāṭ 86b/09
[=6]
hazrat Ar. 1. Kişi veya kutsal kabul edilen varlıkların adlarının başına saygı, övme, yüceltme amacıyla getirilen unvan.
h. Abū Bekr-i Şiddīk 3a/02
h.-ı han 3a/09
h.-ı Kutb Şayh ludhā 102b/11
h.-ı sulṭān-ı ʿādıl 15b/03
h.-ı Şayh Saʿdī 20b/15, 24b/06
2. Ön, huzur.
h.+ıda 17a/03, 17a/04, 77b/03
h.+ıga 13a/06, 15b/04, 16a/14, 18a/07
h.+ımdın 13b/13
h.+ınga 11b/03
[=15]
hedef Ar. Nişan alınan yer, nişan, hedef.
h.+ge 53b/01
h.+ge tég- 53b/04
h. eyle- 47b/03
h. kıl- 12a/12
[=4]
helāk Ar. Mahvolma, helak.
h. ét- 78a/06, 81b/02
[=2]
helāket Yıkım, ölüm.
h. 56b/14, 57b/15
[=2]
hem I Far. Ayrıca, üstelik, dahi, bir de, şu da var ki, zaten, aynı zamanda.
h. 8b/13, 10a/01, 10a/08, 17b/05, 27a/08, 27a/15, 27b/03, 28a/09, 31a/15, 30b/02, 30b/14, 31b/04, 31b/05, 31b/06, 33a/06, 33b/12, 33b/13, 35a/02, 35a/05, 36a/14, 49a/14, 54b/11, 52b/04, 55b/14, 56a/14, 59a/12, 60a/02, 61a/07, 61a/14, 64b/08, 65a/12, 67a/09, 67b/09, 70a/01, 71a/10, 73b/04, 79a/12, 79b/09, 81a/06, 82b/15, 84b/02, 85a/12, 85b/03, 85b/10, 87b/04, 88a/01, 88b/02, 88b/10, 91a/11, 96b/03, 97a/04, 97a/06, 97b/06, 98b/04, 99a/09, 100a/12, 100a/13, 102b/07, 102b/14
h.-ul 33a/10, 35b/13, 38b/10, 43a/12, 43a/14, 45a/01, 45a/15, 48b/06, 50b/15, 51a/09, 51b/04,

53b/08, 54b/11, 55a/08, 55a/12, 59b/02, 64a/13, 65b/07, 71a/08, 72a/07, 72a/15, 75b/06, 78a/01, 78a/04, 79a/04, 79b/12, 83a/08, 83a/11, 84a/05, 85a/02, 88b/03, 88b/11, 89a/11, 90a/09, 90b/09, 91a/04, 94a/10, 94b/09, 96a/09, 97a/08
h. ul dem 18a/01
h.-ul-dem 11b/09, 18a/07, 25a/12, 25b/11, 42a/02, 60a/06, 61b/08, 70b/02, 76a/12, 81a/11, 82a/09, 83b/01, 84a/13, 84b/04, 84b/13, 85a/03, 85a/06, 89a/09, 8b/03, 94b/13, 95a/08
h.-ul laḥza 82a/13
h.-ul sāʿat 61b/03, 79a/01, 82b/07, 84a/01
h.-ul vaḳt 47a/01
[=127]
hem II (< Ar. *hamm*) Kaygı, keder, hüzn.
h. 96a/12
[=1]
hem-āgūš Far. Kucak kucağa, sarmaş dolaş.
h. 84a/11
[=1]
hem-dem Far. Dost, canciğer arkadaş.
h. 39a/03, 69b/07, 81a/07
h. bol- 71a/05
[=4]
hem-dıl Far. Gönüldaş.
h. 51a/11
[=1]
hem-hāna Far. Bir evde oturan, arkadaş.
h. kıl- 42a/15
[=1]
hem-ʿmān Far. Arkadaş, atbaşı birlikte olan kimse.
h.+dur 41a/04
[=1]
hem-küfv Ar. Eş, denk, aynı cinsten.
h. émes 8b/01
[=1]
hem-rāh Far. Yoldaş, yol arkadaşı.
Krş. **hem-reh**
h. 47a/11
h. bol- 42b/14
h. érđi 76b/05
h. ét- 8b/15

[=4]
hem-reh Bk. **hem-rāh**
h. bol- 11b/05, 43b/07
h. eyle- 85b/11
h.+i 102a/15
 [=4]
hem-sabağ Far. Okul arkadaşı, sınıf arkadaşı.
h. 17a/13
 [=1]
hem-vār Far. Düzgün, muntazam, uygun.
h. küşāda bol- 97b/07
 [=1]
hemān-dem Far. Derhāl, çabucak, hiç vakit kaybetmeden.
h. 10a/03, 13a/15, 75a/02, 93b/10
 [=4]
hemānā Far. Güya, sanki; tam.
h. 37a/13, 37a/13, 78a/15
 [=3]
heme Far. Bütün, hepsi, cümlesi.
h. 2a/02, 2a/02, 2a/03, 2a/03, 2a/15, 2b/09, 2b/10, 4b/09, 6a/10, 6a/12, 8a/10, 11b/10, 13a/09, 14a/11, 18a/05, 18a/06, 18b/01, 18b/02, 18b/08, 18b/10, 19a/07, 21a/06, 21a/12, 21a/14, 21b/04, 21b/04, 22b/08, 23b/09, 24a/04, 24b/02, 25a/13, 25a/14, 25b/02, 26b/08, 27a/07, 28b/13, 30a/12, 31a/11, 31a/11, 34a/14, 34b/13, 34b/15, 35a/14, 36a/09, 36a/12, 37b/13, 38a/07, 39a/02, 39a/07, 44a/09, 44a/10, 46a/04, 47a/08, 47b/11, 48b/11, 49a/09, 49a/12, 49a/15, 49b/01, 50b/05, 50b/14, 52b/03, 52b/12, 52b/13, 53b/03, 53b/09, 54b/02, 56a/11, 57b/02, 57b/12, 58a/06, 58a/07, 58b/04, 60a/12, 62a/04, 62b/06, 63a/06, 63a/15, 63b/01, 63b/10, 65a/14, 66b/14, 68a/13, 68b/01, 68b/11, 69a/04, 69b/04, 69b/15, 70a/11, 70a/12, 71b/01, 71b/12, 72a/03, 72a/11, 72b/10, 73a/01, 73b/01, 74b/05, 74b/05, 74b/06, 74b/06, 74b/07, 76b/10, 77b/04, 80a/09, 80a/11, 80b/02, 81b/02, 81b/03, 83b/05, 84a/02, 84a/08, 85a/13, 85b/03, 85b/15, 87a/01, 87a/01, 87b/01,

88a/02, 89b/09, 90a/12, 91a/06, 95b/10, 96b/03, 97b/01, 97b/04, 101a/11, 101a/15
h. él 11a/05, 26b/05, 33b/04, 47a/07, 63a/03, 63b/04, 65a/10, 65a/15, 66b/08, 68b/07, 89b/02, 89b/05, 90a/14
 [=140]
her Far. Her, her bir, bütün.
h. 5b/07, 13a/12, 19b/11, 20b/13, 30b/13, 30b/13, 35b/11, 39b/06, 43b/14, 44b/07, 47b/15, 52a/04, 56b/12, 59a/08, 59a/15, 69b/05, 69b/07, 75b/03, 75b/13, 80b/01, 81a/03, 81b/08, 87a/14, 88b/04, 90a/08, 90b/07, 100a/08, 102b/11
h. ay 12b/12, 13a/07, 16a/08, 38b/11
h. biri 40b/12, 94a/06
h. biri birle 25a/07
h. biride 4a/14
h. birige 65a/04
h. birin 36a/05
h. birini 45a/03
h. birimiz 29a/10
h. birisi 1b/08
h. çand 88a/02
h. dem 11b/07, 19b/05, 26a/04, 40a/04, 47a/10, 57a/12, 82a/04, 82a/06, 95b/02
h. iş 14a/01, 90b/06
h. kayda 54a/10
h. kaysı 9a/12, 23b/12, 62b/12
h. keçe 32a/08
h. kéçe 47b/12, 78b/09
h. kenîzek 44b/08
h. ki 30b/11
h. kim 12a/01, 16a/15, 21b/11, 29b/03, 29b/09, 35b/03, 54b/07, 61b/10, 88a/05, 88b/08, 91b/06, 95b/08, 97b/13, 102b/05, 102b/08
h. kişi 34b/12, 52b/05, 53b/04, 57b/11
h. kün 1b/05, 3b/14, 16a/11, 32b/08, 34b/03, 55a/02, 60b/09, 63a/12, 69a/09, 74a/01, 74a/09, 74a/14, 75b/11, 90a/12
h. maşad 46a/08
h. manzıl 48a/14
h. ne 74a/03

- h. neçük** 96b/07
h. né bolsa 85b/10
h. reng 52a/02
h. şām 55a/03
h. taraf 102a/12
h. teref 27a/10, 28a/06, 29b/15, 30a/11, 40a/15, 44a/07, 56a/03, 57a/15, 76b/07, 82a/15, 87a/03, 89b/14, 90a/08, 100b/09
h. tün 9b/10, 16b/03, 34b/01
h. yan 6a/02, 6a/05, 30a/10, 37a/14, 43b/08, 44a/01, 49b/13, 50a/03, 50b/12, 53a/12, 54a/13, 56a/12, 60b/07, 65a/03, 68a/02, 68a/12, 79b/13, 80a/11, 88a/04, 88a/13, 88b/13, 89b/03, 96a/03, 102a/09
h. yanı 85a/05, 96b/13
h. yer 42b/08, 52b/09
h. zamān 32a/15, 48b/13, 54b/13, 64a/14
 [=153]
hengām Far. Vakit, zaman, mevsim; sohbet.
h. 54b/05
h.+ı (may hengāmı) 87b/12
h.-ı nacā 2b/04
h.+ıda (‘atā hengāmı) 13b/05
h.+da (maşāf hengāmı) 15b/12
h.+ıda 81b/10, 95b/11
h.+ıda (razm hengāmı) 13a/07
h.+ını germ kıl- 41a/13
 [=9]
hengāme Far. Zaman; topluluk; macera; sohbet.
h. birle 78a/12
h.-i faqr 28b/14
h.+side 12a/05
 [=3]
hergiz Far. Asla, katiyen, hiçbir vakit, hiçbir şekilde.
h. 7a/15, 7b/11, 16b/01, 34a/09, 34a/14, 38a/07, 41a/03, 42b/07, 44a/03, 44b/05, 47b/07, 47b/09, 49a/01, 50a/15, 51b/02, 53b/07, 59a/11, 61b/02, 61b/02, 66b/02, 68a/15, 72a/13, 77a/03, 80b/05, 81b/05, 82a/04, 85b/07, 90b/04, 91a/10, 94a/04
 [=30]
hıcr Ar. Ayrılık.
- h.+ı** 67a/15, 7b/02, 7b/02
h.+ıda 66a/13, 68a/12
h.+ığa 59a/06
h.+ında 10b/15
 [=7]
hıcrān Ar. Ayrılık, ayrılık acısı.
h. 17a/01
h. (köñlige nār-ı hıcrān tüş-) 34b/14
h. aları 101a/06
h.+ıdın 102b/01
h. kéçesi 9b/04
h. ruķ’ası 11b/01
h. tonı dék 99b/04
 [=7]
hıdmat Bk. hızman
h.+da bol- 12b/12
h.+ıda 44a/15
h.+ıda érür 17a/03
h.+ığa 11b/05, 18b/14
h.+ımnı kıl- 63b/11
h. kıl- 66b/08, 84a/06
 [=8]
hıffat Ar. Hafiflik, hoppalık.
h. 98a/14
 [=1]
hıfz Ar. Ezberleme.
h.+ı (kuvvat-ı hıfz) 96b/08
 [=1]
hıl’at Far. Padişah veya vezirler tarafından birine iltifat veya mükafat olarak giydirilen işlemeli elbise, kaftan.
h. 19b/06, 43a/01
h. bile (zer ü hıl’at) 11b/08
h.+dın 5a/02
h. durur 39b/10
h.+ı (cafānıñ hıl’atı) 48b/09
h.+ı dék 50b/11
h.+ıdın (zer hıl’atı) 37a/04
h.+ını (sulţān hıl’atı) 49a/12
h.+ını kiyür- 16a/03
 [=10]
hılm (< Ar. *hilm*) İnsanlık karakterinde olan yumuşaklık, sakinlik.
h. u vaķār 86b/08
h. vaķār 28a/13, 62b/02
 [=3]
hımāya Ar. Koruma, korunma.
h.+sında (davlat himāyası)

102b/12
[=1]
hımmat (< Ar. *himmat*) Yardım, ihsan; gayret, çalışma, emek.
h. 12a/09, 12b/04
h. (ahl-ı hımmat) 88a/06
h. eyle- 92b/14
h. kişvarı 12b/13
h.+ı dék (ihsân hımmatı) 50b/11
h.+ıdın (‘uluvv-ı hımmatı) 87a/08
h.+ımnı (şâh-ı hımmat) 16a/07
[=8]
Hind Hindistan. Bk. **Hindüstân**
H.+dın 43b/03, 43b/04
H. kişvarı 100a/04, 102b/03
[=4]
Hindî Hint’e ait.
H. (cavz-ı Hindî) Hindistan cevizi. 35a/07
[=1]
Hindüstân Hindistan, Güney Asya’da bir ülke. Krş. **Hind**
H.+da 14b/15
H.+ğa 43a/14
[=2]
hırad (< Far. *hirad*) Akıl, idrak, zeka.
h. 99b/05
h. ile (hüş u hırad) 99b/15
[=2]
hırad-mand Far. Akıllı, anlayışlı.
h. 26b/12
[=1]
hırad-nâma Far. Akıl, bilgi kitabı.
h.+sıda 86b/09
[=1]
hırâm Far. Salına salına, naz ve eda ile yürüme.
h. ét- 83a/01, 101b/08, 101b/14
[=3]
hırâmân Far. Nazlı nazlı, salına salına yürüyen.
h. bol- 55b/14
h. eyle- 22a/01
h. ol- 56a/06
[=3]
hırfai Far. Meslek, bir sanat.
h. kim 69b/06
[=1]
hırfalığ Meslek sahibi, meslek erbabı, zanaatkarlık.

h.+dın (ahl-ı hırfalığ) 40b/10
[=1]
hırka Ar. Kalın kumaştan yapılmış veya içi pamukla beslenmiş ceket uzunluğunda bir giysi.
h. 94b/14
h.+sıdın 95a/07
[=2]
hirmân (< Ar. *hirmân*) Nasipsizlik, mahrumiyet.
h. (süy-ı hirmân) 50b/12
[=1]
hırman Far. Harman.
h.+ıdın 93b/06
h.+ığa (ma‘îsat hırmanı) 65b/13
h.+ın (âhî hırmanı) 72b/05
h.+ınnı savur- 13b/14
[=4]
hırz Sığınak; muska, tılsım.
h. 12a/15, 88b/14
h. (boynığa hırz as-) 40a/07
h.-ı cân Canın sığınağı. 26b/13
h.+ığa 37b/14, 89a/10
[=3]
hısâb (<Ar. *hisâb*) Hesap, matematik işlemi.
h.+ı kıl- 41a/02
[=1]
hışârî Ar. Kuşatma, abluka, muhasara.
h. kıl- Kuşatmak. 19a/05
[=1]
hışn (< Ar. *hışn*) Sağlam ve müstahkem yer, sarp, erişilmesi güç yer.
h.-ı haşîn Müstahkem kale. 17b/08
[=1]
hışm-gîn Far. Öfkeli, kızgın.
h. 96a/13
[=1]
hışt (< Far. *hışt*) Kerpiç, tuğla.
h.+ı 30b/06
[=1]
hışt-rîz Far. Tuğlacı; duvar ustası. Birinci gülşende başkahramanın babasının mesleğidir.
h. (vâkı‘a-yı hışt-rîz) 5a/15
[=1]
hışt-rîzî Bir tuğlacı.
h.+î Bir tuğlacı. 5b/12
[=1]
hışt-rîz-zâda Birinci gülşende

başkahraman için
kullanılır; tuğlacının oğlu
anlamındadır.

h. 7a/09

[=1]

hıyal (< Ar. *hiyal*) Hileler, aldatmacalar.

h. tūmārı 54a/05

h. (laṭāyifu'l-hıyal) Diplomasi
hileleri. 12a/15

h.+dın 56a/05

h.+dın (makr u hıyal) 66a/07

h.+nı (makr u hıyal) 32b/14

[=5]

hiyānat (< Ar. *hiyānat*) İhanet etme,
güveni kötüye kullanma,
hayinlik; vefasız.

h. (hiyānat rıştasın üz-) 88b/09

h. éli 4b/03

h. kıl- 6b/06

h. otı yak- 91a/07

h. şıvası 91a/14

[=5]

Hızır Ar. Âbıhayat içtiği için ölümsüzlüğe
erdiğine, bereketi temsil ettiğine
ve kul sıkıştığında imdadına
yetiştigine inanılan, bir görüşe
göre peygamber, bir görüşe göre
veli olan zat.

H. 27a/09, 89a/07

H. kör- 76b/05

H. érür 74b/07

H.+ı 24b/01

H+ı (tevekkül hızırı) 65a/07

H. vaktı 20b/13

[=7]

hızır-veş Far. Hızır gibi.

h. 75a/11

[=1]

hızmat (< Ar. *hidmat*) Hizmet, iş; bir şey
uğruna çalışma, iş görme.

Krş. **hıdmat, hızmet**

h.+da érdi 87a/05

h.+dın 58a/10

h. eyle- 47b/08

h.+ı (maşâyılı hızmatı) 98b/07

h.+ıda 77b/03

h.+ıda oltur- 94b/15

h.+ığa 10b/01, 13a/06, 37b/11,
87b/13, 92a/01

h.+ığa (özini hızmatığa hāş kıl-)

75b/06

h.+ığa yet- 98b/14

h.+ığa al- 38a/15

h.+ım 10b/05

h.+ımdın 16a/05

h.+ını 48a/06, 92a/14

h.+ıñnı 92b/07

h. ile 92a/12

h. kıl- 50b/08, 77b/03

h.+larığa 86a/14

h.+nı 10b/09

[=24]

hiç Far. Hiç, hiçbir.

h. 23a/05, 23a/08, 28a/11, 28b/01,
34a/13, 42b/05, 47b/12, 60b/02,
63b/10, 66b/12, 68b/03, 77b/12,
87b/03, 9a/05

h. eyle- öldürmek, yok etmek.
58a/03

h.+kim (hiç-kim) Hiç kimse.
21a/06, 22a/15, 50a/05, 51a/12,
51b/09, 61b/02, 88a/07, 93a/13

h. kişi Hiç kimse. 63b/14

[=24]

hidāyat Ar. Doğru yolu gösterme.

h.+ıdın 39b/13

[=1]

hikāyet Ar. Hikaye.

h. 94a/01, 94b/02, 94b/10, 98b/10,

h. ayt- 99b/14

h.+ı 5b/09 12b/03, 27a/02, 39b/11,
69b/10

h.+i (şirîn hikāyet) 99b/08

h.-i bar-sabıl-ı tamşıl-ı mışr 4b/06

h.-i bar-sabıl-ı tamşıl-ı muşannıf
4a/03

h.+idür 21a/01

h. kıl- 83a/10

h.+niñ nihāl 4a/15

h. vādısı 69b/12

2. Yaşananları sırasıyla söyleme,
hikāye etme, anlatma.

h. 64b/14

h. ayt- 25a/10

h. kıl- 36a/12

[=20]

hikmet Ar. Bilgelik, hikmet.

h. 12b/02, 42b/11

h. (ahl-ı hikmet) 61b/10

h. ahlı 95b/07

h. bile 38a/12
h. birle 27b/12, 36a/14, 39a/04
h. cavāhırı 86a/14
h. çarhı 38a/11
h. durrı 99a/15
h.+ge ('ilm-ı hikmet) 99a/11
h. nuḳūdı 1b/04
h. tartıbbı 26b/14
h. üyi 38a/06
h. zulālı 4a/15
 [=16]
hıla Ar. Hile, oyun, aldatma.
h. 3b/15, 62a/06, 95b/10
h. (fıkr-ı hıla) 53a/12
h. (hıla nış kıl-) 56a/14
h. (kemend-i hıla birle) 7b/06
h. (makr u hıla) 97b/06
h. (makr u hıla eyle-) 56a/13
h. (tazvır u hıla eyle-) 45b/07
h. (zūr u hıla engiz ét-) 97a/05
h. birle 61a/14
h.-ı kemend bile 34b/09
h. kıl- 85b/15, 92a/07
 [=14]
hılaı Far. Bir hile.
h. 8b/03
 [=1]
hılat Ar. Hile, entrika.
h. 54b/03
h. birle 55a/07
 [=2]
hilāl Ar. Ayın ilk günlerinde aldığı yay biçimi, yeni ay.
h. 76a/05
h.+ıdın 12a/09
 [=2]
hilālī Ar. Hilal gibi.
h. 83a/02
h. édi 83a/02
 [=2]
hın Far. Vakıt, an, zaman, esna.
h. 67a/04, 97b/15 (?)
h. (oşal hın) 35b/13
h. (ul hın) 82b/07, 88b/10, 94a/09
h.+de 97a/07
 [=7]
hıra Ar. Donuk, fersiz; şaşkın.
h. 6b/01, 95b/09
h. (közi hıra bol-) 10b/15
h. (közini hıra kıl-) 49b/11, 82a/03

[=5]
hızmet Bk. **hızmat**
h.+ge 15a/14, 16b/01, 38b/02, 59a/02
 [=4]
hortūm (< Ar. *hurṭūm*) Bazı hayvanlarda boru gibi uzanmış olan ağız ve burun kısmı.
h.+ıdın 14b/13
h.+ını engiz ét- 14b/12
 [=2]
hoş Far. Hoş, beğenilen, duyguları okşayan güzel, iyi, latif.
h. 72b/02
h. (hurram u hoş bol-) 86a/02
h. (özini hoş eyle-) 61a/08
h. fayz 102b/03
h. kel- 12b/06
h. kél- 99a/14
h. kıl- 30a/04
h. şabāhat 76a/06
 [=8]
hoş-bū Far. Güzel kokulu.
h. sunbul 14a/07
 [=1]
hoş-farāsāt Ar. Güzel ahlak ve feraset sahibi.
h. (vazır-ı hoş-farāsāt) 38b/01
 [=1]
hoş-hāl Far. Hâli vakti yerinde, geçimi iyi olan; memnun, mesut.
h. bol- 14a/12, 25a/13, 38a/14, 69a/13
h. ét- 13a/13
h. ol- 16a/12
 [=6]
hoş-hū Far. İyi huylu, güzel ahlaklı.
h. 76a/04
 [=1]
hoş-vakt Far. Güzel zaman, hoş vakit.
h. 77b/06
 [=1]
hoşla- Sevindirmek, hoş tutmak.
h.-p 90b/13
 [=1]
hoşnūd Ar. Memnun, razı.
h. 87b/13
h. ét- 18a/06
 [=2]
Hū Ar. Allah. Krş. **Hudā, Yazdān, Teñri**

H. (yā Hū) 74b/06
[=1]
hūb Far. Güzel, hoş, iyi.
h. 30a/05, 93b/14, 95b/07
h.+dur 16a/09
[=4]
hubbu'd-dīnār Ar. Para sevgisi.
h. 20b/14
[=1]
hubbu'l-vaṭan Ar. Vatan sevgisi.
h. 92b/12
h.+nı 32a/12
[=2]
huccat Ar. Kanıt, delil.
h.+ı durur 5b/03
[=1]
hucra Ar. Hücre, oda.
h.+sığa 32b/08
[=1]
hucūm Ar. Saldırma, saldırış, hücum.
h.-ı hālķ 76b/11
h. ét- 34b/15
[=2]
Hudā Far. Allah, Tanrı. Krş. **Hū, Hudāy,**
Yazdān, Teñri
H. 71b/09, 75b/10, 92a/04
H. amrı 25a/03
H.+da (zıkr-ı Hudā) 70a/01
H. hukmı bilen 25a/06
H.+ğa 73a/07
H.+ğa (taķdīr-ı Hudā) 70b/06
H.+ğa şükür kıł- 64a/06
H. luṭfı 54b/01
H.+nı 19b/05
H.+nı (fıkr-ı Hudā) 73a/15
H.+nı kudratı 77b/13
H.+nı luṭfı birle 69a/12
H.+nıñ kudratı 36b/06
H.+nıñ zıkrı birle 24b/05
H. şun'ı 22a/02
H.+yığa 9b/07
H.+yığa 'ibadat kıł- 93a/05
H. zıkrı 70b/11
[=29]
Hudāy Bk. **Hudā**
H. zıkrı bile 73b/02
[=1]
Hudāyī Far. Allah'la ilgili, Allah'a ait.
H. bol- 56a/15
[=1]

huddām Ar. Hizmetçiler.
h. (ahl-ı huddām) 92a/12
h. éli 12a/12
h.+u'l-maşāyih bol- Şeylerin,
uluların hizmetkarı olmak. 40a/09
[=3]
hudūk Far. Şüphe, vesvese.
h.+nı 58a/04
[=1]
hukamā Ar. Hakimler, filozoflar,
ilim adamları.
h. 86b/09
h.+ıdın 97a/01
[=2]
huķķa Ar. Cam, maden veya topraktan
yapılmış genellikle kapaklı
küçük kap.
h. 32a/10
h.+ge 82b/14
h.+sığa 40b/02
h.+sını (ağıznıñ huķķası) 89a/08
[=4]
hukkām Ar. Hakimler, hüküm süren,
idare eden kimseler.
h. ahlı 20b/09
h.-ı zavı'l-ıhtırām 12a/07
h.+nıñ (selāṭın u hukkām) 86b/10
[=3]
hukm Ar. 1. Emir, buyruk, güç, nüfuz.
h. 98b/09
h. ahlı 95a/12
h.+dın 90b/01
h.+ı 51a/03
h.+ı bilen (Hudā hukmı) 25a/06
h.+ı (şah-zāda hukmı birle) 47a/12
h.+ı birle 49b/05
h.-ı cār 70a/03
h.-ı lāyık kıł- 92a/13
h.+ığa 93b/12
h.+ığa (Yazdānı hukmı) 69b/08
h.+ın 91b/12, 92a/09
h.+ımı kıł- Emrini yerine getirmek.
91b/07
h. ile 38a/01
h. kıł- 26b/02
h.+uñ 24a/04, 25b/03
h.+uñ bile 46a/09, 72a/10
h.+uñnı 92b/06
2. Bir şeyin şöyle veya böyle
olduğu hakkında verilen karar,

yargı.
h. birle 68a/07
h. ét- 30a/07, 94a/05
h.+ı (şarī'at hukmı) 71b/14
h.+ı (şarī'at hukmı birle)
 7a/05, 7a/11
h.+ın (şarī'at hukmı) 3a/02
h.+ını (şarī'at hukmını andışa eyle-) 8a/13
h. ile 68b/09
 [=30]
hukmī Ar. Hükümle ilgili.
h. (şar'ı u hukmı) 94a/13
h.+dur 95a/11
 [=2]
hukūmat Ar. Hükümet, yürütme kuvveti, devlet idaresi.
h. 5b/01
h. ahlı 86b/07
 [=2]
hul Islak, nemli.
h. 67a/08
h. ét- Islatmak. 61a/14
 [=2]
hulķ Ar. Yaratılış, tabiat, mizaç.
h. 33b/01
h. fıtrat 99a/10
 [=2]
hulūş Ar. Kalp temizliği.
h. ile 17a/04
 [=1]
humķ Ar. Ahmaklık, bönlük.
h. 97b/15, 98a/10
 [=2]
hūn Far. Kan.
h. (bağrını hūn kıl-) 42b/03
h. ile rīm yé- 47b/01
h.+um 15b/12
 [=3]
hūn-āb Far. Kanlı su, gözyaşı.
 Krş. **hūn-āba**
h. eyle- 6a/03
 [=1]
hūn-āba Bk. **hūn-āb**
h.+lar 77a/11
 [=1]
hunar Far. Hüner, ustalık, meziyet, beceriklilik.
h. 40b/12
h.+dın 32b/03, 51b/08, 63b/11

[=4]
hūr Ar. Cennet kızı, çok güzel, huri.
h. 21a/11, 41b/04
h. eyle- 44b/14
h.+ı 21a/11
h.-tal'at 42a/13
h. yañlıg 80b/10
 [=6]
hūr-peyker Far. Huri yüzü.
h. 31a/04
 [=1]
hurācāt Ar. İrinle dolu kabarcık, çıban.
h. 90a/11
 [=1]
hurmat Ar. Hürmet, saygı, itibar, değer verme.
h. (ahl-ı hurmat) 52b/04
h. (cānı bile hurmat kıl-) 33a/06
h.+ı 34a/09
h.+ı ('azza u hurmat) 75b/14
h.+ıdın 11a/14
h.+ıgā 18a/07
h.+ını 17a/10, 63b/02, 88b/08, 93a/03
h.+ını tut- 19b/07
h.+ıñnı tut- 92b/07
h. kıl- 53b/10, 91a/12
 [=14]
Hurmūz Basra körfezinin girişinde yer alan ve Hürmüz Boğazı'na adını veren İran'a ait ada.
H. 44a/02
 [=1]
hurram Far. Neşeli, sevinçli, şen.
h. 15a/03, 47a/02, 53b/14, 71a/05
h. (şād hurram) 27a/07, 55b/04
h. (şād hurram bol-) 7b/15, 20b/02, 46a/10, 63b/04, 74b/03
h. (şād u hurram ol-) 70a/11
h. bile 101b/06
h. bol- 4b/11, 29a/08, 78b/06, 92a/15, 100b/05
h. eyle- 37b/03, 56a/09
h. édiler 21a/06, 33b/05
h. ét- 90b/14, 99a/15
h. köñül 17b/15
h. ol- 26b/15, 63a/14
h. u hoş bol- 86a/02
h. u şād 26b/01, 51b/03, 64a/06
h. u şād bol- 4b/14, 49b/05, 50a/07

[=34]
hursand Far. Kanaatkar, tok gözlü; mutlu, hoşnut. Krş. **hursand**
h. bol- 88b/04
h. eyle- 102b/12
h. érür men (şād hursand) 87a/10
h.+ıdur men 67b/05
[=4]
hürsand Bk. **hursand**
h. bol- 72a/05
h.+ı 17b/04
[=4]
Hürşid I Altıncı gülşenin başkahramanı. Gülistan şehrinin şehzadesi.
H. 70a/10, 74a/10, 74a/11, 76a/01, 77a/08, 77a/13, 77b/09, 77b/11, 77b/15, 83a/09, 83b/08, 83b/11, 85a/02, 85a/12, 85b/04, 86a/04
H. birle 74a/13
H. kim 75b/07
H.+dın 77b/15, 83a/10, 86a/01
H.+ge 77b/10
H.-i anvar 77b/14
H.-i a‘zam 85a/06
H.-i cahān-dār 77a/04
H.-i cahān-tāb 73a/05
H. mulkı 83a/07
[=27]
hürşid II Far. Güneş.
h. 27b/08,
h.-i cahān-dék 21b/13, 43a/11, 48a/14
h.-i tābān 5a/09, 39b/14, 75b/10, 79b/04
[=8]
hürşid-veş Far. Güneş gibi.
h.+ge 75b/15
h.+ni 75a/06
[=2]
hurūc Ar. Dışarı çıkma, çıkış.
h. ét- Çıkmak. 27b/09, 43a/03
[=2]
hurūs Far. Horoz.
h.+ı 81b/06
h.-ı şubh 8a/01
[=2]
hurūş Far. Coşma, gürleme.
h. kıl- Coşmak. 99b/13
[=1]
husn Bk. **hüsn**

h.+ığa 9a/14
[=1]
husrav Far. Padişah, hükümdar.
h. ‘andalībı 5a/16
[=1]
huşul Ar. Ortaya çıkma, hasıl olma.
h. ét- 46b/06
h.+ı (huşul bol-) 63a/09
[=2]
huşumat Ar. Düşmanlık, hasımlık.
h.+dın (lāf-ı huşumat) 96b/03
h. kıl- 19a/03
[=2]
huşusan Ar. Özellikle, bilhassa.
h. 75b/05, 86b/08
[=2]
hūş Far. Akıl, şuur, fikir, anlayış.
h. (āfat-ı hūş) 41b/11, 49a/13, 55b/06
h. başıdın uç- Aklı başından gitmek. 91b/03
h.+ıda édi 7a/15
h.+ığa kél- 10a/04
h. u hırad ile 99b/15
[=7]
hūşa Far. Başak, salkım.
h. al- 93b/06
[=1]
huşyār Far. Aklı başında, kendine hakim, ayık. Krş. **hūş-yār**
h. bol- 64a/09, 66a/10
h. ét- 8a/02, 17a/14
h. kıl- 56b/03
h. ol- 79a/09
[=6]
hūş-yār Bk. **huşyār**
h. bol- 56a/10
h. tur- 91b/15
[=2]
huşyārlik Akıllılık.
h.+dın 60b/05, 97a/09
[=2]
huşk Far. Kuru, boş.
h. kıl- 59b/06
[=1]
huţba Ar. Hutbe; Cuma ve bayram namazlarında mimberde okunmak suretiyle verilen dini öğüt.
h.+sını (huţba oku-) 26b/04
h.-yı davlatnı oku- 77b/07

[=2]
huvalloh'ul-lazī subhān zi'l-mulk Ar.
 "O Allah ki bütün noksan sıfatlardan
 uzaktır, mülk sahibidir."
 anlamında Arapça ifade.
H. 1b/02
 [=1]
huvaydā Far. Belli, apaçık, aşikar.
h. 33b/06, 33b/06
h. bol- 84b/12
 [=3]
hūy Ar. Huy, tabiat, ahlak; adet.
h.+ı **katıg** 97b/09
h. kıldur- Alışkanlık hâline
 getirtmek. 32a/05
 [=2]
huzun (< Ar. *huzn*) Hüzün, keder.
h.+da 44b/08
 [=1]
huzūr Ar. Gönül rahatlığı, huzur.
h.+ı (**köñül huzūri**) 40b/04, 91a/09
 [=2]
huzzār Ar. Bir yerde hazır bulunanlar,
 orada mevcut olan kimseler.
h. 67a/11
h.-ı machs 68b/01
 [=2]
hüsn Ar. Güzel, iyi, güzellik. Krş. **husn**
h. 62b/09
h. (āyat-ı hüsn) 44b/04
h. (kân-ı ma'dan-ı hüsn) 43b/05
h. (miskîn-i hüsn) 43b/05
h. (nışân-ı hüsn) 98a/11
h. (şafâ u hüsn dīvârı) 43b/11
h. (şāhib-ı hüsn ü malāhat) 63a/05
h. (şūrat-ı hüsn) 43b/02
h. (zīnat-ı hüsn) 43b/02, 44b/04
h. āftābı 31a/12
h. gül-zārı 44b/01
h.+i 41b/01
h.+i birle 39a/05
h.-i atvār 18b/04
h.-i camāl 38b/13, 78a/06, 81b/05
h.-i laṭāfat 18b/08
h.-i matā'ı 44b/06
h.-i şūrat 46a/14
h.+ige 51b/02
h.+iniñ ayatı 37b/07
h.+iniñ gadāsı 31a/10
h.+üm (matā'-ı hüsn) 63b/12

h.+ümge 81a/15
h.+ün 54a/15
h.+nüñni 41b/12
 [=28]

I

'ibādat (< Ar. *'ibādat*) Tapma, tapınma,
 Tanrı'nın buyruklarını yerine
 getirme.
'i. 54a/09
'i. (Hudāyığa 'ibādat kıl-) 93a/05
'i. (nav'-ı 'ibādat bil-) 9b/15
'i. ḥalvatı 18a/01
'i.+ka bar- 92b/04
'i. kıl- 54a/14, 92a/03
 [=7]
'ibādāt Ar. İbadetler.
'i.+dın fārıg ol- 92a/11
'i. kıl- 54a/10
 [=2]
'ibādat-ḥāna Far. İbadet edilen yer,
 tapınak.
'i. 20b/04
 [=1]
'ibādat-ḥānaī Far. Bir tapınak,
 bir ibadet yeri.
'i. bol- 76b/02
 [=1]
'ibādu'llāh Ar. Allah'ın kulları.
'i. 86a/13
 [=1]
'ibar (< Ar. *'ibar*) İbretler, alınan dersler.
'i. érđi 10a/01
 [=1]
'ibārat Ar. Açıklama, anlatma, izah.
'i.-ı zarīfa 20b/15
 [=1]
ibrām (< Ar. *ibrām*) Israr etme,
 bıktırıncaya kadar üstüne düşme.
i. eyle- 23a/07
i. ile 55a/11
i. kıl- 6a/07
 [=3]
'ibrat (< Ar. *'ibrat*) Bir olaydan çıkarılan
 uyarıcı ders, ibret.
'i. al- 27b/03
'i. bol- 86b/03
'i. ile 39b/02
 [=3]
ibtılā (< Ar. *ibtılā'*) Bir şeye düşkün olma,

müptelalık.

ı.-yı dard u ğam 99b/03

[=1]

icābat (< Ar. *icābat*) (Teklif edilen, istenen bir şeyi) Kabul etme, uyma, muvafakat etme.

ı. (lebbeyk-i icābat) 91b/13

ı. gülşeni 40a/14

ı. kıl- 69a/04

ı. kuşları 17b/12

[=4]

icāzat (< Ar. *icāzat*) İzin, ruhsat.

ı. ber- 6a/04, 24b/02, 63a/14

ı. birle 56a/08

[=4]

ictimā (< Ar. *ictimā*) Toplanma, meclis.

ı.+ı buzul- 90a/13

[=1]

ictināb (< Ar. *ictināb*) Sakınma, çekinme, uzaklaşma.

ı.+ın 19b/04

ı. kıl- 86b/02

[=2]

‘iddat (< Ar. *‘iddat*) Boşanma veya ölüm yoluyla kocasından ayrılan kadının tekrar evlenebilmesi için beklemesi gereken süre.

ı. çık- 7a/02

[=1]

ifrāt (< Ar. *ifrāt*) Aşırı gitme, ölçüyü kaçırma.

ı. 95b/14

ı. eyle- 23a/13

ı. tafrīt 97a/08

[=3]

ihlās (< Ar. *ihlās*) Samimi bağlılık, yapmacıksız inanış.

ı. (ahl-ı ihlās u ‘akīdat) 93a/09

ı. (cāmı bile ihlās kıl-) 75b/06

ı. (cāmı birle ihlās kıl-) 16a/14

ı. (şıdk ile ihlās koy-) 91a/03

ı.+ıda 26b/10

ı. ile 63a/06

[=6]

ihrāc (< Ar. *ihrāc*) Dışarı çıkarma, ilişkisini kesme.

ı. bol- 72b/11

[=1]

ihrāf (< Ar. *ihrāf*) Müreffeh olmak, büyük zenginlik.

ı. 1b/08

[=1]

ihşān (< Ar. *ihşān*) Bağış, lütuf, kerem.

ı. 33a/04

ı. (ahl-ı ihşān) 50b/11

ı. (ahl-ı cūd u hayr u ihşān) 46b/05

ı. (cūd u ihşān kıl-) 44a/01

ı. (hayr u ihşān bol-) 13b/09

ı. (hayr u ihşān eyle-) 40a/12

ı. eyle- 32b/02

ı. gül-zārı 5b/06

ı. maḳāmı 5a/16

ı.+dın (cūd u ihşān) 5a/07

ı.+ını (cūd u ihşān) 4a/12

ı. kıl- 13b/04, 63b/09

ı. u cūd 52b/02

ı. u cūd ile 4a/01

[=15]

iẖitām (< Ar. *iẖitām*) Sona erme, bitme.

ı.+ı 93b/01

[=1]

iẖtiyār (< Ar. *iẖtiyār*) Seçme, tercih etme, iradesini kullanma.

ı. 4b/10

ı. ahlı İrade sahibi (kimse). 93b/09

ı. eyle- 35a/13

ı. ét- 6b/02

ı.+ı (élgidin iẖtiyārı ket-) İradesi üzerindeki kontrolü kaybetmek. 22a/03

ı.+ı (kolidin iẖtiyārı kêt-) 45a/07, 71b/14

ı. kıl- 34a/15

ı.+ım (‘inān-ı iẖtiyār) Seçme iradesine sahip. 54a/12

ı.+ın 23a/13

ı.+ın (‘inān-ı iẖtiyār) 62a/13

ı.+ıñ 74a/07, 87b/14

ı.+ıñ élgine ber- 63a/07

ı.+ıñ bol- 50b/03

[=15]

iẖtiyāt (< Ar. *iẖtiyāt*) İleriyi düşünerek hareket etme, tedbirli davranma.

ı. (hazm u iẖtiyāt) 86b/09

ı.+ı 100a/10

ı.+ını 68a/07

[=3]

iẖtiyāt-andāz Far. Tedbir alan, tedbir çeken.

ı.+ınıñ 12a/15

[=1]
ıķāmat (< Ar. *ıķāmat*) Bir yere yerleşip
 oturma, yaşama, mukim olma.
 1. **kıl-** 44a/03
 [=1]
ıķbāl (< Ar. *ıķbāl*) Mutluluk, talih ve baht
 açıklığı, saadet.
 1. 66b/01, 72a/02
 1. (**baht u ıķbāl**) 93a/06
 1. (**şāhib-ı ıķbāl**) 63b/15
 1. **bahtı** 69b/14
 1. **u devlet** 77b/14
 [=6]
ıķlīm (< Ar. *ıķlīm*) Ülke, diyar.
 1. 30b/03, 39b/14
 1.+ıda (**cahān ıķlīmı**) 21a/04
 1.+nıñ 40a/01
 [=4]
ıķtıdār (< Ar. *ıķtıdār*) Güç, kudret,
 yönetim.
 1. **ahlı** 5b/04
 [=1]
ıķtızā (< Ar. *ıķtızā*) Gerekme, lüzum,
 gerek.
 1.+sı 94a/10
 [=1]
ıılāc (< Ar. *ıılāc*) İlaç, şifa, çare, deva.
 1. **eyle-** 99b/03
 1.+ı 17a/02
 1.-ı **dīv** 81b/07
 1.-ı **vāķı'a** 51a/08
 1.+ın **eyle** 42b/06, 45b/03, 99a/12
 1.+ın **kıl-** 38a/12
 1.+ın **tap-** 7a/05, 22b/01, 34a/14,
 55a/15
 [=12]
ıılāhī (< Ar. *ıılāhī*) 1. Allah'la ilgili,
 Tanrısal, Allah'a ait.
 1. (**genc-i ıılāhī**) 6b/04
 1. (**luţf-ı ıılāhī**) 51a/13
 1. (**zıll-ı ıılāhī**) 18a/10
 1. **érür** (**şun'-ı ıılāhī**) 79b/08
 2. "Ey benim Allah'ım"
 anlamında Allah'a hitap sözü.
 1. 17b/11
 [=5]
ıılās (< Ar. *ıılās*) Giydirme, örtme,
 örtülme.
 1.+ı (**tevekkül ıılāsı**) 39b/12
 [=1]

ıılhām (< Ar. *ıılhām*) Allah tarafından ilahi
 feyz yoluyla peygamberlerin ve
 seçkin kulların gönlüne verilen
 ilahi düşünce, duygular.
 1. **bol-** 24b/13
 [=1]
ııllat (< Ar. *ııllat*) 1. Hastalık, sakatlık.
 1.+ı 42b/11
 1.+nıñ 60b/11
 1. **u 'ayb u maraź** 2a/01
 2. Bir şeyin var olmasını
 sağlayan sebep; neden.
 1. 97b/10, 97a/13
 [=5]
ıılm (< Ar. *ıılm*) Bilgi, bilme, ilim,
 marifet.
 1. 82b/02
 1.+dın 53a/11
 1.+ı 81b/08
 1.+ı (**farāsāt 'ılmı**) 95b/07
 1.+ı (**ḥaķıķat 'ılmı**) 24b/11
 1.-ı **ḥikmet** 99a/11
 1.-ı **kımyā** 32b/05
 1.-ı **naķl-ı arvāh** 81b/08
 1.-ı **rāsıḥ** 2b/10
 1.-ı **sımyā** 29a/15, 32b/05
 1.+ıga (**salṭanat 'ılmı**) 69a/08
 1.+lardın 38a/11
 1.+nı 24a/01
 1. **u 'amal** 23b/14
 1. **u fahm** 96b/05
 [=15]
ııltımās (< Ar. *ııltımās*) Kayırma,
 yapılmasını isteme.
 1. **ét-** 15b/10, 35b/13, 36b/03
 1.+ın 16a/13
 1.+ın (**ııltımās kıl-**) 37a/10
 [=5]
ıımām (< Ar. *ıımām*) Rehber, İslam dininde
 görüş ve fikirleriyle bir mezhebe
 öncülük etmiş olan kimse.
 1. 94b/05
 1.-ı **bā-diyānat** 94b/09
 [=2]
ıımāmu'l-mursalın Ar. Peygamberlerin
 önderi (Hz. Muhammed için
 kullanılır).
 1. 2b/14
 [=1]
ıımārat (< Ar. *ıımārat*) Bir yeri bayındır

- ve mamur etme, bayındırlık; eser, yapı.
 1. 65b/12, 102b/04
 1. **ķıl-** 40a/11
 [=3]
in 'ām (< Ar. *in 'ām*) Lütuf, ihsan; iyilik etme.
 1. **al-** 40b/12, 63b/14, 78a/13, 83b/05
 1. **ķıl-** 90a/12
 1. **+lar** 83b/10
 1. **u na 'īm** 5b/05
 [=7]
'inān (< Ar. *'inān*) 1. Zapt, kontrol, idare.
 1. **-ı iħtiyār** 54a/12, 62a/13
 1. **+ım** 28b/09
 2. Dizgin. Krş. **'ināna**
 1. **+ım** 61a/02
 [=4]
'inān-gīr Far. Dizginleri elinde tutan.
 1. **bol-** 50b/02
 [=1]
'ināna Bk. **'inān 2**
 1. 12b/06
 [=1]
'ināyat (< Ar. *'ināyat*) Lütuf, ihsan, iyilik.
 1. 43b/07
 1. **eyle-** 25a/11, 70a/07
 1. **ķıl-** 40a/01
 [=4]
inķilāb (< Ar. *inķilāb*) Bir durumdan başka bir duruma dönüşme, değişim.
 1. **+ı** 41a/02
 1. **+ı (zamāna inķilabı)** 69b/02
 1. **+ıdın** 69b/04
 1. **+ın (zamāna inķilābı)** 19b/04
 [=4]
irāda (< Ar. *irāda*) İsteme, dileme.
 1. **ķıl-** 59b/02
 [=1]
irādat Ar. İrade, dileme. Krş. **irāda**
 1. **(dast-ı irādat ber-)** 25b/10, 26b/05, 54b/12
 [=3]
işbāt (< Ar. *işbāt*) Tanık ve delil göstererek doğrusunu meydana çıkarma.
 1. **+ığa** 94a/04
 1. **ķıl-** 4a/12
 [=2]
iskāt (< Ar. *iskāt*) Düşme, düşürme, yok etme.
 1. **éken** 95b/14
 1. **ķıl-** 23a/13
 [=2]
işlāh Ar. Düzeltme, iyileştirme.
 1. **sal-** 82a/12
 [=1]
İslām (< Ar. *islām*) İslam dini, müslümanlık.
 1. **sarı** 49b/14
 1. **üyi** 3a/05
 [=2]
isnād Ar. Bir konuyu, bir düşüncüyü bir kimseye ya da bir sebebe bağlama.
 1. 2a/04
 [=1]
isrāf (< Ar. *isrāf*) Gereğinden fazla harcama, savurganlık.
 1. 31a/13
 1. **bol-** 45b/01
 1. **ķıl-** 35b/08
 1. **ét-** 12a/11
 [=4]
isti 'ānat (< Ar. *isti 'ānat*) Yardım isteme.
 1. **tile-** Yardım istemek. 102b/08
 [=1]
istibāḥat (< Ar. *istibāḥat*) Helal görme, mübah sayma.
 1. **ķıl-** 90a/15
 [=1]
istid 'ā (< Ar. *istid 'ā*) Yalvararak isteme, rica ve talep etme.
 1. 20b/09
 [=1]
isti 'dādīḫ Akıllılık, anlayışlılık.
 1. **(davlat-ı isti 'dādīḫ)** 69b/03
 [=1]
istifāda (< Ar. *istifāda*) Faydalanma, yararlanma.
 1. 7a/09
 1. **al-** 8b/09, 32a/11
 1. **tap-** 18b/11, 25a/15, 37b/15, 97b/07
 [=7]
istiğfār (< Ar. *istiğfār*) Tövbe etmek.
 1. **eyle-** 39a/07
 1. **ķıl-** 85b/03
 [=2]
istihāra (< Ar. *istihāra*) Bir işin hayırlı

- olup olmayacağını anlamak üzere
abdest alıp dua edip uykuya yatma.
1. **ét-** 87a/04
[=1]
istihkām (< Ar. *istihkām*) Sağlamlık,
kuvvet.
1. **tap-** 8a/09
[=1]
istikāmat (< Ar. *istikāmat*) İkamet, bir
yerde yaşama.
1. **kıl-** 3a/15, 90a/09
[=2]
istikbāl (< Ar. *istikbāl*) Karşılama, bir
kişiyi karşılama.
1. **çık-** 86a/03
1. **eyle-** 19b/06
[=2]
‘ișyān (< Ar. *‘ișyān*) Baş kaldırma,
itaatsizlik etme.
1. **mayı birle** 78a/11
1. **yüki** 2a/09
[=2]
ișārat (< Ar. *ișārat*) Bir şeyi (kaş, göz, el,
baş, parmak ile) gösterme.
1. **birle** 77a/12
1. **-ı laṭīfa** Latif iz, alamet. 20b/15
1. **kıl-** 16b/09, 59b/08, 95a/07
[=5]
‘ișk (< Ar. *‘ișk*) Bir kimse veya bir şeye
karşı duyulan çok kuvvetli sevgi
ve bağlılık, aşırı muhabbet.
1. 23a/04, 35b/10, 99b/13, 102a/14
1. **daştı** 50a/06
1. **+dın** 99b/14, 100a/01
1. **ahlı** 76a/05, 99b/14, 100b/14
1. **éli** 64b/06
1. **éliniñ āhı** 31a/01
1. **içre** 7b/07, 64b/02, 66a/08,
67b/10
1. **+ı** 31b/07
1. **+ı cūş kıl-** 77a/09
1. **-ı ḥaḳ** 21b/15
1. **muḥabbat** 52b/13, 66a/06
1. **-ı rab** 71a/10
1. **+ıda** 4b/12, 67a/03, 91a/05
1. **+ıga** 67b/07
1. **+ıñ** 41b/12
1. **+ıñda** 32b/15
1. **maydānı** 57b/07
1. **+nı şahīdi bol-** 101a/11

1. **+nı (‘ișk otı)** Aşk ateşi. 100b/12,
101a/05
1. **otı** 53a/15, 100a/03, 102b/06
1. **tıgı** 50b/04
[=36]
‘ișrat (< Ar. *‘ișrat*) İçki içme, içki,
eğlence meclisi.
1. 32b/02
1. **(asbāb-ı ‘ișrat)** 32a/01
1. **(bāb-ı ‘ișrat)** 32a/01
1. **(‘iș ü ‘ișrat ét-)** 49b/04
1. **(‘iș ü ‘ișrat kıl-)** 61b/10
1. **(‘iș ü ‘ișrat sür-)** 85b/05
1. **+da érdi** 41a/15
1. **+da érdim (ḥāna-ı ‘ișrat)** 8b/10
1. **érdi** 67b/15
1. **ile** 11a/03, 27a/12, 51b/03,
55b/10
1. **kıl-** 78b/07
1. **üyi** 32a/08
[=15]
‘ișva (< Ar. *‘ișva*) Güzelin gönül aldatan,
gönül çelen naz ve edası.
1. **kıl-** 36b/09
1. **u nāz** 91a/06
[=1]
ıṭā‘at (< Ar. *ıṭā‘at*) Emre uyma, söz
dinleme.
1. **eyle-** 15b/13
[=1]
‘itāb (< Ar. *‘itāb*) Azarlama, paylama,
darılma.
1. **(nāz ‘itāb kıl-)** 48b/12
1. **u nāz ile** 41b/13
[=2]
ı‘tībār (< Ar. *ı‘tībār*) Şeref, haysiyet,
büyüklik, saygı görme.
1. **+ı (‘azza u ı‘tībār)** 98a/02
1. **éli** 5b/05
[=1]
ı‘tīdāl (< Ar. *ı‘tīdāl*) Ortalama, aşırı
olmama durumu, ölçülülük.
1. 98a/11
1. **+ı (tavassuṭ ı‘tīdāl)** 98b/05
[=2]
ıtlāf (< Ar. *ıtlāf*) Gereksiz yere harcama,
israf.
1. **tap-** 35b/08
[=1]
‘ıtr (< Ar. *‘ıtr*) Güzel koku.

- 'i. 59b/06
 'i. (mu 'anbar 'ıtr) 4a/14
 'i.+ğa 60a/02
 'i.+ıdın 59b/04, 60a/07, 60a/08
 [=6]
 'ıvaz (< Ar. 'ıvaz) Bedel, karşılık.
 'i. bol- 75a/03
 [=1]
 'ızām (< Ar. 'ızām) Büyükler, ulular.
 'i. 20b/08
 [=1]
 ızhār (< Ar. ızhār) Meydana çıkarma,
 gösterme, aşkar kılma.
 i. bol- 93a/01
 i. eyle- 47b/05, 67b/02, 87b/07,
 88b/06
 i. ét- 38a/13, 42b/04, 67a/13, 78b/03
 i. kııl- 33a/07, 49a/09, 54b/09,
 56b/11, 74a/06, 81a/01, 85a/13,
 85b/03
 [=17]
 ıztırāb (< Ar. ıztırāb) Zahmet,
 sıkıntı, eziyet.
 i.+ı 31a/12
 [=1]
 'ızzat (< Ar. 'ızzat) Hürmet, saygı,
 yücelik, kudret.
 'i. (cān u dıl ile 'ızzat eyle-) 99a/03
 'i. eyle- 47b/08
 'i. ét- 75b/09, 91a/13
 'i.+ımnı (şān u 'ızzat) 16a/07
 'i.+ımı 16a/03, 19b/07, 50a/10
 'i.+ımı kör- 17a/10
 'i. kııl- 52b/04
 'i. kör- 30b/02
 'i.+nı 52b/05
 'i. tile- 20b/13
 [=13]

İ

- iber- Göndermek, yollamak. Krş. yiber-
 i.-di 11a/03, 34a/03, 36b/08, 46a/10,
 53b/04, 54b/10, 60a/07, 60a/08,
 64a/15, 64b/08
 i.-diler 19b/02
 i.-ğıl 36a/15, 58a/02
 i.-ip érdiler 21b/09
 i.-sün 59b/04
 i. tur- 60a/01
 [=16]

- mektüb iber- 60a/07
 mulāzım iber- 46a/10
 nāma iber- 36a/15
 [=3]
 icād Ar. Vücuda getirme, getirilme.
 i. (bā 'ıṣ-ı icād) 88a/02
 [=1]
 iç 1. Bir şeyin kendi sınırları içinde kalan
 kısmı, dahil.
 i.+ide 26a/14, 30b/03, 66b/08,
 71a/10, 73a/09, 78b/15, 82b/11,
 91b/11, 101b/12
 i.+idin 65a/05, 83b/02
 i.+ige 62a/14, 82b/10, 101a/15
 i.+inde 35b/10, 39b/14, 75a/15,
 75a/15
 i. u taş 58a/09, 76a/15
 2. (İnsan veya nesnelerin
 meydana getirdiği topluluklarda)
 Ara.
 i.+ide 31b/14, 68b/06, 70a/01,
 83b/06, 100a/15
 i.+idin 100b/03
 i.+ige 89b/12
 i.+inde 39b/07
 3. Gönül, yürek.
 i.+ide 71a/10
 i.+idin 79a/12
 i.+ige 31b/07, 101a/15
 i.+inde 76a/09
 i. u taş 23a/14
 [=34]
 iç- 1. İçmek.
 i.-diñ-mü 66a/14
 i.-e'lmey 60b/05
 i.-erğa 4b/08
 i.-iben 93a/14
 i.-ip 5a/01, 16a/11, 34a/07, 39b/01,
 66a/08, 69a/15, 86a/09
 i.-ipdür 64b/03, 68b/11
 i.-ip kııl- 20b/05
 i.-mağğa 61b/06
 i.-mağğa 62a/01
 i.-mesün dép 5a/03
 i.-ti 55a/15
 i.-tiler 40b/09
 [=19]
 and iç- 64b/03
 bada iç- 66a/14
 ğurbat şarābıdın iç- 68b/11

may iç- 34a/07, 62a/01
su iç- 61b/06
 [=6]
içek Bağırsak.
i. 96a/11
 [=1]
içre İçinde, içerisinde, arasında.
i. 1b/07, 1b/10, 2b/06, 2b/12, 3a/15, 3b/07, 3b/08, 3b/12, 3b/12, 4a/01, 4a/02, 4a/06, 4a/13, 4b/09, 4b/13, 5a/03, 5a/09, 5b/13, 7a/02, 7a/07, 7b/02, 7b/07, 8a/11, 9a/14, 11b/02, 11b/11, 12a/04, 12b/07, 12b/08, 12b/09, 12b/13, 13b/02, 13b/09, 13b/10, 16a/04, 16b/15, 17a/01, 17b/03, 18b/04, 18b/04, 19b/04, 19b/08, 20a/11, 20b/04, 21a/08, 21a/14, 21a/15, 21b/04, 21b/04, 21b/12, 22b/05, 22b/05, 23a/06, 24a/09, 24a/11, 24b/02, 24b/08, 24b/13, 25a/02, 25a/08, 25b/03, 25b/09, 26a/03, 26a/07, 26a/11, 27a/12, 27b/12, 28b/04, 29a/13, 30a/09, 30b/08, 31a/07, 32a/10, 32a/14, 32b/02, 32b/04, 33a/04, 33b/07, 33b/11, 34a/05, 34a/05, 34a/08, 34a/09, 34b/11, 35a/09, 36a/11, 37a/02, 37a/02, 37a/03, 37a/08, 37b/13, 38a/10, 39a/02, 39b/03, 39b/15, 40b/12, 41a/05, 41a/05, 41a/14, 42a/10, 43b/01, 43b/14, 44a/07, 44a/14, 44a/14, 44b/01, 44b/02, 44b/03, 44b/05, 45b/04, 45b/14, 46a/14, 47a/04, 47a/08, 47a/12, 47a/13, 47a/14, 47b/07, 48a/02, 50a/01, 50a/02, 52a/15, 52b/02, 53a/08, 53b/12, 54b/15, 55a/05, 55a/15, 55b/09, 56a/03, 56a/11, 57a/01, 57a/05, 57a/09, 58a/07, 59a/01, 60b/09, 60b/12, 60b/15, 61a/14, 61b/06, 61b/10, 62a/09, 62b/09, 63a/06, 63a/12, 64a/11, 64b/02, 65b/08, 66a/08, 66a/13, 67a/02, 67a/10, 67b/08, 67b/10, 67b/15, 68a/13, 70a/02, 70a/04, 70a/09, 70b/01, 71a/05, 72a/09, 72a/13, 73b/01, 73b/07, 75b/11, 80a/12, 80a/13, 80b/15, 81a/12, 82a/08, 82a/12, 82b/13, 83a/06, 83a/11, 84a/05,

84b/14, 86b/13, 87b/01, 87b/08, 87b/14, 88a/06, 88a/10, 88a/14, 88b/11, 90a/09, 91a/09, 91a/14, 91b/04, 92b/15, 93a/13, 93b/03, 93b/09, 93b/10, 94a/13, 94b/03, 95a/08, 95b/07, 96a/07, 96b/10, 97a/07, 97a/08, 98a/11, 98b/11, 98b/12, 99a/11, 99b/01, 100a/08, 100b/07, 101a/01, 101a/01, 101a/13, 101b/13, 101b/14, 102b/03, 102b/13
i. (könlü içre dâğ koy-) 72a/09
i. édi 35a/06, 100b/07
 [=220]
içür- İçirmek.
i.-di 34b/04, 38a/03
i.-gil 55a/05
i.-üp 38b/10
 [=4]
dârü içür- 38a/03, 38b/10, 55a/05
külfet şarâbıdın içür- 34b/04
 [=4]
idrâk Ar. Anlayış, anlama yeteneği, akıl erdirmesi.
i. 93b/15
i. (ahl-ı idrâk) 59a/02
i. (câm-ı idrâk) 26b/07, 93a/14
i. (fahm u idrâk) 21a/14
i. (fahm u idrâk kıl-) 50b/04
i. (nışân-ı 'aql u idrâk) 96a/14
i. (şah-ı bâ-fahm u idrâk) 68b/10
i. kıl- 65a/05
i. u fahm 9b/02
 [=10]
İdrîs Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberlerden biri.
İ. yañlğ 27a/06
 [=1]
igne İğne.
i. 58a/13
 [=1]
ikev İkisi, her ikisi.
i. 6b/08, 72a/12, 73a/04, 74a/13
i.+iğâ 75b/02, 84b/04
i.+i 7a/03, 10a/05, 14a/12, 15a/07, 16b/05, 17b/13, 32a/07, 47a/12, 51a/10, 51a/12, 51b/03, 54b/12, 60a/04, 68b/12, 71a/05, 71a/07, 72b/09, 72b/10, 73b/02, 74a/15, 74b/14, 75a/04, 77b/09, 78a/02,

81b/15, 83a/04, 83a/05, 85a/13,
94a/04, 94b/03, 102a/13
i+idin 85b/05, 93a/01
i.+idür 75a/11
i.+in 48a/05, 66a/02, 75a/14
i.+ini 39a/06, 74b/02, 75a/01,
75a/08, 84b/05
i.+lerini 47a/03
[=49]
ikevlen İkişi birlikte.
i. 53b/08, 61b/06
[=2]
iki Birden sonra, üçten önce gelen
sayının adı.
i. 6b/04, 6b/04, 6b/05, 6b/05,
14a/02, 14a/14, 14a/15, 15b/07,
15b/07, 16b/04, 17b/02, 17b/02,
18a/11, 20a/09, 20a/09, 20a/14,
20a/14, 33b/14, 33b/15, 35a/07,
35a/15, 35b/01, 35b/02, 35b/15,
37b/02, 39a/03, 39b/08, 45b/06,
51a/11, 51a/14, 52b/11, 54a/01
56a/02, 57a/12, 57a/13, 58b/03,
59a/07, 59a/08, 60a/10, 61a/01,
62a/12, 60a/13, 63a/09, 65a/02,
66a/01, 68a/07, 68a/11, 70b/06,
73a/04, 73a/11, 73b/04, 74a/03,
74a/04, 74a/06, 75a/06, 77a/05,
77a/11, 77b/08, 80b/03, 80b/03,
80b/13, 81a/01, 81a/02, 81a/02,
82b/13, 83a/01, 83a/02, 83b/14,
83b/14, 84a/11, 84b/02, 84b/03,
86b/14, 93a/02, 94a/02, 94a/06,
94b/09, 98a/15, 101a/03, 102a/14
i. (bir iki yüz) 75b/11
i. (on iki yaş) 70b/07, 71a/04
i. (on iki burc) 1b/04
i. (on iki kün) 62a/15
i. ‘ālam 22a/13, 27b/07, 66a/09,
93a/06
i. arası 79b/08
i. ay 46b/12
i. dünyā 88b/04
i. kısm 94a/12, 94a/13
i. köñül 16a/15
i. kün 78a/05
i. lek 12b/12, 13a/12, 13b/05
i. lek sīm ü zer 13a/07
i. lek zer 16a/08, 16a/12
i. miñ 23b/09

i. miñ aşrafı 51b/14
i.+miz 73b/13, 75b/09
i. mujgān 41b/02
i. pand 93a/07, 93a/10
i.+si 71a/04, 73a/11, 73b/03,
77b/12, 81a/07, 82b/15
i.+sige 75a/09
i.+sini 75a/07, 75a/10
i. yan 43a/05
i. yarmağ 34b/01
i. yulduz 71a/06
i. yüz kişi 13a/13
i. yüz kul 43a/02
i. zulf 7b/01
[=124]
ikinci İki sayısının sıra sıfatı, sırada yeri
birinciden sonra, üçüncüden önce
olan, ikinci.
i. 86b/04
i. gülşen 12a/04, 12a/05
i. kısm 95a/10, 95a/11
i. kün 11a/07, 34a/13, 88b/02
[=8]
ikkele Her ikisi.
i.+si 11b/05, 53b/13
[=1]
iklil Ar. Taç.
i. (şāhīb-ı evreng ü iklil) 28a/09
[=1]
iktisāb Ar. Kazanma, edinme, edinim.
i. 86a/14
[=1]
ile 1. İsimlerin sonuna gelerek beraberlik,
birliktelik, vasıta, araç veya durum
anlatan cümleler yapmaya yarayan
söz. Krş. **bile 1, bilen 1, birle 1,**
birlen
i. 2a/12, 4a/01, 4a/07, 5a/01, 6a/14,
6b/08, 7a/04, 7b/05, 9a/01, 9a/12,
9b/11, 10b/08, 11a/03, 11a/03,
14b/09, 15b/10, 17a/04, 19a/09,
19b/01, 19b/01, 23b/06, 23b/08,
24a/03, 25b/01, 25b/10, 26a/13,
27a/11, 27a/12, 27a/12, 27b/13,
29a/12, 30a/05, 30a/11, 30a/11,
30b/09, 31a/15, 32b/07, 33a/08,
33b/01, 33b/03, 34a/02, 34a/13,
35b/05, 35b/11, 36a/11, 36b/03,
36b/03, 36b/05, 36b/09, 36b/10,
37a/05, 37a/06, 37a/09, 38a/01,

38a/03, 39b/02, 40b/06, 40b/11,
41a/06, 41b/08, 41b/08, 41b/13,
41b/14, 41b/14, 41b/15, 42a/03,
42a/07, 42a/08, 44a/02, 44a/13,
45b/01, 45b/06, 45b/09, 45b/10,
46a/11, 46b/13, 48b/02, 48b/07,
49a/10, 49b/10, 49b/12, 50a/03,
51b/03, 51b/12, 51b/15, 52a/01,
52a/01, 52a/03, 52a/09, 53a/09,
53a/10, 53b/02, 54a/04, 54a/11,
54b/04, 55a/01, 55a/11, 55a/14,
55b/07, 55b/07, 55b/10, 55b/10,
55b/15, 55b/15, 56a/06, 56b/01,
57b/04, 58a/13, 59a/09, 60b/15,
61a/13, 62a/04, 62a/06, 63a/04,
63a/06, 65b/09, 65b/12, 65b/14,
66a/08, 66a/12, 66a/15, 66b/01,
66b/12, 67a/13, 68b/04, 68b/09,
69a/13, 70b/02, 71b/04, 73a/15,
74a/15, 74a/15, 75b/07, 75b/11,
76b/01, 80a/06, 80a/06, 81a/05,
82b/09, 84a/15, 87b/13, 88a/15,
88b/10, 88b/12, 90a/04, 90b/13,
91a/03, 91b/02, 91b/13, 91b/14,
92a/12, 92a/12, 94a/06, 94b/12,
97a/09, 99a/03, 99a/05, 99b/15,
102b/07, 102b/10

2. İle, iki kelimeyi, iki öbeği
birbirine bağlamaya yarayan söz.

Krş. **bile 2, bilen 2, birle 2**

i. 3b/06, 4a/14, 6a/09, 9a/11, 10a/14,
14a/14, 18a/04, 18b/10, 25a/04,
25a/05, 29b/03, 32a/03, 33a/14,
35a/03, 37a/05, 39a/08, 44a/02,
46b/01, 47a/14, 47b/01, 47b/01,
49a/14, 49b/02, 49b/02, 51b/13,
56b/08, 59b/06, 59b/09, 63a/10,
64a/03, 69a/12, 72a/02, 72b/09,
72b/15, 72b/15, 80a/01, 80a/15,
82a/04, 89a/15, 89b/11, 90b/05,
93a/12, 98a/05, 98a/06, 98a/10,
98a/11, 102b/12

[=208]

īmā Ar. İşaret, İşaretle anlatma.

ī. bilen 2b/08

ī. birle 44b/13

[=2]

īmān Ar. 1. İnanç, inanma.

ī.+ı 3a/06

2. İslam dinini kabul etme.

ī. kēltür- 95a/09

[=2]

imsāk Ar. Nefsine hâkim olup bir şeyden
el çekme.

i. 88b/10

[=1]

in- Bulunduğu yerden aşağı doğru
gelmek.

i.-di 22b/14, 35a/07

[=2]

indür- İndirmek.

i.-di 13a/06

i.-üp 18b/14

[=2]

baş indür- 18b/14

[=1]

ini Küçük erkek kardeş.

i. 29a/14

[=1]

inkār Ar. Kabul etmeme, reddetme.

i. eyle- 23a/04

[=1]

innā fataḥnā Ar. Fetih suresinin ilk iki
kelimesidir. Metinde surenin
adı olarak kullanılmıştır.

i. (ba-sūra innā fataḥnā) 2b/04

[=1]

insān Ar. İnsan.

i. 2a/05, 29a/03, 68b/06, 73b/01,
80a/09, 85b/13, 98b/04, 98b/07

i. ékendür 18a/09, 31b/10

i. érür sen 16b/14, 29a/11

i. rutbası 39b/06, 99a/13

i. şūratı 3b/03

i. zumrası 5b/05

[=16]

ipek İpek. Krş. **yipek**

i. 52a/02

i.+din érdi 52a/08

i. yip 22b/02

[=3]

Īrān Ortadoğu ile Orta Asya'nın yüksek
düzlikleri arasında yer alan
ülke, İran.

Ī. (mulk-ı Īrān) 39b/14, 67b/04

Ī. (sulṭān-ı Īrān) 41a/08

Ī. 'arūsı 40a/01

Ī. kişvarı 43a/03, 49a/08

Ī. şah-zādası 39b/11

Ī. zamīn 46a/07, 46b/11, 69a/11

[=10]

İrem Ar. Ad kavmi zamanında Şeddad tarafından cennete benzetilerek yapılan bir bahçenin adıdır. Şam'da ya da Yemen'de bulunmuş olduğu söylenir.

i. daştı 62b/05

i. (bāğ-ı irem) 80a/12

i. (gül-i gül-dasta-ı bāğ-ı İrem) 21a/10

i. bāğı 74b/11

i.+din 70a/01

i.+ni 4a/06

i.+niñ 52a/08

i.+niñ bāğı 70a/08

[=7]

irsāl Ar. Gönderme, yollama.

i. eyle- Göndermek. 19b/06, 38b/04

[=2]

is Koku.

i.+idin (ṭab'-ı is) 5a/01

[=1]

İskender Makedonya kralı İskender.

İ. madārı 69b/13

[=1]

ism Ar. İsim, ad. Krş. **at II**

i. eyle- 1b/07, 102a/14

i.+in 82b/10

i. kıl- 94a/13

[=4]

iste- İstemek.

i.-di 99b/05

[=1]

iş 1. Bir maksatla yapılan iş, amel, çalışma, emek.

i. 33a/08

i. birle 17a/11, 65b/07

i.+de 42b/14, 91a/15

i.+din 4a/11, 8a/09, 10a/01, 20b/02, 21b/10, 37a/08, 59a/06, 60a/14, 72a/06

i.+din (ne iş) 48b/13, 51b/06

i. eyle- 36b/01, 51a/07, 76a/14

i.+ge 8b/13, 26a/02, 60b/14, 62b/13, 86b/09

i.+i 81a/15, 89a/04, 93a/04

i.+ide 16a/15

i. kıl- 72a/10

i.+lerdin 99a/13

i.+leriğa (dunyā işleri) 89a/05

i.+leriğa (uḡbā işleri) 89a/05

i.+in 26b/06

i.+ini 27b/05

i.+ler 38a/04

i.+lerin 52a/04

2. Davranış, hareket, fiil.

i. 7a/12, 93b/14

i. bile 38b/11

i.+de (her iş) 14a/01, 90b/06

i.+din 18b/03, 25a/12, 46a/10, 59b/15, 95b/11

i.+ge 65a/10

i.+i 100b/06

i.+idür 74b/07

i.+im 74a/10

i.+imdür 54a/09

i.+imge 89b/07

i.+imni 64a/05

i.+ini 85b/01

i.+ler 32b/12,

i.+lerdin 14a/12, 23b/07

i.+leriğa 97a/03

i.+leri 6b/10, 42b/13

i.+leriğa 8a/10

i.+leridin 34a/11

i.+lerini 24a/06, 93a/11

i.+lerni 39a/06

i.+niñ 85a/06

3. Ortaya çıkan durum, olan ve yapılan şey, hadise.

i. 25b/07, 35b/03, 38a/01, 58a/07

i. (başığa iş sal-) 71a/03, 76a/02

i.+din 3b/02, 7b/15, 9a/05, 37b/06, 41a/07, 47b/09, 79a/07

i.+din ki 48b/14

i.+idin 56a/09

i.+ige 70b/13

i.+iñni 85a/14

i.+ler 57a/02, 70b/07

i.+ler (ne işler bol-) 57a/04, 78a/05

i.+lerdin 17b/06, 57b/10, 72b/06, 79b/02

i.+lerdür ki 85a/08

i.+ni 92b/08

4. Mesele, konu, husus.

i. 37b/15

i. (bir iş bahāna eyle-) 22b/13, 64a/04

i.+ge 23a/08, 28b/01, 34a/14

i.+iñizni 45b/03

i.+ler 9b/13

i.+ni 36b/14

5. Meslek.

i.+ni 87a/13

[=103]

‘İş Ar. Hayatın zevkini çıkarma, yiyip içme, eğlenme.

‘İ. 32b/07, 71b/04

‘İ. (mujda-ı ‘İş ü tarab kıl-) 31b/12

‘İ. (tālīb-ı ‘İş) 27a/07

‘İ. eyle- 9a/09

‘İ. édiler (şāhīb-ı ‘İş) 27a/07

‘İ.+in 42a/03

‘İ.+iñge 11b/11

‘İ.+ini 64b/14

‘İ. ‘ışrat ét- 49b/04

‘İ. tarabnı sür- 70b/09

‘İ. ü ‘ışrat kıl- 61b/10

‘İ. ü ‘ışrat sür- 85b/05

‘İ. ü tarab 70a/11

[=14]

işen- İnanmak, birine güvenmek.

i.-di 56a/04

i.-ip 55b/13

i.-meñ 90b/04

i.-mes érdi 21a/06

[=4]

iştiyāk Ar. Büyük arzu duyma, özleme, şevklenme.

i.+dın 77a/07, 80a/07

i.+ı 84a/04

[=3]

iter- İtmek.

i.-di 64a/15

[=1]

iz İz.

i.+ini 64a/12

i.+ini (ata izi) 69a/11

[=2]

īzā Ar. Eziyet çekme; Korkma.

ī.+sın kör- 66b/12

[=1]

izle- Takip etmek, arkasından gitmek.

i.-p 28b/11, 33a/12, 64a/07,

64b/01, 67a/02

i.-p men 50a/02

[=6]

şayd izle- 33a/12

[=1]

J

jāla Far. Sabahları yaprak ve çiçeklerde görülen su damlaları, şebnem, çiy.

j. (közidin jāla tōk-) 41a/09, 64a/03

j. (közidin eşk jāla tōk-) 53a/02

j. (köz yaşını mısl-ı jāla eyle-)

101a/08

[=4]

K - K

ka‘ba Ar. Kabe, beytullah.

k. 94b/03

k.+da 18b/12

k. ahlı 18b/13

[=3]

ķāb-ı ķavsayn Ar. İki kavis mesafesi.

ķ. 2b/07

[=1]

ķabak Kaş ile kirpik arası, göz kapağı.

ķ.+ını 83b/13

[=1]

ķabl-ez-vuķū‘ Ar. Olmadan, meydana gelmeden önce.

ķ. 51a/08

[=1]

ķabr Ar. Mezar.

ķ. 102a/05

ķ.+ğa bar- 102a/10

ķ.-ı teng 102a/04

ķ.+ını 102a/02

[=4]

ķabūl Ar. Razı olma, muvafakat etme, kabul.

ķ.+dın Razı olunan. 63a/01

ķ. eyle- 10b/11, 33a/08, 37a/10,

46b/01, 49b/15, 63a/15, 85b/11,

88b/10

ķ. ét- 16a/13, 24a/13, 30a/08,

36b/15, 40a/13, 46b/09, 46b/10,

47b/06, 48a/02, 78b/04

ķ.+ı 98b/13

ķ.+ı (şāhīb ķabūl) 19b/02

ķ.+ı (ķabūl eyle-) 63a/09

ķ.+ı (ķabūl tap-) 21b/09

[=23]

ķaç- Birinden veya bir şeyden kurtulmak için süratle uzaklaşmak, kaçmak.

ķ.-a‘lmas érdi 61b/02

ķ.-ar 66b/02

ķ.-ar érdim 49b/13

- ķ.-arġa** 51a/11, 62a/11
ķ.-ay-dép 68a/08
ķ.-aylúk 60a/11
ķ.-ıban 38a/05
ķ.-ıp 66a/11
ķ.-ıp çık- 19a/10
ķ.-ıpdur 64b/03, 65a/04
ķ.-tı 63b/04
 2. Yüz yüze gelmek istememek, uzaklaşmak istemek.
ķ.-ar érdim 65b/11
 [=13]
toġrılıķdın kaç- 65b/11
 [=1]
kaçan Ne zaman.
ķ. 49a/04
 [=1]
kaçur- Kaçırmaq.
ķ.-dı 20a/15
ķ.-up 64b/01
 [=2]
ķad (< Ar. *ķadd*) Boy.
ķ. 59b/09
ķ. (ķadd u yüz) 37a/05
ķ.+ı (ķaddı) 16b/11, 76a/04, 82a/06
ķ.+ı (ķaddı kūtāh bol-) 95b/08
ķ.+ıġa (ķaddıġa) 39b/10
ķ.+ıñ (ķaddıñ) 42a/09
ķ.+ın (ķaddın ħam kıl-) 46a/11
ķ.+ını (ķaddını dāl eyle-) 55b/05
ķ.+ını (ķaddını ħam eyle-) 54a/06
ķ.+ını (ķaddını ħam kıl-) 88a/04
ķ.+ını (ķaddını rāst eyle-) 37a/11
 [=13]
ķadam Ar. Ayak; adım.
ķ. 57a/10
ķ.+dın 31b/15
ķ. koy- 56b/05, 59a/02, 74a/13
ķ.+nı (ķadam koy-) 8a/06, 12b/15, 26b/09, 36a/07, 43b/14
 [=10]
ķadar Ar. Alın yazısı, yazgı.
ķ. (ķaža ve ķadar) 69b/02
ķ.+dın (cām-ı ķadar) 69a/15
 [=2]
ķadīm Ar. Eski, önce.
ķ.+ġı 7b/08
 [=1]
ķadīmī Ar. Daimi, eskiden beri var olan; eski.
- ķ.** 44a/06
 [=1]
ķadr Ar. Deġer, kıymet.
ķ. (şāh-ı ‘uluv ķadr) 67a/10
ķ. u kıymat 29a/07
 [=2]
ķāf tā ķāf Ar. Dünyanın bir ucundan diġer bir ucuna.
ķ. 54b/10
 [=1]
ķafas Far. Kafes.
ķ. 25b/05
ķ.+dın 36a/02
 [=2]
ķāfir Ar. Hakkı tanımayan, inançsız, kafir.
ķ. (Ĥaṭā u ķāfir Ćīn) 43b/10
 [=1]
ķāġaz Far. Kaġıt.
ķ.+ġa tart- 63b/11
 [=1]
ķahhār Ar. Çok kahreden, yok edici.
ķ. (şāh-ı ķahhār) 24a/06
 [=1]
ķāhır (< Ar. *ķāhir*) Kahreden, mahveden.
ķ. (sulṭān-ı ķāhır) 21a/05
ķ. (şāh-ı ķāhır) 21b/10, 24b/15
 [=3]
ķahr Ar. Perişan etme, mahvetme, helak etme; sıkıntı.
ķ. bol- 22b/15
ķ. eyle- 6b/12
ķ. ét- 13b/11
ķ. kıl- 13a/15, 48b/01
 [=5]
ķak- Vurmak, çakmak, itip dürtmek, kakmak.
ķ.-ıp 8a/07, 10a/04, 32b/09, 79a/10
ķ.-sun 26b/02, 29b/07
ķ.-tı 31b/07, 78b/14
 [=8]
ħalkını ķak- 78b/14, 79a/10
kūs ķak- 26b/02, 31b/07
tonı ķak- 29b/07, 32b/09
 [=6]
ķakıl- Çakılmak.
ķ.-ġan 1b/03
 [=1]
ķal- 1. (Bir durum) içinde olmak, kendisini kaplamış olmak.

ķ.-dı 2a/09, 5a/01, 18a/15, 23a/12, 23b/07, 23b/07, 65a/12, 71b/01, 85b/01, 85b/02

ķ.-dılar 65a/10

ķ.-ğan 76b/12

ķ.-ğay 61b/11

ķ.-mağay 68a/15, 76a/09

2. (Bir bütünden) Artmak.

ķ.-ğan 15b/05, 30a/05, 51b/13

ķ.-ğanığa 30a/06

ķ.-ıpdur 45b/02, 51b/07

ķ.-ıp érđi 46a/05

3. Var durumunda olmak, mevcut bulunmak.

ķ.-ıpdur 36a/02

ķ.-madı 3b/02, 45a/07, 91b/04

ķ.-mağay 4a/09

ķ.-mas 20b/13

ķ.-may 14a/10

4. Baş başa olmak, beraber bulunmak.

ķ.-dı 16b/05

ķ.-ıban 82b/11

ķ.-ıp 39a/03, 58b/03

ķ.-ur érđi 16b/04

5. (Olduğu yerde ve olduğu hâlde) Durmak.

ķ.-dı 35b/15, 60a/15, 101a/03

ķ.-ıp 34a/04, 57b/13

6. Miras olarak geçmek.

ķ.-ıp 29a/15, 6a/01

ķ.-ıpdur 62b/12

ķ.-madı 6a/01

7. Durumuna gelmek, durumunda olmak.

ķ.-dı 22a/08, 22b/06, 44a/11,

47a/04, 57a/01

ķ.-ıp men 82a/11

8. Var olmaya devam etme, sürüp gitme.

ķ.-ğay 17a/07

ķ.-ur 68b/05

9. (Bir şey bir kimsede veya bir yerde) Unutulmuş veya bırakılmış olmak.

ķ.-ıpdur 38b/07

10. (Bir şeye göre) Şurada veya burada yer almak, tarafta olmak.

ķ.-dı 30a/13, 84a/09

11. Yaşamak, oturmak.

ķ.-mağay men 22a/14

12. Nicelik belirtilen miktarda bulunmak.

ķ.-dı 102a/06

ķ.-ğanığa 45a/04

13. Hareketine, yoluna devam etmemek.

ķ.-ma 8a/03

14. Yardımcı fiil olarak kullanılır.

ķ.-ğay 7b/09

15. Zarf fiil eki almış fiillerden sonra gelerek bileşik fiiller oluşturur.

ķ.-dı 56b/08

ķ.-may 20b/05

[=61]

arkasında ķal- 101a/03

armān ķal- 68a/15, 76a/09

atadın mīrās ķal- 29a/15

bināsı ķal- 4a/09

endek ķal- 45b/02

hālī ķal- 20b/13

hayrān ķal- 18a/15, 23a/12, 65a/10, 85b/01

hayretge ķal- 71b/01

ğayretge ķal- 23b/07

kem ķal- 46a/05, 51b/07

közleri hayretde ķal- 76b/12

mağdūr ķal- 14a/10

mīrās u amvāl ķal- 6a/01

nışāna ķal- 68b/05

ortada ķal- 7b/09

sust ķal- 2a/09

taḥsīn ķal- 5a/01, 65a/12, 85b/02

taşkarıda ķal- 102a/06

yalğuz ķal- 82a/11

yoldın ķal- 8a/03

yürekde şabr u qarār ķal- 45a/07

[=28]

bakıp ķal- 56b/08

içip ķal- 20b/05

[=2]

ķāl Ar. Söz, laf.

ķ.+ım (ķīl u ķāl) 28b/06

ķ.+ımızdın (ķīl u ķāl) 23a/06

ķ.+ımıznı (ķīl u ķāl) 19a/14

[=3]

ķalam Ar. Kalem.

ķ. 78a/03, 79b/05

ķ. nālī 42a/04

[=3]
kalandar Far. Derviş, dünyadan elini eteğini çekmiş kimse.
ķ.+ı 3a/10, 69b/02
 [=2]
kalandar-veş Far. Derviş gibi, dervişe benzer.
ķ. 28b/15, 65a/06
 [=2]
kālbud Far. Ceset.
k. 78a/14
 [=1]
kalın Kalın; geniş.
ķ. lab Etli, dolgun dudak. 97b/03
 [=1]
kalıl Ar. Çok olmayan, az.
ķ.+niñ 86b/11
 [=1]
kalpak Kalpak.
ķ. 62a/14
 [=1]
kaltek Değnek, sopa.
k. ur- 85a/04
 [=1]
kām Far. Arzu, istek, maksat.
k. al- İsteğine ulaşmak. 32a/07, 61b/12, 67a/06, 91a/08
ķ.+ıġa 19b/11, 34a/11, 48b/01
ķ.+ıġa (teklif-i kām) 90b/04
k. koy- 43b/04, 55a/12
k. tap- 73b/12, 82b/15
k. ur- 66a/07
 [=13]
kām-kār Far. İsteğine kavuşmuş, devlet ve ikbal sahibi, mutlu, başarılı.
ķ.+ı (nıdā-yı kām-kār) 26a/04
ķ.+ı (şāh-ı kām-kār) 11b/14, 69b/13
 [=3]
kamān Far. Yay.
k. 29b/14, 30a/09
 [=2]
ķāmat Ar. Boy, endam.
ķ. 100b/11
ķ.+ı 87b/02, 95b/03
ķ.+ıġa 39b/09
ķ.+ım 23b/15
ķ.+ın āzād eyle- 8b/03
ķ.+ımı 55b/03
ķ.+ını āzād kıl- 60a/06

ķ.+niñ dalāyılı 95a/14
 [=7]
ķamer Ar. Ay, mah.
ķ. 60b/02
ķ.+ge 41a/01
ķ.+ni 2b/08
k. yañlıġ 41b/01
 [=4]
kāmīl Ar. İlim, fazilet ve hüner sahibi kimse.
k. (‘aql-ı kāmīl) 62b/10
k. (farzand-ı kāmīl) 4a/08, 87a/06
k. (Mes‘ūd-ı kāmīl) 88b/11, 92a/02
k. (mıhmān-ı kāmīl) 25b/08
k. (sulṭān-ı kāmīl) 27a/08
k. (ustā-yı kāmīl) 92b/03
k. (vazīr-ı ‘aql-ı kāmīl) 28a/05
k. érür 29a/13
ķ.+lerni 77b/04
 [=11]
Kāmṛān Hıstrizzade’nin babası olduğunu iddia ettiği zengin tüccar.
K. 9a/08
K.+ġa 8b/06
K.+niñ cānıbı 11a/11
 [=3]
ķan Vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı, kan.
ķ. (baġrı ķan bol-) 3b/05
ķ. (kızıl ķan) 58a/09
ķ. (közi kıp-kızıl ķan bol-) 23a/02
ķ. (yüregi ķan bol-) 67a/01
ķ.+ġa boyal- 71b/01
ķ.+ı 23b/01
ķ.+ıdın 41a/09
ķ.+ını (köñül ķanını yut-) 41b/10
ķ. tōk- 62b/14
ķ. yaşın 45a/06
ķ. yut- 48b/05
 [=11]
kān Far. Kaynak, memba.
k. édi (kān-ı ma‘dan-ı hūsn) 43b/05
k.-ı fayz 21a/04
k.-ı malāḥat 68b/08
k.-ı nūr 86b/15
k.-ı şedef 84b/01
ķ.+ıdın 40b/14
 [=6]
ķan- Kanmak, doymak.

ķ.-dı 36a/06
[=1]
ķand Ar. Şeker. Krş. **şeker**
ķ. 29b/05, 80a/10
ķ. (şeker ü ķand) 74b/04
ķ. saç- 84b/13
[=4]
ķānı Ar. Kanaat eden, kanmış; tam bir kanaat sahibi olmak, inanmak.
ķ. (naşş-ı ķānı bol-) 70a/02
ķ. ét- 75b/13
[=2]
ķanlıġ Kanlı.
ķ. muja 4b/01
[=1]
ķānūn Ar. Kural, kanun, yasa.
ķ.+ın (āriyat ķānūnı) 69b/02
[=1]
ķa' r Ar. 1. Deniz, kuyu vb. şeylerin dibi, dip.
ķ.+ıda 86b/15
ķ.+ıdın (baħr ķa' rı) 87b/09
2. Derinlik.
ķ.+ı 79b/14
[=3]
ķar Kar.
ķ.+ı 79b/09
[=1]
ķār Far. İş, amel, fiil.
ķ. 94b/08
ķ. (şu' bada ķār ķıl-) 35a/13
ķ. (camī' ķār u bār) 6b/09
ķ. (ķār u bār) 70a/03, 73a/10, 87a/02
[=6]
ķār-sāz Far. İş yapan, becerikli (kimse).
ķ. 12a/05
[=1]
ķara 1. Kömür renginde olan, siyah renkli.
ķ. bol- 96a/15
ķ. köz 43b/09
ķ. közlüg 42a/14
ķ. saç 96a/14
ķ.+sı Karaltı, belirti. 53b/13, 101a/04, 101a/06, 101a/09
ķ. tofraķ ét- 60b/13
ķ. yüzlüg 21a/09
ķ. zaġ 82b/12
2. Kötü, meşhum.

ķ. baħt 57a/05
ķ. eyle- 23a/14
ķ. kūn tuġ- 61a/12
ķ. tūn 6b/01, 8a/01, 15a/02
3. Yas tutmak, mateme bürünmek.
ķ. sal- 71b/03
[=18]
ķara- Bakmak.
ķ.-mas 88b/15
ķ.-sañ 28a/11
[=2]
ķaraķçı Yol kesen, yağmacı, haydut.
ķ. 9a/02
[=1]
Ķār-ı kıblā Beşinci gülşende Rum ülkesine bağlı bir şehir adı olarak geçmektedir. Saadet rüyasında görüp âşık olduğu kızı (Cevher) burada bulmuştur.
Ķ. 44a/04, 50a/02, 50a/08, 67b/08
[=4]
ķaraķır (?)
ķ. érdi 37b/04
[=1]
ķaranġu Karanlık.
ķ. 27a/15, 49b/11, 61a/10, 90a/02
ķ. bas- 82a/03, 89b/12
ķ. bol- 48b/10
ķ. eyle- 60b/07
ķ. kéçe 60b/07, 73b/09
ķ. üy 83b/03
[=11]
ķarār Ar. Karar, neticeye bağlama, devamlılık.
ķ.+a tap- 76a/11
ķ.+ı (yürekde sabr u ķarār ķal-) 45a/07
ķ.+ı (şabr u ķarār ket-) 77b/01, 91a/04
ķ.+ı tap- 73a/03
ķ.+ım (şabr u ķarār) 3b/02, 68a/13
ķ. tap- 65a/08
[=8]
ķarart- Baktırmak. (?)
ķ.-ıp 52b/09, 76b/01
[=2]
ķarġa Kanatları geniş, tüyleri kara, gagası dişli, tarla ve bahçelere çok zararlı ötücü kuş, karga.
ķ. 70b/02, 84b/03

- [=2]
kār-ḥāna Far. İş yeri.
k. 91b/05
 [=1]
karı Yaşlı, ihtiyar.
ḳ. tülkü 54b/11
 [=1]
karılıḳ Yaşlılık.
ḳ.+dın 63b/06
 [=1]
karın Karın.
ḳ.+ı (ḳarmı) 98a/10
ḳ.+ıda (ḳarmıda) 96a/11
ḳ.+nıñ dalāyılı 98a/09
 [=3]
karındaş Kardeş; akraba.
ḳ. 62b/12
ḳ. (ḳavm u ḳarındaş) 81b/02
 [=2]
ḳarsaḳ Kısa kulaklı, açık kahverenkli, karnı beyaz, derisinden kürk yapılan bir cins küçük tilki (*Canis corsac*).
ḳ. (āvāz-ı ḳarsaḳ) 82a/02
 [=1]
Ḳārūn Ar. Kur'an'da kendisinden çok zengin olarak söz edilen ve bütün mal varlığı bir anda yok olan kişi; (bu isimden kinaye olarak) çok zengin kimse.
Ḳ. 92b/13
 [=1]
kārvān (< Far. *kārbān*) Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvan katarı.
k.-ı kişvar-ı cū' 6a/15
k.+a 102a/08
k.+dek 48a/14
k.+ḡa 8b/06
k.+ḡa koşul- 43a/14
k.+lar 46b/12, 89b/03, 100a/09
k.+nı 51a/01
 [=9]
ḳarya Ar. Köy.
ḳ.+da édi 60b/08
 [=1]
kāse Far. Cam, çini veya topraktan yapılmış derince çukur, çanak.
k. 29a/06
k. bile 38b/10
k.+dın 29b/02
k.+ni 32b/10
k. tut- 26a/12
 [=5]
kāsid Ar. Revaçta olmayan, aranmaz.
k. bol- 79a/13, 88a/14
 [=2]
ḳāşıt (< Ar. *ḳāşid*) Haberci, postacı.
ḳ. (raş u ḳāşıt) 82a/02
 [=1]
kāsil Ar. Gevşek davranan, tembel.
k. 97a/03
 [=1]
ḳaşr Ar. Köşk, kaşane, küçük saray.
ḳ. 82a/08, 83a/04
ḳ.+ḡa (fanā ḳaşrı) 82b/11
 [=3]
ḳaşd Ar. Amaç, maksat, istek, niyet.
ḳ.+ı 10a/01
 [=1]
kāst Far. Eksik, noksan, kusur.
k. (bī-kem u kāst) Eksiksiz, noksansız, baştan sona. 65b/08
 [=1]
ḳaş I Gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar.
ḳ. 96b/12
ḳ.+ı 18b/07, 76a/05
ḳ.+ımı 77a/06
ḳ.+nıñ dalāyılı 96b/11
ḳ. u köz 32a/04
 [=6]
ḳaş II Huzur, ön, karşı, nezd.
ḳ.+ıda 52b/04
ḳ.+ḡa 26a/09, 71a/04, 86a/06
ḳ.+ımḡa 81b/04
ḳ.+ıñdın 47b/02
 [=6]
kāş Far. Keşke.
k. 42a/06
 [=1]
kāşāna Far. Köşk.
k.+dur 80b/06
k. érdi 71a/08
k.+dın (buland kāşāna) 75a/12
k.+sıda 10a/11, 38b/07
k.+sıḡa 33b/10, 50a/09, 6b/15
 [=8]
kāşıf Ar. Keşfeden, meydana çıkaran.
k. 24b/11, 4b/02

- k. (şāh-ı kâşif)** 25a/03
[=3]
kāşīn (< Far. *kāşī*) Çini.
k. kıl- 31a/02
[=1]
kaṭ Ar. İlerleme, geçme, yol alma.
k. eyle- 74a/15
k.-ı manāzıl kıl- 43a/04
k.-ı masāfat kıl- 14a/13
[=3]
kāṭī Ar. Kesen, durduran, son veren.
k. 5b/03
[=1]
kat- Katmak, eklemek.
k.-kıl 81b/13
k.-ma 47b/12
[=2]
kaṭar Ar. Sıra, dizi.
k.+da 48b/05
[=1]
katı Bk. **kaṭıḡ**
k. 22a/06, 61a/05
[=2]
kaṭıḡ Katı, sert; çok. Krş. **kaṭı**
k. 96a/06
k. (huy kaṭıḡ) 97b/09
k. érür 96b/12, 98b/04
[=4]
katl Ar. Öldürülme.
k. érür 24b/13
[=1]
kavl Ar. Söz, kelam.
k.+ıdın 86b/02
k.+ıḡa 2b/11
[=2]
kavla- Kazmak, eşmek.
k.-p 60b/10
[=1]
naḡb kavla- 60b/10
[=1]
kavla- Kovalamak, göndermek.
k.-dılar 72a/15
k.-p 18b/14
[=2]
kavm Ar. Aynı soydan gelen, dil, töre ve kültürleri ortak insan topluluğu, budun, kavim; topluluk.
k.-ı mas'ül 24b/05, 38a/01
k.-ı nā-kām 43b/04
k.+ıḡa 2a/07
k.+nıñ 12a/14, 5b/07
k. u qarındaş Akraba ve yakınlar
81b/02
[=7]
kayan Nereye, nerede.
k. 67b/01
k. sen 57a/08
[=2]
kayd Ar. Bağ, bağlama.
k. 21a/13, 56b/13
k. (çāhıḡa kayd kıl-) 41b/08
k. eyle- 31b/06
k. kıl- 33b/01
[=5]
kayda Nerede.
k. 65b/07
k. (her kayda) 54a/10
[=2]
kaydın Nereden.
k. 8a/08, 15b/07, 50a/01, 53a/05, 66b/06, 78b/09
[=6]
kayḡu Kaygı, tasa, dert.
k. 68a/09
[=1]
kāyim (< Ar. *kā'im*) Devam eden, sürüp giden, var olan.
k. bol- 47b/11
k. érdi 3b/03
[=2]
kayır- Döndürmek, çevirmek.
k.-dı 38b/15
[=1]
muḡkem kayır- 38b/15
[=1]
kayna- Coşmak, coşup taşmak.
k.-r érdi 83a/05
[=1]
kayşar Ar. Hükümdar.
k.-ı Rüm érür 49a/14
[=1]
kaysı Hangisi, hangi.
k. 9b/13, 14a/07, 15b/01, 58b/10, 88a/01, 92b/09
k. (her kaysı) 9a/12, 62b/12
k.+ḡa 68b/09
k.+nı 92b/10
k.+ñızḡa (her kaysı) 23b/12
[=11]
kayt- Dönmek, geri dönmek.

- ķ.** - ! 48b/14
ķ.-ay 56a/08
ķ.-ip 10b/10, 28b/12
ķ.-ip ķét- 30a/07, 102b/02
 [=6]
yanıp ķayt- 10b/10
 [=1]
ķaytar- Geriye döndürmek, çevirmek.
ķ.-dı 43a/10, 75a/08
ķ.-masa 28b/09
 [=3]
yolıdın ķaytar- 75a/08
yüzini ķaytar- 43a/10
 [=2]
ķayu Hangi.
ķ. 14a/07, 29b/11, 30a/05, 38b/05, 49a/03, 49a/03, 58b/10, 87b/15, 88a/01, 93a/02
ķ. érmiş 89a/02
 [=11]
ķazā Ar. Kaderin, Allah tarafından ezelde tâyin ve tespit edilen biçimde ve zamanda gerçekleşmesi.
ķ. 28b/09, 64b/05, 68a/13
ķ. dék 14b/11
ķ.+dın 6b/03, 9a/02, 9b/08, 12b/14, 16b/05, 22a/01, 22b/07, 30b/04, 35b/05, 41a/15, 58a/11, 60b/06, 66b/09, 71a/12, 95b/03, 99a/06
ķ.+ğa 47b/03, 80a/05
ķ.+sığa 69b/05
ķ. ve ķadar 69b/02
ķ. yaz- 18b/08
 [=25]
ķazan Çok miktarda yemek pişirmeye veya bir şey kaynatmaya yarayan büyük, derin kap, kazan.
ķ. as- 89b/09
ķ.+ğa 90b/10
ķ.+lar 91a/01
ķ.+lar as- 89b/03
ķ. yañlıĝ 91b/03
 [=5]
ķāzī Ar. Hâkim, kadı.
ķ. 77b/07
ķ. bol- 29a/10, 71b/09
 [=3]
ķazıl- Kazılmak, oyulmak, hakkedilmek.
ķ.-ğan 41b/07
 [=1]
- kebāb** Ar. Ateşte veya susuz bir kap içinde pişirilen et yemeĝi.
k. ét- 74a/05
k.+ın 74a/06
 [=2]
kebk-raftār Far. Keklik yürüyüşlü, yürüyüş ve hareketleriyle bir keklik kadar zarif olan.
k. 44b/02
 [=1]
kec Far. Eğri, çarpık; yassı.
k. (nā-hemvār hem kec bol-) 97b/06
k. bol- 97a/12
k. kıl- 65b/15
 [=2]
keçe Bk. kéçe
k. (her keçe) 32a/08
k. kündüz 57a/13
 [=2]
keç Bk. kéç
k. (tün yarımıdın keç) 58a/03
k. bol- (Vakit) İlerlemek. 56b/03
 [=2]
keç- Bk. kéç- 1
k.-ip érdi 3b/02
 [=1]
kecīn Far. Ham ipekten yapılmış
k. 23b/01
 [=1]
kef Ar. Elin iç kısmı, el ayası, avuç.
k. anguştı dalāyılı 98b/01
k. ü anguşt 98b/02
 [=2]
kel- 1 Bk. kél- 1
k.-ür érdi 74a/14
 2. Bk. kél- 10
k.-ip 12b/06
 [=1]
hoş kel- 12b/06
 [=1]
kelām Ar. Söz, ifade.
k.+ı 100a/15
k.-ı cān 44a/11
k.-ı maħbūb 39b/10
k.-ı Teñri 73b/01
k.+ıĝa 28b/02
k.+ıĝa (ĝamlıķ kelām) 58b/14
 [=6]
kelek Far. Şişirilmiş keçi tulumu üzerine

- yerleştirilen birbirine bağlı ağaçlardan ibaret, insan ve eşya taşımaya mahsus sal.
k. 69b/12
 [=1]
kelimāt Ar. Kelimeler, sözler.
k.+ın 3a/09
 [=1]
kelle-peş Far. Sığırların baş, ayak ve içkembelerini satan kimse.
k. 90b/02
 [=1]
kem Far. Eksik, noksan, az.
k. 52a/13, 96a/12
k. (zarradın kem) 16a/10
k. ber- 45a/12
k. bol- 41a/03, 54a/15, 97a/04
k.+dey 80a/12
k. durur 96a/07
k. kal- 46a/05, 51b/07
k. kem 36a/05, 41a/06, 56b/14, 60b/04, 61a/10, 80b/14
k. kem art- 101a/05
k. kem 52b/01
k. kem bol- 7a/04
k. kıl- 53b/07
 [=21]
kem-fahm Far. Anlayışı kıt, ahmak, akılsız.
k. 97b/15
 [=1]
kem-fahmīlīk Aptallık, ahmaklık.
f.+ka 96a/09
 [=1]
kemāhī Ar. Olduğu gibi, aynen, tam manasıyla.
k. 51a/13
 [=1]
kemāl Ar. Bilgi ve erdem bakımından olgunluk, yetkinlik, erginlik, eksiksizlik.
k.+i 38b/13, 54a/15
k.+i (şāhib-ı kemāl) 69b/15
k.-i ḥaṣmat 16b/15
k.+im 81b/05
k.+in (şāhib-ı kemāl) 71b/12
k.+iñ 41a/03
 [=7]
kemālāt Ar. Sahip olunan manevi hasletler, olgunluklar.
k. (şāhib-ı kemālāt) 40b/07
 [=1]
kemend Far. Kement.
k. bile (ḥīla-ı kemend) 34b/10
k.-ı ḥīla 7b/06
 [=2]
kemer Far. Bele bir kere dolandıktan sonra bağlanan veya tokalanan bel bağı.
k.+ini 100b/08
k.+ler 8b/11
k.+ler (zerrīn kemer) 31a/03
k.+ni 22a/10, 29b/13
 [=5]
kemhā Far. Simli kumaşla yapılmış palto.
k. 43a/01
 [=1]
kemīn I Ar. Pusuya gizlenmiş.
k.+dīn 78b/13, 82b/03
k. eyle- 32b/11, 82a/01
 [=4]
kemīn II Far. Az, çok az.
k.+i (kemīn bol-) 28a/04
 [=1]
kemīn-ver Far. Pusu tutulan gizli yer, pusu yeri; pusuda durma.
k. 17b/06
 [=1]
kemīne Far. Zavallı.
k. 69b/14
 [=1]
kenāre Far. Kenar; kasap çengeli.
k. (tūr-i kenāre) 82b/04
 [=1]
kenīz Far. Cariye, halayık.
k.+i 65a/04
 [=1]
kenīzek Far. Küçük cariye.
k. 43b/08, 45b/02, 46a/03, 46a/13, 46a/15, 46b/04, 47a/11, 47a/13, 47b/04, 48a/06, 48a/07, 48a/09, 48a/14, 48b/01, 49a/02, 49a/10, 50a/05, 59b/04, 76b/05
k. (her kenīzek) 44b/08
k.+dīn 31a/14
k. érūr men 69a/01
k.+ge 31b/15
k.+ler 31a/04, 31b/09, 44a/09, 59b/06, 63a/11, 76b/06, 77a/10
k.+ler bile 76a/10

- k.+lerde** 44b/10
k.+lerğa 36b/09, 43a/15
k.+lerni 44a/01
k.+ni 45a/02, 45a/08, 46b/06, 46b/09, 48a/11
 [=40]
- kenîzeklik** Caryelik, kölelik.
k. eyle- 39a/08
 [=1]
- kentî** Bir kent, şehir.
k. 61b/14
 [=1]
- kerâmet** Ar. Keramet, olağanüstü durum.
k. 25b/10
k. (şâhib-ı kerâmet) 87a/01
k. eyle- 102b/08
k.+i 39b/12, 99b/08
k.+idür 21a/01
k. maḥzanı 24b/09
k. nı‘matı 90a/10
k. şun‘ı 24b/12
k. taḥtı 2b/03
 [=10]
- kerâna** Far. Uç, kıyı, kenar.
k. 79b/14
k. tol- 73a/14
 [=2]
- Kerbelâ** Ar. Irak’ta Hz. Hüseyin’in şehit edildiği yer.
K. yañlıg 89a/15
 [=1]
- kerek** Gerek, lazım, icap.
k. 17a/12, 20b/10, 63a/13
k. bol- 46a/09
k.+dür 73b/10
k. kim 19b/14
k. yok 91a/10
 [=7]
- kerem** Ar. Bağış, lütuf, cömertlik.
k. (cūd u kerem) 5b/04, 5b/07
k. birle 24a/11, 33a/05, 38a/12
k. dar-gāhı 27a/10
k. daryāsı 5a/02
k. ḥ‘ānı Kerem sofrası. 75b/04
k. ḥazāyını 12a/09
k.+din 2a/14, 5a/06, 11b/12, 18a/06, 25a/11, 39a/15, 69a/06
k.+din (cām-ı kerem) 5a/13
k.+din (cūd u kerem) 99b/03
k. eyle- 10a/13, 16b/06, 70a/12, 75a/01
- k. ét-** 3b/14
k. kıl- 18a/03
 [=24]
- kerem-kış** Far. İşi cömertlik olan, çok cömert.
k. (şâh-ı kerem-kış) 11a/09
 [=1]
- kerh** Ar. İğrenme, tiksınme.
k. 34a/12
 [=1]
- kerîme** Ar. Ayet.
k. 5b/03
k.+sin 3a/11
 [=2]
- kes-** Bk. kés-
k.-gil 95a/05
 [=1]
- kesâfet** Ar. Bulanıklık, pislik.
k. 12b/02, 57a/09, 72b/07, 90a/15
 [=4]
- keşâle (?)**
k. eyle- 37b/10, 47a/05, 65a/11, 101a/07
 [=4]
- keşf** Ar. Allah tarafından ilham olunma.
k. 24b/13
k. (aşḥâb-ı keşf) 24b/07
k. (şâhib-ı keşf) 25b/10
 [=3]
- ket-** 1. Bk. két- 1
k.-eyin 6a/05
k.-iben 87a/03
k.-ip 16b/04, 62b/02
k.-ipdür 64b/11, 66a/11
k.-ti 64b/15
 2. Bk. két- 2
k.-ip 22a/03, 31b/01, 68a/13, 77a/09, 77b/01, 91a/04
k.-ti 4b/11, 34b/05, 80b/13
 3. Bk. két- 4
k.-ip 60a/03
 4. Sıkıntıdan kurtulmak.
k.-iben 85b/05
 [=18]
 ‘aḫl ket- 77a/09
 élgidin ihtiyârı ket- 22a/03
 kuvvatıdın ket- 34b/05
 özidin ket- 31b/01, 80b/13
 özidin bî-hüş ket- 4b/11

şabr u qarârı ket- 77b/01, 91a/04
[=8]
alıp ket- 6a/05, 64b/15
[=2]
ketf Ar. Omuz, omuz kemiği, kürek kemiği
k. 96a/10
k.+ığa sal- 60a/04
k.+i 98a/13, 98a/15
k.+niñ (arka u ketfniñ dalâyılı) 98a/12
[=5]
kevâkib Ar. Yıldızlar.
k.+din 1b/03, 32a/13, 41b/06
[=3]
kevneyn Ar. İki alem.
k. (maydân-ı kevneyn) 2b/07
[=1]
kevşer Ar. Cennette bir nehir veya havuz.
k. 4b/15
[=1]
key- Giymek.
k.-di 28b/14
k.-iben 21b/06, 40b/09
k.-ip 16a/11, 62a/05, 77b/01
[=6]
çıkıp key- 28b/14
[=1]
keydür- Giydirmek.
k.-di 16a/13, 49a/12
k.-diler 63b/02
k.-üp 33a/09
k.-eyin 38b/09
[=5]
libâs keydür- 16a/13
ton keydür- 38b/09
[=2]
keyfiyet Bk. **keyfiyyet**
k.+idin 98b/07
[=1]
keyfiyyet Ar. 1. Bir şeyin taşıdığı şu veya bu hâl, vasıf, nitelik; iş.
k.+i 57b/08
k.+ige 29b/01
k.+ini 49a/12, 56b/11
k.+ini kör- 36b/06
[=5]
keyin 1. Sonra.
k. 50b/02, 51a/13, 63b/05, 79b/12
2. Arka, ard.

k.+idin (keynidin) 14a/03, 62a/08
[=7]
keykubâd Far. Büyük padişah.
k. 3b/09
[=1]
kez- Gezmek.
k.-iben 29a/01, 43a/13, 79b/06
[=3]
kezzâb Ar. Çok yalan söyleyen kimse, çok yalancı.
k. érür 97a/15
[=1]
kéçe Gece. Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman. Krş. **keçe**
k. 41b/01, 60a/03, 73a/05, 79a/11, 79a/12, 9b/10
k. (bir kéçe) 7a/11, 41a/15, 42a/12, 48b/02, 64b/03, 68a/01
k. bilen (bir kéçe) 67a/01
k. (bu kéçe) 55b/08, 65a/04, 79a/03
k. (her kéçe) 47b/12, 78b/09
k. (karangu kéçe) 73b/09
k. (ul kéçe) 83b/07
k. kündüz 8b/08, 11a/15, 17a/03, 21b/03, 28b/15, 46b/13, 54a/10, 70a/06, 71a/06, 91a/13
k.+ni (karangu kéçe) 60b/07
k.+niñ 73a/04
k.+si (hicran kéçesi) 9b/04
[=33]
kéç Geç, belli bir zamandan sonra olan.
Krş. **keç**
k. 48a/13
k. (értedin kéç) Sabahtan akşama. 87b/03
k. ol- 54a/02
[=3]
kéç- 1. Geçmek, sürüp gitmek. Krş. **keç-**
k.-ip 5b/14, 46b/10
2. Vazgeçmek.
k.-er men 13a/07
k.-üpdür 68b/11
[=4]
sardın kéç- 13a/07
[=1]
kéçür- I 1. Yaşamak, yaşayıp tüketmek; zaman harcamak; geçirmek.
k.-di 11b/14, 15a/06, 34b/04, 37b/03, 51a/14, 75a/11

k.-düm 3a/15
k.-gey 11a/03, 70b/10
k.-gıl 52a/03
k.-me 47b/07
k.-üp 32b/07, 36b/11
 [=13]
avkāt kéçür- 32b/07, 52a/03, 70b/10
rūzgār kéçür- 11a/03, 11b/14, 51a/14
ḥayālğa kéçür- 75a/11
‘umr kéçür- 3a/15
 [=8]
kéçür- II Affetmek, bağışlamak.
k.-gıl 48b/15
 [=1]
güneh kéçür- 48b/15
 [=1]
kékiz Palas, keçe.
k.+ge (aḳ kékizge sal-) 77a/12
 [=1]
kél- 1. Ulaşmak, varmak, gelmek.
Krş. kel- 1
k.- ! 55a/05, 99a/01
k.-di 7a/13, 8a/12, 11a/04, 18a/07, 26a/06, 26b/03, 30a/09, **k.-di** 31b/03, 33b/09, 37b/01, 42a/05, 54a/03, 65b/03, 76b/09, 77a/12, 77b/02, 82b/03, 83a/15, 94a/02, 94b/13, 95b/03, 99a/06, 100a/12, 101a/11
k.-diler 29a/08
k.-edür 14a/04, 14b/10
k.-elük 45a/14
k.-eyin 76a/01
k.-gen 13a/14, 30a/04, 32b/01, 33a/10, 53b/11, 70a/08, 77a/14, 80b/07, 92a/09, 99a/01
k.-gen bile 75a/05
k.-gendür 94b/05
k.-geni 78a/05
k.-genini 54b/12
k.-genleriğa 19b/12
k.-gey 55a/02, 58a/04, 81b/04
k.-gey sen 48a/09
k.-gıl 10b/10, 11b/03, 53a/15
k.-gıl 52a/02
k.-günçe 46a/09
k.-iben 6a/15, 30a/03, 43b/07, 60b/11, 84a/06, 89b/14

k.-iñ 30a/01, 30a/01
k.-iñiz 75a/07
k.-ip 2b/07, 11b/04, 11b/05, 13b/04, 15a/12, 38a/10, 39a/01, 40b/12, 46a/11, 47a/02, 53a/04, 53b/15, 58a/12, 59b/05, 60b/08, 62b/08, 64a/13, 67b/15, 68a/04, 81b/11, 82a/08, 86a/04, 92a/10, 98b/13
k.-ip édi 101b/12
k.-ip érdi 20a/13, 60b/12, 102a/07
k.-ip érdim 9a/04
k.-ip men 55b/13
k.-ip oltur- 94b/15
k.-ipdür 68b/09, 73b/04
k.-mağı 18b/14
k.-mağığa 55b/11
k.-me 56b/06
k.-mes 79a/15
k.-mesün 47b/09
k.-mey 64b/11
k.-se 30a/02, 30a/06, 46a/08, 52a/12, 63a/01, 64a/02
k.-sün 38b/08, 46b/08, 47a/11, 78b/04
k.-üp kél- 82a/05
k.-ür 55a/03, 55a/10, 79b/15, 81b/10
k.-ür bol- 50a/13, 91b/06
k.-ür édi 34b/01, 100a/09
k.-ür édiler 44a/07, 100b/02
k.-ür érdi 51a/06, 52a/06, 58a/13, 78a/13
k.-ür miz 59b/10
k.-ür sen 55b/15
k.-ürğa 84a/04
 2. Doğmak, yaşamak, dünyaya gelmek.
k.-ip 70a/09
k.-ipdür 57b/07
k.-megey 44b/05, 95b/09
k.-mes 76a/06, 101a/12
 3. Gönderilmek, bir yerden alınıp, bir yere ulaştırılmak.
k.-gen érdi 52a/14
k.-ipdür 11a/11, 53a/05, 53a/06
 4. Uygun görülmek, uygun olmak.
k.-di 3b/15, 95a/13, 97a/01
k.-ip érdi 73a/13, 98a/10
k.-ipdür 99a/11

5. (Koku, ses ve sesle ilgili şeyler için) duyulmak.
k.-iben 13b/10, 66a/03
k.-ür 22b/09, 82a/02
 6. Olmak, uğramak.
k.-gen balā 12a/12, 47b/03
k.-ür 47b/13
 7. İntikal etmek, varlığını devam ettirmek.
k.-di 87a/13, 98b/11
k.-ür 95a/12
 8. (Bir şey) belli bir zamana rastlamak.
k.-di 92a/04
k.-ür bol- 89a/04, 93a/04
 9. İsabet etmek, rastlamak.
k.-di 56a/12
k.-gen cā 45b/12
 10. (Şöyle veya böyle) Etki bırakmak, ... etkisi bırakmak.
Krş. kel- 2
k.-di 44b/03
k.-ip 57b/06, 99a/14
 11. Neşet etmek, hasıl olmak.
k.-di 28a/01
k.-ipdür 18a/12
k.-ip érđi 42a/11
 12. Dönmek.
k.-se 25b/04 (Tekrar dirilmek)
 13. İhtiyacını duymak, hissetmek.
k.-mey 83b/07
 14. Yönelme durumundaki bazı kelimelerle yardımcı fiil görevinde kullanılır.
k.-di 77a/11, 84b/06, 85b/15
k.-geni 10a/10, 57a/04
k.-ip 86a/02, 10a/04
k.-medi 77b/12
 [=178]
āfat kél- 47b/13
āhasta kél- 59b/05
aldığa kél- 11a/04, 33b/09, 42a/05, 77b/02, 84a/06
āvāz kél- 22b/09
bā-hem kél- 89a/04, 92a/04, 93a/04
dādğa kél- 60b/11
dalil kél- 95a/13
élgidin né kél- 58a/04
ḥatırığa kél- 77b/12

ḥayālğa kél- 10a/10
ḥoş kél- 99a/14
hūşığa kél- 10a/04
manzılığa kél- 83a/15
mıhmān kél- 13b/04
mumtāz kél- 44b/03
muwāfıq kél- 99a/11
nıhānī kél- 60b/08
nışān kél- 98a/10
özığa kél- 57a/04, 86a/02
özige kél- 77a/11
sayl kél- 89b/14
şūrat-ı aşığa kél- 85b/15
şūrat-ı aşıge kél- 84b/06
uyatı kél- 47b/09
uykusu kél- 83b/07
 [=32]
alıp kél- Getirmek. 7a/13, 11b/03, 26b/03, 30a/01, 30a/04, 30a/06, 34b/01, 38b/08, 39a/01, 44a/07, 46a/08, 52a/02, 53a/15, 55a/05, 75a/05, 75a/07, 76a/01, 80b/07
barıp kél- 46a/09
çıkıp kél- 26a/06
tapıp kél- 46b/08
yanıp kél- 31b/03
yügürüp kél- 29a/08
 [=23]
kéliş barış Gitme gelme, geliş ve gidiş, hareketlilik.
k. 7a/04, 15b/14
 [=2]
kéltür- 1. Getirmek.
k.-di 56a/13, 64b/05, 67a/08
k.-gil 46b/04
k.-üp 63b/08
 2. Yardımcı fiil olarak kullanılır
k.-di 16a/03, 19b/07, 48a/06, 58b/09, 66b/12, 95a/09
k.-dük 92a/14
k.-düm 50a/10
k.-gey 12a/09
k.-gil 88b/08
k.-üp 45b/11, 63b/02, 69b/03
 [=18]
aldığa kéltür- 63b/08
anām kéltür- 66b/12
ba-cā kéltür- 16a/03, 19b/07, 45b/11, 48a/06, 50a/10, 63b/02, 88b/08, 92a/14

- īmān keltür-** 95a/09
ķuvvat keltür- 58b/09
nihānī keltür- 63b/08
numāyiş keltür- 12a/09
navazışge keltür- 69b/03
 [=15]
kēñ Geniş.
k. 96a/03
k. édi 100a/11
k. érür 97a/14, 98a/13
 [=4]
kēñeş Danışma; öğüt, akıl; meclis, şura.
k. eyle- 7a/07
k. kıl- 62b/12
 [=1]
kés- Kesmek. Krş. **kes-**
k.-di 23a/14
k.-er érdi 21b/11
k.-er men 24a/03
k.-gey 58a/09
k.-ip 95a/09
k.-ti 61a/02
 [=6]
baş kés- 21b/11, 24a/03
başın kés- 23a/14
başını kés- 58a/09
 [=4]
két- 1. Gitmek, bir yerden uzak bir yere hareket etmek. Krş. **ket- 1**
k.-er 7a/12
k.-er men 16b/07, 16b/07, 18a/14, 30a/07
k.-erdin 56a/06
k.-erğa 81b/06
k.-gen 78a/13
k.-mağı 64b/10
k.-mağını 78b/04
k.-maķ 79b/03
k.-me 16a/05
k.-mek 101a/02
k.-sün 72a/12
k.-ti 14a/03, 28b/12, 82a/15, 83b/10, 102b/02
 2. Yok olmak, elden çıkmak.
 Krş. **ket-2**
k.-di 71b/14
k.-ip 54a/12
k.-mes 98a/02
k.-mesün 86b/07
k.-ti 36b/12, 45a/07
 3. Ölmek
k.-gen 25b/04
k.-megey 27a/01
k.-ti 82b/12
k.-tiler 51a/05
 4. Kaybolmak, gitmek. Krş. **ket-3**
k.-er 94a/15
k.-ti 101a/06
 5. Ulaşmak, erişmek.
k.-gen 80b/01, 82a/07
 [=33]
bar-bād két- 36b/12
élikdin két- 86b/07
ķolidin iħtiyārı két- 45a/07, 71b/14
yıraķ két- 16a/05, 72a/12
 [=6]
alıp két- 64b/10
ķayıp két- 30a/07, 102b/02
uçup két- 82a/15
 [=4]
kétür 1. Sunmak.
k.- ! 5a/13, 12a/03, 20b/05, 26b/07, 39b/01, 69a/15, 86a/09, 93a/14
 2. Getirmek.
k.-üp 99a/03
 [=9]
kéz- Gezmek, dolaşmak.
k.-di 35a/05
k.-ip 64b/12
 [=2]
ķıbla-gāh Far. Kible yönü; *mec.* Sığınılan, başvurulmuş yer.
ķ.+ım 42a/10
 [=1]
ķıdva Ar. Bir sınıfın veya topluluğun başında olan kimse, kendisine uyup ardından gidilecek kimse.
ķ.+sı (maşāyih ķıdvası) 24b/07
 [=1]
ķıl- Etme, eylemek, yapmak.
ķ.- ! 27b/12, 31b/12, 31b/12, 36b/06, 46b/06, 63b/11
ķ.-a 27a/02
ķ.-a' lmas 87a/04
ķ.-adur 22a/11
ķ.-adur men 54a/10
ķ.-alük 19a/12, 38b/02, 48a/08
ķ.-ar érdi 16b/03
ķ.-ay 101b/14, 54a/14, 5a/14,

63a/10, 64b/02, 66b/07, 69b/01,
84a/06, 93a/15
ķ.-ay-dép 4a/12, 56b/09, 61b/08,
61b/08, 66b/13, 66b/13
ķ.-ay dép 2a/04, 56a/07
ķ.-ay men 56a/14
ķ.-aydır 91a/15
ķ.-ayın 81b/03
ķ.-aylık 72a/10
ķ.-dı 2a/07, 2a/08, 6a/07, 6a/15,
6b/01, 6b/01, 7a/14, 7b/06, 7b/06,
7b/14, 8a/01, 10a/06, 10a/13,
10b/02, 10b/02, 14b/12, 15b/06,
16a/14, 16b/09, 17b/05, 17b/05,
18b/01, 18b/03, 19a/03, 19a/05,
20a/04, 20b/01, 20b/02, 21b/02,
22b/02, 22b/02, 22b/08, 23a/13,
24a/06, 25b/01, 26b/06, 26b/06,
27b/05, 27b/11, 31b/02, 32a/02,
32b/11, 33b/01, 34a/04, 34a/06,
34a/15, 35a/11, 35b/01, 35b/08,
36a/03, 36a/12, 36b/09, 37a/09,
38a/15, 38b/03, 39a/01, 39a/08,
40a/01, 40b/05, 40b/06, 41a/10,
41b/13, 42a/13, 42a/15, 42a/15,
43a/06, 43b/12, 45a/03, 45a/13,
45b/11, 45b/14, 46a/04, 46a/11,
46b/11, 47a/05, 48a/02, 48a/03,
49a/08, 49a/09, 49b/04, 49b/14,
51a/02, 51b/14, 53a/05, 53b/12,
54b/02, 54b/04, 54b/09, 54b/10,
55a/09, 55a/13, 56a/03, 56a/07,
56a/12, 56a/13, 56b/03, 56b/11,
57a/14, 57b/14, 58a/06, 58a/14,
58b/12, 59b/02, 59b/08, 60a/01,
60a/06, 61a/01, 61a/03, 61a/04,
62a/03, 62a/11, 63b/08, 63b/09,
63b/10, 64a/06, 64b/06, 65a/03,
65a/05, 65a/11, 65a/12, 65b/01,
65b/03, 65b/06, 66b/04, 66b/14,
67b/07, 68b/07, 69a/04, 69a/07,
71b/05, 73b/03, 74a/06, 74a/12,
75a/10, 75a/14, 75a/14, 77a/09,
77a/09, 77b/04, 77b/05, 77b/11,
78a/03, 78b/07, 78b/08, 79a/04,
79a/05, 79b/06, 80a/04, 80b/14,
81a/01, 81a/11, 82a/01, 82b/04,
82b/05, 84a/02, 84a/07, 84a/10,
84b/04, 84b/06, 85a/01, 85a/06,
85a/11, 85b/03, 85b/03, 85b/15,

86a/04, 86a/07, 87b/02, 87b/10,
88a/07, 88b/12, 89a/15, 90a/09,
90b/09, 90b/12, 91a/08, 94a/08,
95a/02, 95a/07, 98b/12, 99a/14,
99b/13, 99b/13
ķ.-dı-ki 61a/11
ķ.-dı ki 60b/02, 90a/05
ķ.-dılar 15b/14, 19a/11, 24a/04,
28a/15, 30a/11, 39a/09, 39a/14,
41a/02, 43b/13, 43b/08, 52b/01,
59b/05, 59b/06, 60a/05, 65b/04,
89b/08, 90a/14, 94a/13
ķ.-dım 15b/15, 28b/04, 3b/05,
76b/03, 81a/09, 88a/02
ķ.-dın 49a/05
ķ.-dınız mu 91b/07, 92a/09
ķ.-ğan 37a/10, 53a/08, 86a/09,
89b/07, 92a/06
ķ.-ğanlarğa 19b/12
ķ.-ğanlarını 11b/10
ķ.-ğay 23a/07, 24b/15, 27a/14,
32b/03, 33a/05, 50b/06, 75b/06,
75b/06
ķ.-ğaylar 12a/12
ķ.-ğıl 10b/05, 10b/05, 29b/01,
36b/01, 47b/13, 49a/02, 71b/15
ķ.-ğu dek 20b/12
ķ.-ğuçı 9b/05, 9b/05
ķ.-ğuluğdur 70b/13
ķ.-ğunça 51b/10
ķ.-ğusı 33a/06
ķ.-ıban 6b/13, 8a/12, 11b/13,
14a/02, 19a/10, 20a/08, 20a/13,
20b/03, 22a/13, 25a/09, 26b/02,
27b/07, 32a/15, 36a/04, 36b/04,
43a/02, 44a/06, 50a/05, 53b/10,
55b/08, 59b/15, 63b/03, 63b/09,
65b/15, 66a/09, 67b/12, 67b/13,
70b/03, 79a/06, 79b/07, 80b/08,
82b/10, 84a/11, 88a/04, 88a/13,
91a/06
ķ.-ıñ 45a/11, 70a/13
ķ.-ıñız 29a/10
ķ.-ıñlar 23b/10
ķ.-ıp 3a/15, 4b/01, 4b/09, 6a/10,
6b/02, 6b/06, 9b/15, 10a/03,
11b/09, 13a/15, 14a/01, 14a/13,
17b/02, 18b/10, 19a/03, 19a/05,
19a/08, 19b/03, 20a/10, 20a/12,
22a/04, 22a/07, 29a/05, 30a/04,

31b/08, 32a/04, 32a/12, 34a/02,
 35a/05, 36a/10, 38a/14, 39a/02,
 39a/13, 40a/11, 40a/13, 40b/11,
 41a/13, 41b/12, 42b/03, 43a/04,
 43a/12, 44a/01, 45b/10, 46a/06,
 47a/08, 48b/08, 48b/12, 49a/07,
 49b/01, 49b/07, 49b/11, 50b/08,
 50b/09, 51a/01, 51a/03, 51a/09,
 52b/09, 53b/09, 55a/02, 56a/02,
 56b/10, 57a/03, 57a/13, 57b/08,
 59a/12, 60a/06, 60a/08, 60b/01,
 61b/14, 62a/04, 65b/12, 68a/11,
 74a/05, 77b/03, 78a/12, 80b/08,
 80b/10, 82a/03, 82a/14, 82b/07,
 82b/14, 83a/12, 83b/09, 84a/09,
 85a/04, 85a/13, 85b/13, 86b/01,
 86b/02, 90a/04, 90b/14, 91b/10,
 92a/03, 95b/04, 101b/08, 102a/03
ķ.-ip bar- 61b/05
ķ.-ip érđi 57b/12
ķ.-ip érđim 50b/04
ķ.-ip men 14b/07
ķ.-ip sen 91a/12, 92b/10
ķ.-ipdur 11a/02, 16b/13, 23b/15,
 31a/02, 31b/11, 31b/11, 35b/09,
 41b/03, 41b/15, 53a/06, 53b/05,
 57b/04, 57b/06, 62b/07, 92a/13
ķ.-ipdurlar 92b/07
ķ.-ip oltur- 55a/10
ķ.-ma 7b/13, 7b/13, 13b/05, 72a/01,
 73a/09
ķ.-madı 9a/14, 38a/04, 55a/14,
 61a/06, 63b/14
ķ.-madıñ 13b/04
ķ.-mağay 12a/15, 19b/14
ķ.-magaylar 22a/15
ķ.-mağı 3a/10
ķ.-mağıl 42b/07
ķ.-maķ 9a/10, 10a/12, 18a/03,
 20b/10, 35a/07, 54a/09, 86b/04,
 86b/06
ķ.-mam 41b/11
ķ.-mas 27b/04, 30a/08, 44b/10,
 98b/09
ķ.-mas éđi 12b/11
ķ.-mas érđi 92a/07
ķ.-masa 7a/06
ķ.-masek 73b/05
ķ.-may 16a/12, 6a/12, 71b/09,
 91b/08

ķ.-mayın 14b/08, 17a/09, 36b/12,
 44a/03, 49a/01, 53b/07
ķ.-mışığa 75a/03
ķ.-mışıge 13a/12, 70b/13
ķ.-mışlarını 93a/11
ķ.-sa 24a/10, 33b/01, 35b/03,
 37a/15, 59a/05, 61b/10, 81b/06,
 88a/05
k.-sam 17a/06, 28b/07, 38b/11
k.-sañ 15b/09, 33a/07, 33a/07,
 66b/03
ķ.-sek kerek 17a/12
k.-sun 26a/01
ķ.-sun-kim 26b/13
ķ.-sun-dép 4b/05
ķ.-ur 7a/08, 17a/04, 29b/09, 31a/05,
 38a/12, 41b/08, 42b/10, 45b/06,
 4a/01, 50b/12, 55a/04, 62b/12,
 64a/05, 73b/09, 83a/10, 88b/13,
 90b/05
ķ.-ur bol- 64a/03, 78a/09, 87b/11,
 93a/05
ķ.-ur érđi 11b/07, 12b/09, 14b/05,
 32a/10, 35a/13, 48b/01, 51a/06,
 52b/04, 58b/05, 59a/07, 59b/01,
 66b/08, 78b/12, 79a/11, 89a/07,
 90a/09, 90a/12, 90b/03, 100b/11
ķ.-ur érđiler 43b/06, 52b/05,
 90a/15
ķ.-ur érđük 49b/02, 73b/08
ķ.-ur men 7b/10, 24a/03, 28b/03,
 58a/05
ķ.-ur mız 35a/01, 35a/01, 59b/10,
 63a/06, 63a/06, 63a/07
ķ.-ur mu 28a/04
ķ.-urđı 34b/12, 48b/07
ķ.-urğa 47b/07
ķ.-urlar 44a/15, 94a/03, 94a/03
 [=565]
ābād kıl- 2a/04, 10b/02, 63a/10
ābād u ma‘mūr kıl- 63b/03
‘adālat kıl- 71b/09
‘adat kıl- 9b/15, 43b/06
āfarīn kıl- 48a/03, 68b/07
afsūn kıl- 78a/09
afsūs kıl- 43a/06
āgāh kıl- 49a/02, 63b/08, 66b/07,
 70a/13, 95a/02
āgrāz kıl- 80a/04
āgūş kıl- 37a/09, 49b/07, 77b/11,

90b/12
 āhastā kıl- 10b/05
 ‘akīdat kıl- 17a/04
 ‘ahd u paymān kıl- 55b/08, 63b/09
 āmāda kıl- 45a/11
 amr kıl- 45b/14, 65b/01
 andāz kıl- 84a/07
 andīša kıl- 26b/06
 ‘arz kıl- 24a/04
 ‘āşık kıl- 2a/08
 āşyāna kıl- 79b/07
 āşnālīk kıl- 67b/07, 68a/11
 ‘atā kıl- 18b/01, 32b/03
 āvāra kıl- 7b/13, 35a/05
 āvāz kıl- 59a/07, 81b/06
 avsāf kıl- 54b/10
 ‘ayān kıl- 3b/05, 28a/15, 30a/08
 āzād kıl- 58a/05, 69a/07
 ‘azāyım kıl- 38b/11
 ‘azm kıl- 19a/12, 28b/07, 39a/14, 55a/04
 bad-nām kıl- 91a/08
 bağrını hūn kıl- 42b/03
 band kıl- 7b/06, 22b/02, 62a/04, 75a/14
 başını ham kıl- 58a/14
 bātıl kıl- 45b/06
 bazl kıl- 91a/06
 bazmını germ kıl- 16b/03
 bī-cān kıl- 17b/05
 bī-hūş kıl- 77a/09
 bī-tāb kıl- 32a/02
 bī-vafālīk kıl- 35b/09
 birūn kıl- 55a/09
 bismil kıl- 74a/05
 bunyād kıl- 10b/02, 85a/11
 çāhıga kayd kıl- 41b/08
 cānı bile hūrmāt kıl- 33a/06
 cānı bile ihlāş kıl- 75b/06
 cānı birle ihlāş kıl- 16a/14
 cānıdın sīr kıl- 42b/10
 cavlān kıl- 22b/08, 39a/13, 53b/12
 cılva kıl- 42a/13, 59a/05
 cūd u ihsān kıl- 44a/01
 cudā kıl- 9a/10
 cudālīk kıl- 90a/14
 cūş kıl- 5a/14, 99b/13
 çahga mahbūs kıl- 66b/04
 çapduk kıl- 46b/11, 48a/08

dāhıl kıl- 14b/05, 90b/14
 dāmād kıl- 18b/03
 dāniş kıl- 27a/02
 dard kıl- 44a/15
 darmān kıl- 27b/12
 da‘vā kıl- 14b/07, 31b/11, 94a/03, 9b/05
 da‘vat kıl- 49b/14
 davlat üyini gülşen kıl- 40b/05
 dıl-darlıg kıl- 34a/02
 dıl-gīr kıl- 72a/01
 dīvāna kıl- 7b/13, 42a/15
 du‘ā kıl- 54b/04, 65b/04
 du‘āt kıl- 4b/09
 engīz kıl- 90b/09
 idrāk kıl- 65a/05
 eşek kıl- 85a/04
 fadā kıl- 17a/12
 fahm idrāk kıl- 50b/04
 farāmūş kıl- 41b/11, 84a/11
 fark kıl- 9a/14
 faryād kıl- 57a/13, 71b/05, 82b/05, 100b/11
 faryād u afgān kıl- 88b/13
 farzand kıl- 75a/14
 fāş kıl- 63b/14
 ğadālīg kıl- 6b/02
 ğārat kıl- 51a/01, 65b/12
 gaşt kıl- 89a/15
 ğavgā kıl- 31b/11, 94a/03
 giryān kıl- 14a/02
 güftār kıl- 73b/03, 81a/11
 güm kıl- 10a/12
 gümān kıl- 22a/15
 güzār kıl- 19a/05
 h‘āhiş kıl- 23b/10
 hālāla kıl- 7a/06
 hālī kıl- 39a/02
 ham kıl- 23b/15, 51b/10
 hām kıl- 27b/04
 hamāyıl kıl- 62a/11
 hamla kıl- 51a/02
 han kıl- 35a/01, 63a/06
 hanlık kıl- 46a/06
 harc kıl- 32a/10
 hāşıl kıl- 61b/08, 66b/13
 hasta kıl- 57b/12
 havāla kıl- 15b/15, 47a/05, 55a/13, 62a/03, 65a/11, 79a/05
 hayr sahāvat kıl- 90a/09

hazl oyun kıl- 91a/15
 hāzm kıl- 29b/09
 hedef kıl- 12a/12
 hem-hāna kıl- 42a/15
 hengāmını germ kıl- 41a/13
 hıdmat kıl- 63b/11, 66b/08, 84a/06
 hısāb kıl- 41a/02
 hışārī kıl- 19a/05
 hıyānat kıl- 6b/06
 hızmāt kıl- 50b/08, 77b/03
 hikāyet kıl- 36a/12, 83a/10
 hıla nış kıl- 56a/14
 hıla kıl- 85b/15, 92a/07
 Hudāğa şükür kıl- 64a/06
 Hudāyığa ʿibādat kıl- 93a/05
 hukm kıl- 26b/02
 hukm-ı lāyık kıl- 92a/13
 hukmını kıl- 91b/07
 hurmat kıl- 53b/10, 91a/12
 hurüş kıl- 99b/13
 huşūmat kıl- 19a/03
 huşyār kıl- 56b/03
 hoş kıl- 30a/04
 huşk kıl- 59b/06
 ʿibādat kıl- 54a/14, 92a/03
 ʿibādāt kıl- 54a/10
 ibrām kıl- 6a/07
 icābat kıl- 69a/04
 ictināb kıl- 86b/02
 ihtiyār kıl- 34a/15
 ikāmat kıl- 44a/03
 iltimās kıl- 37a/10
 ʿimārat kıl- 40a/11
 inʿām kıl- 90a/12
 ʿināyat kıl- 40a/01
 irāda kıl- 59b/02
 isbāt kıl- 4a/12
 iskāṭ kıl- 23a/13
 isrāf kıl- 35b/08
 istibāḥat kıl- 90a/15
 istiğfār kıl- 85b/03
 istikāmat kıl- 3a/15, 90a/09
 işārat kıl- 16b/09, 59b/08, 95a/07
 ʿışkı cüş kıl- 77a/09
 ʿışrat kıl- 78b/07
 ʿışva kıl- 36b/09
 ızhār kıl- 33a/07, 49a/09, 54b/09, 56b/11, 74a/06, 85a/13, 85b/03
 ʿizzat kıl- 52b/04

ihsān kıl- 13b/04, 63b/09
 iki ʿālamnı farāmūş kıl- 22a/13, 27b/07, 66a/09
 ʿilāc kıl- 38a/12
 ism kıl- 94a/13
 iş kıl- 72a/10
 ʿış ü ʿışrat kıl- 61b/10
 kaddın ham kıl- 46a/11
 kaddını ham kıl- 88a/04
 kahr kıl- 13a/15, 48b/01
 kāmātını āzād kıl- 60a/06
 kāşın kıl- 31a/02
 kaṭ ʿ-ı manāzıl kıl- 43a/04
 kaṭ ʿ-ı masāfat kıl- 14a/13
 kayd kıl- 33b/01
 kec kıl- 65b/15
 kem kıl- 53b/07
 kerem kıl- 18a/03
 kéneş kıl- 62b/12
 kılāda kıl- 86a/04
 kirişme kıl- 32a/04
 köç kıl- 43b/13
 könlidin dūr kıl- 32a/12
 könlini rış kıl- 57b/06
 közini hıra kıl- 49b/11, 82a/03
 közini yaş kıl- 80b/08
 küşada kıl- 53b/05
 lāzım kıl- 12b/11
 maʿdūm kıl- 22a/11
 maḥram kıl- 11b/13, 27b/11, 49a/01, 63b/10
 maḥrūm kıl- 19b/14
 maḥv kıl- 82b/10
 malāmat kıl- 79a/11
 mamnūn kıl- 53b/09
 manzıl kıl- 6a/10
 manzūr kıl- 13b/05, 16a/12, 45a/03
 marāḥıl kıl- 61b/14
 mardūd kıl- 49b/01
 marfū ʿ kıl- 6a/15
 marḥamat kıl- 83a/12
 maskan kıl- 41b/03, 98b/12
 maşvarat kıl- 8a/12, 19a/11
 māyıl kıl- 61a/03, 61b/08, 82b/14
 mazbūt kıl- 36b/04
 muʿaddal kıl- 36a/04
 muʿayyan kıl- 19b/03, 43b/08, 49a/08
 mubaddal kıl- 53a/05

mubayyan kıl- 36a/10,
 57b/14, 58a/06, 93a/15
mudāvamat kıl- 3a/10
muhayyā kıl- 39a/09, 46b/06,
 77b/05
muḥkem kıl- 56b/10, 94a/08
muḥtāc kıl- 90b/05
mulāḥaza kıl- 86b/06
mulākāt kıl- 15b/06, 25b/01,
 45b/10
munācāt kıl- 102a/03
munādī kıl- 26a/01, 49b/04,
 89a/07
munkasım kıl- 20a/08
muntaḥab kıl- 86b/01
musāfir kıl- 24b/15
musahḥar kıl- 19a/08
muşammam kıl- 27b/05, 32b/11
musatṭah kıl- 20a/10
muvāfaqatçılık kıl- 86b/04
muvāfık kıl- 92b/07
muyassar kıl- 54b/02
mujda-ı ‘iṣ ü ṭarab kıl- 31b/12
mükerrem kıl- 33a/05, 38a/15
mükerrer kıl- 58b/05
nadāmatlar kıl- 78b/12
nağma-sarālİK kıl- 78a/12
naql kıl- 91b/10
nāla kıl- 64a/03
nāla u zār kıl- 48b/07
nāliş kıl- 36a/03
nam kıl- 56a/02
namūdār kıl- 24a/10
nāmūs kıl- 11a/02
nāş kıl- 80b/08
navā kıl- 88a/07
nā-yāb kıl- 35b/01
nāz ‘itāb kıl- 48b/12
naẓar kıl- 6a/12, 7a/14, 29b/01,
 56a/12, 60b/02, 61a/01, 61a/04,
 61a/11, 64b/06, 84a/10, 87b/02,
 88a/02, 90a/05
naẓāra kıl- 55a/10, 59b/01,
 62b/07, 88b/12
nāzıl kıl- 66b/14
nıdāyī kıl- 60a/05
nıṣār kıl- 63a/07
niyyat kıl- 82b/07
nukṭa-dānliĝ kıl- 70b/03
numāyān kıl- 84a/02

nūş kıl- 57b/08
özini hızmattıĝa hāş kıl- 75b/06
pahn kıl- 59b/05
pāra kıl- 17a/06, 17b/02
pāra pāra kıl- 41b/12, 82b/04
parhīz kıl- 67b/13
parīşān kıl- 73a/09
parvā kıl- 61a/06
parvāz kıl- 8a/01, 84a/09, 84b/04,
 85b/13
payĝāmbār kıl- 2a/07
payvand kıl- 7b/06, 22b/02
pinhān kıl- 47a/08, 57b/04
pīşa kıl- 26b/06, 92b/10
piş-rav u dastūr kıl- 44a/06
pur kıl- 49a/07, 60a/08
rad kıl- 15b/14, 17a/09, 43b/12
ravā kıl- 9b/05
ravāyih kıl- 40b/11
ravşan kıl- 80b/10
rāzī kıl- 29a/10
ru‘ūnat kıl- 19a/03
şabr u ṭāḳat kıl- 50b/06
şāhib kıl- 86a/07
sar-afrāz kıl- 4a/01
sar-ancām kıl- 23a/07
sar-hār kıl- 4b/01
şarf kıl- 88a/13
sarvar kıl- 28b/04
savdā kıl- 59b/10, 88a/05
şayd kıl- 33b/01
sayr ile gaşt kıl- 49b/02
sāz kıl- 28a/04
sırāyat kıl- 79b/06, 86a/09
sıtāyış kıl- 40b/06, 90a/04
sīr-āb kıl- 20b/12
sūda kıl- 84b/06
sultān kıl- 35a/01, 63a/06
sur‘at kıl- 50b/09, 60b/01, 61b/05
şūrat kıl- 52b/09
şād kıl- 60a/06
şād masrūr kıl- 59a/12
şahāna kıl- 70b/13
şar kıl- 98b/09
şart kıl- 48a/02
şāyasta kıl- 10b/05
şīva kıl- 35a/11
şu‘bada kār kıl- 35a/13
şumāra kıl- 87a/04
şūr kıl- 31a/05

ta'sīr kıl- 10a/03, 38a/04, 45a/13, 55a/14, 56a/03
ta'm kıl- 73b/09
tabdīl kıl- 85a/01
ta'cīl kıl- 51a/09
tadbīr kıl- 82a/01
tafaḥḥuṣ kıl- 65a/03
taḥalluf kıl- 91b/08
taḥammul kıl- 41a/10, 47b/13, 49a/05
taḥkīk kıl- 66b/03
taḥmīn kıl- 51b/14
takrīr kıl- 10a/06, 34a/06, 46a/04, 78a/03
taḫsīm kıl- 10a/13, 20b/03
talaṭṭuf kıl- 11b/07
ṭaleb kıl- 31b/12, 77b/04, 79a/04, 85a/06, 99a/14
tamaṣṣur kıl- 89b/08
tamāṣā kıl- 4b/05, 27a/14, 29a/05, 31b/02, 35a/07, 36b/06, 55a/02, 69b/01, 81a/09, 101b/14
taraddud kıl- 30a/11, 36b/01
taṣavvur kıl- 78b/08
taṣdīk kıl- 7b/14, 12a/15, 14a/01, 15b/09
tashīr kıl- 20b/01
taslīm kıl- 39a/08, 60a/01, 87b/10
taṣnī su kıl- 48b/08
tavaccuh kıl- 38b/02
tavālud kıl- 74a/12
ṭavf kıl- 56b/09
ṭay kıl- 19a/10, 79a/06
ta'in kıl- 45b/11
ta'yīn kıl- 38b/03, 65a/12
ṭayyār kıl- 20a/04
tazalzul kıl- 22a/07
ta'zīm kıl- 65b/03, 83b/09
taẓyīf kıl- 56a/07
tefekḥūr kıl- 32a/15
tekellüm kıl- 41b/13, 95b/04
teklīf kıl- 56a/07
tekrār kıl- 24a/06
terk kıl- 14b/08, 18b/10, 42b/07
tevekkül kıl- 43a/02, 51a/03
ticārat kıl- 87b/11
tīra kıl- 6b/01
tīz kıl- 20a/12
tutḥun kıl- 41b/15
ulfat kıl- 80b/14

'uryān kıl- 16b/13, 17b/05, 65b/06
üç ṭalāk kıl- 6b/13
ün kıl- 22a/04, 40a/13
va'da kıl- 38a/14
vafā kıl- 44b/10
vahm kıl- 52b/05, 57a/03
vaṣıyyat kıl- 28b/03
vasīla kıl- 56a/13
vaṣl kıl- 47b/07, 66b/13
yād kıl- 34b/12, 36b/12, 59b/15, 90b/03, 101b/08
yār kıl- 33a/07
yarḥam kıl- 67b/12
yer bilen téñ kıl- 12b/09, 51a/06
yer birle barābar kıl- 20a/13
yıraq kıl- 20b/02, 71b/15
ẓāhır kıl- 25a/09, 34a/04, 39a/01, 58b/12, 81b/03
ẓam kıl- 52b/01, 82a/14
ẓıyāfat kıl- 73b/05
 [=530]
kılāda (< Ar. *kılāda*) Gerdanlık.
k. kıl- 86a/04
 [=1]
kıldur Yaptırmak, ettirmek.
k.- ! 82a/12
k.-dı 32a/05, 62a/02
 [=3]
ḥūy kıldur- 32a/05
nūş kıldur- 62a/02
tamāṣā kıldur- 82a/12
 [=3]
kılıç Kılıç.
k. birle 23a/07, 23a/14, 38b/10, 51a/04, 56b/07, 58a/09
k.+dın 29b/04
k.+ın 17b/05
k.+nı 23a/02, 62a/11, 65b/06, 66b/14
 [=12]
kılık İş; davranış.
k.+nı 47a/15
 [=1]
kıp-kızıl Çok kızıl, kıpkızıl.
k. (közi kıp-kızıl kan bol-) 23a/02
 [=1]
kırān I Ar. İki yıldızın aynı burçta birleşmesi.
k. kim 71a/06

[=1]
ķırān II Ar. Talihlilik, mutluluk.
ķ.+dur 41a/04
 [=1]
ķırnaĝ Cariye, hizmetçi.
ķ.+ı birlen 24a/01
 [=1]
ķiřāř Ar. Bir suçluyu, başkasına yaptığı
 kötölüğü kendisine aynı
 biçimde uygulayarak
 cezalandırma.
ķ. érmiř 71b/13
ķ.+ım ber- 71b/09
 [=2]
ķısm Ar. Bölüm, fasıl; kısım, parça.
ķ. (iki ķısm) 94a/13
ķ. (ikinci ķısm) 95a/10, 95a/11
ķ. (üç ķısm) 1b/07
ķ.+dur (iki ķısm) 94a/12
 [=5]
ķıř Kış mevsimi.
ķ. 15a/06
 [=1]
ķıřlak Köy, kırsal kesim.
ķ. 61b/15
ķ. (şahr u ķıřlak) 43b/15
 [=2]
ķiyāmat Ar. 1. Tek tanrılı dinlerin
 inanışına göre dünyanın sonu ve
 bütün ölümlerin dirilerek mahşerde
 toplanacağı zaman, hesap günü.
ķ. ('alāmāt-ı ķiyāmat) 49b/14
ķ. (rüz-ı kıymat) 71b/09
ķ. vahmı 72b/03
ķ.+da 71b/10
 2. Gürültü, karışıklık.
ķ. 76b/11
 [=5]
ķıymat Ar. Değer, kıymet.
ķ. 88a/01, 89a/12
ķ. (ķadr u kıymat) 29a/07
ķ. bahā 15b/07, 51a/09, 86a/15
ķ.+ı 34a/09
ķ.+ını 46a/13
ķ.+ını al- 48a/06
ķ.+ınmı (kıymat bil-) 7b/10
 [=10]
ķız Dişi cinsten olan evlat; kız.
ķ. 11b/08, 21a/10, 21a/10, 41b/04,

53a/08, 59a/14, 76a/03, 76a/08,
 100a/15, 100b/07, 100b/13,
 101b/03, 102a/01, 102a/05,
 102a/15
ķ. birle 21b/03
ķ. érken 67b/13
ķ. kim 18b/04
ķ.+ı 6b/03, 13b/01, 19a/02, 21a/02,
 23a/04, 35a/10
ķ.+ı bile 8b/01
ķ.+ı-dék (sultān ķızı) 47b/08
ķ.+ıdın 22b/10
ķ.+ıĝa 13b/11, 18b/03, 76a/09
ķ.+ıĝa (şah ķızı) 76b/03
ķ.+ın 19b/09, 27b/06
ķ.+ıñ 25b/12
ķ.+ını 18b/14, 22b/14, 23a/14,
 24a/06, 26b/03, 93a/12
ķ.+ını (şah ķızı) 26a/03, 26a/07
ķ.+lar 41b/03
ķ.+ları 27a/06
ķ.+ıñı 8a/15, 11b/05
 [=46]
ķızıl Parlak kırmızı renk.
ķ. bol- 97a/06
ķ. gül 48a/02
ķ. gül bol- 31b/13
ķ. gül dék 47a/06
ķ. ķan 58a/09
 [=5]
ķi Far. Bağlama edatı.
ķ. 2a/08, 3b/03, 3b/04, 4a/02, 4a/13,
 5a/07, 5a/11, 7a/03, 7a/06, 7b/02,
 7b/07, 9a/09, 9a/11, 9a/12, 9b/04,
 9b/05, 9b/10, 9b/12, 10a/07,
 11a/14, 11b/01, 11b/11, 14b/08,
 15a/01, 15a/05, 15a/10, 15b/12,
 15b/14, 16a/01, 16a/06, 16a/09,
 16b/02, 16b/03, 16b/08, 16b/12,
 17a/02, 17a/15, 18a/15, 18b/05,
 19a/15, 19b/08, 20a/09, 21b/09,
 22a/02, 22b/13, 23a/07, 24a/14,
 24b/01, 25a/02, 25a/04, 25b/06,
 25b/12, 26b/02, 27a/14, 27b/12,
 27b/13, 28a/09, 28b/03, 28b/11,
 29a/03, 29a/12, 29a/14, 29b/06,
 29b/08, 30a/05, 30a/10, 30a/13,
 31a/09, 31b/14, 32a/02, 32a/15,
 32b/05, 32b/13, 33b/06, 33b/08,
 33b/14, 34a/04, 34a/09, 35a/09,

36a/02, 36a/14, 36b/05, 37a/01,
 37a/12, 37a/13, 37b/04, 37b/10,
 37b/14, 38a/04, 38b/01, 38b/06,
 38b/08, 38b/11, 38b/12, 41a/06,
 42b/02, 43b/06, 44a/03, 44b/09,
 45a/03, 45a/12, 45b/04, 45b/08,
 45b/11, 45b/14, 46a/02, 46a/08,
 47a/10, 47a/15, 48b/02, 48b/14,
 49a/01, 50a/03, 50a/14, 50b/07,
 51b/09, 52a/13, 52b/01, 53a/11,
 53a/14, 54a/15, 54b/07, 54b/08,
 55a/07, 58a/02, 59a/06, 59a/10,
 59a/11, 60b/02, 60b/04, 61a/06,
 61a/07, 61a/08, 61a/11, 61b/07,
 61b/09, 61b/11, 61b/14, 61b/14,
 63a/04, 63b/01, 63b/07, 66a/14,
 66b/07, 67a/01, 68a/10, 68a/15,
 68b/02, 68b/12, 70a/03, 70a/06,
 70b/08, 70b/09, 71a/04, 71a/13,
 71a/14, 72a/01, 72a/04, 72a/05,
 72b/02, 72b/04, 72b/04, 72b/05,
 73a/09, 74a/08, 74b/08, 74b/13,
 74b/15, 75b/03, 76a/13, 76b/04,
 77a/04, 77a/08, 77a/11, 77b/05,
 78b/05, 78b/09, 78b/11, 79a/13,
 80a/02, 80a/09, 80b/13, 81a/09,
 81b/04, 81b/05, 81b/12, 81b/13,
 81b/14, 82a/06, 82a/11, 82b/01,
 83a/02, 83a/06, 83a/14, 83b/04,
 84b/07, 84b/08, 85a/02, 85a/08,
 85a/08, 85b/07, 85b/10, 85b/14,
 86a/06, 87b/05, 87b/09, 88b/09,
 89a/05, 90a/01, 90a/05, 90b/02,
 91b/15, 92a/13, 92b/11, 92b/14,
 95a/06, 95b/15, 96a/03, 97a/01,
 97a/07, 98a/02, 98b/08, 99a/13,
 101b/06, 101b/09

k. (çarā ki) 93a/15

k. (her ki) 30b/11

k. (gūyā ki) 53a/02, 82a/08,
 100a/10, 100b/07

k. (kim-ki) 76a/12

k. (ya ki) 32b/05, 53a/09, 57b/09,
 92b/02

k. (ul yañlh ki) 28a/07, 30b/06,
 35a/04, 37a/06, 51a/02, 56a/06,
 59a/03, 60b/01, 63b/07, 81b/01,
 85b/02, 89b/15, 92b/13

[=247]

kibi Gibi, benzer.

k. 18b/08, 21a/14, 22a/07, 33a/09,
 36b/07, 37a/01, 37a/04, 39b/15,
 42a/04, 51a/15, 72b/10, 74b/11,
 75b/05, 76b/13, 76b/14, 78a/10,
 82b/03, 84b/01, 86b/13, 96a/11,
 100a/08

k. (bu kibi) 101a/12

[=22]

kibr Ar. Büyüklük taslama, kibir.

k. 97b/15

k. ü havā 87a/12

[=1]

kibrīt Ar. Bir ucuna, sert bir şeye
 sürtüldüğü zaman tutuşan bir ecza
 sürülmüş çöp parçası, kibrit.

k. 81b/01

[=1]

kiçik Küçük.

k. (uluğ kiçik) 47a/07, 65b/01,
 77b/07

k. bol- 96b/09

k.+ni (uluğ kiçik) 19b/06

[=5]

kih Far. Küçük.

k. ü mih Küçük büyük. 50b/13

[=1]

ķil Ar. Söz, kelam.

ķ. 101b/09

ķ. u ķāl Dedikodu. 19a/14, 23a/06,
 28b/06

[=4]

kilk Far. Kamış kalem.

k. ile 55a/01

[=1]

kim 1. "Hangi kişi" anlamında söz, zamir.

k. 9a/13, 13a/02, 15b/07, 26a/03,
 26a/03, 30a/02, 35b/02, 45b/05,
 50a/15, 90b/06, 95b/08

k. (her kim) 16a/15, 21b/11,
 29b/03, 29b/09, 35b/03, 61b/10,
 88a/05, 91b/06, 102b/08, 102b/05

k. (hīç-kim) 21a/06, 22a/15, 50a/05,
 51a/12, 51b/09, 61b/02, 88a/07,
 93a/13

k.+de 28a/02, 97b/09, 98a/05

k.+de (her kim) 12a/01, 97b/13

k.+dedür 95a/11

k.+dür 9b/12, 9b/12

k.+e 11b/15, 76a/11, 95b/05

k. érür 9b/12, 9b/12

k.+ge 13b/06, 37a/15

k.+ge (bir kim) Bir kişi. 67b/09

k.-ki 76a/12

k.+ni (her kim) 54b/07, 88b/08, 95b/08

2. Bağlama edatı.

k. 5a/03, 5b/04, 5b/09, 7a/09, 8a/03, 8a/07, 8b/07, 9a/06, 9a/15, 9b/01, 10a/10, 11a/01, 11a/12, 12a/07, 12a/14, 12b/01, 12b/03, 12b/12, 14b/11, 15b/08, 15b/10, 16a/05, 16b/11, 16b/14, 17a/02, 17a/03, 17a/09, 17a/14, 17b/11, 18b/04, 18b/07, 19b/01, 19b/09, 19b/14, 19b/15, 20b/09, 20b/10, 21a/11, 21b/06, 22a/03, 22a/10, 22b/10, 24a/10, 25a/03, 26a/09, 26b/12, 26b/13, 27a/02, 27b/06, 27b/07, 28a/13, 28b/08, 28b/12, 30a/04, 30b/05, 32a/10, 32b/01, 33a/09, 33b/07, 33b/15, 35a/10, 35b/14, 37b/04, 39b/05, 39b/11, 42a/05, 43a/05, 44a/05, 44a/15, 44b/12, 45a/09, 48b/04, 51a/14, 56a/04, 56b/15, 57b/07, 58a/15, 58b/05, 58b/10, 59b/14, 60b/14, 60b/14, 61a/15, 62b/01, 63a/01, 64b/11, 65a/13, 66a/05, 66b/05, 67a/04, 67b/01, 67b/13, 68a/06, 68b/06, 68b/08, 69b/04, 69b/04, 69b/05, 69b/06, 69b/10, 70a/02, 70a/08, 70a/14, 70b/10, 70b/12, 70b/15, 71a/06, 71b/05, 72b/13, 73b/11, 74b/10, 75b/07, 76a/07, 78a/04, 78a/04, 78a/15, 79a/07, 79a/08, 82b/07, 84a/03, 84b/15, 86a/14, 86a/14, 86b/07, 86b/09, 86b/10, 87b/05, 88a/05, 88a/12, 89a/07, 90a/03, 91a/08, 91b/04, 91b/05, 92a/01, 92a/03, 92b/05, 92b/09, 92b/12, 93b/09, 94a/06, 94a/09, 96b/08, 97a/02, 97b/01, 97b/03, 97b/13, 99a/04, 99a/09, 101b/05, 102a/09, 102b/04

k. (eyle kim) 31a/05, 38a/05, 49a/14, 49b/06, 50b/10, 51a/05, 53b/14, 62b/01, 85a/01, 87b/02, 92a/08, 95b/03, 96a/04

k. (güyā kim) 61a/08

k. (neçük kim) 63a/13

k. (néçe kim) 81b/14

k. (tā kim) 8a/05

k. (ya kim) 69b/07

[=219]

kīmyā Ar. Değersiz madenlerden altın elde etme ilmi.

k.+dın (‘ilm-ı kīmyā) 32b/05

[=1]

kīn Far. Kin, düşmanlık, garaz.

k. (kōñlidin kīn çıkar-) 88b/10

[=1]

kitābet Ar. Yazı yazma; kompozisyon, tahrir; bir şeyi düzgün ve kurallara uygun şekilde yazma.

k.+ni 11b/02

[=1]

kir- 1. Dışarıdan içeriye geçmek, içeriye varmak, (bir yere) girmek.

k.-di 18a/01, 53b/14, 54a/06, 55b/05, 78a/15, 83b/11, 94b/04, 100b/09, 102a/05

k.-er bol- 73a/02

k.-er men 54a/10

k.-ey-dép 65b/15

k.-gil 76a/10

k.-iben 28b/12, 30b/14, 35b/06, 37a/11, 39b/02, 60b/09, 74b/03, 75a/01, 90a/07, 92b/05

k.-ip 41a/11, 60b/03, 80a/08

k.-ip çık- 27a/06, 31a/05

k.-ip men 66b/13

k.-ip otur- 10a/11

k.-mesün dép 5a/03

k.-se 79b/11

2. Sulu bir şeyin içine batmak, dalmak.

k.-iben 35a/12

k.-ip 83a/05

3. Uymak, tabi olmak.

k.-mesün 39b/06

4. Dahil olmak.

k.-di 20a/11

5. Yardımcı fiil.

k.-di 38b/15, 62a/13, 75a/04, 78b/05, 79b/01, 79b/12

k.-iben 28b/15, 35a/04

k.-ip 61a/09

[=45]

aldığa kir- 66b/13, 83b/11

dar-gahığa kir- 18a/01

üyge kir- 78a/15
üyige kir- 53b/14
yolğa kir- 28b/15, 35a/04, 38b/15, 61a/09, 62a/13, 75a/04, 78b/05, 79b/01, 79b/12
 [=14]
Kirdigār Far. Allah.
K.+ı (luṭf-ı Kirdigār) 73a/10
 [=1]
kirgüz- Girdirmek.
k.-üp 34b/09
k.-ür sen 25b/09
 [=2]
kirişme Far. Naz, işve, göz kırpma, bakış atma, baygın bakış.
k. kıl- 32a/04
 [=1]
kīse Far. Cepte taşınan içine para, tütün vb. konulan, kumaştan ve örgüden küçük torba.
k. 87b/08
k.+sidin 75a/02
 [=2]
kisvet Ar. Elbise, üst baş.
k. 39b/09
k.+ini 62a/05, 63b/02, 77a/05
 [=4]
kişi İnsan, kimse, şahıs.
k. 10b/03, 19b/14, 19b/15, 20b/14, 27a/06, 30a/08, 31a/13, 37a/15, 41b/15, 48b/06, 51b/08, 51b/10, 51b/11, 52a/14, 53a/09, 56b/08, 57b/11, 59b/04, 61a/01, 73b/12, 73b/14, 79a/14, 79a/15, 7a/06, 80b/11, 83b/06, 84a/03, 84a/11, 94b/14, 97a/11, 97b/07, 98a/02, 98a/13
k. (her kişi) 52b/05, 57b/11
k.+de 27b/04, 28a/03
k.+din 9a/05
k.+din (bir kişi) 31a/06
k.+din (her kişi) 34b/12
k.+ge 44b/10, 75a/03, 81a/03
k.+ge (bir kişi) 13a/12, 65b/01
k.+ge (hiç kişi) 63b/14
k.+mni 64a/05
k.+ni 59a/11, 91a/10, 92a/09, 98a/07
k.+ni (her kişi) 53b/04
k.+ni (iki yüz kişi) 13a/13

k.+niñ 70b/08, 96a/06, 98a/10
 [=56]
kişt-kār Far. Çifçi.
k.+ı érdi 83a/08
 [=1]
kişvar Far. Ülke, yurt, memleket.
k. 8a/06, 28b/07, 30b/03, 31a/07, 33b/12, 38a/10, 39a/12, 39b/15, 43b/13, 44a/07, 44a/14, 45b/04, 53a/08, 62a/09, 63a/06, 65a/06, 66a/13, 67a/02
k. (kārṽān-ı kişvar-ı cū‘) 6a/15
k. (sulṭān-ı kişvar) 2a/07, 34a/03, 37b/12
k. ahlı 63a/02
k.+da 46b/12
k.+da (farāsāt kişvarı) 64b/12
k.+dın 14a/03, 48a/12, 69a/09
k. ehli 28b/10
k.+ğa 64b/05, 69a/05, 78a/01
k.+ı (Hind kişvarı) 102b/03
k.-ı ‘ālī 35b/05
k.-ı Rūm 44a/02
k.+ıda (muḥabbat kişvarı) 50b/07
k.+ıda (Paşāhūr kişvarı) 24b/13
k.+ıda (salāmat kişvarı) 54b/06
k.+ıda 62b/10
k.+ıda (ta‘ayyun kişvarı) 1b/10
k.+ıdın 29a/01, 67b/04
k.+ıdın (Çin kişvarı) 52a/14
k.+ıdın (Hind kişvarı) 100a/04
k.+ıdın (İrān kişvarı) 43a/03
k.+ıdın (maşārīḳ kişvarı) 27b/09
k.+ığa 78a/02
k.+ığa (Çin kişvarı) 43b/07
k.+ığa (ğafḫat kişvarı) 60b/04
k.+ığa (ḥaḳīḳat kişvarı) 24b/08
k.+ığa (hımmat kişvarı) 12b/13
k.+ığa (Sarāndīb kişvarı) 35a/01
k.+ını 69a/10
k.+ını (İrān kişvarı) 49a/08
k.+ınıñ (Saḥāvat kişvarı) 9b/09
k.+ıñğa 47b/10
k.+ıñnı 72a/03
k.+ları 102b/02
k.+nı 27b/01, 33a/11, 38a/09
 [=61]
kişvar-nūr Far. Ülkenin ışığı.
k. (pad-şāh-ı kişvar-nūr) 18a/02
 [=1]

kişvar-sitān Far. Ülke; fatih.

k. 12a/06

[=1]

kitāb Ar. Kitap, yazılmış, yazılı.

Krş. **kiteb**

k.+ı 93b/02

[=1]

kitābī Far. Bir kitap.

k. 95a/15

[=1]

kiteb Bk. **kitāb**

k. içre 30b/08, 61b/10, 70a/02,

93b/09, 94a/13, 98b/11

[=6]

kiyāset Ar. Uyanıklılık, anlayışlılık, akıllılık.

k. (‘aql u kiyāset) 95a/11

k. (rāy ile kiyāset) 98a/11

[=2]

kiyür- Geçirmek, sokmak.

k.-di 16a/03

[=1]

hıl‘at kiyür- 16a/03

[=1]

kizle- Saklamak, gizlemek.

k.-p 33a/12

[=1]

kol Kol, el. Krş. **élik, él**

k.+dın 6b/14, 36a/11, 54a/12,

68a/13, 85a/13

k.+dın ber- 8a/03

k.+ğa al- 15a/03, 15a/10, 82a/01

k.+ı 16b/13

k.+ıdın 27b/11, 51b/02, 64b/15

k.+ıdın al- 13a/14

k.+ıdın ihtiyārı kêt- 45a/07, 71b/14

k.+ıdın tut- 17a/14, 17b/02, 75a/08

k.+ığa 13a/08, 13b/07, 32a/02,

56a/12, 75a/04, 85a/10

k.+ığa al- 10a/15, 70b/02, 79a/01,

k.+ığa kuş al- 52a/05

k.+ın 22b/02, 32a/06, 51b/02

k.+ını tişle- 41a/08

k.+larıda 45b/02

k.+nı sal- 30a/03

k.+um 33a/01

k.+umge 81b/09

k. uzat- 50a/15

[=38]

kola- İstemek, rica etmek.

k.-p érdi 19a/02

[=1]

kon- (Uçucu şey) uçmasına son verip bir yerde durmak.

k.-dı 6b/15, 23b/04, 73a/11

k.-ğan 25b/05

k.-up 20b/09

[=5]

‘adam şāhığa **kon-** 25b/05

fanā şāhığa **kon-** 23b/04

şāhığa **kon-** 20b/09

[=3]

uçup kon- 6b/15

[=1]

kondur- Takmak, iliştiirmek.

k.-uban 63a/15

[=1]

kop- Kalkmak, harekete geçmek.

k.-tı 17b/13, 85a/10, 92a/08

k.-uban 36a/09, 38b/15, 55b/14,

59b/11, 71a/13, 84b/01

k.-up oltur- 26b/01

[=10]

korğan Kale.

k.-ı 30b/06, 80b/02

[=2]

kork- Korkmak, ürpermek.

k.-ar 79b/10

k.-ar édi 71b/11

k.-up 72b/03

[=3]

korğunç Korku, tehlike.

k.-ı cān 46b/10

[=1]

koş Çift.

k. (bir koş at) 51a/10

[=1]

koş- Katmak, birleştirmek, bağlamak.

k.-dı 41a/12, 85a/12, 85b/04

k.-dılar 77b/08

k.-mağını 77a/01

k.-up 20a/06, 43a/02, 62a/02

k.-updur 15b/07

[=6]

koşul- Katılmak, birleşmek.

k.-dular 43a/14

k.-mağı 78a/01, 83a/09

k.-mağ 61b/05

[=4]

kārvānga koşul- 43a/14

[=1]

koy Koyun.**k.** 40a/12**k. (téve u koy)** 26b/03

[=2]

koy- 1. Bir şeyi bir yere bırakmak,
koymak, yerleştirmek.**k.-ay** 37a/06**k.-dı** 15a/15, 26a/13, 32a/06,
32b/10, 74a/04, 74a/05, 85b/14,
86a/05, 100b/05**k.-dılar** 69a/04**k.-ğan** 57b/04**k.-gay** 36b/05**k.-gül** 64a/01**k.-mağ** 37a/13**k.-uban** 18b/02**k.-uñız** 69a/01**k.-up** 34b/06, 39a/04, 46a/11,
49b/09, 76b/01, 77a/062. Yerleşmek, bir yerde, bir işte
karar kılmak.**k.- !** 59a/02**k.-ay** 26b/09**k.-dı** 12b/15, 74a/13**k.-dılar** 43b/04, 43b/14**k.-gül** 8a/06

3. Bırakmak.

k.-mas érđi 16b/01, 51b/02**k.-up** 46b/13, 78b/114. Duruma getirmek, o hâl üzere
kalmasına sebep olmak.**k.-dı** 36a/07**k.-ma** 72a/09, 73a/09, 102b/14**k.-mayın** 35a/15

5. İzin vermek.

k.-gül 46b/08**k.-mas** 55b/11**k.-uñız** 46b/01

6. Yardımcı fiil olarak kullanılır.

k.- ! 37a/08**k.-ar men** 47b/09**k.-dı** 19a/11, 73a/11, 56b/05,
85b/12**k.-dılar** 15a/08, 40b/07, 62b/15,
71a/02**k.-dum** 50a/10**k.-ğusı** 4a/11**k.-uban** 54a/13, 89a/02**k.-up** 53b/10, 55a/12, 80a/04,

91a/03

k.-up érđi 2a/05, 70a/10, 87a/07

[=63]

āb koy- 36b/05**aldığa koy-** 32b/10, 53b/10,
80a/04, 85b/14**at koy-** 40b/07**atıñ koy-** 47b/09**atını koy-** 15a/08, 70a/10, 71a/02,
87a/07**atını insān koy-** 2a/05**atıñnı koy-** 4a/11**boynın koy-** 73a/11**şıdķ ile ıhlāş koy-** 91a/03**ķadam koy-** 8a/06, 12b/15,
26b/09, 36a/07, 43b/14, 56b/05,
59a/02, 74a/13**kām koy-** 43b/04, 55a/12**köñli içre dāğ koy-** 72a/09**maşlahat koy-** 19a/11**maşlahatnı koy-** 62b/15**mınnat koy-** 37a/08, 89a/02**navmīd koy-** 102b/14**nāyīb koy-** 85b/12**su koy-** 37a/13**teberrük koy-** 54a/13

[=34]

tartıp koy- 76b/01**mindürüp koy-** 86a/05

[=2]

koyun Kucak.**k.+ı (koynı)** 49a/10, 74a/04**k.+ığa (başını koynığa sal-)** 80b/12**k.+uñda (koynuñda)** 54a/01

[=4]

köç Göç.**k. kıl-** 43b/13

[=1]

köç- Göçmek.**k.-erge** 100b/14**k.-mekge** 102a/08

[=2]

köçür- Kaldırmak, geçirmek, göç
ettirmek.**k.-di** 38a/03**k.-üp** 34a/01, 38b/10

[=3]

köger- Yeşermek, yetişmek.**k.-di** 93b/08

[=1]

kögerçün Güvercin.

k. 43a/13

[=1]

kögüs Göğüs.

k.+ığa (kögsığa) 102b/01

k.+ige (kögsige) 39a/12, 57b/01

[=3]

kök I Gök, sema.

k.+ge savur- 72b/05

k. günbez 31b/08, 88b/03

[=3]

kök II Gök rengi, açık mavi.

k.+ğa 95b/14

k.+i (közin kögi) 95b/14

[=2]

kön- Alışmak; düzelmek.

k.-üp 41a/10

[=1]

köndür- İkna etmek, inandırmak.

k.-ür men 46b/09

[=1]

köñül Gönül, yürek.

k. 2b/13, 5b/05, 10b/02, 12a/10,
14a/12, 21a/12, 23b/05, 38b/02,
40a/09, 41a/09, 42b/01, 46b/10,
63b/01, 67b/05, 86a/09, 91b/14,
94a/11, 100a/01, 102b/06,

k. (cân u köñül) 21b/08, 41b/08,
48a/01

k. (hurram köñül) 17b/15

k. (iki köñül) 16a/15

k. al- 3b/12

k. âyīnası 6b/01, 43b/02, 94a/14

k. âyīnasına ğubār al- 40a/04

k. dāġı 4b/01

k. dayrı 42b/06

k.+de 67a/14, 90a/11

k.+din 2a/13, 20b/02, 28a/01,
45a/06, 49a/06, 74b/03, 88b/09,
95b/02

k.+ğa 63a/04, 75a/10

k.+ge 3a/06, 9b/02, 19b/05, 53a/15

k.+ge al- 24b/03

k. gencīnesi 15a/13

k. gül-zārını hūn-āb eyle- 6a/03

k. h^vāhı 30a/03

k. huzūrı 40b/04

k.+i (köñli) 5b/15, 11a/01, 15a/08,
23a/01, 27a/08, 47a/13, 56a/03,
56a/14, 77b/03, 80b/04, 82b/15,

87b/01, 91b/04, 92b/12, 95b/09,
96a/01, 96a/12, 96a/14, 97a/03,
99a/02, 101b/08

k.+i (köñli açıl-) 50b/10

k.+i (köñli buzul-) 9b/03, 48b/09,
64a/10

k.+i (köñli havf ét-) 56b/09

k.+i (köñli içre dāg koy-) 72a/09

k.+i (köñli köy-) 53a/02, 58b/13

k.+i (köñli kül kül bol-) 61b/04

k.+i (köñli vīrān bol-) 9a/07

k.+i érđi (cân u köñli) 76a/08

k.+i (köñli savut-) 56b/15

k.+i (köñli tin-) 22b/14, 51a/10

k.+i (köñli vus^{atı}) 18a/15

k.+i yañlıġ (köñli) 32a/02

k.+ide (köñlide) 16b/02, 17b/07,
28a/14, 77a/09

k.+ide (köñlide bahr açıl-) 62b/04

k.+idin (köñlidin) 72a/06, 77b/11,
80b/14

k.+idin (köñlidin çıkar-) 71b/04

k.+idin (köñlidin dūr kıl-) 32a/12

k.+idin (köñlidin kīn çıkar-)
88b/10

k.+ığa (köñliġa) 7b/03, 42b/12,
52a/13, 90b/06, 92a/13

k.+ığa (köñliġa vahm tüş-) 92b/08

k.+ige (köñlige) 27b/05, 32a/15,
32b/11

k.+ige (köñlige nār-ı hıcrān tüş-)
34b/14

k.+in (köñlin) 18b/03, 19a/02,
31b/02, 33a/15, 33a/15, 39a/15,
67a/12, 72a/15, 90b/03, 94b/06

k.+in (cân u köñlin) 59b/15, 60a/14

k.+in (köñli cüş eyle-) 31b/02

k.+in (köñli kuşı) 6a/07

k.+in (köñlin otı) 44b/13

k.+ini (köñlini) 17b/04, 18a/12,
33b/01, 41a/05, 44a/15, 46b/02,
59a/12, 82a/09, 89a/11

k.+ini (köñlini al-) 47a/10, 77b/10

k.+ini (köñlini āzār ber-) 13b/07

k.+ini (köñlini narm ét-) 41a/13

k.+ini (köñlini rīş kıl-) 57b/06

k.+ini (köñlini tap-) 11b/12

k. kanını yut- 41b/10

k. közgüsi 61a/11

k. kuşı 20b/08, 69b/07

k.+ler 31a/12
k.+lerni 24a/13
k. mir'atı 45a/02
k. mir'atı tıra bol- 10b/15
k.+ni 26b/07, 37b/02, 50a/12, 5a/13, 60a/11, 91b/02, 93b/15
k.+ni (cân u köñül) 60a/06, 63a/07
k.+ni aç- 7a/14
k. saylı Gönül seli. 3a/08
k. şikenci 6a/06
k. ur- 79a/14
k.+umğa (köñlüm) 66a/07
k.+üm (köñlüm) 4a/02, 58a/05, 74a/10, 82a/12, 93a/07, 99b/01, 99b/13
k.+üm ara (köñlüm) 23b/15
k.+ümde (köñlümde) 68a/15
k.+ümüz (köñlümüz) dék 75b/09
k.+ümni (köñlümni) 93a/14
k.+ümni (köñlümni huzarı) 91a/09
k.+üñ (köñlün) 76a/11
k.+üñ (köñlüñ) 18a/08, 36a/13
k.+üñe (köñlüne) 92b/10
k.+üñe (köñlüñe) 25b/07
k.+üñni (köñlüñni) 51b/05, 55a/07
k. üyi 7b/08
 [=181]

köp Çok, fazla.

k. 6a/09, 10b/02, 10b/04, 14b/15, 19b/01, 19a/11, 20a/09, 23a/07, 30a/11, 32b/07, 34a/02, 36a/03, 38a/14, 43b/06, 44a/01, 45b/01, 46b/14, 57a/08, 65a/07, 72b/10, 74b/03, 77a/13, 79a/11, 80a/14, 82a/13, 95b/05, 96a/03, 97b/07, 98a/07, 101a/12, 102b/10
k. érdi (haddın köp) 81a/13
k. bol- 96a/10
k. érdük 92a/14
k. söz Çok konuşan, çok sözlü. 97a/15
 [=35]

köpi Çoğu, hepsi, tamamı.

k.+din 87a/03
 [=1]

kör- 1. Görmek, bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak.

k.-di 22b/14, 30b/01, 30b/01,

35a/09, 36a/01, 56b/06, 60a/12, 62b/04, 64a/09, 80b/11, 82a/09, 85b/01, 90b/10

k.-diler 39a/12

k.-düm 66a/05, 66a/10, 66a/10, 66a/13, 67a/02, 67b/08, 88a/03

k.-dün 65b/07, 67b/01

k.-e dur- 63a/12

k.-e'lmes érdi 89b/13

k.-e'lgey men mü 41b/12

k.-er érdi 90a/08

k.-er men 50a/01

k.-erğa 100b/15, 102a/02

k.-erge 67a/03

k.-ey-dép 52b/08

k.-eyin 35b/14, 99a/01

k.-eyin dép 77a/06, 78b/01

k.-gen 52a/15, 52b/11

k.-gen égestür 94b/14

k.-geni 3b/14

k.-genini 45a/05, 49a/09

k.-gey 27b/01, 27b/01, 81b/11

k.-medi 93a/13

k.-megen 27b/01, 59a/01, 7a/15

k.-megey sen 72a/13

k.-mekge 27b/15, 57b/10

k.-se 19a/14, 76b/05, 78a/11, 95b/08

k.-señ 85b/08

k.-üben 15a/14, 29a/08, 50a/07, 55b/11, 68a/14, 69a/13, 95b/01, 99a/07

k.-üp 4b/14, 7b/11, 10b/12, 14a/06, 14b/06, 15a/13, 19b/10, 23b/05, 35a/14, 40b/06, 43b/06, 43b/12, 45a/04, 46b/14, 47a/06, 51b/14, 54b/08, 57b/11, 62a/09, 64a/07, 64a/15, 64b/01, 64b/12, 65a/09, 75a/05, 80a/03, 83b/02, 85b/14, 92b/01, 93b/03, 102a/04, 102a/13

k.-üp érdi 90b/11

k.-üp sen 66b/06

2. ... ile karşılaşmak, (iyi durumlar için) erişmek, nail olmak, (kötü durumlar için) kendisine yapılmak, maruz kalmak, düşar olmak.

k.-di 30b/02, 86b/12,

k.-dün 7b/08

k.-er 87b/06

k.-er sen 14b/03
k.-gey 37a/15, 37a/15
k.-medim 9a/05
k.-megey sen 47a/15
k.-mes 79a/14
k.-mey 66b/12
k.-üp men 93a/01, 95b/05
k.-üp sen 92b/09
 3. ...olarak kabul etmek, şöyle
 veya böyle değerlendirmek
k.-er siz 68b/09
k.-mes érdi 16b/01
k.-megey 62b/13
k.-mey 77a/03
k.-mige y 44b/08
k.-se 48b/06
k.-sem 72a/05
 4. Karşılaşmak, rastlamak.
k.-di 79b/12
k.-geni 77b/15
k.-megen 54a/07, 78b/10
k.-üp 42b/08
 5. Yaşamak, geçirmek.
k.-genidin 85a/14
k.-üben 50b/09
k.-üp 14a/13
k.-üp sen 47a/14
k.-üp siz 44a/13
k.-üp yür- 27a/15
 6. (Bir şeyin oluşuna veya
 varlığına) şahit.
k.-di 51b/04
k.-dük 17a/10
k.-mes érdim 42a/07
k.-üben 26b/05, 53a/04
 7. Anlamak, idrak etmek.
k.-di 57a/07
k.-üp 36b/06, 65a/12
 8. Sezmek, hissetmek
k.-üp 61a/11
k.-üp sen 99a/10
 9. Yanına gidip görüşmek.
k.-üp men 92b/06
 10. Farketmek.
k.-mey 31b/06
 [=143]
āšnālīk kör- 9a/05
aḥvāl kör- 57b/11
ḥālīn kör- 55b/11
ḥālını kör- 53a/04

ḥızır kör- 76b/05
‘ızzat kör- 30b/02
‘ızzatını kör- 17a/10
īzā kör- 66b/12
keyfiyyetini kör- 36b/06
lāyık kör- 16b/01, 62b/13, 68b/09
maḥzūn kör- 51b/04
ma ‘lūm kör- 48b/06
munāsīb kör- 77a/03
mübārek kör- 44b/08
nıṣāna kör- 79b/12, 99a/07
sūd kör- 87b/06, 93a/01
şūratnı kör- 64a/07, 64b/01
vafā kör- 79a/14
yaḥşılık kör- 47a/15
yüzinni kör- 36a/01, 72a/13, 85b/08
 [=27]
körgüz- Gördürmek, göstermek.
k.-mağı 20b/09
 [=1]
körset- Göstermek.
k.- ! 34b/03, 51b/13
k.-geni 86a/13
k.-ip 54b/03
k.-ip (körsedip) 52a/10
k.-meyin 33a/01
k.-ti 43b/03, 56a/02, 82b/02
 [=9]
du ‘ada ‘ac u nıyāz körset-
 54b/03
 [=1]
körün- 1. Görülür olmak, gözükmek.
k.-di 7a/14, 30b/04, 30b/15, 33b/06, 35b/05, 41a/11, 41b/03, 57a/05, 60b/03, 61a/04, 61b/14, 64b/06, 73a/03, 74b/01, 74b/02, 78b/02, 79a/07, 79b/13, 80a/07, 80b/09, 83b/09, 84a/10, 87b/02, 102a/10
k.-medi 101b/09
k.-mes 51b/05, 82a/04
k.-mes érdi 80b/05
k.-ür kim 9a/15
 2. ...olduğu hissini vermek,
 ...etkisi bırakmak.
k.-di 4b/12, 16a/02,
k.-di-kim 27a/02, 39b/11
k.-di kim 69b/10
k.-ür 32b/03, 32b/04
 [=36]

dür körün- 57a/05
közge körün- 41a/11, 82a/04
közige körün- 83b/09
 [=4]
körüş- Görüşmek, karşı karşıya gelip konuşmak.
k.-ey-dép 47a/02
k.-ti 10b/11, 25a/07, 36a/09, 54b/14, 62b/08, 82a/08, 85a/12
k.-üp 6a/08
 [=9]
köter- Kaldırmak, yükseltmek, taşımak.
k.-di 80b/14
k.-gey 12a/01
k.-ip 14b/14, 17a/15, 22a/14, 26b/01, 38b/08, 48a/09, 55b/02, 59a/03, 92a/10
k.-ip érdi 77a/12
k.-mes 3b/13
k.-sün 30a/04, 55a/06
 [=15]
köteril- Götürülmek, kaldırılmak.
k.-di 74b/03, 81a/08
 [=2]
kötert- Kaldırtmak.
k.-ip 56b/02
 [=1]
köy- Yanmak.
k.-di 35b/12, 73b/11
k.-gen 32b/15
k.-mağı 34a/10, 64b/01
k.-me 72a/09
k.-megey sen 72a/13
k.-üben 22b/04
k.-üp 7b/12, 34a/08, 34b/03, 41a/09, 53a/02, 58b/13, 64b/02, 76b/15
 [=16]
köñli köy- 53a/02, 58b/13
 [=2]
örtenip köy- 35b/12
 [=1]
köydür- Yakmak.
k.-ben 69a/07
k.-di 32a/13, 7b/02
k.-mağğa 26a/08
k.-se 26a/08
 [=5]
köyüklük Yanmışlık, kederli olma.
k. érür 102b/06

[=1]
köz Göz, görme organı.
k. 52b/15
k. (kara köz) 43b/09
k. (uluğ köz) 97a/02
k. aç- 65a/01
k. akı 97a/07
k. çırağı 6b/01, 15a/02
k. yumup aç- 29b/11
k.+de yaşın akuz- 48b/03
k.+din 82a/10
k.+ge 32b/03, 48b/10, 84a/10, 85b/09
k.+ge él- 77a/01, 87a/08, 91a/10
k.+ge körün- 41a/11, 82a/04
k.+i 18b/07, 22a/06, 27a/13, 57a/05, 60b/04, 76a/04
k.+i (alamlık köz) 36a/01
k.+i (baş közi) 29a/04
k.+i (reng közi) 95b/03
k.+i hıra bol- 10b/15
k.+i kıp-kızıl kan bol- 23a/02
k.+i nürı 50a/11
k.+i tin- 34b/05
k.+i tüş- 22a/05, 25a/07, 52b/12, 77a/07, 100b/12, 101b/15
k.+i oyna- 97a/05
k.+ide 45a/06
k.+idin 57a/12, 65a/09, 84b/15, 91a/05, 101a/03
k.+idin (kaş u köz) 32a/04
k.+idin eşk tök- 91a/05
k.+idin eşki aç- 80b/13
k.+idin eşk jala tök- 53a/02
k.+idin jala tök- 41a/09, 64a/03
k.+idin yaş akuz- 26a/06, 102b/01
k.+idin yaş tök- 36a/03
k.+ige 32a/06, 61a/12, 102a/13
k.+ige él- 77a/03
k.+ige körün- 83b/09
k.+ige yaş tol- 78b/12
k.+in 6a/13, 14a/02, 32a/06, 56a/02
k.+in aç- 29b/07, 77a/14
k.+in kögi 95b/14
k.+in nürı 40b/04
k.+in yaşı 49a/07
k.+in yum- 78b/14
k.+ini 10b/12, 34b/14, 40b/05, 43a/10, 64b/05, 93a/04
k.+ini ab eyle- 6a/03

k.+ini aç- 32a/13, 91b/15
k.+ini bad-numā eyle- Kötü gözle bakmak. 61b/07
k.+ini hıra kıl- 49b/11, 82a/03
k.+ini nūrı 71a/11
k.+ini ravşan eyle- 25a/12
k.+ini ter eyle- 57a/01
k.+ini yaş eyle- 59b/07
k.+ini yaş kıl- 80b/08
k.+ini yaşla- 35b/15
k.+ini yum- 25b/12, 35b/11, 59b/08
k.+iniñ 2b/13
k.+iniñ fadāsı 31a/10
k.+large 102a/10
k.+leri yan- 81b/01
k.+leri hayretde kal- 76b/12
k.+leridin 34a/06, 39a/13, 71b/03
k.+lerini yaş eyle- 94a/07
k.+lerini yum- 89b/10
k.+lerniñ 97a/01
k.+ni yum- 20b/06
k.+niñ dalāyılı 96b/15
k. tut- 42b/02
k.+üm 42a/12, 49b/08, 68a/10
k.+üm nūrı 55b/07
k.+ümni 7b/12
k.+üñni 81b/11
k.+üñni yaş eyle- 71b/07
k. yaşı 65a/06, 85a/11, 101b/10
k. yaşını aķuz- 95a/01
k. yaşını mışl-ı jāla eyle- 101a/08
k. yaşını çasma çasma ét- 32a/04
 [=117]
közet- Korumak, bekçilik etmek.
k.-ti 53b/11
 [=1]
közü Ayna.
k. 28a/07, 37a/06
k.+si 41a/05
k.+si (köñül közgüsü) 61a/11
 [=4]
közle- Gözlemek, dikkatle bakmak, gözle takip etmek.
k.-dim 66a/12
k.-ğan-dék 73b/01
 [=2]
közlüg Gözlü, herhangi bir biçimde veya renkte gözü olan.
k. (kara közlüg) 42a/14
 [=1]

ķubķ Ar. Çirkinlik.
ķ. 37b/05
ķ. bol- 7a/12
ķ. sīrat 97b/10, 98a/15
 [=4]
kūķe Far. Dar sokak, ince yol, sokak.
k. 26a/01, 53b/12, 55a/09, 59a/15, 61a/03, 74b/02
k.+de 59a/08
k.-i şahr-ı Paşāhūr 26a/02
k.+sidin 30b/11
k. ü kūy 35b/06, 57a/15, 59a/04, 65a/15
 [=13]
ķuķuş- Kucaklaşmak.
ķ.-tı 72b/08
 [=1]
ķudūm Ar. Uzak yoldan gelme, bir yere ayak basma; gelme, geliş.
ķ.+ımnı 54a/13
ķ.+ıñna 54b/13
 [=2]
ķudrat Ar. 1. Allah'ın her şeye kadir olması, onun kainatta zahir olan gücü.
ķ. (āşār-ı ķudrat) 2a/12
ķ.-ı vācīb Ta'ālā 81a/06
ķ.+ıdur (Ĥudānı ķudratı) 77b/13
ķ.+ımı (Ĥudānıñ ķudratı) 36b/06
 2. Güç, kuvvet, takat, iktidar.
ķ. 1b/03
ķ.+ıdın 1b/09
ķ.+nı 45a/14
 [=7]
ķuds Ar. Mukaddes ve mübarek olma, kutsallık.
ķ. 24b/06
 [=1]
kūh Far. Dağ.
k. 27b/13, 72b/09
k. bayābān 19a/10
 [=3]
kūh-peyker Far. Dağ gibi büyük olan; dağ yüzü.
k. 14b/10
k. (fil-ı kūh-peyker) 15a/01
 [=2]
ķul Kul, köle, hizmetçi.
ķ. 12b/12, 47b/08, 48a/01, 58a/07, 58a/10, 77b/03

ķ. (iki yüz ķul) 43a/02
ķ. (miñ ķul) 87a/05
ķ. (özüne ķul eyle-) 61b/04
ķ. (yüz ķul) 51a/03
ķ. bol- 39b/01
ķ. dék 47b/09
ķ.+dın 56b/02
ķ.+érür 3b/08, 75b/04
ķ.+ğa 58a/05
ķ.+lar 51a/06, 92a/10, 92b/07
ķ.+lar (néçe yüz ķul) 91a/02
ķ.+lardın 92b/06
ķ.+largā 91b/06, 91b/11, 92b/02
ķ.+larnı 90a/12
ķ.+nı 8b/15, 89a/13
 [=27]
ķulak Başın iki yanına bulunan duyma organı, kulak.
ķ.+ı 13b/10, 84a/04
ķ.+ı (ķulağı) 96b/07
ķ.+ı érđi (ķulağı) 58a/08
ķ.+ığa 22b/09, 59a/05
ķ.+ığa as- Önem vermek, dikkate almak. 89a/06
ķ.+nıñ dalāyılı 96b/06
ķ. sal- Dikkatle dinlemek. 29b/01, 42b/02, 58b/05, 87b/03, 88b/07
 [=11]
ķulzum Ar. Deniz.
ķ.+ıdın 27a/02, 68b/03
ķ.+ını (taza ‘‘um ķulzumı) Hata denizi. 58b/14
 [=3]
ķum Kum.
ķ. 49a/14
ķ.+dın (taş u ķum) 21b/01
ķ.+ı dék (şahrā ķumı) 100a/02
ķ.+ıdın 20a/05
ķ.+lardın 92b/13
 [=5]
ķumāş Ar. Pamuk, yün, ipek vb.nden makinede veya elde dokunmuş her türlü dokuma.
ķ. u māl 9a/04
 [=1]
ķumrī Far. Güvercinler takımından, güvercinden küçük, boz, gri renkli bir kuş (*Streptopelia*).
ķ. 100b/11
ķ.+lar 74b/06

[=2]
ķur- Kurmak, inşa etmek.
ķ.-up 52a/07
 [=1]
dast-gāh ķur- 52a/07
 [=1]
ķur‘a Ar. Yalnız tesadüfe ve şansa bağlı bir ayırma yapmak üzere başvuru her türlü vasıta; ad çekme.
ķ. u fāl aç- 40b/13
 [=1]
ķur‘ān Ar. Allah tarafından Hz. Muhammed’e vahyedilen kutsal kitap, İslam dininin temel kitabı, kelim-ı kadim, Kur‘an-ı Kerim.
ķ. (āyāt-ı ķur‘ān) 2b/09
 [=1]
ķurb Ar. Yakınlık, yakın olma.
k. tap- 1b/05
 [=1]
ķurbān Ar. Allah yolunda kesilen koyun, dana, deve vb. hayvan.
ķ. eyle- 40a/12
 [=1]
ķurratu‘l-‘ayn Ar. Göz nuru, nurlu, göz aydınlığı.
ķ. 88a/12
 [=1]
ķursī Ar. Arşın altında bulunan, yeri ve gökleri kaplayan sekizinci felek.
k.+ğa 80b/01
 [=1]
ķuru- Kurumak; yok olmak.
ķ.-dı 59b/03
ķ.-ğan 36a/05
ķ.-ydur 13b/08
 [=2]
cısmı ķuru- 59b/03
 [=1]
ķuruğluķ Kara, toprak; kuruluk.
ķ. 30b/08
 [=1]
ķuruķ Kuru.
ķ. 26a/15, 67a/08
 [=2]
ķuruş- Kurumak.
ķ.-tı 100b/12
 [=1]
ķurut- Kurutmak.

ķ.-up 51a/01
[=1]
kūs Far. Büyük davul.
ķ.-i bī-ḥayāyī Edepsizlik davulu.
8a/07
ķ.+ini ķaķ- 31b/07
ķ. ķaķ- 26b/02
[=3]
kūsec Ar. Köse.
ķ. bol- 96a/02
[=1]
ķuṣ Kuş.
ķ. 52a/03, 74a/03, 74a/04, 85b/15
ķ. (av u ķuṣ) 69a/09
ķ. (uçar ķuṣ) 61a/08
ķ. dék 82b/05
ķ. kibi 78a/10
ķ.+ı (cān ķuṣı) 16b/08, 36a/02,
52b/14
ķ.+ı (köñül ķuṣı) 6a/07, 20b/08,
69b/07
ķ.+ıǵa 5b/15
ķ.+ın (cān ķuṣın) 14b/14, 31b/03
ķ.+ın (uçǵan ķuṣ) 34b/09
ķ.+lar 2a/03
ķ.+lardın 73a/14
ķ.+lardur 77b/13
ķ.+ları 70a/01
ķ.+ları (ma' nī ķuṣları) 21a/13
ķ.+ları (yoķatǵan ķuṣlar) 59a/09
ķ.+ların 33b/01
ķ.+larını (icābat ķuṣları) 17b/12
ķ.+larını 72b/10
ķ.+nı 52a/05, 6b/14, 7b/05
ķ.+nıñ 74a/06
ķ. öt- 89b/01
[=32]
kūṣe Far. Köşe; yan, taraf.
ķ.+si 71a/09
ķ.+si (tört kūṣe) 6a/02
[=2]
ķūt Ar. Yiyecek, besin.
ķ. tap- 90b/02
[=1]
kūtāh Far. Kısa.
ķ. 96b/14
ķ. (ķaddı kūtāh bol-) 95b/08
ķ. bol- 98a/05
[=3]
ķuṭb Ar. Bir tarikatın, bir grubun başı,

lideri, ulusu.
ķ. (Ḥaźrat-ı Kṭb Ṣayḥ Ludhā)
102b/11
ķ.+ı 94b/11
[=2]
ķuṭbu'l-aķṭāb Ar. Kutupların kutbu,
Allahın kendisine tasarruf
gücü vermiş olduǵu veli.
ķ. 24b/09
[=1]
ķuṭıra Ar. Damla, küçücük, tane, parça.
ķ. (nān-ı ķuṭıra) 8a/04
[=1]
ķutr Ar. Taraf, yön, yan.
ķ.+ıdın 43a/03
[=1]
ķutul- Kurtulmak.
ķ.-dı 64a/08
ķ.-dum 61a/13
ķ.-ǵan 68b/14
[=3]
ķuvan- Sevinmek.
ķ.-dı 91b/09
ķ.-dı-mu 67a/05
[=2]
ķuvvat Ar. Kuvvet, güç, dayanıklılık,
saǵlamlı.
ķ.+ı 40b/04, 71a/11
ķ.-ı ḥıfz 96b/08
ķ.+ıdın ket- 34b/05
ķ. kéltür- 58b/09
[=5]
kūy Far. Mahalle, semt, köy.
ķ. 59a/10, 60b/09
ķ. (kūçe ü kūy) 35b/06, 57a/15,
59a/04, 65a/15
ķ.+i 59a/11
ķ.+ide 30b/13
ķ.+ige 26a/04
ķ. u bāzār 43a/15
[=10]
ķuyaṣ Güneş. Krş. **kün 3**
ķ. 5a/11, 22b/05, 27b/01, 40b/04,
41a/01, 55b/15, 62b/03, 65b/05,
68a/10, 76b/04, 90a/02, 91a/05,
99b/12, 100b/07
ķ. çıķ- 92b/01
ķ. dék 39a/05
ķ.+ı 17a/11, 40b/03
ķ.+ıdın 94a/15

- ķ.+ıġa** 86b/03
ķ.+ım 91b/01
ķ.+ķa 17a/13
ķ.+nı 77b/08
ķ.+nıñ 61b/07, 62a/08
ķ. nūrı 65a/01
ķ. yañlıġ 3b/11, 17a/05, 18a/05, 21b/03, 22a/01, 24a/10, 31a/04, 41b/06, 59b/08, 80b/03
ķ. yüz 43b/09
 [=37]
ķuyı Aşağı, alt.
ķ.+ġa 19b/11, 58a/14, 80a/01, 84a/10
 [=4]
ķuzı Koyunun yavrusu, kuzu.
ķ. u téve 80a/14
 [=1]
küdüret Ar. Tasa, gam, kaygı; bulanıklık.
k.+din 26b/07, 37a/07, 38b/02, 93b/15, 95b/09
 [=5]
küfr Ar. Allah'ın varlığını birliğini kabul etmeme.
k. éli Kafirler. 67b/13
 [=1]
kül Yanan şeylerden arta kalan toz madde, kül.
k. bol- 34a/08
k. kül (köñli kül kül bol-) 61b/04
 [=2]
kül (< Ar. *küll*) Bir şeyin tamamı, bütünü, hepsi
k. (küll-i şurat) 52b/15
 [=1]
kül- Gülmek, insanın kesik kesik sesler çıkarmak suretiyle sevincini açığa vurması.
k.-di 13a/09
k.-geniġa 21a/06
k.-üben 89b/08
k.-üp 78b/06
 [=4]
külāh Far. Külāh, giyilen ucu sivri veya yüksek başlık, başa giyilen şey.
k.+ın 77a/06
k.+ın (avc-ı külāh) 18b/09
 [=1]
külfet Ar. Zahmet, sıkıntı, yorgunluk, meşakkat.
k. 40a/07, 80b/14
k. (bār-ı külfet) 3a/13
k. (ġam u külfet) 3b/01, 6a/13, 9b/04
k. (öziġa külfet-i rāh al-) 28a/03
k. (ranc u külfet tart-) 66a/13
k. baġrı 64b/11
k. bile (ġam u külfet) 10a/11
k. eşikin aç- 68a/08
k.+i (ġavādıġ külfeti) 86b/12
k.+idin 43a/08, 54a/08
k. ile 41b/14
k.+din (ġavādıġ külfeti) 37b/03
k.+ini tart- 68a/14
k. kim (mıġnat u külfet) 69b/05
k. sal- 73b/06
k. şarabı 34b/04
k. ü ġam 20b/02, 49a/06, 74b/03, 80b/05, 95b/02
k. ü miġnetge sal- 45b/05
 [=26]
külfet-mend Far. Zahmetli, sıkıntılı.
k. ét- 64b/09
 [=1]
küllı Ar. Bütünüyle, bütün.
k. 86b/05
 [=1]
kün 1. Gün, yirmi dört saatlik dilimi.
k. 25a/01, 57b/12, 78b/13, 94a/02
k. (bir kün) 16b/02, 22b/07, 24b/13, 32a/14, 49b/02, 50a/13, 51b/04, 66b/09, 71a/12, 85b/06, 94b/12, 95b/03
k. (bir néçe kün) 80a/06
k. (bu kün) 17a/01, 72a/10
k. (her kün) 16a/11, 32b/08, 34b/03, 3b/14, 55a/02, 60b/09, 63a/12, 69a/09, 74a/01, 74a/14, 75b/11, 90a/12
k. (iki kün) 78a/05
k. (ikinci kün) 11a/07, 34a/13, 88b/02
k. (néçe kün) 7a/02, 19b/07, 20a/07, 32b/07, 34b/04, 40b/03, 50b/09, 59a/09, 69a/05, 69a/12, 72b/12, 75a/15, 78b/07, 79b/06, 85b/05, 89a/15
k. (on iki kün) 62a/15
k. (oşal kün) 78a/04
k. (ul-kün) 78a/12, 80b/15

k. (üç-kün) 24a/15, 43a/04
k. (üçünçi kün) 57a/14, 88b/11
k.+de 46b/14
k.+de (her kün) 1b/05, 74a/09
k.+de (néçe kün) 13a/01
k.+de (on kün) 14b/02
k.+de (üç kün) 14b/02
k.+din (bu kün) 35b/11
k.+din (kün-kündin) 32a/11, 42a/04, 53a/01
k.+din (néçe kün) 50b/02, 51a/13, 63b/05, 79b/12
k.+din soñ (üç-kün) 65a/13
k.+dür (néçe kün) 78b/02
k. édi (yigirme kün) 73a/01
k.+i 14b/09, 74a/13
k.+i (bir küni) 22a/01
k.+i (üç küni) 24a/14
k.+ide (üç kün) 38b/11
k.+ler (néçe kün) 6a/04, 74b/01
k.+lerde 51b/04, 94a/02
k. (yeti kün) 57b/12
 2. Gündüz.
k. (tün kün) Gece gündüz. 48b/02
k. (tün-kün) 38a/01, 99a/15
k. (tün ü kün) 9a/01, 9a/14, 16a/05, 16a/14, 18b/13, 19a/01, 21b/06, 41a/14, 42a/03
 3. Güneş. Krş. **quyaş**
k. yaru- 8a/11
k. (qara kün tuğ-) 61a/12
k. bat- 52a/06
k. çık- 60a/03
k.+din 100a/13
 [=103]
künc Far. Köşe, bucak.
k. 57a/09
 [=1]
künde Far. Yakışsız, kuvvetli genç irisi.
k. 97a/04
 [=1]
kündüz Gündüz, günün sabahdan akşama kadar süren aydınlık bölümü.
k. 57b/11
k. (keçe kündüz) 8b/08
k. (kéçe kündüz) 11a/15, 17a/03, 21b/03, 28b/15, 46b/13, 54a/10, 57a/13, 70a/06, 71a/06, 91a/13
k. érür 73b/07
 [=13]

küngür Far. Kubbenin en yüksek yeri, tepesi.
k.+i 80b/01
 [=1]
küp İçine su, yağ, pekmez gibi sıvılar ve buğday, un vb. erzak konan, karnı geniş, dibi dar toprak kap, küp.
k. 60a/07
 [=1]
kürk Hayvan postundan yapılan giysi.
k.+din 55a/06
 [=1]
küşād Far. Açama, açılış.
k.+ı (fatḥ u küşād) 90b/07
 [=1]
küşāda Ar. Açık, ferah, açılmış.
k. (hem-vār küşāda bol-) 97b/07
k. bol- 37b/15
k. kıl- 53b/05
 [=3]
küyev Damat, güveyi.
k. 7b/15
k.+i 102b/01
k.+i (küyev bol-) 100b/03
k.+ini 10b/07
 [=4]

L

lā-mekān Ar. Bir yere ihtiyacı olmayan, mekândan münezzeh (Tanrı).
l. 1b/10
 [=1]
lā-yazālī Ar. Zeval bulmaz, bitmez, ebedi.
l. (şun ‘-ı lā-yazālī) 83a/02
 [=1]
lā-yu’addā Ar. Hesaplanamaz, sayılamaz.
l. (genc-i lā-yu’addā) 32a/09
 [=1]
lab Far. Dudak.
l. 6b/05, 97b/04
l. (kalın lab) 97b/03
l.+da (zīr-ı lab) 41b/09
l.+ı 41b/07, 71a/01
l.+ı (zīr-ı lab) 44b/11
l.-ı sar-çaşma 35a/10
l.+ıdın 49b/07, 51b/01, 84b/13
l.+ıdın (la ‘l-ı lab) 100a/15
l.+ığa 26a/13
l.+ımdın 54a/11
l.+ını 26a/13

L.+ını tişle- 23a/12
L.+ınıñ 81a/11, 94a/08
L.+ınıñ būsı 66a/14
L.+ıñ 67a/05
L.+ları 41b/05
L.+larıdın 76a/03
L.+ların 15b/11, 47b/04
L.+nıñ (ağız u labnıñ dalāyılı) 97b/02
 [=25]
laçın Beyaz renkli, ayakları kırmızı bir çeşit şahin.
L. bol- 82b/07
 [=1]
lāda Far. Akılsız, ahmak.
L. eyle- Sersemletmek. 37a/12
 [=1]
lāf Far. Söz, lakırdı.
L.-ı huşūmat 96b/03
L.-ı tekebbūr 96b/13
 [=2]
lafz Ar. Laf, söz.
L.-ı Cevher 57b/01, 58b/05
 [=2]
laḥıd (< Ar. *laḥd*) Üstü kapak taşı ile örtülü, iç kenarlarına taş veya tuğla ile duvar örülmüş mezar.
L.+da 102a/13
L.+ğa 102a/02
L.+ını 102a/11
 [=3]
Lāhūr Pakistan'ın en büyük ikinci kenti. Pencap eyaletinin merkezi olup İndus ırmağının kollarından Ravi'nin sol kıyısında kurulmuştur.
L. (şāh-ı Lāhūr) 19a/12
L. (şahr-ı Lahūr) 15a/04
L.+ğa 19b/01
L. ḥanı 12b/02
L. şāhı 15a/12
 [=5]
laḥza Ar. Göz ucuyla bir kere bakıncaya kadar geçen süre, an.
L. (hem-ul laḥza) 82a/13
L. (bir laḥza) 64b/02, 79b/11
L. (bu laḥza) 75a/05
L.+da (bir laḥza) 85b/01
 [=5]
lāl Far. Dilsiz, dili tutulmuş, konuşamaz

duruma gelmiş.
L. eyle- 66b/01
 [=1]
la'l Ar. Parlak kırmızı renkli kıymetli taş.
L. 71a/01
L. (durr u la'l) 29b/06
L.+ı (mulazzaz la'lı) Sevgilinin dudağı. 21b/14
L. u gavhar 34a/03, 62b/06
L.-ı lab Parlak kırmızı renkte dudak. 100a/15
L. u sīm ü gavhar 29b/08
L. u zümrud birle 83a/03
 [=8]
lāla Far. Zambakgillerden, yaprakları uzun ve sivri, çiçekleri kadeh biçiminde türlü renkte bir süs bitkisi (*Tulipa gesneriana*).
L. 53a/02
L. aç- 41a/09
L. u gül 4a/14
L. yañlıg 67a/14, 75a/15
 [=5]
lām Ar. Arap alfabesindeki “ل” harfi.
L. 18b/07
L. (elif lām bitil-) 82b/13
 [=2]
lāmı' Ar. Parlayan, parıldayan.
L. (barḳ-ı lāmı') 77a/08
 [=1]
laṭāfat Ar. Latiflik, hoşluk, güzellik, incelik.
L. 4a/06, 4a/13, 13b/02, 98a/11
L. (ḥüsn-i laṭāfat) 18b/08
L.+da 31a/04
 [=6]
laṭāyif (< Ar. *laṭā'if*) Latifeler, şakalar, güldürecek güzel sözler ve hikâyeler.
L. 12b/10
L. bābı 28a/15
L. birle 16a/06
L.+u'l-ḥıyal Diplomasi oyunları, hileleri. 12a/15
 [=4]
laṭıfa Ar. Güldürmek, eğlendirmek amacıyla söylenen güzel ve nükteli söz veya hikâye, şaka.
L. (abyāt-ı laṭıfa) 23b/12
L. (ıṣārat-ı laṭıfa) 20b/15

[=2]
lavāhık Ar. Eklenen şeyler, ekler, ilaveler.
 l. 93b/11
 [=1]
lavh Ar. Yassı, düz üzerine resim, yazı gibi şeyler yazılabilen nesne.
 l.+ıda 41b/07
 l.+ıga (cahān lavhı) 5b/11
 [=2]
lāy Far. Çamur, tortu.
 l.+ı (tofrağ u lāy) 62b/06
 l.+ıga (ayağı fāka lāyıga taqıl-) 12b/14
 l. u tofrağka bat- 58a/15
 [=3]
lāyık Ar. Uygun, münasip, yakışan.
 l. 51b/13
 l. (hukm-ı lāyık kıl-) 92a/13
 l. (+ga lāyık) 26a/08, 63b/13,
 l. bol- Hak etmek, münasip olmak.
 99a/02
 l. édi 20a/01
 l.+ı 68b/12
 l.-ı tāt 72b/11
 l. kim (munāsib u lāyık) 5b/09
 l. kör- Uygun bulmak, yakıştırmak.
 16b/01, 62b/13, 68b/09
 [=12]
laylatu'l-kadr Ar. Kadir gecesi.
 Ramazan'ın yirmi yedinci gecesi.
 l. 41b/01
 [=1]
Laylı Leyla ile Mecnun hikâyesinin kadın kahramanı.
 l. 57a/14
 l.+ga 2a/08
 [=2]
lāzım Ar. Gerekli, lüzumlu.
 l. 5b/05, 92b/15
 l. (né lāzım bol-) 76a/01
 l. eyle- 10b/09, 68a/07
 l. érür 93b/09
 l. ét- 87a/12
 l. kıl- 12b/11
 [=8]
lebbeyk Ar. “Buyrunuz, emredersiniz” anlamında ünlem sözü.
 l. 2b/05
 l.-i icābat 91b/13
 [=2]

lek Far. Yüz bin.
 l. (iki lek) 13b/05
 l. (iki lek pul) 12b/12
 l. (iki lek sīm ü zer) 13a/07
 l. (iki lek zer) 13a/12, 16a/08, 16a/12
 [=6]
lerze Far. Titreme, titreyiş.
 l. tut- 54b/08
 [=1]
leşker Far. Asker.
 l. 81a/13
 l.-ı gam 63b/04
 l.+ini 20a/04
 l.+ini (leşker yığ-) 20a/08
 l. tök- 14b/10
 [=5]
levlāk Ar. “Sen olmasaydın” manasındadır. Bir kutsi hadisten alınmış olup Hz. Muhammed’e hitaptır.
 l. 2b/03
 [=1]
lvā Ar. Bayrak, sancak.
 l.+sı 2b/04
 [=1]
libās Ar. Elbise.
 l. 75b/15, 76b/09
 l.-ı şahr-yārī 77b/01
 l.+ıga 60a/02
 l.+ın 38b/12
 l.+ın (zerrīn libas) 37a/10
 l.+ın keydür- 16a/13
 l.+nıñ 8a/05
 [=8]
lucca Ar. Engin deniz, umman.
 l. (gavhar-ı lucca-ı ma‘ānī) 99b/10
 [=1]
Luḳmān Büyük bir hekim, kıymetli sözleri ve hikâyeleriyle ün salmış bir hekim olan efsanevi şahsın ismi.
 l. 27b/12, 99b/01
 l.-ı dānış 36a/03
 [=3]
lūlī Far. Şarkı söyleyen, oynayan kadın; baştan çıkarıcı, şuh; çingene.
 l. 31b/12, 32a/01, 32a/15, 32b/11, 33b/10, 33b/14, 34a/03, 36b/08, 36b/15, 37a/09, 37b/07, 37b/14,

39a/10, 78a/15, 78b/02, 78b/08,
78b/13, 79a/02, 79a/03, 79a/07,
84a/04, 84a/05, 84b/13, 85b/01,
85b/03

l. birle 78b/07

l.+ğa 31b/09, 32a/10, 36a/15,
36b/11, 38a/07

l.+ge 31a/09, 31b/14, 35b/07,
38a/04, 38b/05, 78a/14

l.-i duzd 84b/07

l.-i hāna-harāb 78a/08

l.-i maymūn 39a/05

l.+ni 36a/10, 36b/05, 37a/12,
38b/07, 85a/04, 79a/13

l. yañlğ 37b/04

[=47]

luṭf Ar. Hoşluk, güzellik, iyilik.

l. birle 2a/05

l.+ı birle (Ḥudānı luṭfı) 69a/12

l.+ı (Ḥudā luṭfı) 54b/01

l.-ı bī-‘adad 102b/10

l.-ı ilāhī 51a/13

l.-ı Kirdigār 73a/10

l. ile 5a/01, 15b/10, 34a/02, 90b/13

l.+uñdın 9b/06

[=11]

M

mā (< Ar. *mā*‘) Su, ab.

m.+dın (cavz u mā) 35b/05

m.+u‘l-cavz-ı şānī 39a/04

[=2]

ma‘ālī Ar. Yücelikler, ululuklar.

m. 30b/07

[=1]

ma‘ānī Ar. Manalar, manalar.

m. 21a/15, 97b/11, 97b/14

m. (gavhar-ı lucca-ı ma‘ānī)

99b/10

[=4]

ma‘āşır Ar. Güzel eserler, nişanlar, izler.

m. tap- 1b/09

[=1]

ma‘bad Ar. Tapınak, ibadet edilecek yer.

m.+ıda (ḥaḳīḳat ma‘badı) 2b/10

[=1]

mabādā Far. Sakın, olmaya ki, olmasın,

zinhar; eğer.

m. 22a/14, 90a/15

[=2]

ma‘būd Ar. Tapınılan, kendisine ibadet edilen, Tanrı.

m. (ḥallāḳ u ma‘būd) 70a/07

m.+ı 49b/01

[=2]

mabzūl Ar. Çok, bol.

m. bol- 74a/09

[=1]

macālis (< Ar. *macālis*) Toplantılar, meclisler.

m. 12b/10

m. ahlı 42a/03, 48a/03, 95a/08

m. ahlı birle 55b/10

[=5]

mācarā Ar. Cereyan eden, olup geçen şey, serüven, macera.

m.+da 13b/01

m.+dın 71b/11

m.+nı 46b/01

[=3]

maclıs (< Ar. *maclıs*) Toplanılan yer, toplantı yeri, meclis.

m. 47a/12

m. (ḥuẓẓār-ı maclıs) 68b/01

m. ahlı 47b/04

m.+ı (ma‘ışat maclısı) 55b/09

m. içre 65b/08

m.+ıda 90a/13

m.+ıda (ḥavāḳīn maclısı) 30b/02

m.+ını 25a/12

m.+ıñ 55a/05

m. tüz- 90a/10

[=10]

ma‘cūn Ar. Afyon karıştırılarak elde edilen bir çeşit uyuşturucu, süzülmüş afyon.

m. 56b/08

[=1]

macnūn I Ar. Çıldırmış, deli, divane.

m. 57b/03

m. (dīvāna u bī-‘aḳl macnūn bol-)
13a/10

m. bol- 78a/09

m. érür 40a/06

m. kibi 76b/14

m. u ḥayrān 73a/02

[=6]

Macnūn II Leyla ile Mecnun hikâyesinin erkek kahramanı, Kays.

M. 2a/08, 57a/14

[=2]
māda Far. Dişi.
 m. 73a/12
 [=1]
madad Ar. Yardım, imdat.
 m.+lar (**madad eyle-**) 102b/10
 [=1]
madad-kār Far. Yardımcı, yardım eden.
 m. 9b/06
 m. **bol-** 19a/15, 51b/09, 54b/01,
 61b/03
 [=5]
ma'dalat Ar. Adalet, adaletli olma.
 m. **avcı** 18a/10
 m.+nı (**taht-ı ma'dalatnı tüz-**)
 83a/12
 [=2]
ma'dan Ar. Maden.
 m. (**kān-ı ma'dan-ı hüsn**) 43b/05
 m. (**mazār-ı ma'dan-ı nūr**)
 102b/03
 m.-ı **nūr** 21a/04
 m.-ı **yākūt u aḥmar bol-** 28a/14
 [=3]
madār Ar. Bir şeyin devredeceği
 döneceği yer; yörünge; dönme.
 m. (**İskender madārı**) 69b/13
 [=1]
madāyih (< Ar. *medā'ih*) Övgüler,
 övmeler.
 m. **yaz-** 40b/11
 [=1]
madḥ Ar. Üstün niteliklerini söyleyerek
 değerini yüceltme, övme, övgü,
 sena.
 m.+ıda 5b/03
 m. u **šanālar dé-** 54b/04
 m. u **sītāyış** 68b/04
 m. u **vasāyıl bağla-** 4a/10
 [=4]
ma'düm Ar. Mevcut olmayan, yok.
 m. **bol-** 4a/09, 24b/14, 42b/13
 m. **érür** 24a/08
 m.+ıda 24a/09
 m. **kıl-** 22a/11
 [=6]
mafḥūm Ar. Anlaşılan, anlaşılmış olan;
 sözden çıkarılan anlam.
 m. 93b/11
 m. **bol-** 77a/15

m.-ı **ḥaṣmat-ṣafā** 5b/08
 [=3]
madhūṣ Ar. Ürkmüş, şaşkınlık ve korku
 içinde kalmış, dehşete düşmüş.
 m. (**dārū-yı madhūṣ**) 80b/11
 m. (**mast madhūṣ bol-**) 66a/09
 m. (**ṣahrīstān-ı madhūṣ**) 31b/02
 m. **bol-** 34a/11, 55b/01
 m. **eyle-** 55a/06
 [=6]
mafraṣ Ar. Bir çeşit döşeme, yaygı.
 m. **bol-** 49b/03
 [=1]
maftūḥ Ar. Açılmış, açık.
 m. **eyle-** 4b/04
 [=1]
mağdūr Ar. Hakkını alamamış, haksızlık
 görmüş.
 m. **érür siz** 29a/12
 [=1]
mağlūb Ar. Yenik düşmüş, yenilmiş.
 m. 2a/15
 [=1]
mağrib (< Ar. *mağrib*) Güneşin battığı
 yön, batı, garp.
 m.+ğa 30b/01
 m.+ğa (**cānīb-ı mağrib**) 82a/07
 [=2]
mağrūr Ar. Gururlu, böbürlenen.
 m. (**ṣayyād-ı bī-idrāk-ı mağrūr**)
 6b/14
 m. **bol-** 32a/12
 m. **érđi** 19a/01
 [=3]
mağsal Ar. Yıkanma yeri, gasilhane.
 m. 37a/11
 [=1]
mağz 1. Kabuklu yemişlerin içi.
 m. 35a/15
 2. İlik.
 m.-ı **ustuh'ān** 73b/11
 [=2]
māh Far. 1. *mec.* Ay gibi güzel sevgili; ay
 gibi parlak ve güzel. Krş. **meh**
 m. 63b/08, 76a/12
 m. (**gūl'izār-ı māh-ı āfāk**) 7b/07
 m.-ı **cahān-sūz** 36b/14
 m.-ı **cahān-tāb** 71a/01
 m.+ı **érken** 84b/15
 m.-ı **Firengī** 62a/01

- m.-ı t̄ābān** Ay gibi parlak yüzlü.
22a/01, 53a/07
- m.+īnge** 13a/05
2. Ay, ışık, aydınlık.
- m.** 67b/03
- m. (şāhib-ı māh)** 3b/07
- m.+ı** 14a/09, 18a/10
[=14]
- Māh-bānū** Hurşid'in eşi. Şehrin melikesidir. Hurşid onunla evlenerek ülkesinin şahı olur.
M. 77b/09
M. érdi 76a/07
[=2]
- māh-pāra** Far. Ay parçası, yüzü ay gibi parlak ve güzel olan.
m. érdi (mısl-ı māh-pāra) 76b/06
[=1]
- māh-rū** Far. Ay yüzlü.
m.+dın 81a/08
[=1]
- māh-veş** Far. Yüzü aya benzeyen, ay gibi güzel kadın.
m. 100b/03
m.+ni 77b/08
[=2]
- maḥal** (< Ar. *maḥall*) Zaman, an.
m. (ul maḥal) 78b/14
[=1]
- maḥalla** Ar. Mahalle, sokak.
m. ahlı 11b/02
m. ḥalkı 8a/11
[=2]
- maḥallāt** Ar. Mahalleler.
m. 59a/01
[=1]
- maḥbūb** Ar. Sevilen, sevilmiş, muhabbet olunmuş, sevgili.
m. 23a/03, 39b/11, 87b/15
m. (marḡūb u maḥbūb) Makbul ve sevilmiş. 27a/02
m. (kalām-ı maḥbūb) 39b/10
m. bol- 93b/14
m.+ı 22b/05
m. u dıl-keş 75a/11
m.+uñ 26a/11
[=9]
- maḥbūbraḳ** Daha çok sevilmiş, üstün tutulmuş.
m. 5b/05
- [=1]
- maḥbūs** Ar. Bir yere kapatılmış, hapsedilmiş.
m. (çahğa maḥbūs kıl-) 66b/04
[=1]
- maḥdī** Ar. Allah tarafından doğru yola iletilen kimse, kurtarıcı imam.
m.-ı āḥır-zamān 74b/13
[=1]
- maḥdūm** Ar. Kendisine hizmet edilen kimse, efendi.
m. bol- 19b/14
[=1]
- māhır** Ar. Usta, becerikli, maharetli (kimse).
m. 21b/04, 69a/08
m. érdi 4a/04, 84a/05, 91a/02
[=5]
- māhī** Far. Balık.
m. 83a/14
[=1]
- māhī-gīr** Far. Balık tutan, balıkçı.
m. 83a/13
[=1]
- maḥkūm** Ar. Esir, tutsak, bağlı, mahkum.
m.+érdi 44a/05
m.+uñ érür 48a/01
[=2]
- maḥlūl** Ar. Hallolunmuş, çözülmüş.
m. bol- 25b/07
[=1]
- maḥlūt** Ar. Karıştırılmış, katılmış.
m. eyle- 36b/04
[=1]
- maḥmıl** (< Ar. *maḥmil*) Deve, fil gibi hayvanların sırtına konan veya insanların omuzlarında taşınan, karşılıklı oturulacak şekilde yapılmış bir çeşit kapalı sepet, tahtirevan, mahfe.
m. 101a/08
m. bağla- 101b/05
m. çıkar- 48a/12
m. sür- 6a/10, 50a/08
[=5]
- Maḥmūd-ı muḥtār** Hz. Muhammed.
M. 3a/05
[=1]
- Maḥmūd Nāşır** *Bar-sabīl-ı Tamşīl-ı*

Muşannıf bölümünde babası adına bahçe inşa ettirdiği söylenen kişi olarak geçmektedir.

M. 4a/04

[=1]

maḥmūl Ar. Yüklenmiş, bir şey üzerine kurulmuş.

m. ve mansūb 69b/10

[=1]

maḥram Ar. 1. Sırdaş.

m. 27b/14, 51b/07

m. bol- 81a/07

m. eyle- 10b/04, 49a/06

m. kıl- 11b/13, 27b/11, 63b/10

2. İslam hukukuna göre kendisiyle evlenilmesine mücade edilmeyen, nikâh düşmeyen yakın akraba.

m. ét- 90b/14

3. Gizli.

m. kıl- 49a/01

[=10]

maḥrūc Ar. Ayrılmış, çıkmış.

m. ol- 43b/13

[=1]

maḥrūm Ar. Yoksun, nasipsiz.

m. 12b/04

m. bol- 48b/06

m. kıl- 19b/14

m.+largā 28b/13

[=4]

maḥşūl Ar. *mec.* Elde edilen, hasıl olan şey, netice.

m. émes 28a/12

[=1]

maḥsūs Ar. Varlığı beş duyu ile anlaşılan, duyulan, hissedilen.

m. ét- 66b/04

[=1]

maḥv Ar. Yok etme, ortadan kaldırma.

m. kıl- 82b/10

m. ol- Yok olmak, perişan olmak.
4a/11

[=2]

maḥzan Ar. İçinde kıymetli eşyaların saklandığı yer; depo.

m.+ıda (kerāmet maḥzanı) 24b/09

m.+ıdın 33b/03

m.+ıdın (‘aḳīdat maḥzanı) 87b/10

m.+ıdın (ṭabī‘at maḥzanı) 23a/09

m.+ını 20a/03

[=5]

maḥzūn Ar. Üzüntülü, gamlı, kederli, hüznü.

m. (darvīş-ı maḥzūn) 8a/07

m. (zār u maḥzūn) 13a/10, 68b/15

m. bol- 11a/01, 18a/13, 42b/03

m. çık- 77b/06

m. eyle- 81b/10

m. érür (zār u maḥzūn) 48b/13

m. kör- 51b/04

[=10]

maḥzūnluḳ Üzüntülü ve kederli olma, mahzun olma durumu.

m.+dur 12a/14

[=1]

ma‘īşat Ar. Yaşama, geçim, geçinme.

Krş. **ma‘īşet**

m. asbābı 69b/06

m. bazmı 3a/14, 8a/02

m. birle 15a/05, 34b/10

m. bostānı 41a/14

m. cāmı 66a/15

m.+da 91a/11

m.+ğa 61b/08

m. hırmanı 65b/13

m. maclısı 55b/09

m. şarbatı 6b/12

m. üyi 32a/14

[=13]

ma‘īşat-hāna Far. Geçim yeri, yaşanılan yer.

m.+sıda 38b/07

[=1]

ma‘īşet Bk. **ma‘īşat**

m.+ge 27a/08

[=1]

maḳāl Ar. Söz, lakırdı, laf.

m.+ın (şīrīn maḳāl) 75a/10

[=1]

maḳālāt Ar. Sözler.

m. éşit- 47b/14

[=1]

maḳām Ar. Yer, makam; rütbe.

m. 39b/07

m.-ı bār-gāh 2b/07

m.-ı taht-ı aḳẓar 11a/07

m.+ıda (iḥsān maḳāmı) 5a/16

m.+ıñ 28a/01

m. ol- 86a/11

[=6]

maḳāşīdāt Ar. Maksatlar, amaçlar.

m.+larıdın 86b/05

[=1]

maḳbūl Ar. Kabul edilen, hoş karşılanan.

m. bol- 69a/03, 72a/14

m. émes 30a/07

[=3]

maḳdūr Ar. Güç, kuvvet.

m. ḳal- 14a/10

[=1]

maḳhūr Ar. Çok üzülmüş, perişan, mahvolmuş.

m. bol- Kahrolmak. 14a/10

m. u muzallal bol- 24a/02

[=2]

māḳiṣ Ar. Duran, duraksayan, soluklanan.

m. bol- 28a/08

[=1]

makr Ar. Hile, düzen, aldatma.

m.+ıdın 86b/06

m.+ıḡa 56a/04

m. ile 36a/11, 36b/10, 54a/04, 61a/13, 62a/04, 66b/01, 66b/12, 91b/02

m. ile ḥabṣ 98a/05

m. u ḥıyal 32b/14, 66a/07

m. u ḥıla 97b/06

m. u ḥıla eyle- 56a/13

m. u nıreng ile 41b/15

m. u tazvır 38a/08

m. u tazvır eyle- 29b/14

[=18]

maḳrūn Ar. Yaklaşmış, kavuşmuş, yakın.

m. bol- 40a/14

[=1]

maḳşad Ar. Amaç, niyet, gaye; istenilen.

m. (gavhar-ı maḳşad) 64b/15

m. (her maḳşad) 46a/08

m. (manzıl-ı maḳşad) 44b/14

m.+dın (ne maḳşaddın) 46a/01

m.-ı rāz 59a/05

m.+ım 61a/15

m.+ım (murād u maḳşad) 66b/13

m.+ın 60a/11, 61b/08

m.+ıñ 92b/03

[=9]

maḳşūd Ar. İstenilen şey, amaç, maksat.

m. 3a/07

m.+(durr-ı maḳşūd) 43a/09

m.+ı 17b/14, 29b/08, 29b/11,

34a/12

m. maram 92b/02

m.+uñ 36a/14, 59b/14

[=9]

maḳṭa‘ Ar. Bir gazel ya da kasidenin son beyti.

m.-ı naẓm 24a/08

m.+dın 23b/06

[=2]

ma‘ḳūl Ar. Akla uygun, akıllıca, mantıklı.

m. 39b/11

m. bol- 8b/05, 25b/07, 70b/14

m. tüş- 4a/02, 42b/12, 61b/13, 75b/15

[=8]

māl Ar. Bir kimse veya kurumun

mülkiyetinde bulunan, taşınır,

taşınmaz her çeşit değerli ve

gerekli şey, mülk, servet.

m. 38a/14, 45b/02

m. (ḳumāş u māl) 9a/04

m. (şāḥıb-ı māl) 46a/12

m. al- 7a/09, 60b/10, 65b/13, 89a/01

m. aşıyā 87a/04

m. çık- 86a/03

m.+ge 83b/05

m.+ı 8b/07, 78a/06

m.-ı cahān 51a/01

m.-ı dunyā 90a/11

m. u ful 7a/10, 8b/09, 10b/14

m.-ı firāvān 75b/10

m.+ıda (cahān māl) 92b/13

m.+ımḡa 50a/15

m.+ımız 46a/05, 51b/07

m.+ın (dunyā māl) 12a/11

m. ile 10b/08, 31a/15

m. mülk 90a/05

m. mülkiyyat 88a/13

m. u matā‘ 90a/13

m. u tenke 8a/04

m. yüklet- 8b/14

[=31]

māl-dār Far. Mal sahibi, varlıklı, zengin.

m.+ı (ḡanī-ı māl-dār) 87a/02

[=1]

malāḥat Ar. Güzellik, şirinlik.

m. (kān-ı malāḥat) 68b/08

m.+da 12b/08

m. édi 76a/06

m. érür sen (şāḥıb-ı ḥüsn ü

malāḥat) 63a/05
[=4]
malāl Ar. Hüzün, keder.
m.+ı 32b/02
[=1]
malāmat Ar. Azarlama, kınama,
ayıplama.
m. kıl- 79a/11
[=1]
malbūs Ar. Giyilecek şey, elbise.
m. 40b/09
[=1]
mālik Ar. Sahip.
m. érđi 24b/08
m. ol- 5a/12
[=2]
mallāḥ Ar. Denizci, gemici, kaptan.
m. 1b/03
[=1]
ma'lūm Ar. Bilinen, belli.
m. 4a/09
m. bol- 9b/13, 22a/11, 42b/13,
77a/15, 79b/14
m. érür 9b/06
m. kör- 48b/06
m. ol- 93b/14
[=9]
mal'ūn Ar. Lanetlenmiş, lanetli.
m. (dīv-i mal'ūn) 56b/06, 81b/10
[=2]
mamlakat Ar. Ülke, yurt, memleket,
vatan.
m. 12b/01, 86b/03
m. (salṭanat-panāh-ı mamlakat-ı
dast-gāh) 3a/08
m.+dın 12b/04
m.+dın (dār-gīr-ı mamlakat)
33b/02
m.+ğa (ahl-ı mamlakat) 86b/08
m.+nıñ 20b/11
[=7]
mamlū Ar. Dolmuş, dolu.
m. 50b/13
[=1]
mamlū-mand Dolmuş olan, dolu.
m. 54a/11
[=1]
mamnūn Ar. Razı, hoşnut.
m. 86a/14
m. bol- 77b/06

m. kıl- 53b/09
[=3]
ma'mūr Ar. Bir işi yapmakla
görevlendirilen (kimse), görevli.
m. bol- 26a/02, 38b/14
m. éđi 15a/14
[=3]
ma'mūr Ar. Gelişip güzelleşmiş,
bayındır.
m. (ābād u ma'mūr) 39b/15
m. (ābād u ma'mūr kıl-) 63b/03
m. u ābād érđi 86b/13
[=3]
mazāk Ar. Tat alma, lezzet duyma,
lezzet, tat; damak.
m.+ığa 4b/12
[=1]
mānand Far. Eş, benzer.
m.-ı farışta 16b/12
m.-ı murda 82b/01
[=2]
manāzıl Ar. Menziller, konaklama yerleri.
m. 14a/12, 30b/15
m. (kaṭ'-ı manāzıl kıl-) 43a/04
[=3]
manāzım'ul umūr Ar. İşlerin düzeni;
sıralı işler.
m. (nāzım-ı manāzımu'l umūr)
İşlerin düzenleyicisi. 3a/10
[=1]
manfa'at Ar. Fayda, çıkar, yarar.
m. 86b/10
m. nasımı 26b/14
m.+ı 86a/12
m.+ları 93b/04
[=4]
māni' Ar. Engel olan, engel.
m. érür 11a/13
[=1]
ma'nī Far. Anlam, mana.
m. 25b/06
m.+de (gülşen-i ma'nī) 3b/06
m.+ge 97a/08
m. kuşları 21a/13
m.+ni 95a/04
[=5]
ma'nīsiz Anlamsız.
m. 83b/07
[=1]
manķūş Ar. Renk renk boyanmış, üzerine

nakışlar yapılarak işlenip
süslenmiş, resimlenmiş, nakışlı.
m. 2a/02
[=1]
mannāḥ Ar. Veren, bağışlayan.
m. 50b/02
[=1]
manşūb Ar. Dikilmiş, konmuş,
nasbedilmiş.
m. édi 21a/05
[=1]
mansūb Ar. İlgili, uygun, mensup.
m. (maḥmūl ve mansūb) 69b/10
[=1]
mansūḥ Ar. Hükümsüz bırakılmış,
hüküm ortadan kaldırılmış,
neshedilmiş.
m. bol- 37b/07
m. tap- 37b/07
[=2]
manşūr Ar. Allahın yardımıyla, galip
gelen, zafere ulaşan.
m. (şāh-ı manşūr) 13b/05, 16a/12
[=2]
manşūr Ar. Ferman.
m. yaz- 11a/10
[=1]
manṭıḳ Ar. Söz, nutuk, kelim.
m.+ıdın 2b/09
[=1]
manzar Ar. Bakılan, görülen yer,
görünüş; seyirlik yer.
m. 21b/02, 22a/03, 22b/05, 59a/14,
76a/10, 76b/04
m. (‘ālī manzar) 21b/02
m.+ğa 22b/14, 60a/10
m.+ğa baḳ- 60a/05
m.+ıdın (‘ālī maḳzar) 22b/09
[=11]
manzarī Far. Güzel bir yer.
m. 76a/13
[=11]
manzıl (< Ar. *manzil*) Konak yeri, konak;
yer, varılacak yer; ev.
m. 14b/02, 31a/09, 35a/06, 38b/03,
49b/05, 50b/01, 50b/15, 51b/04,
52b/08, 59b/02, 59b/05, 61b/14,
82a/11, 84b/11, 90b/13, 100a/06,
101b/12
m. (her manzıl) 48a/14

m. (bir néçe manzıl bar-) 48a/12
m. bol- 101b/05
m.+da 59a/14
m.+da (fulān manzıl) 48a/08
m.+dın 91b/10
m. eyle- 89b/04
m.+ğa 29b/11, 50b/02, 54a/12,
60a/04
m.+ğa (bir manzıl) 65a/12, 65a/13
m.+ğa bar- 30a/01, 55a/04, 55a/08
m.+ğa (bir manzılğa yet-) 74b/08
m.+ı 57a/05
m.-ı dūr 25a/04
m.-ı maḳşad 44b/14
m.+ıda (sayr manzıl) 33a/13
m.+ığa 60b/02, 65b/13
m.+ığa (bir manzıl) 64b/09
m.+ığa (manzılğa bar-) 56a/07
m.+ığa kél- 83a/15
m.+ıñ 34a/05
m.+ıñğa 61b/12
m. ḳıl- 6a/10
m.+larığa 45a/15
m.+nı 35b/13
m.+nı (bir manzıl) 38b/03, 80a/02
[=50]
manzūma Ar. Vezinli, kafiyeli söz, şiir.
m. érđi 23a/03
[=1]
manzūr Ar. Bakılan, görünen, görülmüş.
m. 29a/12
m. bol- Görülmek. 13b/13, 25a/02,
30a/15, 35a/08, 43b/03, 60a/12,
94b/06
m. ḳıl- 13b/05, 16a/12, 45a/03
[=11]
man‘ Ar. Durdurma, engelleme, önleme.
m.+ı üçün 6a/07
[=1]
mar (< Ar. *mar*‘) Adam, erkek, kişi.
m.+dın (anfās-ı mar) 63a/13
[=1]
marāḥıl Ar. Menziller, konaklar,
duraklar.
m. ḳıl- Durak etmek, konaklamak.
61b/14
[=1]
marām Ar. İstek, niyet, maksat.
m.+ı bol- 7a/08
m.+ım (maḳşūd marām) 92b/02

[=2]
maraz Ar. Hastalık; (Eski ahlak kitaplarında) kibir, gurur, benlik, bencillik gibi manevi bünyeyi rahatsız eden kusurlardan her biri.
m.+dın (‘illat u ‘ayb u maraz) 2a/01
 [=1]
mard Far. Adam, insan; cesur.
m. 68b/06, 68b/06
m.-ı naccār 94b/05
m.-ı sādā 96b/08
 [=4]
mardūd Ar. Geri çevrilmiş, makbul sayılmamış, reddedilmiş.
m. bol- 21b/10, 44a/09
m. eyle- 99a/04
m. kıl- 49b/01
 [=4]
mardum Far. Adam, insan; göz bebeği.
m. 48b/04
 [=1]
ma‘reke Ar. Savaş alanı, cenk yeri.
m. 12a/08
 [=1]
marfū‘ Ar. Kaldırılmış.
m. kıl- 6a/15
 [=1]
marğūb Ar. Rağbet edilen, beğenilen.
m. 5b/04
m. (marğūb u maḥbūb) 27a/02
m. bol- 30a/05, 87b/15
m. dıl-keş 74b/11
m.+ğa (alfāz-ı marğūb) 39b/10
 [=6]
marḥamat Ar. Şefkat gösterme, acıma, birini esirgeme.
m.+dur 74a/10
m.+nı kıl- 83a/12
 [=2]
mar‘ī Ar. Saygı gösterilen; tercih edilen.
m. tut- 12a/15
 [=1]
ma‘rifat Ar. Bilgi, ilim; gerçeği kavrama, irfan.
m.+dın 94b/12
 [=1]
marḳad Ar. Kabir, mezar.
m. 40a/11
 [=1]

marḳūm Ar. Yazılmış.
m. bol- 12b/05
m. ét- 3a/06
 [=2]
martaba Ar. Defa, kere.
m. (yeti martaba) 80b/13
 [=1]
ma‘rūf Ar. Bilinen, belli, malum.
m. 34b/15, 46a/09
m.u zāhır 21a/05
 [=3]
marz Ar. Toprak, yer, zemin.
m. 31b/15
 [=1]
maşāf (< Ar. *masāff*) Askerlerin düzenli saflar hâlinde yaptıkları savaş, harp.
m. (maşāf-ı felek) 12a/09
m. hengāmı 15b/12
 [=2]
masāfat Ar. Mesafe, uzaklık.
m. (kaṭ‘-ı masāfat kıl-) 14a/13
 [=1]
masāğ Ar. İzin, ruhsat, cevaz.
m. 91a/14
 [=1]
masākīn Ar. Yoksullar, fakirler.
m.+larğa 74a/10
 [=1]
maşal Ar. Örnek, misal.
m. bol- 13b/15
 [=1]
masās Ar. Dokunma, temas.
m. ét- 36b/03
 [=1]
masbūḳ Ar. Önde bulunan, öncü.
m. bol- 30a/09
 [=1]
maşbūt Ar. Sabit, kesin.
m. 13b/15
 [=1]
ma‘şiyat (< Ar. *ma‘şiyat*) Günah; isyan.
m. birle 7a/06
 [=1]
maskan Ar. Oturulan yer, ev, konut.
m. 3a/15
m. érđi 50b/15, 78a/04
m. eyle- 15a/05
m.+ığa 49b/10
m. kıl- 41b/03, 98b/12

- m. ol-** 44a/02
m. tut- 70a/15
 [=9]
- maşlahat** Ar. Şura, tavsiye, danışma.
m.+ğa 42b/04
m.+nı eyle- 81b/15
m.+nı koy- 19a/11, 62b/15
 [=4]
- maşlahat-ḥ^vāh** Far. Dirlik, düzen isteyen, iyilik dileyen.
m. (vazīr-ı maşlahat-ḥ^vāh) 42b/14
 [=1]
- maşlahatsız** Faydasız, amaçsız; aylak.
m. 56a/14
 [=1]
- masnad** Ar. 1. Büyük mevki, makam, derece.
m. 18b/01
m.+ıda 3b/09
 2. Dayanak, güç ve destek alınan şey.
m. 60b/05
 [=3]
- maşnū^a** Ar. Sanatla yapılmış olan.
m.+ğa (muhtara^aāt-ı maşnū^a) 5b/09
 [=1]
- masrūr** Ar. Sevinçli, memnun.
m. 12a/14
m. (şād masrūr kıl-) 59a/12
m. bol- 15a/14, 36a/08, 38b/14, 40b/08, 46b/14, 95b/01
m. eyle- 94b/06
m. édi 70a/11
m. ét- 46b/02
 [=11]
- mast** Far. Kendinden geçmiş (kimse), sarhoş.
m. 66a/01, 95b/03, 100a/14
m. eyle- 2a/11
m. érdi 56a/10
m.-ı may bol- 12a/04
m.+ıdın 17a/14
m. madhūş bol- 66a/09
m. bī-ḥūd 68a/03
m. şaydā bol- 69b/01
 [=10]
- mastāna** Far. Sarhoşa yakışacak şekilde, sarhoşcasına, sarhoşca.
m. 26a/06, 85a/07
- m. bol-** 34a/07
m.+lar dék 79b/15
 [=4]
- mastī** Far. Sarhoşluk, mest olma.
m. (fīl-i mastī) 14b/04, 14b/10
 [=2]
- mastlık** Sarhoşluk.
m.+dın 56b/03, 57a/04, 64a/09, 79a/09
m. vādīsı 79a/06
 [=5]
- maştūr** Ar. Yazılmış, çizilmiş.
m. 86b/10
m. bol 5b/10, 30b/08
m. érür 14b/15, 76a/07
 [=5]
- mas^uūl** Ar. Yaptığı veya üstüne aldığı işlerden ve davranışlardan hesap vermeye mecbur olan, sorumluluk yüklenen (kimse), sorumlu.
m. (kavm-ı mas^uūl) 24b/05, 38a/01
 [=2]
- ma^uşūm** Ar. Günahsız, suçsuz (kimse).
m. 24b/14
 [=1]
- maşā^uıl** Ar. Meşaleler.
m. (nīr-ı nīrān-ı maşā^uıl) 22b/15
 [=1]
- maşārīk** Ar. Güneşin doğduğu taraflar, doğu ülkeleri.
m. kişvarı 27b/09
 [=1]
- maşāyīḥ** Ar. Şeyhler.
m. (ḥuddāmu^l-maşāyīḥ bol-) 40a/09
m. hızmātı 98b/07
m.+ı 20b/08
m. kıdvası 24b/07
 [=4]
- maşgūl** Ar. Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan.
m. bol- İlgilenmek, uğraşmak. 4a/02, 8b/05, 24b/05, 38a/01, 42b/12, 61b/13, 70b/14, 75b/15
m. ol- 6a/12
 [=9]
- maşhūn** Ar. Dolu, dopdolu.
m. édi 86a/15
 [=1]
- maşhūr** Ar. Herkesçe bilinen, ünlü.

- m.** 30b/08, 34b/15, 39b/15
m. bol- Ün kazanmak. 8a/11, 63b/03
m. érdi 14b/15, 31b/14, 102b/03
 [=8]
maşrab Far. Huy, mizaç, ahlak.
m. (ahl-ı maşrab) 30b/12
 [=1]
maşrıķ Ar. Güneşin doğduğu yer veya yön, doğu, şark.
m. 82a/07
m.+dın 77a/08
m.+ķa 30b/01
m. taķtı 83b/08
 [=4]
maşrūķ Ar. Açıklamış.
m. (aķlas-ı maşrūķ) 43a/01
 [=1]
ma'şūk Ar. Aşkla sevilen, âşık olunan kimse.
m. 57b/08
 [=1]
ma'şūķa Ar. Aşkla sevilen, âşık olunan kadın.
m.+sıĝa 99b/02
m.+sın 39b/12, 58b/07
 [=3]
maşvarat Ar. Bir konu hakkında tecrübeli kimselere, o konuyla ilgili olanlara danışma, fikir alma.
m. ķıl- Fikir alışverişinde bulunmak, danışmak. 8a/12
m.+nı (maşvarat ķıl-) 19a/11
 [=2]
mat Far. Yenilmek, santrançta yenilmek.
m. ol- Maĝlup olmak, santrançta yenilmek. 8b/02
 [=1]
matā' Ar. Sermaye, elde bulunan varlık.
m.+ı (māl u matā') 90a/13
m.-ı ĥāşıl 34a/05
m.-ı ĥūsn 63b/12
m.-ı mīve 80a/11
m.+ıĝa 87a/14
m.+ın 35b/08
m.+ıñ 88a/01
m.+ınıñ (ĥūsn-i matā') 44b/06
 [=8]
mātam Ar. Yas, matem.
m.+ını (mātam tut-) 47a/07
m. tut- 71b/03
- m. u toy** 35b/06
 [=3]
maţla' Ar. Bir kaside veya gazelin mısraları birbiriyle kafiyeli olan ilk beyti.
m. 23b/06
m.-ı naţm 24a/08
 [=2]
maţlab Ar. İstenilen, talep edilen.
m.+ıĝa 26a/13
 [=1]
maţlūb Ar. İstenilen, istek ve arzu duyulan.
m. 86b/07
m.+ı 22b/05
m.-ı nā-yāb 43a/12, 79a/10
m. ţālīb 16b/04, 83a/06
 [=6]
maţ'ūm Ar. Yenilen, yenilecek şey, yemek.
m. bol- 3b/01
 [=1]
ma'vā Ar. Mesken, sığınılacak yer, yurt.
m.+da érdiler 21b/06
m.+larıĝa 45b/12
 [=2]
mavālī Ar. Azat edilmiş köleler, azatlılar.
m. u aĥālī 23b/08
 [=1]
mavālīd-ı şalāşa Ar. Tabiattaki hayvan, bitki, madenlerden ibaret üç alem ve bu alemlerden bahseden ilim, tabiat ilmi.
m. 1b/07
 [=1]
mavāşī Ar. Küçükbaş ve büyükbaş bütün hayvanlar.
m. 87a/03, 92b/13
 [=2]
mavc (< Ar. mevc) Dalga.
m. ur- Dalgalanmak. 40a/15, 45a/06
 [=2]
mavcūd Ar. Var olan, bulunan; varlık.
m. 2a/02
m. (ĥallāķ-ı mavcūd) 43a/09
m. bol- 70a/07, 87a/07
m. érdi 24a/08
m. ol- 87b/06
 [=6]
mavcūdāt Ar. Yaratılan şeylerin tamamı,

canlı cansız bütün varlıklar.

m.-ı 'ālam 2b/06

[=1]

mav'ıza-nāma Far. Nasihat kitabı.

m. 27a/01

[=1]

mav'ıza Ar. Nasihat, öğüt. Krş. **mav'izat**

m. 86a/12

m. kim 86b/10

[=2]

mav'izat Bk. **mav'ıza**

m. nuḳūdı 86a/15

m.+dın 94b/12

[=2]

mavḳūf Ar. Ait, bağlı.

m. 46a/09

[=1]

mavsūma Ar. Bahar yağmuru yağmış toprak.

m. érđi 23a/03

[=1]

mavvāc Ar. Pek dalgalı, çok dalgalı.

m. (daryā-yı mavvāc) 79b/13

[=1]

may Far. Şarap, bade.

m. 61b/15, 62a/02, 79a/06

m. (mast-ı may) 12a/04

m. hengāmı 87b/12

m.+ı birle ('ıṣyān mayı) 78a/11

m.+ıdın 20b/05

m.+ıdın (vahdat mayı) 102a/13

m. iç- 34a/07, 62a/01

m.+ıñdın 69b/01

m. tut- 66a/08

[=12]

maydān Ar. 1. Düz, açık ve geniş yer, alan.

m. 20a/11

m.+ğa 14b/10

m.+nı 20a/10

2. *teşmil*. (İsim tamlamasının ikinci ögesi olarak) Bir şeyin, bir hususun ortaya döküldüğü, cereyan ettiği yer.

m.+ı ('ıṣḳ maydānı) 57b/07

m.-ı kevineyn 2b/07

m.+ıda (cahān maydānı) 20a/01

[=6]

mayḥāna Far. İçinde şarap vb. içkiler içilen ve satılan yer.

m.+sıdın (tanıñ mayḥānası)

67a/05

[=1]

māyıl (< Ar. *mā'il*) 1. Meyilli, istekli, hevesli.

m. 27a/08, 36a/02, 96a/12, 97a/03

m. bol- 15b/03, 23a/01, 29b/11, 51a/11, 62a/11, 85a/03, 92a/15, 93a/08

m. eyle- 41b/02

m. ékendür 13b/12

m. érđi 27a/13, 33b/13

m. kııl- 61b/08, 82b/14

m. ol- 45b/08, 47b/10, 60b/04, 92b/05, 102a/02

2. Bir yana, bir tarafa doğru eğilmiş.

m. kııl- 61a/03

[=24]

maymūn I Ar. Dört veya iki ayağı üzerinde yürüyebilen, zeki bir hayvan türü, maymun.

m. 38a/12, 38b/12

m. (lūl-i maymūn) 39a/05

m.+nı 38b/04

[=3]

maymūn II Ar. Uğurlu, bereketli, kutlu.

m. érđi 80a/03

[=1]

mazār Ar. Bir kimsenin öldükten sonra gömüldüğü yer, kabir.

m. eyle- 101b/01

m.-ı ma'dan-ı nūr 102b/03

[=2]

mazārāt Ar. Mezarlar, türbe yerleri.

m. 54a/10

[=1]

maẓarrat Ar. Zarar, ziyan.

m. 26b/14

m.+dın 86b/06

[=2]

maẓbūṭ Ar. Muhafazalı, korunmuş.

m. kııl- 36b/04

[=1]

mazdūr Far. Ücretli işçi; çırak.

m. bol- 90b/01

[=1]

maẓhar Ar. Bir şeyin görüldüğü, ortaya çıktığı yer.

m.-ı fayẓ 86b/15

m.-ı nūr-ı muḳaddas 2a/06
[=2]
maẓlūm Ar. Zulüm görmüş, haksızlığa uğramış (kimse).
m. 9b/13
m.+largā 28b/13, 83a/12
[=3]
maẓmūn Ar. 1. Nükteli, sanatlı, ince söz.
m.+ı 60a/12, 98b/11
m.-ı davlat-fazā 5b/08
m.-ı savābıḳ 93b/11
m.+ıḡa 13a/09
2. Kastedilen mana, anlam.
m.+ı 11a/12
[=6]
maẓmūn-nāma Far. Nükteli, sanatlı söz içeren mektup.
m. 60a/09
[=1]
ma'zūl Ar. Azledilmiş.
m. bol- 72a/14
[=1]
me'kūl Ar. Yenecek şey, yiyecek.
m. 40b/09
m. bol- 74a/09
[=2]
meger Far. Oysa, meğer.
m. 13b/12, 34a/01, 34a/07, 57b/04, 75a/12, 80b/06, 85a/07, 94b/05, 94b/06, 102a/04
[=10]
meh Bk. māh
m. 62a/15, 67b/12
m.+ni 77b/11
m.+niñ 49b/07, 58b/10
[=5]
meh-veş Far. Yüzü aya benzeyen, ay gibi güzel kadın.
m.+ge 2a/08
m.+ini 82a/09
[=1]
mekān Ar. Yer, mesken, oturulan yer, ev.
m. 6a/11
m.+dur 31a/09, 76b/03
m.+ı 13b/09, 60b/08, 64a/11, 88a/11, 100a/06
m.+ıḡa 16b/04
m.+ımḡa 16b/07
[=10]
mekremet Ar. Cömertlik, ihsan, kerem, el

açıklığı.
m. (sahāb-ı mekremet) 40a/15
m. (şacara-ı sar-ıḡsān u mekremet) 5b/01
[=2]
mekteb Ar. Okul.
m. 71a/05, 71a/10
m.+idin 71a/15
[=3]
mektüb Ar. 1. Yazılmış, yazılı.
m. bol- 96a/10
m. érür 11a/11
m. ét- 95b/07
2. Başka yerde bulunan bir kimseye haber ulaştırmak, istek bildirmek vb. bir maksatla elden ya da posta aracılığı ile gönderilen yazılı kâğıt.
m. iber- 60a/07
[=4]
melāik Ar. Melekler.
m. 30b/07
[=1]
melek Ar. Allah'ın nurdan yarattığı varlıklar, melek.
m.+din 23b/11
m.+ge 76b/02
m.+ge (ḡayl-ı melek) 18a/03
m.-haybat 40a/02
m.+ni (ḡayl-ı melek) 19a/07
[=5]
melek-ḡū Far. Melek huylu, iyi huylu.
m. 11a/09, 42a/14
[=2]
melek-sīmā Far. Melek yüzlü.
m. 17b/01
[=1]
melik Far. Hükümdar, padişah, hakan.
m. 102b/12
m.+ge (ḡayl-ı melik) 33a/01
[=2]
melike Ar. Kadın hükümdar, kraliçe, hükümdar karısı; prenses.
m. 22a/04, 22a/08, 22a/09, 22b/06, 76b/04, 76b/06, 77a/01, 78a/13, 83b/13
m.+ni 77a/07, 77a/10
[=11]
men Ben, konuşan kimseyi temsil eden teklik birinci şahıs zamiri.

Krş. mén
m. 7b/10, 8b/06, 10a/08, 17a/01, 26a/07, 35a/02, 41b/11, 45b/03, 46b/07, 48a/01, 50b/04, 55b/14, 56b/01, 61a/07, 66b/08, 68b/15, 68b/15, 72a/06, 76a/01, 76a/01, 83b/15, 88a/08, 91a/15, 92b/12, 92b/14, 93a/14
m. bile 47b/07, 55b/14, 92b/14
m.+de 14a/10, 15b/12, 66b/15
m.+dîn 15b/13, 28a/09, 28b/11, 29b/15, 42b/02, 47a/15, 47b/13, 48b/15, 61b/09, 66a/04, 66a/11, 67b/06, 72b/07, 73b/13, 88b/07
m.+i 5a/04, 7b/13, 8a/08, 8b/15, 10b/10, 11a/13, 15b/09, 16a/06, 25b/06, 28b/11, 31b/04, 31b/05, 31b/06, 33a/02, 33a/03, 33a/07, 37a/08, 38b/08, 42b/14, 45a/09, 47b/02, 47b/08, 48a/09, 49a/13, 49b/14, 50b/03, 54a/09, 55b/06, 55b/07, 55b/12, 56a/13, 61b/01, 61b/04, 63a/08, 66b/03, 71b/08, 80b/07, 81a/15, 81b/13, 84b/10, 89b/07, 91b/08, 99a/02, 102b/14
m.+i kim 61a/15
m.-i sar-gašta-ı şahrâ-yı ulfat 3a/13
m.+iñ 13a/05, 14a/09, 28b/09, 28b/10, 47b/01, 49a/06, 49a/14, 65b/11, 66a/07, 66a/11, 67a/07, 67b/02, 68b/13, 69a/02, 70a/15, 71b/06, 73a/08, 78b/03
m.+iñ birle 50a/14, 91a/15
m.+iñ-dék 7b/11, 79a/14
m.+iñ-dék érür 10a/08
m. men 47b/15, 88b/05, 95b/04
maña 4a/08, 5a/13, 6a/04, 8b/09, 8b/15, 9a/06, 11a/13, 17a/05, 17a/05, 25b/08, 26b/07, 27b/14, 28a/05, 29a/12, 34b/03, 35b/13, 38b/06, 39b/01, 47a/14, 47b/05, 47b/12, 48b/14, 48b/14, 49a/02, 49a/04, 50a/13, 51b/13, 53b/03, 54a/14, 55b/13, 56a/01, 58b/11, 61a/07, 61b/03, 63a/11, 63a/14, 64a/04, 64a/05, 66a/03, 66a/06, 66a/08, 66b/08, 66b/14, 67b/11, 67b/14, 68a/02, 68a/05, 68a/06, 69a/15, 82a/12, 86a/09, 88a/05,

88b/06, 89a/01, 89a/02, 91a/10, 91a/11, 92b/12, 93a/06, 93a/14, 94b/06, 94b/08, 95a/04, 99a/02
 [=180]
merg Far. Ölüm, vefat.
m. (bā' is-ı merg) 42b/07
m. (merg dardı) 87b/05
 [=1]
merkeb Ar. 1. Eşek.
m. 61a/01
m. üzre mindür- 60a/14
 2. Gemi, sandal, kayak.
m. (felek merkeb) 11a/09
 [=3]
merkez Ar. Merkez
m.+ide (valāyat merkezi) 24b/09
 [=1]
mesācid Ar. Mescidler.
m. 92b/04
 [=1]
mescid Ar. Namaz kılınacak yer, küçük cami, mescit.
m. 30b/14, 39b/02, 40a/11
m. ü dayr
m.+ge 92a/02
 [=4]
Mesihā Ar. Hz. İsa'nın lakabı.
M. 78a/09
M. dék 25b/09, 34b/09
 [=3]
Mes'ūd Yedinci gülşenin erkek kahramanı.
M. 87a/07, 87b/07, 87b/13, 88b/02, 88b/05, 89a/01, 89b/04, 90a/03, 90b/09, 92a/11, 92b/01, 92b/03, 92b/11
M.+ge 91a/03, 91b/10
M.-ı kāmīl 88b/11, 92a/02
M.+nñ 90b/08
 [=18]
meşk Far. Tulumdan yapılmış su kabı, kırba.
m. 4b/13,
m. sun- 4b/15
 [=2]
meyāna Far. Bir şeyin ortası, orta, vasat.
m. 96a/15
m. bol- 96b/14
m.+ol- 97b/01
 [=3]

mez-kūr Ar. Adı geçen, bahsedilen, sözü edilen, yukarıda anılan, zikrolunan.

m. 5b/09, 8a/11, 19a/01, 25a/02, 38b/12, 46b/02,

m. (ṭillā-yı mez-kūr) 31b/14

m. bol- 32a/09

m.+dur 86b/10

[=9]

mén Bk. **men**

m.+i 41b/15, 42a/15

[=2]

mī'car (< Ar. *mī'cār*) Kadınlara özgü bir çeşit başörtüsü.

m. 49a/11, 102a/07

m. (nıṣf-ı mī'car) 102a/10

m.+ıda 102a/06

[=4]

mıh Far. Büyük.

m. (kih ü mıh) Küçük büyük.

50b/13

[=1]

mıhan Ar. Eziyetler, sıkıntılar, mihnetler.

m.+dur (ranc u mıhan) 68b/12

[=1]

mıhmān Far. Misafir, konuk.

m. 8a/03, 13a/03, 73b/04

m. bol- 25b/05

m. eyle- 69a/05

m. édim 17a/01

m. ét- 55b/08, 55b/14, 100b/05

m.-ı 'ādıl 29a/13

m.-ı kāmīl 25b/08

m.+ım 32b/01

m.+ımıznı 73b/10

m. kél- 13b/04

m.+lar 44a/13, 46a/12

m. men 13a/04

[=17]

mıhmān-sarā Far. Misafirhane, konukevi.

m.+ğa 45a/01, 53b/09

[=2]

mıhmīz Ar. Ata binenlerin, hayvanı dürterek hızlandırmak için çizme ökçelerinin arkasına taktıkları sivri demir parçası veya ufak dişli çelik çark.

m. ét- 20a/12, 47a/03

[=1]

mıhnat Ar. Sıkıntı, zorluk; gam, keder.

Krş. **mıhnet**

m. 2a/10, 30a/13, 36a/11, 42b/10, 50b/05, 68b/14, 86a/08

m. (bār-ı mıhnat) 12a/01

m. (cavān-ı ahl-ı mıhnat) 67b/01

m. (ranc u mıhnat) 28a/02, 85b/05

m. bile 30a/11

m. birle 90b/02

m.+dın (cafā u cavr u mıhnat) 11a/15

m.+dın (cavr u mıhnat) 67b/11

m. eyle- 20a/07, 68b/09

m.+ğa 79b/02

m.+ı 6a/06

m.-ı saht 68a/06

m.+ıda (ğarīblık mıhnatı) 75a/06

m.+ıdın (bār-ı mıhnat) 34b/05

m.+ığa 69b/11

m.+ın 67a/11

m.+ıña 47b/15

m.+ını 90b/11

m. ile 19b/01, 41b/14, 74a/15, 80a/06

m. ile (cafā u mıhnat) 75b/07

m.+larğa 50b/06, 77b/02

m. nāma 25a/06

m. u dard tart- 31a/08

m. u külfet 69b/05

[=36]

mıhnat-engīz Far. Sıkıntı veren, dert saçan.

m. 12a/13

[=1]

mıhnat-ḥāna Far. Sıkıntı evi, dert evi.

m.+sıda 10a/11

[=1]

mıhr (< Far. *mıhr*) 1. Sevgi, merhamet, dostluk.

m. 94a/11

m.+ı 8b/09, 17b/03

m. ile 102b/10

2. Güneş.

m.+ığa 90b/04

[=5]

mıhr-bān Far. Güler yüzlü, yumuşak huylu, merhametli.

m. bol- 50a/11

m.+ım 32b/15, 50b/07, 73b/11

[=4]

mıhr-bānlık Sevecenlik, merhametlilik.

m. eyle- 46a/06

[=1]

mınnat (< Ar. *minnat*) Yapılan bir iyiliğin yükü, ağırlığı altında ezilme, iyilik yapana karşı kendini dâima borçlu hissetme.

m. koy- 37a/08, 89a/02

[=2]

mınnatlık Minnet hissetme durumu.

m. 16a/09

[=1]

mısmār Ar. Çivi, mih.

m. 1b/03

[=1]

Mışr Ar. Büyük bir kesimi Afrika'da, küçük bir kesimi Asya'da yer alan ülke.

M. 47b/11, 48a/08, 52b/02, 58b/06, 59a/01, 60b/11, 65a/05, 66b/08, 67b/15

M. ahlı 65b/12

M. éli 58a/11

M. şahrı 51a/13, 60b/08

[=13]

mışr Ar. Büyükşehir, başşehir, şehir.

m. (hikāyet-ı bar-sabıl-ı tamsıl-ı mışr) 4b/06

[=1]

Mısrı Ar. Mısırlı.

M.+nın 58b/15

[=1]

mısrā' Ar. Bir beyit, şiir veya manzumenin satırlarından her biri, dize.

m.+ını (ahır mısrā') 23a/08

[=1]

mi'ād Ar. Bir şeyin yapılması için tanınan süre.

m. (vaqt-ı mi'ād) 9b/01, 34b/12, 60b/01

[=3]

miftāh Ar. Anahtar.

m. bol- 81b/08

[=1]

mīg Far. Kara bulut; sis, duman.

m. tart- 3b/11

[=1]

miḥnet Bk. mihnat

m.+ge (külfet ü mihnetge sal-)

45b/05

m.+large 59b/13

[=2]

mīm Ar. Arap alfabesinin yirmi yedinci harfi.

m. (halka-ı mīm) 65b/03

m. yañlıg (harf-ı mīm) 18b/06

[=2]

min-ba'd Ar. Bundan sonra, bundan böyle.

m. 70a/14

[=1]

min- Binmek, Binmek, bir şeyin veya bir hayvanın üzerine çıkıp ayakları sarkıtarak oturmak.

m.-di 10a/14, 51a/10, 61a/02

m.-dim 66a/02

m.-iben 22b/08, 60a/11

m.-ip 30a/12, 39a/10, 52a/05, 61b/13, 62a/13, 64a/12, 64b/04

m.-ip sür- 12b/06

[=15]

aṭ üzre min- 64a/12

aṭğa min- 52a/05, 61b/13

aṭğa min- 64b/04

aṭğa min- 61a/08

[=5]

mināra (< Ar. *menāra*) Minare; çok yüksek, çok uzun.

m. 33b/07

m. érdi 82a/06

[=2]

mindür- Bindirmek, birini bir şeyin üzerine çıkarmak, çıkarıp oturtmak.

m.-di 50b/08

m.-üben 60a/14

m.-üp 26a/09, 33a/10

m.-üp koy- 86a/05

[=5]

at mindür- 26a/09, 33a/10

aṭğa mindür- 50b/08

aṭğa mindür- 86a/05

merkeb üzre mindür- 60a/14

[=5]

minḳār Ar. Gaga, kuş gagası.

m.+imizge 73b/08

[=1]

miñ Bin, dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, bin birden önce gelen

- sayının adı.
m. 12b/09
m. (iki miñ) 23b/09
m. (iki miñ aşrafı) 51b/14
m. (néçe miñ) 31a/04, 43a/01
m. (néçe miñ hādım) 31a/03
m. (on miñ) 20a/06
m. (üç miñ aşrafı) 86b/11
m. (üç miñ aşrafı) 92b/14
m. (yeti miñ darvāza) 30b/08
m. (yüz miñ) 14b/05, 31a/13, 31b/14
m. (yüz miñ aşrafı) 36a/15
m. (yüz miñ balā) 61b/11
m. (yüz miñ dıram) 71b/15
m. aşrafı 87a/14, 87b/04, 87b/10, 88a/06, 88b/01
m.+dın 31a/14
m.+dın biri 52b/10
m. dınār 53b/06, 78b/03, 78b/05, 78b/09, 89b/06
m. dıram 31b/15
m.+ge (yüz miñge barābar bol-) 19a/13
m. kıl 87a/05
m. miñ 51a/06
[=32]
mir'āt Ar. Ayna.
m.+ı (köñül mir'atı tıra bol-)
Gönül aynası kararmak. 10b/15
m.+ıda (köñül mir'atı) 45a/02
[=2]
mırās Ar. Ölen bir kimseden yakınlarına kalan mal, mülk, para vb.
m. kal- 29a/15
m. u amvāl kal- 6a/01
[=2]
mirseb Ar. Keskin delici kılıç.
m. (söz mirseb) 98a/15
[=1]
mis Far. Bakır.
m. 52a/01
[=1]
mişāl Ar. Gibi, benzer.
m.+ı 28a/05
m.+ı edi (cannat mişāli) 69b/15
m.-ı pışadın 52a/09
m.-ı şubh 71b/02
[=3]
mişkāl Ar. Yirmi dört kıratlık bir ağırlık
- ölçüsü.
m. 45a/12
[=1]
miskīn Ar. Zavallı, aciz (kimse).
m. eyle- 72b/15
m.+ge 31b/05
m.-i hūsn 43b/05
m. tut- 59a/14
[=4]
mısl Ar. Eş, benzer.
m. (köz yaşını mısl-ı jāla eyle-) 101a/08
m.-ı mah-para 76b/06
m.-ı murda 58b/04
[=3]
mīve Far. Meyve.
m. 72b/04, 79b/09, 100b/05
m. (aşnāf-ı mīve) 80a/14
m.+dın (bāğ-ı mive) 4a/08
m. eyle- 73b/07
m.-i bāğ-ı muḥabbat 59b/13
m.+ler (mata'-ı mīve) 80a/11
m.+leri 100a/11
m.+leride 100a/10
m.+si 5b/13
m.+sidür 72b/02
m.+sini 72b/03
m. u bar ber- 93b/08
m. yé- 35a/11
[=15]
mizāc Ar. Huy, yaratılış, tabiat, karakter.
m.+ın 99a/12
[=1]
mizān Ar. Terazî, tartı.
m. 48a/04
[=1]
mū Bk. mūy
m. 96a/10
[=1]
mu'abbad Ar. Ebedî, sonsuz.
m. bol- 15b/08
[=1]
mu'addal Ar. Başka bir şekle sokulmuş, olduğundan farklı duruma getirilmiş, değiştirilmiş.
m. kıl- 36a/04
[=1]
mu'ālīc Ar. Bir hastaya ilaç veren, ilaçla tedavi eden kimse.
m. 42b/11

- [=1]
mu‘allā Ar. Yüksek, yüce, mertebesi yüksek, yüksek seviyeli.
m. 27a/05, 50b/11, 74b/12
 [=3]
mu‘allaḳ Ar. Havada duran, boşlukta duran; bağlı.
m. eyle- 14b/11
 [=1]
mu‘allım Ar. Öğretmen.
m.+dın 71a/07
m.+nıñ 71a/04
 [=2]
mu‘anbar Ar. Amber kokan, amberli, güzel kokulu.
m. ‘ıtr 4a/14
 [=1]
mu‘aṭṭar Ar. Güzel kokulu.
m. 21b/14
m. eyle- 7a/01, 59b/14
m. érür 30b/10
m. ol- 60a/09
 [=5]
mu‘āvanat Ar. Yardım.
m. 58b/07
m.+ı ile 62a/06
 [=2]
mu‘ayyan Ar. Belli, belirli.
m. 58b/15
m. bol- 19a/15, 94a/11
m.+dur 38b/07, 97b/14
m. eyle- 25a/14, 53a/11
m. érdi 6a/11
m. ét- 36a/10
m. kıl- 19b/03, 43b/08, 49a/08
 [=12]
mu‘aẓẓam Ar. Büyük, ulu, yüce.
m. 31a/01, 41b/06
m.+dur ki 32b/05
m. siz 23b/14
m. tut- 33a/05
 [=5]
mu‘azzaz Ar. Büyüklüğüne, üstünlüğüne saygı gösterilen, hürmetle ağırlanan.
m. eyle- 28b/06
 [=1]
mubaddal Ar. Değiştirilmiş, başka bir şekle konulmuş, değişmiş.
m. 6b/10

- m. bol-** 59b/13, 77b/02
m. kıl- 53a/05
m. ol- 34a/08
m. tap- 59a/06
 [=6]
Mubārız Savaşçı. İkinci gülşende başkahramanın adı yerine daima bu unvan kullanılmaktadır. Bu sebeple özel isim gibi değerlendirilmiştir.
M. 14a/06, 14b/10, 15b/04, 15b/08, 15b/11, 16a/13, 16a/14, 16b/14, 17a/02, 17a/09, 17b/15, 18a/07
M.+dın 15b/06
M.+ğa 14a/11, 16b/09, 18b/10
M.+nı 15b/03, 18b/03
 [=18]
mubārız (< Ar. *mubārız*) Eski savaşlarda meydana çıkarak hasmıyla teke tek dövüşen, mübareze eden kimse.
m. 12a/07
m.+lar 12a/05, 20a/10
 [=3]
mubārızlık Savaşçılık, askerlik, cengaverlik.
m. 14b/06
 [=1]
mubarrā Ar. İlgisi kalmamış, arındırılmış, arınmış.
m. 2a/01
 [=1]
mubaṭṭal Ar. Hükümsüz bırakılan, iptal edilen.
m. 92b/02
 [=1]
mubayyan Ar. Açıkça ortaya konan, açıklanan, beyan edilen.
m. 3b/13
m. eyle- 11b/04, 25a/14, 49a/08
m. ét- 19b/03
m. kıl- 36a/10, 57b/14, 58a/06, 93a/15
 [=9]
mubtalālīḳ Düşkünlük, bağlılık, mübtela olma durumu.
m.+ı (mubtalālīḳ) 69b/11
 [=1]
mucallā Ar. Parlatılmış, parlak.
m. 21a/12, 27a/05, 74b/12

[=3]
mucarrab Ar. Tecrübe edilmiş,
 denenmiş.
m. bol- 95a/12
 [=1]
mucassam Ar. 1. *mec.* Cismi varmış gibi
 yoğun bir durum almış
 olan.
m. (nūr-ı mucassam) 2b/02, 41b/06
 2. Gözle görülür şekilde olan,
 cisimlenmiş.
m. 21b/15
 [=3]
mucāvir Ar. Hz. Muhammed'e daha
 yakın olma düşüncesiyle Mekke
 veya Medine'ye yerleşen kimse;
 komşu.
m. bol- 18b/12
 [=1]
mu'cız Ar. Mucize.
m.-ı Hâk 2b/08
 [=1]
mudām Ar. Sürekli, her zaman, daima.
m. 100b/01
 [=1]
mudāvat Ar. Devamlı yapma,
 yılmadan sürekli yapma.
m. kıl- Devam etmek, devamlı
 olmak. 3a/09
 [=1]
mudda'ā Ar. İddia olunan; dava edilen.
m. 63a/09
m.+dur 24a/09
m.+lar 45b/08
m.+sı 23b/06, 56a/05, 86a/05,
 88b/01
m.+sın 46b/06
m.+yım 37a/03
 [=9]
muddat Ar. Vakit, zaman, süre.
m. 7a/02, 17a/04, 28a/08, 61b/01
 [=4]
mufils (< Ar. *mufils*) İflas eden, beş
 parasız (kimse).
m. 7a/11
m. (faḫīr u mufils) 8a/14
m. (ḡarīb u mufils u zār u gadā)
 7a/10
 [=3]
muft Far. Parasız, bedava.

m. al- 84a/03
m. émes 56a/01
 [=2]
muḡannī Ar. Güzel sesle ve musiki
 kurallarına uyarak şarkı
 söyleyen kimse, şarkıcı,
 ses sanatkarı.
m. 54a/11
m.+larnı 55b/09
m.+sının (cān muḡannısı) 39b/04
 [=3]
muḡabbat Ar. Sevgi, aşk; dostluk.
m. 2b/09, 11a/14, 26a/12, 31b/07,
 42b/09, 48a/02, 54a/11, 66b/06,
 96b/05
m. (ışık muḡabbat) 52b/13, 66a/06
m. (ahl-ı muḡabbat) 49b/04
m. (ahl-ı muḡabbat bol-) 50b/06
m. (mīve-i bāḡ-ı muḡabbat)
 59b/13
m. ahlı 39b/09, 55a/11
m. bādası 39b/08
m. birle 47a/09, 62a/02
m. kişvarı 50b/07
m. otı 31b/02, 59b/03
m. pardası 45a/05
m. rıştası 22a/07, 97a/02
m. yolu 26a/03, 26a/07, 67a/12
m.+dın 18b/11, 41b/10, 44a/13,
 49a/11, 51b/01, 53b/10, 55b/08,
 57b/06, 64a/03, 66a/12, 67b/11,
 91a/04, 92a/07
m.+nıñ 20b/05, 33b/15
 [=43]
muḡāl Ar. İmkansız, olması,
 gerçekleşmesi mümkün olmayan.
m. 80a/15
m. daryāsi 39b/13
m. érđi 61b/05
m. érmiş 42b/06
 [=4]
muḡālāt Ar. Olmaz, olmayacak şeyler,
 mümkün olmayan.
m. 42b/13
m. (amr-ı muḡālāt) 24a/12
 [=2]
muḡālīf Ar. 1. Karşı çıkan, karşı koyan,
 karşıt.
m. 20a/08, 20a/12
m.+nı 20a/15

2. Aykırı, zıt, uymayan.
m. bol- 6b/10
 [=4]
muḥallā Ar. Süslenmiş, donatılmış.
m. 21a/12
 [=1]
muḥallal Ar. Çözölmüş, çözümlenmiş, çözümlük.
m. 14a/05
m. bol- 24a/02
 [=1]
Muḥammad I Peygamberlerin sonuncusu ve en büyüğü olan İslam peygamberi Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v).
M. ummatı 3a/01
 [=1]
Muḥammad II Ebû Abdillâh Muhammed b. el-Hasen b. Ferkad eş Şeybânî (ö.189/805). Ebû Hanife'nin önde gelen talebesi, eserleriyle Hanefî mezhebinin görüşlerini kayıt altına alan müctehid.
M. 94b/03
M.+ğa 94b/05
 [=2]
muḥammar Ar. Yoğrulmuş, şarap gibi kaynayıp kıvamını bulmuş.
m. bol- 18b/05
 [=1]
muḥammas Ar. 1. Beş parçası olan.
m. 2a/06
 2. Beş mısralık kıtalardan meydana gelen nazım şekli, beşli.
m. bağla- 23b/13
 [=2]
muḥayyā Ar. Hazır, amade.
m. 1b/04, 69b/06, 74b/12, 77b/03, 80a/09
m. bol- 29b/02
m. eyle- 32a/01, 42b/15, 46b/11, 48a/04, 52a/11, 61b/15, 102b/11
m. érđi 50a/04, 59a/14, 91a/01
m. ét- 4b/05, 76a/13, 89a/11
m. kııl- 39a/09, 46b/06, 77b/05
 [=22]
muḥayyar Ar. Şakın, sersemlemiş, şaşkına dönmüş.
m. bol- 23b/05

- [=1]
muḥbır (< Ar. *muḥbir*) Haber veren, haberci.
m. 7a/13, 33b/09, 86a/01
 [=3]
muḥīb Ar. Heybetli, azametli, korkutan.
m. eyle- 58a/14
 [=1]
muḥīṭ Ar. Çepeçevre kuşatan, çevreleyen (şey).
m.-ı yam 1b/06
 [=1]
muḥkem Ar. Sağlamlaştırılmış, sağlam, kuvvetli.
m. 6b/07
m. bağla- İyice, sağlamca bağlamak. 22a/10, 29b/13, 72a/07
m. bol- 7a/04, 7b/01, 7b/15, 47b/06, 102a/05
m. eyle- 39a/03, 56a/09
m. érür 25b/03
m. kııl- 56b/10, 94a/08
m. kayır- 38b/15
m. tut- 82a/14
m. tüş- 23b/15
 [=17]
muḥlat Ar. Bir iş için verilen zaman; bir işi belli bir zaman için geri bırakma.
m. ber- 38b/01
m. bol- 24a/14
m. eyle- 9a/11, 46b/08
 [=4]
muḥliş (< Ar. *muḥlis*) İnanç, düşünce ve davranışlarında gösteriş ve iki yüzlülük bulunmayan, dostluğu içten ve samimi olan (kimse).
m. ahlı 18a/08
 [=1]
muḥsin Ar. İyi ve güzel işler yapan, lutuf ve ihsan eden (kimse).
m. 5b/02
 [=1]
muḥtāc Ar. 1. Bir şeye veya kimseye ihtiyacı olan, ihtiyaç duyan.
m. bol- 29b/06, 51b/11
m. kııl- 90b/05
 2. Yoksul, fakir.
m. 16a/11
m. u ğanī 20a/03

[=5]
muhtara 'āt Ar. İcra edilen şeyler, buluşlar.
m.-ı maşnū 'a Sanatla icra edilmiş iş. 5b/09
 [=1]
muhtaşamrağ Daha ihtişamlı, daha görkemli.
m. 52b/03, 90b/15
 [=2]
mu'in Ar. Yardımcı.
m.+ı 17b/08
m. u dast-giri bol- 68a/05
 [=2]
muja Far. Kirpik.
m.+mdın (қанлғ muja) 4b/01
 [=1]
mujda Far. Sevindirici haber, muştı.
m.-ı 'ış ü tarab kı- 31b/12
m. ber- 54b/14
m.+nı 46a/07
 [=3]
mujda-gānī Far. Müjdelik, müjde getirene verilen armağan.
m. 31b/13
 [=1]
mujgān Far. Kirpikler.
m. (iki mujgān) 41b/02
 [=1]
muḳābıl Ar. Karşı karşıya gelen, bir şeyin karşısında bulunan.
m. 22b/15
m. bol- 14b/05
m. tur- 43a/04
 [=3]
muḳaddam Ar. Değerli, üstün.
m. bil- 92a/04
 [=1]
muḳaddas Ar. Her türlü ayıp ve noksanlıktan arındırılmış, yüce ve kutsal bilinmiş, kutsal.
m. (maḫhar-ı nūr-ı muḳaddas) 2a/06
 [=1]
muḳaffal Ar. Kilitlenmiş, kilitli, sıkı sıkı kapalı.
m. 4b/02, 57a/07, 82b/14, 86a/15
 [=4]
muḳarrab Ar. Yaklaşmış, yakın, dost.

m. 39b/08
m. ve mu'tabar eyle- 26b/13
 [=2]
muḳarrar Ar. Kararlaştırılmış, şüphesiz, sağlam.
m. 16a/08, 44b/11, 74a/02, 76a/10
m. ét- 98b/15
 [=5]
muḳayyad Ar. Bir şeye veya kimseye maddi yahut manevi bir bağla bağlanmış olan, bağlı, kayıtlı.
m. bol- Dikkat ve alaka ile gözetmek, önem verip üstüne düşmek. 22b/06, 32b/08, 37a/14, 37b/14, 43b/12
m. eyle- 65b/02
m. ol- 62a/01
 [=7]
muḳayyin Ar. Dekoratör, süslemeci.
m. 12a/12
 [=1]
muḳtaḫā Ar. Bir şeyin gereği olan, gereken, lazım gelen şey, gerek, icap.
m.+sı bile 20b/14
 [=1]
mulāhāt Ar. Yaklaşmak, yakınlaşma.
m. bol- 70b/10
 [=1]
mulāhaza Ar. Dikkatle bakmak, iyice düşünmek.
m. kı- 86b/06
 [=1]
mulāḳāt Ar. Kavuşma, konuşma, görüşme.
m. bol- Kavuşmak. 33a/14
m. eyle- 10a/05, 10b/08
m. kı- 15b/06, 25b/01, 45b/10
 [=6]
mulavvan Ar. Renkli, renk renk.
m. 50b/11
m. érür 2a/02
 [=2]
mulāzım Ar. Bir kimse, şey veya yere bağlılık ve devamlılık gösteren, bir işte sürekli çalışan kimse; teğmen.
m. 13b/08, 15b/04, 18b/13, 19b/13, 26a/02, 48a/13, 58a/02, 58b/03, 8b/11
m. (ahl-ı mulāzım) 38b/05

m. bol- 12b/11, 16a/08, 19a/12
m. eyle- 18b/09
m. iber- 46a/10
m.+lar 21a/07, 43a/15
m.+lardın 17a/10
m.+lar 10b/13
m.+larnı 44b/15
 [=20]
mulazzaz Ar. Lezzetli.
m. la'lı 21b/14
 [=1]
mulhem Ar. İlhamı mazhar olmuş, ilham almış (kimse).
m. (şayh-ı mulhem) 26a/10
 [=1]
mulk Ar. Ülke, âlem, diyar, dünya.
 Krş. **mülk**
m. 39b/15, 43b/05, 62b/15, 69a/14, 81a/12
m.+ı 63a/06
m.+ı ('adam mulkı) 51b/11
m.+ı (cahān mulkı) 4a/04
m.+ı (fanā mulkı) 40a/05, 47a/05
m.+ı (Hürşid mulkı) 83a/07
m.+ı (Sarāndīb mulkı) 39a/14
m.+ı (valāyat mulkı) 25a/02
m.-ı davlat 68b/11
m.-ı İrān 39b/14, 67b/04
m.+ıda (fanā mulkı) 24b/14
m.+ıda (sa'adat mulkı) 8b/10
m.+ıda (taḳaddus mulkı) 2b/05
m.+ıda (balıyyat mulkı) 17b/08
m.+ıdın 67b/07, 72a/12, 72b/11
m.+ıdın (Ḥaṭā mulkı) 43b/13
m.+ıdın (māl mulk) 90a/05
m.+ıḡa 62a/03, 70a/06, 70b/08
m.+ıḡa ('adam mulkı) 63b/04
m.+ıḡa ('Adan mulkı) 6a/10
m.+ıḡa (amniyat mulkı) 6b/10
m.+ıḡa (fanā mulkı) 62b/11
m.+ıḡa (hastlıḡ mulkı) 36a/06
m.+ıḡa (Namangan mulkı) 5a/04
m.+ıḡa (rısālat mulkı) 95a/02
m.+ılarıdın 73b/04
m.+ın 27b/10
m.+ını ('adālat mulkı) 9b/09
m.+ını (cahān mulkı) 8b/07
m.+nı 20b/03, 63a/10, 99b/12
 [=43]
mulkıyyat Ar. Mülk sahibi olma,

mülk sahipliği.
m.+ımnı (māl mulkıyyat) 88a/13
 [=1]
müm Far. Bir fitilin etrafına erimiş bal mumu, içyağı, stearik asit veya parafin dökülerek genellikle silindir biçiminde dondurulan ince, uzun aydınlatma aracı.
m. birle 35b/01
m. ile 51b/15
 [=2]
mumtāz Ar. Seçkin, üstün.
m. bol- 4a/01
m. eyle- 24a/11
m. kél- 44b/03
 [=3]
munācāt Ar. Allah'a dua etme, yalvarma.
m. eyle- 9b/07, 24b/05, 73a/07
m. érđi 73a/10
m. kııl- 102a/03
 [=5]
munaccım Ar. Yıldızların hareket ve vaziyetlerinden ahkam çıkaran, yıldız falına bakan kimse, falcı.
m. 70b/14, 87a/04
m.+lar 70b/02, 70b/13
m.+larnı 70a/13
 [=5]
munādī Ar. Bir haberi yüksek sesle duyuran, ilan eden kimse, tellal.
m. 76b/08, 84a/01
m. eyle- 37b/12, 59a/04, 65a/15
m. kııl- 26a/01, 49b/04, 89a/07
 [=8]
munāfık Ar. İki yüzlü, ara bozucu (kimse).
m.+larnı 19a/02
 [=1]
munakkaş Ar. Nakışlı, resimli, süslü.
m. 74b/11
 [=1]
munāsıb Ar. Uygun, yerinde.
m. 39b/10
m. kör- 77a/03
m. u lāyık 5b/09
 [=3]
munavvar Ar. 1. Aydınlık, parlak.
m. 31a/04, 80b/03
m. eyle- 11a/08
 2. Tahsilli, aydın, entelektüel.

m. ol- 98b/09
[=4]
munazzah Ar. (Allah için) İnsanlara mahsus her türlü sıfat, zaaf ve noksanlıktan uzak olan, hiçbir şeye ihtiyacı bulunmayan, uzak.
m. 2a/01
[=1]
mūnīs Ar. Alışılmış, cana yakın, sevimli.
m. bol- 7a/11
m. eyle- 90a/10
m.-ı cān 76a/09
[=3]
munkasım Ar. Kısımlara ayrılmış, bölünmüş.
m. kıl- 20a/08
[=1]
muntaḥab Ar. Seçilmiş, seçkin.
m. kıl- 86b/01
[=1]
muntazır Ar. Bekleyen, gözleyen.
m. bol- 28b/08
[=1]
mūr Far. Karınca.
m. 31a/05
[=1]
murād Ar. İstek, niyet, maksat.
m.+ı tapıl- 90b/07
m. u maḫṣad 66b/13
[=2]
murāfık Ar. Arkadaşlık eden kimse, yol arkadaşı, yoldaş.
m. eyle- 33b/14
[=1]
madda'llāh 'alā-mufāriki'l-anām zılāl-i amāratihu ve ḥaṣmatihu ve ḥuld-ı davlatihu ve rif'atihu "Allah onun makamının (emirliğinin) gölgesini ve heybetini, devletinin devamlılığını ve yüceliğini çeşitli halklar üzerinde sürdürsün."
anlamında Arapça bir dua cümlesi.
m. 3a/12
[=1]
muraffa' Ar. Yüce, ali, yükseltilmiş.
m. 31a/01
[=1]
murda Far. Ölü, ölmüş (kimse).
m. (mānand-ı murda) 82b/01
m. (mısl-ı murda) 58b/04

[=2]
murīd Ar. Bir tarikat şeyhine bağlanarak ondan tasavvufun yollarını öğrenen, onun doğrultusunda ilerleyen kimse, öğrenci.
m.+ı 100a/02, 101a/11
m.+ları 101a/13
[=3]
murşid Ar. İrşad eden, doğru yolu gösteren (kimse), rehber, kılavuz.
m.+i 86a/12
m.-i haḫḫānī 93b/02
[=2]
Muruvvat Hurşid ve Utarud'un etini yedikleri iki kuştan birinin adı. Mürüvvet'in etini yiyen kişi hükümdar olur. Hikâyede Mürüvvet'in etini Hurşid yer ve Mah-banu ile evlenerek onun ülkesinin tahtına oturur.
M. 73a/13, 73b/03, 73b/06, 73b/10, 73b/13, 74a/08, 74a/11
[=7]
muruvvat Ar. Cömertlik, lütufkârlık.
m.+dın émesdür 73b/05
[=1]
muşaddar Ar. Baş köşeye sahip, başkanlık eden.
m. 18a/08
[=1]
musaddas Ar. Altışar mısralık bentlerden oluşan manzum.
m. ayt- 23b/13
[=1]
muşaffā Ar. Arındırılmış, saf, berrak.
m. 27a/05
m. bol- 28a/07
[=2]
musāfir Ar. Yolculuk eden, yolcu; yabancı. Krş. **müsāfir**
m. 5b/11, 13b/13, 15b/02, 20a/03, 27b/08, 33b/11, 38a/13, 38b/06, 50a/02, 64b/04, 65b/02, 84b/14
m. (sulṭān-ı musāfir) 34a/04
m. (ṣāh-ı musāfir) 18b/12, 33a/13
m. (ṣah-ı musāfir) 29a/09
m. ahlı 28a/10, 33a/05
m. bol- 28b/07, 50a/06, 70b/07, 88a/09
m.+dür 32b/01

m.+ğa 13b/12
m. kıl- 24b/15
m. men 10a/08, 77a/13
 [=27]
musāfirlik Yolculuk.
m.+da 70b/01
 [=1]
musahhar Ar. Ele geçirilmiş,
 zapt edilmiş.
m. kıl- 19a/08
 [=1]
muşāhib Ar. Sohbet arkadaşı olan, biriyle
 karşılıklı konuşan kimse.
m. 8b/11, 16b/04
m. bol- 63a/11, 74a/02
m. érdi 27a/09
 [=5]
muşallā Ar. Namaz kılınan veya namaz
 kılınması için ayrılmış açık yer.
m. 54b/06
 [=1]
musallah Ar. Silahlı, silahlanmış.
m. 20a/10
 [=1]
muşammam Ar. Kesin olarak karar
 verilmiş.
m. ét- 52a/13
m. kıl- 27b/05, 32b/11
 [=3]
muşannıf Ar. Kitap telif eden kimse,
 yazar.
m. (hikāyet-ı bar-sabīl-ı tamşīl-ı
muşannıf) 4a/03
 [=1]
musattaḥ Ar. Satırlandırılmış, düz, yassı
 hâle sokulmuş.
m. kıl- 20a/10
 [=1]
muşavvar Ar. Bir şekle, bir biçime
 konulmuş, resimli.
m. 80b/03, 99a/05
 [=2]
muşavvır Ar. Tasvir eden kimse, ressam.
m. 63b/13, 76b/01, 99a/06
m.+dur ki 63b/07
 [=4]
musbat Ar. Tesbit edilmiş, kaydedilmiş.
m. bol- 99b/09
 [=1]
mūsikī Ar. Müzik.

m.-ı ‘ālī 21b/04
 [=1]
Muṣṭafā İslam peygamberi Hz.
 Muhammed Mustafa.
M.+dur (yār-ı ġār-ı Muṣṭafā)
 3a/03
 [=1]
mustahkem Ar. Sağlam, muhkem.
m. eyle- 10b/04
 [=1]
mustahsan Ar. Herkesçe güzel kabul
 edilen, beğenilen, makbul.
m. u ḥavārīk-ı ravşan 21a/01
 [=1]
musulmān Ar. İslam dininde olan kimse,
 müslüman.
m. bol- 95a/05
 [=1]
muṣa‘bīd Ar. Hokkabaz.
m. 17a/09
 [=1]
muşarraf Ar. Şeref kazanmış,
 şereflenmiş, şerefli.
m. bol- 98b/14
m. eyle- 11b/03
m. ét- 54b/13
 [=3]
muştāk Ar. Şiddetle arzu eden, özleyen,
 göreceği gelen.
m. 57b/10, 67a/03, 100b/15
m. érdi 53a/01
m. érür 27b/15
 [=5]
muta‘ālī Ar. Yücelmiş, yükselen.
m. (şıfatı muta‘ālī bol-) 12b/04
 [=1]
muta‘allık (< Ar. *muta‘allik*) Ait, dair,
 ilgili.
m. 69b/05
 [=1]
mu‘tabar Ar. Saygın, hatırı sayılır,
 güvenilir, makbul.
m. (muḥarrab ve mu‘tabar eyle-)
 26b/13
 [=1]
muṭahhar Ar. Mübarek, temiz, arınmış.
m. 18b/05
 [=1]
muṭālī‘ Ar. Okumak.
m. eyle- 95b/02

[=1]
mu‘tadil (< Ar. *mu‘tadil*) Ölçülü, orta kararda olan, itidalli.
m. bol- 96b/10
 [=1]
mutarannım Ar. Güzel ve yavaş bir sesle şarkı söyleyen, terennüm eden.
m. 5b/06
 [=1]
mu‘tarif Ar. İtiraf eden, açıkça söyleyen.
m. bol- 38a/05
 [=1]
mu‘tekif Ar. Cami, tekke vb. bir yere kapanarak ibadetle meşgul olan, itikâfa çekilen (kimse).
m. bol- 24a/15
 [=1]
muṭrib Ar. Şarkıcı, şarkı söyleyen.
m. 41a/13
m.+ı 26b/11
 [=2]
muṣāfaḥatçılık Uygunluk. (?)
m. kıl- 86b/04
 [=1]
muṣāfıḥ Ar. Uygun, münasip.
m. 6b/10, 26a/08
m. bol- 16a/15, 90b/06, 91b/14
m.+dur 98b/05
m. émesdür 62b/13
m. érür 99a/02
m. ét- 92a/13
m. kél- Uygun ve elverişli görünmek. 99a/11
m. kıl- 92b/07
 [=11]
mūy Far. Tüy, kıl, saç teli. Krş. **mū**
m. 96b/12
m.+ı 96a/13
m.+nı dalāyılı (saç mūyı) 96a/05
 [=3]
muyassar Ar. Nasip olan.
m. bol- Nasip olmak. 11b/15, 24b/01, 28a/02, 29b/08, 36a/14, 36b/02, 45b/02, 61a/15, 63a/03, 74a/11, 77b/14, 79a/10, 85b/06, 88a/05, 91a/11
m. eyle- Nasip etmek. 43a/09, 48a/10, 59b/14
m. kıl- 54b/02
m. ol- 46a/08

[=20]
muzallal Ar. Gölge, gölgelenmiş.
m. (maḫḫūr u muzallal bol-) 24a/02
 [=1]
muzayyan Ar. Süslenmiş, bezenmiş, süslü.
m. 6a/11, 21b/15, 41b/09, 93b/13
m. eyle- 15b/05, 33b/10
m. érdi 40b/14
m. érür 83b/03
 [=8]
muzṭar (< Ar. *muzṭarr*) Çaresiz kalmış, mecbur.
m. bol- 9b/03
 [=1]
mübārek Ar. Hayırlı, uğurlu, kutlu, mukaddes.
m. 21a/02
m. bol- 9a/09, 46b/04, 53b/01, 70b/05
m. kör- 44b/08
 [=6]
mübārek-bād Far. Tebrik etme, kutlama.
m. eyle- 63b/01
 [=1]
müekkel Ar. Vekil tayin edilen (kimse), vekil.
m. bol- 64a/01
m.+ler 64a/15, 64b/08
m.+lerni 65a/11
 [=4]
mühlik Ar. Öldürücü, helak edici.
m. 27a/02
 [=1]
mükāfāt Ar. Ödül, iyi ve güzel bir davranışın, bir başarının karşılığı olan şey.
m. ber- 9b/14
 [=1]
mükedder Ar. Kederli, üzgün, mahzun.
m. bol- 18a/08
m. tap- 23b/05
 [=2]
mükellef Ar. Sorumlu.
m. bol- 31a/13
 [=1]
mükellel Ar. Süslenmiş, süslü.
m. 14a/05
 [=1]

mükemmel Ar. Olgun, kusursuz.

m.+dür 29b/05, 80a/10

[=2]

mükerrem Ar. Aziz, saygıdeğer, yüce, muhterem.

m. 32b/05, 5b/03

m. (şâh-ı mükerrem) 2b/02

m. bol- 11b/13

m. kııl- 33a/05, 38a/15

m. siz 23b/14

[=7]

mükerrer Ar. Tekrar edilmiş, tekrarlanmış.

m. kııl- 58b/05

[=1]

mükevven Ar. Yaratılmış, meydana getirilmiş.

m. érür 2a/02

[=1]

mül Far. Şarap, mey.

m. érür 44b/01

[=1]

mülâyim Ar. Yumuşak.

m. 56a/03

m. bol- 96a/08

[=2]

mülâyimlik Yumuşak huyluluk, mülayim olma durumu.

m. 97a/11

[=1]

mülk Bk. **mulk**

m.+ige (nazm mülki) 24b/12

[=1]

mürekkeb Ar. Birleşik, karmaşık, birden fazla şeyin bir araya gelmesinden meydana gelmiş.

m. ét- 2a/04

[=1]

müsâfir Bk. **musâfir**

m.+ge 13b/06

[=1]

müşk Far. Misk.

m. 59b/06

m. anbar 18b/05, 30b/10, 62b/06

m. ile 40b/11

[=5]

müşkil Ar. 1. Halledilmesi, çözüme kavuşturulması güç iş veya mesele, zorluk, güçlük.

m. 37b/15

m.+ge 81b/08

m.+i 59a/06

m.+iñ 25b/07

m.+ni 61b/02

2. Zor, güç.

m. 24a/02, 57a/02

[=7]

müşkîn Far. Misk kokulu; siyah.

m. ét- 62a/10

m. (hâma-ı müşkîn) 5b/11

[=2]

mütekellim Ar. Konuşan, söyleyen kimse.

m. 5b/07

[=1]

müzekkâ Ar. Temizlenmiş, arındırılmış, pak.

m. 74b/12

[=1]

N

nâ-çâr Far. Çaresiz.

n. 23a/04, 53a/10, 50a/04

n. bol- 35b/02

[=4]

nâ-gâh Far. Ansızın, birdenbire.

n. 52a/07, 94b/13, 95b/08, 100b/04, 101b/06

[=5]

nâ-gehân Far. Birdenbire, ansızın.

n. 50a/07, 50b/14, 89b/14

[=3]

nâ-gehânî Far. Birdenbire ortaya çıkan, ansızın olan.

n. 33b/06

[=1]

nâ-hemvâr Far. Çarpık, eğri, uyumsuz.

n. hem kec bol- 97b/06

[=1]

nâ-kâm Far. Mahrum, nasipsiz.

n. 5b/13

n. (kavm-ı nâ-kâm) 43b/04

n. (zâr-ı nâ-kâm) 7b/05

[=3]

nâ-kâmlıg Nasipsizlik.

n.+dın 3a/14

[=1]

nâ-mard Far. Alçak, güvenilmez, korkak (kimse).

n. 39b/06

[=1]
nā-tuvān Far. Zayıf, güçsüz.
n. (ẓa'īf u nā-tuvān) 73a/12
n. (faķīr u nā-tuvān) 12a/02
n.+ı 78b/08
 [=3]
nā-yāb Far. Eşsiz, benzeri olmayan.
n. (durr-ı nā-yāb) 24b/09, 71a/01
n. (maṭlūb-ı nā-yāb) 43a/12, 79a/10
n. érđi 4b/08
 2. Yok, bulunmaz.
n. kıl- 35b/01
 [=5]
nāb Far. Saf, katıksız.
n. (bāda-ı nāb) Katıksız şarap. 32a/02, 79a/04
 [=2]
nabī Ar. 1. *teşmil.* Hz. Muhammed. **n.+dın** 87a/13
 2. Peygamber. **n.+lar** 2b/06
 [=2]
nabra Ar. Üst dudağın dış yüzeyinde bulunan çukur. **n.** 48b/03
 [=1]
nacā Ar. Kurtuluş, kurtulma, emniyet. **n. (hengām-ı nacā)** 2b/04
 [=1]
nacāt Ar. Kurtuluş, kurtulma. **n.+ı (necāt tap-)** 17a/07
n. sāhılı 27a/03
 [=2]
naccār Ar. Marangoz, doğramacı. **n. (mard-ı naccār)** 94b/05
n. érür men 94b/08
 [=2]
nāçīz Far. Değersiz, yok hükmünde, önemsiz. **n.** 55a/01
 [=1]
nadāmat Ar. Pişmanlık, hayıflanma. **n. ahlı** 20a/14
n. eyle- 19b/12, 79a/11
n.+lar 24b/04
n.+lar kıl- 78b/12
n.+nı 39a/07
 [=6]
nādān Far. Bilgisiz, cahil.

n. (ahl-ı nādān) 98a/07, 98b/04
n. (farzand-ı nadan) 53a/07
n. (gūl nādān) 89b/05, 95b/06
 [=5]
nādānlık Bilgisizlik, cehalet. **n.+ımdın (nādānlığımdın)** 5a/05
 [=1]
nādır Ar. Az, ender, seyrek, değerli. **n.** 52a/11, 53a/08
n. (aşıyā-yı nādır) 32b/12, 38b/06, 39a/01
n. (şāh-ı nādır) 67b/09
 [=6]
nadīm Ar. Sırdaş, dost, dert ortağı. **n.+ı (yār u nadīm)** 44a/06
 [=1]
nafas Ar. Soluk, nefes; an. **n.** 54a/11
n.+dın 36a/02
n. ur- 58b/05, 91b/14
n. yañlıg 43a/12, 57a/10
 [=6]
nāfi Ar. Faydalı, faydası olan. **n.+ıdın** 95b/01
 [=1]
naḡır Ar. Bağırıtı, figan, nale; harpte kullanılan bir nevi boru. **n.+ı (āhınıñ naḡırı)** 7b/04
 [=1]
naḡrīn Far. İlenme, beddua, lanet. **n. (tāb-ı naḡrīn)** Ateşin sıcaklığı, harareti. 5a/01
 [=1]
nafs Ar. Öz varlık, kişilik, asıl. **n.+ı** 73b/12
n.+nı (nafs tezkiyesi) Tasavvufta nefsi manevi kirlerden arındırmak, emmare mertebesinden mutmainne mertebesine çıkarmak anlamında kullanılır. 94a/14
 [=2]
nāgeh Far. Ansızın, birden, vakitsiz. **n.** 7a/07
 [=1]
nağma Ar. Ezgi, kulağa hoş gelen ahenkli ses. **n.+lar birle (navā u nağma)** 21b/05
n.+ları 100a/13
n.+sı 78a/10

- n.+sını** 21b/01
n. yañlıg 18a/09
 [=5]
- nağma-sarâlık** Şarkıcılık.
n. kıl- 78a/12
 [=1]
- nağma-tırâzlık** Nağme süsleme durumu, güzel nağme söyleme.
n.+ı (nağma-tırâzlığı) 12a/06
 [=1]
- nağu** Ne, nasıl, neden.
n. 58b/11
 [=1]
- nahr** Ar. Akarsu, nehir, ırmak.
n. 86b/15
n. (uluğ nahr) 30b/11, 78b/10
n.+ı (Dıcla nahrı) 86b/14
 [=4]
- naḥs** Ar. Uğursuzluk.
n. érđi 70a/14
n. üyi 41a/04
 [=2]
- na‘ım** Ar. Nimete eren kimse.
n. (in‘ām u na‘ım) 5b/05
 [=1]
- naḫb** Ar. Çukur, delik; lağım açma, delik açma.
n. ile 65b/12
n. kavla- 60b/10
 [=2]
- naḫd** Ar. Elde bulunan geçerli para, akçe, sermaye.
n. 87b/06, 93a/12
n. (nasya u nakd) 33a/03
n. ber- 87b/08
n.+ı (cıns nakd) 87a/03
 [=5]
- naḫkāş** Ar. Renkli resim ve tezyinat yapan sanatkâr, kitapları resimleyen, kap ve sayfalarını süsleyen, mimari eserlerin tavan ve duvarlarını, çinileri, toprak kapları vb.lerini resim ve şekillerle bezeyen süsleme ustası.
n. 43b/11, 63b/14, 98b/15
n.-ı çinī 52b/10
 [=4]
- naḫl** Ar. Taşıma, aktarma, geçirme.
n. (‘ılm-ı naḫl-ı arvāḥ) 81b/08
n. eyle- 98a/14
- n.-ı arvāḥ** 82a/12
n. kıl- 91b/10
 [=4]
- naḫş** Ar. Noksanlık, eksiklik.
n. 12b/02
 [=1]
- naḫş** Ar. Resim, süsleme, işleme sanatı.
n.-ı bādām 18b/07
 [=1]
- nāl** Far. Kamış kalemin içindeki saz.
n.+ı kibi (kalam nāl) 42a/04
 [=1]
- nāla** Far. İnleme, inilti.
n. çek- 99b/13
n. eyle- 19a/06, 57a/15, 101a/08
n.+ğa (figān u nāla) 42a/15
n.-ı cān-gāh 57b/02
n. kıl- 64a/03
n.+lar (navā u nāla) 42b/13
n. u zār İnleyici feryat. 40a/13
n. u zār eyle- 34b/02, 52b/14
n. u zār kıl- 48b/07
n. u zār tart- 42a/08
 [=13]
- nāliš** Far. İnilti, feryat, nale.
n. kıl- 36a/03
 [=1]
- nam** Far. Hafif yaşlık, hafif ıslaklık.
n. eyle- 36a/05, 64b/05, 93a/04
n.+ıdın 68b/03
n. kıl- 56a/02
n. ol- 41a/05
 [=6]
- nām** Far. Ün, şöhret, şan.
n. çıkar- 40b/12
n.+ı (nāmūs u nām) 7a/08
n.+ı çık- 12b/13
n.+ığa 90b/05
n. u nışān 28b/09
n. u nışāna 57a/11
 [=6]
- nāma** Far. Yazı, mektup.
n. 13a/09, 60a/08, 62a/10
n. (mıḥnat nāma) 25a/06
n. iber- 36a/15
n.+nı 5a/06
n. yaz- 5b/11
 [=7]
- Namangan** Özbekistan’da ülkenin doğusunda Fergana’nın

- kuzeyinde yer alan il.
N. mulk 5a/04
 [=1]
namāz Ar. İslam'ın beş şartından biri olan ve Müslümanların günde beş vakit, dinî kurallara göre yapmak zorunda oldukları ibadet, salat.
n.-ı şām Akşam namazı. 82a/02, 83a/15
n.-ı şām ara 81b/04
n.-ı şām vaqtı 55a/09
n.+ın 54b/03
n. öte- Namazı eda etmek. 47a/08
 [=6]
namla Ar. Karınca.
n. 51a/02
 [=1]
nammām Ar. Dedikoducu, fesat, arabozucu.
n. (ğaddār u nammām u ḥāyın) 86b/01
 [=1]
namūd Far. Görünen, benzeyen.
n.+ı 52a/08
 [=1]
namūdār Far. Görünen, meydana olan, görünme.
n. 40a/13, 67b/11
n. bol- 65a/01
n. eyle- 38b/13
n. kıl- 24a/10
n. ol- 41a/02, 50b/10, 53b/05, 61b/06, 62b/01, 74b/10, 89b/01
 [=12]
nāmūs Ar. Kanun, nizam; iffet.
n. 56a/06
n.+ı 8a/05
n. éli 7a/12
n. kıl- 11a/02
n. u nām 7a/08
 [=5]
nān Far. Ekmek.
n. 100b/05
n.-ı (faḫr-ı nān) 16a/09
n.-ı kuṭīra 8a/04
 [=3]
nār Ar. Ateş.
n. (köñlige nār-ı hıcrān tüş-) 34b/14
 [=1]
nar Far. Erkek, er.
n. érdi 73a/12
 [=1]
narḥ Ar. Çarşıda pazarda satılan ürünler için resmî makamlarca belirlenen ve her yerde geçerli olan fiyat.
n.+ını 87b/08
 [=1]
narm Far. Yumuşak.
n. (köñlini narm ét-) 41a/13
 [=1]
naş (< Ar. naşş) Açık ve kesin hüküm.
n. (naşş-ı kāmı bol-) 70a/02
 [=1]
naşāyıl (< Ar. naşā'ih) Öğütler, nasihatler.
n. 93a/02
 [=1]
nāsıl Ar. Hükümünü ortadan kaldıran, iptal eden.
n. bol- (İslam'ın diğer dinlerin hükümünü ortadan kaldırdığını ifade etmektedir.) 2b/10
 [=1]
naşīhat Ar. Öğüt, nasihat, pend.
n. 86a/12, 86b/11, 87b/04, 87b/05, 88a/09, 88b/07, 89a/02
n. (bir naşīhat ber-) 88a/06, 90a/03
n. (cām-ı naşīhat) 86a/09
n. (cins-ı naşīhat) 87b/07
n. (üç naşīhat) 92b/14
n.+dur 92a/03
n. gavharı 86b/01
n. kim (yeti naşīhat) 86b/09
n.+nıñ bayānı 88a/11
 [=16]
nasīm Ar. Hafif hafif esen, hoş ve latif rüzgar.
n. 93b/06
n.+ı (tañınıñ nasımı) 0a/13
n.+ı (manfa'at nasımı) 26b/14
 [=3]
nasīmī Ar. Hafif ve latif esen rüzgarla ilgili.
n. 5b/06
 [=1]
nasl Ar. Nesil, kuşak.
n.-ı ḥazīz 39b/07
n.+ıdın 80a/09

[=1]
nāş Far. Ağlama, inleme, feryat.
n. kıl- 80b/08
 [=1]
naşāt Ar. Sevinç, neşe. Krş. **naşāt**
n. eyle- 41a/11
n.+ım 34a/08
n.+ıñ 53a/05
 [=3]
naşāt Bk. **naşāt**
n. (bāb-ı naşāt) 52a/11
 [=1]
naştar Far. İğne, yılan dili; ucu keskin
 bıçak.
n.+ı (ğariblik naştarı) 79b/06
n.+ı-dék (çıyannıñ naştarı) 72b/14
 [=2]
nañık Ar. İdrak eden, düşünen, beyan
 eden.
n. 2b/11
 [=1]
natıca Ar. Sonuç, netice, son.
n. 69b/04
n. ber- Beklenen sonucu doğurmak.
 93a/07
n.+sın 86b/12
n.+sıdın 12b/04
 [=4]
na'ūzu-billāh Ar. "Allah korusun,
 Allah'a sığındık" anlamında söz.
n. 95a/06
 [=1]
nav' Ar. Çeşit, tür, sınıf.
n. 12a/08, 19a/08
n.+ı (ul-nav') 43b/06
n.-ı 'ibādat bil- 9b/15
 [=4]
navā Far. Name, ahenk, ses; inilti.
n. 10a/02, 51b/12
n.+dın (faryād u navā) 9a/02
n.+dın fāriğ bol- 73b/02
n.+ğa (faryād u navā) 22b/06
n. kıl- 88a/07
n.+nı 49a/01
n.+nıñ 48b/08
n.+sı (faryād u navā) 53a/03
n.+sı (şavt u navā) 31b/08
n. u nağma 21b/05
n. u nāla 42b/13
 [=12]

nāvak Far. Ok.
n. 53b/01
n.+ığa 93a/10
 [=2]
navāziş Far. Okşama, iltifat etme, gönül
 alma.
n.+ge keltür- 69b/03
 [=1]
navbat Far. Sıra, nöbet.
n. 48b/15
n. yet- Sıra gelmek. 45a/04
 [=2]
navvarallāhu marqadahū Ar. "Allah
 onun kabrini nurlandırсын"
 anlamında Arapça ifade.
n.+nıñ 20b/15
 [=1]
navmīd Far. Ümitsiz.
n. koy- 102b/14
 [=1]
nāyib (< Ar. *nā'ib*) Vekil, bir makamın
 sorumluluğunu asıl sahibi yerine
 geçici bir zaman için yüklenen
 (kimse).
n. koy- 85b/12
 [=1]
nāz Far. naz, işve, cilve, edalı tavır.
n. (nı'mat u nāz) 28a/04, 29b/02,
 80a/04
n. (şāhıb-ı nāz) 44b/03
n. (sarv-ı nāz) 55b/06
n. birle 77b/10, 83b/13
n. birlen 81b/14
n. eyle- 91b/12
n. ét- 75a/12
n.+ı 32a/03
n.+ın ('ışva u nāz) 91a/06
n. 'itāb kıl- 48b/12
n. ile ('itāb u nāz) 41b/13
n. ile 36b/09, 37a/09, 51b/12,
 66a/08
n. u nı'mat 10b/01, 16a/05, 30b/05,
 38a/15, 53b/10, 77b/02
 [=24]
nażar Ar. Bakma; bakış, düşünerek
 bakma, fikir yürütme.
n. 96a/03
n.+dın 44a/09, 57b/05
n.+dın dūr eyle- 45a/03
n. eyle- 41a/01, 59a/13, 90b/11

- n. ét-** 28a/13
n.+ğa 41b/02, 43b/01
n.+ğa al- 44a/08
n.+ge al- 41a/01
n. kıl- Bakmak; düşünerek bakmak.
 6a/12, 7a/14, 29b/01, 56a/12,
 60b/02, 61a/01, 61a/04, 61a/11,
 64b/06, 84a/10, 87b/02, 88a/02,
 90a/05
n. tiz bol- 97a/02
 [=26]
naẓāra Ar. Bakma, seyir; teftiş.
n. eyle- 76a/11, 79a/02
n. kıl- 55a/10, 59b/01, 62b/07,
 88b/12
 [=5]
nāzenīn Far. İnce yapılı, narin, genç ve
 güzel kadın.
n.+ge 6b/12
 [=1]
nāzıl Ar. İnen, nüzul eden.
n. 44b/04
n. kıl- 66b/14
 [=2]
nāzım Ar. Düzenleyen, tanzim eden.
n.-ı manāzımı'l-umūr 3a/10
 [=1]
nāzır Ar. Bakan, gözetken.
n. édi 13b/01
n. ol- 14b/01, 93b/12
 [=3]
nāzik Ar. İnce yapılı, narin.
n. nihāl 81b/07
 [=1]
naẓīr Ar. Eş, benzer.
n.+ı 21b/12
 [=1]
naẓm Ar. Vezinli, kafiyeli söz dizisi.
n. 21a/14
n. (maḳṭa' -ı naẓm) 24a/08
n. (maṭla' -ı naẓm) 24a/08
n. bağla- 21b/05, 27a/11
n. mülki 24b/12
n. silkı 93b/05
 [=7]
ne 1. Zarf. Krş. né 3
n. 1b/06, 4a/13, 6b/05, 18b/04,
 21a/04, 21a/11, 21a/11, 21b/02,
 21b/02, 30b/05, 30b/11, 34a/12,
 38b/03, 41b/01, 41b/04, 41b/04,
 42a/12, 42a/13, 62b/05, 64b/06,
 68a/09, 68b/06, 68b/06, 75b/03,
 83a/02
n. iş birle Hangi maksatla. 65b/07
n. maḳṣaddın 46a/01
n. sababdın 67b/02
n. üçün 13a/11, 13b/04, 13b/07,
 31b/05, 31b/05, 42a/08, 45b/01,
 49a/04, 84b/11, 84b/12
n. üçün-kim 20b/10
 2. Ne, hangi şey. Krş. né 2
n. 4a/08, 7b/08, 13a/03, 13a/03,
 16a/07, 24a/09, 25b/06, 27b/14,
 37a/15, 37a/15, 46a/13, 66b/15,
 68b/04, 70b/06, 72a/04, 79a/15,
 89b/07, 95a/06, 97b/10
n. (élgidin né kél-) 58a/04
n. (her ne) 74a/03
n. bol- 34a/05, 34a/05
n. érmiş 23b/06, 45a/08
n. érür 44b/09
 3. Sıfat. Krş. né 1
n. 16b/14, 34a/09, 47b/13, 51b/06,
 70b/07, 71a/03, 77b/13, 79b/14,
 85b/08, 97a/08,
n. işdin 48b/13, 51b/06
n. işler bol- 57a/04, 78a/05
 4. Bağlama edatı.
n. (ne....ne) 32b/02, 79b/09
n. (ve ger ne) 16a/09, 16b/07,
 45b/05, 46b/07, 46b/09, 47b/06,
 56b/01, 63a/14, 65b/09, 69a/03,
 78b/04, 83b/15, 92a/07, 99a/04
 [=95]
neçe Bk. néçe
n. 30a/15, 34b/08, 40a/11, 42a/13,
 55a/14
n. (bir neçe) 39a/13
n. (bir neçe yıl) 4a/09
n.+niñ 90a/10
 [=8]
neçük Nasıl, ne.
n. 9b/13, 13a/03, 16b/14, 16b/14,
 18a/09, 23a/03, 29a/11, 31b/10,
 34a/10, 52b/15, 68b/02, 68b/02,
 72a/05, 72b/04, 72b/04, 77a/14,
 80b/06
n. (her neçük) 96b/07
n. bol- 70a/14, 77a/15, 88b/01
n. kim 63a/13

n. sen 13a/03
[=23]
nedin Neden, niçin. Krş. **nédin**
n. 14a/08, 14a/08, 25a/08, 34a/10,
3b/06, 42a/08, 42a/09, 42a/09,
45b/13, 48b/13, 49a/05, 4b/08,
81b/11, 8a/08
n. kim 5a/03
[=15]
nef Ar. Fayda, kâr, çıkar.
n.+ige (zarar nef) 73a/04
[=1]
nemerse Şey.
n. (bir nemerse) 61a/03, 83b/02
[=2]
n'ét- Ne yapmak, ne etmek.
n.-ti 74a/05
[=1]
nezâket Far. Kibarlık, zarafet.
n. 5a/08
n.+din 52b/09
[=2]
né 1. Bk. **ne 3**
n. 24b/11, 72b/15, 76a/02, 85a/08,
85a/08
2. Bk. **ne 2**
n. 39a/11, 66b/02
n. (her né bolsa) 85b/10
n. lâzım bol- 76a/01
3. Bk. **ne 1**
n. 3b/09, 81a/06, 86b/15, 87b/05
[=9]
néçe Çok, pek çok, bir çok. Krş. **neçe**
n. 1b/08, 2a/12, 4a/07, 4a/12, 7b/05,
8a/15, 8b/08, 8b/14, 8b/14, 8b/14,
8b/15, 9a/01, 14a/12, 16a/11,
16b/03, 17a/04, 19a/06, 19a/10,
19a/10, 19b/05, 20b/01, 21b/03,
22a/12, 22b/01, 23b/12, 23b/14,
23b/14, 26a/15, 27a/14, 27b/13,
27b/13, 28a/15, 29a/01, 30a/09,
30a/15, 30b/03, 30b/03, 32a/05,
32b/10, 32b/14, 33a/14, 33b/03,
35a/02, 35a/05, 35a/05, 35a/13,
36a/04, 36b/03, 36b/10, 39b/15,
37a/09, 40a/11, 41a/06, 41b/03,
41b/14, 43b/08, 47b/05, 49b/02,
50b/03, 50b/09, 51b/15, 54b/04,
56b/02, 59a/14, 61b/01, 64a/10,
65a/03, 65a/06, 65b/12, 65b/14,

66a/07, 66b/12, 67a/08, 67a/12,
67b/08, 67b/10, 68a/12, 68a/12,
68a/12, 68b/03, 68b/04, 68b/14,
69b/12, 70a/02, 72b/09, 72b/09,
72b/09, 73a/15, 73b/15, 74b/12,
75b/04, 76b/01, 76b/05, 76b/14,
76b/14, 76b/15, 76b/15, 76b/13,
76b/13, 77b/03, 78a/02, 78a/12,
79a/05, 82a/10, 85b/03, 85b/12,
86a/15, 89a/13, 90b/13, 91a/01,
91b/02, 100b/05, 101b/12
n. (bir néçe) 2a/04, 5a/05, 7a/13,
16a/11, 24b/14, 28a/08, 28b/03,
29b/14, 37b/09, 50b/14, 58a/12,
61b/14, 62a/03, 75b/12, 78a/01
n. (bir néçe kün) 80a/06
n. (bir néçe manzıl bar-) 48a/12
n. ay 6a/09, 19b/01, 40b/03, 50b/01,
69a/12
n. él 92a/02
n. hādım 64a/01
n. kim 81b/14
n. kün 6a/04, 7a/02, 13a/01, 19b/07,
20a/07, 32b/07, 34b/04, 40b/03,
50b/02, 50b/09, 51a/13, 59a/09,
63b/05, 69a/05, 69a/12, 72b/12,
74b/01, 75a/15, 78b/02, 78b/07,
79b/06, 79b/12, 85b/05, 89a/15
n.+lerniñ 14b/04
n. miñ 31a/04, 43a/01
n. miñ hādım 31a/03
n. miñ kul 87a/05
n.+niñ 52a/01, 52a/01, 76b/12,
76b/12, 85b/11
n. yıl 18b/12, 27b/13
n. yüz 43a/01
n. yüz kul 91a/02
[=176]
nédin Bk. **nedin**
n. 49a/05, 72b/07
[=2]
nége Neden, niçin.
n. 31b/04, 71b/07, 84b/10, 84b/11,
84b/12, 85a/09
[=6]
nidā (< Ar. *nidā* ') Seslenme, çağırma.
n. eyle- Seslenmek. 59b/02, 68b/13,
87b/03, 88b/03
n.-yı kām-kār 26a/04
[=5]

nıdāyī Ar. Bir ses, seslenme.

n. kıl- 60a/05

[=1]

nıhāl (< Far. *nihāl*) 1. Fidan.

n.+ı (ḥikāyetniñ nıhāl) 4a/15

n.+ı bile 12a/08

2. Fidan gibi taze ve düzgün
vücutlu sevgili.

n.+ım (nāzik nıhāl) 81b/07

[=3]

nıhān (< Far. *nihān*) Gizli, saklı,
saklanmış, göz önünde olmayan.

n. bil- 26a/11

n. bol- Gizlenmek, ortada olmamak.
39b/12, 54a/01, 82b/11, 84b/15

n. érür 1b/10

n. eyle- Gizlemek. 62a/05

n. ét- 40a/05

[=8]

nıhānī Far. Gizlice, gizli.

n. 52b/08

n. bar- 60b/01

n. érdi 78b/15

n. kél- 60b/08

n. kéltür- 63b/08

[=5]

nıhāyatsız Sayısız, bitmez tükenmez.

n. 9a/15

n. édi 9b/08

[=2]

nıķāb Ar. Peçe, örtü, perde, yüz örtüsü.

n. 63a/12, 67a/10, 100b/07, 101a/01

n.+dın (şāhid-ı nıķāb) 3a/07

n.+ı 5a/07

[=6]

nıķābī Ar. Peçeli, örtüyle ilgili.

n. (sultān-ı nıķābī) 65b/05

[=1]

nı‘mat Ar. 1. Lutuf eseri olan iyilik, ihsan,
bağış; servet.

n. (nāz u nı‘mat) 30b/05, 53b/10,
77b/02

n.+dın (kerāmet nı‘matı) 90a/10

n.+ıġa (nāz u nı‘mat) 10b/01

n.+ıġa (nāz u nı‘mat) 38a/15

n.+ımdın (nāz u nı‘mat) 16a/05

n.+lardın 48b/06

n. u nāz 28a/04, 29b/02, 80a/04

2. Allah’ın kullarına bağışları olan
yiyecek içecek vb., özellikle

ekmek.

n.+ımı 92a/14

n.+ımı ye- Birinin ekmeğini yemek,
ondan iyilik görmek. 88b/08

[=13]

nıṣār (< Ar. *niṣār*) Saçma, serpmeye,
serpilme.

n. eyle- 20b/03, 101b/01

n.+ıñ 7b/10

n.+ıñ kıl- 63a/07

[=4]

nısbat (< Ar. *nisbat*) Ölçü, kıyaslama;
ilgi, bağ.

n.+ıdın 98b/07

n.+ımı 50a/10

n.+ımı (ḥātūnluk nısbatı) 62a/05
[=3]

nıṣf Ar. Yarım, yarı.

n.-ı mı‘car 102a/10

[=1]

nısyān (< Ar. *nısyān*) Unutma, gaflet.

n. 40b/01

[=1]

nıṣān (< Far. *niṣān*) İşaret, iz, belirti, eser.

**n. 96b/05, 96b/09, 96b/14, 97a/13,
97b/10, 97b/14, 97b/15, 98a/03,
98a/07, 98a/08, 98a/15, 98b/02**

n. ber- 56a/02

n.+dur 96a/12, 96b/03, 97a/04,
97a/05, 97a/09, 97b/06, 97b/09,
98a/05

n.+dur kim 97b/13

n.+ı 96b/10, 100a/01

n.-ı ‘aql u idrāk 96a/14

n.+ı érür 97b/11

n.-ı bī-dılī 98a/06

n.-ı ḥüsn 98a/11

n. kél- 98a/10

n.+ım (nām u nıṣān) 28b/09

n.+ın 58b/07

[=31]

nıṣāna Far. İz, alamet, belirti.

**n. 5b/15, 28b/11, 61b/09, 62b/03,
79b/14, 80a/08, 93b/07, 97b/01,
102a/06**

n. (nām u nıṣāna) 57a/11

n. érdi 20a/06, 96a/15

n. kal- 68b/05

n. kör- 79b/12, 99a/07

n. tap- 53a/14

[=16]
niyāz (< Ar. *niyāz*) Yalvarma, yakarma, rica.
n.+ı (‘*acz u niyāz*) 32a/03
n.+ın (du‘āda ‘*acz u niyāz* körset-) 54b/03
 [=2]
niyyat (< Ar. *niyyat*) Bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, yapmaya karar verme, maksat.
n.+ın 40a/09
n. kıl- Yapmaya karar vermek. 82b/07
 [=2]
nizām (< Ar. *nizām*) Düzen, tertip.
n.+ı 20b/11
n. ber- 24b/12
 [=2]
nizār Far. Zayıf.
n. 42a/04
 [=1]
nigāh Bk. **nigeh**
n.+ıdur 97a/05
 [=1]
nigeh Far. Bakma, bakış, nazar. Krş.
nigāh
n. ahlı 4a/01
 [=1]
nigeh-bān Far. Bekçi, gözcü.
n. 8a/02
n.+lar 30b/07
 [=2]
nijād Far. Soy, nesep.
n. 3b/09
 [=1]
nīk Far. İyi, güzel.
n. 96b/02
 [=1]
nīk-andīşa Far. İyilik düşünen, herkesin iyiliğini isteyen.
n.+dur 70a/04
 [=1]
nīk-ıkbāl Far. Bahtı açık olan, talihli.
n. 58b/01
 [=1]
nīk-kirdār Far. Davranışı beğenilen, hoş tavırlı, yardımsever.
n. 50a/13
 [=1]
nīk-manzar Far. Görünüşü güzel olan,

yakışıklı.
n. (vazīr-ı nīk-manzar) 15b/01
 [=1]
nīk-takdīr Far. Anlayışı iyi olan.
n. (vazīr-ı nīk-takdīr) 28b/01
 [=1]
nīk-ṭal‘at Far. İyi, hoş yüzlü, güzel yüzlü.
n. (vazīr-ı nīk-ṭal‘at) 35a/14
 [=1]
nīkāh Ar. Bir erkekle bir kadının evlilik birliği kurmasını sağlayacak yasal işlem, evlilik akdi.
n. ét- 77b/08
 [=1]
nīkbat Ar. Talihsizlik, düşkünlük; musibet.
n.+ğa 79b/02
n.-i ḥazīz 90b/08
 [=2]
nīkū-aşl Far. Aslı, cevheri, ahlakı güzel olan.
n. 47b/07
 [=1]
nīkū-baht Far. Bahtı açık olan, talihli, mutlu.
n. 29a/06, 39a/09
 [=2]
nīkū-fāl Far. Falı hayırlı çıkan, uğurlu sayılan.
n. 69a/13
 [=1]
nīkū-ḥal Far. Hoş tavırlı, davranışları iyi olan.
n. 44b/10
 [=1]
nīkū-nām Far. Namı iyi olan, iyi namlı.
n. 17b/12, 20a/11, 101b/09
 [=3]
nīkū-farāsāt Far. Hoş feraset, iyi feraset sahibi.
n. (şah-ı nīkū-farāsāt) 24a/14, 71b/13
 [=2]
nīkū-kārlik Hayırseverlik, iyilikseverlik, iyi işler yapma durumu.
n.+dın 97a/09
 [=1]
nīkū-sa‘adat Far. Mutluluk.
n. (ḥāma-ı nīkū-sa‘adat) 83a/10
 [=1]

nīm Far. Yarım.

n. al- 94a/06

[=1]

nīr Ar. Işıklı, parlak, ateş; açık, net.

n.-ı nīrān-ı maşā'ıl 22b/15

[=1]

nīrān Ar. Ateş, alev; cehennem.

n. (nīr-ı nīrān-ı maşā'ıl) 22b/15

[=1]

nīreng Far. Hile, düzen, oyun; renk, şekil.

n. 56a/11

n. birle 67a/08

n. ile 2a/12, 36b/05, 53b/02, 54b/04, 67a/12

n. ile (makr u nīreng) 41b/15

n. eyle- 10b/06, 11a/04

n. ét- 62a/14

[=11]

nīş Far. Ağrı, zehir.

n. 57b/06

n. (hīla nīş kıl-) 56a/14

[=2]

niyār Ar. Ateşler, alevler.

n. (fadec-niyār) 2b/11

[=1]

noqşān Ar. Eksik, kusur.

n. 11b/11, 13b/09

[=2]

noqşānlık Eksiklik.

n.+ıdın (noqşānlıgıdın) 18a/12

[=1]

nubuvvat Ar. Peygamberlik.

n. haylı 2b/02

[=1]

nucūm Ar. Yıldızlar.

n. bāğı 39b/14

n.-ı āsumān 43a/11

n.-ı t̄ālī' 43a/07

[=3]

nuḥūsat Ar. Uğusuzluk.

n. 21a/08

[=1]

nuḥustīn Far. İlk, birinci.

n. 3a/03, 20a/11, 56b/15, 73a/05, 90b/11

n. dék 88b/13

[=6]

nuḳra Ar. Gümüş

n. u zer 28a/14

[=1]

nuḳta Ar. Nokta, benek.

n.+lar 97a/07

[=1]

nuḳta-dānlıg' ?

k. kıl- 70b/03

[=1]

nuḳūd Ar. Paralar, nakitler.

n.+ıḡa (ḥikmet nuḳūdı) 1b/04

n.+ıḡa (mav'ızat nuḳūdı) 86a/15

[=2]

numāyān Far. Meydanda olan,

görünen, ayan.

n. bol- Görünmek. 49b/13, 77a/08, 79b/07, 80a/15, 82a/05, 85b/01, 94b/15

n eyle- Göstermek. 95a/09

n. ét- 68a/15

n. kıl- 84a/02

[=10]

numāyiş Far. Gösteri, gösteriş; görünüş.

n. ber- 68b/04

n. eyle- 40b/06

n. ét- 50b/05

n. keltür- 12a/09

[=4]

nūn Ar. Arap alfabesinin 25. harfidir (ن).

Şekli çanağı andırır.

n. 18b/07

[=1]

nūr Ar. Parlaklık, parıltı, ışık, nur.

n. 18b/04

n. (kān-ı nūr) 86b/15

n. (ma'dan-ı nūr) 21a/04

n. (maḫhar-ı nūr-ı muḫaddas) 2a/06

n. (mazār-ı ma'dan-ı nūr) 102b/03

n. cevheri 100a/04

n.+dın 16b/12, 100a/05

n.+ı 21a/11, 94b/01

n.+ı (farāsāt nūri) 93b/15

n.+ı (ḫuyaş nūri) 65a/01

n.+ı (közi nūri) 50a/11

n.+ı (közin nūri) 40b/04

n.+ı (közini nūri) 71a/11

n.+ı (közüm nūri) 55b/07

n.-ı āsumān-gīr 5a/11

n.-ı davlat 3b/13

n.-ı dīda 42a/06

n.-ı mucassam 2b/02, 41b/06

n. sal- 5a/10

n. yañlıg 13b/02, 80b/10
[=24]
nūrānī Ar. Nurlu, ışıklı, mübarek.
n. 16b/12, 21b/13
[=2]
nüşa Far. Yazılı şey, yazılmış şey,
suret, risale.
n.+da 14b/15
[=1]
nusya Ar. Satın alınan şeyin karşılığı.
n. u naqd 33a/03
[=1]
nüş Far. İçme, içiş.
n. eyle- İçmek. 4b/11, 5a/14, 36b/02
n. ét- 66a/15, 67a/05, 92a/01
n. kıl- 57b/08
n. kıldur- İçirmek. 62a/02
[=8]
Nüşīrvān 531-579 arasında İran'da
hükümdarlık etmiş ve adaletiyle
şöhret bulmuş Sasani hükümdarı
Nuşirevan (Enuşirvan).
N. 95b/06
N.+ğa 95a/15
[=2]
nuzūl Ar. 1. Konaklama, inme.
n. eyle- 62b/08
n. ét- 43a/14, 61b/15, 87b/14,
88a/10, 90a/04
2. Din ayetlerinin vahiy yoluyla
Hz. Peygambere bildirilmesi.
n. ét- 2b/09
[=7]
nükta Ar. Yazıda, resimde, sözde ve
davranışta ince, derin anlam.
n. 14a/15, 14b/15, 23a/05
n.+ğa 93a/07
n.-ı vāfi 12b/02
n.+nı 87b/09
[=6]
nükta-dānliġ Nüktedan olma durumu,
nüktecilik.
n. eyle- 70b/03
[=1]

O

oġrı Hırsız.
o. 57b/04, 60b/06, 64b/15, 84b/02
[=4]
oġrılık Hırsızlık.

o.+dın 65b/11, 96b/09
[=2]
oġul Erkek çocuk, oġlan; evlat.
o. 25a/01, 43a/06, 71a/01
o. (ata birle oġul) 43a/04
o. (şah oġlı) 58b/12
o. érdim 8b/06
o.+ğa 86a/03
o.+ı (bive oġlı) 71a/13
o.+ı (oġlı) 5b/14, 8b/08, 20a/04,
21b/13, 65a/05, 71a/10, 76a/08
o.+ı érdi (dilāvar oġlı) 20a/11
o.+ı birle 17b/15
o.+ı (şāh oġlı) 48a/15
o.+ı (şah oġlı) 42a/01, 45a/03,
53b/12, 55b/03, 59b/03, 59b/07,
71a/03
o.+ı (vazīr oġlı) 26a/05, 71a/12,
72b/06
o. yañlıg (oġlı) 17b/05
o.+ıdın (oġlıdın) 42a/05
o.+ıdın (şah oġlı) 64b/14
o.+ığa (oġlığa) 20b/03, 22a/12,
53b/15, 54b/14, 58a/01, 69a/01,
86a/07, 87b/15, 89a/13
o.+ığa (ġanī oġlığa) 6b/08
o.+ığa (şah oġlığa) 35a/03, 48a/07,
52a/11
o.+ın (oġlın) 69a/10
o.+ın (şāh oġlın) 34b/07
o.+ını (oġlını) 44b/15, 53a/04,
71a/14, 74a/06, 89a/11
o.+ını (şah oġlını) 35a/01, 56b/02,
72a/15
o.+ını (vazīr oġlı) 22a/05
o.+ınıñ (oġlınıñ) 86a/06
o.+ınıñ (şāh oġlı) 53b/13
o.+ını (oġlıñnı) 72a/07
o.+nı (şah oġlını) 51b/04
o.+um (oġlum) 72a/04
o.+umge (oġlumge) 42b/14
o.+umnı (oġlumnı) 28b/10, 71b/08
o.+uñ (oġluñ) 70b/05, 71b/05,
71b/08
o.+uñnı (oġluñnı) 72a/04
[=67]
oġurluk Hırsızlık.
o. 60b/10
[=1]
oġ Yayla atılan, ucunda sivri bir demir

- bulunan ince ve kısa tahta çubuk,
tir, sehim, navek.
- o.** 30a/09
- o.+ı** 21a/11, 53b/04
- a.+ığa (havādış okı)** 5b/15
- o.+nı** 29b/15, 33a/12
- o.+nı (yoķatğan okı)** 30a/02
[=7]
- oku-** 1. Okumak; söylemek.
- o.-dı** 26b/04, 33b/02, 93a/11
- o.-ban** 77b/07
2. Namaz kılmak.
- o.-dı** 54b/03, 101a/14
3. Duaları usulüne göre söylemek, okuyup üflemek, nefes etmek.
- o.-p** 38a/02
- o.-ban** 54b/11
4. Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek.
- o.-p** 36b/09
5. Öğrenim görmek.
- o.-rğa** 71a/10
6. Dua etmek.
- o.-p** 102a/03
[=11]
- huṭba oku-** 26b/04
- huṭba-yı davlatnı oku-** 77b/07
- canazasını oku-** 101a/14
- rūḥıǵa du‘ā u āyāt oku-** 102a/03
[=4]
- ol-** Bk. **bol-**
- o.-alı** 85b/10
- o.-ayın** 69a/15
- o.-dı** 16a/01, 16a/01, 23b/04, 34a/08, 41a/02, 44a/02, 50b/10, 51b/06, 52b/06, 53b/05, 54a/02, 56a/06, 60a/09, 60b/04, 60b/04, 61b/06, 62a/01, 62b/01, 66a/06, 66a/06, 67b/06, 67b/06, 70a/11, 74b/10, 78a/14, 79a/09, 80b/15, 80b/15, 85a/08, 85a/08, 89b/01, 90a/13, 92a/11, 93a/15, 100b/04, 102a/02, 102a/02
- o.-dı kim** 68a/06
- o.-dum** 91b/02
- o.-duñ** 31b/04, 84b/11, 84b/11
- o.-ğan** 19b/15, 45b/05
- o.-ğanı** 23a/05
- o.-ğay** 3b/13, 8b/02, 32b/06, 41a/05, 45b/08, 45b/08, 46a/08, 59a/06
- o.-geni** 50a/12, 50a/12
- o.-ma** 47b/10, 47b/10
- o.-mağay** 7a/07, 87b/06
- o.-maķ** 64b/03
- o.-masa** 93b/14
- o.-masun-dép** 4b/02
- o.-sa** 4a/11, 29b/03, 96b/05, 96b/12, 97a/13, 97b/01, 97b/13, 98b/04, 98b/09
- o.-salar** 45b/06
- o.-sañ** 14b/01, 14b/01
- o.-sek** 75b/13
- o.-sun** 5a/12, 63a/01, 86a/11, 93b/12, 93b/12
- o.-up** 6a/12, 16a/12, 19b/12, 26b/15, 35b/06, 43b/13, 44a/04, 63a/14, 92b/05, 92b/05, 93a/09
- o.-ur** 69b/04, 94a/15
[=95]
- ‘ādat ol- 45b/05
- āgāh ol- 100b/04
- bahra-mand ol- 19b/15
- buland ol- 97b/13
- büzürg ol- 96b/12
- dāḥıl ol- 45b/06, 47b/10, 60b/04, 92b/05, 102a/02
- fahm ol- 68a/06
- fāriğ ol- 69a/15
- ‘ibādātdın fāriğ ol- 92a/11
- fāş ol- 50a/12, 7a/07
- giriftār ol- 31b/04, 78a/14
- güzār ol- 29b/03
- ḥalāş ol- 64b/03, 91b/02
- ḥal ol- 59a/06
- ḥarīdār ol- 52b/06
- ḥāşıl ol- 45b/08
- ḥāzır ol- 14b/01, 16a/01
- ḥurāmān ol- 56a/06
- ḥoş-ḥāl ol- 16a/12
- ḥurram ol- 26b/15, 63a/14
- huşyār ol- 79a/09
- kéc ol- 54a/02
- maḥrūc ol- 43b/13
- maḥv ol- 4a/11
- maķām ol- 86a/11
- mālik ol- 5a/12
- ma‘lūm ol- 93b/14
- maskan ol- 44a/02

maşgûl ol- 6a/12
mat ol- 8b/02
mavcûd ol- 87b/06
mâyıl ol- 45b/08, 47b/10, 60b/04, 92b/05, 102a/02
meyāna ol- 97b/01
mu‘aṭṭar ol- 60a/09
mubaddal ol- 34a/08
muḳayyad ol- 62a/01
munavvar ol- 98b/09
muyassar ol- 46a/08
nam ol- 41a/05
namūdār ol- 41a/02, 50b/10, 53b/05, 61b/06, 62b/01, 74b/10, 89b/01
nāẓır ol- 14b/01, 93b/12
pahn ol- 97a/13
raf‘ ol- 94a/15
şadır ol- 23a/05, 66a/06, 67b/06, 85a/08, 93b/12
sāyır ol- 35b/06, 80b/15, 84b/11
şād u ḫurram ol- 70a/11
tābı‘ ol- 75b/13
tamām ol- 23b/04, 32b/06, 90a/13
tammāt ol- 93a/15
ṭāyır ol- 84b/11
tekeddür ol- 51b/06
vākıf ol- 4b/02
yār ol- 44a/04
yārī ol- 93a/09
ẓāhır ol- 16a/01, 66a/06, 67b/06, 85a/08
zār ol- 19b/12
zāyır ol- 80b/15
ẓuhūr ol- 69b/04
 [=89]
oltur- Oturmak.
o.- ! 56a/08, 91b/11
o.-dı 10a/11, 26b/01, 45b/12, 48a/04, 55a/10, 58a/07, 60b/03, 82a/14, 94b/15
o.-dılar 77b/09
o.-ğay 81b/04
o.-sa 85b/10
o.-up 62a/07
o.-updur 90b/10
o.-urge 71a/09
 [=17]
ḫızmatıda oltur- 94b/15
cālarığa oltur- 45b/12

zānū-ba-zānū oltur- 77b/09
 [=3]
çıķıp oltur- 48a/04
kélip oltur- 94b/15
ķılıp oltur- 55a/10
ķirip oltur- 10a/11
ķopup oltur- 26b/01
 [=5]
‘Omar Hz. Ömer, dört büyük halifenin ikincisi.
‘O. 3a/04
 [=1]
on Dokuzdan sonra gelen sayının adı.
o. bēş 46b/14
o. iki yaş 70b/07, 71a/04
o. iki burc 1b/04
o. iki kūn 62a/15
o. kūn 14b/02
o. miñ 20a/06
 [=7]
oñ Sağ.
o. sol 36b/10
o. yüz 41b/09, 44b/11
 [=3]
orda Saray, konak.
o.+ğa 45b/15
 [=1]
orta 1. Ara.
o.+ğa fırāk sal- 6b/13
o.+sığa fırāk tüş- 72a/12
 2. Başlangıçla sondan veya etraftaki yerlerden aynı uzaklıkta kabul edilen yer.
o.+sı 33b/07
 3. Güç bir durumda kalmak.
o.+da kal- 7b/09
 4. Herkesin görebileceği yer.
o.+sıda 79a/04
 5. İki yer arasındaki mesafe, ara.
o.+sıdur 30b/09
 [=6]
orun Yer, yerine; makam.
o.+ığa (ornığa) 13b/07, 72a/04
o.+ılarınğa (ornılarnığa) 85b/12
o. tap- 34b/06
 [=4]
‘Osmān-ı ‘Affān Hz. Osman. İlk müslümanlardan ve dört büyük halifenin üçüncüsü.
‘O. 3a/04

[=1]

oşal Sıfat. İşte şu, şu.

o. 6b/06, 6b/14, 7b/05, 15b/14,
16a/10, 19b/10, 22b/14, 25b/04,
28a/07, 28b/13, 32a/09, 35a/08,
39a/01, 44a/06, 46a/04, 48a/04,
50a/09, 50b/01, 53a/08, 53b/01,
54b/05, 55a/04, 56b/13, 62a/15,
64a/12, 65a/08, 65b/01, 68b/02,
68b/08, 68b/15, 69a/07, 74b/14,
77b/09, 78b/13, 81a/05, 82a/15,
91b/11

o.-dem 6b/02, 9a/04, 10b/11,
15a/04, 15b/03, 15b/06, 15b/11,
20a/04, 24a/04, 29b/03, 30b/04,
33b/09, 38b/04, 39a/05, 42a/13,
42b/04, 43a/10, 43a/14, 45a/04,
45b/13, 48a/10, 48b/08, 49b/08,
50a/03, 50b/08, 51b/15, 52a/07,
53b/07, 55b/03, 56b/03, 56b/06,
59b/06, 64b/08, 67b/10, 72a/07,
75a/07, 80b/04, 80b/09, 85a/10,
89a/04

o. hāl 72b/03**o. hālet** 18a/11, 29a/02, 77a/04,
80a/05, 88a/03**o. hīn** 35b/13**o. kūn** 78a/04**o. tūn** 34a/12, 37b/04

[=87]

oşandağ İşte böyle.**o.** 6b/14, 72b/03

[=2]

oşbu Sıfat. İşte bu, bu.

o. 2a/12, 3b/15, 7a/11, 7a/13, 8a/11,
8b/13, 9a/09, 9a/10, 9b/06, 19a/15,
22a/10, 22b/10, 23a/08, 24a/05,
25a/02, 25a/13, 25b/06, 25b/12,
26a/05, 27b/14, 28b/01, 29b/13,
38a/14, 38b/02, 42b/07, 47b/02,
47b/06, 53a/13, 53b/03, 55b/02,
55b/06, 55b/10, 58a/06, 58b/11,
59b/11, 60b/11, 61a/13, 63a/05,
66a/13, 66b/10, 67a/02, 67a/07,
67b/06, 68a/14, 71b/07, 71b/11,
73a/14, 79b/05, 82a/13, 84a/04,
91b/10, 92a/07, 93a/08, 94a/04,
94a/08, 94b/14, 97b/11, 98b/06,
99b/09

o.+dur 89a/03**o. durur** 95b/15**o. yañlıg** 12a/07, 88a/14

[=63]

ot Ateş.**o.** 13b/15, 54b/08**o. (ayağıdın başığa ot tutaş-)**

17b/03, 33b/11

o. (başdın ayağ ot tutaş-) 48b/11**o.+dın** 22a/09**o.+ge** 76b/15**o.+ı** 9b/04**o.+ı (ışk otı)** 100a/03, 101a/05,
102b/06**o.+ı (dard otı)** 94a/11**o.+ı (ğayret otı)** 91b/04**o.+ı (muhabbat otı)** 31b/02**o.+ıdın** 56b/11, 68a/03**o.+ıdın (muhabbat otı)** 59b/03**o.+ıdın (aşkını otı)** 100b/12**o.+ığa** 5a/12**o.+ığa (köñül otı)** 44b/13**o.+ın (ışk otı)** 53a/15**o.+ın (hıyanat otı yak-)** 91a/07**o.+ın (şavk otın yak-)** 63a/04**o.+ını** 34a/01**o.+ını (āh otını avc eyle-)** 45a/06**o.+ını (ot yak-)** 31b/07**o.+ka ur-** 91b/08**o.+lar** 49b/12**o.+nı** 47a/13**o.+nı (ot yak-)** 52b/15**o. sal-** 65b/13**o. tutaş-** 52b/13**o. tüş-** 22b/05, 33b/10**o. yak-** 90b/02, 90b/10

[=36]

otkuz- Oturtmak.**o.-ayın** 38b/09**o.-dı** 53b/09**o.-ğanı** 64b/13

[=3]

otluğ Ateşli.**o. (bayān-ı otluğ)** 58b/13

[=1]

otun-keşlik Odun çekicilik, odunculuk.**o.+ni** 34a/15

[=1]

otuz Yirmi dokuzdan sonra, otuz birden
önce gelen sayının adı.**o.** 9b/01

o. yıl 70b/09
[=2]
oy- Oymak.
o.-ğan 37a/12
[=1]
oyla- Düşünmek, tefekkür etmek.
o.-p 80a/02
[=1]
oyna- 1. Hareket etmek, kımıldamak.
o.-p 22a/04, 97a/05
2. Oynamak, eğlenmek.
o.-r érdi 83a/05
[=3]
közi oyna- 97a/05
[=1]
oyun Şaka, hile.
o. (hazl oyun kıl-) 91a/15
[=1]

Ö

ögür- Çevirmek.
ö.-di 62b/11
[=1]
yüz ögür- 62b/11
[=1]
öl- Hayatı sona ermek, can vermek, ölmek.
ö.-ğanığa 94a/09
ö.-gen 26a/15
ö.-gen kız 21a/02
ö.-genidin 101b/02
ö.-geniğa 101b/11, 21a/06
ö.-mağığa 24b/04
ö.-megen cân 35b/10
ö.-mekdin 42b/02
ö.-mekge 52b/11
[=10]
öldür- Bk. **öltür-**
ö.-ür men 56b/01
[=1]
öltür- Öldürmek, bir canlının hayatına son vermek. Krş. **öldür-**
ö.-di 71b/08
ö.-mağ 26a/08, 72a/08, 91b/05
ö.-se 26a/08
2. *mec.* Çok acı ve sıkıntı vermek.
ö.-di 11a/13
[=6]
urup öltür- 71b/08
[=1]

ölü Bk. **ölük**
ö.+ğa 64b/01
[=1]
ölük Ölü, cansız. Krş. **ölü**
ö. 24b/06, 26a/10
ö.-ler 78a/10
ö.+ni 25b/09, 58a/04
ö. yañlıg 22a/13
[=6]
ölüm Hayatın tam ve kesin olarak sona ermesi, vefat.
ö. 57b/15
ö. āfatı 17a/07, 86b/12
ö. hāleti 34b/08, 58b/06
ö.+ni 17b/10, 93a/10
[=7]
öp- Sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür belirtmek amacıyla dudaklarını bir şeye veya birine değdirmek.
ö.-üp 10b/08
[=1]
élöp- 10b/08
[=1]
ör- Meydana getirmek, oluşturmak.
ö.-er 28a/11
[=1]
pıç ör- Kıvrım, çizgi oluşturmak.
28a/11
[=1]
örge- Öğrenmek.
ö.-idin 85a/14
[=1]
örget- Öğretmek.
ö.-ür 54b/07
[=1]
örte- Yakmak.
ö.-di 7b/04
[=1]
örten- Yanmak, tutuşmak.
ö.-di 57b/02
ö.-ip köy- 35b/12
[=2]
yüregi örten- 35b/12
[=1]
öt- 1. Geçmek, geçip gitmek; vuku bulmak.
ö.-er bol- 58a/03
ö.-er érdi 27a/12, 89b/02
ö.-er men 71b/10
ö.-er mü 70a/15

ö.-er ötmes 35b/11
ö.-erler 88b/13
ö.-gen 85a/13
ö.-gen havādış 36a/09
ö.-gence 39a/07
ö.-genige 79a/11
ö.-genlerin 36a/12
ö.-megey 89b/01
ö.-mes 35b/11
ö.-mey 9b/01, 56b/05
ö.-se 59a/15
ö.-ti 5b/13, 7a/02, 41a/14, 48b/02, 51b/03, 66b/15, 67b/15, 86a/08, 101a/12
ö.-üben 89b/10, 90a/06
ö.-üp 6b/09, 32a/03, 40b/03, 67a/04, 83a/04, 89b/01, 101b/11
ö.-üp édi 80a/05
ö.-üp érdi 61b/01, 101b/02
 2. Söylemek, anlatmak.
ö.-erler 55b/10
ö.-genini 24a/07
ö.-genlerini 25b/02
ö.-ti 45a/15
 [=42]
 ‘ālamdın **öt-** 70a/15
 dem **öt-** 9b/01, 56b/05
 fıkır **öt-** 45a/15
 haddın **öt-** 32a/03
 kuş **öt-** 89b/01
 rüzgār **öt-** 67b/15
 rüzgārı **öt-** 6b/09
 [=8]
 öter **öt-** 35b/11
 sürüp **öt-** 86a/08
 [=2]
öte- Eda etmek, yerine getirmek.
ö.-p 47a/08
 [=1]
 namāz **öte-** 47a/08
 [=1]
ötker- Geçirmek.
ö.-di 15a/06, 99a/05
ö.-ip 18b/09
ö.-maqları 34b/10
 [=4]
 ‘umr **ötker-** 34b/10
 rüzgār **ötker-** 15a/06
 [=2]
öz Kendi. İyelik ekleri alarak kişilerin

öz varlığını anlatmaya
 yarayan dönüşlülük zamiri.
ö. 8b/04, 47b/10, 49a/02, 52a/10, 60b/02, 63b/08, 63b/13, 73b/04, 78a/02, 84b/15
ö. hāl 67b/12
ö. tavrı birle 50b/12
ö.+i 22a/05, 31a/09, 56b/04, 76a/04, 78b/04, 101a/07, 101b/15
ö.+idin 51a/10, 56b/05
ö.+idin ket - 31b/01, 80b/13
ö.+idin bī-hūş ket- 4b/11
ö.+iğa 6a/13, 12b/15, 14b/06, 20b/01, 21b/02, 26b/12, 28a/02, 42a/02, 55a/13, 56a/13, 82a/01, 90a/10
ö.+iğa külfet-i rāh al- 28a/03
ö.+iğa kél- 57a/04, 86a/02
ö.+ige 12b/11, 31a/06, 39a/07, 77a/03, 78a/06, 78b/12, 79a/11, 7b/05, 80b/14, 82b/07, 82b/14, 85b/11, 91b/13, 9b/15
ö.+ige (öz özige) 61a/12
ö.+ige kél- 77a/11
ö.+ige vācīb bil- 3a/11
ö.+in 22a/01, 26a/13, 36b/10, 56b/15, 57a/10, 60b/15, 67b/07, 68a/15, 82b/09, 85b/12, 86a/07
ö.+ini 16b/10, 17b/04, 29a/01, 32a/13, 39a/08, 41b/02, 47a/03, 48b/06, 55a/09, 56a/09, 59b/14, 61a/03, 61a/06, 61b/07, 63b/01, 64a/09, 93a/13, 101a/07, 101b/15
ö.+ini atğa al- 66a/04
ö.+ini bil- 13a/11, 76b/14, 83b/07
ö.+ini cā dék ét- 78b/13,
ö.+ni hızmattığa hāş kıl- 75b/06
ö.+ini hoş eyle- 61a/08
ö.+ini yerge al- 80b/12
ö.+inniñ 67a/12
ö.+ini bağışla- 14a/11
ö.+leridin 15a/04
ö.+lerini 37b/03
ö.+ni 100b/13, 20b/07, 50b/12, 62b/03
ö. özige Kendi kendine. 61a/12
ö.+üm 47b/03, 64a/05, 6a/05, 8b/12
ö.+ümdin 67b/10
ö.+ümge 49a/01, 56a/14, 63a/10,

68a/07
ö.+ümiz dék 75b/12
ö.+ümni 14b/07, 56b/01, 56b/07,
 63a/12, 66a/10, 81b/09
ö.+üñ 73b/06, 81b/13
ö.+üñdin 47a/15
ö.+üñe 33a/03, 33a/07, 52a/03,
 56b/14, 87a/12, 88b/06, 92b/10
ö.+üñe 10b/09
ö.+üñe kul eyle- 61b/04
ö.+üñizni 23b/11
ö.+üñni 10b/09, 13b/13, 36b/15,
 37a/07, 38a/09, 59a/03, 81b/10,
 8a/04
ö. zamāni 20b/10
 [=138]
özge Başka, gayrı.
ö. 9b/06, 27b/14, 3b/13, 42b/02,
 44a/03, 63a/14, 71a/09, 76a/08,
 79b/03, 91a/10, 98b/13
ö.+lerdin 51a/10
ö.+lerğa 86b/02
 [=13]

P

pā-māl Far. Ayaklar altına alınmış,
 çiğnenmiş.
p. bol- 14a/12, 65b/10, 90a/02
p. ur- 72b/03
 [=4]
pād-şāh Hükümdar, sultan, padişah.
p. bol- 62a/07
p. dék 32b/04
p.+ğa 10a/01
p.+ı (Sarāndīb pād-şāhı) 27a/01
p.+ı (‘Adannı pād-şāhı) 9b/08
p.+ı (ğanılar pād-şāhı) 45a/08
p.-ı bā-saḥāvat 11b/09
p.-ı ḥayy-ı ekber 9b/03
p.-ı kişvar-nūr 18a/02
p.+ım 42a/10
p.+ımñ (‘Adan pād-şāhı) 5b/08
p.+lar 89a/12
 [=12]
pahn Far. Geniş, enli.
p. bol- 96b/02
p. kıl- 59b/05
p. ol- 97a/13
 [=3]
pāk Far. Temiz, saf.

p. 89b/15
p. (Cevher-i pāk) 51a/07
p. eyle- 26b/07, 37a/07, 49a/11,
 93a/14, 93b/15
p. érür 96a/14
 [=8]
pākīza-ṭal‘at Far. Temiz yüzlü.
p. (Cevher-i pākīza ṭal‘at) 51b/15
 [=1]
pand Far. Öğüt, nasihat.
p. (iki pand) 93a/07
p. al- 89a/09
p.+dın (iki pand) 93a/10
p.+ıñnı (bir pand) 88b/06
p. sat- 88b/04
 [=5]
pāra Far. Parça.
p. (yüz pāra ét-) 84b/09, 101b/15
p. eyle- 46b/07, 56b/07
p. kıl- 17a/06, 17b/02
p. pāra bol- 49b/12
p. pāra kıl- 41b/12, 82b/04
 [=9]
paranda Far. Kuş, av kuşu.
p. 73a/11
 [=1]
parda Far. Perde, örtü.
p. 11b/12, 100b/13
p.+dın 18a/09, 39a/05
p. içre 26a/11
p.+sı (muḥabbat pardası) 45a/05
p.+sın 5a/08
p.+sını (ḥayā u parda) 6a/15
 [=8]
parhīz Far. Korunma, haramdan uzak
 durma, sakınma.
p. kıl- 67b/13
 [=1]
parī Far. Doğaüstü güçleri olduğuna
 inanılan, hayal ürünü varlık; mec.
 Çok güzel kadın.
p. 14a/04, 54a/01, 63b/13, 76b/03,
 80b/12, 80b/14, 82a/10, 91a/08
p. dék 41b/05
p.-dek 70a/08
p. mu 80b/07
p.+ğa (ḥayl-ı parī) 80b/06
p.+lar 27a/04
p.+largā 76b/03
p.+nı 102a/09

p. sen 81a/10
p. yañlıg 64a/11, 66a/11
 [=18]
parī-dār Far. Perili.
p. (yār-ı parī-dār) 84a/15
 [=1]
parī-peyker Bk. **parī-rū**
p. 42a/14, 7b/14
p.+ler 27a/11
p.+ni 27b/01
 [=4]
parī-rū Far. Güzel yüzlü, çok güzel
 (kadın). Krş. **parī-peyker**
p. 17b/01, 51b/04, 80b/09
p.+nı 84a/13
 [=4]
parī-veş Far. Peri gibi, çok güzel (kimse).
p. 7a/14, 39b/12, 68a/07, 69b/07,
 101b/13
 [=4]
parī-zād Far. Periden doğmuş, peri gibi
 güzel (kadın).
p. 61a/04, 64a/06, 101b/08
 [=3]
parīşān Far. Dağınık, karışık, kaygılı.
p. (hāṭır parīşān bol-) 83b/12
p. bol- 70b/12, 79a/06, 79b/04
p. eyle- 37a/05
p. érür 81b/11, 99b/01
p. kıl- 73a/09
 [=8]
parvā Far. Kaygı, çekinme, korku.
p. kıl- 61a/06
 [=1]
parvāna Far. Geceleri ışığın etrafında
 dönen küçük kelebek.
p. yañlıg 7b/12, 22a/08, 76b/15
 [=3]
Parvardgār Far. Bütün yaratıkları
 besleyen ve yetiştiren, Allah.
P.+ga 73a/07
 [=1]
parvāz Far. Uçma, uçuş.
p. eyle- Uçmak. 16b/08, 39a/11,
 78a/10, 81b/06, 82b/08
p. ét- 75a/12, 84a/07
p. kıl- 8a/01, 84a/09, 84b/04, 85b/13
 [=11]
pasand Far. Beğenme, seçme.
p. ét- Beğenmek. 88a/03

[=1]
pasandīda Far. Beğenilmiş, seçilmiş.
p. (fi'l-ı pasandīda) 39b/09
 [=1]
past Far. Aşağı, alçak.
p. (buland past) Aşağı yukarı.
 37a/14
p. eyle- 2a/11
 [=2]
Paşāhūr *Yedi Gülşen*'de adı geçen bir
 yer adı. Şiraz ile arasında bir
 aylık mesafe vardır.
P. (kūçe-i şahr-ı Paşāhūr) 26a/02
P. (şahr-ı Paşāhūr) 21a/04, 25a/04,
 90a/06
P. kişvarı 24b/13
P. şāhı 21a/02
 [=6]
paşīmān Far. Pişman.
p. bol- 92a/06
p. sen 48b/14
 [=1]
paşīz Far. Akçe, pul, mangır.
p.+ı 5b/12
 [=1]
pay Far. iz, işaret; ard.
p.+ıdın 20b/05
 [=1]
pay-ā-pay Far. Birbiri ardınca;
 yavaş yavaş.
p. 66a/08
 [=1]
pāy-taht Far. Başkent.
p. 69b/14
 [=1]
payām Far. Haber.
p.+ım 92b/02
p.+ımını 91b/11
p.+ın 11b/04
 [=3]
paydā Far. Açıkta ve meydanda olan.
p. 74b/01, 80a/09, 100a/03
p. bol- Ortaya çıkmak, belirtmek,
 görünmek. 15a/07, 33b/06,
 70b/15, 72b/07, 81a/09, 83b/02
p. eyle- 84b/12
 [=10]
paydālīk Açıklık, meydanda olma
 durumu, aşık olma durumu.
p.+ı (paydālīgı) 1b/10

- [=1]
paygām Far. Haber, peyam.
p. yiber- 99a/09
p.+ı 99a/14
 [=2]
paygāmbar Far. İnsanlara Tanrı'nın buyruklarını bildiren, onları Tanrı yoluna, dine çağıran kimse, yalvaç, elçi, resul.
p. kıl- 2a/07
 [=1]
paymān Far. Yemin, ant.
p. (ahd u paymān) 7b/15
p. (ahd u paymān kıl-) 55b/08, 63b/09
 [=3]
paymāna Far. Şarap.
p.-ı 'umr tüken- 101b/02
p.+sıdın 67a/05
 [=2]
payvand Far. Bağ, ilgi; ulaşma.
p. 66a/10
p.+ı (sar-rıştasın payvand-ı bol-) 9a/08
p.+ımızını 17a/12
p. kıl- Bağlamak. 7b/06, 22b/02
 [=5]
payvast Far. Ulaşma, varma; birlik.
p. 66a/01
 [=1]
pergār Far. Pergel.
p. bol- 80b/02
p. yañlıg 29b/04
 [=2]
pīç Far. Kıvrım, büküm.
p. ör- 28a/11
p. ur- 23a/15, 34a/13
 [=3]
pīç-dar-pīç Far. Karışık, dolaşık.
p. bol- 77b/12
 [=1]
pīç-tāb Far. Sıkıntı, ızdırap.
p. ur- 48b/12
 [=1]
pinhān Far. Gizli, saklı.
p. 28a/14
p. bol- Saklanmak, gizlenmek. 11b/11, 18a/01, 24b/02, 39a/13, 42a/01, 67a/01, 101a/04, 101a/09
p. eyle- Gizlemek. 16b/10, 81b/09
p. érdi 53b/12
p. ét- 48b/05
p. kıl- 47a/08, 57b/04
 [=15]
pīr Far. Yaşlı.
p. 54b/07
 [=1]
pīrahan Far. Gömlek.
p.+lar (gül pīrahan) 30b/13
 [=1]
pista Far. Fıstık.
p. 29b/05, 80a/10
 [=2]
pīšāna (< Far. *pīšānī*) Alın.
p. 96b/02
p.+nūñ dalāyılı 96b/01
p.+sıda 15a/01, 16a/01
 [=4]
pīša Far. İş, meslek; alışkanlık.
p. (yağşılıknı pīša eyle-) 8a/13
p.+dın 2a/14
p.+dın (mişāl-ı pīša) 52a/09
p. eyle- 14b/06, 28b/05, 32b/14
p. kıl- 26b/06, 92b/10
 [=8]
pīş-rav (< Far. *pīş-rav*) Öncü, önde giden.
p. u dastūr kıl- 44a/06
 [=1]
pīşür- Pişirmek.
p.-di 4a/07, 74a/05, 89b/09
p.-üp 100b/02
 [=4]
aş pīşür- 89b/09
ta'ām pīşür- 4a/07, 100b/02
 [=3]
piyāda Far. Yaya.
p. 18b/11, 25a/15, 34b/01, 35a/04, 47b/11, 55a/05, 59b/01, 62b/07, 72a/15, 74b/08, 86a/04
p. yürü- 28b/15, 34b/08, 48a/13
 [=14]
piyāla Far. Kadeh, şarap bardağı.
p. 66a/08, 74b/15, 75a/01, 75a/04
p. (dur birle piyāla) 75a/05
p.+nı 75a/02
p. sun- 55a/13, 62a/03, 79a/05
 [=9]
post Far. Post, makam.
p. 54a/11
 [=1]

pū Far. Koşma.

p. (tek ü pū) Koşuşturma. 46a/01, 68a/02

[=2]

pūd Far. Dokumada enine atılan iplik, argaç.

p.+ı (tār u pūd) Atkı ve çözgü iplikleri, arış ve argaç. 52a/08
[=1]

pul (< Far. *pūl*) Para Krş. **ful**

p. 45b/13

p. ber- (iki lek pul) 12b/12
[=2]

pur Far. Dolu.

p. 96b/12, 97a/04

p. (ğamdın pur bol-) 81b/12

p. (ğuşsa birle bol-) 75b/01

p. (şadā-yı pur) 1b/09

p. eyle- 4b/13, 75a/02

p. érür 95b/10

p. kıl- 49a/07, 60a/08
[=10]

pūr Far. Oğul.

p. bol- 40a/05
[=1]

pur-āb Far. Suyula dolu, suya kanmış.

p. eyle- 101b/10
[=1]

pur-alam Far. Keder dolu, kederli.

p.+nı (dard-ı pur-alam) 95b/05
[=1]

pur-hem Far. Hüzünlü, gamlı, keder dolu.

p. baķ- 46a/11

p. bol- 45a/12
[=1]

pur-ḥūn Far. Kanla dolu, kanlı.

p. 10a/07

p. (yüreği pur-ḥūn bol-) Yüreği kanla dolmak. 80a/03
[=2]

pur-kesāfet Far. Pislikle dolu, pislik.

p. 84b/10
[=1]

pur-māl Far. Mal ile dolu, zengin.

p. ét- 13a/13
[=1]

pur-zışt Far. Çok çirkin.

p. bol- 97b/09
[=1]

pūya Far. Koşma, seğırtme.

p. 3a/13

[=1]

R

rāh Far. Yol. Krş. **rah**

r. (hādī-ı rāh) 75b/02

r. (öziğa külfet-i rāh al-) 28a/03

r.+ı 79b/08
[=3]

Rab (< Ar. *rabb*) Bütün mahlukatı

yetiştiren, kayıran, besleyen, terbiye eden Cenabıhak, Allah, Tanrı.

R. (ıřķ-ı Rab) 71a/10
[=1]

rabāb Far. Gövdesi Hindistan cevizi kabuğundan yapılmış uzun saplı dize veya bir yere dayanarak çalınan saz.

r.+ı (çeng ü rabāb) 78a/08
[=1]

rābi Ar. Dördüncü.

r. 30a/06
[=1]

rāci Ar. Geri gelen, -e dönen.

r. (aşlğa rāci bol-) 81a/04

r. bol- Münasebeti, ilgisi olmak. 30a/06
[=2]

rāciyūnī (?)

r. 12b/07
[=1]

rad (< Ar. *radd*) Geri çevirme, kabul etmeme, inkar etme.

r. (ahl-ı rad) 63a/01

r. ahlı 98b/13

r. eyle- 37b/14, 99a/08

r.+ığa (raddığa) 38a/01

r. kıl- 15b/14, 17a/09, 43b/12
[=8]

ra'd Ar. Gök gürlemesi, gök gürültüsü.

r. 89b/11

r. yañlğ 42a/01
[=2]

raf Ar. Kaldırma, hükümsüz bırakma.

r. ol- 94a/15

r. eyle- 95b/02
[=2]

rafi Ar. Yüksek, yüce.

r. ét- 18b/02
[=1]

raftār Far. Yürüyüş, gidiş.

r.+ın 20a/12

[=1]

rağbat Ar. İstek, arzu.

r. 17b/07

[=1]

rāğīb Ar. İstekli, arzulu (kimse).

r. bol- 21b/08, 70b/11

[=2]

rah Bk. **rāh**

r. tut- 51a/12

[=1]

rah-bar Far. Yol gösterici.

r. 67a/15

r. bol- 24b/01

r.+ığa 43b/07

[=3]

rah-güzār Far. Geçit, geçilecek yol.

Krş. **rah-güzer**

r.+ı 55a/03

[=1]

rah-güzer Bk. **rah-güzār**

r.+dın 58a/12

[=1]

rah-numā Far. Yol gösteren, kılavuz.

r.+sı (vışāl-ı rah-numā) 42b/01

[=1]

rah-numālīk Yol göstericilik, rehberlik.

r. eyle- 7a/03

r. ét- 44a/12

[=2]

rah-numūn Rehber, kılavuz.

r.+ı 7b/09, 38a/10

[=2]

rāh-zan Far. Yol kesen, haydut.

r.+dur 68b/12

r. érdi 50b/15

[=2]

rāhat Ar. Üzüntüsüz ve sıkıntısız olma durumu, huzur, lezzet.

r. 14a/13, 14b/03, 27b/06, 59b/13, 77b/02

r.+da 60b/14

r.+da érdi 41a/15

r.+da érdim 8b/10

r.+dın (hazar rāhatı) 69b/11

[=9]

rāhatlīg Üzüntüsü ve sıkıntısı olmama, rahatlık.

r. 8b/12

[=1]

rahāyī Far. Kurtulma, kurtuluş.

r. tap- 56a/15

[=1]

Rahmān Ar. Herkese, her canlıya merhamet eden (Tanrı).

R. 2b/09

[=1]

rahmat Ar. Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi, rahmet.

r. 41b/04

r. (āyāt-ı rahmat) 18b/08

[=2]

rahmatu'llāhī 'alayh Ar. "Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun." anlamında dua cümlesi.

r.+nı 99b/07

[=1]

rahş Far. Gösterişli, güzel at.

r. 40a/02

[=1]

raht Ar. 1. Her türlü ev eşyası, elbise ve süs malzemesi.

r. 10a/15, 10b/08

r.+dın 12a/10

r.+ın 10a/14, 35a/03

r.+ın (siyāb-ı rahtın) 18b/01

2. Yol malzemesi, yola çıkarken alınan eşya.

r. 35b/08

r. (raht bār) 10b/06, 11a/03, 60b/13

[=10]

ra'ıyyat Ar. Bir hükümdarın yönetimi altında olan, vergi veren ve devlet tarafından korunan halk.

r. 81a/13

[=1]

raḡam Ar. Yazı yazma, yazı ile işaret.

r.+dur 97b/03

[=1]

ram Far. Korkma, ürkme, titreme.

r. eyle- 42a/09, 58a/14

[=2]

rām Far. İtaat eden, boyun eğen.

r. eyle- 7b/05, 17b/12, 56b/14,

[=3]

rammāl Ar. Remil yoluyla gelecekte haber veren falcı, kahin, müneccim.

b. (ahl-ı rammāl) 40b/13

- [=1]
ranc Far. Eza, cefa, zahmet, eziyet.
r.+ı 6a/06
r.+ıdın 94b/04
r. mihnat 28a/02
r. u külfet tart- 66a/13
r. u miḥan 68b/12
r. u miḥnat 85b/05
r. u zaḥmat 74b/09, 78b/07
[=8]
rasāyıl (< Ar. *rasā'il*) Risaleler, küçük kitaplar.
r. (taṣānīf u rasāyıl) 23b/09
[=1]
rāsıḥ Ar. Sağlam, kuvvetli, ilmi derin olan.
r. (ilm-i rāsıḥ) 2b/10
[=1]
rasīda Far. Yetişmiş, olgunlaşmış.
r.+ğa 12b/05
[=1]
raş Ar. Kapıyı sıkıca kapatmak.
r. u kâşıt 82a/02
[=1]
rāst Far. 1. Doğru, gerçek.
r. 95a/12
r. sözle- 65b/08
2. Eğri olmayan, düz.
r. (kaddını rāst eyle-) 37a/11
[=3]
rasūl Ar. Elçi, haberci.
r. 11b/04
r.+ı 21b/09
[=2]
rasūlī Ar. Bir elçi.
r. 19b/02
[=1]
Rasūlan Peygamber, elçi;
Hz. Muhammed.
R. 2b/11
[=1]
ravā Far. Uygun, münasip, yerinde, layık.
r. érmes 13a/12
r. ét- 17b/11, 73a/08
r. kııl- 9b/05
[=4]
ravāc Ar. Değer, kıymet, itibar, revaç.
r.+ı 99b/12
r.+ı bol- 17a/02
r.+ın 18b/02
r.+ın (ravācın buland ét-) 38a/12
r.+ın (ravācın buland eyle-) 45b/03
r.+ın al- 34a/14
[=6]
ravāk Ar. Üstü kapalı önü açık yer; kemeraltı; çardak.
r. 21b/02
r.+dın 61a/06
[=2]
ravān Far. Yürüyen, giden.
r. bol- 44b/15, 53b/08, 61a/08
r.-dek (sarv-ı ravān) 14a/04, 21b/13
r. dék (sarv-ı ravān) 35a/10
r. eyle- Yola koyulmak. 13a/08, 13a/14
r. uyku 27b/06
[=9]
ravāna Far. Giden, yürüyen, revan.
r. bol- Gitmek, yola düşmek.
11a/04, 28b/11, 35b/04, 37b/01, 53a/14, 55b/02, 57a/11, 58b/02, 59b/11, 62b/03, 69a/11, 78a/07, 79b/12, 101a/02, 101b/04
r. eyle- 64a/04
r. ét- 19b/09, 20a/06, 99a/07
[=19]
ravāyih Ar. Güzel kokular, rayihalar.
r. kııl- 40b/11
[=1]
ravşan (< Far. *rūšan*) Aydınlık, parlak, aydın.
r. 4a/13, 93b/13, 99b/05
r. (dād ravşan ét-) 43b/15
r. (közini ravşan eyle-) 25a/12
r. bil- 93a/10
r. bol- 16a/02, 83b/03, 86a/10
r.+dur (mustahsan u ḥavārık-ı ravşan) 21a/01
r. eyle- 12b/10, 15a/02
r. édi 98b/12
r. ét- 40b/05
r. kııl- 80b/10
[=15]
ravşanlıḳ Aydınlık.
r.+ı (ravşanlıḳı) 5a/10
[=1]
ravzan Far. Pencere.
r. aç- 59a/15

[=1]
rāy Bk. **re'y**
r.-ı şayıb İsabetli düşünce. 68a/01
r. ile kiyâset 98a/11
 [=2]
rāyat Ar. Bayrak, sancak.
r.+ı 20a/09
r.+ıdın (‘urûc-ı rāyat) 3b/10
 [=2]
rayhân Ar. Fesleğen, reyhan.
r. u sunbul 4a/14
 [=1]
rāz Far. Sır, gizlenen şey.
r. 18a/09, 37b/02
r. (mağşad-ı rāz) 59a/05
r. (şāhib-ı rāz) 29b/02
r. édi (şāhib-ı rāz) 24b/07
 [=5]
rāzī Ar. Kabul eden, rıza gösteren, boyun eğen.
r. bol- Kabul etmek. 31b/15, 77b/07, 85b/10
r. kıl- Rıza olmasını sağlamak. 29a/10
r. men 47b/03
 [=5]
razm Far. Savaş, kavga.
r. 12b/09, 3b/12
r. (razm hengāmı) 13a/07
r.+da 14b/07
 [=4]
Razzāk Ar. “Yarattıklarına maddi manevi her türlü rızkı bol bol ihsan eden” anlamında Allah’ın isimlerindendir.
R. 2a/14
 [=1]
reng Far. 1. Cisimler tarafından yansılan ışığın gözde oluşturduğu duyum.
r. 31b/13, 60b/06, 100b/05
r. (her reng) 52a/02
r.+i 19b/10, 37b/04, 95b/14
r.+in 36b/11
r. közi 95b/03
 2. Düzen, hile, oyun.
r. 32a/03, 82b/02
r. bağla- 61a/11
r. ét- 10b/07
r. ile 9a/12, 33b/03, 53a/09, 68b/04

[=17]
rengin Far. Hoş, güzel, latif.
r. kerāmet 99b/08
r. umûr 21a/01
 [=2]
reşk Far. Kıskanma, haset.
r. al- 4b/15, 91a/05
r.-i cannat édi 30b/05
 [=2]
re'y Ar. Fikir, görüş, düşünce. Krş. **rāy**
r. 96a/01
r.-i şavāb 97b/04
 [=2]
rısālat Ar. Peygamberlik, resullük; elçilik.
r. halkı 2b/02
r. mulkı 95a/02
 [=2]
rısta Far. İplik; bağ.
r.-ı cān Can bağı. 17b/10
r.+sı 21a/13
r.+sı (muḥabbat rıstası) 22a/07
r.+sı (şadākat rıstası) 6b/11
r.+sığa (cān rıstası) 75a/14
r.+sın (muḥabbat rıstası) 97a/02
r.+sın (hıyānat rıstasın üz-) 88b/09
 [=7]
rısva Ar. Rüşvet.
r. al- 45b/05
r. ber- 36b/09
 [=2]
riyāzat Ar. Az yiyip içme, az uyuma, çok ibadet etme, nefsin arzuladığı şeylerin aksini yapma, dünya lezzetlerinden sakınmak suretiyle nefsi terbiye etme, ahlakı güzelleştirme.
r. 98b/07
r.+dın 99a/12
 [=2]
rızā (< Ar. *rızā*) Rıza olma izin verme, kabullenme.
r. 39b/06, 72a/06
r. bazmı 39b/04, 90b/03
r. bol- 24b/04
r.+dın 39b/08
r. (tevekkül ve rızā étegi) 39b/05
r.+ğa 41a/10
r.+nıñ 39b/01
 [=9]

Rıẓvān Ar. Cennetin kapıcısı olan melek.

r. (bāğ-ı Rıẓvan) 62b/05

[=1]

rıẓvāna'llāhu-ta'ālā 'anhum acma'in

Ar. "Yüce Allah onların hepsinden razı olsun" anlamında dua cümlesi.

r. 2b/15

[=1]

ribāṭ Ar. Konaklama yeri, kervansaray, han.

r. sal- 40a/10

[=1]

rif'at Ar. Yücelik, yükseklik.

r. ('uluv rif'at) 40a/02

[=1]

rikāb Ar. Üzengi (ata binebilmek için ayakla üzerine basılan, bir kayışla eğerin yanına asılmış, altı düz madenî halka).

r. 47a/04

[=1]

rīm Far. İrin.

r. (ḥūn ile rīm yé-) 47b/01

[=1]

rīṣ Far. Yara.

r. 44a/15

r. (köñlini rīṣ kıl-) 57b/06

r. ét- 56a/14

r. bol- 36a/13

[=4]

rīṣa Far. Saçak, saçaklı kök.

r. 92b/10

[=1]

rīv Ar. Hile, düzen.

r. 82b/02

r. (fitna u rīv) 81a/15

[=2]

rivāyat Ar. Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma.

r. eyle- 99b/14

[=1]

rū Far. Yüz, çehre; cihet.

r. eyle- 37b/13, 60b/07

r.+nı 93a/05

[=3]

rū-ba-rū Far. Yüz yüze.

r. bol- 66b/15

[=1]

rubūda Far. Kapılan, kapılmış olan.

r. bol- 41a/06

[=1]

rucū Ar. Dönme, geri dönme.

r. ét- 33b/14, 51a/08

[=2]

rūd Far. İrmak, çay.

r. 61b/06

[=1]

rūda Far. Bağırsak.

r.+sını 36a/05

[=1]

rūḥ Ar. Can, ruh, nefes.

r. 4b/04

r. (būlbūl-i rūḥ) 23b/04

r. (giriftār-ı ruḥ-ı zībā bol-) 49b/15

r. (gül rūḥ) 23b/04

r.+ı 102b/08, 102b/09

r.+ı (tıfl rūḥı) 71a/15

r.-ı ṭāyır 26a/14

r.+ıḡa du'ā u āyāt oḡu- 102a/03

r.+umnı 81b/13

r.+uñā 81b/13

[=11]

ruḥsār Far. Yüz, çehre.

r. 97b/09

r.+ı 97b/10

r.+ıḡa 100b/10, 101b/15

[=4]

ruḥṣat Ar. İzin, müsaade.

r. al- İzin almak. 8b/13, 38a/05, 84a/06

[=3]

ruḡ'a Ar. Yazı yazılacak kâğıt ve deri parçası; mektup; dilekçe, arzuhal.

r. ét- 4a/12

r.+ḡa 27a/01

r.+nı 13a/08

r.+sıdın (hıcrān ruḡ'ası) 11b/01

[=4]

Rūm Ar. Romalı, Anadolulu; Anadolu.

R. 5b/12

R. (ḡayṣar-ı Rūm) 49a/14

R. (kiṣvar-ı Rūm) 44a/02

R. érdi (tābı'-ı Rūm) 44a/05

R. ḡanı 60a/03

R.+nıñ 67b/13

[=6]

rumḥ Ar. Kargı, mızrak.

r. tillik Sivri, keskin dilli. 12a/06
[=1]
Rūmī Ar. Anadolu; Rum.
R.+nūn 49b/01
[=1]
rumūz Ar. İşaretler, gizli anlamları olan imalı sözler.
r.+dın 25a/13
r.+nı 30a/08, 52b/07
[=3]
rusta Far. Bitmiş, çıkmış (bitki), yetişmiş; pazar yeri, sıralı dükkanlar, tezgahlar.
r. 29b/05, 88b/12
r. (bāzār-ı rusta) 57b/12, 80a/10
[=3]
Rustam İran mitolojisinin efsanevi kahramanı. Türk edebiyatında Rüstem-i Zâl, halk ağzında da Zaloğlu Rüstem diye tanınır. Kahramanlık, kuvvet ve yenilmezlik sembolü olarak anılır.
R. 3b/08
R. dék 43a/02
R.+dur 15b/12
R.-ı ahl-ı zamāna 61b/09
R.-ı āhır-zamān 13a/04
R.-ı dahr 14b/13
[=6]
Rustam-şifat Rüstem niteliğinde, kuvvetinde olan.
R. 12b/07
[=1]
rūstāyī (< Far. *rūstā* 'i) Köylü.
r. 4b/07
r.-i cahān-gerd 31a/08
[=2]
rusūm Ar. Usul, metot, kural.
r.-ı salṭanat 33b/02
[=1]
rusvā Far. Rezil, ayıplanacak durumda olan.
r. bol- Rezil olmak. 72b/07, 95a/08
[=2]
rutba Ar. Derece, mertebe.
r.+sıdın 99a/13
r.+sın (insān rutbası) 39b/06
r.+sını buland ét- 26b/04
[=3]

ru'ūnat Ar. İnsana ağır gelecek davranışlarda bulunma; bencillik.
r. kıl- 19a/03
[=1]
rūy Bk. **rū**
r. 57a/15
r. eyile- 65a/15
[=2]
rūz Far. Gün.
r.-ı kıyāmat Kıyametten sonra insanların hesâba çekileceği gün. 71b/09
[=1]
rūzgār Far. Zaman, devir, vakit.
r.+ı (rūzgār kéçür-) 11b/14
r.+ı öt- 6b/09
r.+ım 3b/02, 67b/15
r.+ım (rūzgār öt-) 67b/15
r.+ın (rūzgār kéçür-) 11a/03
r.+ın (rūzgār ötker-) 15a/06
r. kéçür- 51a/14
[=8]
rūzī Far. Nasip, kısmet.
r. birle 91a/08
[=1]

S-Ş

sa'adat I Ar. Mutluluk, mutlu ve mesut olma.
s. 54b/12, 87a/07
s. (bāb-ı sa'adat) 73b/15
s. (baht sa'adat) 93a/09
s. (tāc-ı sa'adat) 69a/04
s. birle 4b/05
s. gülşeni 93b/06
s.-ı bākī 2b/03
s. mulkī 8b/10
s. üyi 33b/05
[=4]
Sa'adat II Bk. **Sa'adat Şah**
S. 41a/04, 43a/11, 48b/15
[=3]
Sa'adat Şah Beşinci gülşenin erkek kahramanı, İran şehzadesi. Krş. **Sa'adat II**
S. 40b/07, 41b/10
[=2]
sāmi' Ar. İşiten, dinleyici.
s. 18b/15
[=1]

sa'at Ar. Güç, kuvvet, zenginlik.

s. (dast u sa'at ber-) 63a/03
[=1]

sā'at Ar. Vakit, zaman, saat, altmış dakikalık zaman dilimi.

s. 63a/05

s. (hem-ul sā'at) 61b/03, 84a/01

s.+da 81a/03

s.+da (hem-ul sā'at) 79a/01,
82b/07

s.+da (bir sā'at) 83a/14, 85b/14

s. édi (bir sā'at) 35a/09, 77a/11
[=10]

sā'at-ba-sā'at Far. Her saat, saatten saate.

s. 82a/02

[=1]

şabā Ar. Gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgar.

ş. dék 56b/05, 64a/13

[=2]

sabab Ar. Bir şeyin olmasına yol açan şey, neden, sebep.

s. 42a/11

s.+dın 73a/14

s.+dın (bu sababdın) 15a/14,
18a/13, 21a/03, 46a/05, 47b/01,
70a/11, 80b/05

s.+dın (ne sababdın) 67b/02
[=10]

şabāhat Ar. Güzellik, latiflik, tazelik.

ş. (hoş sabahat) 76a/06

[=1]

şabāt Ar. Bir iş veya davranışta azim ve kararlılık gösterme.

ş. (sukūn u şabāt) 86b/08
[=1]

şābit (< Ar. *şābit*) İspatlanmış, doğruluğu ortaya konmuş olan.

ş. bol- İspatlanmak. 56a/05
[=1]

şabr Ar. Katlanılması zor olan sıkıntı, acı, hastalık, felaket vb. durumlar karşısında umutsuzluğa kapılmayıp şikâyet etmeden dayanma, tahammül gösterme.

ş. (yürekde şabr u qarār qal-) 45a/07

ş. u qarār 3b/02, 68a/13

ş. u qarārı ket- 77b/01, 91a/04

ş. u tākāt kıl- 50b/06

ş. u sukūn 91b/04

ş. umid 99b/04
[=8]

sabr Ar. Araştırma, derinlemesine araştırma, soruşturma, tetkik.

s. érđi 10a/01

[=1]

sabz Far. Taze, canlı.

s.-ı şīrīn 43b/01

[=1]

sabza Far. Yeşillik, çimen.

s.+dın 49b/03

s.-ı bar bol- 40b/01

s. yañlıg 93b/08

[=3]

saccāda Ar. Bir kişinin üzerinde namaz kılabilceği büyüklükte, halı, kilim, post veya kumaştan yaygı, namazlık.

s. 94b/14

[=1]

saç- Serpmek, dağıtmak, etrafa saçmak, yaymak.

s.-ğan 76a/15

s.-ıban 82a/10

s.-ıp 18a/05, 27b/09, 33b/03,
40a/15, 40b/08, 49a/07, 82a/06,
84b/13, 99a/15, 102a/15

s.-ıp men 86b/01

s.-mağı 3a/08

s.-tı 70a/12, 86a/06, 89a/08,
100b/08, 102a/12

[=19]

dur saç- 49a/07

durlarmı saç 76a/15

durr u gavhar saç- 3a/08, 33b/03,
89a/08

ķand saç- 84b/13

sīm ü zer saç- 27b/09

şarāra saç- 82a/06

térni saç- 100b/08

ţıllā saç- 86a/06

tofrağ saç- 102a/15

zer u ziverni saç- 40b/08

[=12]

saç Baş derisini kaplayan kıllar.

s.-bağı 23a/15

s.+ı 14a/05, 96a/03, 96a/06, 96a/08

s.+ı (ķara saç) 96a/14

s.+ı (yüz u saç) 2b/12

- s.+ıdın** 76a/05
s.+ın 62a/14
s. müyni dalâyılı 96a/05
 [=10]
saçıl- Etrafa dağılmak, yayılmak.
s.-ğan 80a/11, 100a/08
 [=2]
saçra- Sıçramak.
s.-p 101b/06
 [=1]
sad (< Ar. *sadd*) Set, engel.
s. bağla- 15b/14, 99a/08
 [=2]
şad Ar. Arap Alfabesinin on dördüncü harfi (ص).
ş. 18b/07
 [=1]
sa'd Ar. Kutlu, uğurlu, bahtiyarlık.
s. 41a/02, 70a/14
 [=2]
şad-pārahğ Paramparça olma, parça parça olma durumu.
ş.+dın 28a/12
 [=1]
sāda Far. Yalın, gösterişsiz, sade, özensiz.
s. (mard-ı sāda) 96b/08
s. (zangī-ı sāda) 66a/14
 [=2]
şadā Ar. Ses, avaz, yankı. Krş. **şadāy**
ş. dék 21b/01
ş.+dın 89b/12
ş. sal- 88b/03
ş.+sı 31b/08
ş.-yı pur 1b/09
 [=5]
şadaf Ar. Midye, istiridye vb. deniz hayvanlarının kabuğunda bulunan pırıltılı, beyaz, sert bir madde, sedef. Krş. **şedef**
ş. 40b/01, 77a/01
ş.+ğa 67a/06
 [=3]
şadākat Ar. İçten bağlılık, hainlik etmeme, vefakârlık gösterme.
ş. rıştası 6b/11
 [=1]
şadāy Bk. **şadā**
ş. çık- 57a/08
ş.+ı 60a/05
 [=2]
- şadāyu'l-'atş** Ar. Susuzluğunu avazı, yankısı.
ş. 48b/04
 [=1]
şadık Ar. Sadık, sadakatli, doğru.
ş. 2b/11, 94b/11, 99a/11, 101a/12
ş. ('āşık-ı şadık) 26a/11
ş. bol- 16a/15, 90b/06
ş.+ı 26a/03
ş.+ı men 26a/07
 2. Hakiki, gerçek.
ş. (şubh-ı şadık) 90a/01, 91b/14
 [=11]
şadır Ar. Ortaya çıkan, meydana gelen.
s. 32b/12
s. bol- 47a/12
s. ol- Ortaya çıkmak, zuhur etmek.
 23a/05, 66a/06, 67b/06, 85a/08, 93b/12
 [=7]
Sa'dī Bk. **Sa'dī-ı Şîrâz**
S. 25a/02
 [=1]
Sa'dī-ı Şîrâz Şeyh Sa'dī-i Şîrâzî. İran'ın büyük mutasavvıf ve mütefekkir şairi. Krş. **Şayh Sa'dī, Sa'dī**
S. 24b/07
 [=1]
şaf (< Ar. *şaff*) Sıra, dizi.
s. 20a/09, 20a/14, 20a/14
 [=3]
şāf Ar. Temiz, duru, arı, berrak.
ş 62b/15, 86a/10, 93b/13, 98b/12
 [=4]
şafā (< Ar. *şafā*) Saflık, berraklık; huzur.
ş.+da édiler 44a/08
ş.+da érdi 37b/08
ş.+ğa 5b/08
ş. tap- 37a/06
ş. u hüsn dīvārī 43b/11
 [=5]
şafāhğ Saf olma durumu, berraklık.
ş. 5a/14
 [=1]
safar Ar. Yolculuk, seyahat, sefer.
s. 27b/04, 42b/12, 47a/14, 69b/11, 102a/08
s. ahli 25a/04, 44a/10
s. asbābı 48a/11
s.+da 28a/12, 47b/12, 61b/10,

- 87b/11
s. daştı 31a/08
s.+dın (ahl-ı safar) 34b/13
s.+dın (cavr-ı safar) 42b/10
s.+dur 27a/09
s. eyle- 6a/05
s. ét- 29b/09, 51b/11
s.+ğa 4b/10
s.+ğa çık- 89a/14
s.+nı 42b/07, 6a/06, 94b/04
s.+nı (zād-ı safar) Yolluk. 42b/15
 [=25]
şafha Ar. Üzerine yazı yazılmış veya yazılmaya uygun sayfa.
ş. 62a/10
ş.+ğa 102b/09
 [=2]
sağ Diri, canlı, sağ.
s. 89b/01
 [=1]
saḥā (< Ar. *saḥā* ') Cömertlik, el açıklığı.
s.+dın 3b/12
 [=1]
saḥāb Ar. Bulut.
s. 100b/07
s.+ı (zulmat saḥābı) 94a/15
s.-ı mekremet 40a/15
 [=3]
şaḥāba Ar. Hz. Muhammed'in sohbetinde bulunmuş olan müslümanlar.
ş. 3a/01
 [=1]
saḥābī Far. Bir bulut.
s. 65b/05
 [=1]
saḥar Ar. Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit.
s.+da 57a/06, 91b/10
 [=2]
saḥar-gāh Far. Seher vakti.
s. 91b/06
 [=1]
saḥāvat Ar. El açıklığı, cömertlik.
s. 4a/04, 9b/09, 70a/04
s. (ahl-ı saḥāvat) 87a/01
s. (ḥayr saḥāvat kıl-) 90a/09
s.+da 3b/08
s. érdi 100b/06
 [=7]
sāḥıl Ar. Deniz, nehir veya göl kenarı, kıyı.
s.+ıga (nacāt sāḥılı) 27a/03
 [=1]
şāḥıb Ar. Herhangi bir niteliği olan, ehil (kimse), sahip; malik.
ş. 12b/07, 23b/09
ş. asrār 9b/11
ş. bol- 70a/06, 70b/11
ş. érür 33a/04
ş.-ı ahl-ı vafā 3a/03
ş.-ı 'aql 91b/10
ş.-ı cāh Mevki, makam sahibi. 47a/11
ş.-ı cāh-ı tacammul 41a/10, 87a/05
ş.-ı dāniş 21b/12
ş.-ı dard 57b/07
ş.-ı evreng ü afsar 67a/07
ş.-ı evreng ü iktıl 28a/09
ş.-ı farāsat 28b/03
ş.-ı ğam bol- 46a/05
ş.-ı ḥāl 92b/09
ş.-ı ḥüsn ü malāḥat 63a/05
ş.-ı ıkbāl 63b/15
ş.-ı 'ış 27a/07
ş.-ı kemāl 69b/15, 71b/12
ş.-ı kemālāt 40b/07
ş.-ı kerāmet 87a/01
ş.-ı keşf 25b/10
ş.-ı māh 3b/07
ş.-ı māl 46a/12
ş.-ı nāz 44b/03
ş.-ı rāz 29b/02
ş.-ı rāz édi 24b/07
ş.-ı taḥammul 56b/12
ş.-ı zāmīr 15a/12
ş. kabūl 19b/02
ş. kıl- 86a/07
 [=35]
sāḥır (< Ar. *sāḥir*) Büyücü, sihirbaz.
s. érdi 84a/05
 [=1]
sahm Ar. Ok.
s. 59b/09
 [=1]
şaḥn Ar. Orta yer, meydan.
s. 59b/05
ş.+ı 5a/09, 61a/10, 80b/15
ş.-ı cahān 42b/08
ş.-ı dar-gāh 13b/08

- ş.+ıda 14a/08
 ş.+ıga (yer şahını) 101a/10
 ş.+ıga (cahān şahını) 28a/06
 [=9]
şahrā (< Ar. *ṣaḥrā*) Çöl; kır, ova.
 ş. 52a/06
 ş. (sayr-ı bāğ-ı şahrā eyle-) 22a/02
 ş. (sayr-ı şahrā) 52a/03
 ş. (men-i sar-gašta-ı şahrā-yı ulfat) 3a/13
 ş. (sūy-ı şahrā) 55a/02
 ş.+da 52a/05, 61a/09
 ş.+da (daşt u şahrā) 9a/01
 ş. kumı dék 100a/02
 ş.+nı 14a/07, 20a/05
 ş.+sıda (cahān şahrāsı) 28a/07
 ş.+sıdın ('adam şahrāsı) Yokluk çölü. 39b/13
 ş.+sığa ('adam şahrāsı) 15b/15, 20a/15, 24b/15, 89b/15
 [=17]
saht Far. Sert, katı; muhkem.
 s. 10b/08
 s. (mihnat-ı saht) 68a/06
 s. érür 95b/15
 s.+ıga 36a/07
 [=4]
sā'id (< Ar. *sa'id*) Kolun dirsekten bileğe kadar olan kısmı.
 s. 52b/11, 52b/12
 [=2]
sā'ī Ar. Ulak, haberci.
 s. u 'ām 12a/12
 [=1]
sāk Ar. Baldır.
 s.+ı 98b/04
 s.+nıñ dalāyılı 98b/03
 [=2]
saķf Ar. Çatı, dam.
 s.-ı felek 11a/08, 19a/07
 s.+ıdın (felek saķfı) 48b/11
 [=3]
sāķıţ Ar. Düşmüş, hükümsüz.
 s. eyle- 67b/10
 [=1]
sāķī Ar. İçki sunan, saki.
 s. 12a/03, 20b/05, 26b/07, 39b/01, 5a/13, 69a/15, 86a/09, 93a/14, 100a/14
 [=9]
sākin Ar. Bir yerde oturan, ikamet eden.
 s. 74b/13, 86b/15
 s.-i bāğ bol- 82b/12
 [=3]
saķla- Korumak, kollamak.
 s.-rğa 70a/10
 [=1]
saķlamaķlıĝ Özen gösterme durumu, korumak.
 s. 93a/03
 [=1]
sal- 1. Koymak, bırakmak, atmak.
 s.-ay 20b/06
 s.-aydır 91a/14
 s.-dı 10a/15, 22a/14, 37b/09, 49a/10, 79a/01, 80b/12, 82b/14, 83a/14, 83b/01
 s.-ğan 1b/02
 s.-ıban 46a/15, 48a/05, 50a/14, 83a/01, 87b/08
 s.-ıñ 45a/11
 s.-ıp 8b/12, 11b/06, 51a/09, 51a/11, 52a/10, 58b/03, 62a/12, 65b/03, 70b/02, 82b/10
 s.-sun 30a/03
 s.-ur érdi 47a/10
 2. Güç bir duruma düşürmek, uğratmak, duçar etmek.
 s.-arğa 65b/13
 s.-dı 3a/13, 71a/03
 s.-ğan 84b/08
 s.-ğanını 36a/11
 s.-ıp érken 68a/06
 s.-ma 73b/06
 s.-maķ 32b/13, 45b/05
 s.-ur 3b/08
 3. Göndermek, yollamak.
 s.-dı 13a/08, 33a/10, 60a/15, 71a/07, 100b/13
 s.-sa 35b/03
 4. Vermek, düşürmek, koymak.
 s.-dı 6b/13, 68a/13, 76a/02
 s.-ıp 28b/14
 s.-sañ 82a/12
 5. Giymek, giydirmek.
 s.-ıp 48a/07, 55b/04, 60a/04, 76b/09
 6. Koyvermek, bırakmak.
 s.-dı 26a/13, 60b/15
 7. Dökmek.
 s.-ıp 4b/13

8. Yaymak.
s.-dı 5a/10
 9. Saldırtmak.
s.-ıp 52a/05
 10. Adlarla birlikte çeşitli
 anlamlarda eylemler oluşturur.
s.- ! 42b/02
s.-dı 32a/15
s.-dı kim 58b/05
s.-ğay 88b/03
s.-gül 29b/01, 88b/07
s.-ıban 40a/10
s.-ıp 67a/09, 71b/03, 77a/12
s.-maslar 87b/03
 [=71]
aķ kékizge sal- 77a/12
aķ üstiġa sal- 58b/03
atġa sal- 22a/14
baġrıġa sal- 83b/01
balāġa sal- 32b/13
başıġa iş sal- 71a/03, 76a/02
başını koynıġa sal- 80b/12
boynıġa ġul sal- 3b/08
boynıġa zancır sal- 37b/09
durr u gavhar sal- 48a/05
durr u gavharnı sal- 62a/12
élgini boynıġa sal- 11b/06
égnige sal- 76b/09
ortaġa fırāk sal- 6b/13
ışlah sal- 82a/12
ķara sal- 71b/03
ketfiġa sal- 60a/04
kélgen yolıġa sal- 33a/10
ķolnı sal- 30a/03
ķulaķ sal- 42b/02, 87b/03, 88b/07
külfet sal- 73b/06
külfet ü miġnetge sal- 45b/05
nūr sal- 5a/10
ot sal- 65b/13
ribāť sal- 40a/10
řadā sal- 88b/03
tarāzūġa sal- 46a/15, 50a/14
taşavvur sal- 32a/15
tofraġ sal- 91a/14
tor sal- 83a/14
yolġa sal- 100b/13
yolġa sal- 13a/08, 60a/15
 [=35]
sāl-ħurda Far. Çok yaşı, kocamış.
 s. 63b/06

[=1]
salām Ar. Selam, esenleme.
 s. 33a/14, 46a/11
s. eyle- 45b/10, 54a/07, 55b/05,
 56b/06
s.-ı bī-nihāyat 10b/13
 [=7]
salāmat Ar. Güvenlik; esenlik, ruh ve
 beden yönünden sağlıklı olma.
 s. 23a/06, 27a/12, 2b/04, 41a/04
s. bar- 92b/01
s. bol- 17a/11, 54a/08
s. daťtı 33b/05
s. kişvarı 54b/06
s. taťtı 41a/15
s. üyi 37a/07
 [=11]
salāsıl (< Ar. *selāsıl*) Zincirler.
 s. 26a/05, 38b/04, 67a/09
s.+ġa 22b/02
 [=4]
řalāt Ar. Namaz.
ř. ġamsası 92a/05
 [=1]
řālġ Ar. İyi, erdemli, faydalı; yetkili.
ř.+ı (amīn-ı řālġ) 19b/02
 [=2]
řālġu'l-cumhūr Ar. Halka yarařır, halka
 uygun; halk içinde iyi amel sahibi.
ř. 3a/10
 [=1]
sālīk Ar. Bir tarikata girmiş, bir mürşide
 bağlanarak manevi yolculuġa
 çıkmış olan kimse.
s. érdi 24b/08
 [=1]
şall'allāhu 'alayġı va sallam Ar. Hz.
 Muhammed'in manevi şahsiyetini
 selamlama anlamında bir tabir.
ř. 2b/01
 [=1]
salťanat Ar. 1. Hükümdarlık; hakimiyet,
 güç.
 s. 26b/11
s. (dıraťt-ı salťanat) Saltanat ağacı.
 40a/03
s. (salťanat taťtıġa çık-) 78a/02
s. avcı 14a/09, 67b/03
s. dar-ġāġı 31a/07
s.+dın (bīnā-yı salťanat) 62b/11

- s.+dın (rusūm-ı saltanat)**
Hükümdarın yönetim metotları.
33b/02
- s.+dur** 74a/10
- s. 'ılmı** 69a/08
- s. tahtı** 34b/07, 62a/07, 64b/13
- s. üyi** 17a/01
2. Gösterişli yaşayış, bolluk.
zenginlik.
s. 18b/04
[=15]
- salтанat-ma'āb** Far. Saltanat sığınağı,
saltanatın koruyucusu.
s. 86a/13
[=1]
- salтанat-panāh** Far. Saltanatın
koruyucusu, sığınağı.
s.-ı mamlakat-ı dast-gah 3a/08
[=1]
- sam'** Ar. Kulak.
s.+ığa 60a/05
[=1]
- samā** (< Ar. *samā*) Gökyüzü, gök, sema.
s.+ğa (süy-ı samā) 29b/10
[=1]
- saman-bar** Far. Yasemin gibi beyaz
göğüslü.
s. 76a/04, 83a/01
s. birle 15a/03
[=3]
- saman-bū** Far. Yasemin kokulu.
Krş. **saman-būy**
s. 42a/14, 48b/08, 80b/09
[=3]
- saman-būy** Bk. **saman-bū**
s. 32a/05, 51a/14
[=2]
- saman-sā** Far. Yasemin gibi, yasemini
andran.
s. 101b/14
[=1]
- samand** Far. Güzel, süratli çevki at;
kula at.
s. 22b/08, 62a/12
s.+ı 58a/14
s.-ı barķ-veş 60a/13
s.+ı bile 58b/07
s.-ı davlat sür- 88a/13
s.+ın 65b/06
s.+nı 20a/12
- [=8]
- samūm** Ar. Sam yeli.
s. érdi (bād-ı samūm) 73a/01
s.+ıdın 26b/14
s. yañlıg 12b/01
[=3]
- sanā** Ar. Yücelik, yükseklik, azamet.
s.+sıda 3a/10
[=1]
- sanā** Ar. Övme, övüş.
s.+dın (hamd u sanā) 73b/02
s.+lar (madh u sanā dé-) 54b/04
s.+nı (hamd u sanā) 73a/15
s.+nı (hamd u sanā dé-) 19b/05
s.+sığa 5b/07
[=5]
- şanam** Ar. *mec.* Çok güzel kadın, dilber.
ş. 21a/10
ş.+nı 49a/15, 8a/06
[=3]
- şan'at** Ar. Hüner, marifet, sanat, ustalık.
ş. 13a/03, 29a/07
ş.+ge 91a/02
ş.+ıda 4a/04
ş.+ıdın 94b/07
ş.+ıdur 77b/13
ş.+ığa 27a/11
ş.+ını 52a/10
ş.+nı 53a/06
[=9]
- şanavbar** Ar. Çam fıstığı; sevgilinin
boyu.
ş. 76a/04
ş. dék 37a/11, 42a/09
[=3]
- şanāyı'** Ar. Sanatlar, zanaatlar.
ş. halkı 40b/10
[=1]
- sançıl-** Batırılmak, iğnelenmek,
incitilmek.
s.+urğa 85a/09
[=1]
- şandūk** Ar. İçine çeşitli şeyler konulan,
tahtadan yapılmış, kapaklı ev
eşyası, sandık.
s. (tört şandūk) 48a/08, 50a/06
[=2]
- Şanı'** Ar. Allah.
Ş. 81a/04
[=1]

ṣānī Ar. İkinci.

s. 46a/14, 54b/15, 63b/07, 96b/10

s. (māu'l-cavz-ı ṣānī) 39a/04

[=5]

sansız Sayısız.

s. 65b/12

[=1]

sar Far. Baş, kafa.

s.+dın kéç- 13a/07

s.+ıdın 33b/15

[=2]

sar-ā-pā Far. Baştan ayağa kadar, tamamen, baştan başa.

s. 35b/12, 94b/01

[=1]

sar-ā-sar Far. Baştan başa, büsbütün, tamamıyla.

s. 102a/10, 2a/06, 3b/05, 50b/05, 50b/13, 97a/15

[=6]

sar-āfrāz Far. Başını kaldıran, yücelere yükseklere uzanan.

s. eyle- Yüceltmek, yükseltmek.

11b/08, 24a/11

s. ét- 58b/08

s. kııl- 4a/01

[=4]

sar-āsīma Far. Şaşkın şaşkın, sersem bir şekilde.

s. 89b/14

[=1]

sar-ancām Ar. Bir iş, bir durum veya olayın iyi veya kötü sonu, akıbeti.

s. kııl- 23a/07

[=1]

sar-anguşt Far. Parmak ucu.

s. 1b/09

s.+ı 23b/01

s.+ığa 55b/04

[=3]

sar-band Far. Baş bağı.

s.+ı 17b/12

[=1]

sar-çaşma Far. Çeşme başı, pınar, kaynak.

s. 4b/10, 41b/05

s.+da (lab-ı sar-çaşma) 35a/10

s.+sıdın 20b/12

[=4]

sar-dār Far. Başkomutan.

s. bol- 20a/04

[=1]

sar-gašta Far. Kafası karışmış, şaşkın, başı gönmüş.

s. 68b/15

s. bol- 43a/13

s. (men-i sar-gašta-ı şahrā-yı ulfat) 3a/13

[=3]

sar-ḥār Far. Kadınların süs olarak ya da başörtüsü takmak için kullandıkları altın firkete, şiş; kemikten yapılmış bir tür fırça.?

s. kııl- 4b/01

[=1]

sar-ḥayl Far. Bir grubun başı, önderi, reis.

s. 2b/12

[=1]

sar-iḥsān Far. Lütuf ve ihsanda öncü.

s. (şacara-ı sar-iḥsān u mekremet) 5b/01

[=1]

sar-keş Far. Dikbaşlı, itaatsiz, inatçı.

s. 7a/14, 101b/13

[=2]

sar-manzıl Far. Durak başı, durak yeri.

s. üzre 55a/03

s.+ğa 60b/12, 64a/02

[=3]

sar-rıšta Far. İpucu, tutamak; vesile.

s.-ı üyi buzul- 6b/11

s.+sın payvandı bol- 9a/08

[=2]

sar-sān Far. Şaşkın, sersem.

s. 29a/03, 57b/03

s. (bī-çāra u sar-sān) 18a/13

s. bol- 73a/02

s. érür sen (vālih u sar-sān) 29a/11

s.+ı érđi 33b/12

[=6]

sar-sabz Far. Yeni yetişmiş, taze.

s. 5b/01

s. gülşen 41b/03

[=2]

sar-vaḳt Far. Yalnız görüşmeye uygun boş oda veya yer.

s.+ım 68a/04

[=1]

Sarāndīb Hindistan'ın güneyindeki Seylan (Sri Lanka) adasına

- Ortaçağ İslâm coğrafyacılarının verdiği efsanevî isim.
S. 34b/11
S. pād-şāhı 27a/01
S. (sulṭān-ı Sarāndīb) 27b/10, 38a/06
S. (şah-ı Sarāndīb) 32a/08
S. édi (şahr-ı Sarāndīb) 27a/04
S. kişvarı 35a/01
S. mulkı 39a/14
S. vılāyatı 34b/10
 [=9]
sard Far. Soğuk.
s. (germ ile sard) 47a/14
s. eyle- 42a/03
 [=2]
şarf Ar. Harcama, masraf etme.
ş. ét- 15a/09, 63b/11
ş.+ı 32a/11
ş.+ıdında 32b/06
ş. kıl- 88a/13
 [=6]
sarğar- Sararmak, solmak.
s.-ıp miz 75b/07
 [=1]
sarı Tarafına, doğru.
s. 4b/04, 8a/06, 20a/12, 22a/03, 22a/15, 28a/06, 28a/13, 28b/07, 33a/08, 34a/03, 35a/11, 35b/04, 36b/08, 37b/10, 39a/14, 42a/12, 45b/09, 46a/10, 47b/11, 48a/08, 50a/08, 51a/11, 52a/02, 52b/08, 52b/15, 55a/04, 55a/09, 55b/02, 57a/03, 58a/02, 59a/11, 59b/02, 59b/07, 61a/03, 61a/07, 82a/07, 83b/10, 84a/07, 90b/09, 90b/13, 101a/02, 101a/08, 102b/02
s.+dın 57a/10
s.+ğa 4b/10, 5a/14, 19a/12, 28a/11, 39a/11, 43b/04, 43b/13, 49b/14, 55a/12, 62b/07, 88b/15, 91b/05
 [=56]
sarığ 1. Sarı; bu renkte olan.
s. bol- 96a/13, 96a/15
s. büzīna 37b/05
 2. (Yüz için) Solgun, soluk.
s. 22b/04
s. yüz 6a/14
 [=5]
sarıklık Sarılık, sarı olma durumu.
- s.** 25a/08
 [=1]
sarır Ar. Taht.
s. 11a/09, 18a/04, 39a/09, 74a/07
s.+ı (tāc u sarır) 34b/11
s. tāc 65b/04
 [=6]
sarī Ar. Hızlı, çabuk, süratli.
s.+u'l-hāma 63b/07
 [=1]
sarmad Far. Sonsuz, ebedi.
s. (sulṭān-ı sarmad) 15b/08
s. érdi 94b/03
 [=2]
şarşar Ar. Şiddetli ve soğuk esen rüzgar, fırtına.
s. (bād-ı şarşar) 48a/10
s.+dın (bād-ı şarşar) 28a/10
 [=2]
sarv Far. *mec.* Sevgilinin boyu, posu.
s. 74b/06, 101a/07, 101a/09
s.+dın 101a/10
s.-ı āzād *mec.* boyu uzun ve düzgün bir serviyi andıran sevgili. 26b/01, 100b/11
s.-ı bālā Uzun boylu. 43b/09
s.-ı çālāk *mec.* Çok uzun (sevgili). 37a/07
s.-ı nāz Uzun boylu sevgili. 55b/06
s.-ı ravān-dek Salına salına yürüyen uzun boylu, endamlı (sevgili). 14a/04, 21b/13
s.-ı ravān dék 35a/10
s. ile gül 37a/05
 [=13]
sarv-kad Far. Servi boylu sevgili.
s. 55b/15
 [=1]
şarvān Ar. Zengin; zenginlik.
ş.+ı 12b/07
 [=1]
sarvar Far. Bir topluluğun en ileri geleni, reis, başkan.
s. eyle- 16a/04
s.+ı 91a/09
s.+ı érdi 71a/11
s. kıl- 28b/04
s.+lar 13b/03
 [=5]
sassıklık Pis kokulu olma, pis kokan.

- s.+ıġa (sassıġlıġıġa)** 28a/08
[=1]
- sat-** Satmak, (bir şeyi) bir bedel karşılığında başkasına devretmek.
- s.-a' lmay** 34b/01
- s.-ar men** 87b/04, 88b/04, 88b/14
- s.-ay** 15a/09
- s.-ıp al-** 51a/14, 52a/03, 53b/07, 66b/10, 67b/09, 88a/08, 89b/07
- s.-ma** 50a/15, 52a/13
- s.-mağ** 89a/12
- s.-tıñ-mu** 46b/02
- s.-ur érdiler** 59a/08
[=17]
- andarz sat-** 88b/14
- gavharnı sat-** 15a/09
- pand sat-** 88b/04
[=3]
- sāṭı'** Ar. Yükseklerle çıkan, yücelen.
- s.-kim** 5b/04
[=1]
- satkuçı** Satıcı.
- s.+sını** 53a/15
[=1]
- şavāb** Ar. Doğruluk, doğru olan şey.
- s. (re' y-i şavāb)** 97b/04
[=1]
- şavāb** Ar. İyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükâfat.
- ş.+ını baġışla-** 54a/15
[=1]
- savābıķ** Ar. Geçmişte kalmış olaylar.
- s. (maẓmūn-ı savābıķ)** 93b/11
[=1]
- savād** Ar. Siyahlık, karartı.
- s.+dın** 95b/14
[=1]
- savādī** Ar. Karalık, siyahlık.
- s.** 74b/01
- s.+nı** 85b/14
[=2]
- şavāmi'** Ar. İbadet yerleri, tapınaklar.
- ş.** 24b/02
[=1]
- savdā** Far. Ticaret, alışveriş.
- s.** 47b/06
- s. (sūd savdā)** 87a/02
- s.+dın** 87b/06
- s. eyle-** 87a/11, 87b/13
- s. éli** 6a/08, 6a/10, 53b/03
- s. ét-** 90a/07
- s. kıl-** 88a/05
- s.+larnı** 87a/08
[=11]
- savdā** (< Ar. *savdā'*) Aşk; istek, heves.
- s. kıl-** 59b/10
- s.+nı** 47b/02
[=2]
- savdā-ger** Far. Tüccar.
- s. bilen** 6a/09
- s. ile** 9a/01
- s. ét-** 89a/13
[=3]
- savķ** Ar. Gönderme; sürüp götürme, yöneltme.
- s.-ı çapar** 63a/13
[=1]
- şavma'a** Ar. İçinde ibadet edilen ve uzlete girilen çeşitli dinlere ait tapınak.
- ş.** 93a/13
[=1]
- şavt** Ar. Ses, seda.
- ş.** 59a/09
- ş.+ıda ġunna bol-** 97b/15
- ş.+ıġa** 58a/08
- ş.+ın** 57a/10
- ş.+ını** 59b/03
- ş. u navā** 31b/08
- ş. u şūrat** 95a/13
- ş u tan** 10b/03
[=8]
- savuk** Soğuk.
- s. sözlüg** 21a/09
[=1]
- savur-** Savurmak.
- s.-dı** 72b/05
- s.-ġay men** 13b/14
[=1]
- kökge savur-** 72b/05
- ħırmanıñnı savur-** 13b/14
[=2]
- savut-** Soğutmak, (gönlü) uzaklaştırmak.
- s.-sun** 56b/15
[=1]
- könli savut-** 56b/15
[=1]
- sa'y** Ar. Gayret, çaba.
- s. ile** 66a/12

[=1]
say- Gibi görmek, (şöyle veya böyle olduğunu) kabul etmek, saymak.
s.-ip men 14b/07
 [=1]
sāya Far. Gölge.
s. yañlġ 62a/08
 [=1]
sāya-dārī Far. Gölgesi olan, gölgeli, gölge eden.
s. (diraġt-ı sāya-dārī) 73a/03
 [=1]
sayāḥat Ar. Yolculuk, uzak yerlere yapılan gezi, seyahat.
s. eyle- 65a/07
 [=1]
şayd Ar. Av; avlama, avlanma.
ş. bol- 21a/13, 31b/06, 56b/13
ş. ét- 41b/08
ş. izle- 33a/12
ş. kıl- Avlamak. 33b/01
ş.+larnı ur- 33a/12
 [=7]
şayıb (< Ar. *şā'ib*) Doğru, isabetli.
ş. (rāy-ı şayıb) İsabetli, doğru fikir. 68a/01
 [=1]
sāyıl (< Ar. *sā'il*) Dilenci.
s. 19b/08
 [=1]
sāyır (Ar. *sā'ir*) Gezen, yürüyen, hareket eden, seyreden (kimse).
s. 59a/09
s. bol- 1b/05, 21a/15, 26a/14, 27b/08, 43b/15, 55a/15, 64b/04
s. ét- 6a/05
s. ol- 35b/06, 80b/15, 84b/11
 [=12]
sayl Ar. Sel.
s.+ı (köñül saylı) 3a/08
s. kél- 89b/14
s. yañlġ 95a/01
 [=3]
sayr Ar. Yolculuk, sefer; gezip dolaşma.
s. 27b/13, 45b/01, 49b/10, 92b/15
s. (havā-yı sayr) 6a/08
s. eyle- 30b/14, 39b/03, 59a/12, 75b/11, 80a/08, 87a/11, 87b/01, 101b/04
s. ét- 79b/05

s.+ġa 101b/07
s.-ı 'ālam 8b/12
s.-ı bāġ-ı şahrā eyle- 22a/02
s.-ı şahrā 52a/03
s. ile 44a/13
s. ile ġaşt eyle- 72b/09
s. ile ġaşt kıl- 49b/02
s. manzılı 33a/13
 [=22]
şayyād Ar. Avcı.
ş.-ı bī-idrāk-ı maġrūr 6b/14
 [=1]
sayyāḥ Ar. Seyahat eden, gezgin.
s.+ı 12b/06
 [=1]
sāz Far. İyi, rahat; saz, çalgı, ahenk.
s. eyle- 21b/01, 88a/04
s. kıl 28a/04
 [=3]
sazā Far. Layık, yaraşır, uygun.
s. 84a/02
s.+larnı 86b/02
 [=2]
sazā-vār Far. Layık olan, layık.
s. érür 17b/09, 9a/10
s. ét- 2a/10
s.+ıġa 39b/05
 [=4]
sebük-bār Far. Yüğü hafif.
s. (aşyā-yı sebük-bār) 59a/08
s. bol- 67b/11
 [=2]
sebük-pay Far. Ayağına çabuk olan, bir yere başkalarından daha kısa sürede gidip gelen.
s. 69b/12
 [=1]
şedef Bk. şadaf
ş.+ge (kān-ı şedef) 84b/01
 [=1]
sekre- Sıçramak, koşturmak, atlamak.
s.-mekge 37a/14
 [=1]
selāṭīn Ar. Sultanlar.
s. 15a/02
s. ahlı 12b/11, 17b/14, 31a/10
s. ehli 27b/03
s.+ge 13b/15
s.+ler 17b/09
s.+ler bile 30b/02

s. u ḥukkām 86b/10
[=9]
sem̄er Ar. Meyve, yemiş; semere.
s. 62b/01
s.+ler 100a/07
s.+large 4b/03
[=3]
sem̄ere Ar. Verim. *mec.* beklenen sonuç,
netice.
s. kim 69b/04
s.+si durur 5b/02
[=2]
sem̄ersiz Meyvesiz.
s. (řāḥ-ı sem̄ersiz) Meyvesiz dal.
40a/03
[=1]
sen Teklik ikinci şahıs zamiri. Krş. **sén**
s. 7b/10, 7b/13, 14b/01, 17b/11,
31b/06, 36b/05, 42a/08, 47b/05,
60a/09, 61b/09, 67a/04, 72a/09,
73a/08, 79a/15, 81b/13, 83b/14,
91a/13
s. dép 82a/11
s. kibi 37a/01
s.+din 11a/02, 25b/08, 27b/14,
33a/01, 36b/14, 42a/11, 46a/12,
70b/08, 72a/10, 83b/15, 85a/08,
88a/12, 91a/10
s.+i 10a/08, 10b/15, 16a/04, 17b/09,
24a/04, 25b/03, 28b/04, 29a/13,
32b/15, 33a/06, 36a/13, 3b/15,
41b/11, 42a/07, 42a/11, 46a/09,
47b/15, 48a/01, 50b/04, 55b/07,
55b/11, 55b/12, 55b/14, 63a/05,
72a/10, 74a/01, 75b/13, 76a/09,
76a/11, 81b/11, 92b/06, 95b/07,
9b/06
s.+indür 33a/03
s.+iñ 14a/10, 36b/12, 70b/11,
76a/10, 87a/10
s.+iñ-dék 49b/13, 54a/07
s.+iñ dék 10a/08
s.+iñ kim 15b/08
s. mü 47a/14
saña 7b/11, 9a/09, 9b/06, 13b/13,
15b/01, 15b/07, 16a/08, 17b/09,
25b/10, 28b/03, 28b/11, 33a/02,
47b/05, 48a/01, 50b/02, 53b/01,
54b/01, 56b/15, 61b/03, 67b/03,
70b/04, 70b/05, 70b/10, 74a/09,

75b/13, 76a/12, 81b/03, 85b/06,
85b/09, 87b/15, 88b/07, 93a/09,
99b/14
s. sen 9b/05, 9b/05, 48a/01, 50b/07,
85a/07, 85a/07, 91a/11
[=116]
seng-rīza Far. Taş kırıntısı, çakıl.
s.+sıdur 62b/06
[=1]
sén Bk. **sen**
s. 3b/06
[=1]
sévüklüg Sevgi.
s. 102b/06
[=1]
sévün- Sevinmek, mutlu olmak.
s.-di 41a/11, 79a/07
s.-gendin 25a/15, 77b/01, 83b/04
s.-üp 77a/06
[=6]
şıdık Ar. İçten, yürekten bağılılık, sadakat.
ř. birle 89a/03
ř.+ı birle 93a/08
ř. ile İçten, yürekten. 25b/10,
26a/13, 90a/04, 91b/13, 91b/14
ř. ile ıhlāř koy- 91a/03
ř. u tadbīr 96b/05, 98a/08
[=10]
şıfat Ar. Yüz, suret.
ř. (Yūsuf-řıfāt) 21b/07
[=1]
řıfāt Ar. Sıfatlar, vasıflar.
ř.+ı 44b/05
s.+ı (yahşı řıfāt) 76a/07
ř.-ı ‘adl 96a/15
ř.+ı muta ‘ālī bol- 12b/04
ř.+lardin 86b/08
[=5]
sıfla (< Ar. *sifla*) Aşağı, alçak, değersiz,
sefil (kimse).
s.+ğa 51b/10
[=1]
sığ- Sığmak.
s.-mağay 54b/15
s.-may 78b/06
[=2]
řıḥḥat Ar. Sağılık, afiyet.
ř. érür 96a/07
[=1]
řıḥḥatlık Sağılıklı olma durumu, herhangi

bir hastalığı olmayan.
ş. 36a/07
 [=1]
sıhr Ar. Büyü, büyüclük.
s. 74a/12
s. ('ulūm-ı sıhr) 84a/05
s. ahlı 37b/12
s. eyle- 78a/09
s.+ı 84b/12
 [=5]
şılāya Far. Üzerinde bir şeyin dövüldüğü yassı düz taş.
s. eyle- 38a/02
 [=1]
sın- Kırılmak.
s.-ur 61a/06
 [=1]
sıpāh Far. Asker, ordu.
s.+ı (ḥayl-ı sıpāh) 9b/08, 18b/15
s.+ıḡa (ḥayl-ı sıpāh) 19a/03
s.+ım 16a/04
s.+ın (ḥayl-ı sıpāh) 18b/09
 [=5]
sıpah-sālār Far. Başkomutan.
s.+ı 20a/09
 [=1]
sıpāhī Far. Süvari, asker.
s. 19a/04, 49a/14
s. (ḥayl-ı sıpāhī) 63a/15
 [=3]
sıpar Far. Kalkan, siper, korunak.
s. 16a/11
 [=1]
sır (< Ar. *sırr*) Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.
s. 11b/11, 22a/11, 50a/12, 79a/02, 95a/09
s.+dın 7a/07, 50a/05
s.+ıḡa (sırrıḡa) 63b/10
s.+ını (sırrını) 85a/13, 95a/04
s.+nı 63b/14
 [=10]
şırāt Ar. Yol.
ş. ur- 40a/10
 [=1]
sırāyat Ar. Bulaşma, yayılma, dağılma.
s. kıl- 79b/06, 86a/09
 [=2]
sırıšta (< Far. *sirišta*) Yoğrulmuş.

s. bol- 16b/12, 78a/11
s. édi 100a/05
 [=3]
sıtam (< Far. *sitam*) Eziyet, cefa, zulüm.
s.+nı 95b/05
 [=1]
sıtam-ger Far. Zalim, zulm ve eziyet eden.
s. 95b/10, 97a/15
 [=2]
sıtam-ras Far. Zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
s. érmes 95b/11
 [=1]
sıtāra Far. Yıldız.
s. 70a/09, 76b/06
 [=2]
sıtāyış (< Far. *sıtāyiş*) Övme, övüş.
s. (madḥ u sıtāyış) 68b/04
s.+dın 54b/10
s. kıl- 40b/06, 90a/04
 [=4]
sivā (< Ar. *sivā*) Başka, gayrı.
s.+ḡa 84a/14
 [=1]
sıyāsāt (< Ar. *siyāsāt*) Ceza, kahr, hakaret.
s.+dın 3b/11
 [=1]
sīb Far. Elma.
s.-ı ḡabḡab 51b/01
 [=1]
siḥ Ar. Demir şiş, mil.
s. tut- 40a/09
 [=1]
Sikender Büyük İskender. Makedonya kralı Phylippe'nin oğludur. Aristo'dan ders almış ve yirmi yaşında hükümdar olmuştur.
s. dék 99a/08
 [=1]
silāḥ Ar. Savunmak veya saldırmak amacıyla kullanılan her türlü alet, silah.
s. (ahl-ı silāḥ) 50b/14
 [=1]
silk Ar. Tertip, düzen.
s.+ıḡa (naẓm silkı) 93b/05
 [=1]
sīm Far. Gümüş.

- s. 30b/06, 45b/11, 88a/15
s. (la' l u sīm ü gavhar) 29b/08
s. (zer ü sīm) 10a/13, 20b/03
s. (zer bile sīm) 60a/01
s. ile zer 51b/13
s. u ğabğab 30b/12
s. ü gavhar 46a/08
s. ü zer 9a/06, 13a/07, 13b/04, 15a/15, 20a/08, 29b/06, 32b/03, 32b/09, 33a/03, 37b/15, 42b/15, 44b/14, 45b/01, 51b/08, 53b/11, 57b/05, 72a/03
s. ü zer ber- 40a/08
s. ü zer saç- 27b/09
 [=29]
sīm-andām Far. Gümüş endamlı, gümüş vücutlu.
s. 43b/09
 [=1]
sīm-bar Far. Gümüş göğüslü.
s.+lar (gül- 'izār-ı sīmbar) 8b/11
s.+m 82b/14
 [=2]
sīm-tan Far. Gümüş tenli.
s.+m 17b/01
 [=1]
sīmīn Far. Gümüş gibi, gümüşü andıran.
s. 44a/15
 [=1]
sīmīn-badan Far. Gümüş gibi beyaz bedenli.
s.+lar 30b/13
 [=1]
sīmyā Ar. Eski kimya bilimi.
s.+dın ('ilm-ı sīmyā) 29a/15, 32b/05
 [=2]
sīna Far. Göğüs.
s.+sina 40a/04
 [=1]
sinān Ar. Mızrak, süngü.
s. (āb-ı sinān) 67a/06
 [=1]
sīr Far. Doymuş, tok.
s. (cānıdın sīr kıl-) 42b/10
s. édiler 21a/07
 [=1]
sīr-āb Far. 1. Taze, körpe.
s. gül 39b/13
 2. Suya doymuş, kanmış, sulu.
s. kıl- 20b/12
 [=1]
sīrat Ar. Bir kimsenin ahlakı, dışa akseden davranışı, karakteri.
s. (kubh sīrat) 97b/10, 98a/15
 [=1]
sirişk Far. Gözyaşı.
s.+i ak- 101a/03
s.+idin 57a/01
 [=2]
siyāb Far. Süs; hayat.
s.-ı raht 18b/01
 [=1]
siyāhī Far. Siyah.
s. (zulf-ı siyāhī) 6b/04
 [=1]
siz Çokluk ikinci şahıs zamiri.
s. kibi 75b/05
s.+ge 69a/03, 69a/03, 92a/13
 [=4]
soğma Patika, dağların içindeki dar yol.
s. yol 62b/02
 [=1]
sol Sol.
s. (oñ sol) Sağ sol. 36b/10
 [=1]
soñ Sonra. Krş. **soñra**
s. (-dın soñ) 19b/09, 28b/08, 30a/04, 34b/07, 56b/15, 60b/14, 62b/01, 70b/10, 87b/09, 90a/06, 92b/05, 95a/01
s. (-dın soñ) 65a/13
s. (-қан son) 66a/05
s.+ıdın 32b/10
 [=15]
soñra Bk. **soñ**
s. 49a/01, 4a/09, 55a/07, 89a/05, 93b/01, 102a/05
 [=6]
sor- Soru yönelterek bilgi istemek, سوال etmek. Krş. **sora-**
s.-ar erdi 34b/13
s.-ay (soray soray) 10b/07
s.-ayın 35b/14
s.-dı 10a/06, 15b/06, 25b/01
s.-dılar 10a/05
s.-sa 52a/14
s.-sañ 28a/10, 54a/09, 85b/08
s.-uban 53a/04, 75a/10
s.-up men 92b/06

- s.-ay soray** 10b/07
[=15]
aḥvāl sor- 28a/10, 53a/04
at sor- Adını sormak. 10a/05
ḥālını sor- 35b/14, 85b/08
ḥālāt sor- 15b/06, 25b/01
[=7]
- sora-** Bk. **sor-**
s.-dı 82a/09
[=1]
- soruş-** Karşılıklı sormak, soruşturmak.
s.-tı 36a/09
[=1]
- sök-** Sökmek, yırtmak.
s.-erğa 62b/14
s.-me 5a/08
[=2]
- sökül-** Sökülmek, yırtılmak.
s.-mey 8a/05
[=1]
- söz** Ağızdan çıkan, bir veya daha çok
heceden meydana gelen kelime
veya kelime dizisi, lakırdı,
kelam, konuşma.
s. 4a/02, 13b/10, 21b/09, 32b/14,
33b/03, 42b/04, 47b/12, 61b/13,
75b/15, 82a/10, 84a/04, 85b/03,
88b/15, 93a/08, 93b/01, 94a/07,
99b/04
s. (köp söz) 97a/15
s. ay- 94a/05
s. ayt- 57b/11, 75a/04, 83b/07,
94b/12
s. birle 14b/09, 16b/03
s.+de 23a/07, 98a/02
s. dé- 5a/05
s.+din 14a/02, 25a/13, 37a/09,
38b/14, 51b/06, 70b/12, 72a/01,
73b/11, 84a/01, 89a/03, 94a/08
s.+ge 27b/14, 42b/02, 82a/13
s.+i 62b/13, 70b/14, 74a/03, 8b/05,
96b/12
s.+i bile 12a/13
s.+i birle 12b/10
s.+idin 31b/01
s.+idin (şeker söz) 49a/07
s.+ığa 39b/06, 46b/05, 87b/03
s.+ige 85b/11
s.+in 26b/13, 38a/13
s.+in ay- 15b/04
s.+ini 13a/11, 14a/11, 14b/06,
25b/12, 66b/04, 76b/14
s.+ini ayt- 13a/02
s.+ler 69a/03, 72a/14
s.+lerdin 79b/01
s.+leri 16a/02
s.+lerini 10b/12, 17a/09
s.+lerni 18a/15, 25a/06, 33a/07,
65a/05, 78a/07
s. mirseb 98a/15
s.+ni 7b/14, 8b/04, 11b/04, 17a/08,
21b/11, 30a/08, 35b/12, 36b/07,
38a/14, 56a/13, 79b/05, 98b/15
s.+ni ay- 91b/09
s.+ni bil- 10b/10
s.+ni eşit- 23a/12
s.+niñ dalâyılı 98a/01
s. tök- 47b/04
s.+üm 66b/03, 78b/03, 91b/08
s.+ümğa 55b/06
s.+ümge 49a/13, 63a/08, 67a/07
s.+ümni 15b/09
s.+üñ 45a/13, 95b/06
s.+üñni 36b/15, 50a/01
s.+üñni ay- 71b/07
[=107]
- sözle-** Söylemek.
s.-ğan-dék 73b/01
s.-ğıl 65b/08
s.-meyin 66a/05
s.-r siz 89b/07
[=4]
rāst sözle- 65b/08
[=1]
- sözlet-** Söyletmek.
s.-ip 67a/11
[=1]
- sözlüg** Sözlü.
s. (savuḡ sözlüg) 21a/09
s. (şeker sözlüg) 42a/14
[=2]
- su** Su, ab; akarsu, nehir.
s. 13b/15, 28a/07, 35b/02, 36b/06,
37a/06, 74b/15, 75a/01, 79b/09,
79b/15, 83a/06, 100a/08
s. (şirīn su) 4b/08
s. (taşnı su kıı-) 48b/08
s. dék 26a/15
s.+dın 4b/13, 28a/05, 67a/08
s.+ğa 4b/09, 76b/15

- s. iç-** 61b/06
s. koy- 37a/13
s.+ları 4b/08
s.+nı 37a/12, 75a/03
s. bile 4b/15
s.+yı 72b/14, 79b/13, 83a/05
s.+yı (Dicle suyu) 5a/03
s.+yı yañlğ (hayvān suyu) 21b/14
s.+yı érür 4a/15
s.+yının 4b/11
s.+yının (nisyān suyu) 40b/01
s.+yın 36b/04
s.+yını (ḥacālat suyu) 5a/08
 [=35]
şubḥ Ar. Sabah, sabah vakti.
ş. 54a/02
ş. (avval şubḥ) 7a/12
ş. (ḥurūs-ı şubḥ) 8a/01
ş. (mişāl-ı şubḥ) 71b/02
ş. ara 55b/15
ş.+dın şām Sabah akşam, her zaman. 6a/14, 92a/12
ş. eyle- 37b/05, 61a/10
ş.-ı şādık Tan yerinin ağarması, ikinci fecir. 90a/01, 91b/14
ş.+dın şām 90a/12
 [=12]
şubḥ-dem Far. Sabah vaktinde, sabahleyin.
ş.+de 65a/01
 [=1]
subḥānī Ar. İlahi.
s. 69b/08
 [=1]
sūd Far. Fayda, kâr.
s. al- 44a/09, 66b/10
s. bol- 99a/04
s. kör- 87b/06, 93a/01
s. savdā 87a/02
s. u zıyān 46b/10
 [=7]
şudā Ar. *mec.* Rahatsızlık, huzursuzluk, sıkıntı.
ş. 96b/13
 [=1]
sūda Far. Sürülmüş.
s. kıl- Sürmek. 84b/06
 [=1]
şuffa Ar. Sofa.
ş.+lar 74b/12
 [=1]
suğar- Su içirmek.
s.-dı 75a/01
s.-ğıl 74b/15
 [=2]
suḥan Far. Söz, lakırdı, kelim.
s. (ahl-ı suḥan) 3b/07
 [=1]
suḥan-fahm Far. Sözüün değerini bilen, güzel sözü anlayan.
s. 57a/03
 [=1]
suḥan-sanc Far. Hesaplı ve ölçülü konuşan, boş laf etmeyen (kimse).
s. 8b/02, 96a/02
 [=2]
suḥan-ver Far. Düzgün ve güzel konuşan (kimse).
s. 23a/09, 33b/03
 [=2]
şuḥbat Ar. Dostça, arkadaşça konuşarak hoş bir vakit geçirme, söyleşi, yarenlik, hasbihâl.
ş. eyle- 99a/03
ş. ét- 99a/15
ş.+dın 21a/07, 99a/04
ş.+ığa 98b/14
 [=5]
sukūn Ar. Rahat, durgunluk, sessizlik.
s.+ı (şabr u sukūn) 91b/04
s. u şabāt 86b/08
 [=1]
sukūnat Ar. Durgunluk, dinginlik.
s. 33a/15
 [=1]
Sulaymān Hz. Dâvûd'un oğlu, İsrailoğulları'na gönderilen hükümdar-peygamber.
S. 39a/10, 94a/02, 94a/05, 94a/09
S.-veş Süleyman gibi. 30a/12
S. taḥtı 29b/10
 [=6]
sultān Far. Hükümdar, padişah.
s. 16a/03, 16b/08, 16b/10, 18a/01, 18a/04, 18a/15, 19a/10, 23a/12, 24b/02, 25b/08, 27b/08, 28a/15, 28b/03, 29a/05, 29a/11, 30a/07, 30a/10, 30a/12, 32a/12, 33a/04, 35a/04, 36b/07, 36b/09, 37a/03, 39a/10, 40b/13, 46b/14, 58a/12,

- 66a/14, 67a/04, 68b/02, 68b/08, 95b/01
- s. (ḥaẓrat-ı sultān-ı ‘ādıl) 15b/03**
- s. (sultān-ı nıḳābī) 65b/05**
- s. eyle-** 28b/10, 69a/05
- s. éken** 10a/10
- s.+ğa** 13a/02, 13a/09, 38a/13, 49b/03, 95b/04
- s. ḥıl‘atı** 49a/12
- s.-ı ‘ādıl** 62b/10, 65a/13
- s.-ı āfāk** 27b/15
- s.-ı ‘ālam** 41a/03
- s.-ı alam-kīş** 66b/05
- s.-ı ‘ām** 25b/03
- s.-ı ‘āşık** 33b/14
- s.-ı a‘zam** 16a/10, 27b/05
- s.-ı Bağdād** 4b/14
- s.+ı érđi** 81a/12, 9b/09
- s.-ı ḥāvar** 11a/07
- s.-ı Īrān** 41a/08
- s.-ı ḳāhır** 21a/05
- s.-ı kāmīl** 27a/08
- s.-ı kişvar** 2a/07, 34a/03, 37b/12
- s.-ı musāfir** 34a/04
- s.-ı Sarāndīb** 27b/10, 38a/06
- s.-ı sarmad** 15b/08
- s.-ı ḳālim** 22b/07
- s.-ı zamāna** 26b/02
- s.+ıdın** 28b/13
- s.+ığa** 67b/13
- s. ḳıl-** 35a/01, 63a/06
- s. ḳızı-dék** 47b/08
- s. yañlıġ** 34b/07
- s.+nı** 16b/03, 32b/13, 34b/11
[=78]
- sultānlık** Sultanlık, hükümdarlık.
- s.+ḳa** 62b/12
[=1]
- şun‘** Ar. İş, eser.
- ş.-ı ilāhī** Allah’ın eseri. 79b/08
- ş.-ı lā-yazālī** 83a/02
- ş.+ıda (kerāmet şun‘ı)** 24b/12
- ş.+ın (Ḥudā şun‘ı)** 22a/02
[=4]
- sun-** Bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şeyi vermek, arz etmek, yollamak, takdim etmek.
- s.-dı** 4b/15, 18a/07, 49b/07, 55a/13, 83b/09, 92a/05
- s.-dum** 5a/06
- s.-madım** 91a/15
- s.-up** 62a/03, 79a/05
[=10]
- boyun sun-** 18a/07, 91a/15, 92a/05
- élgine sun-** 5a/06
- meşk sun-** 4b/15
- piyāla sun-** 55a/13, 62a/03, 79a/05
- su sun-** 4b/15
[=9]
- sunbul** Far. Zambakgillerden, soğanla üretilen, 15-20 santimetre yüksekliğinde, çiçekleri keskin kokulu ve türlü renkli bir süs bitkisi (Hyacinthus orientalis).
- s.** 3b/06
- s. (rayḥān u sunbul)** 4a/14
- s.+ı sen (ḥoş-bū sunbul)** 14a/07
[=3]
- sunnat** Hz. Muhammed’in müslümanlarca uyulması gereken sözleriyle örnek iş ve davranışlarının tamamı, âdet.
- s.** 87a/13
[=1]
- sūr** Far. Şenlik, şölen.
- s. eyle-** 100a/12
[=1]
- surāġ** Far. İz, işaret, nişan.
- s.+ı (surāġ eyle-)** 83b/14
[=1]
- sūrāḥ** Far. Delik.
- s.+ı (burnını sūrāḥı)** 97a/14
[=1]
- sur‘at** Ar. Çabukluk, hız.
- s. bile** 55a/10, 56a/08, 56b/04, 69b/12, 92a/11, 100b/13
- s. bilen** 22a/12
- s. birle** 65b/14
- s. eyle-** 20a/07, 30a/02
- s. ile** 14b/09, 19b/01, 30a/11, 30b/09, 35b/05, 46b/13, 74a/15, 80a/06, 89a/15
- s. ḳıl-** 50b/09, 60b/01, 61b/05
[=22]
- şurat** Ar. 1. Yüz, çehre, surat.
- ş.** 27a/13, 42a/13, 42a/13, 61a/04, 64b/06, 64b/06, 67b/06, 67b/08

ş. (hüsn-i şûrat) 46a/14
ş. (küll-i şûrat) 52b/15
ş. égesi 65b/07, 66b/12
ş.-ı hüsn érür 43b/02
s.+ı kim 16b/11
ş.+ığa 63b/13
s.+ığa (hayâl-ı şûrat) 22b/03
ş.+ığa (tamâm-ı şûrat) 53a/01
ş.+ımnı 63b/11, 99a/10
ş.+ın 9b/10
ş.+ını 68a/14, 99a/01, 99a/06
ş.+ını (camâl-ı şûrat) 46a/13
ş. ile 60b/07
ş.+nı 28a/01
 2. Resim, tasvir.
ş. 51b/15, 64a/14, 67a/02, 83a/03
ş. (ahl-ı şûrat) 67b/01
ş. ahlı 66a/06, 66b/06
ş.+ğa 64a/02
ş.+ın 62a/09, 64b/12
ş.+ını 52a/10
ş. kıl- 52b/09
ş.+nı 63b/15, 65a/09, 66a/13
ş.+nı kör- 64a/07, 64b/01
ş. tart- 76b/01
 3. Şekil, biçim, dış görünüş.
ş. 52b/14, 53b/03, 81a/03, 97a/08
ş.-ı aşl 85a/15
ş.-ı aşlığa kél- 85b/15
s.-ı aşlıge kél- 84b/06
ş.-ı cısm 82b/01
ş.+ıda 94b/15
ş.+ıda (insân şûratı) 3b/03
ş.+ıdın (şavt u şûrat) 95a/13
ş.+ığa 37b/11, 52b/12
ş.+ları 85a/03
ş.+nı 85a/01
 4. Tarz, yol, şekil. Krş. **şûret**
ş. 2a/12, 10a/10
ş. ile 55b/10
 [=62]
şûrat-hâna Far. Dünya, kainat.
ş.-ı cın 38b/03
 [=1]
şûret Bk. **şûrat** 4
ş.+ge 25b/06
 [=1]
surûr Ar. Sevinç, neşe, zevk.
s. (cannâtu's-surûr) 41b/04
s. eyle- 100a/12

[=1]
sust Far. Güçsüz, zayıf.
s. 95b/03
s. (a'zâları sust bol-) 77a/10
s. kal- 2a/09
 [=3]
sust-peyker Far. Zayıf yüzlü.
s. 73a/12
 [=1]
sutûn Far. Direk.
s.+ı 51b/05
 [=1]
suţûr Ar. Satırlar, yazı satırları.
s. érdi 95b/01
 [=1]
şu'ûd Ar. Yükselme, yukarıya çıkma.
ş. eyle- Yukarı çıkmak, yükselmek.
 33b/07, 76b/07
 [=2]
suvâl (< Ar. *su'âl*) Soru.
s.+a tüş- 75a/05
s. ét- 31a/06, 71b/12, 81a/08,
 85a/14, 94b/07
 [=6]
suvâra Far. Süvari, atlı.
s. 30b/09, 59b/01, 62b/07
s. (bartan suvâra) 55a/10
s. eyle- 56b/04
 [=5]
suvârî Far. Atlı.
s. 55a/03
s. bol- 61a/07
 [=2]
sûy Far. Yan, yön, taraf, cihet.
s. (ba-her sûy) 59a/04
s.-ı bâzâr 66b/09
s.-ı gardûn 33b/08
s.-ı hırmân 50b/12
s.-ı şahrâ 55a/02
s.-ı samâ 29b/10
 [=6]
sür- 1. Yönetip yürütmek, kullanıp
 gitmesini sağlamak, sevk etmek.
s.-di 6a/10, 12b/06, 62b/11, 89b/15
s.-üben 50a/08
s.-üp 44a/01, 88a/13, 89b/04
 2. Değdirmek, dokundurmak.
s.-di 32a/06, 62a/10, 82b/07, 85a/05
 3. Devam etmek, sürmek;
 yaşamak.

- s.-di** 85b/05
s.-üp 70b/09
s.-üp öt- 86a/08
 4. Önüne katıp götürmek veya getirmek.
s.-gep 37b/10
 [=16]
at sür- 62b/11
aṭ sür- 89b/04
davlat sür- 86a/08
ḥāma sür- 62a/10
‘İş ü ‘ısrat sür- 85b/05
‘İş ṭarabnı sür- 70b/09
maḥmıl sür- 6a/10, 50a/08
samand-ı davlat sür- 88a/13
 [=9]
minip sür- 12b/06
 [=1]
süren Hücum, saldırı, asker sevki, savaş çılgılığı.
s. eyle- 19a/07, 51a/02
 [=2]
sürt- Sürmek, dokundurmak, Bir şeyi bastırarak diğer bir şeyin üzerinden geçirmek.
s.-ey-dép 69a/11
s.-se 81a/03
s.-üp 84b/04, 85b/13
 [=4]
süy- Sevmek; öpmek; okşamak.
s.-üp 69a/10
 [=1]
süyün- Sevinmek.
s.-di 85b/14
s.-ğay 76b/10
s.-gendin 86a/02
s.-üben 50b/13
 [=4]
süyünçi Müjde; müjde karşılığı hediye.
s. eyle- Müjde vermek. 46b/15
 [=1]
süzül- Süzülmek.
s.-di 48b/09
 [=1]

Ş

- şab** Far. Gece.
ş.-ı daycūr yañlǵ ét- 60b/06
 [=1]
şāb Ar. Genç erkek, delikanlı, civan.

- ş. vucūdı yañlǵ** 39b/13
 [=1]
şab-gün Far. Gece rengi, kara.
ş. 96a/06
 [=1]
şabıstān Far. Yatak odası, halvet yeri.
ş.+ıǵa 27b/06, 36b/01
ş.+ımda 78b/09
ş.+ımge 78b/04
ş.+ıña 76a/12
 [=5]
şabī-ḥūn Far. Gece baskını.
ş. ur- 24a/15, 60b/09, 65b/14
 [=3]
şabnam Far. Çiy.
ş. 71b/03
 [=1]
şacā ‘at Ar. Cesaret, yüreklilik, yiğitlik.
ş. 96a/06, 97a/06
ş. bādası 12a/03
ş.+da 98a/13
ş.+dın 97a/12, 97b/03, 97b/13
 [=7]
şacar Ar. Ağaç.
ş. 84b/06, 85a/15
ş. bergi 82b/06, 84b/04, 85a/03, 85b/13
ş. bergi bile 85b/15
ş. birle 85a/04
ş.+dın 62b/01
ş.+lar 100a/07
ş.+larnı 4b/03
 [=11]
şacara Ar. Soyağacı, soy kütüğü.
ş.-ı sar-iḥsān u mekremet 5b/01
 [=1]
şacaru’t-tavhīd Ar. Tevhid ağacı.
ş. 20b/08
 [=1]
şād Far. Sevinçli, memnun, mesrur.
ş. (ḥurram şād) 26b/01
ş. (ḥurram u şād) 51b/03, 64a/06
ş. (ḥurram u şād bol-) 4b/14, 49b/05, 50a/07
ş. bol- 15a/13, 44b/07, 82a/13
ş. eyle- 18b/03, 37b/02, 58a/05, 59b/15, 63b/01, 90b/03, 102b/09
ş. édi 92b/12
ş. ét- 10b/01, 39a/15, 69a/06
ş. ḥurram 27a/07, 55b/04

ş. hürsam bol- 7b/15, 20b/02,
 46a/10, 63b/04, 74b/03
ş. ile hāndān bol- 18a/04
ş. kıl- 60a/06
ş. hāndān 36b/07
ş. hursand 87a/10
ş. u hürsam ol- 70a/11
ş. masrūr kıl- 59a/12
 [=33]
şādmān Far. Sevinçli, mesrur.
ş.+dın (cām-ı şādmān) 9a/13
 [=1]
şādmānlıḡ Mutluluk.
ş. 9a/15
 [=1]
şādyāna Far. Sevinçli gibi.
ş. 26b/02
 [=1]
Şāfi'ī Ebû Abdillāh Muhammed b. İdris
 b. Abbās eş-Şāfi'î (ö. 204/820).
 Şāfi'î mezhebinin imamı, büyük
 müctehid.
Ş. 94b/03
 [=1]
şāfi' u'l-muznibīn Ar. (Günahların affi
 için şefāat eden) Hz. Muhammed.
ş. 2b/14
 [=1]
şafkat Ar. Koruma, acıma ve esirgeme
 duygusu ile karışık olan sevgi.
ş. ét- 75a/09, 75b/09
ş.+ıdın 94a/11
 [=3]
şah Far. Hükümdar, padişah.
 Krş. **şāh, şeh.**
ş. 5a/04, 10a/06, 10b/12, 11b/05,
 15a/15, 15b/01, 15b/04, 15b/05,
 15b/10, 17a/07, 22b/10, 22b/13,
 23b/05, 23b/10, 25a/12, 26a/09,
 26b/06, 28a/05, 31a/02, 31a/06,
 31b/01, 31b/15, 32a/02, 33b/01,
 33b/09, 37a/12, 37b/01, 37b/10,
 37b/11, 40b/04, 40b/05, 40b/06,
 42b/14, 52b/04, 63b/02, 64b/08,
 65a/11, 65a/15, 65b/01, 66b/04,
 70a/11, 70b/12, 71b/05, 71b/11,
 71b/12, 71b/15, 72a/05, 72a/07,
 74b/12, 75b/08, 75b/14, 76a/09,
 76b/08, 77b/04, 83b/09, 83b/09,
 84a/03, 85a/10, 85b/01, 86a/01

ş. (gadā u şah) 5a/10
ş. birle 15b/06, 16b/05
ş.+da 76a/03
ş. dék 35a/05
ş.+dur 70a/04
ş.+ḡa 16a/02, 22a/11, 24a/04,
 25a/10, 25a/14, 26a/01, 33b/03,
 34a/07, 64a/15, 65b/03, 77a/14,
 83b/05, 83b/13, 84a/01
ş.-ı bā-fahm u idrāk 68b/10
ş.-ı musāfir 29a/09
ş.-ı nīkū-farāsāt 24a/14, 71b/13
ş.-ı Sarāndīb 32a/08
ş.-ı şah-zāda 43a/03
ş.+ḡa 38a/09
ş+ınıñ 17a/04
ş.+ınıñ (Bengāla şahı) 19b/03
ş. kıızı 26a/03, 26a/07, 76b/03
ş.+nı 11b/04, 17a/10, 29a/08,
 33a/08, 33a/15, 36a/01, 37a/09,
 71b/14
ş.+nıñ 10a/07, 13b/01, 13b/10,
 16b/15, 18a/07, 19b/04, 31a/01,
 72a/09
ş. oḡlı 35a/01, 35a/03, 42a/01,
 45a/03, 48a/07, 51b/04, 52a/11,
 53b/12, 55b/03, 56b/02, 58b/12,
 59b/03, 59b/07, 64b/14, 65a/05,
 69a/01, 71a/03, 72a/15, 74a/06
 [=129]
şāh Far. 1. Dal, budak.
ş.-ı argavān-dék 14a/04
ş.-ı semersiz 40a/03
ş.+ḡa kon- 20b/08
ş.+ḡa ('adam şāhıḡa kon-) 25b/05
ş.+ḡa (fanā şāhıḡa kon-) 23b/04
ş.+ını 4b/03
 2. Bacak.
ş.+ı 82a/07
 [=7]
şāh Bk. **şah**
ş. 18b/02, 19a/05, 20b/02, 23a/07,
 25b/11, 30b/14, 32b/08, 36a/08,
 36a/10, 36a/13, 38a/13, 38b/15,
 40b/02, 43a/03, 49a/02, 58a/14,
 68a/04, 69a/02, 71b/08, 75b/02,
 79b/08, 84a/06, 92b/11, 95a/02
ş. (Sa'adat Şāh) 40b/07, 41b/10
ş. bol- 63a/02, 69a/14, 73b/14,
 78a/01, 83a/11

ş. ét- 8b/15
 ş.+ğa 13b/08
 ş.+ı 33a/11, 33b/11, 33b/12
 ş.+ı ('Adan şāhı) 10a/14
 ş.+ı (Bengāla şāhı) 12b/02, 18b/14, 18b/15
 ş.+ı kibi (çemen şāhı) 33a/09
 ş.+ı bile (Yemen şāhı) 19a/03
 ş.-ı 'ādıl 16b/02
 ş.-ı āfāk 13b/03
 ş.-ı amīn 46a/07
 ş.-ı ancum 10a/12
 ş.-ı 'ārīf 17b/06
 ş.-ı cahān 95a/15
 ş.-ı cahān-baḥş 40a/02
 ş.-ı cahān-gīr 38a/08, 42b/05, 63b/05, 72a/01
 ş.-ı cahān-gerd 36b/11
 ş.-ı dıl-āvar 20a/01
 ş.-ı dıl-āvar érūr 19a/13
 ş.-ı duḥtar 14a/02
 ş.-ı ekber 19a/08
 ş.+ı érken 84b/15
 ş.+ı érūr (Bengāla şāhı) 14a/09
 ş.-ı felek-cāh 66b/07
 ş.-ı felek-ḳadr 46a/02
 ş.-ı ḡāfil 23a/01
 ş.-ı hımmat 16a/07
 ş.-ı ḳahhār 24a/06
 ş.-ı ḳāhır 21b/10, 24b/15
 ş.-ı kām-kār 11b/14, 69b/13
 ş.-ı kāşıf 25a/03
 ş.-ı kerem-kış 11a/09
 ş.-ı Lāhūr 19a/12
 ş.-ı manşūr 13b/05, 16a/12
 ş.-ı mükerrrem 2b/02
 ş.-ı musāfir 18b/12, 33a/13
 ş.-ı nādır 67b/09
 ş.-ı 'uluv ḳadr 67a/10
 ş.-ı zamāna 68b/05
 ş.+ıdur 84b/14
 ş.+ıdur mu 31a/07
 ş.+ıḡa 44a/05
 ş.+ın 20a/03
 ş.+ını 67b/05
 ş.+ını (Ḥabaş şāhı) 60a/03
 ş.+ınıñ (Lāhūr şāhı) 15a/12
 ş.+ınıñ (Mışır şāhı) 58b/06
 ş.+ınıñ (Paşāhūr şāhı) 21a/02
 ş.+ıñḡa 13a/05

ş.+lar (gadā u şāh) 76b/09
 ş.+nı 34b/12, 42b/12, 44b/15
 ş.+nıñ 34b/08, 34b/09
 ş. oḡlı 34b/07, 48a/15, 53b/13
 ş. yañlıḡ 50b/08
 [=100]
 şāhā Far. Ey şah!
 ş. 84a/06
 [=1]
 şāh-bāz Far. *mec.* Yiğit, gösterişli ve şanlı kimse.
 ş.-ı 'ard 66b/01
 [=1]
 şah-bāz Far. İri ve beyaz bir doğan cinsi.
 ş. bol- 84b/04
 ş.+ı 90a/02
 [=2]
 şah-vār Far. Şahlara layık olan iri taneli inci.
 ş. (durr-ı şah-vār) 54b/09, 74a/01
 [=2]
 şah-zād Bk. şah-zāda
 ş. 44b/12, 53b/14, 54b/05
 ş.+ğa 47a/09
 [=4]
 şah-zāda Far. Padişah oğlu veya padişah ailesinden olan erkek çocuk.
 Krş. şah-zād, şāh-zāda, şah-zāde
 ş. 41a/14, 43b/12, 47a/02, 47a/06, 47b/03, 49a/07, 51a/15, 51b/07, 51b/14, 52a/04, 53b/08, 55a/12, 57a/02, 57a/03, 58b/06, 59b/09, 64b/10, 64b/10, 67a/15, 68b/10, 71a/14, 72a/14, 72b/07
 ş. (şah-ı şah-zāda) 43a/03
 ş.+ğa 41b/13, 43b/03, 46b/03, 47a/01, 47a/13, 51a/07, 67a/10
 ş. ḥukmı birle 51a/03
 ş.+lardın 21b/07
 ş.+larnı 75b/05
 ş.+nı 54b/11, 67a/11, 72a/10, 72b/08
 ş.+nıñ 44a/06, 46a/04, 64b/13
 ş.+sı 69b/09
 ş.+sını 46b/13
 ş.+sınıñ (İrān şah-zādası) 39b/11
 [=44]
 şāh-zāda Bk. şah-zāda
 ş. 44a/08, 47b/14, 48a/13, 50b/11,

53b/05, 55a/15, 59b/02
 [=7]
şah-zāde Bk. **şah-zāda**
 ş.+ge 48b/12
 [=1]
şahan-şāh Far. Padişahların padişahı,
 şahlar şahı.
 ş. 10a/09, 11a/12, 16a/06, 29b/12,
 68b/13, 70a/13, 72a/06, 85b/06
 ş. **bol-** 70b/08
 ş.-ı **zamāna** 70b/04
 [=10]
şahāna Far. Şahlara layık
 mükemmellikte, mükemmel.
 ş. **kıl-** 70b/13
 [=1]
şāhī Far. Hükümdarlık; bir şah.
 ş. 72b/02
 ş. (**tāc-ı şāhī**) Hükümdarlık tacı.
 63a/15
 ş.+dur ki 75b/03
 ş. **érür (bāğ-ı şāhī)** 74b/10
 [=4]
şāhīd Ar. Şahit, dürüst.
 ş. **‘aql** 24b/01
 [=1]
şāhīd Far. Güzel, sevgili, dilber.
 ş.-ı **nıķāb** 3a/07
 [=1]
şāhīdā Ar. Şahit.
 ş. (**Rasūlan şāhīdā**) 2b/11
 [=1]
şahīd Ar. Kutsal bir amaç ve görev
 uğrunda ölen kimse.
 ş.+i (**ışķnı şāhīdi bol-**) 101a/11
 [=1]
şāhir Ar. Meşhur, şöhretli.
 ş. 21b/04
 [=1]
şāhlık Padişahlık, sultanlık. Krş. **şahlık**
 ş.+dur 74a/07
 [=1]
şahlık Bk. **şāhlık**
 ş.+da 85b/07
 [=1]
şahr Far. Şehir, kent. Krş. **şehir**
 ş. 10b/03, 29a/01, 29b/05, 30b/11,
 33a/04, 33b/07, 35a/05, 43b/14,
 44a/11, 62b/05, 68a/13, 69a/02,
 69a/03, 71a/08, 72b/09, 74b/01,

75b/02, 83a/08, 83a/11, 84b/14,
 85b/14, 90a/09
 ş. (**hāric-ı şahr**) 13a/15
 ş. (**kūçe-i şahr-ı Paşāhūr**) 26a/02
 ş. (**uluğ şahr**) 62b/04
 ş. **ahlı** 7a/08
 ş.+ı 80a/12, 86b/14
 ş.-ı **Bağdād** 86b/13
 ş.+ı **érdi (Gülistān şahrı)** 69b/14
 ş.-ı **Halab** 70b/09
 ş.-ı **Lāhūr** 15a/04
 ş.-ı **Sarāndīb** 27a/04
 ş.-ı **Paşāhūr** 21a/04, 25a/04, 90a/06
 ş.+ıda (**Gülistān şahrı**) 70b/10,
 86a/08
 ş.+ıga 65a/08
 ş.+ıga (**Bengāla şahrı**) 19a/05
 ş.+ıga (**fanā şahrı**) 14b/05, 18b/13,
 69a/14
 ş.+ıga (**Mışr şahrı**) 51a/13, 60b/08
 ş.+ınıñ (**amārat şahrı**) 15a/12
 ş.+ınıñ (**Gülistān şahrı**) 69b/09
 ş.+ıñ 81a/09
 ş. ile erg 18b/10
 ş.+ını (**Bengāla şahrı**) 19a/08
 ş.+ınıñ 63b/03, 81a/12, 81a/14
 ş. u **ķışlak** 43b/15
 ş. u **vādī** 26a/01
 ş. u **vilāyat** 67a/02
 ş. u **vilāyet** 67b/08
 ş. **vādī** 65a/07
 ş. **vilāyat** 43b/06, 79b/06
 [=60]
şahrīstān Far. Büyük şehir.
 ş.-ı **madhūş** 31b/02
 [=1]
şahr-yār Far. Hükümdar, padişah.
 ş.+ı 83a/08
 [=1]
şahr-yārī Far. Hükümdarlık, hükümdara
 mahsus.
 ş. (**libās-ı şahr-yārī**) 77b/01
 [=1]
şahrī Far. Bir şehir.
 ş. 21a/04, 30b/04, 69b/15, 70a/02,
 80a/07, 80a/12
 ş. **édi** 74b/04
 ş.-ki 85a/02
 ş. **kim** 30b/05
 [=9]

şahş Ar. Kişi, kimse.

ş.+ını 34a/01
[=1]

şahvat Ar. Cinsel istek, aşırı istek.

ş. (dostı-ı zavḳ u şahvat) 97a/13
ş. bile 91a/06
[=2]

şak (< Ar. şakk) Yarma.

ş. eyle- 2b/08
[=1]

şakird Far. Öğrenci, çıkarak.

ş. érdi 38b/06
ş.+im bile 38b/08
[=2]

şāl Far. Kadınların omuzlarına örttükleri geniş atkı.

ş.-ı zer 76b/09
[=1]

şām Far. Akşam.

ş. 61b/15
ş. (her şām) 55a/03
ş. (namāz-ı şām) 55a/09, 83a/15
ş. (namāz-ı şām ara) 81b/04
ş. (şubḥdın şām) 6a/14, 90a/12, 92a/12
ş. édi (namāz-ı şām) 82a/02
ş. ara 58a/02
ş.+ıdın 86b/03
[=11]

şam Far. Mum.

ş.+ı yañlıg (macālīs şam'ı) 12b/10
ş.-ı ḥāna 7b/12, 22a/08
ş. yaḳ- 55b/09, 58a/12
[=5]

şāma Far. (Kadın) başörtüsü.

ş. 60a/09
[=1]

şamāl Ar. Rüzgar, yel, kuzeyden esen rüzgar.

ş.+ı 72b/13
ş.+ı şıddatı 79b/10
[=2]

şamāma Ar. Güzel kokan fakat yenmeyen, üzeri benekli ufak bir kavun biçimindeki meyve.

ş. 5b/11
[=1]

şāmıl Ar. İçine alan, kaplayan, çevreleyen.

ş. 87a/06, 98b/06

ş.+dur 69b/08

[=3]

Şam 'ün Beşinci gülşende Cevher'i

kaçıran zengin Yahudi tüccar.

Ş. 52b/06, 53a/06, 53b/02, 53b/06, 55a/09, 55a/12, 56b/06, 57b/14, 59a/11, 59a/13, 60b/13, 61b/01, 64b/01, 65a/04, 65b/13, 66b/07

Ş.+dın 61a/13, 64b/02

Ş.+ğa 53a/13, 56b/12, 66b/05

Ş.-ı bad-baḥt 68a/06

Ş.-ı bad-ḥāl 59b/12

Ş.-ı bī-dīn 67a/04

[=24]

şān Ar. Yücelik, ululuk, şan; vasıf.

ş.+ıda 5b/02, 54b/04, 68b/04
ş.+ıga 44b/04
ş. u 'ızzat 16a/07
[=5]

şāna Far. Tarak.

ş.+sı 96a/03
ş.+sıdın 43a/06
[=2]

şar (< Ar. şerr) Kötülük.

ş. 97a/07
ş.+dın (ḥayr u şar) 69a/15
ş. kıl- 98b/09
[=3]

şarāb Ar. İçilecek şey, içki, mey.

ş.+ı érdi 3b/01
ş.+ıdın (ğurbat şarābıdın iç-) 68b/11
ş.+ıdın (külfet şarābıdın içür-) 34b/04
[=3]

şaraf Ar. Manevi ululuk, onur, haysiyet, itibar.

ş.+dın 76b/07
ş.+dın ('azza u şaraf) 27a/10
ş.+ıga 86b/03
[=3]

şarafa Ar. Yüksek bir yerin çıkıntısı.

ş.+sıdın 30b/07
[=1]

şarāfat Ar. Soyluluk, şereflielik, asilzadelik.

ş.+dın 2b/06
[=1]

şarar-bār Far. Kıvılcım yağdıran.

ş. eyle- 56b/11

[=1]
şarāra Ar. Kıvılcım.
 ş. **şaç**- 82a/06
 ş. **ur**- 49b/12
 [=2]
şarāyıt (< Ar. *şarā'it*) Şartlar, koşullar.
 ş. **eyle**- 67b/10
 [=1]
şarbat Ar. Şerbet.
 ş.+**ını** (**farāğāt şarbatı**) 13b/11
 ş.+**ını** (**ma'īşat şarbatı**) 6b/12
 [=2]
şarḥ Ar. Açık açık anlatma, izah.
 ş.-**ı ḥāl** 25a/09
 ş.-**ı yarağ** 2b/13
 ş. **u bayān** 54b/15
 [=3]
şar'ī Ar. Şeriata uygun.
 ş. **u ḥukmī** 94a/13
 [=1]
şarī'at Ar. Dinen yükümlü sayılan
 kimselerin uyması gereken
 amelle ilgili emir ve yasaklar,
 zahiri hükümler, İslam
 hukuku.
 ş. 8a/09, 93b/13
 ş. **ay**ı 7a/02
 ş. **ḥukm**ı 71b/14
 ş. **ḥukm**ı birle 7a/05, 7a/11
 ş. **ḥukm**ın 3a/02
 ş. **ḥukm**ını andīşa eyle- 8a/13
 [=8]
şark Ar. Doğu.
 ş. (**ğarbdın şark**) 21a/15, 89b/11,
 102b/07
 ş.+**dın** 68a/10
 ş.+**dın ğarb** 1b/05
 [=5]
şart Ar. Olması başka durumların
 gerçekleşmesini gerektiren
 şey, koşul.
 ş. 63a/09
 ş.+**ımnı** 47b/05
 ş.+**lar** 50b/05
 ş.+**lar** (**şart kıl**-) 48a/02
 ş.+**nı** 9a/11
 [=5]
şaşıl- Acele etmek, şaşırmak.
 ş.-**ğan** 84b/03
 [=1]

şatranc Ar. Satranç.
 ş. (**bāzī-ı şatranç**) 8b/02
 [=1]
şavhar Far. Koca, eş, zevce.
 ş. 58b/06
 [=1]
şavḥ Ar. 1. Şiddetli arzu, istek.
 ş. 66a/08
 ş.+**ını** 42b/09
 ş. **ile** 49a/10
 ş. **otı yak**- 63a/04
 2. Işık.
 ş.-**ı gardūn** 43a/05
 [=5]
şāyad Far. 1. İhtimal bildirir; belki, ola ki,
 muhtemelen.
 ş. 19a/15, 37b/14, 45b/08, 46a/08,
 59a/06
 2. Şart bildirir; eğer.
 ş. 33a/07, 38b/12
 [=7]
şāyasta Far. Layık, yaraşır, uygun.
 ş. **kıl**- 10b/05
 [=1]
şaydā Far. Aşktan çıldırmış,
 şaşkın, divane.
 ş. (**mast şaydā bol**-) 69b/01
 ş. (**zār şaydā**) 69b/07
 ş. (**zār şaydā bol**-) 4b/12
 ş. **bol**- 15a/07, 83b/02
 ş. **érđi** (**zār şaydā**) 100a/14
 ş.+**sı bol**- 49b/15
 [=7]
Şayḥ Ar. Şeyh, müritleri olan kimse,
 mürşit.
 ş. 25a/10, 25b/01, 25b/03, 26b/04,
 94b/13, 95a/06, 95a/06, 100b/04,
 100b/12, 100b/15, 101a/03,
 101b/15, 102a/04
 ş. **bāğ**ı 101b/06
 ş.+**dın** 26b/05, 101b/09
 ş.-**ı āgāh** 25b/11
 ş.-**ı mulhem** 26a/10
 ş.+**nı** 101b/08
 ş.+**nıñ** 101a/11
 [=20]
Şayḥ Sa'dī Bk. Sa'dī-i Şirāz
 ş. (**Ḥazrat-ı Şayḥ Sa'dī**) 20b/15
 ş.+**nıñ** (**Ḥazrat-ı Şayḥ Sa'dī**)
 24b/06

[=2]
şayhā Ar. Ey şeyh.
 ş. 95a/02
 [=1]
Şayh Ludhā (?)
 ş. 99b/07, 100a/03
Ş. (Hāzrat-ı Kṭb Şayh Ludhā)
 102b/11
 [=3]
şaytān Ar. İblis, şeytan.
 ş.+ğā 54b/07
 [=1]
şaytān-veş Far. Şeytana benzeyen,
 şeytan gibi.
 ş. 53a/13
 [=1]
şeh Bk. **şāh**
 ş.+ge 23a/09, 31b/13, 39a/08,
 70b/14
 [=4]
şehir Bk. **şahr**
 ş.+ge 79a/05
 ş.+ige (Ārām-ābād şehri) 62a/07
 [=2]
şek (< Ar. *şekk*) Şüphe, zan.
 ş. (şekk ü gümān) 91b/02
 [=1]
şeker Far. Şeker kamışı, şeker pancarı vb.
 bitkilerin öz suyundan veya
 nişastasından çıkarılan,
 çoğunlukla beyaz billur hâlinde,
 suda kolayca eriyen, ağızda tatlı
 bir lezzet bırakan maddelere
 verilen ortak isim. Krş. **ḳand**
 ş. **dék** 16a/02
 ş. **dék eyle-** 47b/04
 ş. **söz** 49a/07
 ş. **sözlüg** 42a/14
 ş. **til** 48b/01
 ş. **ü ḳand** 74b/04
 [=6]
şeker-bār Far. Etrafa şeker saçan, tatlı.
 ş. 81a/11
 ş. **eyle-** 15b/11
 [=2]
şeker-bārlik Tatlılık, hoşluk.
 ş.+dın 60b/05
 [=1]
şekeristān Far. Şeker kamışı tarlası; şeker
 ülkesi.

ş.+ıdın 5b/07
 [=1]
şekl Ar. Dış görünüş, biçim.
 ş.-i **hastī** 95a/13, 99a/01
 [=2]
şengerf Far. Kızıl boya, kızıl renk;
 zincifre denen boya.
 ş. **eyle-** 23b/01
 [=1]
şerir Ar. Kötü (kimse).
 ş.+ge 54b/08
 [=1]
şiddat (< Ar. *şiddat*) 1. Tabii hâlimden
 daha fazla olma, aşırılık, fazlalık.
 ş.+ıdın 94a/11
 2. Bir güç, hareket veya kuvvetin
 derecesi.
 ş.+ıdın (**şamālī şiddatı**) 79b/10
 [=1]
şirā (< Ar. *şirā*) Satın alma, satın alınma.
 ş. (**bay' u şirā**) 45a/12, 46b/04
 ş.+da (**bay' u şirā**) 46a/06, 52b/07
 ş.+ğā (**bay' u şirā**) 6a/12
 ş.+nı (**bay' ile şirā**) 46b/01
 ş.+nı (**bay' u şirā**) 87a/12
 [=7]
şifta Far. Tutkun, divane, müptela.
 ş. **bol-** 100b/10
 [=1]
şikāf Far. Yırtık, yarık, çatlak.
 ş.+ın 35b/01
 [=1]
şikār Far. Av.
 ş. **eyle** 55a/02, 55a/04
 ş. **ét-** 22b/07, 33b/04
 ş.+ıdın 54b/05
 [=5]
şikāyet Ar. Sızlanma, yakınma.
 ş. **eyle-** 36a/12
 [=1]
şikenc Far. Eziyet, işkence.
 ş.+i (**kōñül şikenci**) 6a/06
 [=1]
şikest Far. Kırma, kırılma.
 ş. 79b/15
 ş.+i 14b/04
 [=2]
şimşir Far. Kılıç.
 ş. **birle** 58a/03
 ş.-i **burrān** 56a/12

- ş.+i birle 17b/02
 ş.-i Çübîn 29a/06
 ş.+niñ 12a/08
 [=5]
 şîr Far. Aslan.
 ş. ('Alî-ı şîr-ı Yazdân) 3a/04
 ş. (zahra-ı şîr) 79b/11
 [=2]
 Şîrâz İran'ın güneyinde tarihi bir şehir.
 Ş. 25a/04
 [=1]
 şîrîn Far. Tatlı; sevimli.
 ş. 21a/01
 ş. cānıdın toyur- 7b/02
 ş. érdiler (sabz-ı şîrîn) 43b/01
 ş. hikâyet 99b/08
 ş. maḳāl Tatlı söz. 75a/10
 ş. su 4b/08
 [=6]
 şîrk Ar. Allah'a eş ve ortak koşma, ortak
 isnat etme.
 ş. eyle- 2a/13
 [=1]
 şîşa Far. Cam, sırça.
 ş. 51b/05
 ş. birle 76a/14
 [=2]
 şitâb Far. Acele, çabukluk.
 ş. 101a/01
 [=1]
 şitâbân Far. Koşan, acele ile giden.
 ş. 101a/04
 [=1]
 şîva Far. Meslek, iş; tavır, tarz; naz, eda.
 ş. 4a/02, 42b/07
 ş. (yüz şîva birle) 67b/14
 ş. bile 50b/03
 ş. birle 78a/01
 ş. eyle- 25a/01, 63a/10, 73b/07
 ş.+ğa 11a/06
 ş. kıl- 35a/11
 ş.+lardın 92a/15
 ş.+larnı 90a/03
 ş.+nı 9b/15, 14b/07, 59b/12, 65a/12
 ş.+sı (taḥayyul şîvası) 68b/14
 ş.+sıdın (taḥayyul şîvası) 96a/01
 ş.+sıdın ('adālat şîvası) 19a/09
 ş.+sıdın (hıyānat şîvası) 91a/14
 ş.+sıdur ('adālat şîvası) 72b/02
 ş.+sığa ('adālat şîvası) 70b/14
 ş.+sını ('adālat şîvası) 26b/06
 ş.+sını (gadāhıg şîvası) 8a/03
 [=24]
 şu Zamir.
 şundağ 71b/14
 [=1]
 şu' bada Ar. El çabukluğu, hokkabazlık.
 ş. 39a/06, 82b/02, 100b/04
 ş. kār kıl- 35a/13
 ş.+larnı 101a/13, 102b/02
 [=6]
 şubha Ar. Kuşku, şüphe.
 ş. 2a/13, 92b/10
 [=2]
 şuhrat Ar. Her yerde herkesçe
 tanınmak, ün, nam, şöret.
 ş. ber- 53b/03
 ş.+ı 8b/07
 ş. tap- 37b/05
 [=3]
 şüm Far. Uğursuz.
 ş. 82b/10
 [=1]
 şumāra (< Far. şumār) Sayma.
 ş. kıl- Saymak. 87a/04
 [=1]
 şumluğ Uğursuzluk.
 ş.+ıdın 13b/08
 [=1]
 şūr Far. Karışıklık, gürültü.
 ş. eyle- 1b/06, 40b/08
 ş. kıl- 31a/05
 [=3]
 şūr-āb Far. Acı su.
 ş. 4b/08
 [=1]
 şurb Ar. İçme.
 ş. u ekl İçme yeme. 74b/04
 [=1]
 şurū' Ar. Başlama.
 ş. ét- Başlamak 89a/05
 [=1]
 şükûfe Far. Çiçek.
 ş.+si 26b/15
 [=1]
 şükür Ar. Verdiği nimetler için Allah'a
 karşı duyulan minneti dile getirme.
 ş. (Ḥudāga şükür kıl-) 64a/06
 ş.+dın 16a/09
 [=1]

T - T

tā I Far. Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yahut zamanı anlatırken söze mübalağa katar (dek, değin, kadar, beri, ta ki).

t. 3b/09, 5a/09, 7a/03, 7a/04, 8a/05, 11b/11, 12a/11, 12b/01, 15a/10, 17a/02, 20b/04, 20b/11, 21b/09, 23b/04, 23a/07, 24a/05, 25a/04, 25a/15, 25b/12, 26b/14, 27b/03, 27b/04, 28b/11, 35b/04, 38a/04, 48a/12, 48a/13, 52b/01, 54a/15, 56a/01, 56b/14, 61a/07, 68b/05, 70a/06, 76a/09, 86b/02, 86b/05, 86b/07, 102b/10

t. kim 8a/05

[=40]

tā II Ar. Arap alfabesinin üçüncü harfi.

t. (ḥarf-ı tā) 23b/05

t.+dur (ḥarf-ı tā) 24a/09

t.+sı (ḥarf-ı tā) 23b/06

[=3]

ta'ṣīr Ar. Bir nesnenin, bir hâlin başka bir kimse veya nesne üzerinde kendini hissettiren gücü, etki.

t. kııl- 10a/03, 38a/04, 45a/13, 55a/14, 56a/03

[=5]

ta'accūb Ar. Hayret etme, şaşma.

t. 23a/12

t.+dın 33b/04

[=2]

ta'accul Ar. Acele.

t. birle 56a/12

[=1]

ta'aḳḳul Ar. Akıl erdirme, zihin yorarak anlama.

t. 23a/13, 29b/12

[=2]

Ta'ālā Ar. "Şanı yüce olsun" anlamında olup Allah'ın isimlerinden sonra kullanılır.

T. (ḳudrat-ı vācīb Ta'ālā) 81a/06

T. (Teñri Ta'ālā) 43a/07

T. (vācīb Ta'ālā) 44a/04

T.+ğa (Teñri Ta'ālā) 51a/03

[=4]

ta'alluḳ Ar. İlgisi bulunma, ilgili olma, ilgi, ilişki, bağ, bağlantı, nispet.

t. 5a/05

t.+dın 99b/01

[=2]

ta'ām Ar. Yemek, yiyecek.

t. 89b/03

t.+lar pişür- 100b/02

t. pişür- 4a/07

t. yé- 32b/10

[=4]

ta'm Ar. Tat, lezzet.

t. kııl- 73b/09

[=1]

ta'ammul Ar. İyice, etraflıca düşünme.

t. eyle- 45b/13

[=1]

ta'assuf Ar. Üzülme, esef etme.

t. ét- Üzülmek. 11b/07

[=1]

ta'arruf Ar. Allah'ın seçkin kulları

tarafından bilinmesi, tanınması.

t. (arbābu't-ta'arruf) 24b/10

[=1]

ta'ayyun Ar. Allah'ın kudretinin zuhur ve tecelli yoluyla belirmesi, Hakk'ın zatında var olanların ortaya çıkıp zahir olması.

t. kişvarı 1b/10

[=1]

tab Far. Sıcaklık, hararet, ateş.

t. u tāb 43a/12

[=1]

tāb Far. 1. Sıkıntı, endişe.

t. ber- 57a/07

2. Sıcaklık, hararet, ateş.

t. (tab u tāb) 43a/12

t.-ı nafrīn 5a/01

3. Tazelik, ısıltı.

t.+ı (āb u tāb) Güzellik, letafet.

5a/07

[=4]

ṭab Ar. Tabiat, huy, yaradılış.

t.+ı 29b/11, 45b/08, 97a/04

t.-ı is 5a/01

t.-ı vahşī 96a/12

t.+ığa 98b/05

[=6]

tabah-kār Far. Harap olmuş, mahvolmuş.

t. 95a/05

[=1]

tābān Far. Işıklı, parlak.

- t. (hürşid-i t̄abān)** 39b/14, 75b/10, 79b/04
t. (māh-ı t̄abān) 22a/01, 53a/07
t. érür (hürşid-i t̄abān) 5a/09
 [=6]
tabassum Ar. Gülümseme.
t. 51b/12, 76a/03
t. eyle- 15b/10, 41b/13
 [=4]
tabdīl Ar. Değişme, başka şekle sokma, değiştirme.
t. 81a/03, 98b/08
t. (ahlāk tabdīl ber-) 99a/13
t. kıl- 85a/01
 [=3]
ta'biya (< Ar. *ta'biya*) Yerleştirme, yerli yerine koyup hazırlama.
t. 40b/10
 [=1]
tābī' Ar. Birinin hakimiyeti altında bulunan, bağlı, tabi.
t. édi 70a/02
t.-ı Rūm 44a/05
t. ol- 75b/13
 [=3]
ṭabī'at Ar. 1. Kainat.
ṭ. cevheri 62a/10
ṭ. maḥzanı 23a/09
 2. Huy, mizaç, tabiat.
ṭ.+lar (ahl-ı ṭabī'at) 40b/11
ṭ. bol- 4b/09
 [=4]
ta'bir Ar. Rüya yorma, yorumlama.
t. tapıl- 42b/05
 [=1]
tāc Far. Hükümdarlık alameti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi.
t. 72a/02
t. (ahl-ı tāc u afsar) 67b/04
t. (lāyık-ı tāc) 72b/11
t. (sarīr tāc) 65b/04
t. (taht ile tāc) 90b/05
t.+ı 14a/05, 99b/12
t.-ı gavharī 72b/04
t.-ı sa'adat 69a/04
t.-ı şāhī 63a/15
t.+ın 18b/02
t.+ını 72b/05
t. tebārek 69a/01, 70b/05
t. u sarīr 34b/11
 [=15]
tacammul Ar. Süs, süsleme.
t. 31a/12, 44a/14
t. (şāhib-ı cāh-ı tacammul) 41a/10, 87a/05
 [=4]
tacassus Ar. Bir işin, sözün vs. aslını anlamak için gözetleme, tahkik, araştırma.
t. ét- 65a/03
 [=1]
tācır Ar. Tüccar, ticaretle uğraşan kimse.
t. (ahl-ı tācır) 88a/09
 [=1]
ta'cīl Ar. Acele ettirme, hızlandırma.
t. kıl- 51a/09
 [=1]
tadbīr Ar. Önlem, çare.
t. 22b/01, 23a/08, 28b/01, 41a/06, 42b/11, 54b/07, 62a/06, 7b/05,
t. ('aql u tadbīr) 98a/03
t. (şıdk u tadbīr) 96b/05, 98a/08
t. (vazīr-ı ahl-ı tadbīr) 45a/13
t. ét- 37b/09, 56a/11
t. kıl- 82a/01
 [=15]
tadrīc Ar. Derece derece ilerleme, azar azar, yavaş yavaş hareket etme.
t. 6b/08
 [=1]
taf- Bk. **tap-**
t.-ıp 77a/02
 [=1]
tafahhum Ar. Anlama, farkına varma.
t. eyle- 95b/12
 [=1]
tafaḥḥuş Ar. İyice, etraflica araştırma.
t. birle 78b/14
t. eyle- 35b/06, 58a/15, 59a/04
t. kıl- 65a/03
 [=5]
tafāḥur Ar. Övünme.
t. (ahl-ı tafāḥur) 89b/08
t. eyle- 4b/13, 74a/14
 [=3]
tafarruc Ar. Eğlenmek için yapılan gezi, ferahlama, gezinti.
t. 69a/09
t. eyle- 30a/15, 30b/14

[=3]
tafarrus Ar. Dikkatle bakma, işaretlerden anlamaya çalışma, feraset ve zeka ile anlama.
t. eyle- 94b/07
 [=1]
tafāzul Ar. Fazilet ve meziyette birbiriyle yarışma.
t. 74a/08
 [=1]
tafhīm Ar. Bildirme, anlatma.
t. eyle- 73a/04
 [=1]
tafrīt Ar. Tersine aşırılık, ortalamanın çok altında kalma.
t. (ıfrāt tafrīt) 97a/08
 [=1]
taftiṣ Ar. Denetleme, araştırma.
t. 35b/03
 [=1]
tağ Çevresindeki araziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi, dağ. Krş. **tağ**
t. 20a/09, 28a/13, 29a/01, 35a/05, 35a/06, 51a/11, 62b/01, 62b/07, 64a/12, 68a/12, 87b/14, 88a/10, 89b/01, 90a/02
t. (beyik tağ) 50b/10
t. (daşt tağ) 40a/10
t. (daşt ile tağ) 82a/04
t. (tağ u hāmūn) 43a/13
t. (uluğ tağ) 79b/07
t. daşt ét- 46a/01
t.+dın 90a/06
t. étegin al- 51a/05
t.+ıda (daşt tağ) 66b/06
t.+ıdın 90a/01
t.+ığa ('adam tağı) 82b/12
t.+ını 66a/12
t. ile daşt 29b/03, 49b/02,
t. u tüz 79b/05
t. yañlıg 12b/08
 [=30]
tağī Bir dağ.
t. 79b/08
 [=1]
tağāful Ar. Anlamazlıktan gelme, bilmiyor görünme.
t. birle 78a/15, 88a/07

[=2]
tağannī Ar. Şarkı söyleme.
t. 21a/13
t. ahlī 41a/12
 [=2]
tağayyur Ar. Değişme, başkalaşma, rengi değişme.
t. eyle- 99a/12
t. tap- 11a/06, 19b/10, 51b/06
 [=4]
tağyır Ar. Bozma, değiştirme başka şekle sokma.
t. ber- 23a/08
t. eyle- 9b/10
t. tap- 37b/04, 38a/04
 [=4]
taḥallī Ar. Süslenme, donanma.
t. 21a/11
 [=1]
taḥalluf Ar. Geride kalma, arkada bırakılma.
t. kıl- 91b/08
 [=1]
taḥammul Ar. Zor şeylere dayanma gücü, ses çıkarmadan katlanma.
t. (şāhīb-ı taḥammul) 56b/12
t. ahlī 62b/02
t. birle 58b/02
t.+din 52b/06
t. eyle- 10b/05, 28b/08, 56b/12
t. kıl- 41a/10, 47b/13, 49a/05
 [=10]
taḥammulsız Tahammülsüz; beklemeden.
t. 30a/03
 [=1]
taḥārat Ar. Temiz olma, temizlik.
ṭ. 92a/01
ṭ. (āb-ı taḥārat) 54a/14
ṭ. ber- 93a/05
ṭ. eyle- 78b/11
ṭ. ét- 79a/09
 [=5]
taḥarrük Ar. Hareket etme, kımıldama, oynatma.
t. 98a/03
t.+din 22a/06, 57b/13
t. eyle- 54a/13
 [=4]
taḥayyul Ar. Hayale getirme, hayalde canlandırma.

t. birle 23b/13, 93b/11
t. şıvası 68b/14, 96a/01
 [=4]
taḥayyur Ar. Şaşırma, şaşakalma, hayrete düşme.
t. 31b/03
t. bol- 19b/10
t.+dın 31a/02, 56b/08
t. eyle- 37b/11
 [=5]
taḥıyyāt Ar. “Allah ömürler versin!” demeler, selamlar, hayır dualar.
t. 45b/10
t. dé- 33a/14
 [=2]
taḥkīk Ar. Bir şeyin ne olduğunu, doğru olup olmadığını anlamak için yapılan araştırma, soruşturma, gerçeği anlayıp bilme.
t. bol- 15b/09
t. eyle- 3a/02
t. ét- 7b/14
t. kıl- 66b/03
 [=4]
taḥlīl Ar. Ayırma, çözme.
t. (ğayr-ı taḥlīl) 7a/05
 [=1]
taḥlīl Ar. Kelime-i tevhidi, “Lâ ilâhe illallah” sözünü söyleme.
t. (tasbīḥ u taḥlīl) 74b/07
 [=1]
taḥmīn Ar. Yaklaşık olarak, aşağı yukarı değerlendirmek, tahmin.
t. kıl- 51b/14
 [=1]
taḥrīr Ar. Yazı yazma.
t. eyle- 78a/03
t. ét- 79b/05
 [=2]
taḥrīş Ar. Hırslandırma, hırslandırılma.
t. ile 57b/04
 [=1]
taḥsīn Ar. Güzel bulup takdir etme, övme.
t. kal- 5a/01, 65a/12, 85b/02
 [=3]
taḥt 1. Taht, hükümdar koltuğu; en üst makam.
t. 29a/06, 29b/09, 30a/12, 38b/09, 39a/09, 39a/14
t. (maḳām-ı taḥt-ı aḫḫar) 11a/07

t.+ı (kerāmet taḥt) 2b/03
t.+ı (maşrık taḥt) 83b/08
t.-ı cāvid 85b/04
t.-ı m´dalatnı tüz- 83a/12
t.+ı dék (Sulaymān taḥt) 29b/10
t.+ıda (´adālat taḥt) 58a/11
t.+ıda (salāmat taḥt) 41a/15
t.+ıḡa (felek taḥt) 10a/12
t.+ıḡa (salṭanat taḥt) 34b/07, 62a/07, 64b/13
t.+ıḡa (salṭanat taḥtıḡa çık-) 78a/02
t.+ıḡe 86a/07
t.+ım 70a/15
t.+ın 10a/14
t.+ıñ 70b/11
t.+ını (´adālat taḥt) 69a/06
t.+ıñnı 72a/02
t. ile tāc 90b/05
t. u afsar 40b/14
t. u baḥt 35a/03
 2. Hükümdarlık, güç.
t.+ın 18b/01
 [=28]
taḥta Far. Kalınca ve uzun biçilmiş düz ağaç parçası; levha.
t.-ı ebced 71a/07
t.+nı 71a/14
 [=2]
ta´ın Ar. Belirtmek, tespit etmek, belirlemek.
t. érmes 96b/02
t. kıl- 45b/11
 [=2]
ṭāḡ Ar. Kubbe, gök kubbesi, kümbet.
ṭ. 54a/07
ṭ. (ṭāḡatı tāḡ bol-) 48b/10, 53a/01, 57b/10, 100b/15
ṭ. (ṭāḡatım tāḡ bol-) 67a/03
ṭ. érdi 90b/15
ṭ. érür sen 13b/03
ṭ.+ıda 21b/03
 2. Pencere.
ṭ.+ı 80b/03
 [=10]
taḡaddus Ar. Kutlu kılma, mübarek.
t. mulkı 2b/05
 [=1]
taḡarrub Ar. Yaklaşma, yanaşma.
t.+dın 2b/05
 [=1]

tağ Bk. **tağ**

t. 7b/07

[=1]

tākāt Ar. Bir şeyi yapabilme, başarabilme
gücü, güç, hâl, derman, kuvvet,
dayanma.

t. 66b/15

t. (şabr u tākāt kıl-) 50b/06

t. eyle- 3a/15, 37a/01, 47b/13

t.+ı tāk bol- Takati kesilmek,
tükenmek. 48b/10, 53a/01, 57b/10,
100b/15

t.+ım tāk bol- 67a/03

[=10]

taqdīr Ar. 1. Değer verme, beğenme,
değer biçme.

t. 50b/02, 67b/14

t. tart- 43b/11

t. yaz- 55a/01

2. Ezelde Allah'ın olmasını
istediği şeyler.

t.+ğa 69b/05

t.+ı bile (Teñri taqdīr) 64b/12

t.-ı Hudā 70b/06

[=7]

taķı Dahi, da/de.

t. 4a/05

t. (ve taķı) 78a/01

[=2]

taķıl- Bir engelle karşılaşmak, takılmak.

t.-dı 12b/14, 57b/13

[=2]

ayağı fāķa lāyķa taķıl- 12b/14

[=1]

taķrīr Ar. Sözle anlatma, anlatış.

t. 55a/01, 96b/05

t. (vaķt-ı taķrīr) 98a/03

t. eyle- 11b/02

t. kıl- 10a/06, 34a/06, 46a/04, 78a/03

[=8]

taķsīm Ar. Bölüştürme, pay etme,
parçalara ayırıp bölme.

t. (zarb-ı taķsīm) 70b/02

t. eyle- 73a/04

t. ét- 94a/06

t. kıl- 10a/13, 20b/03

[=5]

taķşīr Ar. Kusur işleme, kusur.

t. 55a/14

[=1]

tal- Donakalmak.

t.-ğan 76b/12

[=1]

talāk Ar. Boşanma, nikâhın sona ermesi.

t. (üç talāk kıl-) Bir kocanın
karısını boşadığını üç defa
söylemesiyle gerçekleşen kesin
talak. 6b/13

t. eyle- 7a/12, 8a/06

[=3]

talaş Kavga, münakaşa.

t. eyle- 29a/05, 94a/03

t. ile 29a/12

[=3]

talaş- Kavga etmek.

t.-ıp tur- (felek birle talaş-) 89b/02

[=1]

tal'at Ar. Yüz, çehre, güzel yüz.

t. 27b/01, 80b/12

t. (dıl-rubā-yı hūr-tal'at) 42a/13

[=3]

talaţţuf Ar. Nazik davranma, lütuf ve
incelikle muamele etme.

t. birle 16a/04

t.+dın 32a/06

t. kıl- 11b/07

[=3]

talazzuz Ar. Zevk alma, hazzetme,
hoşlanma.

t.+dın 32a/07, 91a/08

[=2]

ţaleb Ar. İsteme, dileme, arzu etme.

t. eyle- 43a/12, 78a/07, 99a/03

t. ét- 102a/09, 102b/05

t. kıl- 31b/12, 77b/04, 79a/04,
85a/06, 99a/14

2. Dilek, istek.

t. 4a/10, 88a/04

t.+ige 102b/05

t.+ide 64b/12

[=14]

ţaleb-kār Far. İsteyici, arzulu.

t.+ıģa 88b/04

[=1]

talh Far. Acı

t. (cān talh bol-) 7b/03

[=1]

ţalı' Ar. Doğan, tulû eden; baht, talih.

t. bol- 77a/08

t.+ıñ (nucūm-ı ţalı') 43a/07

- ṭ.+nı** 70a/14
[=3]
ṭālib Ar. İsteyen, talep eden.
ṭ. (ahl-ı ṭālib) 63a/11
ṭ. (maṭlūb ṭālib) 16b/04
ṭ. bol- 13a/02, 85b/12
ṭ. édi 21b/08, 79a/12
ṭ. érđi 70a/06, 86a/07, 89a/12
ṭ. érđi (maṭlūb ṭālib) 83a/06
ṭ.-ı farzand 70a/05
ṭ.-ı 'ış 27a/07
[=12]
ta'lim Ar. Öğrenme, öğretilme, ders verilme.
t. al- 58a/07, 71a/07
[=2]
ṭama' Ar. Aç gözlülük, tamah; çok beğenip istemek.
ṭ. ét- 83b/06
[=1]
tamalluḡ Ar. Dalkavukluk, yaltaklanma.
t. eyle- 10b/14
[=1]
tamām Ar. Bütün, eksiksiz, tam, tamam.
t. 15a/06, 81a/15, 100b/01, 102a/11
t. bol- 8b/02
t. ét- 81b/03
t.+ı 8a/12, 20b/11, 30b/12, 45a/04, 58b/09, 58b/15, 80a/03, 85a/02
t.-ı şurat 53a/01
t.+ıdın 93b/01
t.+ın 11b/04, 54b/08
t. ol- 23b/04, 32b/06, 90a/13
[=22]
tamannā Ar. Arzu, istek, temenni.
t. 93b/05
[=1]
tamashur Ar. Alaya alma, istihza etme.
t. kıl- 89b/08
[=1]
tamāşā Far. Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.
t. 76b/11
t. eyle- Seyretmek, bakmak. 6a/09, 15a/11, 22a/02, 30b/03, 42b/08, 76b/07, 80a/10, 81b/05, 84a/08, 87a/15, 100b/09
t. ét- 90a/07
t. ile 81a/05, 88b/12
t. kıl- Seyretmek, bakmak. 4b/05, 27a/14, 29a/05, 31b/02, 35a/07, 36b/06, 55a/02, 69b/01, 81a/09, 101b/14
t. kıldur- 82a/12
t.+nı 77a/06
[=27]
tamhīd Ar. Yayma, döşeme; düzeltme.
t.+i birle 42b/09
[=1]
tammat Ar. "Bitti, tamam oldu" anlamında kelime.
t. 102b/15
t. ol- 93a/15
[=2]
ta'mīr Ar. Onarma, onarım.
t. ét- 20b/01
[=1]
tamşīl Ar. Örnek söz.
t. 28a/09
t. (hikāyet-i bar-sabīl-ı tamşīl-ı Mışır) 4b/06
t. (hikāyet-i bar-sabīl-ı tamşīl-ı muşannıf) 4a/03
[=3]
tamuz- Damlatmak.
t.-dı 36a/05
[=1]
tan Far. Gövde, vücut, beden.
t. 50b/14, 59a/15, 69b/02, 71a/15
t. ber- 41a/10
t.+da 36a/02, 50b/07
t.+dın 48b/09
t.+dur 68b/02
t.+ıḡa 28b/14, 34b/09
t.+ı 5b/15, 22a/06, 38b/09, 48a/07, 63b/06, 73a/06, 100b/12, 101a/10
t.+ıdın 14b/14, 78b/07
t.+ım 65b/10
t.+ımda 35a/02
t.+ımnı 99b/02
t.+ını 40b/04, 71a/11
t.+ıñ 37a/04
t.+ıñ mayhānası 67a/05
t.+ıñnı 13b/14
t.+nı 102a/14
2. Cilt.
t. 37a/06
t.+ıdın (şavt u tan) 10b/03
[=33]
tanāsul Ar. Birbirinden doğarak üreme.

t. gavharı 40b/02
t. zumrası 40a/06
 [=2]
tanāvul Ar. Yeme, içme.
t. eyle- 74a/08
 [=1]
tanazzuh Ar. Eğlenmek için gezip
 dolaşma, gezinti.
t. eyle- 38b/02
 [=1]
tanbūr Ar. Klasik Türk müziğinin başlıca
 çalgılarından biri olan, yay veya
 mızrapla çalınan, uzun saplı, telli
 çalgı.
ṭ.+ını 28a/04
 [=1]
tanı- Tanımak, bilmek, anlamak.
 Krş. **tanu-**
t.-p 64b/09, 85a/12
 [=1]
tanu- Bk. **tanı-**
t.-dı 36a/01, 59b/03
 [=2]
tañ Güneş doğmadan önceki alaca
 karanlık, fecir.
t. at- Şafak sökmeye başlamak, gün
 ağarmak. 8a/11, 47b/12, 60a/03,
 64a/09, 66a/05, 81b/04
t.+ınıñ nasımı 80a/13
t.+nı 81b/06
t. tıǵı at- 68a/10
 [=9]
tañla Sabahleyin; yarın.
t. 59b/10, 87a/11
 [=2]
tap- Bulmak Krş. **taf-**
t.-adur 78b/09
t.-a' lmas érdiler 89b/13
t.-a' lmay 28b/01, 49b/13, 68a/01
t.-ar 13b/09, 37b/15, 81a/03,
 96a/09, 97b/07, 98b/08
t.-ay dép 92a/05
t.-ar érdi ki 90b/02
t.-ar sen 14b/03
t.-ay-dép 25a/15
t.-ğan 83b/08
t.-gay 38a/04
t.-gay 59a/06
t.-ıban 10b/11, 18b/11, 36a/08,
 85a/15

t.-ıñ 29b/14, 53b/03
t.-ıp 1b/05, 1b/07, 9b/14, 10b/07,
 15a/08, 19b/10, 26b/15, 30a/01,
 30a/09, 34b/08, 50a/08, 60a/13,
 61b/12, 62b/09, 68a/11, 73b/08,
 88a/12
t.-ıp ber- 83b/15
t.-ıp érdi 11a/06, 19a/01, 94a/10
t.-ıp érken 57b/03
t.-ıp kél- 46b/08
t.-ıp sen 99a/10
t.-ıpdur 37b/07, 46a/02, 57b/09,
 96a/11, 99b/06
t.-қан 1b/04, 8a/09, 8a/09, 27a/04
t.-қay 17a/07, 21b/09, 32b/06,
 93a/06
t.-madı 6a/07, 34a/14
t.-madılar 7a/05, 22b/01, 102a/09
t.-mas 41a/06, 73b/12, 73b/12
t.-mas édi 34b/13
t.-may 34b/06, 38a/07, 55a/15,
 61b/15
t.-mayın 72b/01
t.-sa 9a/06, 76a/11, 84a/03, 98a/03
t.-sam 56a/15
t.-sañ 53a/14
t.-sun 37a/06, 102b/13
t.-tı 1b/09, 6a/14, 9a/04, 11b/12,
 23b/05, 30b/03, 32a/07, 33a/15,
 35b/08, 36b/10, 37b/04, 37b/05,
 40b/01, 45a/05, 51b/06, 65a/08,
 69a/09, 71a/15, 81b/07, 82b/15,
 82b/15, 86b/12, 99a/13, 99b/04
t.-tılar 7a/09, 73a/03
t.-tım 18a/11
 [=110]
acr tap- 92a/05
ārām tap- 6a/07, 6a/14, 8a/09,
 15a/08, 32a/07, 61b/12, 61b/15,
 73b/12, 82b/15
badr tap- 46a/02, 62b/09
burūdat tap- 96a/09
cudālıǵ tap- 68a/11
cudālıq tap- 57b/09
dafāyın tap- 32b/06
davā tap- 38a/07
firāvān tap- 57b/03
ḥabar tap- 34b/13
ḥabarlar tap- 9a/06
ḥalāş tap- 86b/12

- ḥālāt tap-** 9b/14
ḥayr tap- 18a/11
istifāda tap- 18b/11, 25a/15, 37b/15, 97b/07
istihkām tap- 8a/09
itlāf tap- 35b/08
‘ilācın tap- 7a/05, 22b/01, 34a/14, 55a/15
qabūl tap- 21b/09
kām tap- 73b/12, 82b/15
qarār tap- 65a/08
qarārı tap- 73a/03
qarāra tap- 76a/11
kōñlini tap- 11b/12
qurb tap- 1b/05
qūt tap- 90b/02
ma’āsır tap- 1b/09
mansūh tap- 37b/07
mubaddal tap- 59a/06
mükedder tap- 23b/05
nacāt tap- 17a/07
nışāna tap- 53a/14
orın tap- 34b/06
rahāyī tap- 56a/15
şafā tap- 37a/06
şuhrat tap- 37b/05
tağayyur tap- 11a/06, 19b/10, 51b/06
tağyır tap- 37b/04, 38a/04
tārāc tap- 9a/04
ṭarāvat tap- 26b/15
tasvīd tap- 99b/04
ta’zīm tap- 30b/03
tekmīl tap- 99a/13
yol tap- 36b/10
zayn tap- 88a/12
[=64]
tapıl- Bulunmak.
t.-dı 53a/13
t.-ğay 28b/11, 36a/14, 53a/11, 90b/07
t.-mağay 11b/11
t.-mas 27b/14, 35b/03, 37a/01, 42b/01, 42b/05, 46a/14, 57a/11, 5b/12, 96b/10
t.-mas érđi 52b/03
t.-may 23a/08, 60b/11
t.-sa 68b/08, 88a/14
[=20]
davāsı tapıl- 42b/01, 53a/13, 60b/11
murādı tapıl- 90b/07
ta’bīr tapıl- 42b/05
[=5]
ṭapış Far. Öfke, heyecan, titreme, ürperme; çarpıntı.
ṭ.+dın 56b/14
[=1]
tapış- Buluşmak.
t.-dı 49b/06
t.-ıp 64b/13
[=2]
tapşur- Teslim etmek, vermek.
t.-dı 10b/06, 18b/01, 35a/03, 52a/12, 63b/15, 69a/10, 72a/07
t.-dılar 17b/01
t.-sa 17a/05
t.-ur men 46b/09
[=10]
taptur- Buldurmak.
t.-up 58b/08, 67a/12
[=2]
tasallı taptur- 67a/12
[=1]
tar Bk. **tarī**
t. (tāza u tar) 93b/08
[=1]
tār Far. Dokumada arış veya atkı denen iplik.
t. u pūd Atkı ve çözgü iplikleri, arış ve argaç. 52a/08
[=1]
ṭarab Ar. Sevinmekten gelen coşkunluk, sevinç ve şenlik.
ṭ. (mujda-ı ‘ış ü ṭarab kıl-) 31b/12
ṭ.+dın (‘ış ü ṭarab) çalıp söyleyerek eğlenme, yiyip içme. 70a/11
ṭ. eyle- 65b/06
ṭ.+nı (‘ış ṭarabını sür-) 70b/09
[=4]
tārāc Far. Yağma, talan, çapul.
t.-ı cān 31a/09
t. tap- 9a/04
[=2]
taraddud Ar. Kararsızlık; bir yere, birinin yanına gidip gelme, devam etme.
t. 73b/07
t. bile 34b/08
t. birle 43b/08, 88a/03, 88b/13

- t.+dın** 36b/10
t. eyle- 24a/05, 60a/10, 71a/02, 82b/06
t. ét- 102a/08
t. kıl- 30a/11, 36b/01 [=13]
taraf Bk. **teref**
t.+ğa (her taraf) 102a/12 [=1]
tarahhūm Ar. Merhamet etme, acıma.
t. 11b/06
t. bahrı 90b/12
t.+dın 3b/05
t. eyle- Merhamet etmek, acımak. 12a/02 [=4]
tarāna Far. Nağme, ezgi, ahenk, ses.
t. érür 2a/03
t. ur- 51a/15 [=2]
tarannum Ar. Kuş şakıma, ötme; güzel ve alçak sesle şarkı söyleme.
t. 37a/02, 50a/01 [=2]
tarāvat Ar. Tazelik, körpelik.
t. tap- 26b/15 [=1]
tarāzū Far. Bir kolun iki ucuna asılı iki kefedenden oluşan tartı, mizan.
t. 45a/11
t.+ğa sal- 46a/15, 50a/14 [=3]
tarık- Darılmak; zorluk hissetmek.
t.-sun 96a/04 [=1]
tarī Far. Taze. Krş. **tar**
t.-dek (gül-berg-i tarī) 6b/05
t. dék (gül-berg-i tarī) 41b/05 [=2]
tārīḥ Bir şeyin oluş zamanı, tarih.
t.+ni 99b/05 [=1]
tarīk Ar. Yol; takip edilen yol.
t. 44a/12
t.+i 49a/15 [=2]
tārīk Far. Karanlık.
t. 96a/01 [=1]
tarīkat Ar. Allah'a ulaşmak maksadıyla tutulan yol.
t. 2a/09
t. yolu 24b/08 [=2]
tarīkat-şī'ār Ar. tarikat ehli, tarikat sahibi.
t. 20b/10 [=1]
tart- 1. Çekmek.
t.-adur 42a/08
t.-adur sen 48b/13
t.-ar 3b/11
t.-ar édi 64a/14
t.-ar érđi 101a/05
t.-ıban 40a/14
t.-ıp 34a/11, 42a/01
t.-sa 29b/04
t.-san 18a/13
t.-tı 57a/08
t.-tılar 43a/05
 2. Katlanmak, yaşamak.
t.-ıp 42a/03, 66a/13, 68a/14
t.-kan 31a/08
t.-kay 27a/15
 3. Resmini yapmak, çizmek.
t.-ğıl 63b/11
t.-ıp 99a/05
t.-ıp koy- 76b/01
t.-tı 63b/13
 5. (Terazi, kantar vb. ölçme aletleriyle) bir şeyin ağırlığını bulmak, ölçmek.
t.-arlar 46a/15
t.-tılar 48a/05
 6. Çekip bırakarak sallamak.
t.-ıp 22b/10
 7. İsimlerle birlikte kullanılarak birleşik fiil yapan yardımcı fiil.
t.-mağan 43b/11 [=25]
ağān tart- 42a/01
āh tart- 101a/05
āh u fiğān tart- 64a/14
at başını tart- 22b/10
barābar tart- 46a/15, 48a/05
dart tart- 42a/03
ḥaṭ tart- 29b/04
kāğazga tart- 63b/11
kūlfetini tart- 68a/14
mīg tart- 3b/11

- mıhnat u dard tart-** 31a/08
nāla u zār tart- 42a/08
ranc u külfet tart- 66a/13
şūrat tart- 76b/01
taḳdīr tart- 43b/11
taşvīr tart- 99a/05
ün tart- 18a/13, 40a/14, 43a/05, 48b/13, 57a/08
 [=22]
barıp tart- 27a/15
 [=1]
tartıl- Çekilmek.
t.-dı 93b/05
 [=1]
tartīb Ar. Sıra, düzen.
t. ile 30a/05
t.+ı bile (hikmet tartībı) 26b/14
 [=2]
tarz Ar. Usul, yol.
ṭ. 43b/14
 [=1]
taşadduḳ Ar. Sadaka olarak verme, verilme.
t. 10b/14
t.+dur 33a/02, 58a/01
t. ét- 13a/06
 [=4]
tasallı Ar. Avutma; avuntu.
t. taptur- 67a/12
 [=1]
tasalluḡ Ar. Rahat vermeyecek, bıktıracak, sıkıntı verecek şekilde üstüne düşme, sataşma, musallat olma.
t. 96a/13
 [=1]
taşānīf Ar. Kitaplar, eserler.
t. u rasāyıl 23b/09
 [=1]
taşarruf Ar. Bir şeye sahip olma ve sahip olduğu şeyi istediği gibi kullanma yetkisi.
t. eyle- 70b/09, 73b/15
 [=2]
taşavvuf Ar. Tasavvuf.
t. (aşḫābu't-taşavvuf) Tasavvuf ehli 24b/10
 [=1]
taşavvur Ar. Düşünme, tahayyül etme, zihinde canlandırma, fikren kurma, plan.
t. eyle- 22b/01, 27b/05, 75b/08, 7b/14
t. kıl- 78b/08
t. sal- 32a/15
 [=6]
tasbīh Ar. Allah'ı takdis ve tenzih etme, Hakk'ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu dile getirme.
t. u tahlīl 74b/07
 [=1]
taşdı' Ar. Can sıkma, baş ağrıtmaya, rahatsız etme.
t. ber- 45a/09
 [=1]
taşdıḳ Ar. Doğrulama, onaylama.
t. eyle- 66b/03
t. kıl- 7b/14, 12a/15, 14a/01, 15b/09
 [=5]
taşfiya Ar. Arıtma, pak ve temiz duruma getirme, saflaştırma.
t.+sıdın 94a/14
 [=1]
taşḫīr Ar. Zapt ve istila etme, ele geçirme.
t. kıl- 20b/01
 [=1]
ta'sīr Ar. Etki.
t.+ıdın 77b/14
 [=1]
taşlīm Ar. Teslim, bırakma, verme.
t. ber- 80a/05
t. eyle- 33a/02
t. édi 34b/11
t. ét- (Bir şeyi) Verilmesi gereken yere vermek, bırakmak. 93a/12
t. kıl- 39a/08, 60a/01, 87b/10
 [=7]
taşnī' Ar. Yapmak, yakıştırmak; tasarlamak.
t. ét- 45a/09
 [=1]
tasvīd Ar. Karartma, karalama.
t. tap- 99b/04
 [=1]
taşvīr Ar. 1. Resim.
t. 43b/11, 102a/06
t. (ahl-ı taşvīr) Ressam 63b/05
t. ét- 67b/14
t.+ı 21a/08

2. Resmini yapma, resmi yapılma.
t. tart- 99a/05
t. yaz- 52a/09
 3. Bir şeyi resim gibi göz önüne gelecek şekilde ayrıntılarıyla anlatma.
t. ét- 98a/08
 [=8]
- taş I** Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde, taş.
t. 51a/05, 87b/09
t. (havādın taş u tofrağ yağ-) 82a/04
t. haṭ 14b/01
t. (uluğ taş) 14a/15
t. at- 59b/07
t. bağrı 55a/14
t.+ıdın 40b/15
t.+ığa (fağr taş) 12b/14
t.+nı su kıl- 48b/08
t. u kum 21b/01
t. ur- 39a/12, 40a/04, 57b/01, 102b/01
 [=15]
- taş II** Dış.
t. 50a/12
t.+ı (iç u taş) 76a/15
t.+ın (iç u taş) 23a/14
t.+ını (iç u taş) 58a/09
 [=4]
- taşkarı** Dışarı.
t.+da kal- 102a/06
 [=1]
- taşla-** Atmak, bırakmak, savurmak, çıkarmak.
t.-ban 87a/12
t.-dı 17b/04, 61a/06
t.-ğay 38b/12
t.-ñ 40b/13
t.-p 36b/09, 36b/10, 44b/15, 77a/05, 77a/05
 [=10]
aldığa taşla- 77a/05
 [=1]
- taşna** Far. Susamış.
t. 74b/15
 [=1]
- tat-** Tatmak, tadına bakmak.
- t.-kan** 102a/13
t.-sa 9a/13
 [=2]
- tavaccuh** Ar. Yönelme, ilgilenme.
t. kıl- İlgilenmek, yönelmek, iltifat etmek. 38b/02
 [=1]
- tavahhum** Ar. Kuruntuya, vehme kapılma, asılsız şüpheye düşme.
t.+dın 80b/08
 [=1]
- tavallud** Ar. Doğma, doğum, dünyaya gelme.
t. eyle- 6b/15
t.+ı birle 7a/01
 [=2]
- tavālud** Ar. Doğma, doğurma.
t. kıl- Doğurmak. 74a/12
 [=1]
- tavassuṭ** Ar. Araya girme, ara bulma; itidalli olma.
t. bol- 97b/04, 98b/05
t.+dur 97b/11, 98a/08
 [=4]
- tavāzu** Ar. Alçak gönüllülük, gösterişsiz olma, kibirli olmama.
t. 33a/15
t. birle 25b/01
t.+dın 11b/12, 55b/05
 [=4]
- ṭavf** Ar. Kutsal sayıp etrafını dolaşma.
ṭ. kıl- Kutsal sayarak etrafında dolaşmak. 56b/09
 [=1]
- ṭavr** Ar. Hâl, durum, davranış, tarz.
ṭ.+ı birle (öz ṭavrı) 50b/12
 [=1]
- tavsīṭ** Ortaya yerleştirme, araya koyma.
t. bol- 97a/08
 [=1]
- ṭāvus** (< Ar. ṭā'ūs) Tavus kuşu.
ṭ. 56a/06
 [=1]
- ṭay** Ar. Katetme, aşma, üzerinden geçme.
ṭ. eyle- Bir yeri atlarcasına aşmak. 69b/12
ṭ. kıl- 19a/10, 79a/06
 [=3]
- taya-** Dayamak.
t.-yıp 66a/02

[=1]
ṭāyīfa (< Ar. *ṭā'īfa*) Grup hâlindeki insan topluluğu, bölük, fırka, takım.
ṭ. 100a/12, 101b/13
ṭ. (ṭāyīfa-ı ḥafī) 12a/10
ṭ.+ḡa 20b/11
ṭ.+nı 5b/06
ṭ.+nıñ 101a/06
[=6]
ta'yīn Ar. Belli etme, ayırarak belirleme, belirli duruma getirme.
t. bol- 51b/14
t. eyle- 35b/13
t. kıl- 38b/03, 65a/12
[=4]
ṭāyır (< Ar. *ṭā'ir*) Uçan, uçucu.
ṭ. (rūḥ-ı ṭāyır) 26a/14
ṭ. ol- Uçmak. 84b/11
[=2]
ṭayrān Ar. Uçma.
ṭ. bol- Uçmak. 30a/12
[=1]
ṭayyār Ar. Uçan, uçucu.
ṭ. kıl- 20a/04
[=1]
tāza Far. Taze, körpe; genç.
t. érđi 32b/01
t.+sını (camāl-ı tāza) 78b/01
t.+sını (cısm-ı tāza) 101a/14
t. u tar 93b/08
[=4]
taẓallum Ar. Sızlanma, yakınma, şikâyet etme.
t. (āhl-ı taẓallum) 95b/04
t. ahlı 9b/14
[=2]
tazalzul Ar. Sarsılma, sallanma.
t. kıl- 22a/07
[=1]
taẓarru' Ar. Yalvarma, yakarma.
t. birle 48b/15
t.+dın 40a/13
t. ile 36b/03
[=3]
taza''um Ar. Hata, yanlışlık.
t. kılzumı Hata denizi. 58b/14
[=1]
tazavvuc Ar. Evlenme, zevce olarak alma.
t. 40b/02, 69a/09
t. 'aḡdı 8a/08

[=3]
ta'ẓīm Ar. Saygı gösterme, ululama, hürmet etme; başını eğerek selamlama.
t. kıl- 65b/03, 83b/09
t. tap- 30b/03
[=3]
tazvīc Ar. Evlendirme.
t. éđi 6b/08
[=1]
tazvīr Ar. Yalan dolan, yalan söyleme, ara bozuculuk.
t. 33a/08, 34a/11
t. (eşk-i tazvīr) 34a/06, 56a/03, 82a/10
t. (makr u tazvīr) 38a/08
t. (makr u tazvīr eyle-) 29b/14
t. eyle- 9b/10
t. u ḥıla eyle- 45b/07
[=9]
tāziyāna (< Far. *tāziyāna*) Kırbaç, kamçı.
t. ur- 58b/02
[=1]
taẓyīf Ar. Misafir olarak kabul etme, misafir olarak yiyecek, barınak veya koruma sağlama.
t. kıl- 56a/07
[=1]
te'kīd Ar. Sağlamaştırma, berkitme; bildirme.
t. eyle- 64a/06
[=1]
tebārek Ar. "Mübarek etsin" anlamında söz.
t. (tāc tebārek) 69a/01, 70b/05
[=2]
teberrük Ar. Mübarek sayma, uğur sayma.
t. koy- 54a/13
[=1]
tefekkr Ar. Düşünme.
t. 8a/10
t. birle 23b/13, 41a/02, 58a/10, 70b/03, 77a/02, 93b/11
t. eyle- 11a/06, 24b/03, 61a/12
t. kıl- 32a/15
[=11]
tek Far. Koşma, koşuşma.
t. eyle- Koşuşturmak. 43b/08
t. ü pū 46a/01, 68a/02

[=3]
tekebbür Ar. Kibirleşme, büyüklük taslama.
t. (lāf-ı tekebbür) 96b/13
 [=1]
tekeddür Ar. Kederleşme, üzülmeye.
t. ol- 51b/06
 [=1]
tekellüm Ar. Söyleme, konuşma.
t. 15b/10, 37a/02
t.+de 44b/02
t.+dîn 42a/15
t. eyle- 22b/03, 51b/12
t. ét- 67b/12
t. kıl- 41b/13, 95b/04
 [=9]
teklîf Ar. Teklif, yapması için birinden bir iş isteme.
t.-i kām 90b/04
t. kıl- 56a/07
 [=2]
tekmîl Ar. Kemale erdirmeye, bitirmeye; eksiksiz, bütün.
t. (ahl-ı tekmîl) 7a/05
t. tap- 99a/13
 [=2]
tekrâr Ar. Yeniden, bir daha.
t. ét- (Bir şeyi) Yeniden söylemek.
 49a/09, 58a/06
t. kıl- 24a/06
 [=3]
tekzîb Ar. Yalanlama.
t. bol- 9a/10
 [=1]
teñ Bk. **téñ**
t. eyle- 10b/06
 [=3]
teng Far. Dar.
t. (kabr-ı teng) 102a/04
 [=4]
tenke para.
t.+niñ (māl u tenke) 8a/04
 [=1]
Teñri Tanrı, yüce Allah. Krş. **Téñri**
T. 2a/15, 2b/05, 25a/11, 63a/05, 69b/05, 70b/13, 92a/04 102a/14
T. (kalām-ı Teñri) 73b/01
T.+dîn (Hak Teñri) 49b/01
T.+ğa 102b/06, 39b/08, 40b/06, 43a/02, 54a/14, 80b/08, 90a/04,

90b/06, 92a/03, 94b/11
T.+ni 17b/13, 90b/03
T.+ni hazır bil- 17b/07
T. ta'ālā 43a/07, 51a/03
T. taqdîrî bile 64b/12
 [=26]
ter Deriden sızan, kendine has kokulu, yapışkan, renksiz, tuzlu sıvı.
 Krş. **tér**
t. eyle- 65a/06
t. (közini ter eyle-) 57a/01
 [=2]
teref Ar. Ön, arka, sağ, sol, üst ve alt yanlardan her biri, cihet, yön, taraf.
 Krş. **taraf**
t. (her terref) 100b/09, 40a/15, 44a/07, 57a/15
t.+dîn (her terref) 27a/10, 76b/07, 89b/14
t.+ge 70a/03, 84b/11
t.+ge (bir terref) 48a/05, 51a/12, 53b/04, 84b/01
t.+ge (her terref) 28a/06, 29b/15, 30a/11, 56a/03, 82a/15, 87a/03
t.+ni (her terref) 90a/08
 [=20]
teri Deri, cilt.
t.+ge 78b/06
t.+sinde 96a/08
 [=2]
terk Ar. Bırakma, ayrılma.
t. kıl- Bırakmak, vazgeçmek, uzaklaşmak. 14b/08, 18b/10, 42b/07
 [=3]
taryā (< Far. *daryā*) Bk. **daryā**
t.+dîn 28a/01
 [=1]
teskîn Ar. Acı, öfke, heyecan vb. duyguları yatıştırma, dindirmeye çalışma, yatıştırma.
t. ber- 44b/13
 [=1]
tevekkül Ar. Herhangi bir işte elinden geleni yapıp daha sonrasını Allah'a bırakma, kadere razı olma.
t. 39b/04, 39b/06, 39b/07,
t. (cām-ı tevekkül) 39b/01
t. hıızırı 65a/07
t. ilbâsı 39b/12

t. eyle- 14b/09
t. ét- 49a/05
t. étegi 62a/15
t. kıl- 43a/02, 51a/03
t. ve rızâ étegi 39b/05
 [=12]
tezkiye Ar. Aklama, kusurlarından arıtıp
 temiz duruma getirme.
t.+sîdin érür (nafs tezkiyesi)
 94a/14
 [=1]
tég- Değmek, dokundurmak;
 erişmek, isabet etmek.
t.-di 9a/02, 53b/04, 68a/0
t.-eni 58b/06
t.-er 41a/05, 69b/05
t.-er bol- 53b/01
t.-ip 20a/14
t.-megey 26b/15, 63a/13
t.-mey 4b/03
 [=11]
āfat tég- 41a/05
hedefge tég- 53b/04
uyku tég- 68a/09
 [=3]
tégür- Değdirmek, ulaştırmak,
 dokundurmak.
t.-mey 68b/03
 [=1]
témürçi Demir satan, demir eşya yapan
 veya onaran kimse.
t. 94b/06
 [=1]
témürçilik Demiri işleyip ondan çeşitli
 şeyler yapma sanatı, demircilik.
t. 94b/08
 [=1]
téñ Denk, eşit, aynı. Krş. **teñ**
t. 96a/03
t. (yer bile téñ ét-) 97a/14
t. (yer bilen téñ kıl-) Yerle bir
 etmek, yere sermek. 12b/09,
 51a/06
t. bol- 98a/13
t. érdi 100a/11
t. ét- 62a/14
 [=7]
Téñri Krş. **Teñri**
T. 49a/15
 [=1]

tér Bk. **ter**
t.+ni saç- 100b/08
 [=1]
tér- Toplamak, dermek.
t.-di 81a/02
t.-ür érdi 32b/09
 [=2]
téş- Deşmek, delmek.
t.-iben 35a/15
 [=1]
téve Geviş getiren memelilerden, boynu
 uzun, sırtında bir veya iki hörgücü
 olan, yük taşımakta kullanılan
 hayvan (*Camelus*), deve.
t. 8b/14, 50a/04
t. (kuzı u téve) 80a/14
t. u koy 26b/03
 [=4]
tıfıl Bk. **tıfl**
tı.+iñdın 42a/11
 [=1]
tıfl Ar. Küçük çocuk.
tı.+nı 94a/03, 94a/06
tı. rûhı 71a/15
 [=3]
tılsımān Ar. Büyüler, sihirler.
tı. 6b/07
 [=1]
tıllā (< Ar. *ṭilā* ') Altın, kırmızı altın.
tı. bilen 45b/13
tı. saç- 86a/06
tı.-yı mezkūr 31b/14
 [=3]
tılsım Ar. Sihir, büyü; muska.
tı.+ın 37b/14
 [=1]
tınāb Ar. Kazığa bağlanan çadır ipi.
tı.-ı guşsa 66a/10
 [=1]
tıñla- Dinlemek, kulak vermek.
t.-dılar 68b/01
 [=1]
tırnağ Tırnak.
t. birle 46b/07
t.+ı birlen 24a/01
t. ile 71b/04
 [=3]
ticārat (< Ar. *ticārat*) Kazanç elde etmek
 için yapılan mal ve ürün alım
 satımı, alış veriş.

- t.** 87a/13
t.+dın 90a/07
t. ahlı 9a/03, 87a/11
t. kıl- 87b/11
 [=5]
tığ Far. Kılıç.
t. 91b/01, 91b/01
t. bilen (ğazab-ı tığ) 21b/11
t. eyle- 3b/11
t. ile 56b/01, 59b/09, 65b/09, 94a/06
t.+ı birle 60b/10
t.+ı (tañ tığ at-) 68a/10
t.-ı burrān 16b/13, 81b/09
t.+ıdın (ışık tığı) 50b/04
t.+ığa 12a/12
t.+nıñ 12a/08
 [=15]
tik- Dikmek; sokmak, batırmak.
t.-ip 47a/04
t.-tim 93b/07
 [=2]
til Ağız boşluğunda bulunan, tatmaya, yutkunmaya, konuşmaya yarayan organ, dil; söz.
t. bile 55a/01
t.+idin 11a/10, 73b/01, 78a/03, 83a/10
t.+idin (şeker til) 48b/01
t.+ige 57b/01
t.+imni 66b/01
t.+in 7b/04, 34a/11
t.+ini tişle- 28b/02
t.+iñ 93a/02
t.+iñe 34a/10
t.+ler 2a/03
 [=13]
tilsiz Sessiz, susmuş, garip.
t.+ni 85a/09
 [=1]
til- Dilmek, dilim dilim kesmek, dilimlemek.
t.-sem 17a/06
 [=1]
bağrını til- 17a/06
 [=1]
tile- Dilemek, istemek.
t.-gen 20b/13
t.-p 67b/05
t.-r 102b/08, 77b/03, 90b/06
t.-r men 36b/14
t.-r mü 28a/02
t.-rğa 15b/03
t.-señ 29b/02
t.-ylük 72a/10
 [=10]
ıstı'ānat tile- Yardım istemek.
 102b/08
 [=2]
tilhık Dilli.
t. (rumhı tillık) 12a/06
t. (yaman tillık) 21a/09
 [=2]
tin- Avunmak, dinmek, teskin olmak, yatışmak.
t.-di 22b/14, 34b/05, 51a/10
 [=3]
köñli tin- 22b/14, 51a/10
közi tin- 34b/05
 [=3]
tindür- Sakinleştirmek yatıştırmak, avutmak, dindirmek.
t.- ! 55a/07
t.-üben 60a/14
 [=2]
tır Far. Ok.
t. 29b/14, 82a/01
t.-i kenāre 82b/04
t.+ni 30a/04
 [=4]
tıra Far. Bulanık, kara.
t. 95b/09
t. (köñül mir'atı tıra bol-) 10b/15
t. kıl- 6b/01
 [=3]
tirgüz- Diriltmek.
t.-güçi sen 17b/10
t.-ür sen 25b/09
 [=2]
tirik Diri, canlı.
t. bol- 35b/14
t.+dür 41b/11
t. sen 72a/13
 [=3]
tirikley Canlı, diri.
t. 93a/13
 [=1]
tiriklik Dirilik, sağ olmaklık, canlılık.
t. 37a/08, 62b/14, 91a/09
t.+de 85b/08
t.+din 5b/13

- t. gülşeni** 44b/07
[=6]
- tiril-** Dirilmek, canlanmak.
t.-di 17b/13, 21a/02, 26a/15, 102a/04
t.-mağı 24b/06
[=5]
- tiryāk** Ar. Afyon.
t. 43b/10
[=1]
- tiş** Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri.
t. 97b/06
t.+i 71a/01, 76a/04
t.+lerığa 8a/10
t.+niñ dalâyılı 97b/05
[=5]
- tişle-** Dişlerini geçirip ısırarak, dişlemek.
t.-di 23a/12, 28b/02, 41a/08
[=3]
kolını tişle- 41a/08
labını tişle- 23a/12
tilini tişle- 28b/02
[=3]
- titre-** Titremek.
t.-di 56b/09, 9a/02
t.-r 3b/10, 79b/10
[=4]
vucūdı titre- 56b/09
[=1]
- tiz** Bacakta uylukla baldırın birleştiği oynak kısım, diz.
t.+ığa 43a/06
t.+i 73a/05
[=2]
- tiz I** Far. Çabuk, seri, tez. Krş. **tez**
t. 14b/12, 56b/05
t. eyle- 47a/03
t. kıl- 20a/12
[=4]
- tiz II** Far. Keskin.
t. 97a/05
t. (nazar tiz bol-) 97a/02
[=2]
- tizī** Keskinlik, keskin. (?)
t.-ki 96a/03
[=1]
- tiz-raftār** Far. Çabuk yürüyüşlü.
t. 50a/04
- [=1]
- tizgin** Gemin uçlarına bağlanarak hayvanı idare etmeye yarayan kayış, dizgin.
t.+i 66a/01
t.+in 61a/01
t.+ini 61a/02
[=3]
- tofrağ** Bk. **tofrağ**
t. 20a/09, 49a/14
t. (havādın taş u tofrağ yağ-) 82a/04
t. saç- 102a/15
t. sal- 91a/14
[=5]
- tofrağ** Toprak. Krş. **tofrağ**
t. 8b/12, 101a/10
t. (kara tofrağ ét-) 60b/13
t.+ğa 57b/13
t.+ı (tofrağı) 30b/10
t.+ı (ayağ tofrağı) 85b/09
t.+ığa (tofrağığa) 57b/15
t.+ka bat- 22a/06
t.+ka (lāy u tofrağka bat-) 58a/15
t.+ını (tofrağını) 102a/12
t. u lāy 62b/06
t. yañlığ 12a/11
[=12]
- toğrı** Bir ucundan öbür ucuna kadar yönü değişmeyen, aynı doğrultuda devam eden, müstakim, eğri ve çarpık karşıtı.
t. (éğri u toğrı) 84b/02
[=1]
- toğrılığ** Dürüstlük, doğruluk, gerçeklik, sıdk, doğru olma durumu.
t.+dın 96b/09
t.+dın kaç- 65b/11
[=2]
- toķu-** Bir tezgahda atkı ve çözgü ipliklerini birbiri arasından geçirip sıkıştırmak suretiyle kumaş, halı, bez vb. meydana getirmek.
t.-pdur 53a/10
t.-r érđi 52a/07
[=2]
- toķuz** Sekizden sonra, ondan önce gelen sayının adı, dokuz.
t. eflāk 2b/03
t. çarķ 33b/08

[=2]
tol- 1. Dolu duruma gelmek, kaplamak.
t.-sa 17a/11
t.-uban 73a/14, 78b/12
 2. *mec.* (Bir duygu insanın içini, gönlünü) Kaplamak, sarmak.
t.-dı 10a/07
 [=4]
kerāna tol- 73a/14
közige yaş tol- 78b/12
yüregi tol- 10a/07
 [=3]
tola Dolu, çok.
t. 30b/13
 [=1]
toldur- Doldurmak, dolmasını sağlamak.
t.-up 43a/10
 [=1]
tolğan- Dolanmak, dolaşmak.
t.-ıp men 50a/03
 [=1]
tolun ay Ay'ın tam bir daire olarak dolgun, parlak görüldüğü evre, ayın on dördü, bedir.
t. 6b/03
t. birle 77b/08
t. dék 46a/02
 [=3]
ton Elbise, don, kıyafet.
t. 75b/11
t. al- 77a/04
t.+ı dék (hıcrān tonı) 99b/04
t.+ı kaḫ- 32b/09
t.+nı kaḫ- 29b/07
t.+nı keydür- 38b/09
 [=6]
top Gülle veya şarapnel atan büyük ateşli silah, top.
t.+nı 19a/06
 [=1]
tor 1. Tuzak, ağ.
t.-ı zulmat 61b/05
 2. Sık gözlü balık ağı.
t.+ını sal- 83a/14
 [=2]
toy Düğün, ziyafet, toy.
t. (mātam u toy) 35b/06
t. asbābı 15a/09, 77b/05
t. bile 100a/12
t. eyle- 26b/03

[=5]
toy- 1. Tok hâle gelmek, isteği kalmayınca kadar yemek.
t.-dı 32b/10
t.-ğan 84b/07
t.-may 87a/03
 2. (Bir şeye, bir kimseye) doymak.
t.-mas érdi 51b/02
 [=4]
toydur- Doyurmak, tok hâle getirmek, beslemek.
t.-dı 7b/02
t.-up 8a/04
 [=2]
şîrîn cānıdın toyur- 7b/02
 [=1]
tök- 1. Akıtmak, dökmek.
t.-geniñni 67a/06
t.-er érdi 53a/02
t.-erğa 62b/14
t.-se 64a/03
t.-ti 41a/09
t.-üp 36a/03, 60a/15, 71b/03, 91a/05
 2. Saçmak, ortaya atmak.
t.-me 5a/08
t.-ti 90a/01
t.-üp 14b/13, 48b/01
 3. *mec.* (para vb.ni) sarfetmek, çok harcamak.
t.-ti 15a/15, 23a/09
t.-üp 88b/05
 4. Açığa vurmak, anlatmak, söylemek.
t.-üp 47b/04, 54b/09
 5. Yığmak.
t.-ti 14b/10
 [=19]
dırham birle dīnār tök- 88b/05
dırham tök- 90a/01
durr u gavhar tök- 23a/09
közidin eşk tök- 91a/05
közidin eşk jāla tök- 53a/02
közidin jāla tök- 41a/09, 64a/03
kan tök- 62b/14
közidin yaş tök- 36a/03
leşker tök- 14b/10
söz tök- 47b/04
yaş tök- 60a/15, 71b/03

zahr t k- 14b/13, 48b/01
[=15]
t k l- D k lmek; sa ılmak; sarfedilme.
t.-gey 29b/08
t.-mey 8a/05
[=2]
t rt D rt,   ten sonra, be ten  nce
gelen sayının adı.
t. 2a/04, 29a/03, 29b/15, 38b/06,
48a/09, 50a/04, 50a/05, 76a/13
t. a    29a/05, 29a/09, 32a/09,
34a/04, 36a/10
t. d v r 3a/05
t.  ad 72b/15
t.+idin 30a/03
t. k  e 6a/02
t.  and k 48a/08, 50a/06
[=19]
t rt n i D rd nc .
t. 86b/06
t. felek 18a/03
t. g l  en 26b/09, 26b/10
[=4]
t  ek D  ek, yatak.
t.+de (zerr n t  ek) 82b/13
t.+ni (zerr n t  ek) 11a/08
[=2]
tucc r Ar. Ticaretle u ra an kimse, tacir.
t. (ahl-ı tucc r) 89a/14, 89b/06
[=2]
tufayl  Ar. Dalkavuk; sonradan eklenen,
sı ıntı.
t. 2b/06
[=1]
tu  H k mdarlara verilen  an ve   hret
alameti.
t. u  alam 19a/04
[=1]
tu - 1. (G ne , ay, yıldızlar) Ufuktan
y kselerek g k y z nde
y kselmek.
t.-d  61a/12
2. Doğmak, dünyaya gelmek.
t.-up  rdi 71a/03
[=2]
 ara k n tu - 61a/12
[=1]
 u   n Ar. Azgınlık, serkeşlik.
 .+lar (ahl-ı  u   n) Azgın
kimseler, isyankarlar. 2b/13

[=1]
tu fa Ar. Hediye; hoşa giden (güzel şey).
t.+d n 4b/15, 63b/01
[=2]
tul Dul.
t. (b ve u tul) 40b/09
[=1]
  l Ar. Uzunluk.
 .-ı amal Sonu gelmez istek. 21a/08
 . (b r k ile   l bol-) 98a/06
[=2]
  l  Ar. (Gök cisimleri i in) Doğma,
doğuş.
 . eyle- Do mak. 59b/08, 68a/10
[=1]
  m r Ar. Tomar, muska, d r lm  
nesne.
 . (c n a   m r eyle-) 89a/10
 .+ı 54a/05
 .-ı can n 26b/13
[=3]
tund-   Far. Sert huylu, huysuz.
t.  r r 96b/08
[=1]
tur- 1. Hareketsiz kalmak.
t.- ! 56b/06
t.-d  35a/08, 43a/04, 64a/13, 74b/02
t.- up 43b/15
t.-ma ay 28a/11
t.-megan 59a/10
t.-sa 79b/11
t.-up  rdi 58a/10
2. Dikilmek, ayakta beklemek.
t.-d  52a/15
t.-d lar 7a/13
t.-genler 29a/14
t.-up  rdi 17b/06
t.-updur 61a/01
3. Kalkmak, aya a kalkmak,
harekete geçmek.
t.-d  27b/10, 54b/02, 60b/13,
71a/14, 91b/15
4. Kalmak, ik met etmek.
t.-ar a 14a/10
t.- an 53a/11
t.-sa  79a/15
5. Bir yerde olmak, bir yerde
bulunmak.
t.- an 54b/06, 89b/13
6....Etkisi bırakmak, ...gibi

görünmek.
t.-up 41b/05
t.-updur 16b/11
 7. Şu veya bu durumda olmak.
t.-ğanımğa 57a/09
 8. Yardımcı fiil olarak kullanılır.
t.-dı 50b/01
 9. İsimleri yüklem yapar.
t.-ur 95a/10
t.-ur (durur) 5b/02, 5b/03, 5b/04, 31b/10, 39b/10, 69b/06, 95b/15, 96a/07
 10. Süreklilik işlevinde tasvirî ve yarı tasvirî fiiller yapar.
t.-ar tursam 63a/12
t.-dı (iber tur-) 60a/01
t.-e dursın (köre dursın) 63a/12
t.-ıp turdı 46a/11
t.-ıp turdum 65b/15
t.-ıp turup 76b/12
t.-ıp turup-miz 63a/04, 63a/04
t.-ıp turup érdi 89b/02
t.-p turupdur 87b/03
t.-up turmağ 37a/13
 [=49]
éşikde tur- 7a/13
hüş-yâr tur- 91b/15
muğâbıl tur- 43a/04
va' dasıda tur- 50b/01
 [=4]
bakıp tur- 46a/11, 63a/04, 76b/12
barıp tur- 65b/15
bolup tur- 37a/13
çıkar tur- 63a/12
eylep tur- 87b/03
iber tur- 60a/01
köre tur- 63a/12
talaşıp tur- 89b/02
yakıp tur- 63a/04
 [=11]
turfalğ Gariplik, tuhafılık; yenilik.
t.+dın 40b/10
 [=1]
turgun Kıpırtısız, sakin, hareketsiz, hareketi az.
t.+ı 79b/15
 [=1]
turuş Durma, duruş.
t.+ı (yürüş turuş) 100b/01

[=1]
turuş-rû Far. Ekşi yüzölçü, suratsız.
t. 21a/09
 [=1]
tüşa Far. Azık, ölmeyecek kadar yiyecek.
t. eyle- 12b/15
t.+sı 71a/09
 [=1]
tut- 1. Elde bulundurmak, elle kavramak, elle yakalamak, eline almak.
t.-ar bol- 38b/12
t.-ar men 71b/10
t.-genim 66b/02
t.-kurmayın 33a/01
t.-tı 17a/14, 22a/12, 31a/02, 79a/08
t.-uban 29b/07, 60a/13, 82a/13, 84a/14
t.-up 4b/03, 14b/13, 17b/02, 26a/10, 41b/10, 60b/03, 75a/08, 82a/14, 82b/08, 85a/13
 2....Olarak görmek, kabul etmek değerlendirmek, saymak.
t.-ğay 33a/05
t.-kaylar kim 12b/01
t.-uban 40a/09
t.-up 12a/11, 90a/11
t.-up men 16a/07
 3. (Yol vb. kelimelerle) Takip etmek, izlemek.
t.-tı 52b/08
t.-tılar 9a/12, 51a/12
t.-uban 71b/06
t.-up 33a/08
 4. İkram etmek, sunmak.
t.-ğıl 26a/12, 26a/12
t.-tı 66a/08, 79a/08
t.-uban 62a/01
 5. Yakalamak, ele geçirmek.
t.-genlerni 25b/02
t.-up 37b/09, 84b/05, 84b/05
t.-up al- 64b/08
 6. Üstünde bulunduğu yeri kaplamak, işgal etmek; doldurmak, etrafı kaplamak.
t.-kan 8b/07, 8b/07
t.-tı 40a/15
 7. (Bir duygu veya durum) sarmak, kaplamak.
t.-tı 54b/08, 102a/11
 8. Yardımcı fiil olarak kullanılır.

- t.-ar mu** 70a/15
t.-ma 42b/02
t.-madı 88a/07
t.-sun 43a/08
t.-tı 71b/03
t.-tılar 33b/04
t.-up 19b/07, 28b/02, 47a/07, 58b/14, 59a/14, 89a/11, 92b/07
 [=61]
 ‘**ālamnı tut-** 8b/07
amān tut- 43a/08
cām tut- 26a/12, 62a/01
élgidin tut- 26a/10, 60a/13, 84a/14
élgini tut- 22a/12, 41b/10, 66b/02
étek tut- 71b/10
gūş tut- 28b/02, 33b/04, 58b/14, 88a/07
hār tut- 12a/11, 90a/11
hayret tut- 102a/11
hurmatını tut- 19b/07
hurmatıñnı tut- 92b/07
kāse tut- 26a/12
kolıdın tut- 17a/14, 17b/02, 75a/08
köz tut- 42b/02
lerze tut- 54b/08
mar‘ī tut- 12b/01
maskan tut- 70a/15
mātam tut- 47a/07, 71b/03
may tut- 66a/08
miskīn tut- 59a/14
mu‘azzam tut- 33a/05
muḥkem tut- 82a/14
rāh tut 51a/12
sīḥ tut- 40a/09
yakasıdın tut- 29b/07
yas tut- 89a/11
yol tut- 9a/12, 33a/08
 [=40]
tutaş- Tutuşmak, ateş almak, yanmak.
t.-ıp 17b/03
t.-gen 96b/13
t.-tı 22a/09, 33b/11, 48b/11, 52b/13
 [=7]
ayağıdın başığa ot tutaş- 17b/03, 33b/11
başdın ayağ ot tutaş- 48b/11
ot tutaş- 52b/13
 [=4]
tūṭī Far. Dudu, papağan türünden olup duyduğu sesleri taklit eden bir kuş.
ṭ. dék 37a/02
ṭ.-ı cān 25b/05
ṭ.-ı güftār 44b/02
ṭ.+sı (cān tūṭısı) 5b/07
ṭ. yañlıg 15b/11, 81a/11
 [=6]
tutkun Tutsak, esir.
t. érür 53a/09
t. kıl- 41b/15
 [=2]
tutul- 1. Sunulmak, arz edilmek.
t.-dı 13a/09
 2. Yakalanmak, ele geçirilmek, esir düşmek.
t.-dum 61a/13
t.ğan 68b/14
 [=3]
tūṭyā (< Ar. *tūtyā*) Sürme taşının göze sürülen tozu, tutya.
ṭ.+dur 85b/09
 [=1]
tuvān-ger Far. Zengin, paralı, kudretli (kimse).
t. 15b/01
t.+ler 15a/11
 [=2]
tuvānā Far. Güçlü, kudretli, dinç.
t. 1b/05, 97a/06
 [=2]
tuy- Duymak, işitmek.
t.-genini 24a/07
 [=1]
tuyak Toynak, hayvan tırnağı.
t.+ı (tuyağı) 47a/04
 [=1]
tuz Tuz.
t. ḥaḳla- 88b/09, 91a/07
t. ḥaḳlamaḳlıg 93a/03
t.+ını 93a/03
 [=4]
tuzağ Birini veya bir topluluğu güç duruma düşürmek için kurulan düzen, tuzak.
t.+ı (band u tuzağ bol-) 7b/01
t.+ıga 61b/01
t.+ımga 49a/04
t.+nı (band u tuzağ) 66a/12
 [=4]
tügün Düğüm.

t.+i 7b/09
[=1]
tüken- Tükenmek, bitmek.
t.-idin 101b/02
[=1]
paymāna-ı ‘umr tüken- 101b/02
[=1]
tülkü Tilki.
t. 54b/08
t. (kırı tülkü) 54b/11
[=2]
tün Gece.
t. 10a/12, 55b/10
t. (bir tün) 6b/02, 16b/05, 27a/13, 3b/04, 65b/14, 71a/03
t. (bu tün) 10a/01, 18a/11, 37b/07
t. (her tün) 9b/10, 16b/03, 34b/01
t. (kara tün) 6b/01, 8a/01, 15a/02
t. (oşal tün) 34a/12, 37b/04
t. (ul tün) 57a/05, 60b/12, 68a/11
t. (yarım tün) 68a/08
t. aḥşam 8b/10
t.+de 13a/01, 64b/10
t.+de (bir tün) 25a/06
t.+de (bu tün) 37b/02
t.+de (yarım tün) 60a/10
t. érđi (yarım tün) 89b/10
t.+ğı 18a/09
t.+i 36b/11
t. kün 48b/02
t.-kün 38a/01, 99a/15
t. ü kün Gece gündüz. 9a/01, 9a/14, 16a/05, 16a/14, 18b/13, 19a/01, 21b/06, 41a/14, 42a/03
t. yarımı 50a/08
t. yarımının keç 58a/03
[=46]
türlüg Çeşitli, türlü.
t. 4a/07, 32b/10
[=2]
tüş- 1. Bulunduğu yerden ayrılıp yukarıdan aşağıya doğru inmek, sukut etmek; sarkmak.
t.-er érđi 83a/04
t.-ey-dep 47a/02
t.-gil 58b/01
t.-ti 19b/11, 30b/04, 64a/13, 74a/04, 84a/12, 84b/05, 100b/04
t.-tiler 61b/06
t.-üben 70a/09

t.-üp 22b/14, 33a/14, 35a/09, 45a/15, 55b/03, 57a/06, 78b/15, 82a/05
2. Uğramak, düşer olmak.
t.-ğay-mu 40b/15
t.-güsi 70b/07
t.-gen kibi 84b/01
t.-geni 57a/02
t.-gey 17a/01
t.-ti 9b/04, 34b/14, 79b/02, 79b/02, 101a/15
t.-üp 4a/06
t.-üp érđi 6b/06
3. Kapılmak, ...içinde bulunmak, kendini kaptırmak, kaplamak.
t.-geni 58b/08
t.-ti 8b/12, 33b/10, 84a/01, 92b/08, 101a/01
t.-üp 6a/08, 7b/03, 22b/05
t.-üp érđi 9b/02
4. Denk gelmek, rastlamak, tesadüf etmek.
t.-se 87b/14
t.-ti 22a/03, 26a/04, 29a/02, 35a/06, 50b/03, 81a/05
t.-üp éđi 54a/12
5. Dinlenmek için durmak, konaklamak.
t.-edür men 89b/07
t.-er éđi 100a/09
t.-er érđi 101b/05
t.-mağ 89b/05
t.-ti 89b/03, 101b/06
t.-üp 48a/14
6. (Göz) İlişmek, takılmak, görmek.
t.-ti 22a/05, 25a/07, 52b/12, 77a/07, 100b/12, 101b/15
7. (Zorlayıcı bir sebeple) Başını alıp gitmeye koyulmak, kendini -e atmak, hareket etmek.
t.-di 15a/03
t.-dük 9a/01
t.-ti 10b/11, 18b/11, 54b/14, 55b/04, 72b/08
t.-üp 25a/15, 64b/15, 72b/01
8. Uygun gelmek, uygun bulmak.
t.-ti 61b/13
t.-üben 42b/12

t.-üp 4a/02, 23b/15, 75b/15

9. Ulaşmak, varmak.

t.-ti 13a/01, 31b/08, 82a/08, 90a/07

t.-tiler 43b/07

t.-üp 55a/05

10. Payına isabet etmek.

t.-gen 40b/14

t.-üpdür 15b/07

11. Yardımcı fiil olarak kullanılır.

t.-gey 7a/06, 70b/06, 72a/12

t.-ti 66b/14, 75a/05, 62b/08, 89b/12, 102a/11

t.-üp 37b/06

[=94]

aldığa tüş- 62b/08

arağa fırāk tüş- 70b/06

atdın tüş- 22b/14, 33a/14, 47a/02, 57a/06

āvāza tüş- 37b/06

bağrığa dāğ tüş- 4a/06

bayt tüş- 89b/12

ğayret tüş- 102a/11

güzār tüş- 22a/03, 29a/02, 26a/04, 35a/06, 50b/03, 54a/12, 81a/05, 87b/14

haṭā yolğa tüş- 58b/08

havādın tüş- 82a/5

könlige vahm tüş- 92b/08

könlige nār-ı hıcrān tüş- 34b/14

közi tüş- 22a/05, 25a/07, 52b/12, 77a/07, 100b/12, 101b/15

ma'kül tüş- 4a/02, 42b/12, 61b/13, 75b/15

muḥkem tüş- 23b/15

ortasığa fırāk tüş- 72a/12

ot tüş- 22b/05, 33b/10

suāla tüş- 75a/05

vabāla tüş- 7a/06

yolğa tüş- 9a/01, 10b/11, 15a/03, 25a/15, 54b/14, 55b/04, 72b/01, 72b/08

yolğa tüş- 18b/11

zalāzıl tüş- 66b/14

zūd tüş- 61b/06

[=49]

alıp tüş- 84b/05

çıkp tüş- 89b/05

uçup tüş- 30b/04, 74a/04, 84a/12

[=5]

tüş Düş, rüya.

t.+ide 45a/05, 49a/09, 7a/15

t.+üm mü 80b/07

t.+ümde 67b/06

[=5]

tüşür- 1. İndirmek.

t.-di 55a/11, 89b/09

t.-se 88a/10

2. Oturtmak, indirmek.

t.-di 4a/07, 50a/09

t.-üp 100b/02

[=6]

yük tüşür- 88a/10, 89b/09

[=2]

tütün Duman.

t. 33b/09

t. al- 19a/07

[=2]

tüz Engebesiz olan yer, düzlük, ova.

t.+ni (tağ u tüz) 79b/05

[=1]

tüz- 1. Düzmek, düzenlemek, tertip etmek.

t.-di 79a/04, 90a/10

t.-diler 55a/08

t.-üben 83a/12, 96a/02

t.-üp 21b/05, 39a/14

2. Düzeltmek.

t.-di 82b/09

[=8]

'alāmat tüz- 96a/02

asbāb tüz- 79a/04

bazm tüz- 21b/05, 39a/14, 55a/08

maclıs tüz- 90a/10

taht-ı ma'dalatnı tüz- 83a/12

[=7]

tüze- Düzmek, düzenlemek.

t.-p 51a/15

[=1]

U

u Bk. **ve**

[=1]

ucra Ar. Ücret.

u. 32b/08

[=1]

uç Bir şeyin baş veya son noktası, kenarı, uç.

u.+ığa 80a/15

u.+ını 49a/11

[=2]

uç- 1. (Kuş) Havada yol almak, havada gitmek.

u.-ar kuş 61a/08

u.-arge 100b/14

u.-ğan 67a/14

u.-tı 84a/14

u.-uban 16b/07

u.-updur 64a/11

u.-up kon- 6b/15

u.-up tüş- 74a/04, 84a/12

2. Uçak vb. araçlar özel mekanizma ile yerden yükselmek, havada yol almak.

u.-kay 29b/10

u.-uban 30a/14, 39a/14

u.-up 30b/01

u.-up tüş- 30b/04

3. Ölmek, ruh ölümden sonra göğe yükselmek.

u.-arga 36a/02

u.-up kêt- 82a/15

4. Sinirlenmek, aklı başından gitmek.

u.-tı 91b/03

5. Kaybolmak, yok olmak.

u.-gen kuş 34b/09

[=18]

hüş başıdın uç- 91b/03

havağa uç- 29b/10

[=2]

uçra- Rastlamak, karşılaşmak, tesadüf etmek.

u.-p 101b/06

[=1]

uçur- Öldürmek; uçurmak.

u.-dı 14b/14, 20a/15

u.-up 34a/01

[=3]

‘ūd Ar. Klasik Türk müziği araçlarından, iri karınlı, kırıklı, mızrapla çalınan bir çalgı.

‘ū. u arğanūn 100a/13

[=1]

uħla- Uyumak, uykuya dalmak.

u.-sun 60b/14

[=1]

‘uħbā Ar. Ahiret, öbür dünya.

‘u. 89a/05

‘u. (dunyā u ‘uħba) 89a/04

[=2]

‘uħda Ar. İçeride dert olan şey; çözülmesi zor mesele.

‘u. 23b/15

‘u.+nıñ 90b/07

[=2]

‘uħbat Ar. Eziyet, işkence.

u. birle 64b/09

[=1]

ul 1. (Zamir) O.

u. 1b/10, 1b/10, 2a/09, 2a/14, 3a/03, 3b/09, 3b/09, 4b/10, 4b/10, 6a/04, 6a/12, 6b/05, 6b/08, 6b/13, 6b/13, 7b/08, 8b/06, 8b/06, 8b/09, 10a/04, 10a/10, 10b/01, 11b/14, 13a/10, 13b/01, 14b/09, 17a/03, 20a/01, 20a/02, 20a/02, 21b/02, 21b/08, 22b/10, 23a/01, 24b/12, 24b/12, 25b/07, 27b/05, 28a/02, 28a/03, 30b/09, 31b/14, 32a/04, 32b/09, 33a/10, 34a/04, 34a/15, 34a/15, 34b/13, 35a/12, 35a/13, 35a/13, 35b/09, 36b/07, 37b/08, 37b/15, 38a/11, 38a/11, 40a/10, 40a/10, 41a/10, 41b/04, 41b/04, 42a/01, 42a/04, 42a/04, 42a/12, 42b/06, 42b/06, 44a/11, 45b/04, 48a/10, 48b/05, 48b/07, 48b/08, 48b/12, 48b/12, 50a/08, 51a/07, 52a/11, 52a/11, 52b/03, 52b/06, 52b/06, 53a/09, 54b/11, 56b/02, 60b/08, 62b/05, 63a/01, 63a/08, 63a/09, 64a/14, 64a/14, 65a/08, 65a/08, 68a/01, 68a/04, 68b/06, 70a/04, 70a/05, 72b/02, 75b/02, 77a/08, 81a/02, 82b/07, 87b/06, 88b/03, 88b/03, 89b/06, 90b/05, 90b/15, 91a/14, 92a/05, 94a/14, 94b/05, 96a/08, 96a/14, 97a/15, 101a/04, 101b/10, 101b/10, 101b/10

u. (hem-ul) 71a/08, 90b/09

u. dék 44b/09

u.+dur 96a/06

u.-kim 9a/06, 21a/11

alar Onlar. 12a/11, 27b/03, 30a/09, 33b/01, 34a/05, 41b/05, 43b/03, 43b/11, 44b/03, 62b/08, 63a/02, 71a/03, 84a/12, 85b/08, 86b/03, 86b/06, 94a/03, 100a/15

alarda Onlarda. 29a/07

alardın 29b/13, 42a/14, 51a/12,
69a/08, 74b/09, 79b/02, 94a/07

alarğa Onlara. 8b/03, 8b/05,
8b/15, 20a/04, 23b/10, 24a/07,
29b/14, 31a/05, 35b/01, 38b/03,
44a/02, 44a/04, 44a/12, 45b/14,
63a/08, 69a/09, 6a/11, 79a/03,
84a/02, 85b/04, 89a/14, 89b/06,
91b/12

alarnı Onları 3a/05, 6b/09, 9a/12,
11a/01, 12b/09, 18b/14, 24b/15,
25b/02, 32b/13, 45a/01, 46b/06,
46b/09, 48a/09, 65b/02, 73b/05,
74a/05, 74a/05, 77a/03, 89a/10,
89b/15, 90a/05, 92b/06, 93b/07

alarnıñ Onların. 20b/12, 39a/13,
68b/12, 71a/07, 74b/07

ana Ona. 34b/02, 34b/11, 35a/03,
36a/10, 53b/06, 59a/02, 74a/02,
74b/10

ança Öyle, o kadar, şöyle. 14b/03,
59b/10, 75b/09, 99a/10

anķadar O kadar. 9a/14, 51a/04,
56b/05, 57a/07, 100a/11

anda Orada; o zaman; onda 1b/03,
1b/04, 2a/04, 3a/15, 3b/04, 4a/07,
4b/01, 4b/08, 6b/03, 7b/03, 11a/01,
11a/02, 13a/01, 13b/01, 14a/02,
14a/10, 14a/10, 15a/05, 15a/06,
15a/15, 15b/10, 16a/12, 16b/05,
17b/06, 19a/06, 20b/06, 21a/10,
21b/03, 21b/12, 22a/05, 22a/07,
22a/09, 22a/13, 24a/08, 24a/13,
24b/01, 25a/09, 25b/01, 27a/08,
28a/13, 29a/03, 29a/05, 29a/07,
29b/02, 29b/05, 29b/08, 29b/14,
30b/05, 30b/14, 30b/15, 31a/02,
31b/01, 32a/09, 32b/12, 33a/11,
33a/12, 34b/15, 35a/04, 35a/07,
35a/13, 35b/07, 36a/12, 36b/04,
38a/07, 38b/06, 40a/02, 40a/11,
40b/08, 40b/10, 41b/03, 42a/03,
42b/09, 42b/15, 43a/11, 44b/06,
44b/12, 45b/06, 45b/09, 45b/11,
45b/14, 45b/15, 46a/14, 48a/04,
48a/10, 48a/14, 50a/05, 50b/10,
51a/06, 51a/14, 51b/03, 51b/15,
52a/07, 52a/07, 52a/09, 52a/10,
52a/15, 52b/01, 52b/11, 53a/12,
53b/05, 53b/06, 53b/14, 54b/02,

54b/05, 55b/09, 57a/08, 57b/14,
57b/15, 58a/07, 58b/15, 60a/12,
61a/06, 61b/05, 61b/11, 61b/14,
62a/15, 62b/02, 63b/07, 64a/04,
64b/06, 65a/10, 66a/06, 66a/08,
66b/15, 67b/13, 72a/07, 72b/14,
72b/15, 73a/10, 74b/01, 74b/12,
74b/13, 76b/01, 77b/01, 77b/05,
77b/06, 77b/07, 78a/09, 78b/11,
79b/07, 79b/09, 79b/11, 79b/14,
80a/02, 80a/15, 80b/04, 81a/01,
81a/09, 82a/09, 82a/10, 83a/01,
83a/04, 83a/05, 83a/06, 83a/12,
83a/13, 84a/11, 84b/07, 84b/08,
87a/06, 87b/02, 88a/03, 89a/08,
89b/08, 90a/03, 90a/12, 90b/09,
90b/15, 91a/02, 91b/04, 94a/02,
94b/06, 94b/09, 96a/06, 98a/05,
98a/14, 99a/01, 99a/05, 99a/07,
100a/06, 100a/09, 100a/11,
100a/14, 100b/05, 100b/08,
100b/08, 100b/11, 102a/07,
102b/05

anda érdi 85a/02

anda ki 36a/02

andağ O gibi, bu gibi, böyle, öyle.
19b/07, 37b/04, 58a/04, 76a/06,
77b/12, 83a/10, 96a/04

andağ-ki 20a/09

andağdın 97a/02

andaķ ki 76b/04

andın Ondan 2a/02, 2a/02, 2a/03,
2a/03, 3b/13, 3b/13, 4a/06, 9a/10,
9b/14, 10b/14, 15b/10, 19b/15,
30b/10, 32a/10, 32b/01, 32b/12,
35a/15, 36b/02, 36b/03, 40b/03,
40b/12, 40b/14, 52b/03, 52b/05,
58a/04, 58b/05, 58b/09, 59a/15,
60a/10, 62b/12, 63b/04, 68b/05,
70b/12, 70b/15, 74a/08, 75b/03,
76a/08, 77b/06, 79a/07, 80a/05,
82b/10, 89a/05, 89b/01, 89b/02,
90a/14, 90a/15, 90a/15, 90b/15,
91a/01, 91b/02, 93b/08, 94b/13,
97b/07, 98b/13, 102b/08

andın soñ Ondan sonra 19b/09,
28b/08, 30a/04, 56b/15, 60b/14,
62b/01, 70b/10, 87b/09, 90a/06,
92b/05

anı Onu. 1b/03, 4a/15, 7a/06, 7b/02, 9a/08, 10b/01, 11b/12, 13a/08, 13a/12, 13a/14, 13a/15, 15a/05, 16b/06, 16b/13, 17a/06, 17b/05, 17b/14, 18b/03, 19b/13, 20a/13, 20a/15, 22a/15, 23a/01, 26a/10, 27a/05, 27b/11, 29b/01, 29b/01, 29b/07, 29b/08, 29b/10, 30b/11, 31b/06, 31b/12, 32a/12, 33a/05, 33a/10, 33a/13, 34a/09, 34a/10, 34b/03, 35a/14, 35b/15, 36a/11, 36b/05, 37a/13, 37a/15, 37a/15, 37b/10, 38b/08, 38b/10, 39a/04, 39a/12, 41b/10, 42a/05, 44b/07, 44b/08, 45a/04, 45a/06, 46b/14, 47a/04, 47a/05, 47a/06, 47a/07, 49a/12, 49b/15, 50b/08, 52a/12, 52a/15, 52b/04, 52b/06, 52b/08, 52b/11, 53a/01, 53a/06, 53a/08, 53a/15, 53b/04, 53b/07, 53b/08, 53b/09, 53b/10, 54a/01, 54b/08, 55a/06, 55a/07, 55a/14, 55b/11, 56a/07, 57a/14, 57b/04, 57b/05, 58a/02, 58a/09, 58b/03, 58b/04, 58b/14, 59a/12, 59b/09, 60a/15, 61a/05, 61b/08, 62a/04, 62a/13, 62b/08, 63b/10, 64a/01, 64a/04, 64a/10, 64a/15, 64b/08, 65a/12, 66a/05, 66b/02, 66b/10, 67a/02, 67a/03, 67a/11, 67a/14, 67b/09, 67b/14, 68b/06, 69a/05, 70a/10, 70b/08, 72b/15, 73b/08, 74a/02, 75a/08, 75b/14, 76a/12, 77a/09, 77a/12, 80a/03, 80a/12, 81b/01, 83b/01, 83b/02, 86a/07, 88b/08, 88b/10, 88b/14, 90b/04, 90b/10, 90b/13, 91a/03, 91a/05, 91a/12, 91a/13, 91a/13, 91b/05, 91b/07, 91b/08, 91b/09, 92a/10, 93a/05, 93b/07, 94b/07, 95a/13, 95b/01, 95b/02, 97a/12, 98a/02, 98b/05, 99a/03, 99a/04, 99a/12, 99a/14, 99a/15, 99b/03, 99b/15, 100a/05, 100b/02, 100b/03, 100b/10, 101a/06, 101b/11, 102a/06, 102a/14, 102b/04, 102b/09

anıñ Onun. 2a/05, 2a/13, 2b/03, 2b/12, 2b/13, 3b/03, 4b/05, 4b/11, 4b/12, 4b/15, 5a/09, 5a/10, 5b/14,

6a/02, 6a/07, 6a/08, 6b/03, 6b/11, 7b/01, 7b/03, 7b/04, 8a/15, 8b/01, 8b/01, 8b/05, 8b/07, 8b/07, 9a/07, 9a/14, 9b/02, 9b/03, 10a/01, 10a/06, 10b/04, 10b/04, 11a/06, 11a/12, 11a/15, 11b/10, 12b/13, 13a/01, 14b/11, 15a/01, 15a/11, 16a/01, 16a/03, 16b/09, 16b/11, 17b/07, 18b/07, 18b/15, 19a/01, 19a/05, 19b/03, 19b/07, 19b/08, 19b/11, 21a/02, 22a/03, 22b/08, 23b/07, 24a/07, 24a/09, 26a/14, 26b/04, 26b/13, 27a/08, 27b/04, 28a/08, 28a/14, 30a/13, 30b/06, 30b/09, 30b/10, 31a/07, 31a/11, 31a/11, 31b/01, 31b/07, 32a/03, 33b/08, 33b/12, 33b/13, 34b/14, 35a/02, 36a/04, 37b/09, 38a/04, 38b/09, 39a/04, 41b/01, 41b/06, 44a/05, 44b/04, 44b/13, 45a/07, 45a/10, 45b/08, 45b/09, 47a/07, 47a/10, 47a/12, 48b/09, 48b/10, 48b/11, 49a/10, 49b/05, 50a/10, 51b/02, 52a/04, 52a/08, 52b/02, 52b/14, 53a/02, 53a/03, 53a/04, 53b/10, 54b/09, 54b/10, 54b/12, 55a/02, 55b/01, 56b/04, 56b/11, 56b/12, 56b/14, 57b/02, 57b/10, 57b/11, 58b/13, 59b/10, 59b/15, 60a/14, 60b/08, 62b/04, 62b/06, 63b/02, 63b/03, 63b/09, 64a/08, 64a/11, 64a/11, 64b/02, 64b/07, 64b/11, 64b/14, 65b/14, 65b/15, 66a/13, 66a/15, 66b/04, 67a/09, 67b/05, 68a/05, 68a/12, 68b/01, 69a/02, 69b/15, 70a/01, 70a/03, 70a/06, 70a/14, 70a/14, 70b/05, 70b/07, 71a/02, 71a/10, 71b/02, 72a/08, 72a/13, 73a/01, 73a/03, 73a/10, 73a/12, 73a/13, 73a/13, 73b/12, 74b/05, 74b/11, 74b/14, 75a/03, 75a/07, 76a/05, 76a/07, 76a/07, 76a/15, 77a/09, 77b/02, 77b/10, 77b/13, 77b/14, 78a/06, 78a/08, 78b/10, 78b/15, 79a/06, 79a/08, 79b/08, 79b/13, 80a/01, 80a/14, 80b/01, 80b/13, 81a/15, 82a/06, 82a/07, 82a/14, 82a/14, 82b/04, 83a/05, 83b/14, 84a/09, 84a/10, 84a/15, 84b/07, 84b/09,

85a/04, 85a/05, 86b/15, 87a/01,
87a/01, 87a/07, 88b/15, 89b/01,
90b/14, 91a/08, 92a/14, 93a/03,
93b/12, 94a/09, 94a/10, 95a/04,
95b/10, 95b/12, 96a/01, 96a/07,
96a/08, 96a/09, 96a/14, 97a/05,
99a/02, 99a/04, 99a/08, 100a/03,
100a/04, 100a/06, 102a/09

aniñ-dék Onun gibi. 3b/14, 7a/15,
44b/05, 68b/11, 80a/12

aniñ dék 95b/09

anlar bile Onlarla. 101a/02

anlargá Onlara. 43b/12

aña Ona. 2a/06, 2b/05, 2b/09,
3b/05, 3b/08, 4b/01, 4b/13, 5a/01,
5a/07, 6a/01, 6b/06, 8b/02, 8b/14,
9a/09, 9a/11, 9b/13, 10a/03,
10b/02, 10b/06, 10b/07, 10b/08,
11b/01, 11b/05, 11b/07, 12b/12,
14a/01, 14a/15, 14b/05, 14b/08,
14b/12, 14b/13, 16a/03, 16a/09,
17b/01, 18b/01, 19a/04, 19a/12,
19a/15, 19b/13, 20a/06, 20a/13,
21a/03, 21b/09, 21b/11, 22a/07,
24b/13, 25b/03, 26a/09, 28b/12,
30a/05, 30a/15, 30b/04, 30b/15,
31a/14, 31a/15, 32a/13, 33a/06,
33a/07, 33a/09, 33a/14, 34a/04,
35b/08, 36a/15, 38a/02, 38a/03,
38a/08, 38a/13, 38a/14, 38b/01,
38b/04, 40b/07, 41a/05, 41a/12,
41b/03, 42a/06, 43a/02, 45a/13,
45b/05, 45b/07, 46a/03, 46a/12,
47b/13, 48b/02, 49a/12, 50a/10,
50a/12, 50a/13, 51b/12, 52a/12,
52b/07, 52b/13, 53a/06, 55a/05,
55a/13, 57b/06, 58a/06, 58b/09,
58b/15, 60a/08, 60a/11, 61a/05,
61a/07, 62a/01, 62a/02, 62a/13,
62b/03, 63a/03, 63a/03, 63b/02,
63b/08, 63b/12, 63b/15, 64a/01,
64a/05, 65a/07, 66a/05, 67a/09,
67a/15, 68b/07, 69a/02, 69a/10,
70a/02, 71a/15, 74a/11, 74a/14,
75a/06, 76a/14, 76b/05, 78a/01,
78a/04, 78b/03, 79b/14, 80a/07,
80b/04, 80b/06, 81a/01, 81a/03,
81a/04, 81a/13, 81b/12, 83b/03,
83b/05, 83b/10, 84a/03, 84b/14,
85a/02, 85a/07, 87a/05, 87a/06,

87b/04, 87b/07, 87b/08, 87b/10,
88a/05, 88a/08, 88a/08, 88a/15,
88b/05, 88b/09, 89a/01, 89a/13,
91a/06, 91a/07, 91a/15, 93a/12,
93b/10, 93b/13, 94a/09, 94a/13,
96b/07, 96b/13, 97a/06, 97a/11,
97a/13, 98a/13, 98b/09, 98b/15,
99a/09, 100b/06, 100b/11,
101a/05, 101b/03, 101b/11,
102b/08

añi Onu. 14a/06, 3b/05

2. (Sıfat) O.

u. 1b/06, 3a/05, 4b/09, 4b/12, 5b/06,
5b/07, 6a/11, 6b/07, 6b/12, 7a/01,
7a/02, 7a/04, 7a/12, 7b/05, 8a/07,
8a/07, 9a/11, 9b/08, 9b/11, 10a/09,
10b/11, 11b/09, 12a/10, 12a/14,
13a/02, 14a/06, 14a/09, 14b/04,
14b/09, 14b/10, 14b/13, 16a/12,
16b/07, 16b/08, 17b/01, 17b/11,
17b/12, 19a/08, 19b/08, 20a/11,
21b/06, 22a/01, 22a/03, 22a/15,
22b/07, 23a/04, 23a/09, 24a/06,
24b/02, 24b/05, 25a/03, 25a/03,
25a/11, 25b/11, 26b/03, 26b/07,
27a/14, 27b/06, 30a/14, 30b/05,
31a/05, 32a/05, 33a/11, 33b/03,
33b/15, 34a/01, 34a/12, 34a/13,
34a/15, 34b/02, 35a/06, 35b/02,
35b/09, 35b/14, 36a/10, 36b/05,
36b/11, 37a/12, 38a/01, 38a/05,
38a/13, 38b/09, 39a/02, 39b/15,
40a/01, 40a/06, 40b/07, 41b/08,
43a/09, 43b/04, 43b/05, 44a/05,
44a/07, 44a/10, 46a/09, 46a/13,
46b/12, 48b/15, 49b/01, 49b/05,
50b/01, 50b/15, 51a/05, 51b/12,
53a/05, 53b/09, 54b/07, 55b/14,
56a/04, 56b/08, 57b/03, 57b/07,
58a/02, 58a/07, 58a/08, 58a/10,
58a/12, 58b/01, 59a/08, 59a/14,
59b/04, 59b/05, 60a/04, 60a/09,
60a/13, 61b/15, 62a/02, 62a/08,
62a/09, 63a/09, 63b/08, 63b/15,
64a/05, 64a/06, 64a/10, 64a/15,
65a/08, 65a/10, 65a/13, 66a/07,
67a/04, 67b/12, 69a/13, 69a/14,
69b/01, 70a/04, 70a/13, 71a/08,
72b/11, 73a/02, 74a/13, 74b/10,
75a/11, 75a/15, 75b/08, 76a/01,

76a/08, 77a/03, 78b/14, 79a/02,
79a/13, 79b/04, 80b/11, 81a/07,
81b/10, 82b/02, 82b/12, 83a/06,
83b/12, 84a/14, 84b/07, 86b/15,
87a/13, 87b/03, 88a/11, 89a/07,
89a/15, 89b/08, 89b/14, 90a/05,
90a/06, 90b/02, 91a/08, 91b/01,
91b/01, 92b/10, 93a/06, 93a/14,
95a/15, 96b/08, 100a/06, 100a/11,
100b/03, 101a/01, 101a/04,
101a/06,
101b/01, 101b/13, 101b/14

u. (hem-ul) Hem o, o da, işte o; aynı.
33a/10, 35b/13, 38b/10, 43a/12,
43a/14, 45a/01, 45a/15, 48b/06,
50b/15, 51a/09, 51b/04, 53b/08,
54b/11, 55a/08, 55a/12, 59b/02,
64a/13, 65b/07, 72a/07, 72a/15,
75b/06, 78a/01, 78a/04, 79a/04,
79b/12, 83a/08, 83a/11, 84a/05,
85a/02, 88b/03, 88b/11, 89a/11,
90a/09, 91a/04, 94a/10, 94b/09,
96a/09, 97a/08

u. (hem ul-dem) 18a/01

u. (hem-ul-dem) 8b/03, 11b/09,
18a/07, 25a/12, 25b/11, 42a/02,
60a/06, 61b/08, 70b/02, 76a/12,
81a/11, 82a/09, 83b/01, 84a/13,
84b/04, 84b/13, 85a/03, 85a/06,
89a/09, 94b/13, 95a/08

u. (hem-ul laḥṣa) 82a/13

u. (hem-ul sā'at) 61b/03, 79a/01,
82b/07, 84a/01

u. (hem-ul vaḳt) 47a/01

u.-dem 4b/14, 5a/02, 6b/11, 8b/05,
8b/15, 10b/15, 14a/01, 14b/14,
15a/08, 15a/13, 16a/15, 17b/13,
18a/05, 19a/15, 20a/02, 20a/03,
20a/10, 20a/14, 22a/04, 22b/07,
22b/14, 24b/04, 25b/07, 26a/10,
26b/01, 26b/06, 27b/11, 28b/01,
29b/12, 30a/06, 30a/10, 30b/15,
31a/06, 31a/13, 31b/01, 32b/11,
33a/10, 33b/04, 34b/14, 36a/01,
36a/13, 36b/06, 36b/08, 37a/09,
37b/01, 37b/06, 37b/11, 39a/01,
39a/03, 39a/08, 39a/12, 41a/01,
42a/05, 44a/12, 45a/01, 45b/10,
45b/15, 48a/05, 51a/14, 54a/03,
54b/09, 55a/06, 55a/08, 55b/04,

56a/04, 59a/04, 60a/11, 60a/12,
61a/02, 61b/13, 64b/05, 65a/02,
65a/09, 65b/01, 66b/14, 67b/06,
68a/05, 68b/13, 69a/07, 69a/10,
70a/12, 71a/02, 72a/06, 72a/14,
74a/11, 76b/14, 77b/04, 78b/15,
79a/07, 79a/10, 80a/04, 80b/11,
81b/06, 81b/10, 82a/14, 83b/03,
84a/09, 87b/04, 90b/12, 91b/15,
92a/10, 92b/03, 93b/12, 94b/07,
98b/15, 99a/06, 101b/08,
102a/05

u. ḥāl 15a/14, 17b/07,

95b/04, 100b/12, 102a/04

u.-ḥāl 67a/09

u. ḥālet 15a/03, 61a/12

u. ḥīn 82b/07, 88b/10, 94a/09

u. kéçe 83b/07

u. kūn 78a/12, 80b/15

u. nav' 43b/06

u. tūn 57a/05, 60b/12, 68a/11

u. yañlġ 33b/07, 43a/13, 64b/04

u. yañlġ ki Öyle ki. 28a/07, 30b/06,
35a/04, 37a/06, 51a/02, 56a/06,
59a/03, 60b/01, 63b/07, 81b/01,
85b/02, 89b/15, 92b/13

u.-zamān 6b/13, 13b/11, 17b/05,
22a/14, 22a/12, 23a/02, 26a/09,
33a/13, 41a/08, 48a/07, 54b/03,
59b/15, 60b/06, 61b/11, 66a/07,
66a/09, 68a/04, 70b/03, 71b/02,
73a/07, 75a/14, 78b/05, 78b/08,
78b/12, 85a/15, 88a/08, 89a/14,
93a/12, 102b/05

[=1547]

ula- 1. Teskin etmek, teselli vermek.

u.-dılar 72a/15

u.-p 60b/10

u.-p érđi 19a/02

2. Birbirine bitiştirip eklemek,
birbirine bağlamak, katmak.

u.-maḳ 7b/09

[=4]

ulaş- Erişmek, ulaşmak.

u.-tı 33b/11

[=1]

ulfat Ar. Alışma, kaynaşma, ünsiyet,
dostluk.

u. 36a/08

u. (men-i sar-gašta-ı şahrā-yı

- ulfat** 3a/13
u. bol- 8b/13, 27b/03, 30b/02, 31a/15, 33a/06
u. eyle- Konuşmak, görüşmek, dostluk kurmak. 31a/06
u. éli 42a/09
u. kıl- Alışmak, kaynaşmak. 80b/14 [=10]
uluğ Ulu, yüce.
u. 35a/15, 3a/10, 44a/12, 72b/01
u. ağız 97b/03
u. bol- 19b/15, 96b/07
u.+da 13b/09
u. daryā 83a/07
u. küçük 19b/06, 47a/07, 65b/01, 77b/07
u. köz 97a/02
u. nahr 30b/11, 78b/10
u. şahr 62b/04
u. tağ 79b/07
u. taş 14a/15
u. yol 14a/14, 80a/01 [=21]
‘ulūm Ar. İlimler.
‘u.-ı sıhr 84a/05 [=1]
ulus Ulus, millet, halk.
u. 39a/15, 39b/06, 83a/11, 94b/01, 100a/10
u. halk 70a/04
u.+nı 81a/12 [=7]
‘uluv (< Ar. *‘uluvv*) Ululuk, yücelik, büyüklük.
‘u. rif‘at 40a/02
‘u. (şāh-ı ‘uluv kadr) 67a/10
‘u.-ı hımmat 87a/08 [=3]
‘ulvī Ar. Yüce.
‘u. 39b/07 [=1]
umīd Far. Ümit, umut.
u. 9a/06, 99b/04
u. birle 74a/13, 76b/10
u. eyle- 5a/06, 59b/01
u.+ı birle 42b/09
u. ile 63a/04 [=8]
‘umk Ar. Derinlik.
‘u. 98a/10
- [=1]
‘umr Ar. Yaşam, hayat.
‘u. 65b/04
‘u.+ı 5b/14
‘u.-ı cāvīdān 9a/13
‘u.-ı cāvīd 102b/13
‘u.+ı (paymāna-ı ‘umr tüken-) 101b/02
‘u. kéçür- 3a/15
‘u. ötker- 34b/10
‘u.+uñda 85b/07 [=8]
ummat Ar. Hz. Muhammed’e inanarak, onun yaptıklarını ve söylediklerini uygulayarak çevresinde toplanan Müslümanların tümü.
u. (du ummat) 27a/07
u. bol- 87a/13
u.+ınıñ (Muhammad ummatı) 3a/01 [=3]
umūr Ar. İşler, hususlar.
u.+ıdur (rengīn umūri) Güzel işler. 21a/01 [=1]
ur- 1. Vurmak, çarpmak; yaralamak veya öldürmek.
u.-ar érđi 48b/03, 57b/01, 65a/10, 85a/04
u.-arlar 29a/04
u.-dı 14b/14, 43a/06, 64a/10, 71a/14, 72b/05, 102b/01
u.-ğıl 72a/04
u.-sa 78a/15
u.-uban 40a/04, 64b/07, 82b/04
u.-up 26a/06, 39a/12, 57a/12, 58a/03, 85a/05
u.-up öltür- 71b/08
 2. Gitmek üzere yönelmek, ... yolunu tutmak, sapmak, yönünü çevirmek.
u.-dı 35a/04
u.-uban 3a/14
u.-up 6a/05, 44a/07, 45b/09, 68a/02
 3. Yansımak, aksetmek.
u.-ar 49b/12
u.-dı 90a/02, 91b/14
u.-updur 44b/04
 4. Baskın yapmak.
u.-ar érđi 60b/09

u.-dum 65b/14

5. Yapmak, inşa etmek.

u.-dum 4b/01

u.-up 40a/10

6. Vazgeçmek.

u.-ğıl 79a/14

u.-up 24a/13

7. Avlamak.

u.-uban 33a/12

8. Sürmek.

u.-up 6b/07

9. İsimlerle birlikte birleşik fiil yapan yardımcı fiil.

u.-alük 24a/15

u.-dı 35a/09, 40a/15, 45a/06,

58b/02, 66a/07, 72b/03, 90a/01

u.-madı 94a/08

u.-mağıl 47b/06, 63b/10

u.-may 45b/12, 61a/09

u.-mayın 49a/01, 53b/07, 89a/04

u.-uban 48b/12

u.-up 23a/15, 26a/15, 33b/07, 34a/13, 51a/15, 51b/01, 58b/05, 73a/14

u.-uñlar 91b/08

[=66]

āşyāna ur- 73a/14

‘aṭab ur- 26a/15

bāl ur- 90a/02

baş ur- 26a/06, 65a/10

başığa ur- 71a/14, 85a/15

başın yerge ur- 48b/03

başıña ur- 72a/04

başını dīvār üze ur- 57a/12

būsa ur- 51b/01

dem ur- 45b/12, 47b/06, 49a/01, 53b/07, 61a/09, 63b/10, 89a/04, 90a/01, 94a/08

dīvār ur- 4b/01

él ur- 43a/06

fıkr yolğa ur- 24a/15

ğūṭa ur- 35a/09

ḥaṭ ur- 6b/07

ḥavāra ur- 33b/07

kaltek ur- 85a/04

kām ur- 66a/07

köñül ur- 79a/14

mavc ur- 40a/15, 45a/06

nafas ur- 58b/05, 91b/14

otқа ur- 91b/08

pā-māl ur- 72b/03

pīç ur- 23a/15, 34a/13

pīç-tāb ur- 48b/12

şayd ur- 33a/12

şırāt ur- 40a/10

şarāra ur- 49b/12

şabī-ḥūn ur- 24a/15, 60b/09, 65b/14

tarāna ur- 51a/15

taş ur- 39a/12, 40a/04, 57b/01, 102b/01

tāziyāna ur- 58b/02

yerge ur- 14b/14

yüz ur- 34a/13, 35a/04, 44a/07, 45b/09

zor ur- 64a/10

[=57]

urğan Urgan, ince halat.

u.-dék 20a/14

[=1]

urğuçı Vurucu, kesici.

u. sen 17b/10

[=1]

‘urūc Ar. Yükselme, yukarı çıkma.

‘u. eyle- Yükselmek, yukarı çıkmak. 18a/03, 62b/04, 87b/12

‘u. ét- 11a/07

‘u.-ı rāyat 3b/10

[=5]

uruş Savaş, dövüşme.

u.+da 13a/04

u. érdi 6b/09

[=2]

uruş- Savaşmak, vuruşmak.

u.-tı 71a/13

u.-up 94a/02

u.-up érken 18a/11

[=3]

‘uryān Ar. Çıplak.

‘u. 83a/04

‘u. eyle- 9a/03, 23a/02, 37a/04

‘u. ét- 95a/07

‘u. kıl- 16b/13, 17b/05, 65b/06

[=8]

ustā (< Far. *ustād*) Bir zanaatı gerektiği gibi öğrenmiş olup kendi başına yapabilen kimse.

u. 91b/03, 92a/01, 92a/13, 92b/01, 92b/08, 93a/02

u. ḥātūnı 92a/06

- u.+nı** 91a/04, 91b/07, 91b/12, 92a/09
u.-yı ‘ākıl 93a/08
u.-yı kāmīl 92b/03
 [=13]
ustuh^vān Far. Kemik.
u. 79a/01, 79a/08
u.+ım (mağz-ı ustuh^vān) 73b/11
u.+dék 44a/08
u.+ı 78b/15
u.+ım 32b/15
u.+nı 79a/03, 84b/07
u. u dur 79a/07
 [=9]
‘uṣṣāk Ar. Aşıklar.
u. 49b/05
u. éli 41a/13
 [=2]
uṣal- Ufalanmak, kırılmak.
u.-ğay-mu 40b/15
 [=1]
uṣat- Kırmak, parçalamak.
u.-ıp érđi 6b/07
 [=1]
uṣla- Tutmak.
u.-p 27b/11, 32a/06, 61a/01, 62a/15, 66a/02, 90b/13
 [=6]
‘Uṭārud Altıncı gülşende vezirin oğludur.
 Hurşid’in dostu ve yol arkadaşıdır.
‘U. 71a/02, 72b/06, 73a/05, 73a/06, 74a/03, 74a/04, 74a/06, 74a/12, 74a/13, 74a/14, 75a/02, 75b/10, 77b/11, 77b/12, 77b/15, 78a/03, 78a/14, 78a/15, 78b/05, 78b/14, 79a/09, 79b/01, 79b/03, 79b/04, 79b/05, 80b/02, 80b/04, 80b/11, 80b/12, 80b/14, 80b/15, 81a/07, 81a/08, 81b/07, 82a/01, 82b/03, 82b/06, 82b/15, 83a/09, 84a/15, 84b/15, 85a/10, 85a/12, 85a/14, 85b/04, 85b/06, 86a/08
‘U.+dur 78b/08
‘U.+ğa 79a/05, 79a/13, 84b/13
‘U.+nı 80a/04, 84b/08, 85a/06, 85b/11
‘U.+nıñ 78a/01
 [=56]
uyal- Utanmak.
u.-may 90b/01
- [=1]
uyat Utanç, ayıp, haya, utanma.
u.+dın 65a/02
u.+ıñ kél- 47b/09
u.+ka 22a/14
 [=2]
uyğan- Uyanmak.
u.-ıp 64b/10
u.-ıp men 50a/03
 [=2]
uyku Uyku.
u. 17a/14, 27b/07, 64b/14, 66a/01, 68a/09
u. (ravān uyku) 27b/06
u. tég- 68a/09
u.+dın 8a/02
u. érđi 56a/10
u.+ğa 27a/13, 41b/02, 42b/05, 60b/04
u. gaştı 49b/10
u.+sı 41a/05
u.+sı kél- 83b/07
u.+sıdın 42a/02
u.+sıdın (gaflat uykusı) 91b/15
 [=18]
uzağ Uzak.
u.+ı 66a/03
 [=1]
uzat- I 1. Uzatmak.
u.-ma 50a/15
 2. Uğurlamak, göndermek.
u.-tı 53b/11
 [=2]
kol uzat- 50a/15
 [=1]
‘Uzlat Asıl adı Muhammed Şerif’tir.
 Nâdir, Mehcûr, Uzlet, Şerif mahlaslarını kullanan şair, 18. yüzyılın ikinci yarısında Hokand Hanlığı sınırları içinde bulunan Kasan köyünde doğdu. Ömer Han devrinin son yıllarında Hokand’a taşınmış, *Heft Gülşen (Yedi Gülşen)* adlı eserini Ömer Han’ın ölümünden sonra eşi Nadire’ye bağışlamıştır.
‘U.+nı 102b/09
 [=1]
‘uzr Ar. Bir kusurun, bir suçun elde olmadan yapıldığını ileri sürme,

mazeret.

‘u. eyle- 55a/14

[=1]

‘uzr-nāma Far. Özür mektubu.

‘u. 36b/08

[=1]

uzuk Kesik.

u. 7a/04, 7b/09

[=2]

uzun Uzun.

u. 89a/15

u.+unı 96b/14

[=2]

Ü

ü Bk. ve

üç İkiden sonra, dörtten önce gelen sayının adı.

ü. 39a/09, 68b/09, 69a/08, 89a/09

ü.+din biri 30a/04

ü. hāl 44b/10, 44b/12, 63b/12

ü. kısım 1b/07

ü. kün 14b/02, 24a/14, 38b/11

ü.-kün 24a/15, 43a/04, 65a/13

ü. miñ aşrafı 86b/11, 92b/14

ü. musāfir 65b/02

ü. naşihat 92b/14

ü. talāk kıl- 6b/13

ü. yüz at 89a/11

[=21]

üçev Üçü.

ü.+i 65b/03, 84b/06

ü.+idin birini 69a/10

ü.+in 85a/01

[=4]

üçün İçin, sebebiyle, -den ötürü, -den dolayı.

ü. 10a/12, 14a/10, 15a/09, 15a/09, 18a/03, 23b/07, 28a/13, 32b/13, 32b/13, 34a/10, 35a/07, 36b/12, 38b/14, 4a/05, 4a/05, 4b/05, 6a/07, 72a/08, 76a/10, 79a/09, 79b/03, 82b/08, 88a/10, 89b/03, 90a/07, 90a/07, 91b/05, 92b/15, 93b/04

ü. (ne için) 13a/11, 13b/04, 13b/07, 31b/05, 31b/05, 42a/08, 45b/01, 49a/04, 84b/11, 84b/12

ü. kim (ne için) 20b/10

[=40]

üçünçü Üç sayısının sıra sıfatı, sırada ikinciden sonra gelen.

ü. 86b/05

ü. gülşen 20b/07, 20b/08

ü. kün 57a/14, 88b/11

[=5]

üftāde Far. Düşkün, biçare.

u.+large 12a/02

u.+sidin érür 12a/03

[=2]

ün Ses, seda, bağırma; feryat.

ü. 66a/03

ü. (dard ile ün çıkar-) 48b/02

ü. bol- 33b/08

ü. éşit- 16b/05

ü. kıl- 22a/04, 40a/13

ü. tart- 18a/13, 40a/14, 43a/05, 48b/13, 57a/08

[=11]

üst 1. Bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı, üzeri, fevk, alt karşıtı.

ü.+ide 37a/11, 39a/14, 41b/05, 74a/07, 101a/09

ü.+ığa 5b/09, 29b/09, 40a/10, 81a/05

ü.+ığa al- 61a/05

ü.+ığa (at üstiğa sal-) 58b/03

ü.+ığa (dād üstiğa dād) 71b/05

2. Vücut, beden, gövde.

ü.+ige 16a/13, 38b/09

3. Bir şeyin dışa bakan yüzü, dış yüzü.

ü.+ığa 29b/07

ü.+ide (yer üsti) 99b/12

4. Bir şeyin aşağı sayılan yerine göre yukarı tarafı.

ü.+ige 77a/06

5. Bir yerin çok yakınında olan ve ona bakan yer.

ü.+ığa (yol üsti) 98b/15

[=18]

üy Ev.

ü. 7a/02, 34a/08, 55b/02, 59a/10

ü. (karanğu üy) 83b/03

ü. al- 51a/14

ü.+din 34a/01

ü.+ğa 53b/08

ü.+ge 73b/04

ü.+ge kir- 78a/15

ü.+i 7a/01, 22a/15, 55a/04, 57a/03,
57a/11, 83b/10

ü.+i (ma'ışat üyi) 32a/14

ü.+i (sar-rışta-ı üyi buzul-) 6b/11

ü.+ide 30b/13, 60a/15

ü.+ide (cafa üyi) 5b/14

ü.+ide (davlat üyi) 19b/14

ü.+ide (köñül üyi) 7b/08

ü.+ide (sa'adat üyi) 33b/05

ü.+ide (salamat üyi) 37a/07

ü.+ide (salтанat üyi) 17a/01

ü.+idin 50a/12, 57a/14

ü.+iga 9a/12, 10b/07, 11b/08,
17b/15, 33b/14, 52a/06, 55a/03,
55b/08, 5a/10, 63b/14, 90b/14,
91b/09, 101b/03

ü.+iga (nahs üyi) 41a/04

ü.+ige (Islām üyi) 3a/05

ü.+ige kir- 53b/14

ü.+in (dīn üyi) 78b/11

ü.+in (hikmet üyi) 38a/06

ü.+inde 28a/04, 42a/07

ü.+inde (davlat üyi) 75a/12

ü.+ini (davlat üyini gülşen kıl-)
40b/05

ü.+ini (ışrat üyi) 32a/08

ü.+iniñ 51b/05

ü.+lerniñ 80a/09

ü.+üm 8a/08

ü.+ümdin 68a/01

ü.+üñe 56b/03

[=55]

üz- Koparmak, ayırmak; kesmek.

ü.- ! 88b/09, 97a/02

ü.-di 82b/09

ü.-er men 65b/09

ü.-er siz 8a/08

ü.-ğay 3b/12

ü.-üben 17a/12

ü.-üp 39a/02, 62a/08, 66a/12

ü.-üp çık- 26a/05

ü.-üpdür 35b/09, 57b/09

[=12]

band üz- 62a/08

baş üz- 3b/12, 65b/09

başını üz- 82b/09

hıyanat rıştasın üz- 88b/09

[=5]

üze Üzerinde, üstünde.

ü. 101a/07, 101a/10, 12a/09, 18a/10,

29a/02, 29b/04, 36b/05, 37a/06,
47a/04, 4b/14, 56b/04, 67b/03,
90a/02, 92a/02

ü. (başını dīvār üze ur-) 57a/12

ü. (dīvār üze çık-) 101a/04

[=16]

üzre Üzerine, üstüne.

ü. 2b/03, 3a/08, 5a/08, 6b/06,

10a/15, 11a/09, 11b/12, 14b/04,

14b/14, 16b/13, 17b/04, 17b/04,

18a/04, 18b/02, 20a/07, 20b/03,

22b/08, 27b/08, 27b/09, 28b/05,

30a/12, 34a/08, 35a/08, 35a/08,

35a/11, 35b/03, 38a/11, 38b/09,

39a/09, 39a/13, 40a/10, 41b/09,

42b/11, 43b/06, 44b/04, 44b/11,

44b/11, 47a/10, 47b/11, 48a/07,

48a/14, 48b/03, 49a/10, 49a/10,

51a/05, 51a/10, 51a/11, 53a/03,

53a/05, 53b/11, 54b/06, 55a/03,

57a/07, 59b/05, 62a/10, 62a/12,

62b/03, 63a/02, 64a/01, 68a/04,

68a/09, 69a/14, 70a/09, 70a/15,

71b/03, 72b/05, 73a/05, 73a/11,

73b/14, 74a/04, 74a/04, 76b/04,

76b/04, 78a/14, 83b/08, 83b/08,

84b/11, 88a/11, 88b/12, 88b/12,

89b/09, 90a/01, 91b/01, 94b/14,

96a/03, 96a/11, 99b/06, 99b/12,

101b/05, 102a/07

ü. (ağ üzre min-) 64a/12

ü. (merkeb üzre mindür-) 60a/14
[=92]

üzül- Kopmak, ayrılmak.

ü.-di 5b/13, 64a/10, 6b/11, 90a/14

ü.-ğan 6a/02

ü.-mes 56b/13

[=6]

V

va'l-layl Ar. Leyl suresi.

v. 2b/12

[=1]

va's-şams Ar. Şems suresi.

v. 2b/12

[=1]

vabāl Ar. Günah doğuracak ve insanı
ahiret azabına sürükleyecek olan
ağır sorumluluk.

v.+a tüş- Günaha ve azaba sebep

- olacak ağır bir sorumluluk
yüklenmek. 7a/06
v. bol- 86b/04
[=2]
vābasta Far. -e bağlı.
v.+dur 20b/11
[=1]
vācīb (< Ar. *vācīb*) Yapılması gerekli
olan, terkedilmesi caiz olmayan
husus.
v. (ḳudrat-ı vācīb Ta‘ālā) 81a/06
v. (öziḡe vācīb bil-) 3a/11
v.+dur 14a/01
v.+dur kim 12a/07
v. Ta‘ālā 44a/04
[=5]
vācībṛaḡ Daha gerekli, zorunlu.
v. 5b/05
[=1]
va‘da Ar. Söz verme, söz, taahhüt, ahit.
v. ḳıl- 38a/14
v.+lar 10b/02
v.+sıda tur- 50b/01
[=3]
vadā‘ Ar. Ayrılırken birbirine selam ve
esenlik dileme.
v. eyle- “Allah’a ısmarladık”
demek, vedalaşmak. 28b/13,
43a/05, 54b/14, 60a/15
[=4]
vādī Ar. 1. İki dağ arasında uzanan arazi,
geçit, koyak.
v. 14a/08, 73a/09
v. (ṣahr vādī) 65a/07
v.+da 73a/02
v. (ṣahr u vādī) 26a/01
2. Alan.
v.+sını (mastḡ vādīsı) 79a/06
v.+sını 69b/12 (**Ḥikāyet vādīsı**)
[=7]
vafā Ar. Sözünde durma, sözünü yerine
getirme; bağlılık ve sadakat.
v.+da (ahl-ı vafā) 37a/01
v.+dur (ṣāḡıḡ-ı ahl-ı vafā) 3a/03
v. ḳıl- Sevgi ve dostluk göstermek.
44b/10
v. kör- 79a/14
v.+sı 85b/07
[=5]
vāfi Ar. Yeter, kafi, elverir.
v. (nükta-ı vāfi) 12b/02
[=1]
vāḡıḡlık Birlik, Allah’ın tek oluşu.
v.+ıḡa (vāḡıḡlıḡıḡa) 2a/13
[=1]
vahdat Ar. Birlik, teklik; Tanrı’ya
ulaşma; Tanrı’yla bir olma.
v. 102a/14
v. mayı 102a/13
[=2]
vahīdu’l-‘asr Ar. Asrın en seçkin insanı,
yegānesi.
v. 24b/10
[=1]
vahm Ar. Kuruntu, vesvese, yersiz korku,
şüphe, zan.
v. (köñliḡa vahm tüṣ-) 92b/08
v.+ı 9b/02
v.-ı āfat 84a/01, 84a/11
v.-ı cān 24a/13
v.-ı ḡam 5a/13
v.+ıḡın 3b/11, 65b/10, 72b/03
v. ḳıl- Kötü ihtimalleri düşünüp
korkmak. 52b/05, 57a/03
v. yañlıḡ 30a/14
[=11]
vahṣī Ar. *mec.* Yabani, saygısız, uyum
sağlayamayan (kişi).
v. 56b/13
v. (ṭab‘-ı vahṣī) Vahşi tabiatlı.
96a/12
[=2]
vaḡār Ar. Ağırbaşlılık, haysiyetli ve
şerefli olma, temkin.
v. 12b/08
v. (ḡılm vaḡar) 86b/08
v.+ı 28a/13, 62b/02
v.+ı (vaḡār bol-) 98a/02
[=5]
vāḡı‘ Ar. Olan, meydana gelen.
v. 93b/10
v. bol- 93b/10
[=1]
vāḡı‘a Ar. Olay, vaka, hadise.
v. (‘ilāc-ı vāḡı‘a) 51a/08
v.-ı ḡıṣt-rīz 5a/15
[=2]
vāḡıf Ar. Bilen, farkında olan, bilici.
v. 24b/11
v. bol- Hakkıyla bilmek, öğrenmek,

- haberdar olmak. 17b/06, 25a/03, 42a/05
- v. émesler** 33b/15
- v. ol-** 4b/02
[=6]
- vakt** Ar. Zaman.
- v. (hem-ul vakt)** 47a/01
- v.+ı (hızır vaktı)** 20b/13
- v.+ı érđi (namāz-ı şām vaktı)** 55a/09
- v.-ı mī'ād** 34b/12, 60b/01, 9b/01
- v.-ı taqrīr** 98a/03
- v.+ıda (hazān vaktı)** 23a/15
[=8]
- valāyat** Ar. Velilik, ermişlik.
- v. merkezi** 24b/09
- v. mulkı** 25a/02
[=2]
- vālīh** Ar. Şaşmış, hayret içinde kalmış, şaşakalmış (kimse).
- v. u sar-sān** 29a/11
[=1]
- Vāmīk** "Vamık ile Azra" hikâyesinin erkek kahramanı.
- V.** 2a/08
- V. (‘Azrā u Vāmīk)** 49b/06
[=2]
- varağ** Ar. Altın, gümüş veya başka madenler dövülerek oluşturulan ince, parlak yaprak, kitap yaprağı, yaprak.
- v. (zer varağ)** 82b/13
[=1]
- varzış** (< Far. *varziş*) Çalışma, işletme; çalışmış.
- v.+ıdın** 69b/11
- v.+ıdur** 75a/13
[=2]
- vasāyıl** (< Ar. *vasā'il*) Vesileler.
- v. (madh u vasāyıl bağla-)** 4a/10
[=1]
- vāşıl** Ar. Ulaşan, kavuşan, varan.
- v. bol-** Ulaşmak, erişmek. 34a/12, 58b/08
- v. durur** 69b/06
[=3]
- vaşıyyat** (< Ar. *vaşıyyat*) Bir kimsenin ölümünden sonra yapılmasını istediği şey, vasiyet.
- v. kııl-** 28b/03
- v.+larnı** 28b/12
[=2]
- vasıla** Ar. Sebep, bahane, yol, vesile; fırsat.
- v.** 3b/15
- v. al-** 45b/07
- v. kııl-** 56a/13
[=3]
- vaşl** Ar. Ulaşma, birleşme, birleştirme, sevdiğine kavuşma, vasl.
- v.** 42b/09
- v. (bahā-yı vaşl)** 78b/03
- v.+dın** 55a/07
- v. eyle-** Kavuşturmak, iki şeyi birbirine ulaştırmak. 85a/15, 99b/02
- v. gül-zārı** 61b/12
- v.+ı** 59a/06, 7b/03
- v.-ı bazm** 32a/05
- v.-ı cām** 57b/08
- v.+ığa** 36b/10
- v.+ıge** 33b/13
- v.+ın** 59b/15
- v.+ıñ** 7b/12
- v.+ıñmı** 50a/02
- v. kııl-** 47b/07, 66b/13
[=17]
- vağan** Ar. Yurt, memleket, vatan.
- v.** 102b/13
- v.+da** 42b/07
- v. érür (h'ār-ı vağan)** 6a/06
- v.+nı** 36b/12
[=4]
- vaz'** Ar. Biçim, tavır, duruş, vaziyet.
- v. (yaman vaz')** 21a/09
- v.+ı** 2b/13
[=2]
- vazīfa** Ar. Bir kimsenin yapmak zorunda olduğu iş, görev, ödev.
- v. ber-** 5a/02, 23b/12
[=2]
- vazīr** Ar. Eskiden devletin bakanlık, valilik gibi yüksek görevlerinde bulunan ve paşa unvanını taşıyan kimse.
- v.** 22a/10, 26b/10, 34b/07, 35b/15, 38a/06, 38a/13, 39a/01, 42b/05, 44b/15, 45a/02, 46a/02, 46b/11, 47a/02, 47a/03, 58b/09, 58b/12, 59a/07, 59a/10, 60a/15, 65a/02

v.+ğa 37b/01, 59b/11
v.-ığa 42b/04, 58b/01
v.+ı 15a/12, 21b/12, 34b/11, 68a/05, 70b/15
v.-ı ahl-ı tadbîr 45a/13
v.-ı 'ākibat-bîn 44b/13
v.-ı 'ākibat-kîş 36a/13
v.-ı 'aql-ı kāmîl 28a/05
v.-ı hoş-farâsat 38b/01
v.-ı maşlahat h^vâh 42b/14
v.-ı nîk-manzar 15b/01
v.-ı nîk-takdîr 28b/01
v.-ı nîk-ṭal'at 35a/14
v.-ıdın 36b/07
v.+ını 27b/11
v.+ınıñ 27a/01
v.+nı 38a/15
v.+nıñ 26a/04, 26b/12
v. oğlı 22a/05, 26a/05, 71a/12, 72b/06
 [=48]
vazîr-zâda Far. Vezir oğlu.
v.+sı 69b/09
 [=1]
vazn Ar. Tartı, ağırlık, ölçü.
v.-ı cavâhır 67b/09
 [=1]
ve (Bağlama edatı) İki kelime veya cümle veya öbeği birbirine bağlar, ile.
v. 3a/07, 3a/08, 3a/12, 3a/12, 3a/12, 5b/01, 5b/03, 5b/04, 5b/05, 5b/05, 5b/06, 5b/08, 5b/09, 12a/05, 12a/06, 12a/08, 12a/10, 12a/12, 12a/13, 12a/14, 12a/15, 12b/01, 12b/02, 12b/02, 12b/02, 12b/03, 12b/03, 12b/03, 12b/04, 12b/05, 18b/14, 20b/09, 20b/11, 20b/12, 20b/13, 20b/14, 20b/14, 20b/15, 21a/01, 26b/11, 26b/11, 26b/12, 26b/13, 26b/13, 26b/14, 27a/01, 27a/01, 39b/04, 39b/04, 39b/05, 39b/05, 39b/06, 39b/06, 39b/06, 39b/06, 39b/07, 39b/08, 39b/08, 39b/09, 39b/09, 39b/10, 39b/11, 39b/13, 58b/06, 58b/08, 62a/06, 62a/07, 67a/11, 69b/02, 69b/02, 69b/03, 69b/04, 69b/05, 69b/08, 69b/09, 69b/09, 69b/10, 69b/10, 78a/01, 78a/02, 86a/12, 86a/13, 86a/14, 86a/15, 86b/02, 86b/03, 86b/08,

86b/10, 86b/11, 86b/12, 86b/12, 93b/01, 99b/08
v. (u) 2a/01, 2a/01, 2a/01, 2a/13, 2b/12, 3b/01, 3b/02, 3b/04, 4a/01, 4a/10, 4a/12, 4a/14, 4a/14, 4b/09, 4b/14, 5a/02, 5a/07, 5a/07, 5a/10, 5b/01, 5b/01, 5b/04, 5b/05, 5b/07, 5b/09, 6a/01, 6a/11, 6a/12, 6a/15, 6b/09, 7a/01, 7a/08, 7a/10, 7a/10, 7a/10, 7a/10 7a/14, 7b/01, 7b/03, 7b/08, 7b/15, 8a/04, 8a/09, 8a/12, 8a/14, 8a/14, 8b/09, 8b/11, 8b/14, 9a/01, 9a/02, 9a/04, 9a/04, 9a/12, 9b/02, 9b/04, 10a/02, 10a/11, 10b/03, 10b/10, 10b/13, 11a/05, 11a/14, 11a/15, 11a/15, 11b/03, 11b/07, 12a/01, 12a/02, 12a/12, 12b/06, 12b/15, 13a/10, 13a/10, 13b/09, 13b/15, 14a/03, 14a/05, 15a/08, 15b/02, 16a/05, 16a/07, 16a/11, 16b/15, 17a/14, 17a/15, 17b/01, 17b/15, 18a/06, 18a/11, 18a/13, 18a/14, 18b/07, 18b/07, 19a/04, 19a/09, 19a/14, 19b/06, 20a/02, 21a/01, 21a/04, 21a/05, 21a/09, 21a/14, 21b/01, 21b/04, 21b/05, 21b/05, 21b/08, 22b/04, 22b/06, 22b/08, 23a/06, 23a/09, 23a/12, 23a/14, 23b/04, 23b/08, 23b/08, 23b/08, 23b/14, 23b/14, 24a/02, 24b/07, 25a/01, 26a/01, 26a/06, 26b/01, 26b/03, 26b/08, 26b/10, 27a/02, 27a/04, 27a/05, 27a/05, 27a/12, 27b/08, 28a/02, 28a/02, 28a/03, 28a/04, 28a/14, 28a/14, 28a/15, 28b/02, 28b/06, 28b/09, 29a/01, 29a/01, 29a/03, 29a/03, 29a/07, 29a/11, 29b/05, 29b/05, 29b/05, 29b/06, 29b/08, 29b/14, 30a/14, 30b/05, 30b/06, 30b/12, 30b/14, 31a/02, 31a/08, 31a/15, 31b/04, 31b/07, 31b/08, 31b/13, 32a/02, 32a/04, 32a/08, 32b/04, 32b/10, 32b/14, 33a/03, 33a/04, 33b/02, 33b/03, 33b/12, 34a/02, 34a/03, 34b/02, 34b/05, 34b/11, 34b/13, 35a/03, 35b/05, 35b/06, 36a/06, 36a/07, 36a/08, 37a/01, 37a/05, 37b/01, 37b/15, 38a/02, 38a/02, 38a/08, 38a/15,

39a/10, 39a/10, 39b/15, 40a/08,
 40a/08, 40a/12, 40a/13, 40b/08,
 40b/09, 40b/09, 40b/09, 40b/13,
 40b/14, 41a/08, 41a/12, 41b/08,
 41b/13, 41b/14, 41b/14, 41b/15,
 42a/02, 42a/07, 42a/08, 42a/15,
 42b/08, 42b/13, 43a/03, 43a/12,
 43a/13, 43a/13, 43a/13, 43a/15,
 43b/04, 43b/06, 43b/09, 43b/09,
 43b/10, 43b/10, 43b/15, 44a/01,
 44a/06, 44a/06, 44a/11, 44b/12,
 44b/15, 45a/01, 45a/07, 45a/09,
 45a/12, 45a/14, 45b/01, 45b/04,
 45b/07, 46a/06, 46a/15, 46b/04,
 46b/05, 46b/05, 46b/10, 47a/08,
 48a/01, 48b/08, 48b/13, 48b/14,
 49a/11, 49b/05, 49b/06, 50a/07,
 50a/14, 50b/04, 50b/06, 50b/09,
 50b/14, 51a/07, 51b/03, 51b/09,
 52a/08, 52b/02, 52b/07, 52b/14,
 53a/03, 53b/09, 53b/10, 54b/01,
 54b/03, 54b/04, 54b/15, 55b/08,
 56a/13, 57a/11, 57b/02, 57b/03,
 58a/09, 58a/15, 59a/01, 59b/02,
 60a/06, 60a/14, 61a/02, 61a/10,
 62b/06, 62b/07, 62b/12, 62b/15,
 63a/03, 63a/03, 63a/07, 63b/03,
 63b/09, 64a/06, 64a/14, 64b/02,
 64b/12, 65a/14, 65b/03, 65b/04,
 65b/04, 65b/04, 65a/05, 65b/08,
 66a/02, 66a/06, 66a/07, 66a/13,
 66b/06, 66b/11, 66b/11, 66b/13,
 67a/02, 67b/04, 67b/08, 67b/11,
 68a/05, 68a/12, 68a/12, 68a/13,
 68b/04, 68b/12, 68b/12, 68b/15,
 69a/03, 69a/09, 69a/12, 69a/15,
 69b/05, 70a/03, 70a/07, 71a/01,
 71b/13, 71b/15, 72a/02, 72b/09,
 72b/09, 73a/02, 73a/10, 73a/12,
 73a/15, 73b/02, 74a/02, 74a/05,
 74a/07, 74b/07, 74b/09, 74b/12,
 74b/12, 75a/08, 75a/11, 75b/14,
 75b/15, 76a/02, 76a/04, 76a/05,
 76a/08, 76a/15, 76b/09, 77a/02,
 77a/04, 77a/05, 77b/01, 77b/02,
 77b/05, 77b/06, 77b/14, 78b/07,
 78b/08, 79a/07, 79b/05, 79b/07,
 79b/09, 80a/10, 80a/14, 80b/09,
 80b/09, 81a/02, 81a/15, 81b/02,
 81b/02, 82a/01, 82a/02, 82a/04,

82b/02, 82b/02, 82b/11, 83a/03,
 83a/13, 83a/15, 84b/10, 85b/06,
 86a/02, 86b/01, 86b/02, 86b/08,
 86b/08, 86b/09, 86b/10, 86b/13,
 87a/02, 87a/09, 87a/15, 88a/05,
 88a/15, 89a/08, 89a/09, 90a/13,
 90b/07, 91a/04, 91a/06, 91a/11,
 91b/09, 91b/04, 92a/04, 92b/13,
 93a/04, 93a/06, 93a/09, 93a/09,
 93b/03, 93b/04, 93b/08, 93b/08,
 94a/13, 94b/04, 95a/11, 95a/13,
 95b/06, 95b/10, 95b/11, 95b/15,
 96a/10, 96a/14, 96b/03, 96b/05,
 96b/05, 96b/05, 96b/10, 96b/12,
 97a/03, 97a/03, 97a/03, 97a/05,
 97a/06, 97a/06, 97a/07, 97a/13,
 97b/01, 97b/02, 97b/10, 97b/14,
 97b/15, 98a/02, 98a/03, 98a/03,
 98a/06, 98a/08, 98a/12, 98a/13,
 98a/14, 99a/03, 99b/03, 99b/15,
 100a/13, 100a/14, 100a/09,
 100a/13, 100a/14, 100b/05,
 101b/09, 101b/13, 102a/02,
 102a/03

v. (ü) 9a/01, 9a/06, 9a/14, 10a/13,
 11b/08, 13a/07, 13a/13, 13b/04,
 14a/05, 15a/15, 16a/05, 16a/14,
 18b/13, 19a/01, 20a/01, 20a/08,
 20b/02, 20b/03, 21a/12, 21b/06,
 27b/09, 28a/09, 28b/04, 29b/06,
 29b/08, 31b/12, 32b/03, 32b/09,
 33a/03, 35b/06, 35b/08, 37b/15,
 39b/02, 40a/08, 40b/08, 41a/14,
 42a/03, 42b/15, 44a/07, 44b/14,
 45b/01, 45b/05, 45b/11, 46a/08,
 49a/06, 49b/04, 50b/13, 51b/09,
 51b/13, 53b/11, 56a/04, 57a/15,
 57b/05, 59a/04, 61b/10, 63a/05,
 65a/15, 67a/06, 68a/02, 70a/11,
 72a/03, 74b/03, 74b/04, 77a/02,
 78a/08, 80b/05, 85b/05, 87a/12,
 91b/02, 95b/02, 97b/15, 98b/02,
 98a/10

v. ger Eğer. 72a/02, 72a/03, 97a/12,
 97a/13, 97a/14

v. ger çun 97b/07

v. ger ne Aksi hâlde, yoksa, ve illa.
 16a/09, 16b/07, 45b/05, 46b/07,
 46b/09, 47b/06, 56b/01 63a/14,

- 65b/09, 69a/03, 78b/04, 83b/15,
92a/07, 99a/04
[=658]
- velî I** Far. Ama, fakat, lakin, şöyle ki.
v. 10b/03, 12b/11, 13b/01, 14a/01,
20b/14, 23a/13, 33a/04, 33b/13,
36b/04, 40a/03, 41b/06, 42b/07,
44a/11, 44a/14, 44b/06, 46a/06,
50a/12, 51b/08, 52b/11, 59b/09,
67a/15, 70a/05, 70b/06, 71a/08,
71a/12, 71b/11, 72a/14, 72b/06,
73a/06, 73a/13, 73b/12, 74a/14,
75b/02, 76a/08, 77a/13, 77a/14,
77a/15, 79b/03, 80a/01, 81a/01,
81a/14, 82a/13, 83a/07, 83b/12,
84b/02, 87b/06, 92a/15, 93a/07,
94b/08, 98a/14, 98b/07
[=51]
- velî II** Ar. Allah'a yakınlık mertebesini
kazanmış olan seçkin kul, Allah'ın
dostu ve sevgili kulu, ermiş.
v. 3a/03, 5a/01
v.-i bî-gümânî 100a/01
v.+ler 94b/11
[=4]
- velîk** Bk. **velîkin**
v. 28b/01
[=1]
- velîkin** Far. Lakin, ama, fakat, velakin.
Krş. **velîk**
v. 18b/07, 29a/07, 70b/12, 75a/15,
76a/03, 79b/10, 7b/09, 80a/08,
96b/08, 99a/12
[=10]
- v'ey** Far. Ey; hitap edilen kimsenin
dikkatini çekmek veya anlamı
güçlendirmek için kullanılır.
v. 99b/11
[=1]
- veyâ** Far. Veya, yahut.
v. 13a/11, 53a/10, 56b/07, 70a/15,
81a/10, 85a/07
[=6]
- vîlâyat** Ar. Diyar, memleket, şehir; ülke.
Krş. **vîlâyet**
v. 44a/03, 44a/05, 60b/12, 63a/14,
73b/15
v. (şahr u vîlâyat) 67a/02
v. (şahr vîlâyat) 43b/06, 79b/06
v. ahlî 20b/13, 46b/15
v.+dın 9b/11
v.+ığa (Sarândîb vîlâyatı) 34b/10
v.+nı 20b/01
[=13]
- vîşâl** Ar. Sevdigine kavuşma, ulaşma,
vuslat.
v. 7b/02, 9a/14
v.+ı 26a/12, 36b/02
v.+ı rah-numa 42b/01
v.+ığa 31a/13, 32a/12
v.+ımğa 41b/14
v.+ıñ 36b/13
v.+ını 56b/09
v.+ıñnı 31b/11
[=10]
- vîşâlhâna** Far. Kavuşma yeri, vuslat evi.
v.+sığa 34b/06
[=1]
- vîlâyet** Bk. **vîlâyat**
v.+lerge (şahr u vîlâyet) 67b/08
[=1]
- vîrân** Far. 1. Yıkılmış, harap, yıkık.
v. bol- 65b/12
v. 95b/10
2. Gamlı, kederli.
v. bol- 80b/04
v. (köñli vîrân bol-) 9a/07
[=4]
- vîrâna** Far. Yıkılmış, harap olmuş yer.
v.+dın 65a/03
v.+larnı 20b/01
v.+sı 79a/12
v.+sıça 87a/09
v.+sığa 65b/15
v.+sın 10b/02
[=6]
- vîrânai** Far. Yıkılmış, çok harap olmuş
yer.
v.+da 6a/14, 68a/09
[=2]
- vîrânlık** Haraplık, yıkılmış harap yer.
v.+ıdın (vîrânlığıdın) 18a/12
[=1]
- vuş'at** Ar. Genişlik, bolluk.
v.+ığa (köñül vus'atı) 18a/15
[=1]
- vücüd** Ar. Vücut, beden, gövde.
v. 24a/09, 96a/07
v.+ı 21b/15, 2a/15, 55a/15, 58a/15
v.+ı yañlıg (şâb vücûdı) 39b/13

v.+ı titre- 56b/09
v.+um 36b/12, 42a/11
v.+uñ 65b/09
 [=11]

Y

- ya** 1. Ya da, yoksa, veya.
y. 12b/09, 14b/08, 31b/10, 37b/13, 57b/09, 59b/01, 63a/01, 70a/14, 80b/07, 81a/10, 85a/07, 98b/13
 2. Şaşkınlık hayret ve tasdik bildirir.
y. ki 32b/05, 53a/09, 57b/09, 92b/02
 3. İki kelimeyi, iki kelime öbeğini veya iki cümleyi birbirine bağlar.
y. 69b/07
y. (ya...ya) 70b/01
y. (ya...ya kim) 69b/06
 [=19]
- yā** Ar. “Ey, hey” anlamlarında bir seslenme sözü.
y. 27a/09, 102b/11
y. Hū 74b/06
 [=3]
- yabān** Far. 1. Yabancı kimse, yerli halktan olmayan.
y. 47a/07
 2. Çöl, insan yaşamayan ıssız yer.
y.+a (bayābān u yabān) 12b/06
 [=2]
- yād** Far. Anma, hatırlama, hatır, akla getirme.
y. 53b/14
y. eyle- 102b/09
y. ét- 61a/04
y.+ı 89a/07
y.-ı bī-dost 54a/11
y. kıl- 34b/12, 36b/12, 59b/15, 90b/03, 101b/08
 [=10]
- yafrağ** Yaprak.
y.+ı yañlğ (hazān yafrağı) 22b/04
y.+ı yañlğ (gül yafrağı) 23a/15
 [=2]
- yağ-** Gökten yere düşmek.
y.-ar 82a/04
 [=1]
havādın taş u tofrağ yağ- 82a/04
 [=1]

- yağın** Yağmur.
y.+dın 40b/01
 [=1]
- yağır** Sırt.
y.+ığa (yağırğa) 7b/06
 [=1]
- yağşı** İyi, güzel, hoş.
y. 28a/09, 44a/01
y.+nı (yaman u yağşı) 77b/05
y.+sıfat 76a/07
y. u yaman 42b/08, 100a/09, 102a/12
y. yaman 44a/13
 [=8]
- yağşılık** İyilik, hoşluk, güzellik.
y.+dın 92b/09
y.+nı (yağşılık kör-) 47a/15
y.+nı pīša eyle- 8a/13
 [=3]
- yak-** I 1. Yakmak, tutuşturmak.
y.-ıban 90b/02, 90b/10
y.-ıp 55b/09, 58a/12
y.-ıp tur- 63a/04
 2. Çok fazla ızdırıp vermek.
y.-ğay 52b/15
y.-ıp 10a/04
 3. Güçlü sevgi uyandırmak, aşk ateşine düşmek.
y.-ıp 47a/13
y.-tı 31b/07
 4. Büyük zarara uğratmak.
y.-mas érdi 91a/07
 [=10]
hıyānat otı yak- 91a/07
ot yak- 31b/07, 52b/15, 90b/02, 90b/10
şavk otın yak- 63a/04
şam‘ yak- 55b/09, 58a/12
 [=8]
- yak-** II Beğenmek, hoşla gitmek, sevmek.
y.-may 13b/10
 [=1]
- yağa** Giyeceklerin boynun etrafına gelen kısmı ve bu kısma eklenen türlü biçimdeki parça.
y.+mnı 46b/07
y.+sı çāk eyle- 71b/02
y.+sıdın tut- 29b/07
y.+sın çāk eyle- 47a/06
 [=4]

yağguç Yakan, tutuşturan.

y.+sını 53a/15
[=1]

yakıl- Yakılmak.

y.-dı 91b/04
[=1]

yakın Uzak olmayan, arada az mesafe bulunan.

y.+dur 8b/02, 16b/08
y.+dur kim 43a/05
[=3]

yakın Ar. Bir şeyi iyice, kesinlikle bilme; kesin bilgi.

y. 49b/12, 94b/01
y. 'aynı Görülerek elde edilen kesin bilgi. 24b/11
y. bil- 3a/06, 31a/15, 50b/07, 83b/04, 84a/03
y.+dur kim 44b/12
[=9]

yakūt Ar. Pembe veya erguvan tonları ile karışık koyu kırmızı renkte, saydam bir korindon türü olan değerli taş.

y. 29b/06
y. (ma'dan-ı yakūt u aḥmar bol-) 28a/14
[=2]

yalañaç Çıplak, üryan.

y. 3b/11
y. (aç u yalañaç) 16a/11
y. (aç u yalañaç bol-) 9a/04
[=3]

yalğan Yalan.

y. 11a/11, 34a/14
y. érmiş 95b/06
[=3]

yalguz Yalnız, tek.

y. 19a/13, 19b/05, 28b/15, 57a/11, 60b/09
y. çık- 46b/13
y. érdi 57a/13
y. kal- 82a/11
[=8]

yam (< Ar. *yamm*) Deniz, derya, ucu bucağı görünmeyen deniz.

y. (muḥīṭ-ı yam) 1b/07
[=1]

yaman Kötü, fena.

y. (yahşı u yaman) 102a/12

y.+dın 96a/04

y.+ı 97a/01

y.+lar (yahşı yaman) 44a/13

y.+lar (yahşı u yaman) 100a/09

y.+nı (yahşı u yaman) 42b/08

y. tihlik 21a/09

y. u yahşı 77b/05

y. važ' 21a/09
[=9]

yamanlık Bk. **yamanlık**

y. 9a/15
[=1]

yamanlık Kötülük, fenalık.

y. 98a/07
[=1]

yamın Ar. Sağ, sağ taraf.

y.+ıda 14b/03
y.+ıdın 14b/02
[=2]

yan- I 1. Yanmak, parıldamak.

y.-ar 81b/01

2. Aşk ateşine düşmek.

y.-dı 22a/08

3. Çok ıztırap çekmek, büyük bir acı içinde olmak.

y.-ıp 67a/14
[=3]

közleri yan- 81b/01

[=1]

yan- II Dönmek, geri dönmek.

y.-arğa 92a/15

y.-ay 63a/14

y.-dı 10a/09, 17b/15, 22b/13, 34a/13, 36a/06, 45a/15, 56b/04, 61a/10, 63b/14, 69a/14, 87b/13, 88b/10, 91b/09

y.-dılar 45b/12

y.-ğıl 61a/07

y.-ıp 34a/03, 52a/06, 53b/08, 55b/13, 60a/04, 83b/10

y.-ıp kayt- 10b/10

y.-ıp kél- 31b/03

[=25]

yan 1. Taraf, yön, cihet, sağ ve solun ortak adı.

y. (bir yan) 48a/04, 52a/15, 64b/04, 65a/10, 97a/12

y. (bu yan) 20b/04, 21b/09, 22a/08, 28b/09

y. (her yan) 6a/02, 6a/05, 30a/10,

37a/14, 43b/08, 44a/01, 49b/13,
50a/03, 50b/12, 56a/12, 60b/07,
65a/03, 68a/02, 68a/12, 80a/11,
88a/04, 88a/13, 88b/13, 89b/03,
96a/03

y. (iki yan) 43a/05

y.+da 67b/14

y.+ğa 45b/08

y.+ğa (bir yan) 45a/11, 55a/10,
60a/11, 60b/15, 68a/08

y.+ğa (bu yan) 10a/04, 46a/08,
55b/11, 92b/15

y.+ğa (her yan) 53a/12, 54a/13,
79b/13, 102a/09

y.+ı 17b/13

y.+ığa 27b/06, 45a/11, 57a/06,
61b/07

y.+ığa bar- 36b/01

2. Vücudun sağ veya sol tarafı.

y.+ı (her yanı) 96b/13

y.+ığa (her yanı) 85a/05

3. Yakın.

y.+da 84a/15

[=55]

yana Yine, tekrar, yeniden; hatta, bile,
ayrıca.

y. 10b/13, 11a/07, 19b/06, 34b/15,
70b/15, 72a/02, 87a/15, 88b/11,
102a/05

[=9]

yandur- Döndürmek, geri yollamak.

y.-up 11b/08

[=1]

ya' nī Ar. "Demek oluyor ki, sözün kıyası,
doğrusu" anlamında bir söz.

y. 25b/06, 96b/12

[=2]

yañlıg Gibi, benzer.

y. 1b/06, 4a/13, 5a/11, 6a/02, 7b/12,
7b/12, 9a/15, 12a/07, 12a/11,
12b/01, 12b/08, 12b/08, 12b/10,
13b/02, 13b/05, 15b/11, 16b/11,
17a/05, 17b/05, 18a/05, 18a/09,
18b/06, 18b/06, 19a/04, 21b/03,
21b/14, 21b/14, 22a/01, 22a/08,
22a/08, 22a/13, 22b/04, 22b/04,
23a/15, 23a/15, 23b/15, 24a/03,
24a/10, 27a/06, 27a/06, 28b/02,
29b/04, 29b/04, 30a/14, 31a/01,
31a/01, 31a/04, 31a/12, 32a/02,

32b/07, 34b/08, 35a/12, 37b/04,
37b/05, 37b/08, 39b/13, 41b/01,
41b/06, 42a/01, 42a/01, 43a/12,
44a/04, 48b/12, 49b/10, 50a/03,
50a/11, 50a/11, 50b/08, 50b/08,
50b/12, 57a/10, 57a/15, 59b/08,
62a/08, 62b/09, 64a/11, 66a/11,
67a/14, 75a/15, 76b/15, 76b/15,
76b/13, 78b/10, 79a/08, 80b/03,
80b/10, 80b/10, 81a/11, 82a/15,
82a/15, 86a/10, 88a/14, 89a/15,
90a/02, 91b/03, 93b/05, 93b/08,
95a/01

y. (bu yañlıg) 3b/02, 4a/12, 5a/04,
6b/02, 9a/11, 9b/11, 9b/15, 10a/14,
11b/14, 11b/15, 12a/13, 14a/06,
18a/04, 19b/12, 23a/09, 27a/12,
27b/10, 30a/07, 30b/08, 32a/07,
32a/08, 34b/04, 35a/13, 39a/06,
45b/07, 46b/14, 47a/05, 47a/12,
47a/13, 48a/02, 48a/10, 48b/02,
48b/07, 50b/01, 51b/03, 52a/01,
53b/13, 55a/06, 57a/01, 57b/06,
57b/11, 58a/13, 62a/04, 64a/06,
67b/01, 69b/07, 75b/09, 75b/14,
82b/02, 88a/07, 90b/11, 91b/12,
93a/06, 93b/09, 94b/03, 94b/09,
95a/02, 95b/12, 96a/11, 97a/01,
98a/08, 98a/14, 98b/09, 98b/11,
99a/07, 99b/01

y. (bu yañlıg birle) 17a/07

y. (büzina yañlıg bol-) 37b/08

y. (hālet-i dīrīna yañlıg bol-)
35a/12

y. (şab-ı daycūr yañlıg ét-) 60b/06

y. (ul yañlıg) 33b/07, 43a/13,
64b/04

y. (ul yañlıg ki) 28a/07, 30b/06,
35a/04, 37a/06, 51a/02, 56a/06,
59a/03, 60b/01, 63b/07, 81b/01,
85b/02, 89b/15, 92b/13

y. érđi 13b/02

y. érđi (bu yañlıg) 38a/08

y. érür (dāl yañlıg) 16b/11
[=187]

yap- I Üretmek, yapmak.

y.-ıpdur 53a/07

[=1]

yap- II Örtmek, kapatmak.

y.- ! 5a/07

- y.-tı** 11b/12, 45a/05
[=3]
- yapuş-** Yapışmak.
y.-tı 71a/13
[=1]
- yār** Far. Sevgili, dost.
y. 7b/03, 9b/02, 52a/12, 73b/03, 73b/13, 75b/14, 94b/05
y. (‘āşık u yār) 82b/11
y. bol- 43a/07, 54b/01, 61b/03
y. eyle- 39a/07, 42a/02, 59a/03, 88b/06, 89a/10, 89a/14
y. érdi 8b/08
y. ét- 19b/05, 42b/04
y.+ı 64a/11, 78a/05, 91a/04
y.-ı cān 32b/15
y.-ı fāsıd 79a/13
y.-ı ğar-ı Muştafā 3a/03
y.-ı parī-dār 84a/15
y.+ıġa 7a/13
y.+ım 73b/06
y.+ımızġa 73b/08
y.+ımnı 68a/08
y. kıl- 33a/07
y. ol- 44a/04
y. u nadīm 44a/06
[=34]
- yar-** Yarmak, bölmek.
y.-dım 3b/04
y.-ur men 56b/01
[=2]
- yara** Bir dış etkiyle, bir hastalık veya arıza sebebiyle vücutta meydana gelen kesik, yarık veya çıban.
y. eyle- 46b/07, 56b/07
[=2]
- yara-** Yarar sağlamak, faydalı olmak; (bir işe) uygun olmak.
y.-mas 88b/15
[=1]
- yarāna-sanchıġ** Dostluk kılma, dostluğun kıymetini bilme.
y.+ı (yarāna-sanchıġı) 5a/16
[=1]
- yaraġ** Hazırlık, imkân.
y. (şarh-ı yaraġ) imkân genişliği.
2b/13
[=1]
- yarġam** Ar. Merhamet.
y. kıl- 67b/12
- [=1]
- yarıl-** Yarılmak, çatlamak.
y.-dı 102a/04
y.-ġan 29a/04
y.-ġay 79b/11
[=3]
- yarım** Bütün bir şeyin ayrıldığı iki eşit parçadan her biri.
y.+ı 102a/06
y.+ıda (tün yarımı) 50a/08
y.+ıdın keç (tün yarımı) 58a/03
y.+tün 60a/10, 68a/08, 89b/10
[=6]
- yārī** Dostluk; yardım.
y. eyle- 6a/13
y. ol- 93a/09
[=2]
- yarlıġ** Lütuf; dostluk.
y.+lar 34a/02
y.+lar (yarlıġ eyle-) 47a/09
[=2]
- yarmaġ** En küçük bakır sikkenin adı, bakır para, para.
y.+dın (iki yarmaġ) 34b/01
[=1]
- yarı-** Aydınlanmak, ışımak.
y.-dı 8a/11, 36a/01
y.-r 5b/02
[=3]
kün yarı- 8a/11
[=1]
- yarıġ** Bk. **yarıġ**
y.+nı 27a/15
[=1]
- yarıġlıġ** Aydınlık.
y. bol- 61a/10
[=1]
- yarıġ** Işık, aydınlık. Krş. **yarıġ**
y. 13a/05
[=1]
- yarut-** Aydınlatmak.
y.- ! 7b/12
[=1]
- yas** Matem, yas, üzüntü.
y. tut- 89a/11
[=1]
- yas-** Bk. **yasa-**
y.-ıp 33b/08
[=1]
- yasa-** Yapmak, kurmak; düzenlemek,

tertip etmek.
y.-p 40b/10, 51b/15, 90a/12
y.-pdurlar 29a/07
y.-y 76a/10
 [=5]
bazm yasa- 90a/12
 [=1]
yasal- Düzene konulmak.
y.-dı 1b/08
y.-ğan 39b/09
 [=2]
yaşan- Süslenmek, bezenmek.
y.-dı 56a/04
y.-ğan 83a/03
y.-ıp 76b/09
 [=3]
yaşār Ar. Sol, sol taraf.
y.+ıdın 14b/02, 14b/03
 [=2]
yasavul Moğ. Zabıta memuru.
y. dék 31a/03
 [=1]
yastan- Yaslanmak, dayanmak.
y.-ıp 18b/12
 [=1]
yaş I Gözyaşı.
y. 10b/12
y. (közidin yaş akuz-) 26a/06, 102b/01
y. (közidin yaş tök-) 36a/03
y. (közige yaş tol-) 78b/12
y. (közini yaş eyle-) 59b/07
y. (közini yaş kıl-) 80b/08
y. (közlerini yaş eyle-) 94a/07
y. (közünü yaş eyle-) 71b/07
y.+ı (köz yaşı) 85a/11
y.+ı ile 6a/14
y.+ı bilen 56a/02
y.+ıdın (köz yaşı) 65a/06
y.+ın tök- 60a/15
y.+ın (kan yaşı) 45a/06
y.+ın (köz yaşı) 101a/08
y.+ın (közde yaş akuz-) 48b/03
y.+ını 57a/12
y.+ını (köz yaşı) 49a/07, 101b/10
y.+ını (köz yaşını akuz-) 95a/01
y.+ını çaşma çaşma ét- 32a/04
y.+қа 43a/10
y. tök- 71b/03
 [=24]

yaş II Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman.
y.+ıda (on iki yaş) 70b/07
y.+ığa (on iki yaş) 71a/04
y.+қа (yeti yaş) 17a/13
 [=3]
yaşın- Gizlenmek, saklanmak.
y.-ñız 24a/01
 [=1]
yaşla- (Göz) Yaşarmak, yaşla dolmak.
y.-p 35b/15
 [=1]
közini yaşla- 35b/15
 [=1]
yaşlıq Gençlik.
y.+da 70a/15
 [=1]
yaşur- Gizlemek, örtmek.
y.-dı 55a/11
y.-up 57a/10
 [=2]
yat- Yatmak, uyumak; boylu boyunca uzanmak.
y.-adur 78b/09
y.-arda 52a/06
y.-arğa 87b/14
y.-ğan 35b/15, 58b/01
y.-ıban 54b/05, 83b/07
y.-ıp 35b/10, 64b/10, 82b/01, 82b/13, 84a/11
y.-ıp érdi 78b/01
y.-ıpdur 22a/13, 58a/15, 61a/01, 66a/01
y.-қан 102a/13
y.-қан yerığa élt- 56b/02
y.-қанı 60b/02
y.-қанını 57b/15
y.-ma 47b/12
y.-tı 27b/06, 34b/06, 55b/03
 [=24]
ğafıatda yat- 64b/10
 [=1]
yatım Ar. Babası ölmüş (kimse).
y. 40a/08
y. u bive eyle- 25a/01
 [=2]
yavm Ar. Gün.
y. yañlıq 90a/02
 [=1]
yavmu'l-kıyāma Ar. Kıyamet günü.

y. 2b/14
[=1]
yavmu'l-cazā Bk. **yavmu'l-kıyāma**
y.+**dın** 71b/11
[=1]
yavuğ Yakın.
y.+**nı** (**assığ yavuğ**) 27a/15
[=1]
yavuş- Yaklaşmak, yakınlaşmak, yakın olmak.
y.-**tı** 9b/04
y.-**tılar** 20a/10, 50b/13
[=3]
yavut- Yaklaştırmak.
y.-**sun** 56b/15
[=1]
yay- 1. Yaymak, etrafa dağılmasına sebep olmak.
y.-**ay dép** 91b/01
y.-**sun** 93b/13
2. Bir şeyi açıp sermek.
y.-**ıp** 10a/14
[=3]
yayıl- Yayılmak, etrafa dağılmak.
y.-**dı** 1b/08
[=1]
yaz- Yazmak.
y.-**a'lmas** 52b/10
y.-**arğa** 55a/01
y.-**dı** 11a/10, 23b/01, 5b/11, 99a/06
y.-**ğan** 14b/01, 60a/09, 6b/07
y.-**ğan kibi** 18b/08
y.-**ıban** 52a/09
y.-**ıp** 13a/08, 40b/11, 5a/06, 99a/01
y.-**ıpdur** 61b/10
y.-**ıpdurlar** 14a/15
[=17]
ḥarf **yaz-** 23b/01
każā **yaz-** 18b/08
madāyih **yaz-** 40b/11
mañşūr **yaz-** 11a/10
nāma **yaz-** 5b/11
taḫdīr **yaz-** 55a/01
taşvīr **yaz-** 52a/09
[=7]
Yazdān Far. Allah. Krş. **Ḥudā, Hū, Teñri**
Y. ('Alī-ı şīr-ı **Yazdān**) 3a/04
[=1]
Yazdānī Ar. Allah'a ait, Allah'la ilgili.
Y. **ḥukmı** 69b/08

[=1]
yazıl- I Yazılmak.
y.-**dı** 23b/06
y.-**ğan** 41b/07, 52b/11
[=3]
yazıl- II Yayılmak.
y.-**ğay** 43a/05
y.-**sa** 29b/04
[=2]
ye- Bk. **yé- 1**
y.-**di** 74a/12
y.-**mekdin** 73b/12
y.-**se** 73b/14, 74a/01
y.-**señ** 88b/08
[=5]
nı 'matını **ye-** 88b/08
[=1]
yegāne Far. Tek, eşsiz, biricik.
y. (**cahān-gīr-i yegāne**) 19b/09
[=1]
yek-sar Far. 1. Hep beraber, birlikte.
y. 37b/12, 72a/08
2. Bir baştan bir başa.
y. 8b/04
[=3]
yektā Far. Tek, benzersiz, eşsiz.
y. 14b/07
[=1]
yel Rüzgar, yel.
y. 38a/05, 85a/01
[=2]
Yemen Arap yarımadasının güneybatısında bir ülke.
Y. **şāhı bile** 19a/03
[=1]
yemiş Meyve, yemiş.
y.+**ge** 71a/09
[=1]
yer 1. Mevki, mekân, mahal.
y. 59a/01, 59a/01
y. (**bir yer**) 15a/05
y.+**de** 8a/07, 11b/09, 18a/14, 23a/04, 29a/09, 29a/11, 31a/05, 34a/04, 35b/02, 40b/13, 45a/09, 45a/12, 51a/07, 51b/08, 54a/14, 55b/14, 56a/10, 68a/14, 75b/01, 77a/15, 79a/02, 81a/07, 83b/12, 83b/15, 84a/06, 86a/05, 87b/06, 89b/05, 92a/03, 95b/06
y.+**de** (**bir yer**) 24a/15, 52b/08,

59a/07
y.+de (her yer) 100b/02
y.+ğa 18a/12, 45a/11, 52a/02, 56a/01, 65b/01, 65b/02
y.+ğa (bir yer) 89b/03
y.+ge 14b/01, 19a/11, 30a/06, 58a/02, 62b/15
y.+ge (bir yer) 6a/10, 16b/10, 76a/10, 81b/09
y.+i 100a/04
y.+ığa (yatқан yerığa élt-) 56b/02
y.+ige 35b/15
y.+imge 89b/07
y.+in 57b/04
y.+ini 53a/11, 89b/13, 102a/09
y.+ni 7a/01, 54b/13, 101b/01
y.+ni (bir yer) 89b/04
 2. Ayakla basılan, ayakların altında bulunan yüzey, zemin.
y. 5a/08, 47a/08, 70a/09, 72b/05, 78a/14
y. (yer birle barābar kıl-) 20a/13
y. bile téñ ét- 97a/14
y. bilen téñ kıl- 12b/09, 51a/06
y.+ge 49b/09
y.+ge (başın yerge ur-) 48b/03
y.+ge (özini yerge al-) 80b/12
y.+ge baķ- 32b/09, 77a/02
y.+ge ur- 14b/14
y.+ge yıķıl- 22a/05, 34b/05, 57b/13,
y. şaķını 101a/10
 3. Yaşanılan, oturulan şehir; ülke, bölge.
y. 44a/03
y.+de 7a/10, 13a/04, 28b/08, 47b/06, 63b/05
y.+de (her yer) 42b/08
y.+din (yırāķ yer) 13b/04
y.+ğa (bir yer) 85a/01
y.+ge 62a/11
y.+i 77a/14
y.+idin 52a/14
y.+ige (bir yer) 80a/06
y.+ini 49a/08
 4. Yeryüzü
y. üsti 99b/12
y. üze 29b/04
 5. Bölüm, kısım.
y.+ığa (her yer) 52b/09
 6. Toprak.

y.+ge 37a/15
 [=103]
yeş- Çözmek.
y.-ip 16a/13
 [=1]
yet- Ulaşmak, erişmek, varmak.
y.- ! 10b/07, 16b/06, 16b/06
y.-di 10a/02
y.-er érdi 98b/14
y.-er sen 41b/14
y.-gen 80b/01, 82a/07
y.-gey 102b/05
y.-gil 71b/06, 71b/06
y.-iben 34b/12, 39a/15, 69a/13
y.-ip 19b/01, 20a/07, 36a/03, 60a/05, 60a/10, 72b/08, 85a/01, 87b/04
y.-ip érdi 17a/13, 60b/12
y.-ipdür 68a/10
y.-ķay 15a/10
y.-maķ 80a/15
y.-megey 12b/02
y.-mese 5b/06
y.-se 16b/08
y.-sün 93b/15
y.-ti 10a/02, 14a/03, 14a/06, 17a/08, 22a/12, 25a/06, 38a/13, 45a/04, 45b/15, 46b/14, 47a/01, 53b/06, 56b/05, 57a/06, 57a/06, 61a/09, 71a/04, 75a/09, 80a/07, 102a/08
y.-tiler 26a/09, 74b/08
 [=53]
aldığa yet- 75a/09
bir manzılğa yet- 74b/08
dādığa yet- 16b/06
faryādığa yet- 16b/06
ķızmatığa yet- 98b/14
navbat yet- 45a/04
 [=6]
yetil- Ulaşmak; ulaşılmak,
y.-megey 90a/15
 [=1]
yetiş- Bk. yetüş-
y.-ti 13a/01, 73a/10
y.-tiler 15a/04, 44a/04
 [=4]
yetkür- Ulaştırmak, eriştirmek, götürmek.
y.- ! 55a/07, 91b/11
y.-di 31b/13, 63a/05
y.-diler 37b/11, 76b/02

- y.-üben** 38a/09
[=7]
dar-gahığa yetkür- 38a/09
[=1]
yeti Altıdan sonra, sekinden önce gelen sayının adı, yedi.
y. 39b/14
y. gardün 30a/13, 84a/09
y. kün 57b/12
y. martaba 80b/13
y. miñ darvāza 30b/08
y. naşihat 86b/09
y.+sin 86b/01
y. yaş 17a/13
[=9]
Yeti Gülşen Üzerinde çalıştığımız bu mesnevinin adıdır.
Y. 93a/15, 99b/06
Y. érdi 4a/13
[=3]
yetinçi Yedi sayısının sıra sıfatı, sırada altıncıdan sonra gelen.
y. 86b/09
y. gülşen 86a/11, 86a/12
[=3]
yetür- Yetiştirmek, ulaştırmak.
y.-di 51a/13
[=1]
yetüş- Yetişmek, erişmek, yetmek.
y.-düm 49b/10
y.-gey 48a/12
y.-se 59a/05
y.-ti 9b/01, 80a/06, 88b/02
y.-tiler 74b/02, 76b/10
[=8]
yé- 1. Yemek, ağızda çiğneyerek yutmak.
Krş. **ye-**
y.-di 32b/10, 35a/11, 74a/11
y.-gen-dék 56b/08, 80b/11
2. (Dert, düşünce, sıkıntı, merak vb.) İçin için üzülp durmak.
y.-gey sen 47b/01
[=6]
hün ile rīm yé- 47b/01
mīve yé- 35a/11
ta‘ām yé- 32b/10
[=3]
yığ- Toplamak, biriktirmek, bir araya getirmek, yığmak.
y.-ar érdi 48a/15
y.-dı 20a/08, 42b/15, 46b/15, 70a/13
y.-dılar 77b/05
y.-ıban 20a/03, 27a/10, 40b/13, 71b/12
y.-ıp 34b/15, 47a/08
y.-may 78b/06
[=13]
leşker yığ- 20a/08
[=1]
yığaç Ağaç.
y.+dın 29a/07
[=1]
yığı Gözyaşı, ağlama, ağıt.
y.+dın 94a/07
[=1]
yıgıl- Toplanmak, çok sayıda birikmek, yığılmak.
y.-agi 102a/07 (?)
y.-dı 23b/08, 62b/15, 65b/01, 76b/08, 77a/10, 101a/13, 102a/12
y.-dılar 84a/02
y.-ıp 8a/12, 19a/11, 38a/01, 40b/07, 71a/02, 75b/13
y.-sa 52b/10
y.-sun 37b/12
[=17]
yığla- Ağlamak.
y.- ! 81b/14
y.-dı 72b/10
y.-dılar 68b/01
y.-p 10b/12, 41a/09, 42a/06, 72b/08, 85a/12
y.-r érdi 9b/07
[=9]
zār yığla- 72b/10
[=1]
yık- 1. Yıkma, devirmek.
y.-arda 60a/03
y.-tı 89b/15
2. Perişan etmek.
y. 101a/06
[=3]
yıkıl- 1. Gücü kalmayıp yere düşüvermek, yığılmak.
y.-dı 12b/14, 22a/05, 23a/15, 34b/05, 55b/01, 57b/13, 60b/05, 78a/14, 101a/10, 101a/10
y.-dım 68a/03
2. Bir yana doğru eğilmek, meyletmek.

y.-dı 85a/11
y.-ıp 39a/06
 3. Devrilmek, bozulmak, harap olmak; parçalanıp dağılmak.
y.-ğan 71a/09
y.-ğay 3b/10
 [=15]
ayağığa yıkıl- 39a/06, 85a/11
yerge yıkıl- 22a/05, 34b/05, 57b/13
 [=5]
yıl Yıl, sene.
y. 27a/14
y. (béş yıl) 41a/14
y. (bir yıl) 6b/09, 15a/06, 28b/08, 41a/14, 51b/03, 66b/15, 67a/04, 101b/02, 101b/11
y. (bir yıl bol-) 34b/12
y. (néçe yıl) 18b/12
y. (otuz yıl) 70b/09
y. (yüz yıl) 87a/04
y.+da (bir yıl) 72b/11
y.+dın (bir neçe yıl) 4a/09
y.+dın soñ (bir yıl) 34b/07
y.+lar (néçe yıl) 27b/13
 [=19]
yılan Yılan.
y.+dın (af' ā yılan) 96a/04
 [=1]
yıllık Yıllık, bir yıllık süre.
y. (bir yıllık) 70a/03
 [=1]
yıraq Uzak.
y. 8a/06, 16b/01
y. bar- 38b/14
y.+dın 34b/03, 77a/07, 79a/02, 80a/07
y.+dur 96b/09
y. eyle- 26b/08, 47b/02, 49a/06, 57b/05
y. ét- 12a/13, 47a/15, 58a/04
y.+ı 11a/13
y.+ı (yıraq kët-) 72a/12
y. kët- 16a/05
y. kıl- 20b/02, 71b/15
y. yer 13b/04
 [=21]
yıraqlık Uzaklık.
y.+ı (yıraqlığı) 25a/05
 [=1]

yiber- Bk. **iber-**
y.-di 99a/09
y.-diler 92a/10
y.-ğay 9a/06
 [=3]
aş yiber- 9a/06
payğām yiber- 99a/09
 [=1]
yigirme Yirmi, on dokuzdan sonra, yirmi birden önce gelen sayının adı.
y. kün 73a/01
 [=1]
yigit Delikanlı, genç adam.
y. 10a/05, 10a/06, 10a/09, 10b/11, 11a/04, 11a/06, 22a/08, 35b/07, 47b/05, 49b/13, 66a/01, 6b/12, 95a/06
y. birle 11b/09
y.+dın 35b/09
y.+ge 26b/03, 59a/03, 93a/08, 95a/09
y.+ni 11b/01, 11b/03, 11b/06, 26b/04, 93a/11, 95a/07
 [=25]
yip İp.
y.+ğa (ipek yip) 22b/02
y.+ge 7b/09
y.+ler 64a/10
 [=3]
yipek Bk. **ipek**
y. yañlıg 48b/12
 [=1]
yoğan Kalın.
y. (boynı yoğan bol-) 98a/07
 [=1]
yok Bulunmayan, mevcut olmayan, var karşıtı.
y. 5a/11, 7b/11, 9b/06, 10a/10, 10a/10, 15b/12, 21b/12, 23a/05, 23a/05, 29a/07, 34a/09, 34a/09, 40b/04, 50a/12, 50a/12, 57a/04, 57a/04, 60b/02, 60b/02, 64a/11, 66b/02, 66b/02, 70b/08, 71a/09, 71a/09, 72a/06, 76b/03, 78a/05, 78a/05, 78a/14, 80a/08, 84a/15, 85b/07, 85b/07, 87b/05, 90a/05, 90a/05, 100a/10
y. (kerek yok) 91a/10
y. érdi 3b/14, 59a/01, 76a/08,

80a/09, 90b/15, 98b/13
y.-ki 33b/06, 83a/02
y.+tur 29a/12, 54b/15, 5a/07, 63b/07
 [=51]
yokāl- Yok olmak, kaybolmak; gözden kaybolmak.
y.-dı 64b/15
y.-ğan 83a/08
y.-may 53b/13
y.-sa 58a/13
 [=4]
yokarı Bir şeyin üst bölümü, aşağı karşıtı.
y. 62b/02, 79b/09
y. çık- 81a/05
y.+dın 66a/03
y.+ğa 80a/01, 84b/03, 89b/04
y.+ğa çık- 87b/12
y.+nı 89b/06
 [=9]
yokat- Kaybetmek, yitirmek, yok etmek; harap etmek.
y.-ğan 59a/13, 82b/05
y.-ğan kuş 59a/09
y.-ğan ok 30a/02
 [=4]
yokluk Yoksulluk, yokluk.
y.+da 51b/09
 [=1]
yol 1. Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer, tarık, rah.
y. 4b/14, 14b/04, 14b/09, 29a/02, 30b/09, 43b/06, 47b/11, 72b/01, 92a/02, 98b/15, 101b/05
y. (ğam-ı yol) 15a/04
y. (soğma yol) 62b/02
y. (uluğ yol) 14a/14, 80a/01
y. bile 80a/02
y.+da 92b/04
y.+dın 63a/01, 64a/13, 98b/14
y. édi 25a/05
y.+ğa 15b/14, 59b/11, 66a/05, 101b/04
y.+ğa kir- 38b/15, 61a/09, 62a/13, 75a/04
y.+ğa sal- 100b/13
t.+ğa tüş- 10b/11, 25a/15, 54b/14, 55b/04, 72b/08
y.+ı 53b/11, 84a/13, 98b/13

y.+da (hañālñk yolı) 66a/04
y.+ıdın 13a/14, 64b/15, 98b/13, 98b/13
y.+ıdın kaytar- 75a/08
y.+ığa 65b/10, 77a/05, 79a/12, 99a/08
y.+ığa (hañā yolığa tüş-) 58b/08
y.+ığa kir- 78b/05, 79b/12
y.+ığa sal- 13a/08, 60a/15
y.+ığa (kélgen yolığa sal-) 33a/10
y.+ığa tüş- 18b/11
y.+nı 49b/13
y.+nıñ 11a/13
y. yür- 6a/09, 20a/07, 50b/09
 2. Bir şeye ulaşmak için takip edilen seyir.
y. 49a/05
y.+da 48a/01
y.+ğa kir- 28b/15
y.+ıda (hañıñat yolı) 94b/11
y.+ı (muñabbat yolı) 26a/03, 26a/07
y.+ı (tarıñat yolı) 24b/08
y.+da (muñabbat yolı) 67a/12
y.+ıda (tarıñat yolı) 2a/09
 3. Yolculuk.
y. 69a/03
y.+dın kal- 8a/03
y.+ğa kir- 35a/04, 79b/01
y.+ğa tüş- 9a/01, 15a/03, 72b/01
y. tut- 9a/12
y. zañmatı 73a/06
 4. Çare, yöntem.
y.+ığa (fıkr yolığa ur-) 24a/15
y. tap- 36b/10
 5. Tutum, davranış.
y. tut- 33a/08
 6. Doğrudan ayrılmak.
y.+ıdın çıkar- 54b/07
 7. Amaç, maksat, uğur.
y.+ın 64b/03
y.+uñda 58a/01
 8. Kez, defa, kere.
y. (bir yol) 68a/15, 100b/15
y.+ı (bir yol) 77a/10
 [=86]
yoldaş Yol arkadaşı; arkadaş, dost.
y. 50a/05, 81b/02
y. bol- 101b/03
y.+largā 85b/12

[=4]
yoluş- Karşılaşmak, karşı karşıya gelmek, uğramak.
y.-ğay 61b/11
y.-tı 49b/06, 4b/14, 50a/07, 50b/14, 72b/12, 78a/08, 80b/05, 90a/06, 92b/04
 [=10]
yoluştur- Uğratmak, karşılaştırmak.
y.-ğan 84b/08
 [=1]
yon- (Taş, maden veya ağacı) Keskin bir aletle tıraş edip şekil vermek, yontmak, (kalem) açmak.
y.-dum 5a/06
 [=1]
hāma yon- 5a/06
 [=1]
yön Belli bir noktaya göre olan yer, taraf, yön, cihet.
y.+i 82b/05
 [=1]
yuhıy'l- 'ıẓām Ar. Kur'an-ı Kerim'de Yasin Suresi'nin 78. ayetinin bir bölümü. "kemikleri diriltecek" anlamındadır.
y. 24b/12
 [=1]
yuhıy'l- 'ıẓāma va'r-ramīm Yasin suresi 78. ayetin son bölümü. "çürümüş kemikleri diriltecek" anlamındadır.
y.+ı érür 80a/13
 [=1]
yulduz Işıklı ve sabit bir nokta hâlinde görülen gök cisimlerinden her biri, yıldız.
y. 21b/03
y. (iki yulduz) 71a/06
 [=2]
yum- Sıkıp kapatmak.
y.-dı 25b/12, 59b/08, 89b/10
y.-may 78b/14
y.-uban 20b/06
y.-up aç- 29b/11
y.-updur 35b/11
 [=7]
köz yum- 29b/11, 78b/14,
közini yum- 25b/12, 35b/11, 59b/08

közlerini yum- 89b/10
közni yum- 20b/06
 [=7]
Yünān Helenlerin soyundan olan halk veya bu halkın soyundan olan kimse; Yunanlı.
Y. dıyārı 98b/11
 [=1]
Yūsuf İsrailoğullarından Hz. Yakub'un oğlu olup, kardeşleri tarafından kuyuya atılan peygamber. Güzelliğin sembolüdür.
Y. 70a/09
Y.-şıfat Yusuf yüzlü, yüzü Yusuf gibi güzel erkek. 21b/07
 [=2]
yut- Katlanmak, sesini çıkarmayıp susmak, hazmetmek.
y.-genim 66b/02
y.-sa 48b/05
y.-up 41b/10
 [=3]
kan yut- 48b/05
kōñül kanını yut- 41b/10
 [=2]
yügür- Yürümek.
y.-üp 17a/08, 30a/01, 30a/11, 48a/10, 80a/07, 82b/03, 84b/02
y.-üp bar- 86a/01
y.-üp kél- 29a/08
 [=9]
yügürt- Koşturmak.
y.-üp 2a/05, 50b/12
y.-ür érdi 53a/12
 [=3]
yük 1. Bir insan veya taşıtın taşıdığı şeylerin bütünü.
y. bağla- 100b/14
y.+ni tüşür- 88a/10, 89b/09
 2. İnsana baskı yapan ağır durum.
y.+idin ('ışyān yüki) 2a/09
 [=4]
yüklet- Yükletmek, yükleme işini yaptırmak.
y.-iben 8b/14
 [=1]
māl yüklet- 8b/14
 [=1]
yünçi İnci.
y. 46b/15

[=1]
yüñ Yün, tüy.
 y. 96a/11
 [=1]
yür- Bk. **yürü-**
 y.-**di** 6a/09, 22b/15, 88b/02
 y.-**di-kim** 78a/04
 y.-**diler** 59a/09, 72b/12, 75a/15
 y.-**diler kim** 19b/01
 y.-**dük** 50b/01
 y.-**düm** 67b/08, 88a/03
 y.-**dün** 14a/08, 65b/07
 y.-**ğan** 28a/07
 y.-**ğanımğa** 57a/09
 y.-**gay** 27a/15
 y.-**gen** 31a/11, 31a/11, 49a/08
 y.-**mağay** 28a/11
 y.-**megen** 59a/01, 59a/10
 y.-**mes érdim** 42a/07
 y.-**se** 88a/10
 y.-**señ** 79a/15
 y.-**üben** 20a/07, 26a/01, 26a/02,
 43a/15, 43b/15, 44a/02, 46b/12,
 46b/13, 48a/15, 50b/09, 57a/15,
 60b/01, 66a/12, 69a/12, 82a/15,
 90a/08
 [=41]
 y.-**yol yür-** 6a/09, 20a/07, 50b/09
 [=3]
yürek İnsanın bütün duygularının
 kaynağı ve manevi varlığının
 merkezi, gönül.
 y. 17a/06
 y. (yüregi**ğa**) 59b/09
 y.-**+de şabr u qarâr qal-** 45a/07
 y.-**+din** 17a/12
 y.-**+i (yüregi)** 12b/08, 28a/12,
 56b/11, 70a/05
 y.-**+i (yüregi pur-ğün bol-)** 80a/03
 y.-**+i cüş eyle-** 91b/03
 y.-**+i (yüregi tol-)** 10a/07
 y.-**+i (yüregi örten-)** Yüreği
 yanmak. 35b/12
 y.-**+im (yüregim)** 41b/12, 49b/09,
 50b/04, 7b/07
 y.-**+im (yüregi kan bol-)** 67a/01
 y.-**+imni (yüregimni)** 56b/01
 y.-**+in (yüregin)** 57b/08, 68b/07
 y.-**+ini (yüregini)** 84b/09
 y.-**+iñ (yüregiñ)** 53b/15

y.-**+ni** 3b/04
 y.-**+niñ** 67b/02
 [=24]
yürü- Adım atarak ilerlemek, yürümek;
 yayan olarak gitmek. Krş **yür-**
 y.-**di** 14b/09, 25a/15, 48a/13,
 64b/04, 65a/06, 79a/01, 80a/02,
 80a/06
 y.-**diler** 14a/13
 y.-**düm** 66a/05
 y.-**ğan** 8a/14
 y.-**gey** 42b/09
 y.-**p** 13a/01, 18b/13, 34b/08, 35a/06,
 40a/11, 45b/15, 49b/10, 57b/12,
 59a/08, 60b/09, 62a/08, 67a/02,
 72b/11, 89b/03
 y.-**p bar-** 14a/14
 y.-**p érdi** 85a/05
 y.-**p érdiler** 33a/12, 74b/01
 y.-**p sen** 66b/06
 y.-**pdür** 90b/10
 y.-**r érdi** 28b/15, 74a/15
 y.-**r érdiler** 89b/14
 y.-**r miz** 83b/06
 y.-**r siz** 92a/12
 y.-**rde** 45b/01
 y.-**rdi** 9b/10
 y.-**rğa** 61b/13
 y.-**se** 30b/09
 [=41]
 piyāda yürü- 28b/15, 34b/08,
 48a/13
 [=3]
yürüş Yürüme, yürüyüş.
 y. **туруş** 100b/01
 [=1]
yürüş- Biriyle yürümek, yol yürümek.
 y.-**diler** 43a/11
 y.-**dük** 9a/01
 [=2]
yürüştür- Yürütmek; koşturmak.
 y.-**di** 89b/11
 [=1]
yüz I Suret, çehre.
 y. 50b/14
 y. (kuyaş yüz) 43b/09
 y. **birle (qadd u yüz)** 37a/05
 y. (sarığ yüz) 6a/14
 y.-**+i** 13b/02, 14a/04, 16b/12, 21b/13,
 22b/04, 41b/07, 57a/07, 71a/01,

94b/04, 95b/15, 98b/04, 100b/07
y.+i (oñ yüz) 41b/09, 44b/11
y.+i-kim 35a/10, 70a/08
y.+ide 101a/12, 62a/14
y.+idin 100b/08
y.+idür 76a/05
y.+iğa 3b/11, 6a/13, 64a/14, 91b/01, 100b/13
y.+iğa baq- 13b/10, 91a/07
y.+ige 32a/01, 32a/06, 73b/15, 77a/11
y.+in 32a/06, 54b/07, 67a/10, 71b/04, 95b/14
y.+ini 49b/11, 59b/08, 65b/05, 82a/03, 93a/13, 100b/15
y.+ini (gül yüz) 48b/05
y.+ini kaytar- 43a/10
y.+ini kör- 72a/13, 85b/08
y.+inni 67a/03
y.+inni kör- 36a/01
y.+niñ dalāyılı 97b/08
y. ögür- Vazgeçmek, ilişkiyi kesmek. 62b/11
y. u saç 2b/12
y. ur- 34a/13, 35a/04, 44a/07, 45b/09
y.+üm 33a/01, 46b/07
y.+ümni 63a/12
y.+üñ 27b/15, 62b/09
y.+üñni 7b/11, 14a/08
y.+üñni (gül yüz) 50a/01
y.+üñiz 25a/08
 [=68]
yüz II Doksan dokuzdan sonra, yüz birden önce gelen sayının adı.
y. 12b/09, 39b/15, 41b/15, 44a/07, 51b/12, 54b/04, 55b/15, 73b/07, 77a/13, 89a/13, 100b/04
y. (béş yüz dīnār) 52a/13
y. (béş yüz) 45b/09
y. (béş yüz aşrafī) 45b/11
y. (béş yüz dıram) 52b/01
y. (bir iki yüz) 75b/11
y. (iki yüz kişi) 13a/13
y. (iki yüz kul) 43a/02
y. (néçe yüz) 43a/01
y. (néçe yüz kul) 91a/02
y. (üç yüz at) 89a/11
y. aşrafī 56a/15
y. cılva 32a/03

y. kul 51a/03
y. miñ 14b/05, 31a/13, 31b/14
y. miñ aşrafī 36a/15
y. miñ balā 61b/11
y. miñ dıram 71b/15
y. miñge barābar bol- 19a/13
y.+ni (altı yüz) 52b/07
y. pāra ét- 84b/09, 101b/15
y. şıva birle 67b/14
y. yıl 87a/04
 [=36]
yüz- Yüzmek, kesmek, koparmak.
y.-er men 65b/09
 [=1]
yüzlen- Teveccüh göstermek, yönelmek, istikametini almak.
y.-geni 90b/08
 [=1]
yüzlüg Yüzlü.
y. (kara yüzlüg) 21a/09
 [=1]

Z – Ž - Ž - Z

za‘aflıg Zayıflık, güçsüzlük.
ž. 36a/07
 [=1]
za‘at Ar. Alçaklık, aşağılık, rezillik.
ž. 66b/15
 [=1]
zabūn Far. Zayıf, güçsüz, aciz.
z.+um 15b/12
 [=1]
zād Ar. Azık, yiyecek, rızık.
z.-ı safar Yolluk. 42b/15
 [=1]
zād-būd Far. Olmak, olmuş ve olacak her şey, doğmak, mevcut olmak?
z.+ı 21b/15
z.+um 42a/11
 [=2]
za‘farān Ar. Safran.
z.+dur 25a/08
z.+ı 62b/05
 [=2]
za‘farānī Ar. Sarı renkte olan, safran sarısı renk.
z. 31b/13
 [=1]
zāg Far. Karga.

- z. 84a/13
z. (‘akka u zāğ) 79b/07
z. (kara zāğ) 82b/12
z. bol- 84a/07
z.+ı 8a/01
 [=5]
zāhıd (< Ar. *zāhid*) Dünyayı terkedip dinin emirlerine çok titizlikle riayet eden, züht ve takva sahibi, dindar, müttakî (kimse).
z. 94b/15
 [=1]
zāhır (< Ar. *zāhir*) Meydanda olan, görünen, açık ve belli olan şey.
z. (ma‘rūf u zāhır) 21a/05
z. bol- Görünür duruma gelmek, açığa çıkmak, meydana çıkmak. 17b/07, 23a/05, 33a/13, 59a/09, 69a/08, 74a/03, 74a/08, 102a/01
z. eyle- 44b/09, 95a/04
z. édi 100a/04
z.+ı 32b/04
z.+ı (havās-ı zāhır) 2a/06
z. kıl- 25a/09, 34a/04, 39a/01, 58b/12, 81b/03
z. ol- 16a/01, 66a/06, 67b/06, 85a/08
 [=22]
zahıra Ar. Gerektiğinde kullanılmak üzere saklanan yiyecek, erzak.
z. 93b/06
z. eyle- 8a/04
 [=2]
zahmat Ar. Sıkıntı, eziyet.
z. (ranc u zahmat) 74b/09, 78b/07
z.+ıdın (yol zahmatı) 73a/06
 [=3]
zahr Far. Organizmaya girdiğinde kimyasal etkisiyle fizyolojik görevleri bozan ve miktarına göre canlıyı öldürebilen madde, ağrı, sem; *mec.* acı, keder, sıkıntı.
z. eyle- 6b/12
z. ét- 13b/11
z. tōk- 14b/13, 48b/01
z. yañlıg 24a/03
z. zağğūm 3b/01
 [=6]
zahra Far. Öd, safra.
z.-ı şır yarıl- Aslanın ödü yarılmak. 79b/11
 [=1]
za‘ıf Ar. Zayıf, güçsüz, aciz, kuvvetsiz.
 Krş. **za‘ıfa**
z. 96a/01
z. (za‘ıf u nā-tuvān) 73a/12
 [=2]
za‘ıfa Bk. **za‘ıf**
z. 94a/06
 [=1]
zağğūm Ar. Zehir, ağrı, zıkkım.
z. (zahr zağğūm) 3b/01
 [=1]
zāl Far. İhtiyar, aksakallı.
z. 17a/15, 87b/02, 87b/08, 87b/11, 87b/13, 88a/03, 88b/07, 89a/01, 89a/03, 93a/06
z.+dın 17a/08, 86b/11, 92b/14
z.+ğa 88b/02
z.-ı hasta 88b/12
z. yañlıg 16b/11
 [=16]
zalāzıl Ar. Zelzeleler, sarsıntılar, depremler.
z. tüş- 66b/14
 [=1]
zālim Ar. Acımasız ve haksız davranan, zulmeden, zalim.
z. 45b/04
z. (sulṭān-ı zālim) 22b/07
z. érür 9b/13
z. u bī-dād 95b/11
 [=4]
zam (< Ar. *zamm*) Arttırma, çoğaltma, ekleme.
z. kıl- 52b/01, 82a/14
 [=2]
zamān Ar. Süre, vakit; dönem.
z. (bir zamān) 48b/01, 80b/08
z. (bu zamān) 13a/10, 17b/10, 29a/10, 34a/07, 37b/08, 61b/03, 61b/04, 89a/02
z. (her zamān) 48b/13, 54b/13, 64a/14
z. (ul-zamān) 22a/12, 33a/13, 41a/08, 54b/03, 59b/15, 60b/06, 61b/11, 66a/07, 68a/04, 71b/02, 73a/07, 75a/14, 78b/05, 88a/08, 102b/05
z.+dın soñ 95a/01
z.+ı 102a/08

- z.+ı (bu zamān)** 16a/09
z.+ı (bul zamān) 28a/13
z.+ı (her zamān) 32a/15
z.+ı (öz zamānı) 20b/10
z.+ı (ul-zamān) 6b/13, 13b/11, 17b/05, 22a/14, 23a/02, 26a/09, 48a/07, 66a/09, 70b/03, 78b/08, 78b/12, 85a/15, 89a/14, 93a/12
 [=48]
- zamāna** Ar. Devir, dönem, zaman.
z. 43a/08, 69b/02, 69b/04
z. (āfat-ı zamāna) 101a/02
z. (Rustam-ı ahl-ı zamāna) 61b/09
z. (sulṭān-ı zamāna) 26b/02
z. (şāh-ı zamāna) 68b/05
z. (şahan-şāh-ı zamāna) 70b/04
z. ahlı 4b/02
z. cavrı 35b/02
z.+dın 75a/13
z. gerdişi 69b/10
z. inḳılābı 19b/04
 [=13]
- zamānī** Far. Bir zaman.
z. 21a/15
z. (bir zamānī) 9b/01
 [=2]
- zamīma** Ar. Beğenilmeyen hâl, kötü davranış.
z. (ahlāk-ı zamīma) 98b/08
 [=1]
- zamīr** Ar. İç; mec. kalp, gönül.
z. 37a/03
z.+ı 56a/11
z.-ı (şāḫıb-ı zamīr) 15a/12
z.+ıḡa 16a/02, 23a/01, 32b/14
 [=6]
- zamzama** Ar. Nağme, ezgi.
z. 20b/09
 [=1]
- zamīn** Far. Yer, yeryüzü; toprak sathı.
z.+dın 52a/06
z.+dın (zīr-i zamīn) 82b/03
z.+ḡa (İrān zamīn) 46a/07, 46b/11, 69a/11
z.-ı āsumān-sūz 36b/14
 [=6]
- zanaḥ** Far. Çene.
z. 96a/02
 [=1]
- zancīr** Far. Zincir.
- z.** 22b/01
z. (boynıḡa zancīr sal-) 37b/09
 [=2]
- zang** Bk. zangī
z. 60b/06
 [=1]
- zangī** Far. Zenci. Krş. **zang, zengī**
z. 61b/04, 61b/07, 62a/01, 62a/06, 62a/07, 64a/07, 64a/08, 64b/10
z.+ḡa 61a/13, 61a/15, 62a/03, 65b/05
z.+mı 64a/15, 69a/07
z.-ı bad-ḫāl 65b/10
z.-ı bad-reng 61a/11
z.-ı sāda 66a/14
 [=17]
- zānū** Far. Diz.
z.-ba-zānū oltur- Diz dize oturmak.
 77b/09
z.-bar-zānū Diz dize. 9a/09
 [=2]
- zār** Far. Ağlama, inleyiş, inleyen.
z. 61b/01
z. (āşufta u zār eyle-) 31b/04
z. (ḡarīb u muflıs u zār u gadā) 7a/10
z. (nāla u zār) 40a/13
z. (nāla u zār eyle-) 34b/02, 52b/14
z. (nāla u zār kıl-) 48b/07
z. (nāla u zār tart-) 42a/08
z. asırı bol- 7b/04
z. dıl-gır bol- 42b/10
z. eyle- 32a/14
z.+ı (zār ét-) 34a/10
z. giryān 79b/01
z. ḡam-nāk bol- 48a/15
z. ḫayrān bol- 35b/10
z.-ı ḫazīn 68b/07
z.-ı nā-kām 7b/05
z. ol- 19b/12
z. şaydā 69b/07, 100a/14
z. şaydā bol- 4b/12
z. u afgār 83a/13
z. u afgār bol- 51b/09
z. u maḫzūn 13a/10, 48b/13, 68b/15
z. yıḡla- Yüksek sesle ağlamak.
 72b/10
 [=27]
- zarar** Ar. Zarar, kötü sonuç, ziyan.
z. nef 73a/04

- [=1]
zarb Ar. Vurma, darbe, dövme.
z. ber- Yaralamak. 51a/04
z. birle 15b/15, 29a/04
z.-ı taḫsīm ile 70b/02
z. ile 37a/06
 [=5]
zarbu'l-maṣal Ar. Atasözü.
z. 28a/15
 [=1]
zard Far. Sarı; solgun.
z. 97a/07
z. (dīrāz u zard) 97b/10
z. eyle- 36b/11
 [=3]
zarīfa Ar. Yumuşak, ince, nükteli, zarif, hoş a giden.
z. ('ibārat-ı zarīfa) 20b/15
 [=1]
zarla- Altınlamak, altın vermek.
z.-dī 20a/02
 [=1]
zarra Ar. Çok küçük parçacık.
z. 92b/13
z.+dın kem 16a/10
z. yañlıḡ 13b/05, 19a/04, 31a/12
 [=5]
zarūr Ar. Mecburi, kaçınılmaz, ister istemez olacak iş.
z.+dur kim 20b/09
 [=1]
zarūrat Ar. zorunluluk, mecburiyet.
z.+dın 55b/13
 [=1]
zāt Ar. Kişi, şahıs, bir şeyin ta kendisi; bir varlığın hakikat.
z.+ıñ 42a/10
 [=1]
zavāl Ar. Yok olma, yok edilme, ortadan kalma; bozulma.
z. 86b/03
z.+ı 32b/02
 [=2]
zavī'l-iḥtirām Ar. Seçilmiş, hürmet sahibi, saygıdeğer kimseler.
z.+ḡa (ḥukkām-ı zavī'l-iḥtirām) 12a/07
 [=1]
zavḡ Ar. Zevk, lezzet, hoş a giden hâl, eğlenme.
z. 71a/10
z. (dostī-ı zavḡ u ṣahvat) 97a/13
z. ḡālāt bol- 47b/14
z.+dın 67a/06
z. ile 66a/15
 [=5]
zāyıl (< Ar. *zā'ir*) Devamlı ve kalıcı olmayan, sona eren, yok olan, ortadan kalkan.
z. bol- Yok olmak, ortadan kalkmak. 9b/02, 74b/09, 78b/07, 81b/05, 98b/08
z. ékendür 13b/12
 [=6]
zāyır (< Ar. *zā'ir*) Ziyaret eden kimse, ziyaretçi.
z. ol- 80b/15
 [=1]
zayn Ar. Süs, bezek.
z. tap- 88a/12
 [=1]
zengī Bk. *zangī*
z.+ge 61b/13
 [=1]
zer Far. Altın.
z. 12a/04, 16a/11, 19b/06, 36a/14, 45b/06,
z. (iki lek zer) 16a/08
z. (nuḡra u zer) 28a/14
z. (sīm ile zer) 51b/13
z. (sīm ü zer) 13b/04, 32b/09, 45b/01
z. (sīm ü zer ber-) 40a/08
z. (ṣāl-ı zer) 76b/09
z. bile sīm 60a/01
z. bilen 38a/14
z. birle (sīm ü zer) 53b/11
z.+dın (iki lek sīm ü zer) 13a/07
z.+dın (sīm ü zer) 32b/03, 33a/03, 44b/14, 57b/05
z.+dın (sīm ü zer ber-) 51b/08
z.+dın (sīm ü zer) 37b/15
z.+ge (sīm ü zer) 29b/06
z. ḡıl'at 37a/04
z.+idin (sīm ü zer saç-) 27b/09
z.+idür 31a/14
z.+ini (sīm ü zer) 20a/08
z.+iñni (sīm ü zer ber-) 72a/03
z.+ler (sīm ü zer) 9a/06
z.+ni (iki lek zer) 13a/12, 16a/12

- z.+ni (sīm ü zer)** 15a/15, 42b/15
z. ü gavhar 35b/08, 63b/09, 87a/09
z. ü hıl'at 11b/08
z. ü sīm 10a/13, 20b/03
z. ü zīvar 77a/02
z. ü zīvar birle 6a/11
z. ü zīvar bile 13a/13, 14a/05, 21a/12, 56a/04
z. ü zīvar saç- 40b/08
z. varaḳ 82b/13
 [=48]
zer-baft Far. Sırma ile dokunmuş kumaş.
z. 10a/14, 21b/06, 33a/09, 43a/01
z. ile 40b/06
 [=5]
zer-ger Far. Kuyumcu.
z. 52a/01
 [=1]
zer-kār Far. Altınla işlenmiş.
r. érdi 80b/02
 [=1]
zerrīn Far. Altından yapılmış.
z. 8b/11
z. kemer 31a/03
z. libās 37a/10
z. töşek 11a/08, 82b/13
 [=5]
zihn (< Ar. *zihn*) Anlama, kavrayış, zihin.
z.+ı 29b/12
 [=1]
zıkr (< Ar. *zıkr*) Sözüünü etme, anma, ismini söyleme.
z. eyle- Bahsini etmek, anmak. 45a/02, 74b/06, 94a/05
z.+ı bile (Ḥudāy zıkrı) 73b/02
z.+ı birle (Ḥudānıñ zıkrı) 24b/05
z.-ı Ḥudā Allah'ı anma, Allah'ı zikretme. 70a/01
z.+ıḡa (Ḥuda zıkrı) 70b/11
 [=7]
zıl (< Ar. *zill*) Gölge.
z. (zıl-ı ılāhī) Allah'ın gölgesi. 18a/10
 [=1]
zıllul'lāh Ar. Allah'ın (yeryüzündeki) gölgesi.
z. bol- 73b/14, 83a/11
 [=2]
zındān (< Far. *zindān*) İçine tutukluların, hükümlülerin konulduğu kapalı yer.
z.+ḡa 62a/09
 [=1]
zırā'at-gāh Far. Tarım alanı.
z.+dın 35b/04
 [=1]
zırva (< Ar. *zirva*) Bir şeyin en yüksek noktası, tepesi, doruk.
z.+sıḡa 39b/07
 [=1]
zıyā (< Ar. *ziyā*) Işık.
z.+da 13b/02
 [=1]
zıyāda (< Ar. *ziyāda*) Fazla, çok, bol, ...den daha çok.
z. 8b/09, 34b/01, 70a/01, 74b/08
z. bol- 32a/11
z. érdi 20a/05
z. érür 96b/08
 [=7]
zıyāfat Ar. Misafir davet edip özenli biçimde ağırlama, yedirip içirme, şölen.
z. 73b/08
z. kıl- 73b/05
 [=2]
zıyān (< Far. *ziyān*) Zarar, kayıp, ziyan.
z.+dın 66b/10
z.+ı 44b/06
z. (sūd u zıyān) 46b/10
 [=3]
zıyārat (< Ar. *ziyarat*) Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme.
z. eyle- 27b/02, 40a/11, 78b/11, 90a/08, 102b/04
 [=5]
zī-şaraf Ar. Şeref sahibi, şerefli.
z.+nı 90a/08
 [=1]
zīb Ar. Süs, bezek.
z. (zīnat u zīb) 27a/04
z. (zīnat u zīb ber-) 32a/08
z. ber- 27b/10, 38a/06
z.-ı afsarī 72b/04
z. ile 76b/01
 [=6]
zībā Far. Süslü; güzel.
z. 8a/06, 21a/10
z. (giriftār-ı ruḡ-ı zībā bol-) 49b/15
z. (gül-reng zībā) 33a/09

- [=4]
zidūda Far. Parlatılmış, parlak.
 z. 41a/06
 [=1]
zīnat Ar. Süs, bezek.
 z. **ber-** 83a/03, 91a/13
 z.-ı **hūsn** 43b/02, 44b/04
 z. **u zīb** 27a/04
 z. **u zīb ber-** 32a/08
 [=6]
zindegānī Far. Dirilik, hayat.
 z. (**çaşma-ı āb-ı zindegānī**)
 Abıhayat çeşmesi. 99b/11
 [=1]
zīr I Far. Alt, alt taraf.
 z.-ı **zamīn** Yer altı. 82b/03
 z.-ı **lab** 41b/09, 44b/11
 [=3]
zīr II Ar. Tambur vb. sazların en ince ses veren teli.
 z. (**bam u zīr**) 1b/09
 [=1]
zīrek Far. Zeki, anlayışlı, uyanık.
 z. 58b/15
 z.+i 98b/02
 [=2]
zīvar Far. Süs, bezek.
 z. (**zer ü zīvar**) 77a/02
 z. **bile (zer ü zīvar)** 13a/13, 14a/05, 21a/12, 56a/04
 z. **birle (zer ü zīvar)** 6a/11
 z.+nı (**zer ü zīvar saç-**) 40b/08
 [=7]
zor Far. Kuvvet, güç; sıkıntı.
 z. 3b/08, 44b/14
 z. **eyle-** 58b/03
 z. **érür** 1b/06
 z.-ı **bāzū** Kol kuvveti. 15b/13, 30a/10
 z.-ı **davlat** 3b/13
 z. **ile** 34a/13
 z. **ur-** 64a/10
 [=9]
zū (?)
 z. **ber-** 68a/02
 [=1]
zū-funūn Ar. Bilgili, alim, ilim sahibi.
 z.+ı 38a/10
 [=1]
zūd Far. Çabuk, hemen, seri, tez, acele.
 z. 56b/03, 88b/02, 89b/04
 z. **bar-** 92a/11
 z. **tüş-** 61b/06
 [=5]
zuhal Ar. Satürn.
 z. 81a/06, 82a/08
 z. **dék** 21a/08
 [=2]
zuhūr Ar. Meydana çıkma, görünme.
 z. **ét-** Ortaya çıkmak, görünmek. 59b/12
 z.+ı (**fiṭrat zuhūri**) 1b/07
 z. **ol-** 69b/04
 [=3]
zulāl Ar. İçilmesi tatlı, latif su.
 z.+ı (**hikmet zulālī**) 4a/15
 [=1]
zulf Far. Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.
 z.+ı 7b/01, 21b/14, 31b/06, 100b/10
 z.-ı **siyāhī** 6b/04
 z.+ı **ıdur** 18b/07
 z. **ile** 41b/08
 z.+uñ **ile** 37a/05
 z. **yañlğ** 50a/03
 [=9]
zulm Ar. Zulüm, haksızlık, eziyet, cefa.
 z. **ahlı** 9b/14
 z.+dın 25a/01
 [=2]
zulmat Ar. Karanlık.
 z. (**hayl-ı zulmat**) 18a/02
 z. (**tor-ı zulmat**) 61b/05
 z. **bol-** 89b/12
 z.+dın 49b/12
 z.+ı **dın kim** 24a/10
 z.+ların 10a/12
 z. **sahabı** 94a/15
 [=7]
zumra Ar. Topluluk, sınıf, grup, zümre.
 z.+sı **da** 47b/08, 48a/13
 z.+da (**ganīlar zumrası**) 90b/15
 z.+sı **ğa** 26b/11
 z.+ı **ğa (insān zumrası)** 5b/05
 z.+ı **ğa (tanāsul zumrası)** 40a/06
 [=6]
zumrud Ar. Alüminyum, berilyum silikatı olan yeşil renkte, çok değerli taş.
 z. (**la' l u zumrud**) 83a/03

[=1]

zunnār Ar. Keşişlerin bellerine
bağladıkları uçları sarkık kıldan
uzun kuşak.

z. 95a/05, 95a/08

z.+ını 95a/09

[=3]

zunnārī Far. Bir kuşak.

z. ki 95a/06

[=1]

zūr Ar. Yalan, asılsız haber.

z. u hıla engiz ét- 97a/05

[=1]

BÖLÜM V: SONUÇ ve ÖNERİLER

Mesnevi, bir vezinde her beyiti kendi içinde kafiyeli nazım şeklinin adıdır. Bir nazım şekli olarak ilk defa Fars edebiyatında kullanılmıştır. 20-30 beyit süren kısa mesneviler olduğu gibi binlerce beyit süren mesneviler de vardır. Dinî, tasavvufî, ahlakî, tarihî, öğretici, menkıbevî, destanî ve aşk konularının nazma çekilmesinde kullanılan mesnevi aruzun kısa kalıplarıyla yazılması ve beyit sınırlığının olmaması yönüyle şairler için bir kolaylık sağlamış ve böylece en çok tercih edilen nazım şekillerinden biri olmuştur. Mesneviler, Türkçenin yazın dilinde gücünü ortaya koyması, dildeki değişimleri ve gelişmeleri göstermesi açısından oldukça kıymetli edebî eserlerdir.

Yedi Gülşen mesnevisinin 18. yüzyılın sonu ile 19. yüzyılın başlarında Hokand Hanlığı'nda yaşamış kıymetli şairlerden biri olan Muhammed Şerif Uzlet'in telif eseri olan *Heft Gülşen* (*Yedi Gülşen*) mesnevisinin istinsah metni olduğu düşünülmektedir. *Heft Gülşen* hakkında yapılan araştırmalarda *Yedi Gülşen*'de yer alan hikâyelerin sırası, kurgusu ve karakterleri arasındaki paralellikler, 1959 yılında neşredilen Özbek Edebiyatı antolojisinde Uzlet'in *Heft Gülşen*'inden sunulan örnek hikâye ve çalıştığımız *Yedi Gülşen*'deki birinci hikâyenin aynı olması bu düşüncüyü kuvvetlendirmektedir.

Yedi Gülşen mesnevisinin müstensihî ve istinsah tarihi tespit edilememiştir. Ancak Uzlet, *Heft Gülşen* mesnevisini 1824-25 yılında tamamlanmış, Ömer Han'ın eşi ve aynı zamanda Hokand edebiyatında kıymetli bir yeri olan şaire Mahlar Ayim Nâdire'ye sunmuştur. *Heft Gülşen*'in bilinen iki nüshası Özbekistan Fenler Akademiyası Şarkşinaslık Enstitüsünde muhafaza edilmektedir.

Yedi Gülşen geleneksel bir tarzla kaleme alınmıştır. Tevhid, naat, dört halifeye övgü bölümlerinden sonra şairin durumu ve sebep-i telif bölümleri yer alır. Daha sonra şair hikâyelere geçmeden önce kusurlarından af dileyerek birinci hikâyeye geçiş yapar. Metin birbirinden bağımsız gülşen adı verilen yedi ayrı hikâyeden oluşmaktadır. Hikâyelerden bağımsız olarak feraset hakkında bilgilerin yer aldığı manzum bir bölüm bulunmaktadır. Bir kıyafetname örneği olan bu bölümde şair ferasetin ne olduğu ve ferasetli bir kimsenin özelliklerinden bahsetmiştir. Ayrıca bir kimsenin karakteri hakkında bize bilgi verebilecek fiziksel özelliklerinin neler olduğunu başlıklar altında delillendirmiştir.

Yedi Gülşen mesnevisi küçük mensur bölümler haricinde 2873 beyitten müteşekkildir. Uzlet'in *Heft Gülşen* mesnevisinin ise TDTEA'daki Uzlet maddesinde 6000 mısralık olduğu belirtilmektedir. Elimizdeki nüshanın birinci hikâyesi ile *Özbek Edebiyatı Antolojisi*'nde *Heft Gülşen* mesnevisinden sunulan örnek hikâye karşılaştırıldığında hikâyenin sonunda Nâdire ve çocukları için dua edilen 16 beyitin *Yedi Gülşen*'de yer almadığı görülmüştür. Bu durum, müstensihin metnin muhtelif yerlerinde hikâyelerden bazı beyitleri ve Nâdire ile ilgili olan bölümleri metne almadığını göstermektedir. Elimizdeki metnin mısra sayısının farklı olmasının buradan kaynaklandığı açıktır. Metnin genelinde hikâyelerde kurgusal ya da anlam ile ilgili bir eksikliğin olmadığı görülmektedir.

Yazıldığı dönem ve yer itibariyle siyasi ve ekonomik istikrarsızlıkların olduğu ortamda şair, yöneticilerin adaletten uzaklaşmaması, halka karşı yumuşak olunması ve devlet için kıymetli ilim erbabı kimselere yakınlık gösterilmesi, çalışanlara haklarının verilmesi, halkın hukukunun korunması gerektiği gibi pek çok kıymetli öğüdü eserinde örnek hikâyeler ile sunmuş ve Nâdire'nin nezdinde bu değerleri övmüştür. Eser bir bütün olarak değerlendirildiğinde cömert, kimsesizlerin koruyucusu, halka karşı yumuşak huylu, adil, bilgili, danışan, liyakate önem veren, ideal bir padişah örneği oluşturulduğu görülmektedir.

Eserde aynı zamanda aşk, vefa, sadakat, dostluk, cömertlik, dürüstlük, fedakârlık gibi değerler öne çıkarılmış kibir, yalan, sadakatsizlik, açgözlülük, zalimlik gibi olumsuz davranış ve değerler yerilmiştir. Bu yönüyle ortaöğretim programında yer alan kök değerlerin eğitimi için uygun bir metindir.

Konusu itibariyle öğretici bir eser olan *Yedi Gülşen* anlatmaya dayalı edebî metin türünün kıymetli bir örneğidir. Anlatmaya dayalı edebî metinlerin özelliklerinden biri olan öyküleyici anlatım biçimi; tahkiye etme, diyalog, iç konuşma, mektup, montaj, özetleme gibi anlatım teknikleriyle desteklenmektedir. Vurgulanan değerler için örnek olay niteliğinde hikâyelerin yer alması dikkat çekici unsurlardan biridir. Bu yönüyle Türk dili ve edebiyatı eğitiminde Türk Dili ve Edebiyatı Ortaöğretim Programı'nda yer alan "metin merkezli" kazanımlara uygundur.

Eser dönemin dil özelliklerini ve söz varlığını yansıtmaları açısından önemli bir yere sahiptir. Halkın sözlü geleneğinden de faydalanan şairin hikâyelerde ve öğüt verdiği beyitlerde daha sade bir dil kullandığı görülmektedir. 19. yüzyıl Çağatay Türkçesinin bir örneği olması ve dönemin dil özelliklerini yansıtmaları bakımından kıymetli bir eserdir.

Çalışmada *Yedi Gülşen*'in traskripsiyonlu metni hazırlanarak bu sahada çalışma yapmak isteyen araştırmacılara kaynak olması amaçlanmıştır.

Yedi Gülşen mesnevi nazım biçimi ile kaleme alınan bir eser olarak söz sanatları yönünden de oldukça zengindir. Bu yönüyle ortaöğretim edebiyat müfredatlarında divan edebiyatı ve söz sanatları öğretiminde örnek metin olabilecek nitelikte bir eserdir. Çalışmada yer alan açıklamalı dizin bölümü de eserin söz varlığını ortaya koymak, mesnevi metinlerinin sözlük çalışmalarında kullanımına katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Eserin bu bölümünden elde edilen kelime hazinesiyle Çağatay Türkçesi söz varlığına katkı sunmak ve bu alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara kolaylık sağlamak amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Aka, İ. (2012). *Timurlular*, TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 41, s. 177-180). İstanbul: TDV Yayınları.
- Akalın, M. (1994). Ahmedî'nin Dili. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 37(1989), 9 -153.
- Akalın, Şükrü Hâluk; [vd]. (2011). *Büyük Türkçe Sözlük*. (11. b.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2015). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. (6.b.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Alpargu M. ve Çelik, M. B. (2021). Özbek Hanlıkları. Salih Yılmaz (Ed.), *Özbekistan içinde* (s. 27-78). Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Alpay, G. (1973-1974). 19. Yüzyıl Özbek Edebiyatına Genel Bir Bakış. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, s. 253-263.
- Argunşah, M. (2013). Çağatay Türkçesi. *Yeni Türkiye* c. IX, s. 55. [Türkçe Özel Sayısı] 357-373.
- Argunşah, M. Güner, G (2015). *Codex Cumanicus*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Argunşah, M. (2021). *Çağatay Türkçesi* (7. b). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Atalay, B. (1970). *Abuşka Lugatı veya Çağatay Sözlüğü*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Ayverdi, İ. (2009). *Kubbealtı Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (4. b). İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Babacan, M. (2021). *Türk Dili Kompozisyon Bilgileri*. İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Bilgegil, Kaya (1977). *Edebiyat*, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi içinde (c. 2, s. 428-436). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Bilgin, M. (2002). *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

Borovkov, A. K. (1954). Özbek Yazı Dilinin Kurucusu Ali Şir Nevaî (R. Uygun, çev.). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, (2. b.) s. 59-96.

Bulak, Ş. (2017). *Karşılaştırmalı Tarihî Türk Yazı Dilleri Grameri*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Caferoğlu, A (1993). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

Caferoğlu, A. (2002). *Altın-Orda (Altın-Ordu) Türk İlleri ve Çağatay Türkçesi, Gelişmesi, Kaynakları ve Karakteri*. Türkler içinde (Cilt 8, s. 777-795). Ankara: Yeni Türkiye yay.

Caferoğlu, A. (2015). *Türk Dili Tarihi I-II*. Ankara: Altınordu Yayınları.

Clauson, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish*. Oxford: Oxford University Press.

Canpolat, M. (2002). *Çağatay Dili ve Edebiyatı*. Türkler içinde (Cilt 8 s. 769-776). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Courteille, A. P. (1972). *Dictionnaire Turk-Oriental*. Amsterdam.

Çelik, M. B. (2016). Hokand Hanlığı. Hayrunnisa Alan ve İlyas Kemaloğlu (hızl.), *Avrasya'nın Sekiz Asrı Çengizogulları* (1. Baskı) içinde (s. 527-571). İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Çetişli, İ. (2008). *Edebiyat Sanatı ve Bilimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Çiçekler, M. (2004). *Mesnevi*, TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 29 s. 320-322). İstanbul: TDV Yayınları.

Çoban, A. (2004). *Edebiyatta Üslup Üzerine*. Ankara: Akçağ Basım Yayım Pazarlama.

Demir, S. (2016). Türkiye'deki Edebiyat Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 48-68.

Devellioğlu, Ferit (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (26. b.). Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

DİB (2012). *Kur'an-ı Kerim Meâli* (b. 14). (hızl.) H. Altuntaş, M. Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

DİB. (2013). *Hadislerle İslam* (Cilt 1). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.

Dilçin, C. (2013a). *Yeni Tarama Sözlüğü* (b. 3). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Dilçin, C. (2013b). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi* (b. 10). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Doerfer, G. (1975). *Türkische Und Mongolische Elemente Im Neupersischen*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.

Ece, S. (2004). Mesnevîlerde Öyküleme Özellikleri ve Üslûp. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. 24, 11-21.

Eckmann, J. (2014). *Harezmi, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar* (O. F. Sertkaya, hızl.). Ankara: TDK Yayınları.

Eckmann, J. (2017). *Çağatayca El Kitabı* (G. Karaağaç, Çev.). Ankara: TDK Yayınları.

Eraslan, K. (1993). *Çağatay Edebiyatı*, TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 8. s. 168-176). İstanbul: TDV Yayınları.

Ercilasun, A. B. (1991). *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Ercilasun, A. B. (2013). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Eren, H. (2020). *Eren Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ergin, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayın/Tanıtım.

Gabain, A. V. (1988). *Eski Türkçenin Grameri*, (çev. Mehmet Akalın). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Gülhaniy (2000). *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* içinde (1. Baskı. Cilt 15. s. 151-156). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Günay, V. D. (2018). *Söylem Çözümlemesi* (2. b.). İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.
- Güneş, F. (2013). Türkçe Öğretiminde Metin Seçimi. *Anadili Eğitimi Dergisi*. 1(1), 12.
- Güzel, Abdurrahman (2006). Edebiyat Eğitiminde Amaçlar ve Bu Amaçlara Yönelik Yöntem Teknik ve Örnek Uygulamalar. *Millî Eğitim Dergisi*. 34(169), s. 85-105.
- Hacıeminoğlu, N. (2015), *Türk Dilinde Edatlar*, (hızl. Vahit Türk), İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Halilbekov, A. (1998). *Nemengân Edebî Muhiti*. Taşkent: Ruhefza Yay.
- Kaçalin, M. S. (2011). *Nevâî'nin sözleri ve Çağatayca tanıklar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kanar, M. (2000). *Farsça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Deniz Kitabevi Yayınları.
- Kanar, M. (2009). *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Say Yayınları.
- Karabulut, M. (2021). Edebî Metinlerde Dil, İfade ve Üslup İlişkisi. *Edebiyatta Üslup Meselesi* (s. 17-21). Ankara: İKSAD Global Yayıncılık.
- Karakuş, İ. (2002). *Türkçe Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar-İlkeler-Teknikler* (17. b.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kardaş, S. (2022). Nedîm'in Anlam Dünyası: Nedîm Dîvânı'nda Edebî Türler, Edebî Tarzlar ve Anlatım Teknikleri. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. 6, S. 3, 257-285.
- Kariev, A. (2018). Hokand Hanlığı'nın Eğitim Geleneği ve Medreseler. *Diyanet İlmî Dergi*, C. 54, S. 3, 149-166.
- Kaşgarlı Mahmûd. (2015). *Dîvânü Lugâti't-Türk Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin*. (haz.) A. B. Ercilesun, Z. Akkoyunlu. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kavcar, C. (1994). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Kavcar, C. (1987). Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, XX(1), 261-273.

Kâzım Kadri, H. (1928-43). *Büyük Türk Lûgati*, 4 cilt, İstanbul: Devlet Matbaası.

Kızıлтаş, E. (2021). 17. yy. Sonundan 20. yy. Başına Kadar Yaşayan Fergâna Muhiti Şairleri (Hayatı ve Eserleri). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, İstanbul.

Koç, D. (2015). *Rus Elçilik Raporlarına Göre Hokand Hanlığı (XIX. Yüzyılın İlk Yarı)*. İstanbul: İdeal Yayıncılık.

Konukçu, E. (1998). *Hokand Hanlığı*, TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 18, s. 215-216), İstanbul: TDV Yayınları.

Korkmaz, Z. (2003). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri - Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Köprülü, F. (1988). *Çağatay Edebiyatı*, İslam Ansiklopedisi (c. 3, s. 270-323). İstanbul: MEB Yayınları.

Levend, A. S. (2014). *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Levent, A. S. (2015). *Divan Edebiyatı: kelimeler ve remizler, mazmunlar ve mefhumlar*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Mahmur (2000). *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi içinde* (1. Baskı. Cilt 15. s. 182-186). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

MEB (2018). *Orta Öğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı (9.,10.,11. ve 12 sınıflar)*. Ankara.

Merhan, A. (2007). Yazılı Özbek Edebiyatı. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 31, S. 2, s. 157-170.

Mukımiy (2000). *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* içinde (1. Baskı. Cilt 15. s. 232-238). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Mütercim Asım Efendi (2000). *Burhân-ı Katı*. (haz.) M. Öztürk, D. Örs. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Nâdire (2000). *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* içinde (1. Baskı. Cilt 15. s. 177-181). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Necip, E. N. (2013). *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü* (İklil Kurban, çev.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ölmez, Z. (2007). Çağatay Edebiyatı ve Çağatay Edebiyatı Üzerine Araştırmalar. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 5, S. 9, s. 173-219.

Özbek Edebiyatı (1959). Taşkent: Özbekistan SSR Devlet Bedii Edebiyat Neşriyatı.

Özbek Edebiyatı (1966). (Cilt 5). Taşkent: Taşkent Bedii Edebiyat Neşriyatı.

Özünlü, Ü. (1997). *Edebiyatta Dil Kullanımları*. Ankara: Doruk Yayımcılık.

Rasulev, H. (1973). *Özbek Epik Şiirlerinde Halkçılık*. Taşkent: ÖZRFA Fen Neşriyatı.

Redhouse, S. J. W. (1992). *A Turkish And English Lexicon*. (2. b.) İstanbul: Çağrı Yayınları.

Saray, M. (1987). Hokand Hanlığı (1700-1876). *Tarihte Türk Devletleri II* içinde (s. 611-617). Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları.

Saussure, F. (1976). *Genel Dilbilim Dersleri I*. (B. Vardar, çev.): Ankara: TDK Yayınları.

Sertkaya, O. (1970). Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri . *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 18(0), 133-138.

Şemseddin, S. (2004). *Kâmûs-ı Türkî*. (7. b.) İstanbul: Kapı Yayınları.

Şen, H. (2021). Ömer Han Dönemi Hokand Hanlığı (1809-1822). *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S. 5, 115-132.

Şen, M. (1993). *Zahirüddin Muhammed Bâbur, Bâburname: Giriş, Metin (Kâbil ve Hindistan Bölümleri) Açıklamalı Dizin*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

Şen, M. (2000). Tarihî Şivelerde Ek Uyumsuzluğu Var mı? 4. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II*, s. 1695.

Şen, M. (2005). Tanzimat Aydınlarının “Çağatay Türkçesi”ne Bakışı ve Şemseddin Sami’nin Tesiri. *Türklük Araştırmaları Dergisi*, 17, s. 195- 227.

Şen, M. (2008). Miktar Zarfı Olarak Kullanılan Kelimelere Lengüistik Bir Bakış. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 109-123.

Şen, M. (2018). Çağatay Türkçesinin İsmi ve Kapsamı Üzerine. Ozan Kolbaş ve Orçun Üner (Ed.), *Âb-ı Hayât-ı Aramak: Gönül Tekin’e Armağan* (1. Baskı) içinde (s. 373-413). İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

Şen, M. (2021). *Türk Dilinin Dünü ve Bugünü*. İstanbul: Post Yayın Dağıtım.

Şeyh Süleyman Efendi-yi Buhari (1298), *Lugat-ı Çağatay ve Türkî-i Osmanî*. İstanbul.

Steingass, F.(2005). *Persian-English Dictionary*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Taşdelen, V. (2018). *Edebiyat Dili*. Ankara: Hece Yayınları.

Tatçı, M. ve Gökçeli, S. (2017). Estetik Bir Zevk Kazandırma Aracı Olarak Edebiyat Eğitimi. *II. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatları Öğretimi Sempozyumu Bildirileri*, 421-448. Ankara.

TDK. (1993). *Derleme Sözlüğü. I- XII*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

TDK. (1995). *Tarama Sözlüğü. (3.b.) I-VIII*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Tekin, M. (2001). *Roman Sanatı*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Tekin, T. vd. (1995). *Türkmençe-Türkçe Sözlük*. Ankara: Simurg Yayınları.

Tekin, F. (2011). Hanlıklar Dönemi Çağatay Edebiyatı. *Turkish Studies = Türkoloji Araştırmaları: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, (Prof. Dr. Güler Gülsenin Armağanı) C. 6, S. 1, 1843-1850.

Tolkun, S. (2001). Son Devir Çağatay Edebiyatının İki Önemli Kadın Şairi: Nadire ve Üveysi, *İlmi Araştırmalar*, C. 12, s. 167-174.

Toparlı R., Vural, H., Karatlı, R. (2014). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Uçan, H. (2008). *Dilbilim, Göstergebilim ve Edebiyat Eğitimi*. Ankara: Hece Yayınları.

Uzlet (2000). *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* (TDTEA) içinde (1. Baskı. Cilt 15. s.141-145). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Ünver, İ. (1986). Mesnevi. *Türk Dili Dergisi II (Divan Şiiri)*, LII, 430-563.

Üşenmez, E., Boltabayev S., Tuğlacı, G. (2016), *Özbekçe Türkçe Sözlük*. İstanbul:Türk Dünyası Vakfı.

Yoska, E. (2011). Muhammed Ali Han Dönemi (1822–1842) Hokand Hanlığı-Osmanlı Devleti İlişkileri. *History Studies*, C. 3 S. 3, 395-408.

Yuhadin, K. K. (2011). *Kırgız Sözlüğü*. (çev.) Abdullah Taymas. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Yuvalı, A. (1993a). *Çağatay Han*, TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 8 s. 176-177). İstanbul: TDV Yayınları.

Yuvalı, A. (1993b). *Çağatay Hanlığı*, TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 8 s. 177-178). İstanbul: TDV Yayınları.

Zevkî (2000). *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* içinde (1. Baskı. Cilt 15. s. 238-242). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Musalı, V. "Heft GÜLŞEN (NÂDİR/UZLETİ/MEHCÛR/ŞERÎF)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/heft-gulsen-nadir-uzleti-mehcur-serif>. [Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2023].

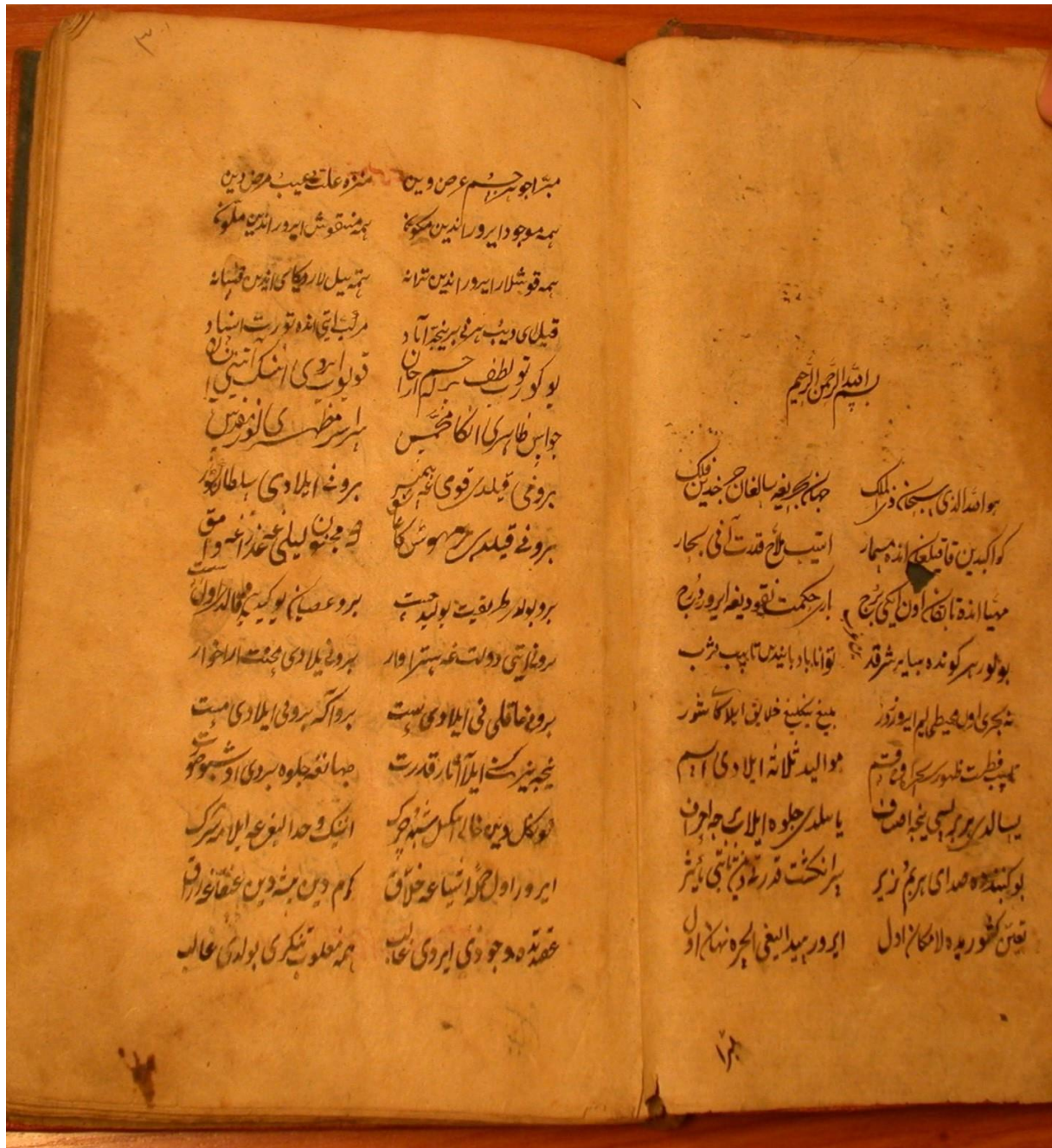
Tekin, F. Nâdir/Uzletî/Mehcûr/Şerîf, Muhammed Şerîf. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

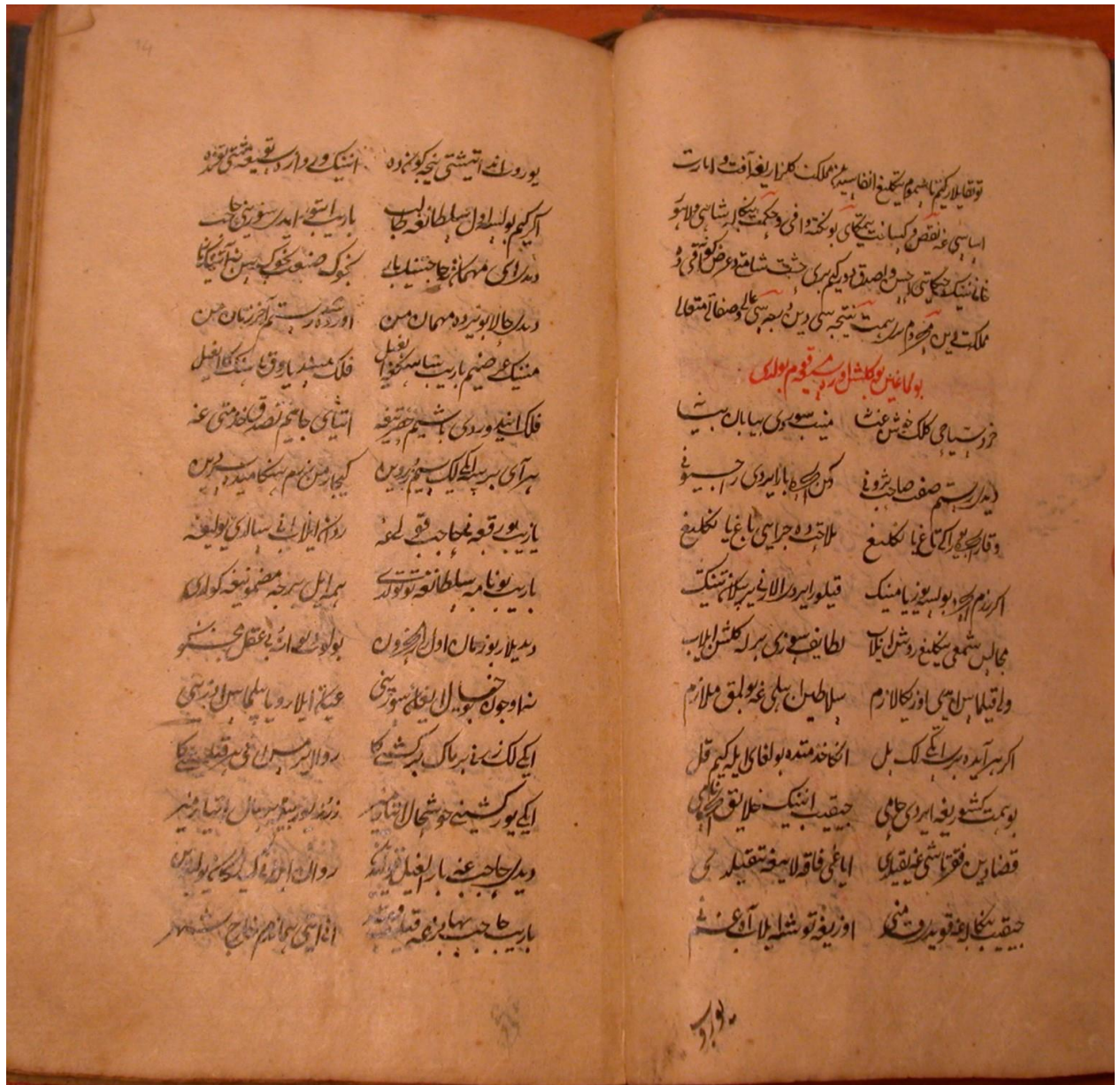
[https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nadir-uzleti-mehcur-serif-muhammed.](https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nadir-uzleti-mehcur-serif-muhammed)

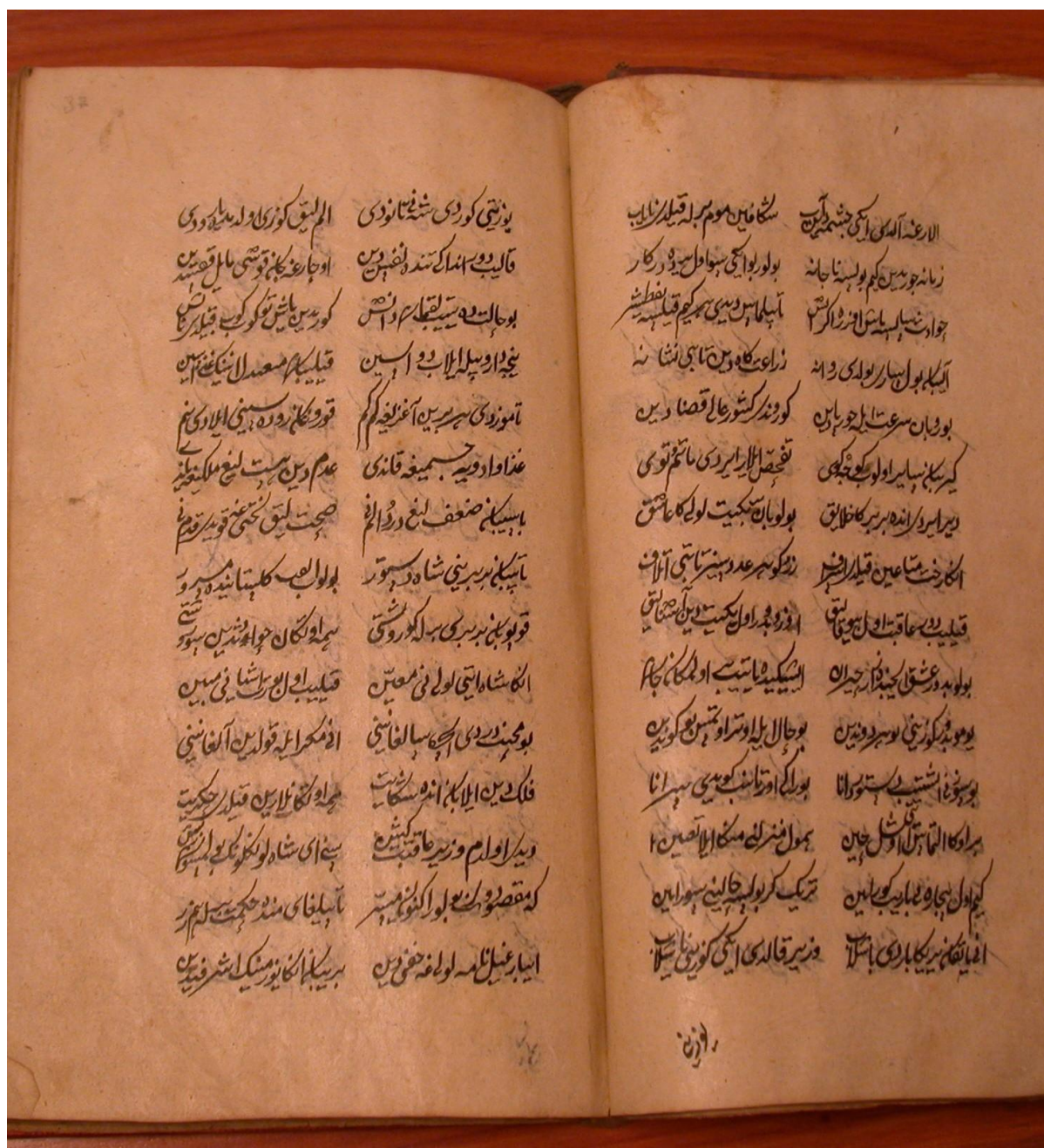

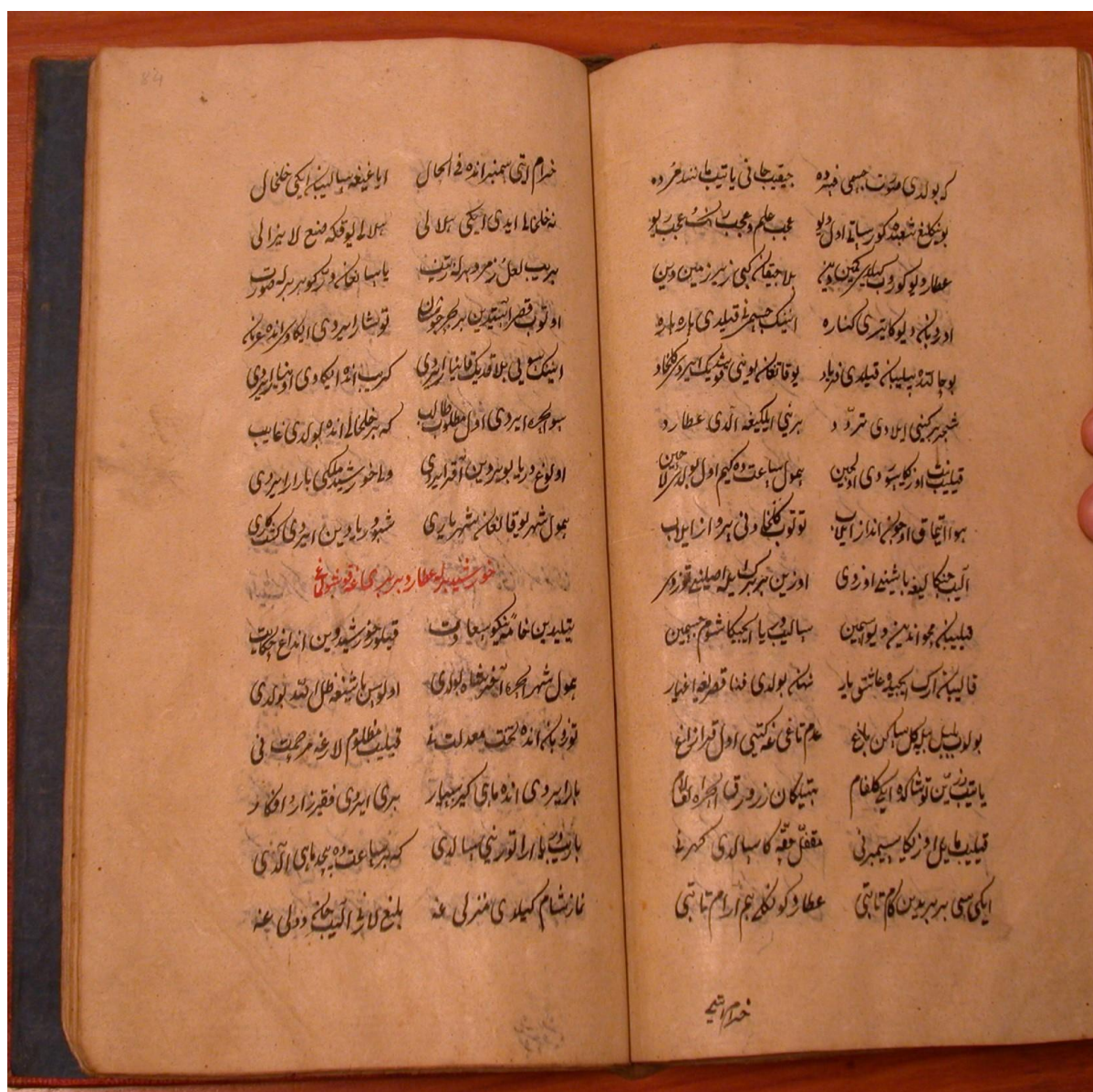
EKLER

Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi Nadir ve Yazma Eserler Bölümü 045492/0240 (1b-2a)

کبریا و الهی علی ملک میباید بهیضم فرماست وین فاشه

انجمن تشک و دلاوی

اولیغ اغیز شامی غلامی عالم دور
قلین کب جماعت کب قمر دور

تیسری نیک لالی

اکثرین لوگ عالم برہم کج نشا ویر کج و خالین فی
دکھن لوگ سوار کسارہ ناہرین کشتی کوں بھارہ

نوریک دلا بے

اگر نیست بگویم که غشاید نشاید و غشای قبح است
و از زواری علت نشان جنباطن قبح است

معانی اور درجہ

آواز تنگ لایلی

عالم معروض

الکرمیہ بولہ بمعانی معین و درون بیداری
الکرمیہ غنی بولہ بمعانی نشان جمعی حین کثیر کم نعم

۵۰

سوزنی لائبریری

اگر سروده‌ای بود به فطری که نیما پس از آن غوغای
بخش اول به یکی وقت تقریر نشانه‌های عقل تدبیر

بولیو ہینک لایلی

اگر تاه بولس کعبه بولون نشان دگر ایستند
بولون بولس کعبه بولون نشان هیدلی جمی دگر

نوشته

توسط دولتشاه صدوق مدبر حکیم اهل دیوبند کتب این اقصی
قارین نیکم لایله

کتابت

اگر در نیکو نشین کنی و عقیق
کیست و نشان جبال و حق
اگر در اعتبار بجو طاف
نشان حسن رای اعظم است

واقف شکیب دلاہ

اگر قاسمی گفتی ای در کتب
شماره گوشتی بوالکلیتیک
و اما اندک حفت ممل
مکرر در کتب و در حقیقت

10

ایک کفی اگر بہ بکا قرب
نشان قیاسیت بہرورد